



XV ***ВСЕУКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФСЬКА***
ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧА КОНФЕРЕНЦІЯ
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
“ПІЗНАЙ СЕБЕ, СВІЙ РІД, СВІЙ НАРІД”

Григорій Савич

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЦЕНТР НАЦІОНАЛЬНО-ПАРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ, КРАЄЗНАВСТВА І ТУРИЗМУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н.КАРАЗИНА
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІТЕРАТУРНО-МЕМОРІАЛЬНИЙ МУЗЕЙ
Г.С. СКОВОРОДИ

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА СТАНЦІЯ ЮНИХ
ТУРИСТІВ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

**XV ВСЕУКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФСЬКА
ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧА КОНФЕРЕНЦІЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
“ПІЗНАЙ СЕБЕ, СВІЙ РІД, СВІЙ НАРІД”**

(ТЕЗИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ РОБІТ)

**Харків
2021**

У збірнику подано тези кращих науково-дослідницьких робіт учнівської молоді, учасників XV Всеукраїнської філософської історико-краєзнавчої конференції «Пізнай себе, свій рід, свій нарід». Видання має на меті привернути увагу учнів, студентів, педагогічних працівників загальноосвітніх, позашкільних та закладів вищої освіти, широких кіл громадськості до вивчення спадщини видатного мандрівного філософа, просвітителя Г. С. Сковороди, цікавих сторінок історії рідного краю, проблем сучасного світу.

Тези подано в авторській редакції.

Упорядник збірника: І.В. Павелко – методист КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Відповідальна за випуск: В. А. Редіна – директор КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Наша Батьківщина має мальовничу, неповторну, красиву природу, значні матеріальні і трудові ресурси, славу історію, багату традиціями культуру. Перед людиною, незалежно від віку, постійно постають питання про її буття, сенс життя, мету існування в цьому світі, про щастя і шляхи його досягнення, про свободу, волю, систему життєвих цінностей. Різні філософи по-різному тлумачать природу і сутність людини, шляхи її становлення і розвитку. Величезна роль у формуванні і розвитку творчого потенціалу та соціальної активності особистості, формуванні системи її гуманістичних і моральних цінностей належить краєзнавству. Як зазначав видатний краєзнавець, Герой України П. Тронько «краєзнавство – це і розділ історичної науки, і просвітництво, і складова навчально-виховного процесу, і зміст діяльності позашкільних навчальних закладів туристсько-краєзнавчого профілю».

У даному збірнику представлено близько 250 тез робіт юних краєзнавців з Донецької, Дніпропетровської, Запорізької, Закарпатської, Івано-Франківської, Кіровоградської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської, Чернігівської областей України, які присвячені вивченню життя і творчості Г.С. Сковороди, видатних людей рідної землі, проблем співіснування людини і природи, одвічних філософських питань про сенс нашого життя.

Актуальність, результативність досліджень юних краєзнавців є вагомим внеском у реалізацію завдань, окреслених Постановою Верховної Ради України від 04.01.2020 №973-IX «Про відзначення 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди».

ЗМІСТ

<i>Авраменко Аліна, ГРИГОРІЙ САВИЧ СКОВОРОДА: УКРАЇНСЬКИЙ СОКРАТ</i>	12
<i>Айрапетян Єлизавета, ДІМ КУПЦЯ ЄЗРУБІЛЬСЬКОГО – БЕРДЯНСЬКА МУЗИЧНА ШКОЛА ЯК ОСЕРЕДОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ НАШОГО МІСТА</i>	13
<i>Анаховська Жанна, СИНТЕЗ ФОЛЬКЛОРУ ТА ФІЛОСОФІЇ ЯК СВОЄРІДНІСТЬ СТИЛЮ ПИСЬМА Г.С. СКОВОРОДИ</i>	15
<i>Агафонова Варвара, ЖИВА МОВА - ЖИВИЙ НАРОД</i>	17
<i>Бабіна Кристина, ГОВТВА ОЛЕКСІЙ ВАСИЛЬОВИЧ – УКРАЇНЕЦЬ ЗА ПОХОДЖЕННЯМ, ПАТРІОТ ЗА ПЕРЕКОНАННЯМ, УЧИТЕЛЬ ЗА ПОКЛИКАННЯМ, А В ДУШІ – ПОЕТ</i>	18
<i>Бабінець Наталія, ЖІНОЧІ ПРИКРАСИ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ</i>	20
<i>Байрачна Вікторія, НЕСТОР МАХНО - ПОЕТ ЧИ ЗЛОЧИНЕЦЬ?</i>	21
<i>Беляєва Ярослава, БОРЩ – УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА СТРАВА</i>	22
<i>Белялова Аміна, ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СЕЛА НОВЕ МАЖАРОВЕ</i>	22
<i>Білик Анна, ДУХОВНІ СКАРБИ МОГО КРАЮ</i>	24
<i>Білька Юрій, МАЛОДОСЛІДЖЕНІ СТОРІНКИ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА</i>	25
<i>Бобкова Ірина, ВЕСІЛЛЯ В КАЛИНІВЦІ</i>	27
<i>Богомаз Еліна, Лобко Богдан, ДУБИ ІВАНА МАЗЕПИ В ДИКАНЬЦІ</i>	28
<i>Бойко Вероніка, ІНТЕРНЕТ ЯК ПОЗИТИВНИЙ ВЕКТОР ВПЛИВУ НА СЕНС ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ</i>	29
<i>Болдовська Мілена, Болдовський Тимофій, СКАЖЕМО «НІ» ПЛАСТИКОВОМУ ПАКЕТУ!</i>	30
<i>Бондаренко Євген, СЕНС ЖИТТЯ ОЧИМА СУЧАСНОЇ МОЛОДІ</i>	31
<i>Бондарєва Діана, РАХМАНИ: ЗАБУТІ ЗВИЧАЇ МОГО НАРОДУ</i>	32
<i>Борисов Денис, Ковтун Денис, ГАДЖЕТИ НАВКОЛО – ГОЛОВНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА</i>	34
<i>Бохан Анна, ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ</i>	35
<i>Бохінська Анна, СВІТЛО УКРАЇНСЬКИХ ТРАДИЦІЙ</i>	36
<i>Брайнінгер Емануель, ЧИ ЗАВЖДИ ПРАВДИВА ІНФОРМАЦІЯ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ?</i>	37
<i>Бровар Арсен, ПІЗНАЙ СЕБЕ: ВІД СОКРАТА ДО СКОВОРОДИ</i>	39
<i>Бувалін Кирило, ТВОРЕЦЬ СЛОВА. ФІЛОСОФ МОВИ</i>	40
<i>Бурковська Ірина, СЕНС ЖИТТЯ У ПОГЛЯДАХ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ</i>	41
<i>Бурхан Інжила, СКОВОРОДА: ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО УКРАЇНСЬКОГО МАНДРІВНОГО ФІЛОСОФА</i>	43
<i>Бурцева Яна, ВОЛЕЛЮБНІ СПІВЦІ МЕЛІТОПОЛЬЩИНИ</i>	44
<i>Бутевич Ірина, ЛЕГЕНДИ ТА ПЕРЕКАЗИ ЧЕРКАСЬКОГО КРАЮ</i>	46
<i>Бутенко Марія, УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА. ЯК ПОБУДУВАТИ УКРАЇНУ В УКРАЇНІ.</i>	47
<i>Вакулєнко Юлія, ВПЛИВ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ТРАДИЦІЙНЕ ВБРАННЯ ЖИТЕЛІВ КІНБУРНЬСЬКОГО ПІВОСТРОВА</i>	48
<i>Ванідовський Ростислав, ВОСКРЕСЕНСЬКА ЦЕРКВА – ДУХОВНА ПЕРЛИНА МІСТА СУМИ</i>	50
<i>Варга Анастасія, ДОСЛІДЖЕННЯ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ЗАКАРПАТТЯ. ЯКІСТЬ ПИТНОЇ ВОДИ В СЕЛАХ ТА МІСТАХ ОБЛАСТІ. (ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ)</i>	51
<i>Вареник Вероніка, ЛЕГЕНДИ СЕЛА АНІСІВ</i>	53
<i>Василенко Анастасія, ЯК ЗНАЙТИ СВІЙ ШЛЯХ У ЖИТТІ?</i>	54
<i>Вдовиченко Ашот, ЖИТТЄВИЙ НАРИС МЕШКАНЦІВ СЕРЕДНЬОЇ НАДДНІПРЯНЩИНИ (КРИЛІВЩИНА)</i>	55
<i>Вдовиченко Ашот, БЕРЕГІННЯ РУКОТВОРНОЇ АТЛАНТИДИ</i>	56
<i>Верба Крістіна, Рязанова Єлизавета, Корнієнко Катерина, ЕТНОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КРАЮ</i>	57

<i>Височина Дар'я, Крошена Станіслава, ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК ПРИРОДИ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ НА ПРИКЛАДІ БОТАНІЧНОЇ ПАМ'ЯТКИ ПРИРОДИ «АЛЕЇ ВІКОВИХ КАШТАНІВ З ДІЛЯНКОЮ ЛІСУ»</i>	59
<i>Вихованці гуртка «Історичне краєзнавство» Центру позашкільної освіти Чкаловської селищної ради Чугуївського району Харківської області, ДУХОВНІ СКАРБИ МОГО КРАЮ</i>	60
<i>Вітюк Марина, КУЛЬТУРНИЙ ЧИННИК ЯК ФАКТОР КОРЕНІЗАЦІЇ ЄВРЕЙСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В ВОЛИНСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ</i>	64
<i>Вовака Еліна, Н. І. МАХНО В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ, КІНЕМАТОГРАФІ ТА ДРАМАТУРГІЇ</i>	70
<i>Вовк Данійл, ДУХОВНІ СКАРБИ ІЗЮМЩИНИ</i>	71
<i>Войтенко Олексій, «ЦЕ СЕЛО ЗОРЕЮ ЗАСВІТИЛОСЯ...»</i>	73
<i>Войцехович Марія, ЕКОЛОГІЯ СВІДОМОСТІ: ВИКЛИК ЧАСУ.</i>	74
<i>Вороніна Анастасія, УНІКАЛЬНА ПРАЦЯ ЛЕОНІДА УШКАЛОВА ЯК КРОК ДО ВИВЧЕННЯ СКОВОРОДИНІВСЬКОЇ КУЛЬТУРНО-ФІЛОСОФСЬКОЇ СПАДЩИНИ</i>	75
<i>Гайдай Руслан, РОМСЬКА ГРОМАДА МИКОЛАЇВЩИНИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ 1941-1945 рр.</i>	76
<i>Гангур Ігор, ІНТЕР'ЄР СЛОБОЖАНСЬКОЇ ХАТИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ</i>	78
<i>Гацман Кіріл, ТРАДИЦІЙНЕ ХАРКІВСЬКЕ КОЦАРСТВО</i>	78
<i>Гачан Юлія, ЗВЕДЕНЕ МИНУЛИМ</i>	80
<i>Гищак Іван, РІДНА МОЯ СНІГУРІВКА</i>	81
<i>Глеба Василь, УЧАСТЬ ЗАКАРПАТЦІВ У ВІЙНІ ПРОТИ МОСКОВСЬКИХ ОКУПАНТІВ</i>	82
<i>Годованець Яна, ПИСАНКОВИЙ ВСЕСВІТ ГАЛИНИ ДРОЗДЮК</i>	83
<i>Головащенко Ярослав, МОЛОДІЖНА СУБКУЛЬТУРА ЯК СПОСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ</i>	87
<i>Голодюк Вікторія, ГЕНОЦИД ЄВРЕЇВ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ</i>	88
<i>Гончаров Ігор, ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ</i>	89
<i>Горюн Дар'я, COVID-19 - ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ</i>	91
<i>Гребінник Андрій, СЕНС ЖИТТЯ У ПОГЛЯДАХ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ</i>	91
<i>Грицан Олександр, Баранник Ольга, ЕТНОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КРАЮ</i>	94
<i>Гриценя Лілія, БОГДАН ЯНУШ – ЖУРАВНІВСЬКИЙ ПОЕТ І ХУДОЖНИК</i>	95
<i>Грищенко Валерія, ЛЮБОВ І МИЛОСЕРДЯ ЯК СЕНС УСЬОГО ЖИТТЯ</i>	97
<i>Гудим Михайло, КРЕМЕНЧУЦЬКА ПЕРЛИНА</i>	99
<i>Гузич Дарина, 100 РОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ</i>	100
<i>Гузик Марія, СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ: МІЖ АКАДЕМІЧНОЮ ВИВІРЕНІСТЮ Й ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОЮ ПРОВОКАЦІЄЮ</i>	102
<i>Гуменюк Аліна, УКРАЇНІЗАЦІЯ ОДЕСИ</i>	103
<i>Данилов Георгій, Шевченко Анастасія, Тащаква Анна, ЗДОРОВ'Я ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА У КОНТЕКСТІ ФІЛОСОФІЇ</i>	105
<i>Демчик Олена, ОСНОВНІ ЕТАПИ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ СВЯТО-ТРОЇЦЬКОЇ ЦЕРКВИ</i>	106
<i>Дериволков Денис, УКРІПЛЕННЯ ЧАСІВ КРИМСЬКОЇ ВІЙНИ 1853-1856 РОКІВ У МИКОЛАЄВІ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН, ТУРИСТИЧНА ПЕРСПЕКТИВА</i>	108
<i>Деєва Ольга Юрївна, ЕКСПЕДИЦІЯ СКОВОРОДИНІВСЬКИМИ СТЕЖКАМИ З ЛЮБОВ'Ю ТА РОЗУМІННЯМ, АБО ЯК РОЗВИНУТИ В ДИТИНИ БАЖАННЯ ВИВЧАТИ ПИСЬМЕННИКІВ РІДНОГО КРАЮ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ. (РОЗВИТОК В УЧНІВ ГРОМАДЯНСЬКОЇ, ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ, ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ)</i>	109
<i>Дзимінський Євгеній, СЕНС ЖИТТЯ У ПОГЛЯДАХ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ</i>	111

<i>Дівейкус Анастасія, НАРОДНА КУЛІНАРІЯ: ДЕЯКІ РИБНІ СТРАВИ МІСТА МИКОЛАЄВА ТА ЙОГО ОКОЛИЦЬ</i>	112
<i>Діжурко Соломія, ПАНІ ФУНДАТОРКА</i>	114
<i>Дмитрюк Микола, ФІЛОСОФІЯ ЩАСТЯ У ПОГЛЯДАХ Г. С. СКОВОРОДИ</i>	116
<i>Донець Антон, ЖИТТЯ Ж НАШЕ - МАНДРІВКА</i>	117
<i>Дрибноход Єлизавета, ПОЕТ, МАНДРІВНИК, ФІЛОСОФ</i>	118
<i>Дрондиль Вікторія, НАЩАДКАМ – ВІД БУЗЬКОГО УЛАНСЬКОГО ПОЛКУ (ДЕЯКІ ВІДОМОСТІ НА ОСНОВІ ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)</i>	119
<i>Єрмолаєва Анастасія, РОДОВІД СІМ'Ї ЄРМОЛАЄВИХ</i>	120
<i>Єськова Ганна, СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г.С.СКОВОРОДИ: ІДЕЯ «СРОДНОЇ ПРАЦІ»</i>	122
<i>Жидулова Софія, ЖИТТЯ ОПАНАСА СЛАСТІОНА ТА ЯНУША КОРЧАКА ЯК ЗАКЛИК ДО ТОЛЕРАНТНОСТІ В СВІТІ</i>	124
<i>Жмурко Данило, ДУХОВНІ СКАРБИ МОГО КРАЮ</i>	126
<i>Жук Софія, МОВНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ</i>	127
<i>Зайонц Тетяна, ПІЗНАТИ І ЗНАЙТИ СЕБЕ...</i>	128
<i>Звозькова Анастасія, Іленда Анна, НЕ ЗАБУТИ НАМ РІДНЕ СЕЛО</i>	129
<i>Зибіна Софія, ЗАБУТІ ТРАДИЦІЇ РІЗДВА НА СЛОБОЖАНЩИНІ</i>	130
<i>Золотухіна Софія, МИКИТА ШАПОВАЛ – «ВЕЛЕТЕНЬ ДУХУ» З ДОНБАСУ</i>	132
<i>Іванченко Дарина, РОМАН БАРАБАШ - РЕЖИСЕР – ПОСТАНОВНИК</i>	134
<i>Іващенко Олександра, ЛЮДИНА-ЕПОХА, ПАТРІАРХ НАРОДНОГО ТАНЦЮ</i>	135
<i>Ізотова Софія, ОСТАННІЙ ПРИТУЛОК «УКРАЇНСЬКОГО СОКРАТА»</i>	136
<i>Ісаєв Данііл, НЕВІДОМИЙ УНГВАР, АБО СТАЛКЕР НАД УЖЕМ</i>	137
<i>Калашнікова Єва, ТРАВМАТИЧНА ПАМ'ЯТЬ ГОЛОДОМОРУ</i>	138
<i>Калініченко Іван, ХУДОЖНИКИ –КЕРАМІСТИ ФАЯНСОВОГО ПІДПРИЄМСТВА У СЕЛИЩІ БУДИ</i>	139
<i>Кальник Марина, ЕПІСТОЛЯРНА СПАДЩИНА НЕВІЛЬНИКІВ ТРЕТЬОГО РЕЙХУ (НА ПРИКЛАДІ с. ВЕЛИКИЙ ТРОСТЯНЕЦЬ ПОЛТАВСЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)</i>	141
<i>Карасева Вікторія ІДЕАЛЬНЕ СУСПІЛЬСТВО ОЧИМА ГРИГОРІЯ СКВОРОДИ</i>	142
<i>Карнаух Володимир, НЕРЕАЛІЗОВАНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ ПАМ'ЯТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ДИКАНЩИНІ</i>	143
<i>Кветкова Ніколь, ПРОБЛЕМИ РЕКУЛЬТИВАЦІЇ ТА ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ АНТПРОПОГЕННИХ ГЕОЛОГІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ НА ПРИКЛАДІ ЗАТОПЛЕНОГО КАР'ЄРУ «МИРУ-МИР» У м. ЗАПОРІЖЖЯ</i>	144
<i>Квітка Єлизавета, ЯКЩО ПРАЦЮВАТИ, ТО ТІЛЬКИ ТВОРЧО</i>	145
<i>Клименко Олександра, РОЗІВСЬКИЙ РАЙОННИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ</i>	147
<i>Клименко Дмитро, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА</i>	148
<i>Коваленко Анна, ПРОБЛЕМИ ЗАБРУДНЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА</i>	149
<i>Козлова Яна, ДУХОВНІ ДЖЕРЕЛА ВІДРОДЖЕННЯ</i>	150
<i>Козлова Вероніка, ЖИВІ СВІДКИ ІСТОРІЇ</i>	151
<i>Колективна робота вихованців гуртка «Туристи - краєзнавці», творчого об'єднання « Пошук», Новобузького Центру позашкільної роботи дітей та юнацтва, ПОДІЇ НОВОБУЗЬКОГО КРАЮ В ДОБУ НАЦІОНАЛЬНОГО ПІДНЕСЕННЯ 1917-1921 РОКИ</i>	152
<i>Кондратенко Валерія, СЕНС ЖИТТЯ У ПОГЛЯДАХ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ</i>	154
<i>Кондріна Юлія, ОСНОВНІ ПІДСУМКИ ПРОВЕДЕННЯ ЛІТНЬОЇ АРХЕОЛОГІЧНОЇ ШКОЛИ НА ВІКТОРІВСЬКОМУ СВЯТИЛИЩІ У 2020 р.</i>	156
<i>Король Мануїл, ХРАМ ОЛЕКСАНДРА НЕВСЬКОГО – ІСТОРИКО- КУЛЬТУРНА ПАМ'ЯТКА ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ</i>	157
<i>Коростельова Марія, МЛИН «НАДІЯ»- АРХІТЕКТУРНО-ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТКА ГУЛЯЙПІЛЬЩИНИ ХІХ СТ.</i>	160

<i>Костік Карина, ТКАНЕ ПОЛОТНО ПОБУЖЖЯ (ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКА ШКОЛА СУЧАСНОГО ХУДОЖНЬОГО ТКАЦТВА)</i>	161
<i>Котенко Альбіна, СУЧАСНА МОЛОДЬ ПРО СЕНС ЖИТТЯ</i>	163
<i>Котило Микола, ФІЛОСОФІЯ СВИТОГЛЯДУ</i>	164
<i>Котляр Ангеліна, Пархоменко Каріна, ДУХОВНІ КОМПОНЕНТИ В СТРУКТУРІ УКРАЇНСЬКОГО ВЕСІЛЛИ В СЕЛИЩІ РОМАНКОВЕ</i>	166
<i>Котляр Михайло, ЧОМУ У СУЧАСНОМУ СВІТІ КРАЄЗНАВСТВО НЕОБХІДНЕ?</i>	167
<i>Котолевець Софія, ГАРМОНІЯ ФІЛОСОФСЬКОЇ СИСТЕМИ</i>	168
<i>Краєва Юлія, ДО 115-річчя ЗАСНУВАННЯ ЗЕМСЬКОЇ ШКОЛИ У БУДАХ НА ХАРКІВЩИНІ</i>	169
<i>Краєзнавчо-пошуковий загін «МАГНІТ» Кобеляцької районної станції юних туристів Полтавської області, ПОВСТАННЯ ОТАМАНА ЛЕВЧЕНКА</i>	170
<i>Краснокутська Юлія, Кіктьова Анастасія, ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ</i>	172
<i>Кривобок Наталія, КОЛИСКОВІ ПІСНІ ЯК ЖАНР ДИТЯЧОГО ФОЛЬКЛОРУ УКРАЇЦІВ</i>	173
<i>Крикун Уляна, СТЕПАН ІВАНОВИЧ ТЕВЯШОВ – ОСТАННІЙ УЧЕНЬ Г.С. СКОВОРОДИ</i>	174
<i>Кульчицька Вікторія, Рачинська Євгенія, МОНІТОРИНГ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД НИЖНЬОДНІПРОВСЬКИХ ПЛАВНІВ В МЕЖАХ ПРИЛЕГЛИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ МІСТ ХЕРСОНА ТА ГОЛОЇ ПРИСТАНІ</i>	175
<i>Кутковий Михайло, Г.С. СКОВОРОДА І СУЧАСНИЙ ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС</i>	176
<i>Куцеволова Мілана, Кочегарова Кароліна, ПРО ЩО НАМ РОЗПОВІДАЮТЬ УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ВИШИТІ РУШНИКИ.</i>	178
<i>Лавренко Олексій, ВИХОВАННЯ ЮНАЦТВА В КОЗАЦЬКИХ ТРАДИЦІЯХ</i>	179
<i>Ландик Мирослава, ДУХОВНЕ ЗРОСТАННЯ ЗА СКОВОРОДОЮ</i>	180
<i>Лебединська Дар'я, Костоглодова Дар'я, САЛТІВСЬКИЙ ОТАМАН ВАСИЛЬ ГОРДІЄНКО- БОРЕЦЬ ЗА СВОБОДУ УКРАЇНИ</i>	181
<i>Левчук Валерій, ДУХОВНІ СКАРБИ МОГО НАРОДУ</i>	182
<i>Лисенко Данило, КОЦАРСТВО — ТРАДИЦІЙНИЙ ПРОМИСЕЛ ХАРКІВЩИНІ</i>	183
<i>Лисенко Марія, ТРАДИЦІЙНЕ СВЯТКУВАННЯ МАСЛЯНОЇ У НАШІЙ РОДИНІ</i>	185
<i>Лисенко Софія, ТРАДИЦІЇ СВЯТКУВАННЯ ВЕЛИКОДНЯ У НАШІЙ РОДИНІ</i>	186
<i>Лисенко Арсеній, 9-ТА РОГАНСЬКА ШКОЛА ЛЬОТЧИКІВ ТА ЛЬОТЧИКІВ-СПОСТЕРІГАЧІВ</i>	187
<i>Литвин Назар, МАСОВІ РЕПРЕСІЇ 20-30-Х РОКІВ НА ПОЛТАВЩИНІ ПРОТИ ЦЕРКВИ ТА ДУХОВЕНСТВА</i>	189
<i>Литвинюк Дарія, КАЛЕНДАРНО-ПОБУТОВА ОБРЯДОВІСТЬ ЯК НОСІЙ ЕТНІЧНОЇ ПАМ'ЯТІ НАРОДУ</i>	191
<i>Ліпартія Георгій, ІНДИВІДУАЛЬНЕ БДЖІЛЬНИЦТВО В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ</i>	192
<i>Літвішко Світлана, ФІЛОСОФІЯ ЖИТТЯ І ДУМКИ: ЗІНЬКІВЦІ У КОНТЕКСТІ РЕВОЛЮЦІЙНИХ ПОДІЙ СТОРІЧНОЇ ДАВНОСТІ</i>	193
<i>Ліщенко Наталія, МІЙ ЗАХИСНИК – ТИ СЕНС ЖИТТЯ МОГО</i>	195
<i>Лобко Богдан, ДУБ СВОБОДИ У ДИКАНЬЦІ</i>	196
<i>Логовічов Ілля, БІБЛІЙНІ СЛОВА-СИМВОЛИ ТА СИМВОЛИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДОВКІЛЛЯ У ТВОРАХ Г. С. СКОВОРОДИ</i>	197
<i>Ляшенко Ярослав, ДИСИДЕНТСЬКИЙ РУХ ОПОРУ КОМУНІСТИЧНОМУ ТОТАЛІТАРНОМУ РЕЖИМОВІ</i>	199
<i>Малик Аліна, СУЧАСНА МОЛОДЬ НА ЗАХИСТІ ДЕРЖАВИ</i>	200
<i>Малишак Дар'я, ТАЄМНА СИЛА СЛОВА</i>	202
<i>Маліцька Вікторія, ХОВРАШКОВА ПОВИННІСТЬ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ</i>	203
<i>Маляренко Маргарита, ІСТОРИЧНІ НЕТОЧНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТОПОНІМІВ І ГІДРОНІМІВ КІРОВОГРАДЩИНИ</i>	205

<i>Мандріч Єлизавета, ВИНИКНЕННЯ ІТАЛІЙСЬКИХ КОЛОНІЙ В КРИМУ У XIII-XIV ВІКАХ</i>	206
<i>Мархалюк Дмитро, МИСЛИТИ – ОЗНАЧАЄ ВЛАСНЕ КАЖУЧИ, ОСЯГАТИ ТА ВИРАЖАТИ РІЗНОМАНІТТЯ В ЄДНОСТІ</i>	207
<i>Масич Яніна, ГЛОБАЛЬНА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ПРОСТИХ ГРОМАДЯН</i>	208
<i>Масленіков Максим, Фесенко Марія, ОБРАЗ СМЕРТІ В УКРАЇНСЬКИХ КАЗКАХ В КОНТЕКСТІ ФІЛОСОФІЇ</i>	210
<i>Маслій Анастасія, МАНДРІВКА В МИНУЛЕ</i>	211
<i>Мацкова Тетяна, Гавриш Марія, Г.С.СКОВОРОДА: ЖИТТЯ, ТВОРЧІСТЬ, ПОГЛЯДИ</i>	212
<i>Мацука Віталій, С. МАНГУШ У РОКИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ (1918-1920 РР.)</i>	213
<i>Мельниченко Ольга, МАК ЯК СИМВОЛ ТА ОБЕРІГ В УКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ ТРАДИЦІЇ СЛОБОЖАН</i>	215
<i>Минка Алевтина, СІМЕЙНА ОБРЯДОВІСТЬ УКРАЇНЦІВ ЗОЛОЧІВЩИНИ</i>	217
<i>Мирончук Людмила, ВЕЛИКИЙ ЕКСПЕРИМЕНТАТОР ПАВЛО СИВИЦЬКИЙ</i>	218
<i>Мусієнко Аліна, СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО БАНКУ В 1917-1918 РР.</i>	219
<i>Назарець Денис, ЖИТТЯ, ЩО ПІСНЕЮ ЗІГРІТЕ... (ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ХОР-ЛАНКИ СЕЛА ВОВЧИК ЛУБЕНСЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)</i>	221
<i>Невзоров Артур, ОЗЕРЯНСЬКІ ХРАМИ НА ХАРКІВЩИНІ</i>	222
<i>Невідомо Анастасія, ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В ІДЕЙНО-ТЕОРЕТИЧНІЙ СПАДЩИНІ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО</i>	224
<i>Нестеренко Вероніка, ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ</i>	226
<i>Нетеча Дмитро, Г.С.СКОВОРОДА: ЖИТТЯ, ТВОРЧІСТЬ, ПОГЛЯДИ</i>	227
<i>Нечипорук Єлизавета, ПРАВОСЛАВ'Я КОРОБОЧКИНЕ: ВІД ВИТОКІВ ДО СЬОГОДЕННЯ</i>	229
<i>Нішта Ганна, СВЯТО МЕЛАНКИ АБО ЩЕДРИЙ ВЕЧІР</i>	231
<i>Оболянський Андрій, ЛЮДИНА У ФІЛОСОФСЬКІЙ СИСТЕМІ ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ</i>	232
<i>Оковита Юлія, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ</i>	233
<i>Олексієнко Надія, СЕНС ЖИТТЯ У ПОГЛЯДАХ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ</i>	234
<i>Омельченко Дарина, РОДИЛЬНА ОБРЯДОВІСТЬ ЧУГУВЩИНИ (друга половина XIX - початок XX ст.)</i>	235
<i>Осадчий Сергій, ІСТОРІЯ ТА АРХІТЕКТУРА БУДІВЕЛЬ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ МИКОЛАЄВА ПЕРІОДУ МОДЕРНУ (КІНЕЦЬ XIX- ПОЧАТОК XX СТ.)</i>	237
<i>Охіна Аліна, НАРОДНА ВИШИВКА У СТАНИЧНО-ЛУГАНСЬКОМУ РАЙОНІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ</i>	238
<i>Охріменко Марина, М.А.СУКОВКІН – ЗАБУТИЙ ЛІДЕР УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ</i>	240
<i>Павленко Віталіна, ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА НА ГАДЯЧЧИНІ. ЦІЛЮЩІ ЛІКУВАЛЬНІ ГРЯЗІ ГАДЯЦЬКОГО КРАЮ НА ПОЛТАВШИНІ</i>	241
<i>Паламарчук Ілля, «ВОЛИНКИ»: СТИХІЙНІ І РОЗРІЗНЕНІ ВИСТУПИ СЕЛЯН ПРОТИ КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ</i>	242
<i>Паламарь Світлана, ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ НА ПЕДАГОГІЧНІЙ І КУЛЬТУРНІЙ СПАДЩИНІ І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО</i>	243
<i>Палієнко Нікіта, ФІЛОСОФІЯ СПОРТУ</i>	245
<i>Поляниця Анастасія, НАРОДНА КУХНЯ, КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ</i>	246
<i>Панова Анастасія, ПОВАЖНИЙ ЮВІЛЕЙ ОСВІТЯНСЬКОГО ЗАКЛАДУ. До 130-річчя створення першого навчального закладу в селі Буди Харківського повіту</i>	247
<i>Пензева Єлизавета, ГІПЕРОПІКА БАТЬКІВ НАД ДІТЬМИ</i>	249

<i>Петраш Денис, Холодняк Андрій, УКРАЇНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ 1917 – 1921 РР. В ЖИТТІ В. КОЛОКОЛЬЦОВА</i>	250
<i>Петренко Злата, ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ БРОНЗОЛИВАРНОГО ВИРОБНИЦТВА НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.</i>	251
<i>Петрик Анна, РОЗВИТОК ТОРГІВЛІ У ПІВДЕННО-СХІДНІЙ ВОЛИНІ В РАННЬОМОДЕРНИЙ ЧАС</i>	252
<i>Петров Ігор, МАЛІ ТА СЕРЕДНІ МІСТА МИКОЛАЇВЩИНИ – ВАЖЛИВІ ІНДИКАТОРИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОБЛАСТІ</i>	254
<i>Печена Юлія, ЗАБУТІ СВЯТИНИ БОРІВЩИНИ</i>	255
<i>Плеханова Єлизавета, СЕНС ЖИТТЯ У ПОГЛЯДАХ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ</i>	256
<i>Плужник Максим, ГОЛОКОСТ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ. ІСТОРІЯ, ЯКУ НЕ МОЖНА ЗАБУТИ</i>	257
<i>Подольська Марія, ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ МАЛИХ РІЧОК НА ТЕРИТОРІЇ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ</i>	258
<i>Подольська Олександра, БЕДУЇНИ УКРАЇНСЬКИХ СТЕПІВ</i>	259
<i>Поляк Анастасія, НАЙЦІКАВІША ПОСТАТЬ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ</i>	260
<i>Пономаренко Ілля, МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ БЛИЗНЮКІВЩИНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРИЧНОГО ЗНАННЯ</i>	262
<i>Потапова Поліна, Чайковська Софія, МУЛЬТИКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ БУДІВНИЦТВА СІЛЬСЬКОГО ЖИТЛА МЕШКАНЦЯМИ ЗАПОРІЗЬКОГО КРАЮ У ХІХ- ПОЧАТКУ ХХ ст.</i>	263
<i>Пустова Єлизавета, ВИКОРИСТАННЯ ГАСТРОНОМІЧНИХ ІДЕЙ «ЕНЕЇДИ» І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ КУХНІ ХЕРСОНЩИНИ</i>	265
<i>Пуятіна Еліна, ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ ДРУЖБИ</i>	266
<i>Раков Михайло, ЄВРЕЙСЬКІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ КОЛОНІЇ МИКОЛАЇВЩИНИ</i>	268
<i>Резнік Марія, ПОТОПЛЕНА КУЛЬТУРА</i>	269
<i>Ретінова Галина, ДУХОВНІ СКАРБИ МОГО КРАЮ</i>	270
<i>Резнік Ірина, ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г.С.СКОВОРОДИ</i>	271
<i>Риженкова Оля, ЗВ'ЯЗОК ФІЛОСОФСЬКОЇ СПАДЩИНИ СКОВОРОДИ З СУЧАСНІСТЮ</i>	273
<i>Романов Роман, ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ</i>	274
<i>Рудакова Вероніка, КРАМАТОРСЬКА СТОРІНКА ЖИТТЯ ЛЕОНІДА БИКОВА</i>	276
<i>Руденко Аліна, СКОВОРОДА – СИМВОЛ ФІЛОСОФІЇ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ</i>	277
<i>Рудковська Поліна, СЕНС ЖИТТЯ У ПОГЛЯДАХ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ</i>	278
<i>Садова Аліна, КОРОВАЮ-РАЮ, Я Ж ТЕБЕ ВБИРАЮ...</i>	279
<i>Самсонов Олександр, ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ НИЗЬКОГО ПСИХО-СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СОЦІУМ. (АБО ЧОМУ ЛЮДИ НЕ ХОЧУТЬ РОЗВИВАТИСЯ?)</i>	280
<i>Саяк Каріна, ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ</i>	281
<i>Селіхов Тимур, ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ</i>	283
<i>Семенов Олександр, ІСТОРІЯ СУЧАСНОСТІ РІДНОГО КРАЮ Й СУЧАСНІСТЬ ІСТОРІЇ У ТВОРАХ МИКОЛИ ТЮТЮННИКА</i>	284
<i>Семенюк Іванна, НАЙСТАРІШИЙ ДУБ МИКОЛАЇВЩИНИ</i>	285
<i>Сергєєв Дмитро АКТУАЛЬНІСТЬ ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ Г. С. СКОВОРОДИ НА СУТНІСТЬ ЛЮДИНИ І СВІТУ.</i>	287
<i>Сизько Вікторія, БУЛІНГ – ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ МОЛОДІ</i>	289
<i>Слободяников Артем, ЄГОР ПАВЛОВСЬКИЙ – ПЕРШИЙ ЖУРНАЛІСТ МИКОЛАЄВА</i>	290
<i>Соболь Анастасія, Шило Ярослав, СЛОБОЖАНСЬКА ФРАЗЕОЛОГІЯ</i>	291
<i>Собченко В'ячеслав, ЧЕРКАСЬКИЙ ПЕРІОД В ЖИТТІ ВЕЛИКОГО ФІЛОСОФА</i>	292
<i>Сова Анна, СЕНС ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ: МОРАЛЬНИЙ ВИМІР.</i>	295
<i>Соломко Анна, Федоренко Вікторія, ОКРИЛЕНА ТВОРЧІСТЮ ЗЕМЛЯКІВ - ЛІТЕРАТОРІВ</i>	296

<i>Сорокін В'ячеслав, ЕТНОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КРАЮ</i>	297
<i>Сорочан Сергій, БЛАГОСЛОВЕННІ ВИ, СЛІДИ МАНДРІВНИКА СКОВОРОДИ!</i>	298
<i>Сосновик Єлизавета, Чужданова Вікторія, ГУМАНІСТИЧНІ ІДЕЇ</i>	300
<i>Г. С. СКОВОРОДИ</i>	
<i>Стаднік Анастасія, ДЯДЮХ ПАВЛО СТЕПАНОВИЧ – ПОЧЕСНИЙ ГРОМАДЯНИН</i>	301
<i>СЕЛИЩА РОГАНЬ</i>	
<i>Степанов Михайло, РІЧКА ТУРУШКА ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕНЬ І</i>	302
<i>ГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ</i>	
<i>Стеценко Влада, ЧЕЧЕЛІВКА: ІСТОРІЯ І РЕАЛІЇ СТОРІЧНОЇ ДАВНИНИ</i>	303
<i>Ступка Вікторія, Слепцов Сергій, ПОДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ НА</i>	304
<i>ЛУБЕНЩИНІ – ПОГЛЯД ОЧЕВИДЦЯ</i>	
<i>Сусідко Дарина, СЕНС ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ</i>	306
<i>Твердовський Іван, НАРОДНА ФІЛОСОФСЬКА КОНЦЕПЦІЯ «САД-ВИНОГРАД» В</i>	306
<i>СУЧАСНОМУ ЖИТТІ</i>	
<i>Терлецька Катерина, НЕ БАЙДУЖА ДО СВІТУ, В ЯКОМУ ЖИВУ</i>	308
<i>Тернополь Руслан, СВІТ ЛОВИВ МЕНЕ, ТА НЕ СПІЙМАВ</i>	309
<i>Ткачов Данило, РОЛЬ ЖІНКИ У ФОРМУВАННІ ДЕРЖАВНОСТІ</i>	310
<i>НА ПРИКЛАДІ КНЯГИНИ ОЛЬГИ</i>	
<i>Товстий Микита, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ. ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ</i>	312
<i>Третяк Єлизавета, СТАН СУЧАСНОЇ ЕКОЛОГІЇ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА</i>	313
<i>ЛЮДСТВА</i>	
<i>Тростянка Олександра, ДУХОВНА КУЛЬТУРА МОГО КРАЮ – НАРОДНИЙ ХОР</i>	315
<i>«ЗОРЯНИЦЯ»</i>	
<i>Тульська Кіра, ПОВСТАНСЬКИЙ ОТАМАН «ЖОВТОБЛАКИТНИЙ» (ГРИГОРІЙ</i>	317
<i>СКИРДА)</i>	
<i>Удовиченко Тарас, Харлан Богдан, ПОДІЇ ПІВНІЧНО-ТАВРІЙСЬКОЇ ОПЕРАЦІЇ</i>	319
<i>РУСЬКОЇ АРМІЇ НА ТЕРИТОРІЇ СУЧАСНОЇ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ</i>	
<i>Учні 6-х класів КЗ «Харківська спеціальна школа № 8» Харківської обласної ради,</i>	321
<i>ДМИТРО ІВАНОВИЧ БАГАЛІЙ – ВЧЕНИЙ І ПРОСВІТИТЕЛЬ</i>	
<i>Учні 11 класу Гусарівського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітній</i>	322
<i>навчальний заклад І-ІІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад»</i>	
<i>Балаклійської районної ради Харківської області, ПРОЄКТ ТУРИСТИЧНОГО</i>	
<i>МАРШРУТУ ПО СЛОБОЖАНЩИНІ</i>	
<i>Учні 5-х класів Комунального закладу «Харківська спеціальна школа № 8»</i>	324
<i>Харківської обласної ради, ПРОБЛЕМА ІСНУВАННЯ ЛЮДИНИ І СЕНСУ ЖИТТЯ</i>	
<i>Федяй Анжеліка, ДЕРЕВА У ВІРУВАННЯХ УКРАЇНЦІВ</i>	326
<i>Філіпова Валерія, ПРЯДІННЯ В ТРАДИЦІЙНІЙ КУЛЬТУРІ ЛУБЕНЩИНІ</i>	327
<i>Філоновська Софія, НАЙЦІКАВІША ПОСТАТЬ УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ.</i>	329
<i>СУГОЛОСНІСТЬ ФІЛОСОФСЬКОГО ВЧЕННЯ Г.С.СКОВОРОДИ ІЗ СЬОГОДЕННЯМ</i>	
<i>Фінько Діана, КУП'ЯНЩИНА НАДИХАЛА Г.С.СКОВОРОДУ НА ПЕРЕКЛАД</i>	329
<i>ПЛУТАРХА</i>	
<i>Фурсенко Вадим, ОДЕРЖИМА ПАЛІТРОЮ. ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ</i>	331
<i>МИСТКИНІ ВІРИ БАРИНОВОЇ-КУЛЕБИ</i>	
<i>Цапенко Денис, ЗАГУБЛЕНІ ПРАВА ЛЮДИНИ</i>	332
<i>Цицюрська Єлизавета, ТУРИСТСЬКІ МАРШРУТИ: ШЛЯХАМИ ГРИГОРІЯ</i>	333
<i>СКОВОРОДИ</i>	
<i>Чернова Софія, ВАЛКІВСЬКИЙ ПРОСВІТИТЕЛЬ – ПРОТОІРЕЙ ВАСИЛЬ</i>	335
<i>Чертіхіна Софія, ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ НА</i>	337
<i>ПРИКЛАДИ «БАЙОК ХАРКІВСЬКИХ»</i>	
<i>Чечельницький Олександр, СЕНС ЖИТТЯ – ШЛЯХ ЛЮДИНИ ДО САМОЇ СЕБЕ</i>	337
<i>Чуб Софія, ТРАДИЦІЙНИЙ ОДЯГ ПОЛТАВЩИНИ У ПОВІСТЯХ М. ГОГОЛЯ</i>	338
<i>Чумакова Вікторія, ЖИВИ СВОЇМ РОЗУМОМ ТА СВОЮ ПРАЦЕЮ</i>	339
<i>Чуприна Анастасія, ТРАДИЦІЇ І ЗВИЧАЇ РІДНОГО КРАЮ: РЕТРОСПЕКТИВА І</i>	340
<i>СЬОГОДЕННЯ</i>	

Чурсіна Ілона, ГУМОРЕСКА, ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ СЕЛЯНСЬКОЇ ДОЛІ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ МИКОЛИ АБРАМОВИЧА РУДЕНКА	342
Шаронова Вероніка, ПРИЗВИЩА ЖИТЕЛІВ СЕЛА ЯКОВЕНКОВЕ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	343
Шеховцова Мирослава, ОСОБЛИВОСТІ МИСТЕЦТВА ВИШИВКИ КАМ'ЯНОЯРУЗЬКИХ МАЙСТРИНЬ	345
Шестак Ілля, ЯСНОПОЛЯНСЬКИЙ СКВЕР	347
Шкурупій Альбіна, ПОВСТАНСЬКИЙ ОТАМАН ОЛЕКСАНДР МОЛЧАНОВ	348
Шовчко Артем, ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ	350
Щербина Дарина, ГОЛОД 1946-47 РОКІВ НА ТЕРИТОРІЇ НОВОТРОЇЦЬКОГО РАЙОНУ – ПІДСУМКИ ТА УРОКИ	352
Щириков Євген, ДУХОВНІ СКАРБИ НОВОАЙДАРЩИНИ	353
Явтушенко Анна, В ЧОМУ СЕНС ЖИТТЯ?	355
Янковський Юрій, ЧОМУ ТЕ, ЧИМ Я ЗАЙМАЮСЬ, ВАЖЛИВО?	356
Яценко Марія, ЕКОНОМІЧНІ ПОГЛЯДИ Г.С.СКОВОРОДИ	357

ГРИГОРІЙ САВИЧ СКОВОРОДА: УКРАЇНСЬКИЙ СОКРАТ

Авраменко Аліна, учениця Полтавської гімназії №21,
вихованка гуртка «Історичне краєзнавство» при ПМ ЦПО.
Керівник: Посмітна Світлана Василівна, учитель історії, керівник гуртка
«Історичне краєзнавство» при ПМ ЦПО.

Григорій Савич Сковорода(1722-1794) – найвидатніша постать у культурному і літературному житті України XVIIIст., великий народ мислитель, просвітитель-гуманіст, філософ доби Просвітництва, письменник, видатний байкар, учений та композитор. Його багатогранна філософська й літературна творчість-це остання ланка в перехідному періоді від давньої української літератури до нової, а його поетична і прозова творчість стала органічним складником новопописьменства, яке розвивало гуманістичні і демократичні ідеї, заперечувало існуючий суспільно-політичний лад, вводило в літературу самобутні образи простих українців, обстоюючи їхні соціальні і національні права.

У 2022 році світ відзначатиме 300-річний ювілей великого українського мислителя-мудреця, педагога, філософа, поета, композитора, музиканта, культурно-освітнього подвижника Григорія Савича Сковороди (1722-1794). Процес пізнання феномену Григорія Сковороди є безкінечним, ось чому ми вважаємо наше дослідження **актуальним**.

Мета нашого дослідження охарактеризувати творчу спадщину, проаналізувати життєві погляди, діяльність Григорія Сковороди.

Для досягнення поставленої мети, визначено такі **завдання**:

1. Розглянути життєвий шлях українського просвітителя, філософа Г.Сковороди;
2. Проаналізувати його творчу спадщину.

Методологічна база роботи ґрунтується на основі принципів науковості, історизму, об'єктивності і системності. При написанні наукової роботи були використані загальнонаукові та спеціально-історичні методи. Зокрема, конкретно-пошуковий, історико-аналітичний, порівняльно-історичний. Використання вищезгаданих методів дозволили розкрити основні проблеми роботи у послідовній та логічно завершеній формі.

Об'єкт дослідження: людське суспільство.

Предмет дослідження: теоретична спадщина Сковороди.

Апробація дослідження теми. Автор виступала: з доповіддю на шкільній учнівській конференції, присвяченій Дню писемності; на класній виховній годині; На засіданні – гуртка «Історичне краєзнавство» ПМ ЦПО.

Практичне значення роботи полягає в тому, що вона може бути використана на виховних годинах і позакласних заходах, при вивченні історії рідного краю, проведені занять з образотворчого мистецтва та історії України з краєзнавства. Дослідження буде корисним для викладачів, студентів, учителів, допоможе сформулювати патріота, який палко любить свою країну, віддає всі свої творчі сили для процвітання нації.

Важливе усвідомлення Феноменальної духовно-педагогічної спадщини, заснованої на його особистому, освітньому-виховному досвіді, для формування в учнів креативності, критичного мислення, навичок самонавчання й самопізнання.

Структура роботи обумовлена її метою і завданням, основною частиною та списком використаних джерел.

Результати дослідження: У науковій роботі відповідно до мети і завдань здійснено аналіз філософських ідей, життєвий шлях поета та творча спадщина Г.Сковороди.

По-перше, здійснюючи наше дослідження, ми прийшли до таких висновків: пізнали філософську систему письменника.

Григорій Сковорода став першим українським філософом, За життя йому пропонували багато різних посад, але мандрівний філософ понад усе цінував свою волю, право самому визначати своє життя, жити так, як йому до вподоби, спілкуватися з людьми різного віку та професій. Він не видав за життя жодної книги своїх творів, алей ого ідеї, байки, поезії з неймовірною швидкістю поширювались світом, люди переповідали їх один одному, велику їх частину знали напам'ять.

Жодна сфера життя людини не лишилася поза увагою мандрівного філософа Григорія Сковороди. Його творчість цікава нам і досі, а уважний читач знайде у його філософських ідеях відповіді й на свої власні питання...

По-друге, спадщина композитора, поета, байкаря і філософа Григорія Савича Сковороди є дорогим надбанням української національної і світової культури.

Нам залишилась різноманітна творча спадщина. Це і ліричні вірші, частина з яких стала народними піснями, і гострі викривальні вірші, у яких ми бачимо засудження вад тогочасного суспільства, і глибокі притчі, і повчальні байки.

На жаль, дослідникам Г.Сковороди не вдалося знайти зроблені його рукою записи мелодій. Деякі з них збереглися завдяки народним виконавцям, які передавали їх із поколінь в покоління. Григорій Сковорода не друкував свої твори і щедро роздаровував їх, не дбаючи про «авторські права». Мелодії своїх пісень він, може, і зовсім не записував. Вони сприймалися «на слух» і поширювалися стихійно, подібнодо фольклорних творів. Його пісні співали українські рапсодибандуристи, лірники, мандрівні дяки, чумаки, зазнаючи змін внаслідок плину часу. Їх можна сприймати якнародні, іменовані також «сковородинськими». Відомі такі його твори: сатирична пісня «Всякому городу нрав і права», ліричні канти «Стоїть явір над горою», «Ой ти, птичко жолтобоко», пісня-псалом «Ах поля, поля зелені». А пісню «Ах пішли мої літа» було надруковано з нотами ще за життя Сковороди в «Богогласнику» 1790 року в Почаївській друкарні.

Філософія Г. Сковороди тривалий час була недостатньо вивчена, за радянських часів вивчалася заангажовано. Існували навіть праці радянських вчених, у яких Сковороду називали атеїстом, хоча твори митця настільки рясно переписані цитатами з Біблії, що навіть не всі їх можна одразу углядіти і відрізнити від власних висловів Сковороди. На щастя, зараз його творчість привертає дедалі більше уваги, всі сучасні вчені сходяться на тому, що його філософська система була набагато глибшою і складнішою, ніж досі. Після стількох сторіч творчість Г.Сковороди «не розгадана» вповні, цікавить і вчених, і пересічних читачів!

Інтегрування морально-світогляду, природовідповідного культуровідповідного вчення Григорія Савича Сковороди в освітньому процесі прийтиме формуванню основ культурного саморозвитку молодого покоління української нації та утвердженню засадничих принципів національної культури як базису справедливого суспільного ладу. Цьому Григорій Сковорода присвятив усе своє життя.

ДІМ КУПЦЯ ЄЗРУБІЛЬСЬКОГО – БЕРДЯНСЬКА МУЗИЧНА ШКОЛА ЯК ОСЕРЕДОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ НАШОГО МІСТА

Айрапетян Єлизавета, учениця Бердянської ЗОШ І-ІІІ ступенів №7,
вихованка гуртка «Юні екскурсоводи» КЗ «центр туризму» ЗОР

Керівник: Белінська О.С., керівник гуртка «Юні екскурсоводи» КЗ «Центр туризму» ЗОР

Актуалізація проблеми. Охорона пам'яток історії та культури – комплекс заходів, що здійснюються на державному або громадському рівні з метою захисту і збереження об'єктів історико-культурної спадщини та історичного середовища в цілому. Включає в себе облік (виявлення, наукове вивчення, класифікацію, державну реєстрацію), консервацію, реставрацію, музеєфікацію, належне утримання й використання пам'яток. Із проголошенням незалежності України з початком 1990-х рр. питання охорони пам'яток знайшли відображення в Конституції України (ст. 56). Було ухвалено «Закон про охорону культурної спадщини». Започатковано Державний реєстр національного культурного надбання. Відбулося значне зростання кількості облікованих об'єктів. Створено опорний план охорони культурної спадщини Бердянська. Фахівці здійснюють натурне дослідження міста. Дім купця Єзрубільського – наразі Бердянська музична школа – один з архітектурних акцентів.

Гуртком юних екскурсоводів досліджено пам'ятку історії «Будинок Купця Єзрубільського», що є об'єктом культурної спадщини Запорізької області, який занесений до реєстру нерухомих пам'яток місцевого значення.

Мета дослідження: Відвідати та обстежити історичну пам'ятку місцевого значення «Дім купця Єзрубільського» (Бердянська музична школа).

Завдання: оцінити стан будівлі, наявність охоронних та інформаційних табличок на фасаді. Оглянути експонати бібліотечного фонду: старовинні та сучасні видання. Ознайомитись зі стендами, що розповідають історію музичної школи та її будівлі. Взяти участь у роботі «Музичної лабораторії побутових інструментів». Взяти інтерв'ю у дизайнера, що оформлював інтер'єр школи. Поширити набутий досвід та інформацію у своїх навчальних закладах, електронних ЗМІ, соцмережах

Історична довідка. На початку ХХ століття в Бердянську, який є повітовим містом, сформувався цілий пласт купецько-підприємницької еліти. Одним з її яскравих представників був Аврум Мордкович Єзрубільській (1866 – 1920). Аврум Мордкович займався книгодрукуванням та мав книжковий магазин. Особняк в стилі ренесансу став візитною карткою Єзрубільського в Бердянську.

В перші роки існування Союзу особняк Єзрубільського побачив в своїх стінах чимало громадських організацій. А в 1955 р. Бердянська музична школа під керівництвом Віри Яківни Сазонової переїхала до колишнього будинку Єзрубільського [4]. За роки свого існування школа випустила більше 3 000 учнів.

Архітектура. Особняк – яскравий представник архітектурного стилю кінця ХІХ ст. Високі арки дверних прорізів, балкон з ажурною решіткою. Колони, карнизи, віконне обрамлення. Все відповідає новаторському напрямку зодчества.

Опис стану пам'ятки, наявність охоронних знаків. Паспорт «Об'єкта культурної спадщини» зберігається в кабінеті директора БМШ. На момент обстеження історична пам'ятка «Будинок купця Єзрубільського» знаходиться в гарному стані. На фасаді – охоронні та пам'ятні таблички.

На балконі – банер із девізом школи: «Музыка – волшебный мир детства». З балкона-сцени на свята звучать музичні твори у виконанні викладачів та учнів. Все це разом з парком Шмідта створює єдиний архітектурно-природний ансамбль. Та і сам парк є пам'яткою садового мистецтва місцевого значення.

Всередині корпусу ведуться заняття за вісьмома спеціальностями. Розташовані допоміжні навчальні установи: бібліотека, Музична лабораторія побутових інструментів, учбово-меморіальній клас пам'яті першої директорки, композитора Сазонової В.Я.

Завуч БМШ Філон Ніна Григорівна проводила екскурсію по всьому корпусу. Тут багато стендів, що розповідають про учнів, які стали видатними музикантами. Є серія плакатів «Сторінки історії БМШ». Є монументальне масляне настінне панно. На якому різні часи та країни об'єднує Музыка. Автор – дизайнер інтер'єру Кіпершлак Р.Б., мати однієї з випускниць БМШ.

Є прекрасна серія портретів композиторів, виконана у 1980 році в техніці дерев'яної мозаїки. Його місце – сходовий майданчик між першим і другим поверхом. Він наповнений повітрям та світлом з вікна незвичайної конфігурації.

Висновки та рекомендації. Відвідали та обстежили історичну пам'ятку місцевого значення «Будинок купця Єзрубільського», зараз – Бердянська музична школа.

Вивчили відповідну літературу з історії бердянської музичної школи. Оцінили стан будівлі як гарний. Охоронні таблички наявні. Прослухали оглядову екскурсію. Взяти інтерв'ю у завуча, викладачів, старшокласників музичної школи, їх батьків. Відвідали концерт, присвячений Всесвітньому дню музики та 77-річчю школи. Ознайомилися з куточком пам'яті першої директорки Сазонової В.Я. Оглянули експонати Куточку побутових народних інструментів, зроблених з предметів побуту та підручних матеріалів. Мали змогу особисто спробувати «пограти» – призвести звуки цими інструментами. Торкнулися особливостей виготовлення та зберігання народних інструментів. В ході інтерв'ю з працівниками бібліотеки з'ясували об'єм книжкового фонду, вік окремих екземплярів.

Всі зібрані відомості були узагальнені та представлені у вигляді докладів-презентацій в класах, де навчаються наші гуртківці. Історія будинку Єзрубільського А.М. сприймалася слухачами як частина історії міста Бердянська. По закінченні лекцій була проведена інтерактивна вікторина. Крім того в наш турклуб було запрошено керівника Лабораторії Побутових інструментів, де він з нашими дослідниками провів майстер клас по грі на таких

незвичайних інструментах. Де хто із слухачі виявив бажання записатися в цей гурток. Це добрий показник практичної цінності нашої роботи.

Музична школа сприймається як портал в інший світ, де лунають чарівні звуки. Тут все матеріальне і земне перестає турбувати. І музика заповнює простір, як повітря, що необхідне для високих почуттів. В цьому осередку музичного життя відчуваєш нерозривний духовний зв'язок поколінь нашого міста.

Використані джерела

1. С.І. Кот. Охорона пам'яток історії та культури // Енциклопедія історії України: у 10 т. /редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. – К. : Наук.думка, 2017. – Т. 7 : Мл – О. – С. 705.
2. Будинок купця Єзрубильського (початок ХХ століття) – Бердянська музична школа / Упорядники: В.М. Константінова, І.І. Лиман // Матеріали з історії Бердянського державного педагогічного університету. Том І. – К.: «Освіта України», 2006. – 528 с.
3. Інтерв'ю з художником-оформлювачем інтер'єру школи Кіпершлак Р.М.
4. Часть 8. Д-Ж // Энциклопедия Бердянска / Михайличенко В. И. – Бердянск: Південна зоря, 2013. – Т. 1. – С. 864. – 466 с. – 500 экз.

СИНТЕЗ ФОЛЬКЛОРУ ТА ФІЛОСОФІЇ ЯК СВОЄРІДНІСТЬ СТИЛЮ ПИСЬМА Г.С. СКОВОРОДИ

Анаховська Жанна, учениця Полтавського обласного наукового ліцею-інтернату II-III ступенів при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А.С. Макаренка
Керівник: Яненко С.М., учитель української мови та літератури, учитель-методист Полтавського обласного наукового ліцею-інтернату II-III ступенів при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А.С. Макаренка

На сучасному етапі розвитку суспільства актуальним є питання збереження історичної пам'яті народу, його фольклорних джерел. У зв'язку з цим виникає потреба проаналізувати українську фольклорну традицію у творчому доробку Г.С.Сковороди. Письменник, представник барокової літератури, філософ, просвітник одним із перших звертався до народних джерел. Він, наслідуючи мотиви народних пісень, використовуючи художні засоби поезики, визначає «неабияку поетичну майстерність у передачі власних почувань і поглядів» [3, с. 81–90].

Філософське осмислення життя і смерті знаходимо як у фольклорі, так і у сатиричній поезії «Всякому місту звичай і права». На думку мислителя, лише морально чиста, духовно багата людина не зазнає смерті. За народними уявленнями, структура світу складалася з поєднання добра і зла, світлого і темного, Бога й темних (злих) сил [7]. Смерть у філософії Г.С. Сковороди визначає деградацію людської особистості, вона позбавляє можливості увійти в Царство Боже, наблизитися до Бога. Так, у релігійній пісні філософ зазначав:

- Байдуже смерті, мужик то чи цар,

Все пожере як соломі пожар.

Хто ж бо зневажить страшну її сталь?

Той чия совість, як чистий кришталъ [14, с. 31].

Таким чином, філософське осмислення Г.С. Сковородою смерті тісно пов'язане з народними уявленнями. Поет, як і народ, прагне сказати про смерть як про суддю, що буде виносити вирок усім, хто приносить людям горе на землі.

Про фольклорність творів Г.С. Сковороди говорить переробка деяких поезій. Валентин Чемерис у книзі «Як алмаз Григорія Сковороди став брильянтом в Івана Котляревського» писав: «Григорій Сковорода писав мовою близькою до народної (але тільки — близькою!), а також книжною давньоукраїнською, латиною та наближеною до російської, і все ж його Пісня 10-а із "Саду божественних пісень" стала справжнім... алмазом (але не брильянтом!) сатири 18 ст., видатною пам'яткою нашої літератури. Більше того, перероблена народними умільцями, вона стала піснею» [18].

Іншу історію створення мають два вірші, які також стали народними піснями. «До найвідоміших пісень «Саду...» належать і «Ах поля, поля зелені...» («Пісня 13-та») та «Ой ти,

пташко жовтобоко...» («Пісня 18-та»). У першій з них Сковорода за допомогою усталених образів буколічної поезії (квітучі поля, чисті струмки, пташиний спів, пастух, вівці, звуки сопілки) змальовує картину вільного спокійного життя на лоні розкішної природи» [16, с. 75]. Пісня «Ах поля, поля зелені...» («Пісня 13-та») викликає в поета почуття радості, бо природа живе і діє разом із народом. Силабічний розмір поезії наближається до побудови українських народних пісень.

Прислів'я та приказки Г.С. Сковорода можна поділити на кілька тематичних груп, які характеризують бачення філософа. Наприклад, ті, які характеризують взаємозв'язок фізичного та духовного розвитку: «Хто труда не докладе, той до добра не прийде» [14, с. 110]; прислів'я та приказки про розумовий розвиток людини, про прагнення до знань, освіченість: «Ціна і честь – одне і те ж», «Дурень шукає видного місця, а розумного і в кутку видно» [14, с. 112]; про споріднену працю: «Добрій людині щодня свято» [14, с. 118]; про дружбу «Не май сто рублів, а май одного друга» [14, с. 129], «Добре братство краще багатства» [14, с. 130], «Друг вірний – захист міцний» [14, с. 130]. Г.С. Сковорода звертається до грецької та російської народної мудрості. Наприклад, у байці №28 «Олениця і Кабан» письменник зазначає: «Стародавнє прислів'я: «Мавпа є мавпою і в золотім уборі»... [14, с. 126]. А в байці №29 «Баба та гончар» вживає російську приказку: «Не красна изба уграми, красна пирогами» [14, с. 127]. У байці № 30 «Соловей, Жайворонок та Дрізд» письменник пише: «В Росії добре про се кажуть: «В поле пшениця годом родиться, а добрый человек всегда пригодится» [14, с. 129].

Філософські сюжети Г.С. Сковорода пересипані прислів'ями та приказками. У творі «Кільце. Дружня розмова про душевний світ» письменник згадує стародавню приказку «Матері боязкого сина плакати нічого» [14, с. 139]. Афоризми філософа теж дуже схожі на прислів'я та приказки, що говорить про тісний зв'язок з фольклором. Наприклад, «Хто любить свою біду, й уболіває на чужу...», «Тіло – тілом, а серце – серцем» [14, с. 157]. У творі «Вдячний Еродій» письменник «про сродну працю» говорить таким афоризмом, що нагадує народне прислів'я: «Буде так: хто хоче чомусь навчитися, повинен до того зродитися» [14, с. 150]. Навіть в епістолярній спадщині Г.С. Сковорода зустрічаємо народну мудрість. У листі до Артема Дорофєйовича він згадує прислів'я «Не хлібом єдиним живе людина» [14, с. 175], підкреслюючи важливість людини дбати про душу: «Коли сама таємниця, тобто центр душі, гине і болить, то хто чи що звеселить його?» [14, с. 175]

Фольклорну основу мають притчі Г.С. Сковорода. Наприклад, у притчі про сліпця і хромця, яка міститься в трактаті «Розмова п'яти подорожніх», учасники ведуть розмову про щастя. У мандрах Обсерватор утратив ноги, а, повертаючись додому, утрачає й руки. Він не спроможний іти далі, а тільки спостерігає за краєм своєї дороги. І тут він зустрічає сліпця Практика, рідного брата Обсерватора, який повертається в рідний дім так само, як і Обсерватор. Брати впізнали один одного. Практик, сліпець, узяв брата за плечі, таким чином, ноги сліпця та очі зрячого, але безногого брата привели їх додому. Брати досягли щастя, бо їхній розум і доброта об'єдналися: «Сяду, брате, аби довести істину: «Брат, що від брата має допомогу, - як місто, тверде і високе, укріплюється, як новозасноване царство» [14, с. 137]. Ця притча є відомою в народі, але в інтерпретації Г.С.Сковорода ілюструє філософську тезу: «Коли ставиш дім, будуй його для обох частин свого єства – душі і тіла. Коли вдягаєш і прикрашаєш тіло, не забувай і про серце. Дві хлібини, два будинки і дві одежі: два роди всього є, всього є по двоє...» [14, с. 138]. Символіка числа «2» є магічною. Відомо, що це число пояснює семантику парності або нероздільності явищ, про що спостерігаємо в притчі.

Таким чином, можемо стверджувати, що Г.С.Сковорода, наслідуючи фольклорні мотиви, образи, символи, традиції, художні засоби, виявляє майстерність у передачі власних поглядів та почувань. Ставлення письменника до фольклору характеризує і його ставлення до народу. Синтез фольклору та філософії зумовлює своєрідність стилю письма Г.С. Сковорода. Він є не просто філософом, але й виразником національного світогляду українців.

Список використаних джерел

1. Гриценко І. Музика в житті та творчості Григорія Сковорода: вебсайт URL: <https://www.sworld.com.ua/simpoz9/53.pdf> (дата звернення 25.11.2020)
2. Дудко Д. Григорій Сковорода, народні вірування та архаїчні техніки екстазу: вебсайт URL:

<http://dspace.khntusg.com.ua/bitstream/123456789/1427/1/%D0%94%D1%83%D0%B4%D0%BA%D0%BE%20%D0%94.%20%D0%9C..pdf> (дата звернення 01.12.2020)

3. Іваньо І. В. Григорій Сковорода і народна пісня. Нар. творчість та етнографія, 1965. No 1. С.81-90.
4. Іваньо І.В. Прислів'я та приказки у творах Г.С.Сковороди. Українська мова та література в школі, 1964. No8. С. 29–33.
5. Іспанські прислів'я та приказки / упор. М. Жердинівська: вебсайт URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Ispanskyi_narod/Ispanski_pryslivlia_ta_prykazky.pdf
6. Куйбіда В. Тварини-символи у байках Г.С. Сковороди, біблійних описах та українському фольклорі. Збірник наукових праць. Київ. 1997. – С. 273-278
7. Лубський В.І. Релігієзнавство: вебсайт URL: <http://buklib.net/books/33946> (дата звернення 30.11. 2020)
8. Мишанич Я. І.В. Іваньо-сковородинознавець. Переяславські Сковородинські студії. 2011. Вип. 1. С. 55-70.
9. Палатна Т. Погляди Григорія Сковороди на усну народну творчість. Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»: зб. наук. ст.. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): СКД Карпук С. В., 2009. Вип. 3(5). С. 219–223.
10. Попов П. Григорій Сковорода і українська література. Матеріали до вивчення історії української літератури в п'яти томах. К., 1959. с. 629.
11. Сковорода Г. Літературні твори. Київ, 1972. 434 с.
12. Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2-х т. Київ. 1973. Т.2
13. Сковорода Г. Твори: У 2 т. Київ: АТ «Обереги», 1994. Т. 1. 528 с.
14. Сковорода С. Сад пісень . Київ: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1968. 198 с.
15. Тварини – символи України. Бджола: вебсайт URL: <https://sites.google.com/site/tvarinisimvoliukraini/bdzola>
16. Ушкалов Л. Григорій Сковорода. Харків: Фоліо, 2019. 123 с.:іл. (Знамениті українці). с. 75.
17. Федорчук Л. Український фольклор як фактор національного самовиразу Григорія Сковороди: вебсайт URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiY14ngmLntAhXUAWMBHVD6C1cQFjAAegQIBBAC&url=http%3A%2F%2Fwww.irbis-nbuv.gov.ua%2Fcgi-bin%2Firbis_nbuv%2Fcgirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DARD%26P21DBN%3DARD%26Z21ID%3D%26Image_file_name%3DDOC%2F2000%2F00flpsgs.zip%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1&usq=AOvVaw2DZ2zIKmH6eUFCBSSQKjC7 (дата звернення 15.11.2020)
18. Чемерис В. Як алмаз Григорія Сковороди став брильянтом в Івана Котляревського: вебсайт URL: <http://humour.ukrlife.org/antologia001.html>

ЖИВА МОВА - ЖИВИЙ НАРОД

Агафонова Варвара, учениця Василівської ЗОШ І-ІІІ ступенів

Очаківської районної ради, Миколаївської області

Керівник : Михайленко Надія Григорівна, вчитель української мови та літератури

Жива мова – історична категорія. Історія живої народної мови в різних національних мовах не зафіксована джерелами внаслідок усної форми її існування. Основою її формування стали діалектні утворення та говори, які відігравали сполучну роль під час консолідації націй. Основна функція живої мови – комунікативна . Жива розмовна мова – є підґрунтям культури, безмежним невичерпним океаном вселюдського досвіду.

Мета нашої роботи : дослідити , як під впливом різних історичних епох формувалася жива розмовна мова жителів Кінбурнського півострова, які особливості мовлення корінних жителів Кінбурнської коси.

Корінне населення Кінбурну можна поділити на три категорії:

- нащадки козаків, які мешкали на косі з XVII ст.;
- нащадки селян-кріпаків, які переселилися на косу після 1787 року;
- нащадки солдат-рекрутів, які відбували службу на Кінбурні, а після її закінчення назавжди оселялися на півострові.

Населення Кінбурнської коси в усі часи було ізольоване від материкової частини, до тогож змушене було жити в особливих кліматичних умовах, що позначилось на мовленні мешканців. Жива розмовна мова жителів Кінбурнської коси – це жива розмовна мова повсякденного спілкування, яка не завжди відповідає загальноприйнятим мовним нормам і включає в себе діалектні вирази, що зрозумілі лише жителям півострова. Така мова несе відбиток особистості того, хто спілкується.

За мовою людини можна визначити її етнічну та соціальну приналежність. Бо як писав Ф.К.Богушевич «Пізнають людей чи по говору, чи по одягу, так само говір, мова є одяг душі».

За нашими дослідженнями жива розмовна місцевих жителів у різні часи формувалася під впливом греків, турків та татар, козаків, чумаків, російськомовних рекрутів.

У VII ст. до н.е. на Кінбурнському півострові виникло грецьке поселення, відоме в історії як Ягорлицьке. Поселення згодом зникло, але і в наш час жителі коси використовують давньогрецькі назви вітрів. Старим рибалкам було відомо понад 70 назв вітрів, кожен зі своєю ознакою та напрямком. Ми змогли встановити лише 11 назв.

З XVст. Кінбурнська коса заселяється ногайськими татарами. Безпосередньо з присутністю татар на косі пов'язані назви ландшафтів: кучугури, сага, Ягорлик, Кінбурн, ялимбет, чаклак. Ці слова увійшли у мову сучасного населення і вживаються дотепер.

Козацькі часи теж залишили свій відбиток на говірці жителів Кінбурнської коси. Від козаків перейняли в більшості слова, пов'язані з рибальськими буднями та соляним промислом. Адже рибальство і торгівля сіллю – головне джерело прибутків Запорізької Січі. Ми зібрали і записали багато таких слів, які дійшли до нас ще з часів козацтва: «рибу викинути», «сахар», «шаран», «чопик», «пайол», «загреба», «покал», «боколаз», «дихнуло», «вітер свіжає», «сітки сипати» та багато інших.

Після 1787 року на Кінбурнській косі почали оселятися солдати-рекрути, які відслуживши службу на Кінбурні та Тендрі, обрали півострів своєю новою домівкою. Під впливом їхнього мовлення народились афоризми: «зима під кроватюю», «по три паралічі», «в серпні лящами розщитаюсь», «як румин на посту стояв», «баба Луша сама».

Під час експедиції ми зібрали матеріал з історії формування кінбурнської говірки, але і надалі продовжуємо спілкуватися з жителями села, особливо корінними старожилами, продовжуємо записувати за ними цікаві вислови, історії, розповіді, щоб передати це своїм нащадкам

Науковці розповідають, що у радянські часи цензура забороняла використовувати в мовленні діалекти, адже вони відображали українську ментальність. Тож мовні перла інколи забувалися. Натомість зараз ми збираємо та досліджуємо афоризми та діалекти нашої місцевості, щоб показати колорит нашого рідного краю. Адже саме з таких невеличких часточок складається жива народна мова українців.

ГОВТВА ОЛЕКСІЙ ВАСИЛЬОВИЧ – УКРАЇНЕЦЬ ЗА ПОХОДЖЕННЯМ, ПАТРІОТ ЗА ПЕРЕКОНАННЯМ, УЧИТЕЛЬ ЗА ПОКЛИКАННЯМ, А В ДУШІ – ПОЕТ

Бабіна Кристина, учениця 7 класу Комунального закладу «Артільський ліцей»

Лозівської міської ради Харківської області

Керівник: Мікушина Олена Павлівна, педагог-організатор,
учитель зарубіжної літератури

Духовний світ людини. Він глибокий, багатогранний, не пізнаний до кінця. Чим він багатший, тим цікавіша людина, тим змістовніше й прекрасніше її життя. На сторожі нашої духовності та душевної чистоти стоять вічні обереги, про які народ говорить: це загальнолюдські цінності. Мамина колискова, молитва до Бога, батьківське благословення, родинне вогнище –

такий далеко не повний перелік тих скарбів, які очищають і ошляхетнюють нашу душу, оберігають її від всякого роду скверни, бруду, користолюбства, зрадливості...

«Тільки родина, як вічна зернина, на невмирущому полі життя», – так співав Назарій Яремчук, народний артист України. Дійсно, все найвагомніше у житті пов'язано з родиною. Відчуття захищеності, душевного комфорту, впевненості, спокою – все це дає нам родина. А я б додала: і школа, бо вона є для нас другою домівкою, а вчителі – то наша друга родина. Бо саме вони закладають фундамент наших моральних цінностей і виховують нас своєю любов'ю та турботою.

Мій тато неодноразово розповідав мені про свого колишнього вчителя Говтву Олексія Васильовича. Він робив це з таким захопленням, стільки вдячності цій людині звучало в його розповідях, що в мене виникла думка дослідити життя і діяльність цієї яскравої особистості, творчого педагога, мудрої, талановитої людини.

Народився він у селі Михайлівка Краснокутського (нині Богодухівського) району. Навчався у звичайній сільській школі. Всі предмети давалися йому дуже легко. Любив щось ремонтувати, захоплювався футболом, волейболом, рибалкою. А ще дуже любив малювати: брав участь у різних конкурсах, відправляв свої малюнки у журнал «Барвінок». Мріяв стати художником. Після школи була армія, яка частково вплинула на вибір професії. Два роки служив у ракетних військах стратегічного значення, там же проходив навчання у центрі, який готував спеціалістів у Європу. Після шести місяців навчання Олексія Васильовича залишили сержантом у частині навчати молодих солдатів. Йому дуже сподобався такий рід діяльності. Пригадує свій основний принцип роботи: «Роби, як я, роби краще мене».

А ще був у нього старший брат, який навчався в педагогічному інституті і з великим запалом відгукувався про вчительську професію. Саме тому відразу після служби в армії Олексій Васильович вступає на філологічний факультет Харківського державного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, який закінчив у 1984 році.

За розподілом потрапив у с. Артільне Лозівського району Харківської області, де працював спочатку тільки вчителем російської мови та літератури, та через деякий час отримав посаду заступника директора з навчально-виховної роботи, на якій пропрацював 25 років, а з 2008 по 2015 роки – директором. Як найбільш вагоме досягнення в роботі називає обрання його делегатом II Всеукраїнського з'їзду керівників освіти.

Був керівником шкільного драматичного гуртка, активним учасником художньої самодіяльності, незмінним організатором новорічних, різдвяних і сімейних свят для жителів села, очолював у школі інтелектуальний клуб «Азарт», був президентом районного інтелектуального клубу «Що? Де? Коли?», став переможцем районного конкурсу «Вчитель року – 2001» і лауреатом такого ж обласного конкурсу.

Яким би не було насиченим життя Говтви О.В., він завжди знаходив час для улюбленого заняття: написання віршів. Він не займався поезією професійно, але поетичним словом він доносить до нас красу і велич рідного краю, дарує нам тепло свого серця, добрий настрій, через поезію йому хочеться поділитись своїми думками і почуттями, адже душа його не байдужа до світу, до проблем його мешканців.

Його вірші, байки, гуморески неодноразово друкувалися в районній газеті «Голос Лозівщини» у рубриці «Творчість наших читачів», вірш «Матері» був надрукований у поетичній збірці Клубу Любителів Поезії «Пролісок».

У творчому доробку Олексія Васильовича небагато віршів, близько двох десятків, написаних російською та українською мовами, а ще така ж кількість чотиривіршів, але й цього виявилось досить, щоб поринути у справжній світ його прекрасної, чарівної поезії.

Так, у вірші «Матері» автор з великою любов'ю та ніжністю пише про найріднішу у світі людину, хоча, говорить, він ардесований усім матерям. Йй «Срібні роси лягли на волосся, // Зморшки геть розорали чоло», здається, все в житті вдалося, але серце її не має спокою ні вдень ні вночі, бо вона «самотньо в маленькій світлиці» кличе «тихо», «без слів», кличе «серцем своїх білолицих, // Чорнобрових синів-журавлів». Та коли «сини-журавлі» повертаються до рідної домівки, у матері «спадають росини-сльозини, // Мов туман, розстає сивина», в її серце «повертається знову весна».

Поетичний образ України, її велич та багатство зображені у вірші «Україні», про людську долю та повноту життя розмірковує у поезії «Я живу», про своє улюблене заняття розповідає у вірші «На рибалку», вражають своєю яскравістю та лаконічністю рядки про природу, проблеми сьогодення.

У вірші «Урок довжиною в життя» він захоплюється дітьми, до яких іде на урок, іде «хвилюючись», «якось несміло», «немов на сповідь»: «Іду туди, де завжди мені раді // І де панують лише добрі почуття». Він щасливий від того, що може спостерігати, як на його очах діти дорослішають, мужнішають, і тому йому так хочеться, «щоб доля їм відкрила // Усі гаразди на життєвому шляху...» А звичайний шкільний урок став символом всього його життя: «І знову ранок, й знов дзвінок співає // Й ніяк не візьме, бідний, до пуття, // Що без перерв давно урок триває, // Тому що він — то все моє життя».

У цьому – щастя Говтви О.В. А ще він додає: «У мене в трудовій книжці всього декілька записів: прийнятий на роботу – переведений на посаду в цій же школі – звільнений у зв'язку з виходом на пенсію. Не бігав, не метався з місця на місце, все свідоме життя віддавав улюбленій справі, до самої пенсії був молодим, та й нині в душі мені років 32».

Ми завжди повинні пам'ятати, що велич рідного краю — в людях, які тут живуть і які є його найціннішим скарбом. Я пишаюся тим, що близько познайомилася з такою яскравою особистістю як Говтва Олексій Васильович. Він є прикладом для молодого покоління, викликає гордість, що у нас є такі талановиті, творчі, віддані своїй справі земляки.

ЖІНОЧІ ПРИКРАСИ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Бабінець Наталія, учениця 8 класу Лип'янської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів
Карлівської районної ради Полтавської області
Керівник: Борисюк Тетяна Павлівна, учитель історії.

В епоху сучасних суспільних трансформацій виникає проблема збереження вкорінених у глибинах національного буття та свідомості соціокультурних здобутків. Актуальними є дослідження соціокультурного досвіду минулих поколінь.

В переломні періоди життя суспільства відбувається переосмислення надбань попередньої доби, зміна багатовікових духовних орієнтирів, зміщення соціальних акцентів та ідеалів. Суспільні зміни в Україні органічно вплетені у світовий процес глобалізації.

Українські національні жіночі прикраси – яскраві, самобутні, передають любов українок до краси та інформацію від предків до нащадків.

Актуальність обраної теми визначається підвищеним інтересом до обрядів і звичаїв українців. Прикрасами прийнято називати певні предмети, які допомагають створити неповторний образ кожної окремої особистості. З найдавніших часів у ролі прикрас виступали магичні засоби, які охороняли людину від усякої небезпеки. Первісна суть оберегів – прикрас полягало в тому, щоб створити магичну перешкоду між об'єктом, який перебуває під опікою, і навислою загрозою, чудодійним чином сховати, заступити людину чи річ, нейтралізувати згубну силу або знищити її, відігнати небезпеку, наділити предмет захисними властивостями й здатністю протистояти злу. Прикраси – важлива частина культурної спадщини українського народу.

Предметом дослідження стала традиційно – побутова культура, обереги та вірування українців.

Метою нашого дослідження стало виокремлення та систематизація жіночих прикрас,

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- дослідити історію виникнення та значення прикрас у житті українців;

- систематизувати шийні, нагрудні та вушні прикраси.

- виокремити прикраси - обереги, які збереглися до наших днів.

При написанні роботи ми дійшли наступних **висновків**.

По-перше, ми переконалися в тому, що витоки оберегів - прикрас сягають первісних уявлень і вірувань предків.

По-друге, проаналізувавши обряди українців, з'ясували, що весілля тісно пов'язане з традиційно – побутовою культурою українців і залежить від історичних умов.

По-третє, вагомим чинником у використанні прикрас були їхні оберегові функції та вірування українців.

Витоки оберегів сягають первісних уявлень і вірувань наших предків, що становитимуть сутність язичництва. Давні язичницькі вірування за часів християнства набули нового змісту. Обереги – прикраси творили історію. Без них не обходилися в побуті, оскільки на них покладали власні надії, відчували, що захист поряд. Це заспокоювало серце й охороняло життя людини.

НЕСТОР МАХНО - ПОЕТ ЧИ ЗЛОЧИНЕЦЬ?

Байрачна Вікторія, учениця 11 класу Новотроїцької ЗОШ I-III ступенів №1

Донецької області

Керівник: Виселко О.Б., учитель історії

Актуальність досліджуваної теми в науковому плані визначається підвищеним інтересом останніх років до доби Української національно-демократичної революції 1917-1921 рр. Значний, але суперечливий внесок махновського руху в її історію привернув до нього увагу дослідників. Об'єктивний аналіз даної проблеми дозволить помітно скоригувати позицію вітчизняної історичної науки щодо місця і значення Нестора Махна в історії України.

Іншим чинником актуальності теми дослідження є необхідність обов'язкового врахування нами історичного досвіду попередніх поколінь. Без вивчення ідеології махновського руху неможливо зрозуміти повний обсяг українського менталітету. Крім цього, досвід існування суспільного устрою та військової організації махновських повстанців може бути продуктивно використаний і зараз, коли в Україні остаточно формується політична система, точаться суперечки навколо питань місцевого самоврядування, землекористування, військової та освітньої реформ тощо.

Дослідження саме цієї теми обумовлене потребами сучасного етапу розвитку української держави, що вимагає поєднання навчання і виховання учнівської молоді з культурно-духовним відродженням із метою залучення підрастаючого покоління до активної навчально-пізнавальної та суспільно-корисної діяльності, формування громадянської відповідальності та патріотичних почуттів.

Нестор Іванович Махно – одна з ключових історичних фігур в історії України та Росії в період Української революції та Громадянської війни. Саме ці буремні події спричинили появу в історії України такого феномену як Махновщина.

Вивчення біографії цього історичного діяча дало можливість прослідкувати його становлення як людини, формування його світогляду, ідеології, філософії тощо. Досліджено витоки його анархістських переконань та їхню подальшу еволюцію.

Встановлено тісний зв'язок діяльності Нестора Махна з подіями та наслідками Громадянської війни на Україні. Однією з сил, які воювали як проти червоних, так і проти білих був революційний селянський рух під проводом Нестора Махна, який він оголосив третьою силою Громадянської війни.

Незважаючи на суцільний політичний хаос, Н.Махну вдалося створити власну державу з дієвою адміністративною структурою, власними друкованими органами та, навіть, грошовою одиницею. Мрією «батька» було відродження Запорізької Січі та козацьких вольностей.

Саме завдяки діям Повстанської армії Н.Махна був зупинений наступ білогвардійської армії Денікіна на Москву. Вирішальну роль відіграли махновські збройні підрозділи також в розгромі Врангеля в Криму.

Узагальнено відомості про поетичну діяльність Нестора Махна – маловідомої сторінки його життя. Зібрано максимальну кількість його відомих віршів, які він писав під псевдонімом Скромний.

На сьогоднішній день особистість Нестора Махна вивчена не досконало, і не можна дати їй однозначну оцінку, але не можна заперечувати, що його діяльність значно вплинула на історію Росії та України.

Махно був досить жорстокою людиною, але особистість Нестора Махна треба сприймати через осмислення та призму часу в який він жив. Для всіх він був бандитом або ватажком збройного ополчення, але ніхто не бачив в ньому поета й актора якими він себе вважав.

«БОРЩ – УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА СТРАВА»

Беляєва Ярослава Сергіївна, учениця 10 класу Уплатнівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Близнюківського району Харківської області.

Керівник: Савісько Наталія Вікторівна, вчитель географії Уплатнівської ЗОШ I-III ступенів Близнюківського району Харківської області.

Борщ – українська національна страва, обов'язковою складовою частиною якої є буряк столовий червоний.

Господині села Уплатне борщ готують по-різному, найбільш поширений борщ з пампушками.

Борщі варять на м'ясному бульйоні із шинкою, копченою грудинкою, шпиком, сосисками, качкою, гусаком, а також на рибному бульйоні й з головизною. Борщ можна варити із грибами, чорносливом, сушеними фруктами або тільки з овочами. Основну масу овочів у борщі становлять капуста й столовий буряк; крім того, у борщ кладуть морква, цибулю, петрушку, селеру, томат-пюре або помідори. Капусту можна замінити бурячинням, листами ревеню, шпинатом, шавлем, борщівником і т. п. У деякі види борщу кладуть картоплю. Щоб у борщі зберігся цвіт буряка, а також для поліпшення смаку додають оцет, кислий квас, лимонну кислоту, розсіл капусти або помідори. Перед подачею борщі посипають дрібно нарізаною зеленню петрушки або кропом. Залежно від сполучення продуктів або від форми нарізаних овочів борщ називається українським, московським, флотським і т. д. Борщ український варять зі свинячим салом і картоплею; у московський борщ перед подачею кладуть яловичину, шинку й сосиски; для флотського борщу овочі нарізають скибочками, а для всіх інших – соломкою. Відмінний смаковий букет борщу (у його склад входять 18-20 різних продуктів і приправ) забезпечує йому протягом багатьох років найвищі оцінки на міжнародних кулінарних конкурсах. Як правило, борщі готують на м'ясному або кістковому бульйоні.

Для бульйону найкраще підходить грудинка. Кістки варять 4-6 годин, м'ясо 2-2, 5 години. До кінця варіння в борщі повинне залишатися не більше 300-350 г чистого бульйону на порцію, тому води на початку варіння варто брати принаймні вдвічі більше. Яловичу грудинку й свинину закладають звичайно в співвідношенні 2: 1 або 1: 1. Борщ можна готувати також на гусячому або курячому бульйоні. У цьому випадку додавати інше м'ясо не треба. Особливістю підготовки овочевої частини борщу є попередня роздільна обробка овочів. Буряк, наприклад, гасять окремо від інших овочів, попередньо збризкавши її оцтом або додавши лимонну кислоту або лимонний сік, щоб зберегти червоний цвіт.

«ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СЕЛА НОВЕ МАЖАРОВЕ»

Белялова Аміна, учениця 8 класу Новомажарівської ЗОШ I-III ступенів, вихованка гуртка «Історичне краєзнавство» Комунального закладу «Зачепилівський Будинок дитячої та юнацької творчості» Зачепилівської селищної ради Зачепилівського району Харківської області

Керівник: Устименко Ірина Сергіївна, вчитель історії і кваліфікаційної категорії новомажарівської ЗОШ I-III ступенів, керівник гуртка «Історичне краєзнавство» Комунального закладу «Зачепилівський Будинок дитячої та юнацької творчості» Зачепилівської селищної ради Зачепилівського району Харківської області

Земля – колыска людства. Вона носить на собі океани, хмари та їхні тіні, розкривається джерелами, пускає в небеса птахів, вбирає в себе всі сніги й дощі, дає всьому життя. Наше спільне щастя – жити на планеті Земля, у цьому дивосвіті природи, спілкуватися з нею. Її краса не може не бентежити душу. Ми живемо у віці бурхливого технічного прогресу. На даний час екологія – це спосіб життя і мислення кожної людини. Сьогодні вже мова йде не про те, щоб змінити життя,

а щоб його врятувати. Екологічна проблема - це зміна природного середовища в результаті антропогенних впливів або стихійних лих, що веде до порушення структури і функціонування природи. Село Нове Мажарове, як і весь світ, також постійно стикається з рядом екологічних проблем

Моє рідне село – Нове Мажарове знаходиться на південному заході Харківської області, на південному сході Зачепилівського району. Неподалік від села проходить межа Харківщини та Дніпропетровщини.

Дослідивши територію села Нове Мажарове ми виявили такі екологічні проблеми:

- вирубка лісосмуг (багаторічних лісових насаджень);
- пожежі на луках та в степах;
- неконтрольовані сміттєзвалища;
- забруднення та пересихання водойм.

Вирубка лісових насаджень в наш час стала однією з найбільш важливих проблем екології. Адже якщо ми будемо продовжувати такими темпами переводити «легені» Землі, то дуже скоро на ній не залишиться жодного дерева. І що ж стане з нами? Адже дерева не тільки збагачують навколишню атмосферу необхідним киснем, але і є основною рушійною силою в процесі круговороту води та ґрунтоутворення. Наслідки передбачити нескладно - зміна ґрунтів, зниження їх родючості, порушення кола обігу води, зміна екосистем, негативні наслідки для здоров'я і життя самої людини.

Другою, не менш важливою, екологічною проблемою села є пожежі на луках та в степах. Найчастіше вони трапляються в весняний та осінній сезони, що пов'язано із господарською діяльністю людини. Люди випалюють сухостій на луках, щоб підготувати територію для сінокосів, спалюють стерню після косовиці на полях, спалюють опале листя. Все це призводить до ряду небезпек як для природи, так і для самої людини. Під час пожеж відбувається забруднення атмосферного повітря. В селі навіть траплялися випадки тривалого осідання смогу, тривале вдихання якого призводить до легневих захворювань у населення. В наслідок випалювання стерні на полях, зменшується родючість ґрунту, адже зменшується вміст гумусу в ньому. Та найбільше шкоди природі несуть лугові пожежі. Разом зі спаленим сухостоєм гинуть не лише багаторічні рослини і комахи, а й ряд птахів (фазани, перепели та ін.) та лугових тварин (їжаки, зайці та ін.)

Ще однією актуальною проблемою села є ріст неконтрольованих сміттєзвалищ. Сільська рада намагається боротися з ними, організувавши щотижневий вивіз сміття, поставивши попереджувальні таблички про те, що не можна самостійно вивозити сміття у непристосовані для цього місця та повідомляють про накладення штрафів за такі порушення. Проте на сьогоднішній день ні попереджувальні знаки, ні штрафи не зупиняють багатьох жителів села. Тому ми й продовжуємо спостерігати ріст неконтрольованих сміттєзвалищ, які дуже шкодять навколишньому середовищу. На узбіччях доріг, за селом, можна постійно зустріти малі, а в деяких випадка, великі купи сміття. Досліджуючи цю проблему, ми пройшли вулицями села. Побачили, що біля будинків на вулицях немає контейнерів для відходів, люди виносять його з дворів у мішках та целофанових пакетах, які часто розривають собаки через нерегулярність його вивозу. Великі смітники знаходяться на селом в усіх його напрямках. Тут відходи висипаються на землю та періодично спалюються. Це призводить до викидів отруйних газів в атмосферне повітря. Отже, стихійні сміттєзвалища є екологічною проблемою селища, розсадниками хвороб, забруднювачами природи і показником недостатнього культурного рівня населення.

Село Нове Мажарове знаходиться за 3,5 км від річки [Оріль](#) (правий берег) у місці впадання в неї річки [Мажарка](#). Долина річки сильно заболочена, поруч проведено кілька іригаційних каналів, є кілька озер, у т. ч. озеро Мажарка і озеро Попове. Та, нажаль, ці водойми дуже заболочені. Також часто зустрічаються і забруднення водойм внаслідок антропогенного впливу людини. Це все призводить не лише до зміни флори та фауни водойм, а й до їх пересихання. Так цього літа на в'їзді в село збоку Сахновщинського району спостерігали повне пересихання одного зі ставків та заростання його території очеретом. До таких наслідків привела не лише тривала посуха і заболочення джерел, а й діяльність людини. Справа в тому, що ці два ставки з'єднані між собою каналом. І для того, щоб підняти рівень води в одному ставку (там розводять рибу) через канал було повністю спущено воду з іншого ставка. Як наслідок забруднення і

пересихання водойм на території села минулого літа повністю зникли жаби. І більшість лелек відлетіло з села дуже рано, а деякі гнізда взагалі цього літа пустували.

Наша робота є спробою привернути увагу громадян села Нове Мажарове до стану довкілля. Проведені й описані дослідження показали, що село має багато екологічних проблем, які потребують термінового вирішення. Реальними загрозами стане різке збільшення захворюваності (особливо в дітей).

Отже, проаналізувавши стан екології в селі та дослідивши місця забруднення, розглянувши можливості покращення екологічної ситуації, ми хотіли б рекомендувати населенню шляхи боротьби з екологічними проблемами села:

1. Застосування ефективних способів переробки сміття, а також шкідливих відходів.
2. Використування безпечного, екологічного палива, яке не забруднює атмосферу.
3. Введення суворих державних санкцій і штрафів за забруднення води, атмосфери і землі.
4. Проведення просвітницької роботи та соціальної реклами серед населення.
5. Раціональне ведення господарської діяльності без шкоди навколишньому середовищу.

На перший погляд ці дії досить прості, але коли доходить справа до практики, то все не так просто. Багато країн і некомерційних організацій ведуть постійну боротьбу з порушниками закону, але державам не вистачає фінансів і людей для здійснення проектів щодо усунення екологічних проблем.

ДУХОВНІ СКАРБИ МОГО КРАЮ

Білик Анна, учениця 8 класу Бурбулатівської філії КЗ «Близнюківський ліцей Близнюківської районної ради Харківської області»

Керівник: Білик Тетяна Миколаївна, вчитель історії Бурбулатівської філії КЗ «Близнюківський ліцей Близнюківської районної ради Харківської області»

Найкраще місце на землі – це те, де народився, виріс ти, де промайнуло твоє дитинство. Для мене таким місцем є село Бурбулатове, що на Близнюківщині. Це казковий край, де повітря чисте-чисте, пахне свіжістю, сонячним подихом. Яка краса! Проте, як зазначив видатний український поет Максим Рильський, мало любити свій край, його треба ще й знати.

Село Бурбулатове - чарівний край з буйними лісами і квітучими полями, таємничими стежками. Це особлива земля, на якій живуть наші славні земляки.

Із покоління в покоління тут передається любов до рідної землі, відчуття її незвичної краси. Саме ця земля подарувала нам таких талановитих, щедрих на духовну красу людей. А вони у нас такі гарні, а ще й добрі серцем і душею.

Мій край – це неповторна культура, лірична пісня, сповнена патріотизму дума, вишитий рушник на покуті, святкова писанка, мова солов'їна.

Слово-це головний духовний скарб мого краю.

І цим скарбом віртуозно володіє моя вчителька української мови та літератури Петрова Ніна Петрівна:

Є на Харківщині річечка Бритаї,
Тут бере початок мій рідненький край.
Де б я не бувала і куди б не йшла,
В серденьку моєму рідна сторона.

Вірші Петрової Н. П. вивчають у школах району на уроках літератури рідного краю, друкуються у газеті «Нове життя». Вона є членом поетичного клубу міста Києва. Її вірші виховують у нас почуття патріотизму, доброти, красу слова.

О.П. Довженко писав: «Українська пісня - душа народу». У нашому сільському клубі створено співочий гурт «Джерело», керівником якого є Ракітіна Н.Ю. Він складається із восьми прекрасних жіночок, які, незважаючи на тяжкі сільські будні, знаходять вільний час, щоб прийти на репетиції. А у святкові дні радують вони своїм чудовим співом односельчан.

Коли почалися воєнні дії на Донбасі, оселився у нашому селі майстер із різьблення по дереву Вялков Олександр Володимирович. Придбав дім, облаштував у ньому невеличку майстерню. Із його рук виходять прекрасні зруби на колодязі, декоративні огорожі для будинків,

меблі, обрамлення для дзеркала. А яких тільки кумедних тваринок вирізьблює із звичайної дерев'яної колоди майстер! Роботи Олександра Володимировича відомі і у нашому районі. У селищі Близнюки біля вокзалу стоїть чумацький віз, виготовлений його руками. Він став прикрасою привокзальної площі.

Гордістю нашого села стали майстрині – вишивальниці Романенко Г.С. та Личакова Л.А., які красу оточуючого світу переносять на полотно хрестиками та гладдю за допомогою голки та кольорових ниток. Тут і рушники, і серветки, накидки, вишиті картини. Особливо добре у них виходять весільні рушники. Щоб їх вишити, треба мати особливий хист. Адже весільні рушники не вишиваються «прутиком», не гаптуються чорною ниткою. А квіти розмістити так, щоб молоді не розтоптали їх - своє щастя.

Роботи цих талановитих жінок відомі не тільки в нашому районі, але й у Харківській області. Галина Степанівна та Лідія Андріївна – часті гості у школах, де проводять майстер – класи з вишивання, члени районного жіночого клубу «Берегиня». Цим світлим людям завжди раді.

Вишивають господині, як про долю сільської жінки розповідають.

Знають у нашому селі і родину Пінцешів. Голова роду – Пінцеш Карло Карлович, майстер на всі руки. Він виготовляє із лози кошики для господарства, для Пасхальних свят, плетені вазони, декоративні тарілки.

Творчою людиною виріс і його син Сергій. Від народження хлопець незрячий, але природа подарувала йому талант - чуттєвий музичний слух. Він чудово грає на гітарі, акордеоні, баяні, на «Ямасі» та на інших клавішних інструментах. Людям на замовлення складає музику, пише пісні, робить оранжування до популярних пісень. Сергій бере участь у конкурсах, організованих товариством сліпих Донецької області, виступає у містах Слов'янську, Лозовій, Харкові. Бажаний гість на весіллях, корпоративах. Часто ввечері на вулиці можна почути гру талановитого музиканта.

Я пишаюся своїми земляками, які збагачують духовну скарбницю рідного краю. Щаслива, що живу в Україні, ходжу до школи, навчаюся розуміти красу свого села, живу під мирним і блакитним небом, зустрічаюся із творчими особистостями.

Я припадаю до землі - і з глибини віків чую голос предків: «Бережіть цю землю, як ми берегли її! Не руйнуйте, а збагачуйте, примножуйте! І тоді вічними будете ви на ній. А діти й онуки дякуватимуть вам».

Нехай із гордістю кожен скаже : «Я починаюся з отчої землі».

МАЛОДОСЛІДЖЕНІ СТОРІНКИ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА

Білька Юрій, учень 10 класу Малоперещепинського закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів імені М.А. Клименка Малоперещепинської сільської ради
Керівник: Кравченко Ірина Євгеніївна, керівник гуртка «Історичне краєзнавство»

Становлення суверенної Української держави не можливе без врахування історичного досвіду державотворення, без відновлення національних традицій, ідейної та культурної спадщини минулого.

Поняття «Українська революція 1917 – 1921 років» розкриває великі можливості для дослідження історії України початку ХХ століття.

Цікаво, що сам термін «українська революція» був уведений в обіг самими учасниками подій. Його ми зустрічаємо є в працях Михайла Грушевського, Володимира Винниченка, Симона Петлюри, Дмитра Дорошенка та інших діячів. Радянські дослідники старанно викорінювали це поняття. Події тих часів вивчалися як «Велика Жовтнева соціалістична революція» та «Громадянська війна». Але українські історики діаспори досліджували Українську революцію 1917–1921 років. Їх роботу продовжили вітчизняні науковці та краєзнавці незалежної України.

На багато питань щодо «Української революції», її подій, зокрема, на теренах сучасної Полтавщини, відповідають численні дослідження полтавських істориків та краєзнавців. Та події того часу в окремих населених пунктах залишаються маловивченими. Додаткові дані можна

отримати зі спогадів старожилів та їх нащадків. Незважаючи на їх суб'єктивний характер як історичних джерел, вони дозволяють побачити нам тогочасні події очима сучасників.

У 1917 році Мала Перещепина – велике козацьке село Костянтиноградського повіту. Мало розвинену інфраструктуру, дві церкви, дві церковно-приходські школи, міністерське училище, бібліотеку, велику єврейську общину зі своєю школою. Життя селян текло розмірено: вирували ярмарки, працювали єврейські лавки, люди займалися городніми справами. А на свята все село відвідувало храми, а ввечері молодь збиралася на гуляння. Адже усі найважливіші події селян були пов'язані із церквою. Саме в ній молодь пізнавала основи християнської моралі і норми поведінки в суспільстві. Праця, спільні свята, недільні богослужіння об'єднували селян у громаду. І саме громада піклувалася всіма сферами життя: благоустроєм, ремонтом доріг, встановлювали опіку над сиротами тощо.

Події Лютневої революції мало торкнулися повсякденного життя селян, про зречення царя Миколи II від влади стало відомо на початку березня 1917 р. Старожили розповідають, що про основні події чули, пов'язували з ними надії на краще життя, припинення світової війни.

Та вже у січні 1918 року на залізничну станцію Малої Перещепини прибув спеціальним потягом червоноармійський загін із Полтави, створений із робітників паровозоремонтного заводу під керівництвом П.Ф. Решітника для встановлення радянської влади. Її функції здійснював військово-революційний комітет на чолі з С. Р. Васьком. Під його керівництвом почала проводитися націоналізація промислових підприємств, розподіл поміщицьких земель. Все це викликало обурення основних верст населення. Хоча землею володіла лише незначна частка селян, більшість мала різні промисли: займалися лозоплетінням, очеретоплетінням, бондарством, шиттям, чи працювали по найму. Люди не розуміли, навіщо створювати комітети, якщо у селі є своя влада, яка піклувалася про життя громади.

Старше покоління села вичікувало, сподіваючись, що все мине, а от молодь почала створюватися підпільні загони. Восени 1918 року село зайняли повстанці на чолі з отаманом А. Левченком, було перервано залізничне сполучення на лінії Полтава-Кременчук. Багато молодих юнаків приєдналися до повстанців. Загін вирушив далі, а в селі знову почали насаджувати більшовицький режим. Улітку 1919 р. Малу Перещепину захопили денікінці, які встановили старі порядки. Влада в селі в цей час часто переходила з одних рук в інші. Старожили згадують про єврейські погроми, постійні грабунки місцевого населення. Люди говорили: «Прийшли червоні – граблять, білі - граблять, денікінці – теж саме».

Таке становище не могло бути довгим, тому вже у березні 1920 р. відбулися вибори Малоперещепинського волосного виконавчого комітету. Більшість жителів села не могли змиритися з встановленням влади більшовиків, адже до місцевої ради ввійшли в основному ті верстви населення, хто не хотів працювати, що завжди засуджувалося на селі. За переказами старожила А. Х. Андреєнка, на початку 20-х років у селі діяв партизанський загін для ліквідації продовольчих агентів, продармійців на чолі з жителем с. Велике Болото Носенком. Але він проіснував недовго, бо на весіллі одного з «носенківців» загін був оточений радянськими військами і повністю знищений.

Малоперещепинці вступали й відомого на Полтавщині загону отамана Івана Біленького, дії якого були спрямовані на виведення з ладу залізничних колій аби зашкодити більшовикам налагодити перекидання підкріплення, постачання боєприпасів і продуктів харчування для Червоної армії. Зокрема, 10 червня 1920 року повстанці Біленького, під час чергового нападу на станцію Мала Перещепинська, захопили в полон 12 червоноармійців, які стояли там залогою. Їх вивезли до лісу, але відпустили на другий день. Забрали чоботи та гімнастерки, адже взуття та одягу у повстанців не вистачало.

Отже, жителі Малої Перещепини довгий час не визнавали більшовицького режиму, чинили опір, були учасниками повстанських загонів, вели боротьбу.

ВЕСІЛЛЯ В КАЛИНІВЦІ

Бобкова Ірина, вихованка гуртка «Краєзнавці-туристи» Черкаського обласного Центру туризму, краєзнавства і екскурсій учнівської молоді Черкаської обласної ради, учениця 11-б класу Черкаського фізико-математичного ліцею Черкаської міської ради;
Турченко Світлана Петрівна, керівник гуртка «Краєзнавці-туристи» Черкаського обласного Центру туризму, краєзнавства і екскурсій учнівської молоді Черкаської обласної ради

Наш час позначений небувалим зростанням інтересу до української історії, витоків національної культури, до непересічних досягнень нашого народу. Знання свого родоводу, історичних та культурних надбань предків необхідні не лише для піднесення національної гідності та самосвідомості українців, а й для використання кращих традицій у практиці сьогодення.

Олекса Воропай пише: «Звичаї – це ті неписані закони, якими керуються в найменших щоденних і найбільших всенаціональних справах». Саме тому відродження і використання найбільш поширених обрядів у наші дні стало справою честі багатьох українців, зокрема в українських селах, де народні традиції у багатьох випадках досить стійкі, збереглися до наших днів і досить часто відтворюються вже не як данина моді, а як спосіб задоволення духовної потреби людей та віддання своєї рідної шани предкам.

Актуальність пропонованого дослідження зумовлена як потребою вивчення функціонування різних видів обрядовості у давніші часи, так і потребою з'ясування рівня їх збереження, відродження і функціонування у часі, сучасному нам.

Метою роботи є визначення своєрідності весільної обрядовості, а також вивчення її сучасної інтерпретації у с. Калинівка Городищенського району Черкаської області як такої, що найповніше збереглася й існує у наші дні у вказаній місцевості. Основними **методами досліджень** є спостереження та опитування.

Своєрідність і варіативність весільного обряду в окремих регіонах України є поширеним явищем, проте у цьому розмаїтті існує усталена основа, притаманна українському населенню усіх регіонів.

Описані нижче весільні обряди записані зі слів Шлапак Марії Іванівни, уродженки і жительки села Калинівки Городищенського району Черкаської області, 1924 року народження.

Весільна обрядовість у с. Калинівка Городищенського району Черкаської області має риси притаманні, як і більшості регіонів України, але має свої особливості. Наявність окремих обрядодій, характерних лише для названого населеного пункту вказує на те, що однією з основних ознак української обрядовості і фольклору є їх варіативність. Окремі елементи весільної обрядовості ніколи й не забувалися людьми, а зараз, на підйомі національного відродження, поширюються все більше. Старші люди зберегли у своїй пам'яті багато з того, що робилося на весіллі раніше, які пісні співалися. Тому сучасне весілля у Калинівці все частіше проходить із дотриманням давніх звичаїв, а обряд дівич-вечора із його відродження у фольклорно-етнографічному ансамблі став весільною традицією номер один.

Отже, збереження і відродження давніх обрядів свідчить про історичну пам'ять українців, їх прагнення до національної свідомості, пошану до предків та непересічних надбань нашого народу.

ДУБИ ІВАНА МАЗЕПИ В ДИКАНЬЦІ

Богомаз Еліна, вихованка гуртка «Географічне краєзнавство»,
Лобко Богдан, вихованець гуртка «Геоекологічне краєзнавство»
КЗ «Полтавський обласний центр національно-патріотичного виховання,
туризму і краєзнавства учнівської молоді Полтавської обласної ради»
Керівник – Копилець Є. В., керівник гуртків КЗ «ПОЦНПВТКУМПОР»

Американський екофілософ Олдо Леопольд у нарисі «Міцний дуб» наголосив на значущості вікових дерев як свідків історії: «...Ці дві купки тирси – не просто подрібнене дерево, але щось більше, ...наша пилка рух за рухом, десятиліття за десятиліттям дедалі глибше йде у літопис цілого життя, записаного концентричними річними кільцями міцної дубової деревини». Кількасотлітні дуби Диканьки у людській пам'яті асоціюються насамперед із родиною Кочубеїв. Поширена навіть оповідь про те, що свого часу дубова алея була посаджена полтавським полковником Іваном Іскрою та генеральним суддею Василем Кочубеєм на ознаменування Кочубеєвого дня народження – дарма що вік уцілілих дерев становить 600-800 років, а отже, вони височіли тут задовго до головних дійових осіб відомої родинно-політичної драми. Натомість незаслужено призабутими лишаються події, що пов'язали диканські дуби з ім'ям Івана Мазепи.

На давній ілюстрації бачимо родину під велетенським деревом. Як сповіщає підпис, це «Мазепинський дуб в Диканьке (14 арш. в обхваті)». Це один із 5 дубів алеї, що дожили до початку минулого століття. За народними переказами, під особливо великим дубом, що ріс у вибалку неподалік дзвіниці Миколаївської церкви, було місце побачень закоханих Мотрі (Марії) Кочубеївни та гетьмана. Відповідно і називали його Маріїним дубом або дубом Мазепи. Доля не була ласкавою до цього дерева: кілька разів у нього влучала блискавка, пастухи прямо на обгорілому стовбурі пекли картоплю... Зрештою в середині 1930-х рр. рештки обгорілого стовбура, які ще вражали величчю, були передані до Полтавського краєзнавчого музею. Але за нацистської окупації вони були вивезені до Німеччини.

У березні чи квітні 1917 р., на хвилі Української революції, в різних місцях селища урочисто посадили дуб Свободи та дуб Мазепи. Але якщо перший зберігся донині і є окрасою парку імені М. В. Гоголя, то другий, як оповідають, через два роки був знищений – новій владі таке увічнення імені опального гетьмана було ні до чого.

Нову спробу закріпити історичну пам'ять могутнім деревом здійснили сто років потому. 11 березня 2017 р. неподалік місцини, де колись посадили дуб Мазепи, за підтримки представницького кола українських активістів, зокрема, педагога Тетяни Беляєвої, краєзнавців Григорія Титаренка та Олекси Пугача, кобзаря Івана Новобранця, Народного артиста України Василя Голуба, архієпископа Полтавського і Кременчуцького УПЦ КП Федора (Бубнюка) та ін., Віктор Маяр – внук одного з ініціаторів акції 1917 р., українського есера Григорія Маяра – символічно вкопав дубовий саджанець на честь гетьмана. Подія не зустріла офіційної підтримки в місцевої влади – її відвідав лише голова районної ради Станіслав Муха, та й то у статусі приватної особи. Проте вона була широко висвітлена у пресі: про акцію сповістила навіть газета Верховної Ради України «Голос України».

На жаль, нове деревце прожило ще менше за свого попередника. Через місяць його зламали під корінь... Але будемо сподіватися, що символічна пов'язаність людської історії й життя могутніх дерев триватиме, а отже, дубам і надалі довірятимуть вести літопис диканського життя.

ІНТЕРНЕТ ЯК ПОЗИТИВНИЙ ВЕКТОР ВПЛИВУ НА СЕНС ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Бойко Вероніка, учениця Полтавської гімназії №17
Полтавської міської ради Полтавської області
Керівник: Данильченко А.В., вчитель історії

Кожен хоча б один раз у житті міркував про сенс життя. Заради чого ми живемо? Який сенс у всьому нашому існуванні? З давніх давен філософи міркували на цю тему. Навіть досі вони не можуть дати одну єдину, а головне правильну відповідь. Видатний український філософ Григорій Сковорода зазначав: «Як хто посіє в юності, так пожне в старості», наполягаючи, що саме в юних роках особистість формується, на яку впливає багато факторів. Очевидно, що молодь часів Сковороди та сучасна молодь є різною і нашим завданням є окреслити погляди на сенс життя у сучасної молоді та як вони трансформуються.

Почнемо з невід'ємної частини життя майже кожного підлітка - це Інтернет. Ми вже звикли до цього винаходу, іноді здається що неможливо ступити і кроку без нього. Саме для підлітків ця річ допомагає самовиражатися. Більшість дорослих вважають що це пуста трата часу. Вони не сприймають Інтернет, як легку річ, яка допомагає зацікавити дітей вчитися. В усьому світі вчителі завжди намагаються заохотити до навчання дітей, а не змушувати це робити. На жаль, у нас більшість вчителів звикли до методу "вивчення на пам'ять". Тому багато дітей не люблять школу, бо їм не цікаво читати багато параграфів та вчити на пам'ять замість того, щоб зрозуміти.

Навіть в давнину китайські філософи говорили, що навчання повинно бути легким та цікавим. На жаль, в більшості випадків це не є правдою. Тому молодь обирає подивитися кумедні фото та відео, замість вивчення уроків. На щастя, зараз молоді вчителі створюють аккаунти в соціальних мережах (Інстаграм, Тік Ток, Ютуб та інші) для допомоги дітям. Яскравим прикладом є популярний блогер та вчитель Євгеній Курчанов. Він власник Тік Ток аккаунту з 4 мільйонами фоловерів. В кожному своєму відео він заохочує всіх вивчати англійську мову. Завдяки ньому багато дорослих та дітей почали вивчати цю неймовірну та дуже потрібну мову у сьогоденні. Він створив цитату, яка пізніше стала відомим інтернет мемом: "Висновок - вчіть англійську".

З іншої сторони соціальні мережі можуть приносити кошти та популярність для зовсім не відомих до цього людей. Тому багато підлітків по всьому світу хочуть дізнатися якомога більше про соціальні мережі. Вони хочуть бути самостійними та не залежати економічно від батьків. Навіть великі світові компанії шукають молодих, популярних та прогресивних блогерів для співпраці.

Інша не менш важлива річ - це розвиток та вдосконалення самого себе. Тут уже все залежить від самої людини. В історії є безліч прикладів, як люди, які зовсім нічого не мали та завдяки наполегливій праці пізніше стали дуже успішними у житті. Візьмемо за приклад Говарда Шульца. Зараз він є успішним мільярдером, хоча в дитинстві він жив бідно. Одного разу він поділився цитатою, яка стала натхненням для багатьох людей: "Поки я ріс, я завжди відчував, як ніби живу за парканом. Я знав, що у інших людей було більше можливостей, більше грошей, у них були більш щасливі сім'ї. І з якихось причин, я не знаю, чому або як, я хотів перебратися через цей паркан і досягти чогось за межами того, що люди вважали за можливе. Зараз я можу носити піджак і краватку, але я завжди буду пам'ятати, звідки я родом і як це місце виглядає". Ми повністю згодні з його точкою зору. В нашому розумінні "паркан" – це всі перешкоди на шляху до цілі. Лише найнаполегливіша та амбіційна людина зможе його подолати. Так молодь і намагається прийти до чогось неймовірного, перевершити самого себе. Взагалі не потрібно недооцінювати свої можливості. За 6 місяців тяжкої праці та сконцентрованості на цілях можна добитися того результату, що звичні люди не досягнуть за два роки. До усвідомлення цього факту люди йдуть роками.

Та інша, але не найменш важлива річ - це сенс життя. Її неймовірно важко знайти, але коли ти це зробив вона точно тобі допоможе. Як би це не звучало, але багато людей не усвідомлюють яка їхня ціль життя. Я вважаю, що мета життя у кожного абсолютна різна. Всі ми різні. Кожен має право та повинен обирати заради чого жити. Я вважаю, що потрібно знайти своє хоббі та перетворити його у роботу, яка буде приносити кошти. Я впевнена, що кожного з нас

запитували: " Ким ти хочеш стати? ". І в різних роках були різні відповіді. В дитинстві майже всі мріяли стати принцесою або астронавтом. В підлітковому віці - це щось зв'язане з музикою чи з шоу-бізнесом. Потрібно не боятися робити помилки. Лише після безлічі різних спроб ми не будемо гадати ким стати, ми будемо знати точно. Навіть казав Конфуцій: "Виберіть собі роботу до душі, і вам не доведеться працювати жодного дня у своєму житті". Так і є в реальному світі. Деякі люди сподіваються на чийсь матеріальну допомогу у майбутньому від коханого/коханої або ж батьків. Я вважаю що це є зовсім не правильним. Люди від яких ти залежиш матеріально можуть просто вбити твою особистість. Потрібно навчитися жити самому. Бо той/та хто буде робити все за тебе просто переробить твої звички для себе, щоб було зручно йому/їй. Тому молодь вчиться роками жити та заробляти, щоби жити так, як подобається їм.

Люди з давніх давен міркували про сенс життя. Навіть вигадали спеціальну науку - філософію. Та на жаль не існує єдино вірний шлях до пошуку відповідей на це запитання. Всі ми різні. Скільки людей - стільки й думок. Я вважаю, сенс життя молоді - це знайти самого себе. Всі люди, які оточують нас можуть бачити нас по різному. Батьки, як амбіційну та добру людину з добрим серцем. Друзі, як людину, яка дуже відкрита та готова піти на все заради мети. Але хто ж я насправді? Майже кожен впевнений, що це просто. На словах завжди здається, що це дуже легко. Але, це реальний світ. Нічого легкого не існує. Так молодь і намагається зрозуміти хто вони насправді та що ж робити далі...

СКАЖЕМО «НІ» ПЛАСТИКОВОМУ ПАКЕТУ!

Болдовська Мілена, Болдовський Тимофій, учні 7 та 5 класів
Харківської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 108
Харківської міської ради Харківської області
Керівник: Шило К.В., вчитель української мови та літератури

Доведено, що викинутий пакет на сміття повністю розкладається 100 років. Це проблема усього світу. В деяких країнах відмовляються від таких пакетів, на їх місце пропонують паперові.

Те, що поліетиленові пакети шкодять екології вже не новина. Читаючи жахливі факти, стає жахливо . Ми настільки звикли до поліетиленових пакетів, що навіть не уявляємо без них життя, вони потрібні всюди, але ж без них жили наші предки та спокійно обходились. Через деякий час наша Земля не зможе справлятися з таким величезною кількістю пластику, яку ми використовуємо кожного дня, кожну хвилину. Так, щорічно в світі виготовляють 5 трлн поліетиленових пакетів. Якщо їх зв'язати, то можна обернути Землю 7 разів. Це жах, і з кожним днем та черговим пакетом, який ми використовуємо, ці оберти помножуються. Тим часом, кожну секунду в світі використовують 160 000 пластикових пакетів. За чотири походи до торговельного центру одна сім'я в середньому використовують 60 пластикових пакетів.

А скільки кожного року через пластикові пакети у світі гине тварин. Частіше вони пакети приймають за їжу або за медуз. За прогнозами вчених, вже у 2050 році в світовому океані пластика буде більш, ніж риби якщо людство не зупиниться та не перестане використовувати в таких кількостях пакети та пластик. 80% всього сміття, який забруднив Світовий океан – це пластик.

Навіть після повного розкладання пакета, вони все одно залишаються токсичними. Вони не зникають, а лише розпадаються на маленькі частини, тим самим продовжують бруднити та шкодити навколишньому середовищу. Все не зникає до кінця, як ми гадаємо, а потрапляє в ґрунт, тим самим шкодить рослинам. Все, що ми вживаємо в їжу, також не може бути екологічно чистим та корисним, якщо ґрунт просякнутий отрутою. Звідси велика кількість захворювань, які ми самі, Люди, собі заробляємо в відповідь від природи за таке ставлення до неї.

Пластик, пластикові пакети – це велика біда та проблема усього світу, і якщо її залишити так як є, ми, люди, також будемо хворіти, гинути раніше та частіше, ніж нам відведено.

Так може час зупинитися?

Ми закликаємо хоча б спробувати прожити без поліетиленових пакетів, бо їм є багато альтернативних варіантів у вигляді паперових пакетів, еко – сумок, сіток та ін. Ми повинні сформувати нове екологічну поведінку та спробувати у повсякденному житті застосувати модель

екологічної поведінки нашому населенню та приділити увагу проблемі надмірного споживання одноразових пластикових виробів, і як в наслідку, забруднення навколишнього середовища пластиковими відходами, а також сприяти популяризації доступних екологічних рішень на зміну пластика серед споживачів торгових мереж, супермаркетів та магазинів роздрібної торгівлі.

СЕНС ЖИТТЯ ОЧИМА СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Бондаренко Євген, учень КЗ «Вільшанський ліцей»
Дергачівської районної ради Харківської області
Керівник: Зуб Т.О., вчитель історії та правознавства

*«Найважливіше - не те велике, до чого додумалися
інші, а те маленьке, до чого прийшов ти сам».*
Харукі Муракамі

Сучасний світ неймовірно мінливий. Розвиток науки, техніки, культури вражає! Успіхи в науково-технічному плані очевидні...

Мегамасштабним відкриттям ХХ століття стала поява глобальної мережі Інтернет. З 1990-х років Інтернет змінив світ, мабуть, сильніше, ніж будь-який інший чинник. Глобальна мережа нівелювала межі: територіальні, національні, соціальні, але часто й моральні, межі тактовності та людяності. Людина опинилася на межі двох світів: реального та віртуального.

Сучасна цивілізація – споживацька, складається враження, що сенс життя певної групи людей полягає в прагненні постійно покращувати своє життя у споживацькому плані. Більшість технологічних трансформацій - це стрімкий наступ машин та алгоритмів. Це ускладнює процес пристосування людини до нових життєвих умов. Як сучасна людина може не втратити сенсу власного життя у світі кіборгів, сплетених у мережі алгоритмів та постійного напливу товарів та послуг?

Не забуваймо, люди - істоти досить розумні і ми вільні вибирати свій сенс самі, видозмінювати його, ламати і будувати заново. З чого ж його можна сконструювати?

Першим елементом є розвиток. Людина розвивається протягом усього життя. І світ навколо змушує нас змінюватися свідомо чи підсвідомо. Важлива частина шляху розвитку - це пошук. І цей процес вічний. Харукі Муракамі зазначав : «Найважливіше - не те велике, до чого додумалися інші, а те маленьке, до чого прийшов ти сам».

Другий елемент - створення чогось нового. Хтось створює шедевральний фільм, музику або технічне обладнання. Хтось – дружну сім'ю, невелику, але корисну компанію, або той же шарфик в подарунок коханій мамі. Будь-який продукт, який ми виробляємо, є відображенням того, як ми себе реалізуємо, і це гранично важливо.

Третя складова - це користь суспільству. По-справжньому великою людиною стає не той, хто володіє унікальним, але нікому не цікавим талантом, а той, хто може принести з собою щось корисне, стати добрим прикладом у наслідуванні.

На щастя, серед сучасної молоді ще є такі, хто сенсом свого життя ставить саме користь суспільству, державі. Одним з них є Зуб Руслан, виходець із селища Вільшани, що на Дергачівщині. Молодий юнак ще з дитячих років захоплювався різними видами єдиноборств, сприймав їх як культуру виховання сили, духу, самоорганізації.

У 2015 році разом з товаришем вирішив іти захищати суверенітет України, але отримав відмову по причині часткової втрати зору. Та це не стало на заваді скласти Присягу на вірність Україні. Пройшовши нелегкий курс лікування та операцію по відновленню зору, був прийнятий на військову службу за контрактом до Національної Гвардії України в загін спеціального призначення. З 2017 року є учасником бойових дій АТО, членом ГО «Дергачівська спілка ветеранів АТО». Своє життя молодий чоловік вирішив присвятити вихованню в молодого покоління патріотизму та здорового способу життя через бойове мистецтво – хортинг.

Хортинг – національний вид спорту України, а також універсальна, комбінована та самодостатня система виховання: фізичного, духовного, психічного. Об'єднуючи найкращі бойові традиції та систему гартування козацтва з сучасними методиками виховання фізичної

культури та спорту, враховуючи вікові особливості розвитку людини, використовується даний вид єдиноборств як засіб для виховання патріотичних почуттів та комплексної системи світосприйняття.

Сучасний хортинг це не тільки єдиноборство, а й ефективна система національно-патріотичного виховання. Тому Руслан Зуб заснував 21.11.2019 року ГО «Харківська обласна федерація бойового хортингу» та був обраний її керівником. Добра справа має ширитися й запалювати інших.

Реакція людей на те, що ми робимо, об'єднує, призводить до співпраці і продуктивної комунікації. Те, що ми створюємо, має нам щиро подобатися, викликати радість. Інакше який сенс життя, якщо воно не приносить ніякого задоволення?

РАХМАНИ: ЗАБУТІ ЗВИЧАЇ МОГО НАРОДУ

Бондарєва Діана, учениця 10 класу закладу загальної середньої освіти I-III ступенів № 20 військово-цивільної адміністрації міста Торецьк, вихованка гуртка Донецького обласного центру туризму та краєзнавства учнівської молоді.

Керівник: Самойленко Тетяна Миколаївна, заступник директора з виховної роботи закладу загальної середньої освіти I-III ступенів № 20 військово-цивільної адміністрації міста Торецьк, керівник гуртка Донецького обласного центру туризму та краєзнавства учнівської молоді.

Розпочати пошуково-дослідницьку роботу нас підштовхнула розмова зі стареньким дідусем-сусідом, якого ми зустріли, коли він ішов після Великодня до річки викидати шкаралупки крашанок.

«Пошлю вісточку рахманам, що Великдень уже настав», - сказав дідусь.

У словнику Бориса Грінченка ми знайшли пояснення слова «рахман». Рахман - за народним повір'ям - житель міфічної місцевості, праведний християнин. [1]

Найдавнішим писемним джерелом, у якому згадуються рахмани-брахмани, є «Велесова книга». На 37 дощечці можна прочитати: «Се б'є крильми Мати-птиця, що брахманове йдуть на нас». [2]

Згадуються рахмани й у «Повісті минулих літ» Нестора Літописця з посиланням на Георгія Амартола, який говорить, що брахмани живуть на краю Землі, мають закон предків і звичай: не красти, не обмовляти, не убивати, не розпутствувати, не перелюбствувати. Цей народ за настановами прадідів і з благочестя м'яса не їсть, вина не п'є, ніякого зла не чинить через великий страх перед Богом. [3]

Темі рахманів присячені науково-дослідницькі праці етнологу Павла Чубинського, етнографа Степана Килимника, фольклориста Олекси Воропая. Їхні дослідження ґрунтувалися на розповідях жителів Західної та Центральної України, але це питання є малодослідженим на території Східної України.

Ми вирішили дослідити духовні скарби нашого краю, які пов'язані з рахманами.

Розповіді своїх батьків повідала нам жителька селища Щербинівка Панасенко Надія Миколаївна, 1937 року народження: «Рахмани – благочестиві люди, які живуть у райській землі, там, де сходить Сонце, де повсякденна Весна й вічне Світло. Увесь свій час вони проводять за молитвами. Їдять те, що дає земля, а п'ють солодку воду з кореня якогось дерева. Живуть дуже довго, від ста до тисячі років, а деякі навіть до двох тисяч, знають про час своєї смерті, та помирати не бояться. Помирають без хвороб, страху й страждань». [4]

Підтвердження словам Надії Миколаївни ми знайшли в давньоруському апокрифі «Ходіння Зосими до рахманів». [5]

А ось житель селища Щербинівка Щетина Микола Петрович, 1935 року народження, говорить: «Саме з віруванням в існування рахманів пов'язаний звичай пускати за водою шкаралупки великодніх яєць. Свій Великдень рахмани святкуватимуть тоді, коли ці шкаралупки допливуть до них - на Переполовинення П'ятидесятниці. Він називається Рахманський Великдень або Права середа. Коли пускають шкаралупки за водою, то кажуть: «Плиньте в рахманські краї,

сповістять про Великдень». Поки шкаралупки допливуть до рахманів, кожна перетвориться на яйце. Одного яйця вистачає дванадцятьом рахманам на рік». [6]

Жителька селища Петрівка Козакова Марія Олексіївна, 1932 року народження, розповіла, що на Рахманський Великдень, або Переполовлення, у церкві служби немає, але вважається, що робити нічого не можна. Раніше в цей день їздили на ярмарок чи ходили провідати могили померлих родичів. [7]

На нашу думку, українці знали про рахманів віддавна, з язичництва. Відголоски "рахманних" часів знаходимо в народних святах, фразеологізмах, піснях, прислів'ях, українських прізвищах.

Ми з'ясували, що в нашій мові існує дві форми слова – «рахманний» і «рохманний», які мають кілька значень: 1) лагідний, спокійний, тихий; 2) сором'язливий, несміливий; 3) слухняний; 4) свійський, приручений.

Також існують дві форми прізвища, основою яких є слова «рахман»/«рохман»: Рахманець - Рохманець, Рахманченко - Рохманченко, Рахманин - Рохманин, Рахманюк - Рохманюк, Рахманний - Рохманний, Рахманський - Рохманський, Рахманенко - Рохманенко, Рахманчук - Рохманчук, Рахманинов - Рохманинов, тощо. Знайшли свій відбиток ці слова і в географічних назвах – Рахманівка на Дніпровщині, Рахманів на Чернігівщині, Рахманів на Тернопільщині.

Згадуються рахмани і в українських прислів'ях: «Доти рахман плохий, доки собаки не обступили», «Віддам на Рахманський Великдень», «Постимося, як рахмани», «Рахманна дитина», «Це не людина, а якийсь рахманин!».

Про рахманів йдеться й у народній співанці:

- Ой, поїде мій миленький до Турки, до Турки,
купить мені кораликів двадцять штири шnurки.
- Було тобі, моя мила, себе не хвалити,
Думав тобі на Рахмана коралі купити.

Також існує легенда про Рахманський Великдень, яку нам розповів житель селища Щербинівка Герасименко Микола Миколайович, 1939 року народження, яку почув від своєї бабусі Ліскової Марії Йосипівни, 1900 року народження. [8]

Легенда Рахманський Великдень

Настав Рахманський Великдень. Люди відпочивали, бо гріх було в цей день працювати. Вони віднесли до річки шкаралупки з великодніх яєць - послали вісточку рахманам. Кожен хотів, щоб за нього блаженні помолилися.

І тільки брат із сестрою вирішили вийти в поле, бо не встигали його зорати - все часу не вистачало. Запрягли волів та й пішли. Не встигли вони й борозни зробити, як земля розступилася й поглинула їх разом із плугом і волами.

Побачив це молодий парубок, підбіг до того місця, де стояли брат із сестрою, але ніяких слідів не знайшов. Тоді він приклав вухо до землі й почув, як вони під землею волів поганяють: «Цоб, цобе, мурий! Цоб, цобе, сірий!»

З того часу, говорять, якщо прикласти вухо до землі на Переполовлення, то можна почути голоси грішників.

Працюючи над дослідницькою роботою, ми дійшли висновку, що сьогодні в Україні збереглися й відроджуються українські звичаї вшанування рахманів. Адже рахмани – це наші пращури. Вони благочестиві й живуть праведним життям, яке може слугувати прикладом для всіх нас.

Саме такими й уявляємо ми, нащадки, своїх далеких предків.

Список використаних джерел

1. Словарь української мови / Упор. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко : в 4-х т. - К.: Вид-во Академії наук Української РСР, 1958. Том 4, ст. 7.

2. Велесова книга. [Електронний ресурс] / сайт Booksonline. – Режим доступу: <http://booksonline.com.ua/view.php?book=64843>.

3. Нестор Літописець. Повість минулих літ. <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=13465&page=2>

4. Інтерв'ю з Панасенко Надією Миколаївною, 1937 р. н. (с. Щербинівка, м.Торецьк Донецької області, 23 грудня 2019 р.). Особистий архів автора.

5. Ходіння Зосими до рахманів. [Електронний ресурс] / сайт Харків Форум. – Режим доступу: <https://www.kharkovforum.com/showthread.php?t=1998318>

6. Інтерв'ю з Щетиною Миколою Петровичем, 1935 р. н. (с. Щербинівка, м.Торецьк Донецької області, 13 січня 2020 р.). Особистий архів автора.

7. Інтерв'ю з Козаковою Марією Олексіївною, 1932 р. н. (с. Петрівка, м.Торецьк Донецької області, 01 березня 2020 р.). Особистий архів автора.

8. Інтерв'ю з Герасименком Миколою Миколайовичем, 1939 р. н. (с. Щербинівка, м.Торецьк Донецької області, 19 січня 2020 р.). Особистий архів автора.

ГАДЖЕТИ НАВКОЛО – ГОЛОВНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Борисов Денис, Ковтун Денис, учні 9-А класу Харківської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 108 Харківської міської ради Харківської області
Керівник: Шило К.В., вчитель української мови та літератури

В сучасну еру інформаційних технологій та надшвидкого темпу розвитку технологій назва тексту звучить досить дивакувато. Проте, якщо замислитися над питанням трохи глибше, все стає не таким очевидним. Дійсно, пристрої різного типу (смартфони, планшети, ноутбуки) настільки щільно увійшли до нашого повсякденного життя, що уявити наші будні без нього практично неможливо. Низка переваг, які утримують люди за допомогою сучасних гаджетів не потребує жодних описів. Втім, ця доповідь про зворотній бік глобальної гаджиталізації суспільства. Тож, розглянемо негативний вплив сучасних іт-пристроїв на людину.

1) Шкода для здоров'я

Досить банальний аспект, на перший погляд, проте в реальності, якщо навіть приблизно проаналізувати, скільки часу ми проводимо за цими «дармами цивілізації» або звернутися до статистики взаємодії з тим чи іншим гаджетом, особисто стає навіть трохи моторошно, адже коли мова йде про десяток годин, які ми проводимо біля екранів вищеназваних та інших пристроїв.

Звісно, така тенденція не проходить безслідно для нашого організму.

2) А найважливіше те, що усе це не просто якимось чином пов'язано з реальністю, а має пряме відношення до життя сучасної людини.

Проте, на цьому неприємності не завершуються. Справа в тому, що найбільш небезпечними недугами для людини, викликаними сучасними інформаційними пристроями, є навіть не фізичні хвороби, а біднота душевної складової особистості, яка досить швидко наздоганяє людину, що не просто використовує гаджети в буденному житті, для підвищення комфорту того ж таки життя, а починає й завершує свій день у віртуальному ІТ- світі.

Це також напрощуд важливий пункт, таке собі «поневір'яння між двома світами». Втім в нашому випадку реальний світ порівнюється не з протилежним потойбічним, а з ідеалізованим віртуальним світом, світом легкої забави, світом, куди можна сховатися від наболілих проблем. Такий собі «наркотик нашого часу».

Головне, що той гаджет, незалежно від типу, наче гігантський магніт затягує користувача у реальний світ, все більше й більше відриваючи його від світу реальності.

3) Заключний шкідливий чинник, який об'єднує в собі попередні два пункти й виражає головну проблему періоду гаджиталізації, з якою стикнулося сучасне людство – ми втрачаємо навички комунікації одне з одним. Знову ж таки, виглядає парадоксально, адже за допомогою гаджетів та новітніх технологій комунікативність людства піднялася вгору не на один рівень. Дійсно, в широкому розумінні цього слова за допомогою нових пристроїв комунікативні здібності людства стрибнули вгору, але ж тенденція до живого спілкування, емоційних душевних бесід стрімко прямує вниз. Гадаю, тлумачити причини, через які це соціальне явище є сумним, не варто... Оскільки такий антитренд свідчить лише про те, що люди повільно, проте на жаль впевнено спустошують своє найбільше надбання – духовний світ, гублячи його у безтурботних,

ідеалізованих, проте бездонних світах, які відкрили для людей гаджети – проривні, інноваційні й конче необхідні суспільству винаходи, однак разом з тим безпринципні й бездушні, хоча й технологічні щитки заліза й пластику, що наполегливо й безповоротно поглинають за собою слабких волею людей.

Таким чином, варто сказати, що *гаджети – це не лише корисна інновація, але й скарбниця інформації, якою необхідно вміти користуватися для того, аби не втратити свою особистість!*

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Бохан Анна, учениця КЗ «Люботинська спеціалізована мистецька школа-інтернат
«Дивосвіт» ХОР
Керівник: Бойко К.В. вчитель географії

Людство живе у дивовижні часи. Часи, коли з однієї сторони розвинуті технології, комп'ютери, різні інноваційні системи, гаджети, а з іншої - країни з Африки, Азії, які знаходяться у суцільній бідності, не мають навіть освіти. Але спільне все-таки є. Люди всі живуть у страху перед природою. Перед тими природними катаклізмами, які все частіше виникають на нашій планеті. Всі ці зміни у природі пов'язані зі зміною клімату, глобальним потеплінням, які відбуваються завдяки нерозумному поведженні людини з навколишнім середовищем. Вже багато тисяч років ми користуємося дарами нашої планети і ніколи не замислювалися, як ми своїм нерозумним ставленням до цих дарунків, примушуємо планету захищатися від нас. Земля попереджує людей: "Люди, схаменіться нарешті! Почніть захищати і піклуватися про мене".

Все, що існувало до втручання людини в природу, було збалансовано: річки, озера, моря, ліси, гори, полонини. Але люди стали перероблювати все на свій лад. Почали вирубувати ліси, масово видобувати корисні копалини, утворювати штучні водойми. Вони потягли за собою не дуже приємні зміни: піднялись підземні води, багато рівнинної місцевості стало заболочуватися, почав змінюватися ландшафт. Вирубка дерев теж потягнула за собою низку змін. В тому числі і зміни клімату. Велика кількість викидів вуглекислого газу і різних відходів промисловості впливає на навколишнє середовище. Забруднення землі різними відходами: пластику, поліетилену і інших хімічних речовин тягнуть за собою загибель деяких видів рослинного і тваринного світу. Утворення парникового ефекту - може стати останнім попередженням для всього людства. Безліч цунамій і тайфунів, землетрусів і зсувів, виверження вулканів і паводки, посухи - це все попередження для нас.

Дивлячись на все те, що люди роблять з природою так і хочеться сказати: "Люди, зупиніться! Досить забруднювати світ навколо нас, ви теж є частиною цього світу! Якщо так і далі буде продовжуватися, то вся Земля загине!" Нам всім потрібно почати піклуватися про майбутнє нашої планети. Не тільки бездумно користуватися її дарунками, а й щось віддавати взамін. Наприклад: кожної весни насаджувати нові дерева, почати сортувати й переробляти сміття, намагатися менше викидати в повітря вуглекислого газу. І думати не тільки про себе, а й за майбутнє життя наших поколінь у співіснуванні з природою.

І на закінчення я хочу поділитися однією цитатою Рея Бредбері, яка описує становище нашого довкілля:

"Люди не повинні забувати, що на землі їм відведено дуже не велике місце, що вони живуть в оточенні природи, яка легко може взяти назад все, що дала людині. Їй нічого не варто знести нас з лиця землі своїм диханням або затопити нас водами океану- просто щоб ще раз нагадати людині, що вона не така всемогутня, як думає. Якщо ми не будемо постійно відчувати її поруч з собою вночі, ми забудемо, якою вона може бути грізною і могутньою. І тоді в один прекрасний день вона прийде і поглине нас".

СВІТЛО УКРАЇНСЬКИХ ТРАДИЦІЙ

Бохінська Анна, 9 клас, гурток «Етнографічне краєзнавство»
Калуської філії; Керівник: Бохінська Ірина Володимирівна,
керівник гуртка «Етнографічне краєзнавство»

Віддаючи шану минулому, беручи все найкраще у наше сьогодні, ми на вечорницях відроджуємо усе найдорощче, що є у народу : мову, звичаї, пісню, історію...

З давніх давен наша Україна славилася величними традиційними святами. Кожен, хто не черствіє душею, хто сповнений любові, доброти до української спадщини повертається до традиції свого народу. Ще століття тому в українських селах можна було побачити приклади давніх розваг сільської молоді: вулиці, музики, вечорниці, вечірки, досвітки, грища, попряхи, оденки тощо.

Найкolorитнішою розвагою молоді були вечорниці. Традиційно починались вони на Покрову, коли роботи на городі закінчувались, ночі ставали довгими і з'являлось багато часу для роботи під дахом. Традиційно вечорниці проводились в оселі літньої жінки, удови або рекрутки. Дівоча громада домовлялась з господинею справляти в її оселі вечорниці.

Готували хату до вечорниць переважно дівчата. Вони ж дбали про дрова та освітлення (каганці, свічки тощо. Лиш у випадку, коли в оселі мали світити гасом, за його наявності слідкували й хлопці).

Здавна існувала і у нас , на Калушині, чудова традиція – вечорниці.

Після весняно – літніх польових робіт у жовтні наставала пора перепочинку. Зібрано врожай, зроблено припаси для тварин, спочивала нива, а отже можна зібратися у гурт, повеселитися, поспівати, влаштувати забави. Саме від Покрови (14 жовтня) починались вечорниці, а потім – і весілля справляли, дотримуючись народних звичаїв та обрядів.

Українські вечорниці не були однотипними: вони поділялися на святкові (недільні, весільні, прощальні та празникові) та буденні (досвітки). Вечорниці були справжньою школою молодої господині: тут дівчата вчилися шити-прясти, готувати та різним мудростям від досвічаної матері. Ті знання, що дівчина не опанувала від матері, вона мала шанс засвоїти на вечорницях.

На буденних вечорницях найчастіше дівчата пряли, шили та вишивали, «дерли» пір'я, лушили кукурудзу, однак не бракувало й розваг (пісні, страшні історії, плітки). Роботу дівчата виконували старанно, бо на ранок мали показувати матерям зроблене.

Доброю хазяйкою вважалася та господиня, котра мала багато подушок: великих, наповнених пір'ям, із білими, вмаяними вигадливими візерунками наволочками. Виготовленням подушок займалися дівчата або молоді жінки — вважалося, що тоді сон буде водночас легкий і міцний.

На святкових вечорницях молодь відпочивала та розважалась. Запрошувались музики (як грошей не вистачало, то грали на підручних предметах: ложках, рубелі та горщиках), були танці, ігри, веселі забави. На святкові вечорниці одягався найкращих одяг, готували святкові страви (залежно від свята).

Закінчувались гуляння вечерею. Після вечері починались танці (окрім тих осередків, де дотримувались посту – там гуляння проходили без танців та з піснями наїдками). Веселоці часом тривали цілу ніч. По вечорницях розходились по хатах.

Закінчувалась пора вечорниць перед Різдвом, в деяких регіонах на «сирному тижні» перед Великоднім постом. Молодь складала подяку господині, яка приймала вечорниці, та прощалися з вечорницями до наступної осені.

ЧИ ЗАВЖДИ ПРАВДИВА ІНФОРМАЦІЯ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ?

Брайнінгер Емануель, вихованець КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради, учень 8 класу Роганської гімназії Роганської селищної ради. Керівник: Пушкарь Ірина Іванівна, методист КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

У сучасному світі Інтернет став одним із головних джерел інформації. Щоб отримати будь-яку інформацію ми звертаємось до сторінок Facebook, Instagram, Telegram, різноманітних пошукових систем – де знаходимо різноманітні інформаційні сайти з прогнозом погоди, новинами у країні та світі, кулінарними рецептами, навчальними матеріалами та іншим. Існує багато різноманітних сайтів і сторінок у соцмережах, які розповідають нам про історію нашої країни та рідного краю – Харківщини. Але наскільки достовірна інформація, яку ми отримуємо таким чином?

В цій статті ми хочемо проаналізувати одну з таких публікацій про наше рідне селище Рогань, а саме статтю Наталії Пенчик «Туристичний гід по Харківській області: селище Рогань і село Докучаєвське», яка була розміщена на сайті MyKharkov.info 22 грудня 2020 року. Навіть у нас, краєзнавців-початківців, інформація, яка подається у статті викликає багато заперечень та уточнень

Перше на, що ми звернули увагу – заголовок статті в якому селище Докучаєвське назване селом. На офіційному сайті Роганської громади у розділі «Історична довідка» говориться, що до складу Роганської територіальної громади «входять селище Рогань, селище Докучаєвське та села колишньої Пономаренківської сільської ради». Чому авторка вже у заголовку статті допустилася, на наш погляд, такої значної помилки залишається питанням.

Наступна теза статті також потребує уточнення - «Поселення у цих місцях було засноване у 1736 році...». Якщо бути точним, то у далекому 1967 році директор нашої школи, учитель історії Павло Степанович Дядюх, працюючи у Державному обласному архіві Харківської області встановив, що село існувало задовго до 1736 року, а цей рік є датою першої письмової згадки про Рогань. Точна дата заснування села Рогань невідома.

На топографічних картах кінця 19 століття на місці сучасного селища Докучаєвське немає ніякого населеного пункту, навіть хутору. А ось уже на карті Шуберта 1919 року позначено станцію Рогань на залізничній дорозі Чугуїв-Харків, яка була побудована на початку ХХ століття. Навколо цієї станції і стало формуватись поселення, яке на карі 1929-31 років було позначене як радгосп Комуніст (сучасне сел. Докучаєвське), тому твердження даної статті «у 1944 році в його складі засноване село Докучаєвське» виглядає повною нісенітницею.

Далі авторка статті згадує, що під час війни з 1941 по 1943 роки селище було під фашистською окупацією, у 60-х роках активно відбудовувалось, а «у 70-ті роки розвивається економіка: з'являється картонна фабрика, овоче-молочний радгосп». І це груба історична помилка. Паперова фабрика у селі Рогань була заснована у 1858 році родиною крупних поміщиків Харківської губернії Пассеків, яким на той час, належали землі села Рогань. А що стосується овоче-молочного радгоспу (мабуть авторка мала на увазі тогочасний радгосп імені В.І. Чапаєва), то він почав свою історію, ще у далеких 30-х роках, як радгосп який забезпечував промислове місто Харків сільськогосподарською продукцією.

У 70- роках радгосп імені Чапаєва мав значні території і складався з 2-х відділень. На території 2-го відділення в с. Кутузівка і розташовувалось дослідне господарство Інституту тваринництва. У 90-х роках це було Державне підприємство «Дослідне господарство ім. Чапаєва Інституту тваринництва Української академії аграрних наук», але у 2008 році воно припинило своє існування, а його юридичним правонаступником стало Державне підприємство «Дослідне господарство «Кутузівка» Національної академії аграрних наук України». А якщо врахувати, що село Кутузівка входить до складу Куліничівської селищної ради, то до сучасного селища Рогань це підприємство не має жодного відношення. Зазначимо також, що у кінці 90-х років і радгосп ім. Чапаєва був ліквідований, а разом з ним і молочно-товарна ферма. Отже, твердження авторки

статті, що «сьогодні в селищі Рогань працює інститут тваринництва імені Чапаєва та молочно-товарна ферма» є застарілою інформацією і на сьогодні неправдивою.

Ще одну тезу авторки ми хочемо поправити: «На території селища знаходиться старовинна Вознесенська церква, побудована у 1789 році. Цікаво, що сьогодні храм розміщується в «нетиповому» приміщенні для церкви». Так, на території села Рогань у 1789 році, на кошти князів Кантемирів, була побудована велична Вознесенська церква. Але в один з періодів боротьби з релігією церкву було зруйновано. Скоріш за все, це були 30-ті роки минулого століття, бо у післявоєнні роки на території церкви вже було побудовано стадіон, а у 60-х роках - сучасну будівлю нашої гімназії. Завдяки виданню у 1917 році альбому Г.К. Лукомського «Старовинні садиби Харківської губернії» ми знаємо як виглядала церква. А от до сучасної церкви вона не має жодного відношення – на початку 1990-х років у селищі було відновлено богослужіння і для нової Вознесенської церкви було виділено приміщення колишнього житлового будинку робітників картонної фабрики.

Наступну тезу авторки статті «тут можна побачити Братську могилу радянських воїнів, де поховано близько 1000 місцевих захисників, з пам'ятним знаком» ми б хотіли тільки трохи уточнити. Якщо в заголовку статті вказані селища Рогань і Докучаєвське, то і говорити треба про дві братські могили. У роки другої Світової війни на територію селищ проходили запеклі оборонні і наступальні бої. Селища двічі визволяли від фашистів – у лютому та у серпні 1943 року. Важко сказати скільки воїнів загинуло чи померло від ран в ході військових операцій на території селищ. Але за офіційними даними облікових карток військових поховань, складених у 1991 році у Братській могилі селища Докучаєвське поховано 304 воїни-визволителі і усі 304 прізвища нанесено на меморіальних дошках. А от у Братській могилі селища Рогань поховано 900 воїнів, але лише 298 прізвищ відомо.

Далі авторка дає інформацію про історію Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва та дендропарк університету, яка дуже нагадує текст про історію університету з офіційного сайту закладу.

Є в тексті і цікава інформація про топоніміку селища Докучаєвське, що «місцеві жителі називають його «Даманський», але не дається жодних пояснень цього топоніму. Отже, ми дамо пояснення. У 1961 році було прийнято рішення про перебазування Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.Докучаєва, корпуси якого були розкидані у різних районах Харкова, на територію науково-дослідного господарства «Комуніст». Будівництво учбового містечка було розпочато у 1969 році. Ця подія співпала з великим резонансом навколо найбільшого радянсько-китайського військового конфлікту на острові Даманський на річці Уссурі недалеко від Хабаровська, який відбувся у березні 1969 року і в ході якого, за офіційними даними, загинуло більше 90 радянських солдат. Розпочате будівництво на пустинній території поряд з учбовим господарством та в певній віддаленості від селища Рогань у місцевих жителів викликало асоціації з відокремленим островом – так і стали учбове-містечко місцеві жителі називати «Даманський».

Ну і остання, найбільша історична нісенітниця цієї статті – «Василь Докучаєв (1846-1903рр.) є самим відомим уродженцем Рогані...». Навіть, якщо детально не вивчати біографію видатного ґрунтознавця, а лише звернутись до вільної енциклопедії «Вікіпедія», то у статті про В.Докучаєва, говориться, що народився він у Смоленській губернії, навчався на фізико-математичному факультеті Петербургського університету і навіть свої польові наукові дослідження проводив на території Полтавської губернії. До Харківської губернії, а тим паче до селища Рогань, він не має ніякого відношення, крім того, що у 1892-1895 роках Докучаєв тимчасово виконував обов'язки директора Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісоводства, а правонаступником інституту у ХХ столітті став сучасний Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва.

Проаналізувавши дуже уважно статтю Наталії Печник, ми дозволимо собі зробити висновок, що авторка статті зовсім не орієнтується в історії селища Рогань, інформацію для статті «понасмикала» з різних джерел Інтернету не зробивши зусилля порівняти різні джерела Інтернету і хоча б трохи перевірити її на достовірність і відповідність сучасному життю селищ Рогань та Докучаєвське. А враховуючі, що стаття вийшла на сайті MyKharkov.info, який, за словами упорядників «є одним з ключових сайтів про життя в Харкові, який відвідують більше

500 000 чоловік кожного місяці, в якому більше сотні топових авторів Харкова опублікували свої статті, і на сайт підписано вже більше 100 000 чоловік в соцмережах» нам дуже прикро, що на такому сайті розміщується неправдива інформація і створюється такий неякісний інформаційний продукт.

Список використаних джерел

1. Пенчик Н. Туристический гид по Харьковской области: поселок Рогань и село Докучаевское [посилання] <https://mykharkov.info/news/turisticheskij-gid-po-harkovskoj-oblasti-poselok-rogan-i-selo-dokuchaevskoe-15389.html>
2. Докучаєв Василь Васильович [посилання] https://uk.wikipedia.org/wiki/Докучаєв_Василь_Васильович
3. «Неотъемлемая часть советской территории» Как пресса реагировала на события на острове Даманском [посилання] <https://www.kommersant.ru/doc/3909532#id999523>

ПІЗНАЙ СЕБЕ: ВІД СОКРАТА ДО СКОВОРОДИ

Бровар Арсен, учень 10 класу Ульянівської ЗОШ I-III ступенів
Богодухівської районної ради, вихованець Комунального закладу
«Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради.
Керівник – Астапова Т. М., керівник гуртків-методист КЗ «Харківська облСЮТур»

Історики ствержують, що тезу "Пізнай себе" вперше використав Сократ. Але у Григорія Савича Сковороди – це не просто думка про необхідність пізнання природи людини, а, перш за все, пізнання природи людської душі з урахуванням чинників її формування — віри, надії, любові.

Тому Сковорода будує власний життєвий простір за допомогою того, з чим повсякденно має справу і що одночасно має вирішальне значення.

Сковорода своїм власним життям утворює оригінальну думку, що "Пізнай себе" — це не тільки вираження необхідності пізнання людської екзистенції, а й вказівка основного шляху цього пізнання. А суть її в тому, що найкраще себе може пізнати сама людина, бо шлях пізнання — це не тільки раціональне осягнення людського життя, це насамперед переживання його. Мабуть, і тому Сковорода прагнув самовдосконалення, бо найвищим щастям він бачив досягнення глибин власної душі.

Прислухаючись до цього внутрішнього голосу, людина має обрати собі заняття не тільки не шкідливе для суспільства, а й таке, яке приносить їй внутрішнє задоволення і душевний спокій. Всі заняття добрі лише тоді, коли виконуються у відповідності з внутрішньою схильністю. Таким чином, життя людини має бути радісним, і зробити його таким може тільки вона сама.

Процес самопізнання, на думку Сковороди, триступеневий.

Перший ступінь — це пізнання себе як само-сущого, як само власного буття. Це своєрідна самоідентифікація особистості.

Другий ступінь — це пізнання себе як суспільної істоти.

Третій ступінь — це пізнання себе як буття, що створене та протікає за образом та подобою Божою. Цей етап пізнання найбільш відповідальний, тому, що він надає людині розуміння загального у співвідношенні з усім людським буттям.

Таким чином, кожна особистість бере на себе відповідальність за власне майбутнє, намагаючись через самопізнання заради особистого щастя та благополуччя суспільства знайти і реалізувати своє покликання. Причому лише практика й наполегливість дозволять людині здійснити власну роль, без них навіть найкращий талант може бути загубленим. Григорій Савич закликав цінувати й берегти час свого життя, розумно його використовувати: "на майбутнє ми сподіваємося, сучасним – нехтуємо, прагнемо до того, чого немає, і нехтуємо тим, що є", зауважуючи, що люди нещадно розкидаються своїм часом, "неначе прожитий час можна повернути назад".

Життя Г.С. Сковороди є прикладом існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань,

надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі.

ТВОРЕЦЬ СЛОВА. ФІЛОСОФ МОВИ

Бувалін Кирило, учень 5 класу Андріївської
ЗОШ I-III ступенів № 1 Балаклійської районної ради
Керівник: Сляднева Ольга Володимирівна, вчитель Андріївської
ЗОШ I-III ступенів № 1 Балаклійської районної ради

Олександр Опанасович Потебня - мовознавець-славіст, філософ, етнограф, фольклорист, педагог, основоположник психологічного напрямку мовознавства народився 22 вересня 1835 року на хуторі Гаврилівка Роменської округи Полтавської губернії, у родині, яка пишалася своїм прадавнім козацьким «родоводом». Освіту здобув здебільшого у Польщі, у місті Радомі (кілька років жив там у домі дядька по матері), де добре засвоїв, окрім рідних української та російської, німецьку та польську мови (зауважимо, що ця частина країни перебувала тоді під російською імперською владою). У 1851 році 16-річний юнак вступає на юридичний факультет Харківського університету. Як пізніше згадував Потебня, і загалом місто Харків, і уславлений вже тоді на всю Росію, створений на початку XIX століття Василем Каразіним місцевий вищий навчальний заклад, перебували під відчутним впливом українських культурних традицій, навіть були в той час в основі українськими. Під впливом активного й доволі численного гуртка студентів-українофілів, до лав котрого входив і Олександр, наступного, 1852 року, наш герой перейшов на історико-філологічний факультет. Можливо, це вже було раннє відчуття свого покликання...

У 25 років Потебня захистив магістерську дисертацію «О некоторых символах славянской народной поэзии», а через три роки молодий дослідник стає доцентом кафедри російської словесності Харківського університету. У 1867—1870 роках учений стажувався в Німеччині, в Берлінському університеті, вивчаючи спеціальний курс порівняльної філології та санскрит (під методичним керівництвом відомого вченого, професора Вебера). 70—80-ті роки позаминулого століття можна вважати періодом справжнього розквіту наукової творчості визначного українського дослідника. Саме тоді виходять такі його основоположні праці, як «Мысль и язык», «Язык и народность», «Из записок по русской грамматике». Ще 1865 року Олександр Потебня обирається дійсним членом Московського археологічного товариства, а через 10 років — членом-кореспондентом Імператорської академії наук (за активної підтримки відомого етнографа Ізмаїла Срезневського, якого Олександр Опанасович вважав своїм науковим наставником).

Деякий час вчителював, і, завдячуючи професору П.Лавровському, отримав запрошення викладати російську словесність та історію літератури слов'янських народів до Харківського університету. У 1860 році він склав магістерський іспит і отримав вчений ступінь магістра слов'янської філології.

Працюючи викладачем, Потебня проявив себе цікавим лектором, справжнім ерудитом, який із захопленням розказував студентам про українську народну творчість та історію.

Він зблизився з членами харківської Громади, серед яких було чимало його студентів. Відтак авторитет молодого викладача зростає. Разом із громадівцями Потебня переймався станом народної освіти та створенням недільних шкіл, що спонукало його написати «Азбуку для воскресних шкіл», яка за життя вченого так і не була видана. Лише у 1898 році цей рукопис потрапив до редакції «Київської старовини» і був надрукований додатком до журналу під назвою «Руководство к обучению грамоте, составленное для малорусских вечерних школ А.А.Потебней». Цей підручник за змістом був світським і вміщував народні приказки, прислів'я, загадки.

Також Олександр Опанасович був одним із ініціаторів створення школи для народних учителів, розробляв програми навчальних дисциплін та проводив заняття. Цей досвід спілкування з сільською молоддю був обопільно корисний, оскільки Потебня отримав можливість вивчати й досліджувати місцеві говірки, записувати від своїх учнів народні пісні та інший етнографічний матеріал. Він планував заснувати студентський хор для виконання народних пісень.

У 1862 році Олександр Потебня отримав закордонне відрядження і через рік, після стажування у Німеччині (вивчав санскрит), Чехії та Австрії повернувся до Харківського університету спочатку в якості доцента, а з 1875 року – професора. Закордонна подорож відбувалась під пильним наглядом місцевої поліції, оскільки Потебню розглядали як потенційного російського шпигуна та побоювались його «русофільської агітації» в середовищі тамтешньої інтелігенції. Особа Олександра Потебні на батьківщині також викликала увагу поліції, оскільки його рідний брат Андрій був учасником антиросійського польського повстання.

Після закордонних студій Потебня відійшов від справ Громади і цілком поринув у науку. У цей час він оприлюднив результати своїх досліджень з філології і в праці «Из записок по русской грамматике» продемонстрував зміни в структурі української, російської та інших слов'янських мов і виділив риси, притаманні виключно українській мові. За цю роботу він отримав повну Ломоносовську премію Російської Академії наук. Потебня був поліглотом, що дозволило йому здійснити порівняльний аналіз слов'янських мов і довести самотність української мови.

Садиба, де мешкав Олександр Потебня з дружиною та двома синами, була розташована в центрі міста. Вона поступово перетворилася на інтелектуальний осередок, де збиралась студентська молодь та місцева інтелігенція. Гостинний Потебня завжди усіх приймав привітно і шанобливо. А от на іспитах був вимогливим, та навіть суворим, незважаючи на приятельські стосунки зі студентами.

Продовжуючи вивчати народну мову, Потебня розробив концепцію зв'язку мови та психології, а також культури і способу життя. Він започаткував психологічний напрям мовознавства, довівши взаємозв'язок мовного та національного питань і був проти денационалізації. Свої ідеї він виклав у працях «Мысль и язык», «Лекции по теории словесности».

О. Потебня - основоположник психологічного напрямку в слов'янському мовознавстві й творець лінгвістичної поетики. Він автор праць із загального мовознавства, семантики, етимології, діалектології, граматики, фонетики, наголосу, етнології, фольклору, теорії словесності про походження мови та про зв'язок мови й мислення. Завдяки науковому подвижництву О. Потебні українська філологія стала особливо значущою в слов'янському світі й вийшла на загальносвітовий рівень. Олександр Опанасович Потебня досягнув видатних успіхів у дослідженні народної поетичної творчості, народних вірувань і звичаїв, а новими теоретичними підходами до вивчення явищ мислення, мови, культури випередив свій час. Як громадський діяч Олександр Потебня став одним із засновників Харківської громади й Харківського історико-філологічного товариства, головою якого був з 1877 по 1890 роки.

«Єдина ознака, за якою пізнаємо народ – єдність мови. Національна свідомість є тим історичним двигуном, що відтворює єдність народу», – слова Олександра Потебні, написані наприкінці ХІХ століття, не втрачають актуальності по сьогодні.

СЕНС ЖИТТЯ У ПОГЛЯДАХ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Бурковська Ірина, учениця 10-А класу Шепетівського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – гімназія» Хмельницької області;
Керівник: Карнаух Марія Веніамінівна, вчитель вищої категорії, вчитель-методист,
вчитель суспільних дисциплін

Життя людини – найдорожчий дар. Воно дається їй тільки раз і кожній своє. Довге чи коротке, щасливе чи нещасне, але воно триває лише від народження і до смерті, його не можна прожити двічі. Проте, як вона зуміє розпорядитись цим даром залежить від неї самої. Лише з віком людина усвідомлює його цінність, набуваючи досвід, оцінюючи його з точки зору реалізації планів і задумів, способів і шляхів їх досягнення. Як правильно жити, які моральні принципи будуть головними – на ці та інші питання намагається знайти відповіді кожне покоління, активно критикуючи при цьому той спосіб життя, якого дотримується молодь. Не всі розуміють, чи уже забулись, що той шлях, який проходить молодь є пошуком власного сенсу у житті. Не завжди діти хочуть повторити батьківський шлях, бо розуміють, що двічі в одну річку не ввійдеш, усвідомлюють, що можуть зробити швидше і якісніше. Минають сторіччя та тисячоліття, а це питання досі є більш ніж актуальним. Таким воно, вочевидь, залишиться й

надалі. І це не дивно, оскільки суспільство постійно змінюється, а тому змінюються і його пріоритети.

У всі часи люди замислювалися над сенсом свого життя. Але одні вбачали цей сенс у праці, другі – у коханні, треті – у самовдосконаленні, четверті – в боротьбі, п'яті – у релігії, інші в зароблянні грошей. Така розбіжність поглядів породжувала нерідко сумніви, а чи має наше життя взагалі якийсь сенс? А якщо і має, то чи можемо ми його пізнати чи зрозуміти? Можливо, у кожної людини є лише якийсь свій сенс життя, не подібний до інших.

Усе це – дуже непрості питання. Вони не мають якихось однозначних і загально визнаних відповідей і в наш час. Значною мірою ці відповіді залежать від самого розуміння життя. «Тасмниця життя незбагненна, але ми не можемо відмовитися від спокуси все ж таки пізнати її і зрозуміти» (Й. В. Гете).

Молода людина втрачає почуття сенсу життя, коли помічає, що ніхто не цікавиться її інтелектом, здібностями, коли не бачить перед собою перспективи. Тому враховуючи сьогоdnішні реалії, частина молоді і підлітків бачить той шлях і вчиться досягати мети всупереч труднощам, друга частина ж, навпаки, впадає у відчай, шукає винних у своїх невдачах, спадає у розпач, шукає не шлях виходу, а спосіб втекти від проблем у алкоголь, наркотиках, інтернет-захопленнях.

У зв'язку з великим впливом сучасних технологій: мобільних телефонів, комп'ютерів, мережі інтернету, телевізорів, високих темпів росту автоматизації суспільного життя, кардинально змінилися і погляди на саме життя, його сенс та сутність. Життя людини сучасного світу стало більш пасивним, інертним. Що ж стосується молодого покоління, то цей негативний вплив відобразився на ньому найбільше.

Молодь шукає простору для свого самовираження через спорт, музику, молодіжні спільноти. Найважливіші зміни відбуваються такі в культурному середовищі. Хотілося б, щоб кількість тих, кого вабить спорт, образотворче мистецтво, класична музика, художня література, було набагато більше, адже саме вони в останні роки в Європі почали набувати істотного значення серед культурних цінностей.

Також, однією з характерних ознак нашої держави є те, що у ній відсутні якісні закони, які могли б регулювати культурне життя суспільства. Саме через це населення країни піддається активному впливу з боку інших культур і не має змоги створити своєї власної системи цінностей, своєї власної стійкої тенденції розвитку держави та населення по відношенню до іноземного впливу. Створення стилю життя кожної людини – одна з основних завдань культури. Саме від рівня розвитку культури залежить спосіб життя, який обере людина. Повинна існувати межа між мірою самовизначення та безкультур'ям.

Кожна держава має мати свою систему цінностей, згідно якої особа могла б визначити свої пріоритети, визначити свій спосіб життя, свої вподобання, можливості тощо. Кожний має вибирати з запропонованого те, що йому подобається, але в той самий час, усе це не має суперечити ціннісній орієнтації людини та суспільства.

Відповідаючи самому собі на питання: Хто я? Який я? До чого я прагну? Молода людина формує самосвідомість – цілісне уявлення про самого себе, емоційне відношення до самого себе, самооцінку своєї зовнішності, розумових, моральних, вольових якостей, усвідомлення своїх достоїнств і недоліків, на основі чого виникають можливості цілеспрямованого самовдосконалення і самовиховання; власний світогляд як цілісну систему поглядів, знань, переконань своєї життєвої філософії, яка спирається на початку і критично осмислити все навколишнє, самоствердити свою самостійність і оригінальність, створити власні теорії сенсу життя, любові, щастя. Як показують соціологічні дослідження молодь виробляє свою систему цінностей, ламає старі стереотипи, водночас не відкидаючи тих духовних і моральних цінностей, що були притаманні попереднім поколінням, вбачаючи в них сенс життя. Тож українська молодь понад усе цінує свободу, прагне нових знань і готова сама творити зміни. Без сумніву, молоді українці інтернет-просунуті, більш терпимі до інакших й оптимістичніше за старше покоління дивляться в майбутнє, долаючи ідеологічні, тоталітарні стереотипи.

Для того щоб формування молоді відбувалося адекватно суспільним процесам, необхідно визначити її роль і місце в суспільстві, з'ясувати її труднощі та проблеми, та шляхи їх вирішення разом з ними.

СКОВОРОДА: ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО УКРАЇНСЬКОГО МАНДРІВНОГО ФІЛОСОФА

Бурхан Інжила, учениця 9 класу Комунального закладу «Слатинський ліцей»
Дергачівської районної ради Харківської області
Керівник: Гацман Н.В., учитель української мови та літератури

Григорій Сковорода прийшов у світ, «де йому судилося стати світлом і таким залишитись у пам'яті народній» (І. Драч). Григорія Сковороду називають першим філософом-містиком, українським Сократом та надзвичайно талановитим промовцем, слова якого влучали в самісіньке серце.

«До господарської роботи непридатний...» Саме так гадав про свого талановитого сина батько. Тож посприяв тому щоб він мав зовсім іншу долю. З дитинства, Григорій ріс заглибленим у свої думки хлопчиком, багато часу проводив на самоті. До господарської роботи Сковорода теж брався неохоче, тож батьки вирішили віддати його на навчання.

Протягом навчання в Академії вивчив латинську, грецьку, церковнослов'янську, польську, німецьку. Григорій мав відмінний музичний слух та чистий голос. Побував в Угорщині, Словаччині, Австрії. З 1751 вчителював у Переяславському колегіуму, куди його запросив переяславський єпископ Никодим Сребницький. Проте викладав поетику за власною програмою, як це спостерігав, можливо, в угорських протестантських школах. Це не сподобалося Сребницькому, який наполягав, аби дотримуватися старих зразків. На це Сковорода відповів латинським афоризмом: «Одна справа жезл, інша — кіфара». Конфлікт стався десь у квітні-травні 1751 р. У результаті Сковороду звільнили — як писав Михайло Ковалинський «не без ганьби».

Прикметним є те, що, на відміну від багатьох мудреців, Григорій Сковорода не протиставляє душу й тіло, усвідомлюючи, що людина — це поєднання одного та іншого, а отже, вона мусить ставитися однаково дбайливо до обох частин своєї натури. У багато напучуваннях Сковорода порівнює душу й тіло та їхні функції: «обов'язково і саме щоденно підкидай у душу, як у шлунок, слово або вислів», «...те, що побачиш і почувеш, перетворюй у споживний і рятівний сік, як тварина, що повинна бути принесена у жертву Богові», про спілкування з різними людьми він каже: «їжа добра, але що з того, якщо вона не подобається твоєму шлунку» тощо. Дуже цікавим є, те що він за все своє життя не надрукував жодного твору, але про це не жалів.

Сковорода абсолютно нікого не боявся та не поважав високі чини. Він вважав, що людину варто оцінювати за її розумом та досягненнями, а не за статусом у суспільстві. Ось одного разу, імператриця Катерина II забажала особисто побачити відомого філософа. Під час прийому. Коли імператриця увійшла до зали. Всі склонились. Всі окрім Григорія Сковороди. Вона запитала чому він не хоче кланятися і Сковорода спокійно відповів: «Не бажав я тебе бачити, ти сама захотіла на мене подивитися. А як же ти мене роздивишся, якщо я пред тобою удвоє зігнуся?»

Імператриця Катерина II чула про Сковороду, дивувалася його життю, поважала його славу, і одного разу, через князя Потьомкіна, послала йому запрошення з України переселитися в столицю. Посланий від Потьомкіна знайшов Сковороду з флейтою біля дороги. Сковорода, вислухавши запрошення, відповів: «Скажіть матінці-цариці, що я не покину батьківщини: «мені моя сопілка і вівця дорожчі царського вінця».

Варто помітити, що так само неодноразово відкидав Сковорода та інші пропозиції, як світла, так і церкви, «зробити кар'єру», збагатитися матеріально. І замовив напис над своєю могилою: «Світ ловив мене, але не спіймав» ...

Під час учительської роботи, Сковорода теж був не надто тактовним. Замість оцінок, він «нагороджував» учнів словесно. Так, від нього легко можна було отримати таку характеристику, як «вельми туп», «справжнє безглуздя», «досить гострий», «зверок вострое» Та, незважаючи на це, студенти ставилися до Григорія прихильно.

Ходять легенди про те, що відомий філософ мав дар передчуття. Був один випадок, коли Григорій гостював у свого друга Юстина — начальника Китаївської пустині у Києву. Несподівано він заявив, що їде. Коли його почали розпитувати, сказав, що під час прогулянки по Подолу відчув трупний запах. Юстин вмовляв друга не їхати і запевняв, що ніякої небезпеки

немає, але він не послухався. А через два тижні в Київ прийшла чума і місто закрили. Григорій Сковорода мав величезний вплив на сучасників і на дальше українське громадянство і не лише своєю наукою, а й головним чином своїм життям, в якому ніколи слово не розходилося з ділом. Його вчення було в повній згоді з його життям.

Як писав С. Єфремов: «...досить буде сказати, що сучасники бачили в ньому «мандровану академію» і його самого вважали вартим за університет; досить сказати, що коли треба було тоді знайти в Україні ідейну, чесну та чисту людину, шукали її між «сковородинцями», тобто учнями цього чудного чоловіка та прихильниками його науки.

Помер він 9 листопада 1794 року в селі Пан-Іванівка в домі Андрія Ковалівського. Про смерть Сковороди Срезневський написав: «...Був прегарний день. До дідича з'їхалось багато сусідів погуляти й повеселитись. Мали також на цілі послухати Сковороди... За обідом був Сковорода незвичайно веселий і говіркий, навіть жартував, оповідав про своє минуле, про свої мандрівки, досвіди. Зачаровані його красномовством повставали всі від обіду, Сковорода щез.. Він пішов у садок. Довго ходив він по перехресних стежках, зривав овочі й роздавав їх хлопчикам, що працювали в садку. Над вечір пішов сам господар шукати Сковороду й застав його під гіллястою липою. Вже заходило сонце: останні його проміння пробивалися крізь гущу листя. З рискалем у руці копав Сковорода яму— вузьку, довгу яму.— «Що це, друже Григорію, чим то ти зайнятий?» — спитав господар, підійшовши до старого. «Пора, друже, закінчити мандрівку!» — відповів Сковорода — «і так усе волосся і злетіло з бідної голови від мордування, пора непокоїтись!» «І, брате, дурниця! Досить жартувати, ходімо!» — «Іду! Але я прохатиму тебе попереду, мій добродію, хай тут буде моя остання могила». І пішли в хату. Сковорода недовго в ній лишився. Він пішов у свою кімнатку, перемінив білизну, помолився Богу і, підложивши під голову свої писані праці і сіру свитку, ліг, зложивши навхрест руки. Довго чекали на нього з вечерею. Сковорода не з'явився. Другого дня вранці до чаю теж, до обіду так само. Це здивувало господаря. Він насмілювався увійти до Сковороди, щоб розбудити його; однак Сковорода лежав уже холодний закостенілий. »

На мою думку, Григорій Савич Сковорода був дуже глибокою людиною. Достатньо прочитати лише декілька його суджень і вже це розумієш, тому люди до нього і тягнулись.

ВОЛЕЛЮБНІ СПІВЦІ МЕЛІТОПОЛЬЩИНИ

Бурцева Яна, учениця ДНЗ «Мелітопольське вище професійне училище»

Керівник: Кардашова Н.Г., викладач української мови і літератури,
керівник гуртка «Етнографічне краєзнавство» КЗ «Центр туризму» ЗОР

Україна... У цих семи літерах таїться величезний сенс для кожного українця: це безкрає небо і лани широкополі, мамині пісні та червона калина, вірші Шевченка та козаки-запорожці... Усе це для нас таке рідне, таке невіддільне від нашої душі.

Шевченків «Кобзар»... Він лежить на столі поряд з хлібом, а пісні його вишиті на рушниках. Автор зібрав сюди всі страждання, кожную сльозинку кріпаків; духовну велич і красу народу він підніс на найвищу височінь, чим збагатив увесь світ. Ім'я Тараса Шевченка стало символом нашого народу.

У Шевченка вчилися і вчаться наші мелітопольські митці слова. Майже кожен із них відчував на собі вплив Титана української поезії. Найпершим серед них треба згадати Івана Олексенка. Він був людиною безмежно закоханою в поезію. А почалося все з Шевченківського «Кобзаря».

Є гінка любов до Батьківщини,
Є любов до святості добра,
До куца калини чи ліщини,
До душі широкого Дніпра.

Шевченківський вогонь любові до України, до свого краю палає протягом всього життя й у душі Олега Гончаренка. Він пише нарис «Поки... не затопчуть у Землю...», у якому стверджує, що по тому ж «Кобзарю» потім вже й сам він вчився читати (що вже там гріха таїти?) говорити, бо до того «балакав».

У будинку поета, в окремому куточку, висить портрет батька нової української літератури, оповитий вишиваним рушником. Ось як пише про себе поет:

Я – бідний кобзар на дорозі сільській!

Я – ідол старий на вершині карпатській!

Я – все, що таємне, бентежне, глибоке...

У збірці «Храм голосів» поет серед епіграфів найчастіше звертається до голосу Т.Г. Шевченка. Слово Шевченка Олег Гончаренко пропустив через своє серце, тому ми чуємо голос Кобзаря майже у кожній з його поезій.

Олег Гончаренко – талановитий поет, автор понад двадцяти книг, лауреат кількох премій, у тому числі міжнародних, який художньо репрезентує національне буття сучасної української людини й одночасно уводить його в загальнолюдський час і простір.

Творчість О. Гончаренка була й залишається предметом вивчення значної кількості істориків літератури та літературних критиків, мистецтвознавців, письменників, журналістів.

Значний внесок у розвиток мелітопольської поетичної спадщини внесла Домка Сидорівна Ботушанська. У вірші «Тимчасово зупинилась я в Мелітополі...» поетеса писала, що залишилась тимчасово, але не так то сталося, як гадалось. Згодом влилася в літературне життя краю. Була членом літературної студії імені Петра Ловецького. Про неї писав Петро Ребро і багато інших авторів.

Одночасно малювала, вишивала. Залишивши після себе художній скарб, поетеса передала нащадкам частину власної душі.

Серед своїх учителів народна поетеса з глибокою пошаною називає ім'я Великого Кобзаря України, на його віршах навчалась вона читати, з ним опанувала літературну мову.

У день, коли Домні виповнилося дев'ять років, батько зробив перший дарунок – «Кобзар» Тараса Шевченка.

У вірші «Розкуйтеся! Братайтеся!» Домка Ботушанська в дусі революційної поезії того часу, посилаючись на Шевченка, кличе до дії, до боротьби:

«Розкуйтеся!... Братайтеся!...» —

Казав батько наш Тарас.

А ми й досі у кайданах...

Вже б і скинути їх час!

Під впливом Кобзаря у поезії Д. Ботушанської щоразу сильніше звучав мотив возз'єднання українських земель, дружби народів. Поетеса щиро бажала:

Щоб злу неправду правда побідила

В нужденні хати світочем ввійшла...

Кобзар відіграв вирішальну роль у житті й творчості Домки Ботушанської, допоміг зрозуміти життя, визначити своє місце в боротьбі на новий суспільний лад.

Поезія Домки Сидорівни вирізнялася самобутністю, ліричною музичністю, фольклорною символікою. Писала в різних жанрах і на різноманітні теми. В її творчості спостерігаються різні образи, мотиви і настрої. Вперше надрукувала свої поезії в нелегальній газеті «Нове життя». Була активною авторкою газети «Радянська Буковина», друкувалася в альманасі «Вільна Буковина». За життя Домки Сидорівни було видано одну поетичну збірку «Сини весни» та в альманасі «Яворова сопілка». Багато творів письменниці залишилися невиданими.

Хист до малювання у Домки Ботушанської теж з'явився під впливом творчості Тараса Шевченка. Художниця майстерно володіла технікою малярства, графіки та рисунка. Свої твори, здебільшого, виконувала у світлотоновій графіці. Намалювала серію історичних портретів Т. Шевченка, Ю. Федьковича, Лесі Українки, О. Кобилянської, Є. Ярошинської, М. Черемшини, О. Довженка, М. Мінтенка... Багато з них експонуються в музеї Домки Ботушанської в Глибоцькому ліцеї. Крім портретів, Домка Ботушанська створила серію представників з народу – селян, робітників, дітей. У доробку художниці є кілька автопортретів.

Уже більш як два століття немає з нами великого Шевченка, Кобзаря та Пророка, але кожен рік ніби наближає його до нас. Творчість генія, в контексті останніх подій, не дає нам змоги засумніватись у правдивості його пророцтв. Більш свідомо вчитуємося у рядки «Кобзаря» і переконуємося, що всі вони звернені до нас, українців двадцять першого століття.

ЛЕГЕНДИ ТА ПЕРЕКАЗИ ЧЕРКАСЬКОГО КРАЮ

Бутевич Ірина, вихованка гуртка «Краєзнавці-туристи» Черкаського обласного Центру туризму, краєзнавства і екскурсій учнівської молоді Черкаської обласної ради, учениця 8-б класу Черкаського фізико-математичного ліцею Черкаської міської ради;
Турченко Світлана Петрівна, керівник гуртка «Краєзнавці-туристи» Черкаського обласного Центру туризму, краєзнавства і екскурсій учнівської молоді Черкаської обласної ради

Серед усних джерел вагоме місце посідають легенди та перекази. Вони є цікавими зразками прозових жанрів фольклору.

Легенди і перекази споріднені між собою. Критерієм відмінності між ними є ступінь достовірності їх зображень, характер відношення до дійсності, питома вага істинного, реального, можливого, чи, навпаки – вигаданого, фантастичного й неймовірного. Перше характерне для переказу, друге – легенди.

Легенди є найдавнішим жанром української не казкової прози. В них незрозумілі природні явища й суспільні події, при допомозі вигадки та домислу, переводяться у ранг зрозумілих.

Перекази – це усні оповіді про життєві факти, явища, драматичні ситуації, пов'язані з конкретними історичними подіями, інформація про які передається не очевидцями, а шляхом переповідання почутого.

Порівняно з легендами перекази відзначаються більшою історичною достовірністю та документальністю змісту і є виявом історичної пам'яті народу. Минуле у них змальовується правдоподібно, у межах життєвої достовірності.

Метою нашого дослідження стало саме віднайти та зібрати легенди та перекази нашого краю.

Актуальність дослідження полягає у вивченні та збереженні усного народного фольклору Черкаського краю.

В залежності від змісту і походження легенди і перекази розподіляються на різні типи, але нас цікавили саме соціально-побутові та історико-героїчні. Останні – це оповіді про незвичайні епізоди, пов'язані з історичними подіями минулого. В них діють фізично і духовно сильні особи або навпаки – підкреслюється жорстокість і самодурство окремих магнатів і поміщиків. А таких, пов'язаних з нашим краєм досить багато.

Серед найвідоміших записувачів – письменник Пантелеймон Куліш, священник Марко Грушевський (XIX ст.) та сучасний науковець-фольклорист Володимир Гончаренко.

Хочемо для прикладу привести зібраний матеріал:

Легенда про загиблий монастир

На Шполянщині, неподалік села Лебедин є озеро Тартак. Озеро як озеро, але має воно таку особливість: іноді з його глибин можна почути загадковий передзвін.

- Це монастирські дзвони чуто, - розповідають старі лебединці. - Та не нинішнього монастиря Св. Миколая, а того, що під землею пішов...

Якщо вірити старовинній легенді, в давнину стояв біля Лебедина величний чоловічий монастир. Його ченці славилися на всю округу побожним життям і невпинною молитвою. Здалеку приходили люди на прощу до цього монастиря. Серед прочан були й люди з важкими гріхами: не одна кривава війна плямувала душі шляхти, козаків, простих селян... Усіх приймав монастир, за всіх молилися ченці.

Якось до святої обителі прийшов старий, дуже хворий козак.

Прийшов я покаятися, - сказав він настоятелю. - Страшний гріх, скоєний ще замолоду, обтяжує мою душу. Було це так. Йшли ми в похід проти татар, і тієї жахливої ночі зупинилися на ночівлю в чистому полі. Побратими лягли спати, а мене залишили на чатах. Ближче до ранку втома від багатоденного походу стулила мої очі. Раптом я прокинувся, відчувши біля свого горла лезо ворожого ножа. «Не вбивайте мене, - зашепотів я, не тямлячи себе від страху. - Я покажу вам, як ліпше оточити козаків». «Добре, за це отримаєш життя», - була відповідь. Тоді-то я й скоїв свій страшний гріх - гріх зради. Усе життя ношу я його в собі, й ніхто про нього не знає, бо татари пішли, а товариші мої всі загинули від ворожих ножів і шабель... Помоліться за мене, браття, щоб

Господь пробачив мені мою провину. Сказавши це, старий козак замовк і впав мертвий. Він так і не встиг одержати відпущення гріхів... Почувши щире каяття козака, настоятель монастиря зі всією братією впали на коліна й почали благати Бога про прощення для нього. «Ми готові вічно молитися за цього чоловіка, аби йому тільки була пробачена його провина», -говорили вони. А незабаром розпочався сильний дощ, повіяв вітер. Земля захиталася й розступилася, і монастир опустився в її глибини.

Старожили розповідають, що ченці того монастиря дотепер благають в Бога прощення грішній душі старого козака. А нинішні прочани приходять на молитву в новий Лебединський жіночий монастир Св. Миколая.

Кам'янське лебедине озеро

Мабуть, кожен ще з дитинства знає сюжет славетного балету «Лебедине озеро». Чарівна королева лебедів Одетта і юний принц Зігфрід кохають одне одного, а злий чарівник Ротбарт прагне знівечити їхню любов... У Кам'янці стверджують, що тема лебедів з'явилася у творчості Петра Чайковського в той час, коли він гостював у маєтку своєї улюбленої сестри Олександри Давидової. Народних оповідань про перетворення дівчат на русалок і птахів композитор чув у Кам'янці чимало. Один з переказів, кажуть, і ліг в основу прекрасної романтичної історії про вірну любов і перемогу добра над злом. Але чому героями стали саме лебеді? Начебто композитор побачив на водяному плесі тих чарівних птахів, і під враженням їхньої краси почав писати музику, яка донині звучить зі сцен славнозвісних театрів світу. Кажуть, спершу цю музику Чайковський створив спеціально для домашніх спектаклів, які влаштовував з дітьми своєї сестри у кам'янському маєткові. Згодом тема лебедів зазвучала в його новому балеті.

УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА. ЯК ПОБУДУВАТИ УКРАЇНУ В УКРАЇНІ.

Бутенко Марія, учениця 9-А класу ХЛ №161 “Імпульс”
Керівник гуртка “Барви Слобожанщини” О.С. Бутенко

Духовні скарби найчастіше сприймаються як пам'ять роду. Однак, двадцяте століття перервало ланцюг духовної спільності між поколіннями. Радянська влада не тільки цілеспрямовано нищила суспільні, національні, духовні основи громад, але і родинний уклад.

У людей забирали майно і право жити на своїй землі, у своїй родині.

В даній роботі на прикладі власної родини я хочу показати формування діаспори українців і її вплив на українців в Україні.

Родина Павла Матвійовича Шевченка проживала на Східній Слобожанщині. Мали вітряк і возами продавали часник на Москву. Прадід був зовні схожий на Тараса Григоровича і всіляко підкреслював цю подібність. І сина назвав Григорієм, щоб згодом мати онука Тараса. Та не судилося. Григорія забрали в “Трудармію” на будівництво Біломор-Балтійського каналу. Мобілізували українських юнаків туди у голодний рік. Одного лице листа надіслав Григорій батькам і пропав.

Ще один брат Микола був висланий до Сибіру з дружиною і сином. Двоє старших його синів загинули під час голодомору 33 року. Дружина померла у вагоні і її труп просто викинули дорогою. Микола Шевченко з малим сином Олексієм примудрився пішки прийти з Сибіру назад в Україну. (Родина після розкуркулення перебралася на Дергачівщину).

Мій прадідусь Іван пішов на фронт у червні 1941 року, був двічі поранений під Смоленськом і Москвою. Після госпіталю його направили у Хабаровський край (Зелений клин). Там він працював на пасіці. Навіть після того, як було звільнено Харків, він не міг повернутися на Батьківщину. Лише 1947 він побачив доньку, дружину, батьків. Хочу зазначити, що прагнення повернутися додому було у всіх моїх родичів.

Особливо цікавою для мене була доля Олексія Миколайовича Шевченка, який розповідав мені про повернення з Сибіру, про свою участь у війні. Він не пробачив радянській владі загибель матері і братів, він наголошував, що жодного разу не кричав “ За Сталіна!”, йдучи в атаку. Він ризикуючи життям звільнив парубка, який міг бути відданий під трибунал.

То ж висновок один. Радянська влада мала за мету розділити родини. Розпорошити українців по просторах російської півночі і Сибіру. Людина вирвана із культурного середовища

асимілюється і перестає бути носієм мовно-культурної традиції. Проведення в 20-х роках кордонів між Росією і Україною без урахування етнічного складу населення створило ситуацію, коли українці опинилися за межами України. Східна діаспора і Українці етнічних земель (Кубань, Слобожанщина) зазнавали різноманітних утисків (голод, відсутність шкіл, русифікація) і переважно втратили духовний зв'язок з Україною.

Однак протилежна картина спостерігається в західній діаспорі. А саме в Канаді. Михайло, молодший з братів, по війні опинився в Канаді. Був мобілізований у 1943 і потрапив у полон. Повернення в Україну після німецького полону означало табори і заслання до Сибіру. Він одружився і став частиною української громади Торонто. Його дружина походила з родини емігрантів першої хвилі. Доречі, її батьки прожили близько 100 років. Сім'я Михайла Шевченка листувалася із моєю бабусею, яка була єдиною в сім'ї, хто наважився на листування. Мріяв побувати на Батьківщині, побувати у батьків. Після смерті Сталіна багато хто з українців повертався, зокрема щоб одружитися. Та СРСР цих людей впускав і не випускав. То ж багато хто боявся комуністичного режиму і не наважувався приїхати. Так сталося і з Михайлом. Його попередили про небезпеку. То ж в Україну приїхала лише його дружина. Її візит і листування з Канадою в моїй сім'ї давало багато тем для роздумів і розмов. Особливо багато розповідей про спроби КДБ контролювати ці родинні зв'язки. Михайло Павлович з дружиною були активними у своїй українськості. Їздили на відкриття пам'ятника Шевченку в Нью Йорк, ходили на концерти ансамбля Вірьовки і на тріо Мареничів. Однак вся діаспора була вражена тим, що артисти з України нехтували гостинністю канадських українців, не спілкувалися з глядачами. Вітальні листівки з Канади були на пасху і Різдво. Вітання були написані скрипниківкою. Тобто правописом довоєнної України з англійськими зворотами. “Я хочу чим можу допомогти вам, але у вас там не є справедливість...” “Здоровіть усіх хто мене знає” Також на маленьких іконках були надруковані на звороті поминальні молитви і імена українців діаспори, що померли на чужині. Іконки з іменами присилали нам, а прабабуся прилаштовувала їх в домашній іконостас. Родичі з Канади надсилали продукти і речі. Це було дивно, Гуманітарна допомога не була усталеною практикою в СРСР. Зокрема з Канади надсилали муліне. Придбати його в Україні було складно, кольорів було мало. Натомість просили з України вишитих сорочок, олії, лляну білизну і скатерки, петриківський розпис тощо. Саред речей, які надсилали з Канади були вишивані речі. Спілкувалися в листуванні і по телефону виключно Українською. Бабуся згадує, що спробувала написати в листі російською, та у відповідь отримала таке “ У тебе що рідної мови немає”- писав їй дядько. Для радянської людини, яка під наркозом пропаганди дивним і вражаючим був такий світогляд...

Збереження в діаспорі у вільному суспільстві цінностей української культури і зокрема ментальності сприяло відродженню України. Як насіння в землю були кинуті ці збережені цінності і вони пустили коріння. Вони дали насагу розвитку вільній Україні. Проблемою для українців є те, що вони можуть бути успішними українцями лише за її межами. Треба нарешті, спираючись на основні цінності духовного життя: нашу мову, ментальність, віру створити Україну в Україні і позбутися оков, які наклали на нашу свідомість довгі роки колоніального минулого у складі Росії та СРСР.

ВПЛИВ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ТРАДИЦІЙНЕ ВБРАННЯ ЖИТЕЛІВ КІНБУРНЬСЬКОГО ПІВОСТРОВА

Вакуленко Юлія, учениця 9 класу Василівської ЗОШ І-ІІІ ступенів
Очаківської територіальної громади Миколаївської області
Керівник Твердовська Л.П. вчитель історії

Одяг народу тісно пов'язаний з його історією і становить важливу складову частину духовної і матеріальної культури народу. Одяг – не лише сукупність предметів, які захищають людину від впливу зовнішнього середовища, а і його зв'язок з широким колом духовних понять.

Об'єктом нашого дослідження ми обрали одяг ХІХ ст. мешканців Кінбурнської коси, яка належить до Південного регіону України. У різні часи півострів населяли представники різних

національностей, та, починаючи з кінця 18ст., більшість населення складають етнічні українці. Жителі Василівки - це нащадки козаків, які оселилися на косі у кінці 18ст і через відсутність на косі слов'янських жінок одружувались на дівчатах-татарках, які тут мешкали. Іншу групу населення складали селяни-кріпаки, яких поміщиця Скадовська Є.Б. переселила з Катеринославської губернії в середині 19ст. Відставні солдати –рекрути, росіяни, у яких закінчувався термін служби на Кінбурні або о.Тендра, складали третю групу перших поселенців півострова. Тому можна визначити, що формування особливостей одягу місцевих жителів коси відбувалося під впливом козацької, татарської, української, російської культури. Доказом цього твердження є фотографії жителів півострова, зроблених на початку ХХ ст., які ми збрали під час експедиції. Але найбільше вплинули природні умови і тяжкий побут. Населення Кінбурну змушене було постійно боротися за своє виживання в суворих умовах ізоляції, їх життя цілком залежало від моря.

Головним компонентом святкового жіночого костюму стала сорочка з білого полотна, оздоблена квітково-рослинним орнаментом. Узори дуже прості, легкі і не перевантажені візерунками, їх основу складають квіти й пуп'янки і гілочки з листочками. Святкова сорочка жінок була короткою, схожою на блузку, яку називали «кохфтою», горловину викінчували обшивкою, коміром стійкою, або вилогим коміром, який прикрашався вишивкою. Рукав був довгий, найчастіше прямий, звужений до краю. Сорочка максимально закривала верхню частину тіла жінки, тому ми зробили припущення, що ця особливість кінбурнських сорочок сформувалась під впливом татарських традицій, через те що жінками перших козаків, які оселялися на півострові у ХУІІІст. були мусульманки, релігія яких вимагала від жінки максимально закривати тіло від сторонніх очей. Скромною вишивкою прикрашався комір, і обов'язково такий самий візерунок розташовувався на ліктях, тому що жінки нарівні з чоловіками веслували на човнах і щоб не подерлася тканина на ліктях під час цього, ці місця зміцнювали вишивкою й одночасно прикрашали сорочку.

Обов'язковим елементом була наявність у жіночій сорочці по 3 доріжки з лівої та правої сторін, їх називали «защипи». Під час експедиції селами Кінбурнського півострова ми знайшли 3 «кохфти», типових для нашої місцевості, також було знайдено речі, які відносять до спіднього жіночого одягу – це талійка і юбка-спідниця. Талійка нагадувала коротку сорочку без рукавів з глибоким розрізом на грудях, який застібувався на 3 дерев'яні гудзики, обгорнуті тканиною. Спідниці були білого кольору, довгі. До долу підшивали щіточку-смужку з матерії іншого кольору, або мереживо. Іноді святкову спідницю прикрашали витинанкою. Поясним одягом у жінок була спідниця, обгортка, яку називали «опинка», або «юпка», яку робили з тканини переважно темних кольорів. Дуже популярним головним убором була хустка. Під час експедиції ми нарахували до двадцяти способів зав'язування хусток, причому у селах Покровка і Василівка жінки пов'язували їх по-різному. Святкова хустка завжди була білого кольору із зображенням квіток.

На Кінбурнській косі нагрудний одяг не носили. Безрукавки з простої тканини на ваті почали з'являтися на косі лише у першій третині ХХ ст. Започаткували цей вид одягу чабани з Херсонській губернії, котрі випасали тут вівці і називали її «теплушка».

Вбрання чоловіків мало багато спільних рис з одягом як Наддніпрянщини, так і Слобожанщини. Чоловіки носили вишиту сорочку з вирізом з боку грудей (святковий одяг), сорочку-чумачку і лоцманську. Сорочку з вирізом посередині грудей ми не виявили на жодній з фотографій, але за свідченням респондентів такі теж мали місце у гардеробі чоловіків. Горловину викінчували коміром стійкою. Вишивкою прикрашались тільки святкові сорочки, найчастіше вишивали «хрестиком» синього та блакитних кольорів, рисунок найчастіше геометричного орнаменту, але дуже простий. Сорочки були короткі і носили їх на випуск. Поясним одягом служили неширокі штани, які кроїлися з двох прямих перегнутих полотнищ. У талії штани стягувалися мотузком. Штани шили полотняні, а також з фабричної тканини. Але були поширені і шкіряні штани («іршаки»). Вони не мали зовнішніх бокових швів і дуже нагадували штани скіфів. Для їх пошиву використовували лише однолітні ягнячі шкури. Найпоширенішими головними уборами були смушева шапка і капелюх, при цьому святковим обов'язково був капелюх військового зразка, такий можна побачити у сучасних донських

козаків і козаків Кубані, що ще є одним доказом про давню спорідненість Кубанського козацтва і перших жителів - козаків Кінбурну.

Отже, звичаї і традиції, вироблені першими поселенцями Кінбурну, несли в собі елементи давньої козацької звичаєвості. Із привезених пізніше набували лише ті, що були найдоцільнішими для цього району, тому вироблялись нові, характерні лише цій території. Колекцію одягу, зібрану учнями під час експедиції, було передано Очаківському краєзнавчому музею на постійне зберігання.

«ВОСКРЕСЕНСЬКА ЦЕРКВА – ДУХОВНА ПЕРЛИНА МІСТА СУМИ»

Ванідовський Ростислав, вихованець гуртка «Екологічне краєзнавство»

комунального закладу Сумської обласної ради – обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю, м. Суми, Сумська область

Керівник: Ванідовська Ю. А., керівник гуртка

В нашій країні є багато знаних історичних пам'яток, популярних для туристів, а ми хочемо порадити відвідати старовинне козацьке місто Суми, яке розкинулося на берегах тихоплинного Псла, яке зберігає в собі історію, красу і велич минувшини, загадкові легенди, які допоможуть доторкнутися до духовного багатства рідної Слобожанщини.

Історія будь-якого міста невід'ємна від історії країни. Заснування міста Суми пов'язане з подіями визвольної війни 1648 – 1654 рр. під проводом Богдана Хмельницького.

Саме в 1655 р. на місце нинішніх Сум прийшли на чолі з отаманом Г. Кондратьєвим переселенці з Київщини. Були зведені оборонні споруди, а в 1658р. сформовано Сумський слобідський козацький полк, який очолив Г. Кондратьєв.

Сумська фортеця була однією з найбільш укріплених фортець Слобожанщини.

З будівель XVII століття до наших днів збереглася лише одна — Воскресенська церква. Споруджувалась вона коштом першого сумського полковника Г. Кондратьєва з кінця XVII століття до 1702 року.

Майстри, які зводили церкву, зважили на тривожну обстановку тих часів й надали споруді оборонного характеру. Її масивні стіни, здатні витримати будь-яку облогу, прорізають вузькі амбразури вікон. У давнину церкву оперізував високий глухий мур.

Легенди твердять, що саме з просторого, пізніше засипаного підвалу споруди йшов підземний хід до річки Псел.

Та коли вже мова зайшла про легенду, згадаємо ще одну. Вона розповідає про те, що у Г. Кондратьєва була сестра-розбійниця. Марно умовляв її полковник облишити темний і ганебний промисел. І от одного разу, спіймавши розбійницю на «гарячому», коли вона грабувала купецьку валку, Кондратьєв велів замурувати її в стіну будівлі, що зводилась.

Із старовинною легендою перегукується загадкова знахідка, зроблена 1936 року студентами машинобудівного технікуму. Разом з викладачем історії прийшли вони на екскурсію до Воскресенської церкви і, оглядаючи її потужні мури, випадково натрапили на сховану в товщі стін нішу з людським скелетом.

Хто знає, можливо, це дійсно були останки української кондотьєрші XVII століття?

Воскресенська церква — не лише найдревніша споруда міста, а й унікальна архітектурна пам'ятка, побудована в стилі кращих взірців українського і російського зодчества. Як українські дерев'яні церкви, вона трикамерна і трьохкупольна. На висоті другого поверху всі три її чотиригранні об'єми переходять у восьмигранні барабани. А от двоповерховість церкви — постановка храму на підкліть — прийом, запозичений від російської архітектури.

Церква має широкі куполи, увінчані маківками. З півдня, півночі й заходу до храму примикають приділи та ганочки. Оздоблення — пучки декоративних напівколонк по кутах будівлі, віконні наличники, пояси карнизів та інші архітектурні деталі - церква успадкувала від російського зодчества.

В архітектурі Воскресенської церкви напрочуд гармонійно поєдналися протилежні тенденції: монолітність і розчленованість, масивність об'ємів і тендітність оздоб. Легка гра світлотіні підкреслює і, водночас, згладжує контрасти. Зачарований неповторною красою

будівлі, відомий український художник К.О. Трутовський, який у другій половині XIX століття неодноразово відвідував Суми, зобразив її на своїх полотнах «Весільний викуп» та «Сорочинський ярмарок».

Побудована на початку XX століття дзвіниця вдало повторює архітектурні форми Воскресенської церкви.

Поблизу Воскресенської церкви стоїть зведена на початку XVIII століття кам'яниця

На свято Андрія Первозванного, 13 грудня 2002 року, відбулася знаменна подія - духівництво та громадськість міста відзначили 300 років з часу освячення першого кам'яного храму нашого краю - Свято-Воскресенської церкви та вшанували пам'ять його будівничого. На стіні храму, на місці, де, за переказами, знаходиться усипальниця Кондратьєва, було встановлено барельєф першому сумському полковнику, виготовлений місцевими скульпторами.

П'ять десятиліть віддав Г. Кондратьєв становленню міста над Пслем. Як істинному християнину йому притаманна була відданість національно-культурним традиціям Київської Русі, збереженню витоків духовності свого народу. Візитна картка Сум – Свято-Воскресенська церква – його дитя. Після смерті Герасима Кондратьєва добудовував храм його син Андрій.

Про складну політичну ситуацію 50-60 рр. XX ст. навколо пам'ятника архітектури - Воскресенської церкви, і не лише її, говорив заслужений архітектор України Анатолій Дейнека: «Хвала Богу, що не допустив руйнації однієї з найвеличніших і найдревніших споруд Слобідського краю. Є такий вислів: «Якщо ти вистрелиш у минуле з пістолета - майбутнє вистрелить у тебе з гармати». Нам це не загрожує.

Нехай ніколи не заростає народна дорога до першого кам'яного храму града нашого».

ДОСЛІДЖЕННЯ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ЗАКАРПАТТЯ. ЯКІСТЬ ПИТНОЇ ВОДИ В СЕЛАХ ТА МІСТАХ ОБЛАСТІ. (ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ)

Варга Анастасія, вихованка гуртка «Юні скаути» Закарпатського центру туризму, краєзнавства, екскурсій і спорту учнівської молоді, учениця 11-Б класу Ужгородської загальноосвітньої спеціалізованої школи-інтернату з поглибленим вивченням окремих предметів

Керівник: Кононенко Ольга Володимирівна, керівник гуртків ЗЦТКЕСУМ

Вода – один з найбільш дефіцитних ресурсів. Глобальною екологічною проблемою сучасності є виснаження і забруднення водних ресурсів. Вже зараз 1 млрд. населення планети страждає від браку прісної води, 1,7 млрд. вживають воду низької якості. Ба навіть Закарпаття, здавалося б гарно забезпечене водою, вже сьогодні починає відчувати її брак: відсутність снігу взимку, вирубування лісів, «господарювання» наших громадян, призводить до обміління русел великих, а подекуди й повного зникнення малих річок.

Упродовж свого існування людство використовує воду річок, озер і підземних джерел не тільки для водопостачання, а й для скидання в них забруднених вод і відходів виробництва. Концентрація підприємств, видобуток все більшої кількості корисних копалин, буріння все глибших свердловин, збільшення приросту населення планети, безвідповідальне використання природних ресурсів – все це призводить до глобалізації проблем довкілля.

Соціум нарешті зрозумів, що довкілля є не абстрактним поняттям, це – місце існування людини, середовище, в якому вона виховує своїх дітей. Громадськість почала активно цікавитися станом ґрунтового покриву, атмосферного повітря, водних ресурсів, біологічного різноманіття.

З огляду на вище зазначене нами було проведено ряд пошукових заходів та практичних досліджень, які дають нам змогу адекватно оцінити стан водних ресурсів Закарпаття.

Предметом цієї роботи ми визначили водні ресурси Закарпатської області.

Об'єктом дослідження – якість питної води у селах і містах Закарпаття (сmt. Тересва, м. Ужгород).

Метою нашої пошуково-дослідницької роботи було встановлення рівня забезпеченості Закарпатської області водними ресурсами. Дослідити стан водного господарства області.

Систематизувати та узагальнити, отримані експериментальним шляхом дані щодо якості питної води у відібраних зразках.

Завдання, яке ми ставили перед собою у цій роботі, було дослідити рівень забрудненості водою Закарпаття та можливі шляхи їх усунення; дослідити та узагальнити ефективність методів очищення питної води в домашніх умовах.

Задля повноцінного розкриття теми роботи, а також практичного дослідження якості питної води з приватних криниць, свердловин, ужгородського водопроводу, а також природних джерел м. Ужгород нами було використано наступні методи: аналізу, порівняльного аналізу, експерименту і узагальнення.

Робота складається зі вступу, чотирьох розділів та висновків. Така структура, на нашу думку, дасть змогу якнайглибше розкрити тему роботи.

В I розділі ми систематизували і узагальнили наявну на сьогодні інформацію щодо фізико-географічних характеристик області, сучасного стану водних ресурсів Закарпаття, водно-ресурсного потенціалу області та якості питної води загалом.

II розділ присвячений дослідженню якості питної води міст і сіл Закарпаття та можливим методам її очищення в домашніх умовах.

У розділі третьому ми розглянули проблеми та перспективи водного господарства області. І на завершення ми пропонуємо своє бачення вирішення проблем щодо якості питної води в області та можливі шляхи покращення стану водного господарства Закарпаття загалом.

Актуальність та практичне значення роботи полягає у дослідженні, систематизації та узагальненні даних щодо водно-ресурсного потенціалу Закарпатської області. Адже в зв'язку з швидкими темпами урбанізації та антропогенним впливом на стан природних ресурсів (робота промислових підприємств, викиди в повітря та водою важких металів, збільшення видобутку корисних копалин, розорювання земель до річкових русел, створення великої кількості сміттєвих полігонів, одвічне споживацьке ставлення наших співгромадян до природних ресурсів «вода понесе...»), використання все більшої кількості поверхнево-активних речовин зумовили значне, а в деяких районах катастрофічне виснаження та забруднення поверхневих й підземних вод. Забруднені не тільки малі річки й озера, а й великі річкові системи, підземні водоносні горизонти. Все вище перераховане веде до незворотних процесів в екосистемах, мутацій, якісних та кількісних змін у видовому різноманітті планети.

Переходячи до **висновків** хочемо наголосити: на сьогоднішній день сучасне життя неможливо уявити без взаємодії людини і природи. Життя без води неможливе також. Ця робота спрямована на дослідження стану водних ресурсів Закарпатської області. Також ми з'ясували стан, в якому знаходяться основні джерела води та водопроводи регіону, визначали якість питної води, яку споживає населення краю.

Тож підводячи підсумки, ми дійшли наступних висновків:

на даний час Закарпатська область не є однією з найкраще забезпечених водними ресурсами областей України. Через антропогенний вплив, теплу зиму і відсутність снігу на річках не буде весняного водопілля. Очікується, що багато річок просто висохне, що вже ми спостерігаємо. Аналізуючи рівень водокористування протягом тривалого часу, відмічаємо, що він знижується, як і рівень водовідведення. Проблемою залишається екологічний стан у водоохоронних зонах і прибережних смугах на потоках і річках області. Відсутність конкретних землекористувачів, розформування та розпаювання колективних сільгоспідприємств, віднесення та включення цих земель до адміністративних територій сільських і селищних рад без механізму дієвого контролю – одні з основних причин такого стану водних об'єктів. Можливим шляхом поліпшення ситуації, що склалася, стануть профілактичні водоохоронні заходи, спрямовані на запобігання або обмеження забруднення, засмічення та виснаження вод, а також просвітницька робота серед населення з роз'ясненням сучасного стану та можливих наслідків бездумної споживацької діяльності.

Величезну проблему становлять засмічені побутовим сміттям береги річок. Під час повеней, що стали частим явищем в регіоні, річки розливаються на прибережні території і, відходячи знов у свої русла, змивають все сміття, яке було залишене нашими громадянами.

Географічне положення Закарпаття обумовлює забруднення не лише наших внутрішніх вод, але й подальше забруднення річок країн-сусідів. Якщо механічне забруднення ще можна

зупинити в межах України, то забруднені важкими металами, нітратами, токсичними речовинами води річок регіону потрапляють закордон, за що держава змушена платити штрафи.

Тільки від нас самих залежить, що ми будемо пити, в якому середовищі зростатимуть наступні покоління, яка флора і фауна буде їх оточувати. Наше основне завдання – берегти воду, не забруднювати та заощаджувати її. Виконавши ці завдання, ми будемо впевнені – дефіцит питної води Закарпаттю не загрожує!

ЛЕГЕНДИ СЕЛА АНИСІВ

Вареник Вероніка, членкиня гуртка козацько-лицарського виховання "Джура" КПНЗ Центр туристично-краєзнавчої творчості на базі Анисівської ЗОШ I-III ступенів Чернігівського району, Чернігівської області, **Федусь Вікторія**, членкиня гуртка козацько-лицарського виховання "Джура" КПНЗ Центр туристично-краєзнавчої творчості на базі Анисівської ЗОШ I-III ст. Чернігівського району, Чернігівської області
Керівник: Короваєва Б. М., керівниця гуртка козацько-лицарського виховання "Джура" КПНЗ Центр туристично-краєзнавчої творчості

Вивчення історії рідного краю полягає в знайомстві з рідним селом, історією його виникнення і існування, переказами старожилів, міфами та легендами, етнографічними особливостями, збором цікавого історико-етнографічного матеріалу та розкритті «білих плям історії» свого краю. Тому ми вирішили дослідити легенди і міфи села Анисів.

Міфи і легенди села Анисів належать до загальної української демонології, яка складається з сукупності окультних уявлень українців, що спираються на віру в злих духів.

На час прийняття християнства населення України сповідувало язичництво, яке спиралося на віру в уособлення сили стихій, позитивних і негативних. Під впливом християнства змінився погляд на демонологію: надприродну силу воно остаточно обернуло в силу злу, нечисту. Вважається, що більшість образів української демонології має дохристиянське походження. Вірування народу в злих духів пов'язувалися з їх уявленнями про навколишній світ.

В українській міфології у художньо-образній формі знайшли поєднання реальні знання з фантастично-релігійними елементами та повір'ями, які ілюструють прагнення людини пояснити і упорядкувати навколишній світ, розкрити єдність людини і природи. Українська міфологія має виразний національний колорит і художньо-образну своєрідність, сюжети максимально наближені до щоденного побуту селян.

Чому у людей була, є і, мабуть, завжди буде така потреба у вірування в когось чи щось? У вірування в якусь потойбічну силу, яка допоможе вирішити життєві питання легко й просто?

Анисів - сповите легендами мальовниче козацьке село, розташоване на лівому березі Десни, за 8 км від Чернігова. Вперше згадується в середині XVII ст.

Завідуюча шкільної бібліотеки Кондратюк Ірина Григорівна розповіла таку легенду: "Ліворуч третьої притоки Борисфена, далеко на Північ від Понт Евксинського, пролягла дорога стародавніх племен. Довго мандрували скіфські кочівники, та зупинила їх краса і чарівність землі, оповитої плетивом річок, прозорістю озер, смарагдовими лісами та безкінечними луками. Тому й поселилися вихідці північно-східної іранської території саме тут. Вражені красою природи, розпрощалися люди зі своїм кочовим життям і осіли на цих прекрасних землях, займаючись землеробством. І донині поблизу села Анисів височіють кургани, оповиті містичними таємницями, що нагадують місцевим жителям про ті далекі-далекі часи..."

Кургани - одне з найбільших джерел знань про скіфів.

Завідуюча сільською бібліотекою Татаренко Валентина Іллівна розповіла: "Багато легенд є. І про кургани, і про шолом, і про землю Анисівську. Ось одна з легенд про скіфський шолом:

"У 1705 році цар Петро I увів рекрутську повинність. Термін служби був довічний. А люди ж мерли в тих рекрутах - як мухи. Лихом для родини було дізнатись, що їх кровиночку заберуть в рекрути... Родичі робили для свого рідного наостанок все, що могли, щоб лише зберегти його життя. Звертались і до магії. Анисівці відчували, що саме молитви на кургані допоможуть захистити рекрута від лиха, а скіфська енергетика передасться майбутньому воїну.

Один з селян мав господарський клопіт на землі, та й порався собі потихеньку. Длубався він в землі, длубався, та й помітив щось металеве та об'ємне. Придивився, почистив - а то виявився шолом древній.

Тут звістка - сина в рекрути забирають. Розумів батько, що захист Батьківщини - то святе, але ж сина свого віддає... Сумував всю ніч, в схованці шолом гладив. Тихо щось розповідав тому шолому, як другу... Виснаженим геть заснув. І дивний сон йому наснився - син його в том шоломі, верхи на коні по полю скаче...

Минуло 25 років... Відслужив син своє. Живим повертався додому. Старий батько не знає, якого бога дякувати за ту знахідку - шолом, що так допоміг йому в житті. Та й що далі з шоломом робити? А раз приснився старому вершник й попросив закопати шолом в кургані. Дав зрозуміти, що хоче бути вже ближче до своїх рідних. Поспати хоче, відпочити. Відніс шолом до визначеного кургана, закопав на визначеній глибині. Коли копав, вдарила лопата об щось. Брязкіт почувся. Давай роздивлятися - а то золота прикраса. З зображенням чудернацької тварини - чи то лева, чи то орла. Посміхнувся старий. Зрозумів, що то дух йому наостанок щедрий дарунок зробив."

Здійснивши пошуково-дослідницьку роботу, ми дізнались, які легенди існують в селі Анисів. І переконалися, що жителі села Анисів в минулому, та й зараз, багато уваги приділяють природним стихіям, явищам оточуючого світу, різноманітним життєвим випробуванням, з якими стикається людина. А персонажі легенд, характерних для села Анисів, поступово набувають характеру художньо-поетичних образів усної народної творчості.

Цікавим є поєднання християнських релігійних уявлень із язичницькими віруваннями, взаємно переплетеними елементами анімізму, фетишизму й тотемізму. Знання легенд рідного краю є невід'ємною складовою національно-патріотичного виховання, оскільки вони покликані зберегти у народній пам'яті й передати майбутнім поколінням знання про історичне минуле народу, пояснити причини виникнення різних явищ природи, їхню суть, зафіксувати народні уявлення наших пращурів про них. На відміну від переказів, легенди менш достовірні, у них допускається вигадане, фантастичне, неймовірне. Але поряд з цим, легенди - це не прості вигадки, адже беруть вони свій початок з реальних подій. Хоча події у легенді нерідко перебільшуються, у народній свідомості легенда все ж сприймається як достовірна розповідь, що відрізняє її від звичайної казки, а фантастичний зміст легенди трактується як диво, творене незвичайними людьми. Фантастика і вимисел легенди – саме ті чинники, за допомогою яких неясне стає зрозумілим, а неможливе – досяжним.

ЯК ЗНАЙТИ СВІЙ ШЛЯХ У ЖИТТІ?

Василенко Анастасія, вихованка гуртка «Екологічного краєзнавства»
Кобеляцької районної станції туристів м. Кобеляки Полтавської області
Керівник: Ярмоленко О.О. керівник гуртка Кобеляцької райСЮТур

Я вважаю, що кожна людина обирає свій шлях у житті за покликом серця. Для того, щоб досягти бажаного результату, потрібно чітко розуміти, чого хочеш, багато працювати, намагатися використати всі можливості, бути цілеспрямованим і не падати духом.

По – перше, необхідно розібратися в собі й дати відповідь на кілька простих питань: «Чого хочу від життя?», «Ким я себе бачу в майбутньому?», «Чи потрібно мені це?», «Які можуть бути перешкоди?».

Усвідомивши відповідь на ключові проблеми, кожен зможе зрозуміти, якою дорогою рухатися далі. З цього приводу не можу не згадати про ситуацію, яка сталася з татом. Він вагався стосовно вибору майбутньої професії: інженер – механік чи будівельник. Кожна з них по – своєму креативна. Приємно бачити відремонтовану тобою занедбану техніку, зводити стіни нових будинків, даруючи радість людям. Та все ж таки батько надав перевагу інженерній механіці. Сьогодні він є справжнім майстром своєї справи, шанованою в містечку людиною. Поставивши собі ці запитання, тато одразу розібрався в собі і зробив вибір, за який ні разу не пошкодував.

По – друге, завжди треба дослухатися до себе, реально зважувати бажання із здібностями, брати до уваги поради батьків.

Яскравим прикладом на підтвердження цього аргументу є ідея «сродної праці», озвучена українським Езопом – Григорієм Сковородою в байці «Бджола та Шершень».

Трудівниця – медоносиця говорить про те, що їй приносить незрівнянну радість і задоволення сам процес збирання меду, а не його споживання. Ця заповідь великого філософа є основним орієнтиром у прийнятті рішення стосовно майбутнього.

Людина має жити відповідно до її природних схильностей. На думку філософа, за такої умови вона буде щасливою, отримуватиме задоволення від процесу роботи, залюбки її виконуватиме, у іншому разі – незадоволення своїм життям завжди супроводжуватиме людину. Не слід забувати й про роль професії в суспільстві. Можливо, це зовсім не потрібно в сучасному світі. Тобто потрібно звертати на актуальність фаху.

Вибір шляху в житті має зробити саме той, хто обирає. Легко слідувати за кимось, важче робити вибір самому. Краще більше попрацювати та отримати більше, ніж повторити вже зроблене та не отримати нічого. І я не про матеріальну вигоду, а про духовне збагачення, коли дізнаєшся багато нового, розширюєш свій кругозір.

Обрати професію – відповідальний та важливий крок, але головне – залишитися людиною. Кожен ці слова розуміє по – різному, що й впливає на його вчинки та дії, і, як наслідок, на життя.

На мою думку, залишитися людиною – слідувати своїм принципам, цінностям, бути добрим, співчутливим, справедливим. На щастя, ми маємо совість. Вона завжди допоможе зрозуміти, коли робиш неправильно. Проте не слід плутати совість та занижену самооцінку, коли просто боїшся щось зробити, оприлюднити, осуду, нерозуміння інших. Але якщо це справді совість, вона завжди допоможе, застереже від помилок, тому необхідно прислухатися до свого внутрішнього голосу.

Отже, вибір шляху в житті – це відповідальний крок, який має бути зроблений за покликом серця. Також на шляху до мети не слід забувати про людяність та доброту, які будуть допомагати упродовж усього життя.

ЖИТТЄВИЙ НАРИС МЕШКАНЦІВ СЕРЕДНЬОЇ НАДДНІПРЯНЩИНИ (КРИЛІВЩИНА)

Вдовиченко Ашот, вихованець гуртка фольклорно-етнографічного краєзнавства
«Тясмин» Центру дитячої та юнацької творчості м. Світловодськ, Кіровоградської області
Керівник гуртка: Маляренко Олександр Олександрович

Темою дослідження стали життя та культура людей з XVII ст. на Крилівщині, адже саме у цей час відбувалися цікаві культурні сутички та зміни. Територія нашого краю з давніх-давен була заселена людьми. Природне середовище облюбували не тільки первісні люди, а й представники всіх історичних епох, починаючи з давньої кам'яної доби (палеоліту) і до середини XX ст.. Тож практично весь правий і лівий береги Дніпра мали велику кількість археологічних пам'яток – від стоянок первісної людини до міст доби Київської Русі та періоду козаччини.

На території Наддніпрянщини було багато курганів. Дуже багато було між Топилівкою і Тіньками. Їх археологи майже не розкопували, хіба що дослідили декілька – біля Адамівки, Вітового, Шабельників, Великої Андрусівки. Нині більшість з них розорані й практично невидимі, деякі знаходяться в зоні берегоруйнування. Знахідки археологів біля нині затопленого села Пеньківка дали назву великій землеробській культурі, відомі в археології як «пеньківська» (VII-VIII ст. н.е.). Носії цієї культури належали до ранніх слов'ян, ходили військовими походами на Візантію.

На лівому березі Дніпра, при впадінні в нього річки Сули, знаходилася надзвичайно цінна археологічна пам'ятка, що потрапляла до зони затоплення водами Кременчуцького водосховища – давньоруське місто-фортеця Войнь XI-XII ст., засноване князем Володимиром Святославовичем.

За спогадами будівельників ГЕС, які працювали на земснарядах і землекопних механізмах, велетенські могильники з кістяків гігантських доісторичних тварин та залишки скам'янілих дерев були перемішані з ґрунтом екскаваторами й бульдозерами та переміщені самоскидами й грейдерами у невідомому напрямку.

Розвиток народних ремесел та художніх промислів обумовлений, зокрема, природно-географічними умовами певної території. Наприклад, наявність покладів відповідної глини зумовлювала розвиток гончарства, гарні природні умови для вирощування конопель та льону – ткацтва і т.д. На їх розвиток також впливали інтенсивність торговельних та етнокультурних зв'язків.

Як можна побачити, у цього краю давня історія і цікава культура. Новогеоргіївськ входив в п'ятірку кращих міст Херсонської губернії (яка була однією з найбільших у Російській Імперії). Проте з часом трапляються жахливі події. З весни 1954 року розпочався підготовчий етап у спорудженні Кременчуцького гідровузла. Все дно водосховища тепер потрібно було очистити до 1 серпня 1959 року. У зону затоплення потрапляли чотири міста: частково Черкаси і Сміла, повністю — Чигирин і Новогеоргіївськ. Для збереження Черкас, Сміли та Чигирини вирішили збудувати водозахисні греблі. Повністю жертвували Новогеоргіївськом [4, с.25].

З 1960 року місто було затоплено. Усі його мешканці були переселені. А на берегах нового моря збудували місто, що зараз називається Світловодськом (населення близько 46 тис. людей на 2013 рік). Коли рівень води у чаші Кременчуцького водосховища опускається, світловодчани можуть побачити залишки культури і архітектури затопленого міста. Деякі родини пам'ятають про своїх пращурів, які народилися і виростили у Новогеоргіївську. Сподіваємось, що цією дослідницькою роботою, ми не дамо Вам забути про людей, чий дім був зруйнований. А також про цю історію дізнається більша кількість людей.

БЕРЕГИНЯ РУКОТВОРНОЇ АТЛАНТИДИ

Вдовиченко Ашот, вихованець гуртка фольклорно-етнографічного краєзнавства «Тясмин» Центру дитячої та юнацької творчості м. Світловодськ, Кіровоградської області
керівник гуртка: Маляренко Олександр Олександрович

Метою роботи є бажання розповісти про життя славетної світловодчанки – Ольги Павлівни Аболмасової. За допомогою поглибленої роботи з документами, та інтерв'ю із людьми, які знали Ольгу Павлівну, вдалося висвітлити невідомі факти з її життя.

Світловодський краєзнавчий музей був заснований 22-го квітня 1970 року. Багато людей вклало в нього частинку своєї душі. Проте сьогодні більш детально хочеться зупинитися на життєвому шляху Ольги Павлівни Аболмасової.

Народилася Ольга Павлівна в селі Велика Андрусівка 28-го травня 1959 року – незадовго до заповнення «чаші» Кременчуцького водосховища. Її батьки були переселенцями з Малої Андрусівки, яка підлягала затопленню.

Дуже її приваблювала тема минулого затоплених земель. Багато часу Ольга Павлівна Аболмасова приділяла вивченню історії рідного краю. Була громадською активісткою міського Світловодського музею. А з 1988 року його очолила.

Дослідницька діяльність Ольги Аболмасової була дуже різнобарвною. Свої перші матеріали краєзнавчого характеру Ольга Павлівна публікувала у місцевих газетах: «Вісті Світловодщини», «Світловодськ Вечірній» та «Наддніпрянська правда». Окрім цього проводила екскурсії містом.

Перша її «гучна» дослідницька робота мала назву «Реквієм втраченого краю». Вона присвячена містам та містечкам, що поглинули води Кременчуцького водосховища. Завдяки цій роботі Ольга Павлівна Аболмасова була номінована на премію імені Володимира Ястребова у 1996 р. У цьому ж році премію їй присудили.

Ще за часів роботи в бібліотеці Ольга Павлівна знайшла цікаву книгу. «Історія села Андрусівки», автором якої є Микита Мусійович Караката. Завдяки цій книзі наша героїня дізналася про історію так званої Нової Сербії. Зацікавившись темою, дослідниця починає власну роботу, що мала назву «Переселення сербів в Російське царство в другій половині XVIII століття». Разом із старшим науковим співробітником відділу історії Кіровоградського краєзнавчого музею Шляховим Костянтином Васильовичем, Ольга Павлівна Аболмасова презентувала роботу на міжнародному симпозіумі в Сербії 2003 року.

Директор Світловодського міського музею – Ольга Павлівна, стала Лауреатом другої Всеукраїнської акції "Музейна подія року", отримала нагороду на церемонії у приміщенні Музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків у Києві. А також отримала диплом Лауреата програми підтримки музейних працівників (2007-2008рр.) Міжнародного благодійного фонду «Україна 3000».

Ольга Павлівна Аболмасова була членом Українського геральдичного товариства. У співпраці з Андрієм Гречило розробила герб селища Власівка (з 1963 року – район міста Світловодська). "У золотому полі червоне серце, на якому золотий лапчастий хрест, над ними з боків - по синій 6-променевої зірці".

Казали про неї – «життєрадісна». Не дивлячись на усі незгоди Ольга Павлівна зберігала посмішку на своєму обличчі. Відповідно, й заряджала інших гарним настроєм. Окрім власної дослідницької діяльності вона допомагала учням місцевих шкіл. Давала їм необхідні джерела для пошуку інформації. Проводила екскурсії музеєм. Готувала до різноманітних конкурсів й конференцій тих, хто поруч працював, мріяв...

Ольга Павлівна любила вишивати. Брала участь у виставках «Гаптовані скрижалі». Її роботи й досі зберігаються у Світловодському краєзнавчому музеї. Окрім цього вона була активною громадянкою міста Світловодськ. Директор музею втілила у життя проведення турніру імені нашого славетного земляка Захара Ялова. Турнір проводився в рамках міської спартакіади серед людей з особливими потребами.

З 2008 року Ольги Павлівни Аболмасової вже нема на цьому світі, проте багато хто щиро та з посмішкою згадує про неї й донині. Невичерпним залишається її внесок у культуру нашого краю. У Світловодському музеї донині зберігають пам'ять про Ольгу Павлівну, як і вона, колись, зберегла історію й тепло Батьківщини. Зберегла, бо любила. Бо серце до того закликала...

ЕТНОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КРАЮ

Верба Крістіна, Рязанова Єлизавета, Корнієнко Катерина, учні 11 класу

КЗ «Безм'ятеженський ліцей» Шевченківської районної ради

Керівник: Деркач І.В., вчитель української мови та літератури, I категорії

Кожна людина цікавиться історією свого народу, давньою культурою, а також способом мислення наших далеких предків. Такий інтерес цілком зрозумілий і виходить далеко за межі навіть нашої країни. Зараз, коли людство досягнуло певного рівня розвитку, як і всяка окрема людина, що ввійшла у зрілий вік, звертається поглядом до власних витоків, коренів.

Наш видатний поет Тарас Григорович Шевченко цю ідею втілює у такий вислів у своєму глибокому «Посланні»: «Що ми? Чий сини? Яких батьків?». Так дійсно, коли поставити питання, чи знаємо себе? Чи знаємо свій народ, його історію, культуру, його предковічні прагнення, бажання, ідеали, його душу? Дуже складне питання, що ми можемо відповісти на це? Ми зробили б дуже велику помилку, коли б відмовились від вивчення цієї старої спадщини.

Тому те що збереглося треба занотувувати, треба вивчати, досліджувати; треба дбати про збереження нашої історичної святині – задокументувати бодай те, що дійшло до нас.

Ми живемо на Слобожанщині, в самому серці Слобідської України. До неї входять східні області: південь Сумської, Харківська, Луганська, Донецька, а також і східні райони Полтавщини, північ Дніпропетровщини. Наш край розташований на сході Харківської області, в південно-східній частині Шевченківщини, де і знаходиться наше село Безм'ятежне, яке пролягає в долині річки Волоської Балаклійки.

Румунські дворяни Булацелі у другій половині XVIII століття заволоділи величезною територією нинішньої Шевченківщини, займалися землеробством, тому потрібні були кріпаки, яких привозили з Катеринославської, Курської губернії, (про що свідчить генеалогічне дерево сім'ї Антіпових з с. Кравцівка, яка входить до складу Безм'ятеженської сільської ради. (Додаток 1)

Життя людини та її добробут завжди залежали від розвитку господарства. Головним заняттям селян було землеробство та скотарство. Займалися переважно вирощуванням зернових,

сіяли просо, жито, овес та ячмінь, а на початку ХХ століття створили садовий питомник, де вирощували і продавали до 30 тисяч саджанців яблунь, груш, вишень, черешень.

Селяни також виготовляли предмети побуту. З дерева робили столи, стільці, лави, скрині, граблі, ціпи, коромисла, верстати, гребені, відра, діжки тощо. З домотканого полотна виготовляли верхній одяг, рушники, скатертини, постільну білизну. У кожній хаті були вишиті рушники, цим займалися переважно жінки та дівчата. Це заняття вимагало від них великої майстерності. У нашому селі побутовали рушники, вишиті заплоччю або гарусом червоного кольору із можливим вкрапленням інших кольорів, основу композиції яких становило так зване Світове дерево.

Не сиділи селяни без діла ніколи, тому займалися ще й виробництвом полотна. Кожна родина сіяла коноплі. Достиглі рослини зв'язували і сушили на сонці, потім били праником, після чого рослини замочували у воді, м'яли, а вже потім розчісували готове до прядіння волокно, накладаючи його на гребінь або навивали на куделю та пряли за допомогою веретена.

У нашому селі будували дерев'яні хати, зрідка стіни виплітали з хмизу й обробляли глиною. Стіни обов'язково клинцювали (забивали клинці) і закидали глиною з [половою](#), а потім білили. Дахи покривали соломою. Краї стріхи відводили від стіни й спирали на вінця, які підтримувалися стовпчиками.

В хаті прикрашали піч. Її білили, розмальовували квітами та півниками. В печі готували різні страви - український борщ, лапшу зі свининою, пекли хліб та пироги, варили вареники з сиром. На печі в горі спали діти, там їх лікували від різних хвороб, особливо при застуді. Також у хаті стояла скриня, стіл накритий скатертиною, висіли образа під рушниками.

Церква в житті людей відігравала велику роль - хрестили дітей, вінчали молодих, відспівували покійних, приймали сповіді і відпускали гріхи. У нашому селі також була зведена церква на пожертвування селян. За переказами старожилів, цей храм був побудований ще за часів панування Булацеля. Під час зведення церкви, будівельники використовували розчин, до якого додавали свіжі курині яйця.

В селі складалося чимало різноманітних традицій. У неділю люди не працювали - це вважалося найтяжчим гріхом, ходили всі до церкви, як і всі наші предки свята розпочинали з Різдва. Повернувшись з церкви - молилися і сідали за стіл. Ввечері в перший день Різдва ходили колядувати. В цих вітаннях брали участь, як діти так і молодь села. На Новий рік, на свято Василя, хлопці бігали по хатах посипали зерном та горохом і вітали з Новим роком. Ходили по хатах промовляючи «на щастя, на здоров'я, роби Боже жито, пшеницю та всяку пашницю».

З пізньої осені і до ранньої весни, в період відсутності сільськогосподарських робіт, молодь влаштувала вечорниці. Знаходили хату в якій проживала одинока жінка і проводили в її хаті вечорниці, за це вони приносили їй полотно або продукти. На вечорницях збиралися неодружені хлопці та дівчата, але заборонялося ходити на вечорниці одруженим чоловікам та заміжнім жінкам. Дівчата приносили з собою роботу - пряли або вишивали, стиха перемовляючись, а потім співали.

Ходили страшні легенди і перекази, навіть одна з них і дійшла до нашого часу. Одного разу їхав на возі чоловік, а за ним ув'язалася собака, як він її не відганяв, вона не відходила. Тоді він встав з воза та вловив її, хотів відрубати їй лапи, а вона людським голосом почала благати пощади, щоб він пожалів її, бо в неї діти вдома.

Та зовсім змінилися порядки та звичаї з приходом у наш край радянської влади. Страшні часи розкуркулення та різних видів репресій зазнали багато сімей нашого села.

Після війни почалася відбудова і знову наші краяни будувалися, на той час широко використовували метод народної будови – толоку.

Збудували клуб, тепер молодь уже не збиралася у хатах, а всі культурні заходи проводилися, саме у клубі.

Будувалися школи та медпункти, на території нашої сільської ради на початок 50-х років ХХ ст. було три школи, дві з них початкові.

Багатющий скарб звичаїв нашого народу ми отримали в спадок і мусимо зберегти його та, нічого не втративши, передати нашим дітям, щоб не перервався зв'язок поколінь, щоб зберегти генетичну пам'ять нашого народу.

ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК ПРИРОДИ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ НА ПРИКЛАДІ БОТАНІЧНОЇ ПАМ'ЯТКИ ПРИРОДИ «АЛЕЇ ВІКОВИХ КАШТАНІВ З ДІЛЯНКОЮ ЛІСУ»

Височина Дар'я, Крошена Станіслава, вихованки гуртка КЗ «Центр туризму» ЗОР, учениці 8-А класу Вільнянської гімназії «Світоч» Запорізької області
Керівник: Рогатіна Яна Олександрівна, практичний психолог, керівник гуртка «Пішохідний туризм» КЗ «Центр туризму» ЗОР

Останнє століття надиктовує докорінні глобальні зміни в світі. До цих змін належить надшвидкісний технічний та економічний розвиток, підвищення рівня всебічних зв'язків та взаємозалежності між народами, країнами та континентами. Як і все навкруги, галузь туризму стикається з глобальною конкуренцією, бо більше уваги звертають на розвинену систему природних, історичних та культурних пам'яток. Пам'ятки природи – це не тільки унікальні природні об'єкти, але й частина культурної спадщини нашого народу, розкриття її значення важливе для потужного розвитку культури країни. Виявлення чіткого місця пам'ятки у процесі вивчення суспільства та культури, дозволяє корегувати більш загальні дослідження, повніше розкривати зміст багатьох філософських та культурологічних питань, зокрема формування національної свідомості, самоусвідомлення та формування світогляду особистості.

На території Вільнянщини пам'яток природи не так і багато. Одна з них – алея вікових каштанів з ділянкою лісою, що є частиною старовинного парку, який знаходиться поблизу міста Вільнянська.

Актуальність нашого дослідження зумовлена гострою проблемою збереження пам'яток природи на території Вільнянського району Запорізької області. На сьогоднішній день досліджувана нами пам'ятка перебуває, на нашу думку, в незадовільному стані. Алея вікових каштанів з ділянкою лісою внесена до переліку пам'яток природи Запорізької області. Вона оголошена ботанічною пам'яткою природи місцевого значення рішенням Запорізького облвиконкому у 1972 році. Наказом Департаменту екології та природних ресурсів обласної державної адміністрації № 55/01 від 09.10.2018 затверджено Положення про ботанічну пам'ятку природи місцевого значення «Алея вікових каштанів з ділянкою лісу», де зазначена заборонна та дозволена діяльність на території пам'ятки.

В нашому районі розташовані 2 об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного значення (балка Балчанська та балка Россоховата) та 22 об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення, до яких відноситься і Алея вікових каштанів. На північно-східних околицях села Петровське, на півночі Запорізької області знаходиться ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Алея вікових каштанів з ділянкою лісу, загальною площею 14,5 га».

Метою нашої дослідницької роботи є вивчення історії розвитку Алеї каштанів та дослідження її сучасного стану. Перед початком дослідження нами були опрацьовані матеріали Любимівської сільської ради, в межах земель якої і розташована ця пам'ятка, матеріали Вільнянського краєзнавчого музею, доступні нам картографічні матеріали, знайдені в мережі Інтернет, та статті деяких репортерів, що досліджували землі Вільнянського району.

Мальовнича алея розташована в Петровському лісі, який розташований в однойменному селі. Це і ліс, і парк одночасно, який був висаджений в кінці ХІХ століття. Його заклав німецький колоніст і власник заводу сільськогосподарських машин в Софіївці (сьогодні Вільнянськ) Генріх Нейфельд. В парку був його маєток – одноповерховий будинок з дахом, критим черепицею (будинок не зберігся). Неподалік існував великий розарій та були побудовані криниці. У радянські роки парк поступово перетворився на ліс. На алеї колись росло близько 60 каштанів, віком до ста та більше років, які також посадив Нейфельд. Але тепер з них залишилося тільки 27 дерев. Довжина всієї каштанової алеї – 300 метрів. Вона є цінною історико-природознавчою пам'яткою району та належить до об'єктів природно-заповідного фонду, які охороняються законом.

Для отримання більш детальної інформації ми зустрілись з головою Любимівської сільської ради Коваленко І.О., яка розповіла про проблеми, з якими вони зіткнулись в минулому році, намагаючись прибрати на алеї каштанів. Голова надала фотоматеріали 2010 року, що свідчать

про стан Петрівського лісу на той момент, а також поділилась фото-, відеозйомкою 2018 року та Положенням про ботанічну пам'ятку, що було прийнято в 2018 році.

Після бесіди, нами вже була відвідана сама ботанічна пам'ятка, яку знайти можливо, але потрапити через хащі в центр майже нереально.

В 70-х роках із південного входу до алеї каштанів був відповідний знак, що це ботанічна пам'ятка місцевого значення та в середині – табличка із роз'ясненням. В останнє такий знак був поновлений в 2010 році.

На час проведення експедиції охоронних табличок не виявлено, потрапити до самої алеї через зарості виявилось справою не з легких. В середині «парку» обриси алеї проглядаються, але безліч повалених дерев, дрібного гілля та кущів.

Під час детального ознайомлення натрапили на ледве помітний слід від будівлі із залишками цегли та побитої черепиці. Спираючись на те, що в часи радянської влади забудівель на цьому місці не було, ми зробили припущення, що знайшли крихітні залишки нейфельдівського мастку. Загалом стан пам'ятки незадовільний: повалені дерева, непрохідні хащі, майже всі дерева псуються грибами-трутовиками, відсутні охоронні таблички. Але викликає радість той факт, що будь-якого сміття на території не виявлено.

Таким чином, в результаті проведеної нами роботи було *встановлено*, що ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Алея вікових каштанів з ділянкою лісу» є цікавим об'єктом не лише в плані ботанічних досліджень, а також й історичних. Її сучасний стан знаходиться в незадовільному стані, але порушень встановленого режиму для території об'єкта природно-заповідного фонду не виявлено. Вказівні таблички, що це є діюча ботанічна пам'ятка району, наразі відсутні, але все ж таки є надія на покращення ситуації.

Отже, вважаємо, що такі пам'ятки природи мають розглядатися, в тому числі і як історичне джерело, бо вони несуть неабияку функцію збереження автентичності, сукупності матеріальних та духовних цінностей, що були створені нашим народом протягом його історії. Адже від нашої старанності в збереженні природи та культури, буде залежати національно-культурне відродження, розвиток держави та ціннісні орієнтири особистості кожного українця.

ДУХОВНІ СКАРБИ МОГО КРАЮ

Вихованці гуртка «Історичне краєзнавство» Центру позашкільної освіти Чкаловської селищної ради Чугуївського району Харківської області

Керівник гуртка: Михайлова Лариса Миколаївна «Історичне краєзнавство» Центру позашкільної освіти Чкаловської селищної ради Чугуївського району Харківської області

Україна... Наша країна багата красивими пейзажами: вишневі садки, мальви під вікнами, біля тину червона калина, стрункі тополі, стрімкі річки, похилена верба над водою, гори та полонини, пшеничні поля, усіяні маками... Це наша квітуча Україна зі своєю історією, легендами.

Багато легенд виникло в житті кожного окремого народу, показуючи його місцеву суспільно-побутову історію. І початок історії кожного народу відбивається у легендах, зберігається у народній пам'яті і передається майбутнім поколінням.

Легенда - поетична розповідь, яка пояснює походження різних явищ природи, їхню суть, фіксує уявлення наших предків про них. В легендах допускається вигадане, фантастичне, але це не прості вигадки – вони беруть початок з реальних подій. Дидактична функція легенд проявилася ще від початку існування людства: саме завдяки легендам із вуст у вуста, від батьків до дітей передавався цінний досвід та знання, набуті старшими поколіннями. Легенди допомагали засвоювати етичні цінності, дозволяли юній людині відчувати коріння свого роду, приналежність до своєї нації.

Багато існує легенд про походження нашої країни України, про її столицю - Київ, а також про інші міста і села нашої держави. Але більшість українських легенд присвячено рослинам, що мають особливу символіку: калина, волошки, мальви, барвінок, соняшник, жито, пшениця, верба, тополя, дуб... Ці рослини стали справжніми символами українського народу. Легенди про них пронизані особливою поетикою.

Особлива притягальна сила незвичайних явищ природи породила масу міфів і легенд. Одні явища красиві: райдуга, місячне сяйво, зорі... Інші – небезпечні: шарова блискавка, грім, дощ, вітер...

Спостерігаючи красу навколишньої природи: річки, озера, гори, полонини – народ і про них склав багато легенд. І до цього часу легенда виконує важливу функцію у становленні світосприйняття людини. Легенди рідного народу – привід відчутти гордість від того, що ти – українець; привід відчутти пошану до предків та героїчного минулого, спосіб засвоїти національну ідею. Українські історичні легенди дозволяють нам подивитись на історичні події очима простого народу. Легенди допомагають цінувати народну мудрість.

Легенди про Україну і волелюбність українського народу. Ділив Бог між народами землю і дарував їм мови. Роздав усе, що мав, і сів відпочивати. Аж тут пізно ввечері приходять козаки. Розуміють, що запізнилися. Високі, вусаті, чуби вітер розвіває – стали і мовчать.

«Де ж ви були, коли я всіх кликав?» - запитав. «Боже, вони ж від бусурманів світ захищали!». «Залишив я трохи землі для себе». - каже Господь.- «Дарую цю землю Вам, козаки». І подарував нашим предкам Україну. А мову? Не будуть козаки щасливі німими. «Подарую їм свою мову, нехай розмовляють. А я буду завжди літати поруч і щебетати».

Кажуть, що саме з того часу українську мову і стали називати солов'їною.

Це було в той час, коли землю ніхто не ділив, не міряв, а людей ніхто не рахував. Земля була пряма та рівна, куди не глянь — краса неоціненна від обрію до обрію. Річки, як стрічки, сині на зеленій плахті лежать, а квіток, як на вишиванці. Позаздрили вороги і посунули на землю українську бити-вбивати. Принесли горе велике, падала кров, як дощ. Все зелене було червоним і річки також. Упали діти та старі на землю та й заголосили: -« Порятуй, матінко, порятуй, годувальнице!»

А вороги кинулись тягти з землі золото та самоцвіти. А коли стали йти на північ, виріс там частокіл непролазний, густі ліси утворилися, болота без дна. Хотіли на захід утекти - земля піднялась до неба. Тоді вони стали на південь відступати, а земля розверзлася і всі вони загинули. А те місце накрила синя гладь моря.

Так і з'явилася Україна. І має вона трьох сторожів: на півночі — ліс-праліс, на заході — гори сиві, на півдні море Чорнеє. Хто із злом прийде, той в землю нашу і вросте. А добрим людям хліб та сіль.

Жив собі на хуторі багатий козак Данило. Всього було у нього вдосталь. Щасливим був, бо мав аж дванадцять синів, і всі вони, як на підбір: плечисті, сильні, чорні вуса, карі очі. І до роботи здатні та хваткі, не кожен батько такими синами похвалиться. Жили вони, горя не знали, потихеньку наречених вибирали. Частенько до них січовики заїжджали, новини привозили, сіль постачали. Добре було батькові жити, а мати все чекала, коли ж сини приведуть невісток.

Аж ось одного разу влітає найменший син до хати: «Тату, дим чорний на обрії, татарва суне!» Ухопив батько шаблюку - і з синами до воріт. «Ну, синки мої, соколята, тримайтеся, сивину батькову не зганьбійте, не дайте потоптати», — промовив він і на синів задивився. Раптом свиснула стріла і вп'ялася у ворота. Зав'язалася січа тяжка, та радіє батько, бо не дрижать руки синів. Багато вони поклали ворогів, але й самі поплатилися життям. Наказав головний татарин скарати усіх Данилових синів, а його самого залишити живим на муки вічні.

Червоними хустками понакривав батько очі синам. Виколав дванадцять могил у рядок і поховав їх. Кожному в голові посадив тополю... Прийнялися дерева. І шумлять, шумлять вони на польовому вітрі, згадуючи сиву давнину, нагадуючи нам про волелюбність нашого народу.

Легенди про рослини. Давно це було. Важко жилося людям на нашій славній Україні. Багато ворогів зазіхало на її багаті землі. То кримчаки налітали, то поляки, то турки. Грабували, забирали в рабство, полювали за красунями, яких згодом продавали. Люди боронилися, чим могли: хто вилами, хто сокирою. А сотник Грицько Кандиба шаблею захищав свою сім'ю. Та сили були нерівні.

Порубали його вороги, накинули аркан на шию дружині і потягли за собою. Тільки доньці Мальві вдалося сховатися. Люди шанували дівчинку за те, що зналася на усякому зіллі і лікувала травами. Ту науку перейняла від матері, а батько її ще змалечку навчив вояцькому ремеслу. Не один бусурман зазнав смерті від дівочої руки. Вродлива, горда Мальва наводила жах на ворогів. П'ять корів обіцяли тому, хто видасть її.

Якось в осінню негоду прийшла Мальва обігритися до козака Нагнибиди. Та запроданець виказав дівчину. Порубали її на шматки та й розкидали на всі боки. І розрослося чудове зілля, яке односельці називали Мальвою. Біля кожної хати ростуть мальви. Це пам'ять про сміливу і безстрашну дівчину, яка любила свій рідний край, свій народ і віддала за нього своє життя

Колись в одному селі жили мати Вербена та її дочка Калина. Мудра й мила зростала дівчинка. А до того ж чарівниця вона була: всі трави із землі піднімала, пташок лікувала, дерева від хвороб рятувала. Не було дитини вродливішої і добрішої душею. Та довідались про чарівницю Калину вороги. Вирішили її згубити, щоб землю українську багату завоювати, хворості і зло на людей напустити. День був ясний, мов золотом вишитий. Пішла дівчинка коси травами розчісувати, горобчиків годувати, льон, дощем прибитий із землі піднімати. Довго ходила Калина, стомилася, до криниці прибилася. Схилилася над нею, жменю у води взяла і краплиночку пташці дала. Аж раптом почула рідний мамин голос із здаля: «Калино, Калино, не пий водиці...» Дівчина дуже хотіла пити й не звернула на це увагу. Та тільки-но перші краплі до губ піднесла, пташина маленька крилом їх знесла. Вдруге воду до губ піднесла – і навек деревом – калиною над водою зросла. Бігла мати. Плакала. Шукала, та вже доньки любої не застала. Натомість гарне і пишне деревце стояло, сльозинки-намистинки сіяло. Схилилася мати над криницею, затулила серцем ту воду-кровицю і проросла над нею вербицею. Минуло багато років, та матуся-верба все оберігає водні джерела, аби люди ніколи не зазнали лихих чарів.

Народна мудрість говорить:

Не ламай калину – образиш дівчину. Не рубай вербу – Накличеш біду.

Жили колись давно чоловік з дружиною у любові і злагоді. А найбільшою потіхою для них був їхній синочок на ім'я Бар. Син виріс гарним парубком. Багато дівчат були закохані в нього. Сохло серце за Баром і у однієї дівчини, мама якої була відьмою. Посватався Бар до іншої дівчини, яку звали Вінка. Ніяка ворожба відьми не могла розбити їхнього кохання. Прийшов день весілля. Щасливі молодята стояли на воротах для батьківського благословення і чекали тієї хвили, щоб піти до шлюбу. Аж тут невідомо звідки з'явилась ворожка зі своєю дочкою. Ворожка стала перед молодими, проголосила своє прокляття і окропила їх чорним смердючим настоєм якогось зілля. За хвилину на місці, де стояли Бар і Вінка, вже нікого не було. Кинулися люди до ворожки, а вона махнула руками і злетіла чорною вороною. Кинулися до її дочки, а та злетіла до хмар сірою галкою. Впала матінка Барова на те місце, де стояв її син, і скропила землю слізьми. І сталося диво: на очах у всіх із землі проросло зелене зілля, уквітчане дрібненьким блакитним цвітом...А назвали його Барвінком. І тягнеться він до хат, до батьківських могил. Кожна дівчина влітає його у свій весільний вінок.

Легенда про рушник. Було це дуже давно, коли зродилися кришталеві сльози-намистинки, що рососою в народі зветься, коли пташки до сонечка літали та щоранку тією рососою вмивались.

Жила тоді в одному селі мати і мала вона трьох красенів-синів. Працьовиті були вони і люди їх поважали. Одного лише хлопці не вміли — вишивати як їх ненька. Сядуть біля неї, коли з усім упораються, та й кажуть: «Ви, матусенько, шийте та вишивайте, та пісню співайте, а ми подивимось, як народжується у ваших руках квіти та птахи».

Горнулася мати до синів і такі мудрі слова їм говорила: «Долю я вам кожному вишию, а пам'ять про себе в рушниках залишу, то ж бережіть їх».

Багато вишила мати за своє життя рушників і всі між синами розділила. Даруючи, навчала: «Сини мої, мої голуби! Пам'ятайте навек прохання своєї неньки. Куди б не їхали, куди б не йшли, а рушник в дорогу беріть. Хліб у нього загортайте та людей пригощайте. Хліб на рушнику життя величає, здоров'я береже».

Та життя людини швидко минає. Померла старенька мати. Осиротіли сини. Поховали свою неньку, а на могилі рушник білий прослали, щоб вітер порох на неї не трусив. Правду кажуть чи ні, та чутка про те диво й понині ходить. Переповідають, що на тому рушникові квіти через три дні розцвіли. Хто вишив їх, ніхто не знає. Лише вітер про те розповідає і просить вишити рушник на згадку.

Легенда про хліб. Колись ще давно на галицькій землі жив-панував король Данило. Був король багатий та мав власного майстра, який виготовляв йому срібні та золоті гроші. Майстер працював у залі, де була каса під суворим наглядом короля, який відкривав залу, аби майстер зайшов і мав змогу працювати, та зразу ж закривав за ним двері. Лише після роботи король

власноруч випускав майстра із зали з касою. Тож лише він знав про справжнє багатство Данила, і так розжився, що геть забув як це голодним бути, і каже королю: «Золото - то цар». «Ні, майстре, то хліб - усьому голова» - виправляє його Данило. «Та ні, золото та срібло» - сперечався з королем майстер. Сперечалися чоловіки, аж поки королю це не обридло і не пішов він геть з майстерні. А наступного дня бачить Данило - а на стіні майстерні напис: «Хліб - болото, а всьому голова - срібло й злото». На це король лише промовчав. А наступного ранку, як зазвичай, він привів майстра, замкнув його, а тут новини від гінця - ворог наближається, треба рушати у похід. Так Данило зібрав військо та відправився захищати рідний край, а от про майстра забув зовсім. А відчинити його ніхто не мав права, бо був такий наказ короля, інакше - смерть. Минуло кілька місяців. Данило з військом повертаються додому, перемога дісталась їм. Але ні майстра, ні подарунка на честь перемоги, на який король так чекав, не було. І ось Данило згадав. Швидко зістрибнув з коня та підбіг до каси, відчиняє, а там кістяки на купі золота - все, що залишилось від майстра. А на стіні золотом написано: «Срібло, золото - болото, а хліб – усьому голова».

Легенди про вишиванку. Був час, коли почали на землі люди дуже вмирати. Від невідомої хвороби. Отак йде людина і враз упаде, почорніє, спініться і немає людини. Уже й до лісу люди тікали. Та за ними гналася й хвороба. Не жалувала ні дітей, ні стареньких. Наступав час, що вже й ховати померлих не було кому.. А жила в селі біля Дністра бідна вдова Марія. Забрала хвороба у неї чоловіка і семеро дітей. Лише найменша Іванка ще залишилась. Береже мати дочечку, як скарб найдорожчий. Але не вберегла... Почала хворіти Іванка, не їсть, не п'є, блідніє, тане просто на очах. А ще просить маму: «Врятуй, мамо, я не хочу вмирати!» І так ті очі благають, що бідна жінка місця собі не може знайти. Одного вечора до хати цієї жінки зайшла чорниця. Як і коли прийшла, Марія не чула. «Слава Богові» - привіталася. «Слава». «Що, помирас остання? А могла б жити!» Аж кинулася Марія: «Як? Бабусю сердешна, як Бога прошу, спаси, порятуй наймолодшу. Не лиши одну на старість!» Взяв стару за серце той плач і сказала: «Розповім я тобі таємницю тієї злощасної хвороби. Але обіцяй, що не проговоришся. Дитиною присягни!» «Присягаю... Донькою!»

«Знай, послав цю Смерть Господь Бог. Грішних багато на Землі. Сказав Бог робити мертвими усіх, на кому немає хреста. А чортяки потішилися і всіх, на кому не видно хреста, умертвляють. Що їм до людських душ? Ото і вмирають праведні з грішними разом... Ти тяжко перенесла смерть дітей. Дам тобі раду... Виший на рукавах, на пазусі і повсюди хрести. Та ший їх чорними або червоними нитками, щоби далеко чорти бачили... Але нікому не розповідай про це, бо і сама загинеш і дитя не вбережеш». Вже за годину червона і чорна мережки оперезали дівочу сорочечку. І собі понашивала. А дочечка міцнішала щодень і просила матінку: «А виший іще терен... А калину...» Дуже люди тому вишиттю дивувалися. Її донечка одужала, стала веселою та жвавою.

Але жінка не могла дивитися, як вмирають інші діти. І вона побігла від хати до хати, розповідаючи про оберіг, але люди не повірили їй. Тоді вона побігла до церкви, залізла на дзвіницю і почала бити в дзвони, скликаючи все село до церкви. Збіглися люди. Жінка стала перед натовпом, зняла з себе вишиту хрестиком сорочку і впала за мертво. З того часу люди вишивають сорочки і вони є оберегом від усякого зла.

У Борщівському краї кілька років панувала посуха. Люди молилися, освячували в криницях воду, а Господь все одно не давав дощу. Якось бабусі наснився сон: стоїть на березі річки Божа Матір і зашиває полотно чорними нитками. Пречиста Діва каже жінці: «Якщо закінчу вишивати і змахну вишивкою – скропить дощ землю і зацвітуть на ній жита і квіти».

Прокинулася жінка, обміркувала сон і запропонувала односельчанкам допомогти Божій Матері у вишиванні. Вишивали жінки і вдень, і вночі. Потім повдягали сорочки, вийшли на подвір'я біля церкви. Піднявши руки вгору, почали просити Господа, аби послав на землю дощ. І сталося диво: вночі була злива. Відтоді вже не було в краї таких засушливих років. А чорні сорочки – як данина матері-землі – стали не лише сімейними реліквіями, але й оберегами.

Висновки

Україна багата легендами, народними традиціями. Проводячи шкільні заходи («Хліб на рушнику», «Українські вечорниці», «Наші обереги» та інші) ми з вихованцями завжди використовуємо легенди. Адже мудрість народних легенд вчить нас бути милосердними, чесними, справедливими, мудрими.

Наші предки передали нам неоцінимий скарб. Ми повинні не лише зберегти його, а й примножити, щоб з гордістю передати своїм нащадкам.

КУЛЬТУРНИЙ ЧИННИК ЯК ФАКТОР КОРЕНІЗАЦІЇ ЄВРЕЙСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В ВОЛИНСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ

Вітюк Марина,

9 клас, Шепетівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №6
Хмельницької області. Керівник: Печенюк Віка Святославівна,
вчитель історії та правознавства

Дослідження етнічної історії стало одним з пріоритетних напрямів у світлі реалізації державної програми щодо відродження національних меншин України, згідно з положеннями Конституції України, „Декларації прав національностей” та закону „Про національні меншини”. Щоб зрозуміти сучасні міжнаціональні відносини, суперечливі внутрішні процеси, не допустити їхнього подальшого конфліктного розвитку на теренах України, необхідна наукова інформація про життя та діяльність національних меншин, які проживали в окремих регіонах країни, зокрема на Волині. Сумнозвісне „єврейське питання”, яке постало перед імперським, а далі перед більшовицьким режимом, сформувалося не відразу. Воно дісталось радянській владі як історична спадщина, корені якої тягнулися ще в дореволюційне минуле Росії.

Термін «євреї Волині» зустрічається в історичній літературі порівняно рідко. Його понятійний обсяг перебивають здебільшого терміни «польські євреї», «російські євреї», «австрійські євреї», «литовські євреї». Інші терміни вирізняють його субетноси – «галицькі євреї», «євреї Покуття», «євреї Поділля», «євреї півдня Росії». Причина останнього – пов’язаність з різними історичними долями окремих українських земель долі єврейського населення цих земель. Зокрема Волинське єврейство мало ряд рис, які вирізняли його серед єврейства середньовіччя та країн Східної Європи ХІХ ст. Сюди належить велика щільність розселення, коли в містечках євреї дуже часто становили половину, а то й переважну частину населення; більш тісні контакти з народом-господарем землі, вміння контактувати, в тому числі з духівництвом та вченими. Українці, зі свого боку, сприймали євреїв як природних представників певних занять.

Необхідність глибокого й повного висвітлення історії розвитку національних меншин України, які нині становлять близько чверті всього її населення, і водночас відсутність спеціальних досліджень цієї теми у вітчизняній історіографії спонукають до вивчення і такого важливого питання як історія єврейської громади Волині у кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Заповнення таких інформаційних пробілів в історії єврейства Волині не тільки відкриває її сторінки, але й дозволить краще зрозуміти такі явища як дискримінаційна національна політика, проблеми національних меншин, єврейське господарство, культура тощо.

Освіта

На Волині у ХІХ – на початку ХХ ст. створилися передумови становлення та розвитку єврейської освіти. Незважаючи на важкі соціально-економічні та правові умови, в яких проживала місцева єврейська спільнота, її освітній рівень невпинно зростав. Це заклало міцне підґрунтя для відродження та утвердження єврейської нації на території України. Самобутня історія, оригінальна система освіти і виховання молоді стали традиційно важливими компонентами культури євреїв Волині. У становленні і розвитку їхньої освіти велику роль відіграли розвиток друкарства та бібліотек. Євреї завжди цінували книгу як джерело знань, духовну і наукову скарбницю, розуміли її величезний вплив на формування культурного та освітнього рівня.¹

Для культурного розвитку євреїв Волині важливе значення мала система початкових шкіл релігійних громад, що створилася та утвердилася у ХІХ – на початку ХХ ст. Однією з традицій іудаїзму було – з раннього віку вчити хлопчиків івриту та знайомити їх з Біблією. Тому кожен батько вважав за обов’язок дати сину хоча б початкову освіту на рідній мові. Її система на Волині

¹ Рудницька Н. В. Становлення і розвиток освіти євреїв у ХІХ – початку ХХ століття : дис. кандидата істор. наук : 07.00.01 – історія України / Н. В. Рудницька– К., 2002, – С. 51.

складалася з традиційних (хедери, талмуд-тори, ієншботи), приватних і казенних навчальних закладів.²

Культове ставлення єврейського етносу до освіти пов'язане і з характерним для нього господарсько-культурним типом, традиційними видами занять, що потребували високої загальної і фахової освіти. Типовими зразками носіїв знань були хедери, талмуд-тори (громадські безкоштовні школи) і небагаточислені ісшиви (вищі школи), державні та приватні училища, зокрема Житомирське ремісниче училище.

Навчальні заклади були відкриті у містах і містечках на всій території губернії. Єврейські громади прагнули виховувати молодь за системою моральних цінностей свого народу. Водночас вони та батьки надавали великого значення майбутньому професійному самовизначенню своїх дітей, молоді. Тому у цей же період на Волині почала розвиватися єврейська професійна освіта. Усе більше дітей найменш забезпеченої частини єврейського населення прагнуло здобути освіту і освоїти ремесла. Між тим, єврейських шкіл як загальноосвітніх, так і спеціальних ремісничих, було дуже мало. Частіше батьки віддавали своїх дітей для навчання ремеслам до таких же бідних, як вони самі, майстрів. Велику роль для становлення професійної освіти мали вище згадувані навчальні заклади, особливо Житомирське ремісниче училище. На початку ХХ ст. більшість приватних та державних училищ Волині відкрили ремісничі відділення, де учні опановували спеціальності, які були необхідні для економіки губернії, що сприяло піднесенню культури та добробуту єврейського населення.³

Велику просвітницьку роль відіграли Житомирське ремісниче училище, ремісничі відділення при початкових єврейських училищах та професійні училища єврейських громад. У важких соціально-економічних умовах вони стали освітніми закладами, у яких молодь отримувала знання із загальноосвітніх і єврейських предметів, опановувала основи професій.⁴

У 40-х роках ХІХ ст. в Російській імперії розпочалася реформа в галузі єврейської освіти. Її мета – змінити релігійно-суспільний побут єврейського населення, ліквідувати відчуженість та релігійний «фанатизм», сприяти його швидкій асиміляції з іншими народами багатонаціональної держави, підпорядкувати їх імперському загальному управлінню. Для вирішення цих питань протягом 1840 – 1863 рр. працював «Комітет для визначення засобів корінного переустрою євреїв у Росії». В 1842 р. була утворена «Комісія для освіти євреїв у Росії», до складу якої ввійшли видатні представники єврейського народу – рабини М. Любавицький (Шнеєрсон), рабин І. Воложинський, директор Одеського училища Б. Штерн, банкір із Бердичева І. Гальперін та інші.⁵

Соціально-економічні та правові умови проживання євреїв на Волині були надзвичайно важкими, але стосовно грамотності вони стали однією з найрозвиненіших національних меншин. Значна їх кількість, що здобули середню і вищу освіту, стала основною ланкою національної інтелігенції, яка створювала підґрунтя для швидкого розростання культурних і освітніх процесів у Південно-Західному краї Російської імперії. Абсолютна більшість високоосвічених учителів, лікарів Волині були євреями, що сприяло зростанню авторитету їхніх громад.

Надзвичайно важливе значення для становлення освіти мали єврейські друкарні, яких було чимало на Волині. Належний стан друкарської справи підкреслював прагнення євреїв до збереження і подальшого розвитку своєї культури. Досить розвинена мережа бібліотек та книжкових магазинів також позитивно впливали на освітні процеси в їхніх громадах, сприяли розповсюдженню досягнень світової науки і культури, передових технологій.

З 40-х років ХІХ ст., коли імперський уряд розпочав реформи єврейської освіти, Волинська губернія стала одним з основних регіонів їх впровадження. Для розвитку їхньої освіти загального інтелектуального рівня важливу роль відіграли початкові навчальні заклади. У другій половині ХІХ ст. була утворена мережа державних початкових єврейських училищ, виникла значна кількість приватних. Ці навчальні заклади підготували фахівців, які, роз'їхавшись по всій

² Дубасенюк О. А. Роль освіти у культурному та професійному зростанні єврейської молоді на Волині: історико-педагогічний аспект / О. А. Дубасенюк // Євреї в Україні: історія і сучасність. – 2009. – С. 34.

³ Рудницька Н. В. Місце казенних і приватних училищ в системі освіти євреїв на Волині у ХІХ – на початку ХХ ст. / Н. В. Рудницька // Вісник Академії праці і соціальних відносин. – 2002. - № 1. – С. 205.

⁴ Становлення і розвиток... - С. 52.

⁵ Дубасенюк О. А. Вказ. праця. – С. 34.

території Російської імперії, зокрема по Україні, зробили значний внесок у розвиток культури єврейського народу, вписали вагомі сторінки в етнічну історію України.

Відкриттям у Житомирі першого в Російській імперії ремісничого училища було започатковано професійну освіту в державі. В цьому навчальному закладі отримали професії сотні юнаків, які стали власниками майстерень, висококваліфікованими спеціалістами, підмайстрами та вчителями у ремісничих відділеннях державних та приватних училищ. На початку ХХ ст. за зразком Житомирського стали відкриватися нові професійні училища та ремісничі відділення при навчальних закладах, де єврейська молодь опановувала спеціальності, що були необхідними для економічного зростання Волині, сприяли покращенню побуту і піднесенню культури та добробуту єврейських громад всього населення Південно-Західного краю Російської імперії.⁶

На Волині було започатковано середню освіту для євреїв. Рабинське училище в Житомирі було єдиним на території України і другим в Росії. Училище, яке було відкрите урядом з метою формування кадрів учителів для єврейських училищ та виховання законослухняних рабинів, стало насправді центром єврейського просвітництва для всього Південно-Західного краю імперії, методичним центром для надання допомоги єврейським навчальним закладам. Його викладачі та випускники активно сприяли реформуванню шкільної освіти, поширенню прогресивних методик навчання, впроваджували передовий педагогічний досвід, ретельно оберігали національні традиції, боролися за чистоту іврити та розвивали розмовну мову – ідиш, збагачували культуру краю перекладами наукових та літературних праць з інших мов, писали поетичні, прозові твори та дослідницькі статті, складали підручники та навчальні посібники.

Просвітницька діяльність викладачів та випускників Житомирського рабинського училища сприяла активізації освітніх процесів у єврейському середовищі, піднесенню культурного рівня у Південно-Західному краї, зокрема Волинській губернії.⁷ Збільшення кількості єврейських навчальних закладів та зростання вимог до навчально-виховного процесу поставили перед державними органами проблему кваліфікованих викладачів. Це завдання було покладене на Житомирський єврейський учительський інститут для підготовки єврейської молоді до вступу до нього було створено початкове училище, в якому працювало три відділення і підготовчий клас. Там учні вивчали російську мову, історію, географію, арифметику, правопис, а також давньоєврейську мову, єврейський закон віри, біблійні історії та пояснення молитв.⁸

У початковому училищі і початковому класі студенти Житомирського єврейського вчительського інституту проходили педагогічну практику під керівництвом педагогів. В довідці про результати інспекторської перевірки у 1877 р. дана позитивна оцінка роботи практикантів і їх наставників. Відзначалося, що практичні заняття вихованці четвертого класу в підготовчому класі і початковому училищі проводили задовільно. Практиканти під керівництвом викладачів інституту і початкового училища старанно готували до уроків і належно проводили їх. Завдяки праці і старанності, більша половина практикантів виконували свою справу добре. Успішність учнів початкового училища і підготовчого класу була не високою. Основна причина полягала в тому, що учні майже не володіли російською мовою, якою навчалися. В сім'ях, як правило, вони розмовляли на ідиш.⁹ Навчання в Житомирському єврейському вчительському інституті здійснювалося у чотирьох класах, в яких студенти вивчали російську, церковнослов'янську мови, російську і всесвітню історію, географію, педагогіку і дидактику, фізику, географію, ботаніку, зоологію, арифметику, алгебру, геометрію, правопис, малювання і креслення, музику, гімнастику, а також «єврейські предмети» – історію єврейського народу, єврейську мову, Біблію, закон віри.¹⁰

У 80-90 роках ХХ ст. на Волині виникало багато талмуд-тор нового типу. Вони стали важливим елементом початкової єврейської освіти, на краще змінився і її зміст. Крім звичних єврейських предметів: Біблія, молитви, давньоєврейська мова, ідиш) вивчалися російська мова, арифметика, історія, географія, малювання, правопис, співи, гімнастика. У більшості талмуд-тор

⁶Рудницька Н. В. Місце казенних... - С. 203.

⁷Рудницька Н. В. Становлення і розвиток... - С. 144.

⁸ Там само. – С. 146-147.

⁹ Дубасенюк О. Вказ. праця.- С. 33.

¹⁰ Рудницька Н. В. Становлення і розвиток ... - С. 147-148.

нового типу Волинської губернії не тільки зросла кількість навчальних предметів, але й знання учнів ставали ґрунтовнішими.

Наприкінці XIX – на початку XX ст. у Волинській губернії існувала значна мережа синагог і молитовних шкіл. Вони утримувались на кошти єврейських общин, благодійні внески багатих гормадян та кошти, що виділялися з коробкового збору. Навчальним процесом, внутрішнім життям та господарством молитовної школи займалося Духовне правління, членів якого обирало молитовне товариство закладу. До його складу обирався вчений єврей для пояснення сумнівів, які виникали при богослужінні чи при виконанні обрядів.

Молитовні школи Волині мали важливе значення для розвитку єврейської освіти. Значна кількість молодих людей вивчала тут релігійну та іншу літературу, поглиблювала знання з основ іудаїзму, розвивала свої творчі здібності. Безкоштовне навчання, матеріальна допомога общини, свобода у навчальній діяльності, наявність бібліотеки – все це сприяло популяризації молитовних шкіл серед усіх євреїв, а особливо серед малозабезпечених.

У зв'язку зі зростаючими потребами єврейських громад кількість молитовних шкіл весь час змінювалася, що і викликало проблеми, пов'язані з їх відкриттям й утримуванням. Громадські хедери влаштовувались для найбідніших дітей і сиріт, утримувались за рахунок єврейських общин. Багаті євреї запрошували меламедів (вчителів) навчати своїх дітей додому. Навчання в хедері коштувало недешево. На початку XX ст. вартість його щорічно складала від 9 крб. до 62 крб.¹¹ Максимальна середньорічна заробітна платня меламедам в Рівному становила 446 крб., а мінімальна у Торчині – 185 крб. Більшість меламедів на Волині мали річну зарплатню від 55 крб. до 300 крб. і тільки 47 осіб заробляли більш 300 крб. щорічно.¹²

Про фінансові проблеми Житомирської талмуд-тори розповідав кореспондент газети «Волинь» в 1899 р.: «В звітному році витрати талмуд-тори за виключенням поверненої казенному рабину Песісу позики у 21 крб. і залишку в касі на кінець звітного періоду, дорівнювались 6507 крб. 73 коп. З них на виплату заробітної платні службовцям, вчителям і меламедам, на придбання свідоцтв на право викладання для останніх пішло 5342 крб. 87 коп., що складало 80% всієї суми витрат»¹³. На одяг для учнів з бідних родин та сиріт було витрачено всього 46крб. 20 коп. В театральній виставі учнів Житомирської талмуд-тори прозвучала хорова пісня: «В отрепьях холодные, мы ходили всегда. Всегда мы голодные, всегда нам беда. Меламеды мучат нас, и гнет нас нужда! Спаси, о спаси-же нас, а то нам беда!».¹⁴

Вказуючи на важке матеріальне становище учнів, З. Міллер писав: «Говорячи про виховання... ми не можемо обминути мовчанням сумний факт, що саме незавидне виховання отримують у нас діти бідних батьків і сироти. Ці знедолені єврейські діти найчастіше навчаються у талмуд-торі... Просто стає сумно дивитися на цих бідних, обірваних, малорозвинених дітей. Утримання ж цієї талмуд-тори коштує місцевим євреям більше трьох тисяч карбованців».¹⁵

Єврейські общини Волинської губернії часто організовували благодійні акції в допомогу талмуд-торам. Житомирський кореспондент газети «Волинь» у 1896р. повідомив: «У зв'язку з початком холодного періоду, рада талмуд-тори звернулася через міську управу в губернське управління про асигнування з коштів коробкового збору додаткового кредиту у 1200 крб. на зимові пальта для 240 найбідніших дітей. Талмуд-тору взагалі відвідують діти найбіднішого класу єврейського населення, яких, безумовно, доводиться годувати і одягати за свій рахунок училищу. Останнє тому одночасно просить про збільшення кількості півпорцій супу, які безкоштовно відпускає єврейська дешева їдальня з 150 до 240, відповідно до дійсної потреби. На днях місцевий благодійник Г.Готтесман пожертвував для дітей талмуд-тори 200 пар взуття».¹⁶

Суттєво, що єврейські навчальні заклади фінансово не залежали від держави. Влада не втручалася в навчально-виховний процес, а лише прагнула певним чином регулювати процес освіти єврейських дітей і молоді. Зокрема, було прийнято низку урядових документів, які

¹¹ Шульковский И. Хедер на Волини // Вестник ОПЕ. – 1912. – № 17.- С. 45.

¹² Там само.- С. 46.

¹³ Рудницька Н. В. Фінансування освіти євреїв Волинської губернії у XIX – на початку XX століття / Н. В. Рудницька // Євреї в Україні: історія і сучасність. – 2009. – С. 135.

¹⁴ Цит. за Рудницька Н. В. Фінансування освіти - С. 137.

¹⁵ Міллер З. Кореспонденции и разные известия // Еврейская школа. – 1904. – № 11.- С. 47.

¹⁶ Цит. за Рудницька Н. В. Фінансування освіти - С. 136.

надавали єврейським дітям та підліткам права на навчання в усіх державних і приватних навчальних закладах імперії. Однак єврейські навчальні заклади продовжували діяти поза контролем і впливом держави. Тому в 1846 році уряд запровадив обов'язкове вивчення в єврейських навчальних закладах російської мови.

Значну допомогу єврейській громаді у піднесенні її освітнього й культурного рівнів надавали бібліотеки. На початку XIX ст. вони працювали при благодійних товариствах, молитовних будинках і мали переважно єврейську релігійну літературу. З 1866 року частина єврейських громадян відвідувала Житомирську російську публічну бібліотеку, яка мала багатий книжковий фонд. Проте у ній майже не було літератури на єврейську тематику, не виписувались єврейські періодичні видання. Дорого коштувало й обслуговування. У 1866 році бібліотеку відвідали 3681 євреїв з 9112 відвідувачів.

З подання молоді єврейської громади міста Житомира у 1882 році вийшла пропозиція створити громадську бібліотеку. Збирали гроші, книги й періодичні видання. Більшість літератури було подаровано рабином Житомира І.Кулішером. У фонді бібліотеки нараховувалось майже 200 книг з іудаїзму на івриті, була велика кількість літератури російською та німецькою мовами.

Варто відзначити, що тогочасна діяльність значної кількості єврейських приватних навчальних закладів потребувала забезпечення учнів підручниками, навчальними посібниками і літературою, виданих російською мовою. З приводу цього І.Кулішер вніс Петербурзькому товариству поширення освіти серед євреїв пропозицію про створення бібліотеки для учнів приватних училищ Житомира. У відповідь сам ініціатор справи пожертвував 30 книг, а товариство надіслало 97 книг з видань, які були допущені до використання в народних училищах.¹⁷

Потрібно зазначити, що наприкінці XIX – початку XX ст.. в Житомирі діяло близько 20 друкарень. Найбільш відомі були єврейські: М.Дененмана, А.Штеренберга, М.Бродовича. Види їх друкованої продукції були досить різноманітні: від урядових постанов і канцелярських бланків до газет і книжок. Деякі друкарні спеціалізувалися на випуску учнівських зошитів, літографій тощо. На обкладинках майже всіх періодичних видань Волині друкувалися видавничі та книготоргівельні списки літератури, котрі репрезентували видання нових книг та їх наявність у книгарнях.

За деякими даними, у 1914 році у Житомирі функціонувало 16 друкарень, власниками 13 з них були євреї: М. Катерберг, М. Розенблат, Й. Блох, У. Ротенберг. Літературу, надруковану ними, продавали у 91 книжковому магазині й крамницях Волинської губернії. Використовуючи свої друкарні, євреї Волині були досить добре забезпечені навчальною й іншою літературою. У Житомирі почали випускати щорічну «Пам'ятну книжку для євреїв» російською мовою, в якій містилися офіційні повідомлення, відомості з історії, культури, релігії, статистичні матеріали цього народу.¹⁸

Навчально-методичне забезпечення єврейського шкільництва на Волині відбувалося в складних умовах. Але спільними зусиллями єврейських громадських діячів, вчених рабинів і згуртованості, відданості традиціям іудаїзму та благодійницькій діяльності єврейського народу на Волині утворилася і розвинулася широка мережа навчальних закладів релігійних громад, які забезпечили досить високий відсоток освічених, порівняно з іншими представниками меншин краю. Не зважаючи на подекуди низький професійний рівень вчителів, слабку матеріальну базу навчальних закладів, важкі соціально-економічні і правові умови життя єврейської спільноти через ці школи пройшли тисячі юнаків, які стали високоосвіченими рабинами, проповідниками, відомими громадськими діячами та вченими – рабиністами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Джерела

Державний архів Житомирської області

1. Ф. 67. Волинське губернське правління м. Житомир Волинської губернії Оп. 1д Спр.306. Обзор Волынской губернии за 1884 год.- 46 арк.
2. Ф. 67. Волинське губернське правління м. Житомир Волинської губернії Оп. 1д

¹⁷ Там само.- С. 90.

¹⁸Коцута А. А Навчально-методичне забезпечення.- С. 89.

- Спр.308. Обзор Волынской губернии за 1884 год.- 64 арк.
3. Ф. 67. Волинське губернське правління м. Житомир Волинської губернії Оп. 1д
Спр.310. Обзор Волынской губернии за 1888 год.- 52 арк.
4. Ф. 67. Волинське губернське правління м. Житомир Волинської губернії Оп. 1д
Спр.315. Обзор Волынской губернии за 1906 год.- 68 арк.

Література

5. Бармак М. О. Німецьке, чеське та єврейське населення Волинської губернії (1796-1914) / М. О. Бармак – Тернопіль, 1999.- 208 с.
6. Дубасенюк О. А. Роль освіти у культурному та професійному зростанні єврейської молоді на Волині: історико-педагогічний аспект / О. А. Дубасенюк // Євреї в Україні: історія і сучасність. – 2009. – С. 32-35.
7. Духовний Б. А. Национальная политика Советской власти и евреи / Б. А. Духовний // Советское строительство. – 1928. – № 4.- С. 5-8.
8. Іващенко О.М. Євреї Волині /О. М. Іващенко, Ю. М. Поліщук – Житомир: Волинь, 1998.–190 с.
9. Івчик Н. С. Єврейське питання у Російській імперії в період ліберальних реформ 60-70 рр. ХХ ст. / Н. С. Івчик // Матеріали І Регіональної конференції «Проблеми розвитку соціально-економічних систем: підприємництво, глобалізація зростання»: Зб. тез.- Київ; Дубно, 2010.- Вип. 1.- С. 253-254
10. Коцута А. А Навчально-методичне забезпечення єврейського шкільництва на Волині в другій половині ХІХ – на початку ХХ століття / А. А. Коцута // Євреї в Україні: історія і сучасність.– 2009. – С.88–90.
11. Лутай М.Є. До історії єврейських поселень в Україні / М. Є. Лутай // Етносоціальні процеси на Правобережній Україні: минуле і сучасне. Наук. Зб. – Київ; Житомир: Поліграф. Центр Житомирського пед. інституту, 1998, - С.33-37.
12. Миллер З. П. Корреспонденции и разные известия / З. П. Миллер // Еврейская школа. – 1904. – № 11.- С.11-13.
13. Мучник А.С. Єврейська грошова кооперація: історія, ідеологія, принципи та цінності / А. С. Мучник– К., 2005. – 258 с.
14. Найман А. Я. Евреи Украины: краткий очерк истории / А. Я. Найман, Я. С. Хонигсман – К.: Украинско-финский ин-т менеджмента и бизнеса ,1992- 156 с.
15. Нариси з історії та культури євреїв України. – К.: Дух і літера, 2005.- 325 с.
16. Оксенюк Р. Н. Нариси історії Волині. Соціально-економічний розвиток, революційний та національно-визвольний рух трудящих (1861-1939) / Р. Н. Оксенюк.-Львів: Каменяр,1970.- 276 с
17. Орлянський В.С. Євреї України в 20 – 30-ті роки ХХ ст.: соціально-політичний аспект / В. С. Орлянський – Запоріжжя, 2000. – 147 с.
18. Погребинська І.М. Правове та економічне становище євреїв в Україні (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) / І. М. Погребинська // Український історичний журнал. – 1996. – №4. – С. 41-43.
19. Рудницька Н. В. Місце казенних і приватних училищ в системі освіти євреїв на Волині у ХІХ – на початку ХХ ст. / Н. В. Рудницька // Вісник Академії праці і соціальних відносин. – 2002. - № 1. – С. 202-209.
20. Рудницька Н. В. Професійна освіта євреїв Волині у ХІХ – на початку ХХ ст. / Н. В. Рудницька // Український історичний журнал. – 2001. – № 6. – С. 123-132.
21. Рудницька Н. В. Становлення і розвиток освіти євреїв у ХІХ – початку ХХ століття : дис. кандидата істор. наук : 07.00.01 – історія України / Н. В.Рудницька – К., 2002, – 192 с.
22. Рудницька Н. В. Фінансування освіти євреїв Волинської губернії у ХІХ – на початку ХХ століття / Н. В. Рудницька // Євреї в Україні: історія і сучасність. – 2009. – С. 134-138.
23. Рудницька Н.В. Соціально-економічні умови розвитку освіти євреїв на Волині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. / Н. В. Рудницька // Єврейська історія та культура кінця ХІХ – початку ХХ ст. (до Першої світової війни). – К., 2003 – С. 22-2
24. Самарцев І.Г. Євреї в Україні на початок ХХ ст. / І. Г. Самарцев // Український історичний журнал. – 1994. – №4. – С. 43-46.
25. Субботин А. П. В черть еврейской оседлости Выпуск №2 / А. П. Субботин – СПб:Типография Северного Телеграфного агентства,1890. – 216 с.

26. Хонігсман Я.С. Колективізація, голодомор і занепад єврейського землеробства в Україні / Я. С. Хонігсман // Український історичний журнал. – 1994. – № 1 – 3.- С. 10-14.
27. Цецик Я. П. Російсько-єврейські взаємовідносини на Волині на початку ХХ століття / Я. П. Цецик // Словянський вісник. Збірник наукових праць.- 2012.- № 13.- С.125-128
28. Шульковський І. С. Хедер на Волині / І. С. Шульковський // Вестник ОПЕ. – 1912. – № 17.- С. 25-27.

Електронний ресурс

29. Аронов Г. П. Благодійність у галузі медицини [електронний ресурс] / Г. П. Аронов– Режим доступу: [//holocaustukraine.net/ru/razdel_ii.htm](http://holocaustukraine.net/ru/razdel_ii.htm)
30. Кальницький М. П. Єврейська благодійність [електронний ресурс] / М. П. Кальницький – Режим доступу: [//holocaustukraine.net/ru/razdel_ii.htm](http://holocaustukraine.net/ru/razdel_ii.htm)
31. Первая всеобщая перепись населения Российской империи 1897 года / Изд. Центр. Стат. комитетом М-ва вн. дел; под ред. Н. А. Тройницкого. - [СПб.], 1897-1905 [електронний ресурс]. Режим доступу: <http://elib.shpl.ru/ru/nodes/12632>
32. Погребинська І. М. Законодавство Російської імперії щодо євреїв [електронний ресурс] / І. М. Погребинська – Режим доступу: [//holocaustukraine.net/ru/razdel_ii.htm](http://holocaustukraine.net/ru/razdel_ii.htm)
33. Полное собрание законов российской империи [електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nlr.ru/e-res/law_r/content.html
34. Самарцев І. Г. Структура зайнятості [електронний ресурс] / І. Г. Самарцев– Режим доступу: http://holocaust-ukraine.net/ru/razdel_ii.htm.
35. Самарцев І. Г. Чисельність. Розселення. Формування «смуги осілості» [електронний ресурс] / І. Г. Самарцев– Режим доступу: http://holocaust-ukraine.net/ru/razdel_ii.htm.
36. Шайкін Й. О. Єврейські землеробські колонії [електронний ресурс] / Й. О. Шайкін – Режим доступу: http://holocaustukraine.net/ru/razdel_ii.htm

«Н. І. МАХНО В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ, КІНЕМАТОГРАФІ ТА ДРАМАТУРГІЇ»

Вовака Еліна, учениця 10-А класу Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 54 Харківської міської ради Харківської області, вихованка гуртка Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради
 Керівник: Пристюк Надія Петрівна, вчитель історії Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 54 Харківської міської ради Харківської області, керівник гуртків Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Нестор Іванович Махно цілком справедливо може вважатися легендарною постаттю часів Української революції та періоду національно-визвольних змагань початку ХХ століття. Це не тільки тому, що його діяльність увійшла у народну пам'ять та народний фольклор, а й тому що протягом 100 років оцінка його особистості складалась з протилежних точок зору, часто оцінювалась не за історичними матеріалами, а за легендами та міфами, була залежною від вектору політичного життя суспільства.

Махновський рух – унікальне явище не тільки в історії України, а й у всесвітньої історії в цілому. На території Північного Приазов'я та Запоріжжя, з населенням майже 3 мільйона мешканців була створена та деякий час проіснувала анархістська республіка з анархо-махновським суспільним ладом, який ґрунтувався на традиціях Запорізької Січі. Виник так званий «український анархізм», який об'єднував в собі теоретичні основи світового анархізму та народний світогляд. (Чоп В.М., Лиман І.І. Нашадки запорожців: махновських рух у Північному Приазов'ї (1918-1921рр.) Мелітополь. 2019 – 609с.) Завдяки своїм організаторським та військовим здібностям Нестор Махно зміг організувати та очолити рух, який у своєму соціально-політичному прояві перевершив інші види повстанства та здобув загальноукраїнського значення.

Особистість Нестора Махна довгі роки була оповита легендами, небилицями і таємницями. Його трагічна доля і неординарний образ завжди спонукав письменників на створення повістей, романів і п'єс, а кінематографістів - різних екранізацій, в яких він виступав і в головних ролях, і в епізодичних.

Головні персонажі образу Нестора Махна в першому радянському фільмі «Червоні дияволята» і в останньому пострадянському серіалі розюче між собою відрізняються. Це два протилежні герої, що несуть абсолютно різне смислове і ідеологічне навантаження.

Що стосується епізодичних ролей образу Махна, то не можна не згадати екранізації роману О. Толстого «Ходіння по муках». У всіх трьох варіантах екранізації актори талановито і яскраво зобразили батька Махна, хоча й із урахуванням мінливої політичної кон'юнктури. А виконання ролі Нестора Махна Борисом Чирковим в екранізації роману В. Іванова «Пархоменко» небезпідставно віднесено до шедеврів радянської кінематографії.

При цьому треба сказати, що сценаристи і режисери часто не ставили перед собою мету показати реально і об'єктивно історичну особистість Нестора Махна. Вони лише використовували народну популярність і відоме ім'я, підкоряючись спільній ідеологічній пропаганді. Під час радянської влади Махно мав викликати негативні емоції, але в той же час, завдяки геніальній грі акторів і своєї народної слави, викликав великий інтерес у глядачів.

У пострадянський період відбулося переосмислення історії, що відбилося на підході в зображенні історичних персонажів. Зараз екранний образ Нестора Махна дуже відрізняється від «радянського» але в той же час і не зовсім схожий на реальний вигляд історичного персонажа, що мотивує глядача на інтерес і повагу до історичного минулого своєї країни.

У роботі було проаналізовано історичні праці, художні твори, художні фільми про життя і діяльності Нестора Івановича Махна. Було досягнуто поставлених цілей і завдань проаналізувати і порівняти образ батька Махна, як художнього персонажа, в різні історичні епохи.

І наостанок, хотілося б відзначити, що історія української революції та національно-визвольної боротьби 1917 - 1923 рр. вивчена вкрай нерівномірно.

Анархіст, розбійник і селянський визволитель в одній особі Н. Махно - одна з найбільш неоднозначних фігур Громадянської війни, яка вимагає подальшого вивчення. Але на мій погляд, в мистецтві, культурі і навіть у шкільній програмі мало приділяється часу цьому історичному діячеві, а адже саме його легендарне минуле, повне героїчних вчинків і злодіянь, здатне викликати інтерес підростаючого покоління до історії України, змусити замислитися про вчинки наших предків, робити висновки про їх помилки та досягнення, а головне - отримувати історичні та філософські уроки.

«Проклинайте мене, проклинайте,
Если я вам хоть слово солгал,
Вспоминайте меня, вспоминайте,
Я за правду, за вас воевал.»

Нестор Махно, 1921.

ДУХОВНІ СКАРБИ ІЗЮМЩИНИ

Вовк Данііл, учень 11-А класу Ізюмської ЗОШ І-ІІІ ступенів №4

Ізюмської міської ради Харківської області

Керівник: Грищенко Н. О., вчитель географії Ізюмської ЗОШ І-ІІІ ступенів №4

Ізюмської міської ради Харківської області

Українське духовне та культурне життя творилося у складних політичних обставинах, тому часто об'єктивне висвітлення його історії було неможливим. Кожна нова інформація про місто, село, подію, людину – краплинка у течії історії Держави – віддзеркалення України в мініатюрі. То ж не можна забути її, як не можна викинути із життя свого роду та держави події, що відбувалися на теренах краю.

Сьогодні проблема духовного начала в нашому житті є особливо актуальною. Історія церков невеликих міст зовсім мало досліджена, тому з відродженням храмів слід повернути з небуття імена тих, хто своїм подвижництвом закладав підвалини нашої духовності.

Ізюм – одне з найстаріших міст Слобожанщини, засноване, на думку фахівців, у середині 70-х років XVII століття. Однак на сьогодні, ми маємо документальні свідчення про те, що місто засноване у 1681 році, коли силами харківських козаків під керівництвом полковника Григорія

Донець-Захаржевського була збудована велика фортеця – ІЗЮМ. В документах Розрядного приказу за цей рік сказано: "Город Изюм, а в нем три города: Большой, да Меньшой, да Замок".

Місто з більш ніж трьохсотвіковою історією дуже змінилося в останній час. Тут вирости сучасні будівлі, житлові масиви. Але ізюмчани по праву пишаються своїми історико-архітектурними будовами: Спасо-Преображенським собором, Хрестовоздвиженською (Миколаївською) церквою та Свято-Вознесенським кафедральним собором.

Спасо-Преображенський собор, побудований у 1684-1686 роках, на кошти полковників Г. Донця-Захаржевського й Ф. Шидловського в стилі українського бароко, є одним з найдавніших зі збережених пам'яток архітектури Харківщини.

Храм є одним з найкращих хрещатих споруд українського бароко. До середини XVIII століття собор потребував ремонту. Відомо, що у 1751 р. його капітально відремонтували, а у 1765 р. був зроблений "величественный иконостас, богато украшенный золотом и резьбой", а у 1872 році "в Изюме возобновили и украсили стараниями и иждивением купца Извекова соборный Преображенский храм". У 1886 році із західної сторони були прибудовані притвор і дзвіниця.

Справжньою реліквією храму було напрестольне Євангеліє, прикрашене срібним з позолотою окладом — подарунок царя Петра I після Полтавського бою (сьогодні зберігається в Ізюмському краєзнавчому музеї). Собор у 1991 році освячений і повернений Українській Православній Церкві.

Пам'ятником культового зодчества в місті Ізюм можна вважати кам'яну Миколаївську (Хрестовоздвиженську) церкву, побудовану і освячену в 1821 році.

В інтер'єрі пам'ятника купол з барабаном і паруса вкриті тематичним і орнаментальним розписом, на стінах - масляний розпис, зроблений учнями відомого живописця В. М. Васніцова. Існує версія, що зображення архангела Гаврила належить кисті самого великого майстра. Під час відбудовних робіт реставратори встановили, що під розписом, доступному погляду, є ще три більш ранніх шари.

Свято-Вознесенський кафедральний собор побудований в стилі класицизму, відомий далеко за межами Ізюмщини, завдяки тому, що тут зберігається одна із найвідоміших і шанованих святинь Східної України - чудотворна ікона Піщанської Божої Матері, до якої приїжджають паломники з усього православного світу.

Храм побудований й освячений у 1826 році. Саме в цьому, ще старому храмі, з'явилася в 1754 році Білгородському святителю Йосипу Горленкові ікона Божої Матері Піщанської. От уже більше двохсот п'ятдесяти років до ікони із хворобами й недугами, з горем і скорботами, зі слізьми й розпачем приходять люди. І як у колишні часи вона допомагала вистояти в боях, так і сьогодні допомагає впоратися з лихом.

Завдяки старанням протирея Іосифа Романчака з 1983 по 2008 рік Свято-Вознесенський собор був повністю оновлений. З 2000 року собор отримав кафедру вікарного архієрея, став кафедральним собором.

В 2005 році були позолочені купола, в 2006-2007 роках – був розписаний весь храм, замінені іконостаси, а також ікони у всьому храмі.

У Свято-Вознесенському кафедральному соборі більше 250 років знаходиться ікона Божої Матері Піщанської, до якої і досі приходять люди зі своїми бідами та печалями. Піщанська ікона Божої Матері - чудотворна ікона Богородиці, що явилась в 1754 році в селі Піски Харківської губернії святителю Іоасафу єпископу Белгородському. Перед Піщанською іконою Пресвятої Богородиці відбувалися не самі лише зцілення, а й інші чудеса Божі.

Неподалік від Вознесенського собору є Святе джерело. Ось уже декілька століть не припиняється благодатний потік його цілющої води. Мешканці Ізюма і багаточисленні паломники черпають цей безцінний дар для своїх повсякденних потреб і для зцілення души і тіла. За переказами, якщо скупатися у ній, то можна змити гріхи, позбутися від недуг і набратися здоров'я.

Цей живописний куточок Ізюмської землі давно приваблює до себе паломників, що бажають вгамувати спрагу прохолодною ключовою водою та перепочити в тіні дерев від дальнього шляху. Не так давно поблизу джерела була побудована каплиця-купальня, у якій цілий рік, не зважаючи на погодні умови, можна з молитвою пройти під приємно освіжаючим потоком джерельної води.

В 2014 році побудовано та освячено храму на честь ікони Божої Матері «Піщанська».

Дослідження духовних пам'яток рідного міста Ізюм, це спроба донести історію рідного краю до юних сердець, аби не загубити цю історію серед бурхливого плину сучасного життя.

Ця робота – це лише маленький струмочок, який впадає у море історії нашої держави. Проте і він не повинен загубитися, пересохнути, адже саме з таких струмочків твориться історія, а коли їх бракує, то вона міліє, втрачає свою силу і ми бачимо сухе дно там, де боролись бурхливі хвилі історичного виру.

«ЦЕ СЕЛО ЗОРЕЮ ЗАСВІТИЛОСЯ...»

Войтенко Олексій, учень учень 8-А класу, член шкільного наукового товариства «Я – У всеСВІТІ» Комунального закладу «Полтавська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №20 імені Бориса Серги Полтавської міської ради Полтавської області»

Керівник: Войтенко Оксана Олексіївна, учитель української мови та літератури

*«Благословенні ви, сліди,
Не змиті вічності дощами,
Мандрівника Сквороди».*

(М.Т. Рильський)

Уже три століття безмежними просторами України – по селах і містах, тінистих гаях і жайворонкових полях, по колегіумах і монастирях, по університетах і академіях – мандрує, опираючись на посох, людина із привітним до усіх усміхом на вустах, із полотняною торбиною через плече, в якій вмістилися лише Біблія і флейта.

Його називають єдиним українцем із світовою славою філософа. Він один із не багатьох відомих українців, велич якого не викликає бурхливих сперечань ні у його співвітчизників, ні за межами України. Хіба що тривають незначні дискусії з приводу точного місця народження Сквороди. Це дещо нагадує суперечку декількох грецьких міст і містечок щодо звання батьківщини легендарного Гомера.

Вже давно усталилось: видатний філософ, наш розум, Г. С. Скворода народився 3 грудня 1722 року в сотенному містечку Чорнухи Лубенського козацького полку на Полтавщині. Але ця усталена точка зору має й опонентів. Так, на основі достовірних фактів і документів оприлюднено версію, що невловимий Скворода з'явився на світ Божий у сусідньому з Чорнухами селі Харсіки. Отже, на звання його батьківщини претендують два населені пункти: Чорнухи і Харсіки.

Батьки Г.С.Сквороди належали до малоземельних козаків. У Чорнухинському архіві зберігаються метричні церковні книги колишньої Спасо-Преображенської церкви села Харсік, в яких є записи родоводу нащадків Г.С.Сквороди. Оскільки вся гілка Сквородинівського роду записана саме в харсіцькій церкві, то місце народження мандрівного філософа слід трактувати так: «Григорій Савович Скворода народився 22 листопада (3 грудня за новим стилем) 1722 року в селі Харсіки (на околиці Чорнух) Лубенського полку, Київського намісництва».

Збереглися спогади далекої родички роду Сквородів, у яких та пригадує, що «хата наших родичів стояла в кінці вулиці, на околиці Чорнух, понад дорогою, ближче до Харсік, як їхати з Чорнух через міст, по праву руку. Запамяталось: на причілку клуні, під горою, росла груша...»

На місці, де, за переказами, стояла батьківська хата Григорія Сквороди, закладено меморіальну плиту. У написі на плиті зазначається: «На цьому подвір'ї була садиба родини Сквороди: Сави Леонтійовича та Пелагеї, в якій народився 3 грудня 1722 року велет розуму людського, філософ, поет Григорій Савич Скворода».

Щоправда, за п'ятдесят років до того його літературно-меморіальний музей та бюст розташували за два кілометри від плити – точніше у районному центрі, у селищі Чорнухи.

Та слід зауважити, що вибір був цілком історично обґрунтований. Чорнухівці посилаються на святкування двохсотріччя філософа. У 1922 році, коли вперше шанували Григорія Сквороду, тут встановили погруддя, що створив Іван Кавалерідзе. Зі спогадів самого майстра відомо, що погруддя Григорія Сквороди було встановлено саме на місці садиби батьків Сквороди. Як не крути, а 200 років було ближче до часів Григорія Сквороди і люди ще пам'ятали, де було помістя батьків Сквороди.

Отже, вірити чи сумніватись? Це залежить від нашого серця, а серце було для Г. С. Сковороди найпершою і головною вірою. Головне, немає сумнівів, що український геній народився на Полтавщині. Тож, вірогідно, має рацію поет Дмитро Шупта, який так поетично розв'язав проблему про місце народження мудреця: «Вклоняюся не логіці залізній, а пам'яті народного тепла, яка у час лихий, смертельно грізний всю істину нащадкам зберегла...»

ЕКОЛОГІЯ СВІДОМОСТІ: ВИКЛИК ЧАСУ.

Войцехович Марія, учениця 10-Б класу Краматорської ЗОШ I-III ступеню № 16
Краматорської міської ради Донецької області.

Керівник: Долга О.Д., кандидат філософських наук, магістр історії, учитель мистецтва та історії Краматорської ЗОШ I-III ступенів № 16 Краматорської міської ради Донецької області.

Спадок індустріальної доби, знищення та забруднення природних ресурсів ставить проблему екологічної свідомості на рівень загрози існування планети. Тож усвідомлення ключових чинників співвідношення природи та людини обумовлює актуальність даної проблеми.

Людина – частка природи, що здатна змінювати її та створювати власні світи: культуру, економіку, державу. Творчі можливості й раціональне мислення зробили людину панівною у відносинах з природою. З давніх часів, дані відносини мали регулятивний механізм. У стародавньому світі природа мала сакральне значення для людини. Про це свідчить персоніфікація божественних сил природи: Диметра, Пан, Сатири, Німфи, Велес, Даждьбог, Стрибог, то що.

Середньовічна доба узагальнила природу, але зберегла її сакральне значення, через ідею творіння Божого, що дорівнював такому ж статусу людини.

Між тим, епоха Відродження проголошує антропоцентризм. Однак, останній акцентував увагу на соціальному вимірі. Самовдосконалення індивіда обумовлювалось соціальним благом. Тож теза: «Дайте мені точку опори та я перегорну Землю» ілюструвала титанічні зусилля особистісного розвитку. Яскравим прикладом є діяльність Титанів Відродження.

Доба Нового часу розпочинає рух наукового прогресу, разом з яким порушується баланс відносин людини та природи. Природа стає об'єктом дослідження. Зникає статус її самотньої сакральності. Ч.Тейлор підкреслює секуляризації європейського суспільства Раннього Модерну. Так, людина Нового часу поступово втрачає зв'язок з вірою. Цей процес, за думкою вченого, гіпербалізується на межі індустріальної та інформаційної доби. Канадський мислитель вважає секуляризацію свідомості загрозою цивілізаційної кризи ХХІ століття, адже, втрата віри порушує ґрунт ціннісних орієнтирів індивіда. Зазначимо, що, майже, необмежені можливості сучасних технологій вимагають фіксованої духовної кореляції.

Наразі управління атомом, живою клітиною, на нашу думку не можливо без підкорення технологій моралі. Наслідком відокремлення в людській свідомості наукового прогресу, економічної вигоди та моральних імперативів сформувало споживацьке ставлення людини до оточуючого світу. Ж. Бодріяр наголошував на небезпеці свідомості споживача. Останній не лише безвідповідально використовує природні ресурси, але й втрачає щирість у ставленні до себе, близьких, то що. Його життя перетворюється на симуляцію, ерзац, підробку відносин та цілей. Так, імітація життя породжує руйнацію особистості. Індивід без моральних цілей шукає гострих почуттів у наркотиках, насильстві, ігровій реальності, чим знищує власну самість та оточуючий світ. Зазначимо, що споживання видається комфортним та заслуженим благом цивілізації, однак, воно унеможлиблює розвиток особистості. Водночас, творчий потенціал людини відокремлює серед інших творінь та явищ нашого світу. Проте, творчість ґрунтується на щирих почуттях – любові, надії, вірі, відповідальності, відданості.

Таким чином, моральний потенціал особистості постає основою її розвитку та збереження ідентичності. Гармонія моральної та інформаційної сфери індивіда забезпечує цивілізаційний розвиток та безпеку. Отже, співвідношення сучасної людини та природи мають ґрунтуватись на морально-відповідальному виборі, який виступає екологічною свідомістю і технологічної епохи ХХІ століття.

УНІКАЛЬНА ПРАЦЯ ЛЕОНІДА УШКАЛОВА ЯК КРОК ДО ВИВЧЕННЯ СКОВОРОДИНІВСЬКОЇ КУЛЬТУРНО-ФІЛОСОФСЬКОЇ СПАДЩИНИ

Вороніна Анастасія, вихованка гуртка «Юні екскурсоводи» КЗ «ЦТКТУМ»
Херсонської обласної ради, учениця 10-А класу ОЗ НВК Асканія-Нова-гімназія
Керівник: Ташкевич Людмила, керівник гуртка «Юні екскурсоводи» КЗ «ЦТКТУМ»

Напередодні славетного ювілею Григорія Савича Сковороди, українського любомудра, філософа, мислителя, частіше хочеться взяти до рук твори, присвячені дослідженню біографічних відомостей найвидатнішої особистості України. Поміж великої кількості праць, окремо й помітно постає книга під авторством харківського вченого Леоніда Ушкалова «Ловитва невловного птаха: життя Григорія Сковороди», що побачила світ у 2017 році у видавництві «Дух і Літера» в серії «Постаті культури».

В анотації підкреслено, що це не лише «життєпис видатної людини», адже перед читачами постає «яскравий образ України XVIII століття». Занурюючись в тогочасні події, автор зображує в цікавих деталях не лише ті чи інші періоди життя українського Сократа, а й подає їх на тлі різноманітних історичних подій, з метою більш глибокого й досконалого сприйняття сучасним поколінням усієї величі величезної спадщини Григорія Сковороди.

Одинадцять розділів книги, в яких змальовано життя філософа зі світовим ім'ям, відокремлені двома окремими сюжетами, які автор називає «Prelude» і «Finale». Це не просто «Передмова» та «Післямова» такі собі Вступ та Висновки. Це довершені й досконалі окремі два розділи, що дають змогу зануритися в дослідження проблеми, винайти «перли» письменницького хисту автора, пояснюють глибину досліджень, які численні автори проводили протягом багатьох років. Читаючи останню главу, виникає впевненість в тому, що насправді в дослідженні життя та творчості Григорія Савича Сковороди не може бути ніякого фіналу, настільки велична й неосяжна постать мислителя. Чим більше часу спливає від епохи, коли жив і творив український філософ, тим більше постає питань, тим глибше розуміння того, настільки «невивченим», «не надто дослідженим» залишається для нас донині Велетень Духу – Сковорода.

Безумовно, Леоніду Ушкалову майстерно вдалося показати «першорядну роль Г.С. Сковороди в українській духовній традиції». До непересічного видання хочеться весь час повертатися, перечитувати, переосмислювати багатий джерельний матеріал, заглиблюватися у цікаві факти біографії філософа. Наскрізне яскраво відчуваємо бажання «шукати Правду» в безмежній спадщині Великого Вчителя українського народу. Нові покоління українців мають долучатися до поглибленого дослідження творчості Григорія Сковороди, звертатися повсякчасно до його філософського вчення. Тих уроків літератури, коли протягом двох-трьох годин долучаються до двох-трьох творів, не те, що недостатньо, це образливо недостатньо, це поверхове знайомство, лише маленький дотик до чистої криниці невичерпної духовності, високої моральності та життєвого дороговказу мислителя.

Саме тому слід поширювати цінність і важливість такої унікальної праці, яку протягом років проводив український літературознавець і письменник, доктор філософських наук, професор, автор понад двох десятків книжок, Леонід Ушкалов (1956-2019), автор книги «Ловитва невловного птаха: Життя Григорія Сковороди». Моє перше «знайомство зблизька» з українським любомудром відбулося саме за допомогою цього видання. Чітко простежується хронологія історичних подій та періодів життя й творчості філософа: Чорнухи, Києво-Могилянська академія, придворна капела, дороги Європи, Переяславський колегіум, Каврай, Харківський колегіум, околиці Харкова, Гужвинське, Гусинка, Китаївська пустинь, Острогоськ, довічні мандри.

Великий невгамовний мандрівний філософ, на могилі якого загадковий, містичний, бентежний, глибоко філософський напис: «Світ ловив мене, та не спіймав». Чи вдалося авторові дати відповіді на всі питання, які ставив перед собою? Звісно, що ні. Леонід Ушкалов пропонує кожному читачеві, кожному, хто долучається до вивчення творчості Григорія Сковороди, продовжити пошук відповідей на стислу самохарактеристику філософа, вміщену в короткій епітафії. Чим більше часу спливає від дня народження Сковороди, тим скорше нагальне питання набуває величезної значущості для кожного свідомого українця – ретельно, вдумливо, відповідально ставитися до постійного дослідження Українського Генія, так мало дослідженого

протягом майже 300 років з Його появи на світ. Глибока, всебічна наукова розвідка Леоніда Ушкалова – краще тому підтвердження. Тож починаймо особисто й всебічно, самостійно й щоденно досліджувати філософське вчення Григорія Сковороди. Для початку починаймо з названої книги, вона того варта. Першим кроком нехай вона стане на шляху опанування його культурно-філософської спадщини, щоб розібратися в подальшому, звертаючись до праць інших дослідників. Безумовно, що починати треба набагато раніше, ніж передбачено шкільною програмою. Починати слід чи не з дитячого садочка, привчати до стислих афоризмів, пояснювати їх, тлумачити, відтворювати час від часу в повсякденному житті. Мудрість та поради Григорія Сковороди нехай оточують українців з дитинства.

На превеликий жаль, вже стало сумною нормою в нашій країні згадувати великих та видатних людей у їх ювілейні роки, що неприпустимо мало, недостатньо. Має бути розроблена цілісна програма по вивченню життя та діяльності Григорія Сковороди. Програма має охоплювати всі роки навчання здобувачів освіти від першого до випускного класу. У повсякденному житті люди частіше мають справу з банкнотою, на якій зображено філософа, не знаючи майже нічого про людину зі світовим реноме. Жаль, що неможливо особисто подякувати авторові названої книги про Сковороду, адже пішов у вічність лауреат Міжнародної літературно-мистецької премії імені Г. Сковороди – Леонід Ушкалов, залишивши нам у спадок унікальну працю, яку маємо вивчати як підручник.

РОМСЬКА ГРОМАДА МИКОЛАЇВЩИНИ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ 1941-1945 рр.

Гайдай Руслан, учень Миколаївської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №29, вихованець гуртка «Історичне краєзнавство» Будинку дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва. Керівник: Мороз Євген Олександрович, вчитель історії та правознавства Миколаївської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №29, керівник гуртка «Історичне краєзнавство» Будинку дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва

Дослідження історії ромського народу стане новим поштовхом до збирання різних джерел інформації, до донесення її більшій кількості людей, не лише науковців, а й школярам зокрема. Вивчення історії одного з народів України є одним зі шляхів подолання ізоляції ромів та їхньої інтеграції в сучасне українське суспільство.

Найголовніше – це питання пам'яті, встановлення факту геноциду щодо румунських ромів на території України.

Як плату за участь у війні проти Радянського Союзу, на боці Третього рейху отримали чималі українські території румунські завойовники. 19 серпня 1941 р. кондукатор (керівник держави) Румунії маршал Іон Антонеску, при попередньому узгодженні з А. Гітлером оголосив декрет про введення румунської цивільної адміністрації на території між Дністром і Південним Бугом.

1 травня 1942 року І. Антонеску наказав депортувати до Трансністрії кочових і «асоціальних» циган з Румунії. У травні 1942р. жандармерія і поліція провели відбір і реєстрацію таких циган, їх виявилось 40909 осіб, в тому числі 9471 кочових і 31438 осілих, і вони становили приблизно 20% всіх циган Румунії. Цією першою депортацією було охоплено 11441 осіб - дві тисячі триста п'ятдесят два чоловіка, 2375 жінок і 6714 дітей. 22 червня 1942 р. Антонеску віддав наказ про депортацію визнаних «небезпечними і небажаними» осілих циган. На підставі цього наказу 12-20 вересня 1942р. у Трансністрію були депортовані ще 13176 чоловік. На початок жовтня 1942 року у Трансністрії (в основному в повітах Голта та Очаків) вже знаходилися 24686 румунських циган - 11441 кочових, 13176 осілих і 69 з числа колишніх ув'язнених. Пізніше до них приєдналося ще приблизно 600 осіб, так що загальна кількість депортованих склало 25283 - 7856 чоловіків, 7266 жінок і 10161 дитина.

У Трансністрії роми були розташовані на кордоні окупаційної зони в селах на березі Бугу в Балтському, Березівському (Одеська область), Очаківському та Голтському (Миколаївська область) повітах.

У фондах Державного архіву Миколаївської і Одеської областей зберігаються свідчення про жахливі умови життя ромської громади в Трансністрії.

Аналізуючи архівні документи, можна говорити про те, що ромів поставили в такі умови саме румунська влада, причому на всіх рівнях. Вони були змушені тікати, грабувати або спалювати дерева, щоб обігріти свої помешкання. Тієї кількості їжі, яку почали видавати за роботу лише через декілька місяців, було недостатньо, щоб нормально працювати.

Основним місцем поселення циган в повіті Очакова було с. Ковалівка (Ткачевка) на р. Південний Буг (Миколаївський район).

В акті старости Ковалівської сільської управи від 21 листопада 1942 року зазначалося, що в селі знаходилося 4459 працездатних депортованих ромів, 2002 непрацездатних ромів з Румунії. Загальна кількість 6461 чоловік.

В березні 1943 р в Ковалівці вже перебувало 3432 цигани, розподілених за чотирма робочими відділеннями. За колючим дротом, без їжі, вони були змушені продавати свій одяг, щоб вижити. Їх косили тиф і голод.

Згідно з письмовими свідченнями 15 квітня 1945 р. колишнього префекта повіту Очаків (Очаківський, Варварівський, Березанковській райони нинішньої Миколаївської області) підполковника В. Горського, в кінці серпня 1942 р. на ст. Трихати протягом тижня було доставлено 15 тис. циган (насправді — близько 11,5 тис.), багато хто був майже голими й лахмітті. Вони були розподілені по радгоспам в радіусі 40-50 км, в цих радгоспах вони перебували просто неба протягом декількох тижнів, а потім були переведені в бараки в селах Олександродар і Велика Корениха.

В зведенні видачі продуктів циганам села Велика Корениха з 22 лютого до 1 березня 1943 року наводяться цифри скільки ромів перебувало в цьому селі – дорослих 2136 чол., дітей 729 чол., наводяться норми продуктів, які видавала ромам місцева влада. Якщо проаналізувати цифри, то можна помітити, що вони були занадто низькі і мешканці були приречені на голодну смерть.

В рапорті старости циган Великої Коренихи від 22 квітня 1943 року зазначалося, що кількість ромів в селі складає дорослих 1545 чол., дітей 698 чол., загальна кількість 2243 чол.

Очаківська префектура констатувала, що серед ромів префектури були поширені різного роду хвороби – тиф, кишкові хвороби. Влада намагалася ізолювати ромів, щоб вони не поширювали хвороби серед інших мешканців, не дозволяло їм пересуватися вільно по селах і взагалі по префектурі.

В акті комісії від 17 листопада 1942 року по земельній громаді села Велика Корениха, Варварівського району говорилося, що в другій половині села, де жили цигани виявлено 36 будинків які були розорені ромами. Вони стали не придатні надалі для життя людей. Також розорені 76 сараїв циганами, які надалі не можна використовувати для потреб селян.

В Очаківській префектурі, особливо в Варварівській претурі можна знайти депортованих ромів майже у кожному селі. У селі Петрово-Солониha на травень 1943 рік – 131 циган. Село Кир'яківка (Варварівський район) на червень 1943р. – 25 циган.

Село Васильки (Велико-Кутська примарія) на червень 1943р. – 98 цигана.

У березні 1944 р., за даними румунської жандармерії, в Трансністрії ще перебували 12083 циган. Саме стільки циган змогли вижити. До них слід додати ще приблизно 2 тис. циган, які в різний час і з різних причин були репатрійовані або на свій страх і ризик в 1942-1943 рр. втекли з Трансністрії і не були знову схоплені. Таким чином, в цілому в 1942-1944 рр. в Трансністрії загинуло приблизно 11 тис. депортованих сюди циган, вижило приблизно 14 тис.

Підсумовуючи можна зазначити, що доля циган практично нічим не відрізнялася від долі євреїв. Як і євреї, цигани підлягали поголовного винищення, фактично, тільки за свою етнічну приналежність. Мотивувалося поголовне винищення циган тим, що вони нібито є «асоціальними елементами» – переносниками заразних хвороб, злодіями та грабіжниками, волоцюгами, жебраками, саботажниками і закоренілими ледацюгами, порушниками громадського порядку і безпеки.

ІНТЕР'ЄР СЛОБОЖАНСЬКОЇ ХАТИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Гангур Ігор, учень 9-А класу Лозівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 3 Лозівської міської ради Харківської області. Керівник: Громило Надія Юріївна, вчитель трудового навчання Лозівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 3 спеціаліст вищої категорії, вчитель-методист

Українська хата була традиційним житлом українців, історичною архітектурною спорудою, в якій внутрішній простір відображав життєві правила і звичаї мешканців.

Дана робота представляє відображення інтер'єру, розміщення хатнього начиння та особливості меблювання, які були характерні для періоду кінця ХІХ – початку ХХ століття на території Слобожанщини.

Традиції у використанні внутрішнього простору хати існували здавна. Внутрішню площу хати умовно поділяли на такі зони: робочу, обрядову і побутову. Робочу зону займала піч, мисник, ложник; обрядову – стіл напокуті; побутову – ліжко, скриня, колиска, ослони.

Взагалі, слобожанські помешкання відзначалися особливою ошатністю, із значною кількістю декоративних елементів для оздоблення. Відомий етнограф М. Ф. Сумцов так описував інтер'єр слобожанської хати: «Внутрішня обстановка в хатах усюди однакова: праворуч, коли ввійти, проста піч, ліворуч – невеличка шафа – мисник для тарілок, чашок і іншого посуду; між піччю та причілком піл або ліжко для спання; над ліжком одне віконце на одну шибку, а під стелею простягнутий од печі до стіни дрючок – жердка, на яку скидають кожухи й іншу одєжу; попід стінами лави і коло покутя – стіл; по стінах «боги» або ікони, поруч з ними малюнки, здебільше релігійного змісту, далі іноді невеличке дзеркало з шитими рушниками по боках».

Давня слобожанська хата була невеликих розмірів, чистою та охайною.

Щоденний побут майже не відрізнявся між вищими і нижчими верствами населення, навіть у містах облаштування було однаковим: ті ж образи, меблі, килими, коци, рушники й скрині з одягом і убранством. Тільки предмети інтер'єру заможних людей були із якісних та дорогих матеріалів.

Розташування основних компонентів внутрішнього облаштування (лав, полу, полиць, столу, печі) у загальних рисах відповідало загальноукраїнському, із насиченими місцевими особливостями. У ньому органічно були поєднані побілені крейдою стіни, сірі балки перекриття стелі, жовта глиняна долівка, велика, декоративно опоряджена піч, вишиті барвисті рушники.

Інтер'єр хати постійно доповнювався або змінювався відповідно до пори року, днів тижня, великих календарних свят, важливих подій родинного життя.

Отже, на Слобожанщині, як і на всій території України, рідна батьківська домівка відігравала важливу роль у житті кожної людини. Вона була ніби центром Всесвіту, відображаючи традиції, символи, звичаї та обряди нашого народу.

Охайна та колоритна слобожанська оселя гармонійно поєднала у своєму інтер'єрі вироби із деревообробки, розпису, ткання, вишивки, гончарства, витинанки, плетіння з лози та ін. видів декоративно - прикладного мистецтва, характерних для нашого регіону.

ТРАДИЦІЙНЕ ХАРКІВСЬКЕ КОЦАРСТВО

Гацман Кіріл, учень 7 класу Комунального закладу «Слатинський ліцей» Дергачівської районної ради Харківської області
Керівник: Гацман Н.В., учитель української мови та літератури

Народні ремесла є невід'ємною частиною культури та побуту традиційного українського суспільства. З одного боку вони пов'язані із господарством та освоєнням природних ресурсів, а з іншого – є частиною духовної культури народу. Еволюція народних ремесел на Харківщині має вікову історію. Природні багатства, вигідні географічне і торговельне положення Харківщини сприяли розвиткові ремесел. Перша половина ХVІІ ст. характеризується розквітом міських ремісничих цехів.

Серед ремісників особливо славились харківські коцарі. Майже кожен сучасний харків'янин чув про вулицю «Коцарська», яка прямує від Благовіщенського собору до Привокзальної площі. Та мало кому відомо, що зобов'язана вона своєю назвою ремісникам, які оселилися за валом Харківського городища на території приміської Залопанської слободи ще наприкінці XVII сторіччя та виготовляли своєрідні довго-ворсові вовняні килими-коци.

Це ремесло мало особливі риси, що створили неповторність цього харківського промислу не тільки на теренах України, а й у всьому світі, наприклад:

- у навколишніх землях вертикальний верстат для ткання килимів зветься "кросни", а харківські коцарі іменують його "разбої";

- тільки в коцах один ряд ворсових вузлів переважається з декількома рядами "піткання". Саме наявність смуги гладкого ткання між ворсовими рядами та довгий ворс виділяють коци в окремий вид махрових килимів;

- тільки в Харкові застосовується особлива технологія гладкого ткацтва на вертикальному верстаті;

- довжина ворсу складає 10 см, його ряди чергуються з 1,5–2 см простого ткацтва, тому ворс в коцах лежить під нахилом;

- коци мали своєрідний геометричний малюнок, який обрамляла одноколірна кайма;

- композиція малюнку складалася із ромбів у вигляді діагональної сітки;

- коци були яскравими, переважно використовувались сині, червоні, білі і зелені кольори.

Коцарство на Харківщині процвітало з кінця XVIII до середини XIX століття, що було наслідком поширення вівчарства в краї. Цікавим є і те, що майже ніколи весь процес «від вівці до коца» не зосереджувався в одних руках. Кушнарі тримали овець, стригли з них вовну та обробляли сирець. Пряжи пряли його у первинне грубе прядиво, яке коцарки купували, потім його фарбували натуральними барвниками та за потребою перепряжували у подвійну пряжу, і вже з цього ткали коци. Між собою коцарки поділялися на «попонщиць», що виготовляли попони та покривала для коней, «міжунщиць», які ткали малі килими «міжунки» та «волновщиць» – ті робили великі килими «волновки», що використовували для оббивки стін біля ліжка та застилання підлоги. Такий поділ вочевидь був обумовлений розміром наявного верстата.

Серед усіх різновидів техніки кустарного килимарства найбільшого поширення на Слобожанщині набула ворсова техніка ткання. Слобожанські довговорсові килими – коци – відрізнялися тим, що їхня лицьова сторона складалася із дрібних вузликів вовняної пряжі, що зав'язувалися між каркасними утоками на кожних двох нитках основи. Уже до початку XIX ст. народні майстри Харківщини навчилися виготовляти довговорсові килими на досить високому технічному та художньому рівні, про що свідчать зразки, які зберігаються у харківських музеях.

Свого апогею коцарство досягає у XIX сторіччі. Вівчарство поширюється настільки, що Слобожанщина по кількості овець у 1841 році посідає друге місце після Таврії. Коцарські ж виробниці починають рахувати аж десятками тисяч. На цей час коцарський промисел становить 3% від загальної суми всіх кустарних, ремісничих та фабричних виробництв Харкова. У такому вигляді він існує до 70-х років.

У другій половині XIX сторіччя коцарство почало занепадати. Розвиток промисловості знищив степ, де паслись вівці, та замінив саморобні тканини фабричними. Коцарством займалися переважно жителі західної частини Харкова. У кінці XIX століття цей промисел було витіснено у передмістя Харкова (Новоселівку, Москалівку, Заїківку, Панасівку). У 1879 році тут налічувалось 75 коцарок, з котрих тільки 25 працювали цілий рік, а решта — взимку. Всього у рік виробляли 4000 коців. Вовна подорожчала. Місце килимів у бідних людей все частіше стали займати звичайні конопляні рядна та верети. До 1902 року коцарський промисел у Харкові припинив своє існування. Згідно із статистичними даними перепису Харківського Губернського Земства 1912 року на Харківщині працювало 8793 ткачів. Найбільш їх було в Зміївському, Богодухівському, Харківському, Охтирському, Валківському, Лебединському повітах. Але з розвитком промисловості все більше розповсюджувалось промислове виробництво тканин. Згідно із статистичними даними за 1913 р. на Харківщині було вже 1182 ткачів.

Не зважаючи на виявлений науковцями інтерес, коцарський промисел у ХХ ст. залишився у спогадах та уміннях поодиноких майстринь, що вже не заробляли коцарством на життя, а ткали лише за родинних потреб та з нагоди передавали ці знання у спадок своїм нащадкам. Та саме завдяки їм простяглась тоненька ниточка, що з'єднала минуле та сьогодення.

Кращі надбання національної культури, що були виплекані протягом століть українським народом, потрібно зберегти і передати нащадкам. Адже народні ремесла і сьогодні займають почесне місце в житті українського народу в його повсякденному побуті. Тільки обдумавши минуле, пізнавши витoki своєї культури та історії, можна й чіткіше зрозуміти сьогодення, і уявити майбутнє. "Той, хто не знає свого минулого, - любив повторювати Максим Рильський, - не вартий майбутнього".

ЗВЕДЕНЕ МИНУЛИМ

Гачан Юлія, вихованка гуртка «Юний журналіст» Світловодського ЦДЮТ
м. Світловодськ, Кіровоградської області
Керівник гуртка: Маляренко Олександр Олександрович

Минуле, наче коріння зв'язує нас землею, традиціями, особливою історією та духовною культурою. Як будь-який інший народ, українці володіють власною культурою та звичаями, надбану численними поколіннями. **Метою** роботи постає: бажання розповісти про багату духовну культуру та спадщину рідного народу, його, світогляд та духовний скарб, іншим учасникам конференції. **Темою** дослідження стало вивчення головних цінностей духовного скарбу українського народу, особливостей рідної культури. Цей аспект сьогодні є маловивченим, чим і обумовлено **актуальність** дослідження.

Оскільки наша нація давня, то і її історія є вартою уваги. В Україні просто численна кількість міст, які ваблять своєю історією. Кожне місто має щось особливе, та неповторне. Сьогодні в центрі нашої уваги – чудове, чарівне і молоде місто Світловодськ, яке розташоване у північно-східній частині Кіровоградської області, на правому березі Кременчуцького водосховища. Минуло більш ніж 60 років відтоді, як на береги Дніпра, прийшли перші гідробудівельники. За цей час невпізнанно змінився наш край. Ті далекі 1954-1961 роки змінили долю не тільки ревучого, могучого Дніпра, а й багатьох звичайних людей.

Світловодськ – це світло, народжене водою. Погодьтеся – гарне місто, гарна назва, проте побудовано воно на людському горі, сльозах, зламаних долях. Будували одне, а втратили інше. Отже, повертаємося знову до прадавніх народних звичаїв та духовних аспектів, деякі з них навіть збереглися й до нині. Українці вмiли відчувати природу, черпати здоров'я, силу й красу. Всі творчі сили людини були спрямовані на духовне збагачення.

Якщо, спробувати уважно спостерігати можемо помітити, що **скарби** зовсім поруч, на поверхні, вони мають властивість передаватися з покоління в покоління. До таких скарбів, належать: звичаї та традиції, пам'ять роду, і батьківська хата, і гарна природа, і почви, на яких можна вирощувати багато сільськогосподарських культур. Доречі, Світловодськ не дарма називають містом-садом, що виросло у парках і скверах. Цікавою є історія цього лісового масиву. Він був створений жителями села Табурища ще в довоєнні роки. Але найбільший скарб - це люди. Працьовиті, талановиті, освічені люди - це справжній скарб для будь-якої країни.

Усна народно-поетична творчість також, може слугувати класичним прикладом духовної цінності та єдності між усіма українськими землями. Уплетені в народні звичаї пісні старанно передавалися з уст у уста. Мабуть, не можна віднайти жодного звичаю нашого народу, який відбувається без мелодійних, сповнених почуттів пісень. Наддніпрянська земля на різних етапах історії народжувала талановитих людей. І хай їх обдарування було далеко не рівновеликим, хай не всі досягли вершин у царині власної творчої діяльності, усе ж місцевої слави вони зажили. Тож, чи не нам пишатися земляками, берегти бодай те, що зберегла нам пам'ять предків та скромні публікації різних років.

Також, до вашої уваги буде представлені відомості про наш Світловодський міський краєзнавчий музей — місце по-справжньому дивовижне, а головне- це унікальний духовний

скарб . Це справжня машина часу, на якій можна вирушити у захоплюючу і дивовижну подорож у минуле світловодської землі та навіть побувати в місті, якого вже не існує.

Щоб переказати все, нині відоме, не вистачить пів життя, а дослідити все повністю, не досить і цілого Цими словами я хочу сказати, що кожен з нас повинен знати історію, та духовну спадщину свого народу.

Інакше, хто ми без своєї історії і спадщини...?

РІДНА МОЯ СНІГУРІВКА

Гишак Іван, 9 клас, гурток «Юні екскурсоводи»

Павлівський навчально-виховний комплекс

Керівник: Ковтун Ганна Миколаївна, вчитель української мови та літератури

Відчуття причетності до держави з багатющим минулим народжується, очевидно, тоді, коли ти знаєш звідки пішов твій рід, хто посадив крилатого ясеня на твоїй вулиці і викопав глибоку криницю біля двору сусіда, коли з'явилась перша хата в твоєму селі...

Опрацювавши велику кількість літератури, я дізнався, що до археологічних пам'яток нашого краю відносяться 92 кургани та 18 поселень. Знайдені на розкопках предмети підтверджують наявність двох зимівників запорозьких козаків поблизу Інгульця.

На початку літа 1812 року із сіл Снягуровка та Ненадейківка Климовецького повіту Могилівської губернії на південь відправляється обоз. У його складі 22 переселенські сім'ї державних селян, які, згідно указу царя Олександра I від 1803 року, за великий викуп звільнилися від кріпосництва і одержали звання «вільних хліборобів». Вони чули, що десь тут, на півдні Росії, є вільні землі, де можна оселитися подалі від поміщиків і розвести господарство. Царський уряд заохочував такі переселення, бо необхідно було захистити віддалені краї від набігів кримських татар. Очолив переселення старший в групі по прізвищу Середа.

Вдалося зібрати цікавий матеріал про прабатьківщину нашої Снігурівки і допоміг мені у цьому керівник народної любительської кіностудії «Інгулець» Володимир Чепік, який у 1987 році був у творчому відрядженні у Снягуровці Смоленської області, переселенці з якої у 1812 році заснували наше місто...

Біля колишньої середньої школи №1 по вулиці Чайковського збереглися до нашого часу рештки верстового стовпа. Змурований він ще до заснування Снігурівки. Верстовий стовп – німий свідок дороги з Херсону через Снігурівку, Костомарівку і Широке.

Після закінчення громадянської війни у Снігурівці нараховується 966 чоловіків і 884 жінки. Село мало 657 дворів, 3 кузні, 7 шевських майстерень, 13 дрібних лавок.

Голод не обійшов жодної селянської хати нашого краю. Стало зрозуміло, що головною його причиною були колективізація та нереальні завдання хлібозаготівель. Але ще багато селян цю владу підтримували...

Анонімний лист жителів с. Снігурівка, надісланий до ЦК ВКП(б) –

Й.Сталіну й ЦК КП(б) У.

З самого початку ми стояли за радянську владу і зараз не хочемо, щоб вона втрачала авторитет, але ми вже не в силах терпіти і просимо зверніть увагу: у нас уже опухлі від голоду діти. Нас 284 чоловіка, щоб поодиначку нас не брали в ГПУ, ми не підписуємо.

Більше двох з половиною тисяч снігурівчан склали свої голови в роки другої світової війни. Біля плит меморіалу загиблим воїнам у Снігурівці читаю, що не повернулися з війни, загинули і пропали безвісті: 13 Лопатньових, 10 Луцкіних, 8 Кураків, 6 Болотніх, 6 Вараксів, 6 Коваленків, 6 Шаповалових...

Та найбільше мене вразила доля 19-річної дівчини – Іди Лауди . Коли почалася війна, їй було 16 років.

Із спогадів Іванової Зінаїди Іванівни, яка разом з Ідою була в камері: *«Іда була страшно замордована, напівсліпа, на тілі вирізьблена зірка, вирвані нігті. Як тільки вона приходила до тям після допитів, намагалась підбадьорити всіх, хто знаходився з нею в камері».*

Що чули і думали полонені? Перед ними простягався широкий степ. Їм всім хотілося жити. А вдалині гуркотіла канонада...

Живими свідками подій 1944 року є учасники звільнення нашого міста Олександр Семенович Корсунський та Олександр Іванович Соболюков.

Я впевнений, що кожен житель України повинен знати правдиву історію свого краю. Ми не маємо права забувати про тих, хто віддав своє життя за наше щасливе майбутнє.

УЧАСТЬ ЗАКАРПАТЦІВ У ВІЙНІ ПРОТИ МОСКОВСЬКИХ ОКУПАНТІВ

Глеба Василь, вихованець гуртка «Історичне краєзнавство» Закарпатського центру туризму, краєзнавства, екскурсій і спорту учнівської молоді
Керівник: Мазур В.Б., керівник гуртка «Історичне краєзнавство» Закарпатського центру туризму, краєзнавства, екскурсій і спорту учнівської молоді

Пошукова робота присвячена участі мешканців Закарпаття у московсько-українській війні та дослідженню бойового шляху 128-ої окремої гірсько-штурмової бригади, яка дислокується на території нашого краю.

Поштовхом до написання роботи стали трагічні події на Сході України, які розпочалися у 2014 році з антидержавницьких виступів прихильників так званого «руського мира» та окупації частини Донецької та Луганської областей підрозділами російської армії.

У серпні 2020 року Україна відсвяткувала свій 29-ий рік народження. Але, на жаль, ця історична подія відбувається під час неоголошеної війни, яку розпочала Росія проти нашої держави у лютому 2014 року. Російська імперія ніяк не може погодитися із втратою влади над своїми колишніми колоніями, особливо над Україною, ресурси якої вона використовувала для власних потреб впродовж більше ніж трьох століть. Російське шовіністичне керівництво ніяк не хоче примиритися з думкою, що назавжди втратило Україну, яка займає дуже зручне геополітичне становище в центрі Європи.

У цей дуже складний для нашої Батьківщини час ми вирішили показати героїзм наших захисників, які брали й беруть участь у неоголошеній війні на Сході України проти російських окупантів. Їхня мужність та самопожертва дали можливість зберегти незалежність нашої молоді держави. Московські пропагандисти та «п'ята колона» (ворожа агентура в Україні, прихильники так званого «руського мира», українофоби всіх гатунків) стверджують, що на Донбасі йде «громадянська війна», щоб замаскувати втручання путінського режиму у внутрішні справи України й загострити суперечності в середині нашої держави. Тоді постає питання – яким чином купка ненавчених «шахтарів та трактористів» (за твердженнями російських пропагандистів) без зовнішньої підтримки може вести бойові дії протягом шести років? Звідки в них боєприпаси, бойове спорядження та техніка? Яким чином вони керують складною технікою, на освоєння якої потрібні роки навчання у військових училищах? А це системи залпового вогню «Град», «Ураган», «Смерч», система ППО (протиповітряної оборони) «Бук» (якою російські окупанти збили 17 липня 2014 року малазійський Боїнг-777, в результаті чого загинули всі пасажирки та екіпаж корабля – 298 чоловік), системи радіоелектронної боротьби, танки, артилерія тощо.

Як відомо, приводом до агресії Росії проти України стала Революція Гідності, в якій всі свідомі громадяни нашої країни повстали проти кримінально-олігархічного режиму партії регіонів та її ватажка, колишнього кримінального злочинця, а на час революції президента України В.Януковича. Під час революції російська пропаганда підняла гвалт про якихось міфічних «Бендеровцев» (правильно – бандерівців), які нібито після захоплення влади в Києві почнуть переслідувати й знищувати всіх росіян та російськомовних мешканців нашої держави. Зазомбована російською пропагандою частина населення України, особливо на Сході та Півдні, повірила у ці казки. Тому ще у лютому 2014 року під приводом захисту «російськомовного населення» збройні сили Російської Федерації окупували Крим, а з березня того ж року почали засилати своїх диверсантів для захоплення міст на території Донецької та Луганської областей. Частина населення цих областей та представників силових структур перейшли на бік окупантів, що спричинило військовий конфлікт, а пізніше й пряму окупацію з боку Росії.

Наша держава в той час не мала достатньо кількості військових для захисту від московських агресорів. Як нам розповідали деякі з учасників війни на Сході України, станом на початок 2014 року боєздатних військ заледве нараховувалося близько 5 тисяч чоловік при 120 тисячах офіційної кількості. Крім того, були відсутні головнокомандувач (Янукович втік до Росії),

більшість високопосадовців у Збройних силах, силових структурах, які або зрадили Батьківщину, або втекли до Росії. Казна держави була майже порожня, бо значна частина коштів була вивезена за кордон представники скинутої народом влади. Не існувало чіткої організації в державних структурах, Збройних силах. Владою регіоналів була майже повністю знищена система воєнних комісаріатів, які займалися мобілізацією до армії, розформовано багато військових частин, а їх зброя розпродана за безцінь. У цей час на захист нашої Батьківщини стали представники Добровольчих батальйонів, більшість з яких брала участь у Революції Гідності, не мала військового досвіду, але була патріотично налаштована.

На щастя, у ЗСУ (Збройних силах України) на той час ще залишалися боєздатні частини, що могли дати гідну відсіч московським окупантам. Серед них була й 128-а окрема гірсько-піхотна (з 2018-го – гірсько-штурмова) бригада, що дислокується на території Закарпаття. 15-ий окремий гірсько-піхотний (з 2018 року – гірсько-штурмовий) батальйон входить до складу цієї бригади. Він дислокується в Ужгороді, тому багато інформації при написанні роботи ми отримали від військовослужбовців цієї частини. Серед них були й випускники нашої Ужгородської загальноосвітньої школи №9. Через те, що багато військових ще продовжують службу у лавах Збройних сил, нам не дозволили їх фотографувати та публікувати імена й прізвища. На основі спогадів воїнів, що брали участь у війні на Сході України, ми намагалися показати бойовий шлях 128-ї бригади та 15-го окремого гірсько-штурмового батальйону, в лавах яких проходили службу або продовжують служити наші відважні захисники. Ми також хочемо розкрити злочини російської імперії проти українського народу, нашої держави. Цією війною путінський режим хоче ослабити Україну, внести розбрат серед населення, в чому йому активно допомагають таємні та відкриті вороги нашої незалежності, що ведуть антиукраїнську пропаганду через засоби масової інформації як в середині держави, так і за її межами.

У роботі розкривається бойовий шлях 128-ї ОГШБ, участь її військовослужбовців у московсько-українській війні. Більшість інформації для написання роботи ми отримали з інтерв'ю, які взяли у діючих та колишніх військовослужбовців 15-ого окремого гірсько-штурмового батальйону, який входить до складу вказаної бригади і дислокується на території Ужгорода. Під час написання роботи ми відвідали розташування батальйону, де познайомилися з видами озброєння, спорядження та бойової техніки цієї частини, мали змогу поспілкуватися з учасниками війни на Сході України. У роботі ми також хочемо розкрити злочини російської імперії проти українського народу, нашої держави. Цією війною путінський режим хоче ослабити Україну, внести розбрат серед населення, в чому йому активно допомагають таємні та відкриті вороги нашої незалежності, що ведуть антиукраїнську пропаганду через засоби масової інформації як в середині держави, так і за її межами. Актуальність нашої роботи полягає у необхідності виховувати патріотичні почуття у підростаючого покоління, повагу до героїв російсько-української війни, бійців ООС (АТО), волонтерів, всіх небайдужих до долі Батьківщини громадян. Нажаль, ця війна ще не завершена, що є великою загрозою для незалежності та територіальної цілісності України.

ПИСАНКОВИЙ ВСЕСВІТ ГАЛИНИ ДРОЗДЮК

Годованець Яна, 7 Б клас, вихованка гуртка

«Географічне краєзнавство» при Порогівській ЗОШ Богородчанського району,
Івано-Франківської області Керівник: Лешко Г.В., керівник гуртків Богородчанської філії
ОДЦТКУМ

«Писанка ... - це не тільки одна з форм українського народного розпису, це своєрідна образотворча абетка у вигляді символічних зображень, за допомогою яких ми читаємо історію давніх віків»
Олексій Соломченко

Багато десятиліть писанка залишається незмінним атрибутом християнських обрядів. Кожної весни вона збирає родину з писачками у руках та прикрашає великодні кошики українців.

На Великдень українці печуть паски та роблять писанки та крашанки. Крашанка — це яйце, яке опускають в спеціальний розчин, після чого воно змінює свій колір і стає червоним, синім, зеленим тощо. Писанка — це яйце, на якому намальований якийсь орнамент. Моя бабуся казала, що орнаменти — це не прості малюнки. Це таємничі знаки, зв'язані з магічними обрядами, присвяченими святу Весни. Зараз люди вже забули зміст цих орнаментів, розучились читати їх таємничі знаки.

За легендою, найперше яйце мало всередині зародок усього світу. Коли на яйце наносять орнамент, воно стає не простим, а святим. Писанки вважались помічниками й захисниками, тому їх не можна було писати в той час, коли з кимось посварився, чи був у гніві. Писанка — символ добра й сонця.

Звичай робити писанку був перейнятий іншими народами. Зараз багато американців, німців, канадців не уявляють Великодня без писанки.

Здавалося б таке маленьке яйце, але насправді воно несе в собі історію минулих поколінь, традиції, сакральний зміст та тепло рук автора.

Писанка - яйце, розписане символами, що нанесені за допомогою воску та барвників. Вона є символом життя, сонця, краси, добра. Своєю історією яйце із сакральним змістом сягає дохристиянських часів. Тоді, людина була неподільною з природою, а яйце для неї було загадкою, адже з нього неживого народжувалось живе.

Символи, які люди вимальовують на яйцях, обирають відповідно до того, яке повідомлення ти хочеш залишити. Кожен символ щось означає та може бути поєднаним з іншим. З часом символів стає все більше і більше, а писанка стає багатшою.

Як символи, так і фарба у писанках обирається не спроста. Кожен колір щось означає: зелений - символізує природу, прихід весни; червоний - любов, радість життя; жовтий, помаранчевий - тепло, сонце, зірки, місяць; білий - чистоту та світлість тощо.

Кожна писанка є унікальною, не схожою одна на одну. Більше того, у кожному регіоні України писанку створюють у традиційних кольорах та наносять традиційні для регіону символи.

Історія писанки сягає сивої давнини, вона пов'язана з поклонінням родючості землі, з величанням весняного відродження життя. Яйце символізує сонце і відродження. Наші предки вірили, що писанка має магічну силу – приносить добро, щастя, захищає від усього злого.

В теперішні час поєднуємо писанку з Великоднем. Малюнки на писанці мають символічне значення: зірка і хрест – символи сонця, рослини – юності, краси.

Однією з кращих майстринь писанкарок Богородчанського району та Прикарпаття є Галина Дроздук із с. Пороги (Дод 1). Її писанки відрізняються особливістю виконання, різними техніками та розмірами писанок (Дод.2), за що вона неодноразово виборювала призові місця на Прикарпатських конкурсах - виставках кращих писанок, які проходять у знаменитому музеї Писанки у Коломиї. Ще Галина Дмитрівна малює на склі картини, вишиває ікони, робить пейзажні аплікації, за що була внесена як майстриня до книжки “Богородчанщина мистецька”(Дод. 3).

Галина Дмитрівна Дроздук народилася 07.12 1980р. у селі Пороги (вул. Тичини, 22), Богородчанського району.

Ще малою вона цікавилася українськими звичаями та обрядами, історією і традиціями свого народу і росла творчою й талановито дитиною.

Після закінчення Порогівської ЗОШ І-ІІІ ст. закінчила вище професійно-художнє училище у селищі міського типу Гриців, Шепетівського району Хмельницької обл., за спеціальністю “художник-дизайнер”.

Зараз вона знає на Богородчанщині майстриня-писанкарка.

Галина Дмитрівна очолює шкільний гурток "Писанкарство", який працює у Порогівській ЗОШ І-ІІІ ст., член літературно-мистецького об'єднання "Натхнення".

Заняття гуртка «Писанкарство» мають не тільки практичну, а й теоретичну спрямованість, на яких Галина Дмитрівна знайомить вихованців з історією писанки, значенням символів і методами організації навчально-виховного процесу в гуртку, сприяє розвитку творчих рис характеру, спостережливості, творчої уяви і фантазії.

Під час роботи вдало поєднує теоретичні знання з практичними. На заняттях гуртка переважає атмосфера доброзичливого спілкування, творчості і наполегливості. Вона постійно

підвищує свій професійний рівень. З 28.11 по 09.12 2005р. – курси підвищення кваліфікації за категорією «Керівник гуртку позашкільних установ» при Івано-Франківському ІТПО. Займається самоосвітою – це відображається на результативності її діяльності. Вихованці Галини Дмитрівни щорічно приймають участь в обласних виставках присвячених українській писанці, за що неодноразово були нагороджені дипломами та грамотами.

У 2006, 2008, 2009, 2018, 2019р здобувала призові місця в обласному конкурсі писанкарів у Коломиї (Дод. 4, 5).

Живописні мініатюри нашої писанкарки неодноразово виставлялися на сільських, районних та обласних виставках народних умільців.

В інтерв'ю газеті “**БогоСІТУ**”, яке записала журналіст Хрисина Тріщук, Галина Дроздюк сказала: «...я роблю писанки різного розміру та різними способами. Це і бісер, і гачкування, і викладання візерунків різними крупами. Проте, пасхальні писанки – це особлива робота. Пам'ятаю, ще малою з мамою бралася до цієї роботи, та тоді це були прості й швидкі способи крашення... А зараз... це переважно петриківський розпис. Можна писачком наносити орнаменти. До речі, хотіла б зауважити, краще брати фарби для бавовняних тканин. Вони тримаються краще і кольори яскравіші. Можна ще розмальовувати гуашшю, а потім покривати лаком. Так ми на гуртку робимо. Також красиво виглядають шкрябанки. Це коли на однотонно розмальованому яйці вишкрябуються візерунки.»

Галина Дроздюк надзвичайно талановита жінка. Її творчіть не закінчується тільки писанками. Зустрівшись з нею, біля її дому, можна побачити багато різних виробів, які прикрашають і подвір'я і дім. Це декоративні будиночки (Дод. 6,7), різні вази та глечики для вазонів, будиночок для собаки і скляні вітрини на криниці (Дод.8). Все в господарстві говорить про її велику творчу натуру і різні, Богом дані таланти, якими вона декорує свій дім. Майстриня, Галина Дроздюк, виготовляє мініатюрні будиночки, різного виду природні аплікації, малює пейзажі, вишиває. Однією з найвідоміших робіт є карта України “Писанка – пам'ятка українського народу” (Дод.9) де вона прикріпила до кожної області України, її місцеву писанку з особливим розписом. Та найбільше враження склалося від двох ікон – писанок, це яйця 30 см довжини, на одній вишито ікону Ісуса Христа у терновому вінку, внизу з прикріпленим серцем з терням і каплями крові та води, а інше – писанка з іконою Богородиці з прикріпленим серцем у трояндах, та мечем. Ці два яйця (Дод.10) майстриня вишивала два роки, бісеринка за бісеринкою. Розказувала, що молившись, вона часто дивилася на такі ікони у своєму молитовнику, і прийшла думка їх зобразити на великих писанках, це була кропітка робота, адже було важко продумати всі деталі так, щоб обличчя було чітке і вмістилося на писанці, але, як каже Галина Дмитрівна: “Слава Богу все задумане вдалося втілити”

Неодноразово про Г.Дроздюк писали різні газети, серед них районна газета “Слово народу” 2005 р. Збереглася вирізка з газети, де керівник гуртка Анна Лешко, тоді ще Зеленько, яка була записана у гуртку писанкарства давала інтерв'ю (Дод.11).

Майстер клас Галини Дроздюк по розпису писанки

Для написання писанки необхідно приготувати чисте, свіже, без плям, тріщин та подряпин куряче яйце. Інколи писанки пишуть на гусячих, качиних яйцях або яйцях інших свійських або й диких птахів. Перед початком роботи яйце миють у чистій теплій воді, м'якою щіточкою можна почистити найбільш забруднені місця, після миття яйце витирають чистою сухою ганчіркою.

Для поділу поверхні яйця і нанесення малюнків потрібен простий олівець, гостро заточений і бажано не дуже м'який, щоб лінія на шкаралупі була не дуже темною.

Писачок -інструмент, за допомогою якого наносять воскові або парафінові лінії на поверхню шкаралупи або покривають воском окремі фрагменти орнаменту. Писачки бувають різні за конструкцією, в залежності від місцевих традицій, але принцип один - це трубочка переважно з металу, що добре втримує тепло - міді, бронзи, латуні, прикріплена до палички-ручки.

Свічка, що може бути з воску або парафіну, кріпиться до підставки металу, що має бути стійкою і з гострим краєм, об який знімаються надлишки воску з писачка. Найпростіша і найзручніша підставка - звичайна бляшанка, або склянна банка.

Для фарбування писанок приготуємо набір розчинених анілінових барвників, що призначені для фарбування вовни. Фарбу, приблизно, половину чайної ложки, висипаємо у банку

місткістю 0,5 л та заливаємо її 250-300 гр. окропу. Воду для розчинення барвників бажано брати м'яку. Фарбувати писанки можна тоді, коли фарба повністю охолоне до кімнатної температури. Основні кольори барвників - жовтий, зелений, червоний та чорний. Рідше використовується синій, фіолетовий, оранжевий та коричневий кольори.

Для більш якісного фарбування поверхні шкаралупи приготуємо 9% розчин оцтової кислоти (харчовий оцет) у 0,5 л банці - 300 гр., а для написання писанок способом відбілювання - розчин будь-якого відбілювача для білизни, наприклад, 2-3 ст. ложки "білизни" на 300 гр. води. Потрібні ще чисті ганчірки, що добре вбирають вологу, та ложки, якими опускаємо писанки у фарбу, вони беруться для кожної фарби окремо.

Отже, візьмемо у ліву руку яйце, а в праву олівець та нанесемо олівцем лінію навколо яйця, що поділить поверхню на дві рівні частини вздовж. Потім кожну половину ділимо ще на дві частини, маємо вже 4 частини, після цього робимо поділ писанки поперек, таким чином отримуємо 8 рівних частин-трикутників на поверхні яйця. Такий поділ є зручним для подальшого нанесення малюнку на шкаралупі, причому ці лінії можуть бути наведені пізніше воском, а можуть бути і як допоміжні для правильного нанесення малюнку. Далі наносимо олівцем малюнок, після чого починаємо роботу з воском.

Запалюємо свічку та нагріваємо над полум'ям писачок, який потрібно тримати у правій руці на зразок ручки або олівця. Після того, як писачок достатньо нагріється, набираємо зі свічки всередину трубочки парафін чи віск, він розтоплюється у трубочці і, стаючи рідким, витікає через нижній отвір писачка.

Наносимо писачком воскові лінії на поверхні яйця, але тільки ті, що на зразку є білими. Це, як правило, ті, що ділять поверхню яйця на рівні частини або контури фігур. Тут потрібно зауважити, що справжній віск дає більш тонку, "тугішу" лінію, а парафін легше розтікається на поверхні і дає лінію більш широку. Час від часу писачок слід злегка підігрівати в полум'ї, набирати новий віск та при потребі чистити писачок шматочком сталевого дротика.

Після того, як нанесені всі лінії, що мають залишитись білими на 3-4 секунди опускаємо яйце в оцет, обережно виймаємо його, не витираючи, опускаємо на ложці у фарбу. Якщо на писанці серед інших кольорів жовтий колір, тож яйце в першу чергу опускаємо в жовту фарбу. Час фарбування яйця залежить від якості шкаралупи, в середньому 5 хвилин.

Виймаємо яйце з фарби, обережно витираємо його ганчіркою та чекаємо ще кілька хвилин до повного висихання поверхні. Далі знову нагріваємо писачок та покриваємо воском ті ділянки малюнку, які на готовій писанці будуть жовтого кольору. Далі опускаємо писанку у червону або зелену фарбу, в залежності від малюнку, покриваємо воском наступні потрібні ділянки, відповідно ті, що на готовій писанці мають бути червоного або зеленого кольору. Якщо тло писанки є чорним, то нарешті писанку опускаємо до чорної фарби. Фарба перекриє всі ділянки шкаралупи, що залишились не покриті воском.

Якщо нам потрібно виконати писанку, що має біле тло, то після нанесення всіх кольорів на поверхню потрібно опустити писанку в розчин відбілювача до повного відбілювання тла, потім промити писанку в проточній воді. Так виконується писанки методом відбілювання (або відмивання). Коли всі кольори нанесені, віск з писанки можна зняти. Робимо це над свічкою, підносячи писанку до полум'я збоку і витираючи ганчіркою розтопленій віск. Можна також покласти писанку до печі або духовку, коли віск розтопиться, повитирати його залишки ганчіркою. До речі, і лінії від олівця, якими наносили малюнок, при цьому також знімаються.

Щоб писанка довше зберігалась, доцільно її "видути" ще до того, як віск буде знятий. Спочатку проколюємо писанку з одного торця і обертальними рухами робимо невеликий отвір в шкаралупі. Повторюємо це з іншого, протилежного кінця писанки. Потім тримаємо писанку двома руками над склянкою, дуємо в один із отворів, через інший буде витікати білок і жовток. Після повного видалення вмісту яйця віск з писанки краще знімати в духовці, оскільки при цьому висушується і внутрішня поверхня шкаралупи. Роботу закінчено, писанка готова (Дод.12).

Покладіть писанку на видному місці або подаруйте її від щирого серця, адже це – оберег!

Г. Дроздюк

Висновки

Писанка – одна зі стародавніх форм українського народного розпису, у якому наші пращури втілювали свої прагнення, віру.

Виготовлення писанок в українській традиції наділялось сакральним значенням та входило до звичаєво-обрядової сфери. За традицією розпочинали писати писанки з другої половини

Великоднього посту, а найбільше їх виготовляли у четвер і п'ятницю перед Пасхою. Займалися цим переважно жінки. Вірили, що писанка вийде гарною лише тоді, коли під час її виготовлення поруч не буде нікого стороннього, тому розписували великодні яйця переважно на самоті.

Мало хто знає, що писанки виготовляли також у монастирях, де на них зображали релігійні сюжети. На Великдень писанки та крашанки освячували у церкві, а потім використовували для прикрашання осель, у великодніх іграх або з ритуальною чи магічною метою.

Писанкарство - складне вишукане мистецтво, яким оволоділа майстриня з с. Пороги, Галина Дроздук. Її різноманітні техніки виконання писанок вражають (Дод.13). Кінцевий результат роботи заслуговує на найвищі оцінки, вона неодноразово посідала призові місця на обласних конкурсах. Окрім того що вона займається писанкарством, ще має багато робіт прикладного декоративного мистецтва, це людина надзвичайно щира, добра і талановита, охоче ділиться зі своїми знаннями з усіма охочими. Саме такі люди творять творять історію нашого краю.

Список використаних джерел

1. Лоліна Н.А. Регіональні особливості символів та знаків української народної писанки. Вісник ХДАДМ. Образотворче мистецтво. С.119-123.
2. Лосик Галина. Типологія та художні особливості писанкарства Опілля та Бойківського Підгір'я кінця XIX – XX століття. Вісник Львівської національної академії мистецтв. Вип. 32. 2017 р. С.200-208.
3. Майстри Прикарпаття. Дроздук Галина Дмитрівна. URL: http://mpryk.blogspot.com/2015/01/blog-post_27.html
4. Рожко Віра. Сонячне свято писанки. Слово народу. 2005р. №27. С.2
5. Соломченко О. Писанкарство карпатського краю. Народне мистецтво. 1997. №2. С. 20-22

МОЛОДІЖНА СУБКУЛЬТУРА ЯК СПОСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Головащенко Ярослав, учень 8 класу, Люботинської гімназії № 5

Люботинської міської ради Харківської області

Керівник: Чурилов Євген Вячеславович, вчитель історії Люботинської гімназії № 5
Люботинської міської радо Харківської області

У будь-якому суспільстві разом з елементами загальнолюдської культури і домінуючою суперкультурою можна виокремити і субкультури (підкультури) – культурні зразки, що їх використовують, як антипод панівним цінностям.

Прийнято вважати, що виникнення субкультур пов'язане з певним рівнем розвитку суспільства. Існує також точка зору, що субкультури відсутні в примітивних формах суспільного буття. Іноді цей момент акцентують ще більше, вважаючи, що субкультури – сучасне породження міського устрою життя. Думається, що причин для виникнення субкультур чимало і певною мірою вони мають загальнозначущий характер, проте через певні обставини увагу на них стали звертати тільки останнім часом.

Субкультура – це необов'язково негативна характеристика; важливим нюансом її змісту є момент іншості, несхожості, неспільності в розвитку ціннісних переваг за певної самостійності і навіть автономності.

Особливістю субкультури є те, що вона не претендує на заміщення собою панівної культури, витіснення її як даності. Така субкультура негативним ставленням до панівних культурних норм не відрізняється. Вона, як правило, спокійно уживається з існуючими настановами суспільної культури, займаючи своє місце в її структурі.

Українська молодіжна субкультура має своєю особливістю те, що вона орієнтована або на проведення відпочинку, або на передачу і поширення інформації. У той час як на Заході альтернативний рух, який виріс із молодіжних субкультур 60-70 років активно приймає участь в соціальних програмах, допомагає хворим, інвалідам, наркоманам.

Враховуючи зміни, які відбулися за останні роки із часів виникнення, а також специфіку України, можна запропонувати наступну класифікацію молодіжної субкультури:

- романтико-ескапістські субкультури (хіпі, індіаністи, толкіністи, байкери);
- гедоністично-відпочинові (мажори, рейвери, репери);

- радикально-конструктивні (панки, екстремістські політизовані субкультури лівого і правого напрямку);

- кримінальні (гопники, любери).

Вся молодіжна субкультура побудована на використанні досягнень "високого мистецтва". Свій розвиток вона "розпочала" наприкінці ХХ ст., яка реалізувалась у трьох сферах буття, які не мають прямого стосунку до соціального устрою. Однією з таких сфер є мода, чий темпи змін часто не відповідають можливостям виробництва, а іншою - музичні ритми.

Мода швидко та активно заявила про себе, як про важливий елемент сучасної культури, молодіжної зокрема.

Молодь завжди знаходиться на роздоріжжі, вона потребує підтримки і бажанні бути зрозумілою і почутою. І оскільки ні того, ні іншого вона не знаходить серед старшого покоління, молодим людям нічого не залишається, окрім як об'єднатися і самостійно реалізовувати себе в якості особистостей.

Субкультура - це те середовище, в якій молоде покоління адаптується в світі дорослих, знаходить однодумців, а також це спосіб самовираження, соціалізації в своїй культурі, реалізації свого творчого потенціалу, розвитку особистісного росту

У рамках субкультури молодь захоплюється музичною творчістю, образотворчим мистецтвом, літературою, фольклором, історією, мовами, філософією, природно-математичними науками. Це свідчить про те, що молодь не тільки розвиває в собі особистостей, а й збагачує культурну спадщину своєї країни.

ГЕНОЦИД ЄВРЕЇВ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Голодюк Вікторія, учениця Вараського ліцею №5
управління освіти виконавчого комітету Вараської міської ради
Керівник: Клімкович Ю.Й., вчитель історії

Наша пам'ять, як обрій бездонна...

Дивлюсь: довкола населених пунктів кладовища. Це і українські (наші), польські та єврейські. Тільки у Матінки-Землі не було і не буде дітей, розділених за національністю.

Немає, мабуть, у Володимирецькому районі людини, яка б не знала про Бахову гору. Свою відомість гора отримала зовсім не через прізвище багатого селянина, якому колись вона належала. Сумну славу їй принесли події, що стались тут кілька десятиріч тому.

На узбіччі шосе у лісі між селами Суховоля та Рафалівка стоїть обеліск. Лаконічні, сповнені гніву і печалі слова, викарбувані на ньому: "Товаришу, зупинись! Схили свою голову. Тут у 1942 році німецько-фашистськими загарбниками замордовано 2500 громадян єврейської національності".

Багато таких могил залишила на землі війна. Ми вшановуємо світлу пам'ять тих, хто пішов з життя, недоспівавши, недокохавши, не побачивши щастя своїх дітей. І тавруємо ганьбою їх убивць, які холоднокровно й педантично розвивали фабрику смерті, з диявольською винахідливістю пускали в хід газові камери та крематорії.

Історія не забуде і не простить злочинів гітлерівським загарбникам. Непідвладна часові пам'ять людей, які пережили найчорнішу ніч у своєму житті. Непідвладна часові пам'ять землі, полита невинною кров'ю. Протягом років із розповідей нечисленних очевидців у деталях вимальовується картина подій, що сталась на Баховій горі наприкінці літа 1942-го.

У 1999 році на Баховій горі було встановлено пам'ятник на спомин про розстріляних (додаток 3). В Рафалівці залишився після 1942 року один єврей, який втік дорогою до знищення, всі роки ховався в лісі, а в 1970 році за його словами написали книгу. Цей врятований єврей - Авраам Апельбаум. Як повідомляє сайт <http://polissya.net>, Авраама Апельбаума, тоді 17-річного юнака, врятувала сім'я Мельників з села Сопачів Володимирецького району. У 1999 році з нагоди відкриття пам'ятного знака на Баховій горі він разом з групою євреїв приїжджав до Рафалівки. Пізніше у цьому місці побував і його внук - Омрі (додаток 4).

І ось до цього місця дісталися «чорні археологи». Що вони шукали, розкопуючи могили, невідомо. Мабуть, совість. Перший випадок розкопок на території масового розстрілу стався у

березні 2018-го (додаток 5). Після цього виконавчий комітет Рафалівської селищної ради звернувся із відповідною заявою до поліції. Але винуватців скоєного так і не знайшли.

Тоді небайдужі громадяни власними силами впорядкували місце поховання 2,5 тисячі осіб.

Ми з краєзнавчим гуртком нашого ліцею спробували дізнатись таємниці сумної гори. Ми зробили опитування серед нашої учнівської молоді чи знають вони про події тих страшних часів

Актуальність нашої роботи полягає у дослідженні, висвітленні, поясненні та поширенні інформації про трагедію, яка сталась біля нашого міста, поруч наших домівок.

Трагічні сторінки історії треба пам'ятати, щоб вони не повторились знову. Пам'ять треба не мертвим - пам'ять треба живим.

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Гончаров Ігор, учень Слобідської ЗОШ I–II ступенів

Краснокутської районної ради Харківської області

Керівник : Гончарова М.В., вчитель англійської мови та літератури

*Ми пізнаємо цінність води лише коли
колодязь пересихає
(Бенджамін Франклін)*

Чи спостерігали ви за глибинами Світового океану? Не кожному вдається познайомитись з цим прекрасним неймовірним, загадковим світом. Він живе за своїми законами, де вирує різнобарвне, складне та просте життя. Постійно захоплююць підводною красою, природа подарувала один із найважливіший елемент життя – воду. Багато хто думав, що про воду нічого нового ми вже не дізнаємося проте вода одна з найбільших таємничих речовин і кожен день вчені відкривають цікаві та неймовірні факти. Всім відомо що вода - основа життя. .

Без неї не було б людей , тварин, рослин. Навіть мікроскопічні організми просто не виживуть без цієї дивовижної рідини. Але добре, що води на планеті більше ніж достатньо. Для чого потрібна вода в природі? Вода відіграє найважливішу роль, оскільки бере участь у багатьох різних механізмах і процесах на Землі. Словом, без води не було б ніякої екосистеми. А яким би без неї виявився клімат? Це зовсім важно уявити. Все життя, яке існує на планеті, сформоване завдяки воді. Проте всі вищесказані слова не означають, що у людства все гаразд. Поряд із достатньою кількістю води і ряд проблем. Насамперед це збереження світового океану. Жодна країна на сьогодні не здатна самотужки вирішити екологічні проблеми світового океану, саме тому його збереження має стати результатом спільних зусиль. Настільки ж нерозумно обходиться людина з цим безцінним скарбом-океаном. Найбільша загроза для океану, як і для атмосфери, становить забруднення відходами людської діяльності. Дії людини отруюють воду і це призводить до проблеми кліматичних коливань, які порушують природні ритми життя водних і наземних організмів. Гинуть рослини, тварини, живі організми і сама людина. Дуже боляче спостерігати за чудовим навколишнім середовищем яке 'плаче' і 'просить про допомогу нас – людей.

Основні причини цієї катастрофи це: судноплавства (розлиття тисяч тонн нафти на поверхні океану); скид неочищених відходів; ядерні та хімічні відходи: Як не прикро це говорити, але людина – хижак по відношенню до живого світу океанів. Жак Ів Кусто – один із найвідоміших дослідників підводних глибин, у своїй статті , Океан – на шляху до смерті написав, що за 20 років життя скоротилось на 40 % (1970 рік).

Світовий океан є масивним акумулятором сонячної енергії і вологи. Це обумовлює згладжування різких коливань температур, зволоження віддалених регіонів суші, завдяки чому створюються сприятливі умови для існування живих організмів. Світовий океан є джерелом мінеральних, хімічних та енергетичних ресурсів, що використовуються людиною в господарстві, а також білкових продуктів харчування. Із давнини по водах Світового океану пролягають транспортні шляхи між країнами. Близько 80% вантажообігу припадає на частку океанічних шляхів. Освоєння Світового океану і використання його вод у різних економічних галузях світових держав в глобальних масштабах не тільки дозволило вирішити важливі економічні,

правові та політичні проблеми, а й призвело до забруднення Світового океану. Велика частина акваторії океанів забруднена продуктами антропогенної діяльності, зокрема нафтопродуктами.

В процесі своєї еволюції людина навчилася не тільки використовувати ресурси світового океану, але і виснажувати їх. Значення світового океану для людей настільки велика, що дуже важко зрозуміти і оцінити по достоїнству. Кожен з нас повинен задуматися про чистоту “колиски світу”, і наступного разу, відпочиваючи на узбережжі, не засмічувати його.

Світовий океан – це величезна батарея. Він здатний накопичувати тепло і віддавати його тоді, коли настане холодна пора, щоб зігріти землян. У літній час, забираючи на себе більшу частину сонячних випромінювань, він рятує екваторіальні країни від вигорання. Така здатність пояснюється великим вмістом солей у величезній масі води.

Останнім часом улов риби сягнув небезпечної межі. Починаючи з 17 століття кількість споживаних морепродуктів неухильно зростала. Сьогодні цифри говорять про те, що на кожну людину землі припадає по 22 кг. риби у рік. Ще трохи і океан не зможе встигати відновлювати свій тваринний світ.

Економічне значення океану полягає в тому, що це багате незвідане джерело цінних паливних ресурсів – нафти й газу.

Коротко позначимо яка роль океану в житті людини:

- Є накопичувачем сонячного світла;
- Визначає погоду і клімат планети;
- Постачальник прісної води в гідросферу;
- Виконує фільтруючу функцію;
- Очищає повітря і постачає в атмосферу насичений кисень;
- Джерело морепродуктів;
- Джерело мінеральних ресурсів;
- Джерело енергії;
- Транспортний союзник;
- Центр рекреаційних ресурсів та туризму.

Однак, окрім позитивного впливу на природу і людину, океан виконує негативну і дуже небезпечну роботу. Він – причина виникнення руйнівних цунамі, штормів і ураганів.

Звичайно ж, згадуючи проблеми океанів, варто відзначити, що згубний вплив позначається насамперед через промисловість. Чим більше людей – тим більше потреби. Тим більше потрібно здобувати сировини, риби, тим більше виснажуються ресурси Землі. Своєю діяльністю людина забруднила води настільки, що океан не встигає переробляти всі продукти життєдіяльності. Небезпечні розливи нафти або аварії танкерів викликають вимирання підводного життя.

В 1957 році була створена Міжнародна океанографічна комісія при ЮНЕСКО. Основні її завдання:

- Спільне з усіма країнами безпечне вивчення морських глибин;
- Слідкувати за раціональним використанням ресурсів;
- Охороняти багатства Світового океану і зберігати чистоту його вод.

Світовий океан для природи і людини відіграє величезну роль. Насамперед, він – потужний регулятор клімату і погоди нашої планети. Він зберігає тепло і впливає на дощі. Раціональне використання ресурсів Світового океану та вирішення проблеми його забруднення – запорука життя всього людства в майбутньому.

Саме тому суспільство повинне зрозуміти одне, що єдиний спосіб боротьби – це усвідомлення людством незрівняної ролі океану в житті, на планеті у цілому. Бо ж Вода – дорогоцінна рідина, дар природи нашої планети. Усе залежить від неї.

COVID-19 - ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Горюн Дар'я, учениця 9 класу Кам'яноярського НВК
Чугуївської районної ради Харківської області
Керівник: Андреев С.С., вчитель географії

За час пандемії коронавірусу, можна стверджувати, що вона торкнулась усіх, без винятку, галузей людського буття у всьому світі. Тому спробуємо зробити філософський аналіз цієї проблеми. Насамперед, буття людини з початку пандемії зазнало суттєвих змін. Самоізоляція, обмеження та невідомість вплинули на кожного індивіда нашої планети. Вважаємо, що після закінчення пандемії людство вже не зможе повернутися до звичного життя. Час розділився на «до» та «після». Тому можна виділити ряд окремих питань, які потребують філософського обґрунтування.

По-перше, тривала самоізоляція показала ряд проблем, за якими втеча від соціуму перетворилася на громадянський обов'язок. В цей час у людства вкрай активізувалося відчуття самотності та відчаю, відчуження та відірваності від суспільства. Людина виявилась «покинутою» без власного бажання у своєму будинку. Штрафи за порушення режиму ізоляції та суворі карантинні обмеження, у багатьох країнах світу, тільки загострили ці проблеми.

По-друге, розвиток відчуття тривоги та страху смерті спостерігалися на фоні впровадження комендантської години, яка фактично позбавила людей права на свободу. Водночас потрібно зазначити, що залишилася свобода вибору щодо реакції по відношенню до пандемії. Переважання несвідомого страху дало людству поштовх для усвідомлення свого буття та втрати зони комфорту розміреного, неусвідомленого та безтурботного існування.

Пандемія COVID-19 сприяла тому, що людина опинилась в ситуації, коли змогла зазирнути за якусь грань, яка не сприймалась нею до початку перелому часу до коронавірусу. Це дало змогу змінити світогляд та ціннісні орієнтири з багатьох питань, та звільнення від будь-яких ілюзій у сприйнятті реальності. Людина отримала можливість замислитись над нестійкістю, швидкоплинністю та невизначеності самотності, щоб на перше місце вивести не те, що нав'язано суспільством, а саме свої бажання та інтенції.

Самоізоляція дала людині можливість поринути в свою справжню реальність, задуматися над відповіддю на питання «Хто я є?», «Наскільки моє буття унікально?». Також пандемія COVID-19 привернула увагу до відповідальності людини за те, що відбувається в світі. Епідемія коронавірусу показала, наскільки людина може бути чесна сама з собою, незнайомими людьми та близькими. Актуалізувалася проблема сміливості в умінні дивитися на світ своїм власним поглядом. Людина опинилась один на один з лякаючою дійсністю, але вона здатна прийняти виклик бути, а не існувати.

СЕНС ЖИТТЯ У ПОГЛЯДАХ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Гребінник Андрій, учень Зачепилівської ЗОШ І-ІІІ ступенів
Зачепилівської селищної ради
Керівник: Падалка В.Л., вчитель захисту України

Молодь в усі часи була найчисленнішою віковою групою населення. Зазвичай кожне молоде покоління приносило у світ щось нове, за чим це покоління можна було впізнати та дати йому характеристику. Наприклад, покоління 1920-х років відразу викликає у нас думки про пережите лихо Першої світової війни. Як писав Ернест Хемінгуей у книзі «Свято, яке завжди з тобою»: «Ви – втрачене покоління». А й справді, Велика війна наклала настільки сильний відбиток на долі мільйонів людей, що сподіватися на створення цими людьми чогось гарного не варто взагалі. Ще одним прикладом з всесвітньої історії стало покоління 1990-х на пострадянському просторі: це нагадування про болісний розпад соціалістичної системи у Східній Європі, що зробив бідняками не одну родину, а в деяких країнах коштував тисяч життів (наприклад, як це було під час розпаду Югославії).

Сучасну генерацію українців можна виокремити з-поміж попередників за пережитими подіями 2014 року, наслідки яких наш народ відчуває і нині. Так, мова йде про трагічну хронологію Майдану та гібридну війну, котру з Україною розпочала Росія. Важко знайти людину в Україні, котру б певною мірою не зачепив цей збройний конфлікт.

Тим не менш, як часто зазначають нині, «важкі часи створюють сильних людей, а сильні люди створюють гарні часи». Аргументом на цей вислів, думаю, можна вважати молодь повоєнних часів, яка, стаючи політиками, діячами мистецтва, підсвідомо турбувалася про те, аби наступні покоління не застали руйнівних жакіть війни, але пам'ятали про них і передавали ці застороги своїм нащадкам.

Змалечку кожному людину навчають усвідомлювати цінність життя. «Яку воно має ціну?», – запитував себе хоч раз кожен із нас. І батьки, і вчителі завжди говорили нам, що життя – це неоціненний дар, його не можна ні з чим порівнювати, що до нього треба ставитися як до найбільшого подарунку, який взагалі може отримати людина. Тему буття та його сенсу неодноразово обґрунтовували у своїх працях філософи, вчені, письменники, тощо.

Сенс життя для себе намагається з'ясувати кожна людина незалежно від свого віку. Приміром молоде покоління вперше стикається з цим у юнацькому віці, коли постає питання про майбутню професію, подальше життя після школи. Відповідь на це запитання у кожного звучить по-різному, бо кожен міркує з тих можливостей та якостей, якими він володіє: фінансове забезпечення, знання, врешті-решт самооцінка. Давньогрецький філософ Аристотель казав: «У чому сенс життя? Служити іншим та робити добро!». Але чи доречне це висловлювання в реаліях ХХІ століття? Засоби масової інформації, наприклад, Інтернет, та навіть люди, що нас оточують, часто говорять нам, що перейматися треба лише за себе, жити лише для себе і сподіватися лише на себе. На мою думку, така позиція сучасного суспільства віддаляє кожен об'єкт соціуму одне від одного, перетворює наш світ на «холодний та байдужий», яким нам його описують в антиутопіях.

Варто зауважити, що на сенс життя суспільства загалом впливають умови, у якому це суспільство живе та вікові категорії, які в ньому знаходяться. Наприклад, старші покоління, які зазвичай більш консервативні, аніж молодь, сказали б, що сенс життя полягає у плідній праці та родинному благополуччі. У суспільстві, що протягом довгого часу зазнало впливу на себе війни, зауважили б, що все у житті має зводитися до готовності стати на захист своєї держави. І звісно ще одним вагомим фактором у висловленні сенсу життя є погляди на світ кожного члена соціуму. Зазвичай політичні. Тож перед тим, як з'ясувати сенс життя сучасної молоді, що і є метою цієї роботи, по-перше, треба визначити її погляди.

Яким є сучасне покоління? Світом вже прокотилися світові війни, глобальні протистояння двох наддержав та наслідки розпаду однієї з них. Здавалося б, у світі наразі все ідеально і всі повинні бути щасливими. Але чи насправді це так? У локальних масштабах ми можемо спостерігати купу різноманітних конфліктів та викликів людству: загроза ісламізму на Близькому Сході, глобальні кліматичні зміни, зумовлені діяльністю людини, що ставлять під загрозу існування цілих екосистем і час від часу нагадують про себе в різних куточках планети. Більшість населення сприймає ці проблеми не так серйозно, як хотілося б.

З усього вищесказаного на думку спадає висновок, що сучасне покоління має почуватися добре (бо живе в «ідеальному» світі), але при цьому не мати таких твердих позицій у поглядах, які мали, наприклад, покоління часів інтербелуму (період між двома світовими війнами).

Науковці сходяться до думки, що за своїми соціально-політичними поглядами сучасні молоді люди можуть бути охарактеризовані як продемократичні. Так, демократичним партіям та рухам в Україні симпатизують 34,4% молодих людей; партіям і рухам ліберально-буржуазної орієнтації – 12,8% молоді; соціал-демократам – 11,6% молоді; націонал-патріотам – 10,4% молоді; жіночим організаціям і рухам – 8,9% молоді; комуністичним партіям і рухам – 3,3%; монархічним – 3,1%; профашистським – 1,7%; радикальним – 1,1%. Окрім того, сучасна молодь зростала в умовах капіталістичного суспільства, на відміну від старших поколінь, що жили за правилами соціалістичної системи. Також варто зауважити, що молоде покоління є відносно миролюбним (хоча, звісно, у світлі останніх подій як в Україні, так і у світі цього не можна стверджувати цілковито) [1]. Це свідчить нам про те, що сучасні молоді люди не змогли б жити в авторитарному суспільстві, а лише в демократичному, де забезпечуються всі громадянські

свободи. У ЗМІ ми часто бачимо, як сучасна молодь виступає в ролі активістів, розгортаючи боротьбу проти «нерівності» або несправедливості з боку влади. Доказами цих тверджень є події другої половини 2020 року в США, Західній Європі та Республіці Білорусь.

Дивним є той фактор, що іноді старші покоління в пострадянських засуджують молодь за таке непорушне прагнення до всебічної демократії та ліберальності. Мабуть, це є наслідками побаченої наприкінці ХХ століття «ліберальної» політики в Російській Федерації Бориса Єльцина та того, до чого ця політика часом призводила.

Останніми роками у молоді не лише пострадянського простору, а й всієї Європи та світу спостерігаються тенденції зацікавленості в анархізмі [2]. Як зазначав у 2019 році лідер «Народного фронту» Арсеній Яценюк і як писало про це агентство «УНІАН», це прагнення сучасності може мати катастрофічні наслідки для суспільства [3]. Такі прагнення молоді викликають засудження в багатьох політиків та діячів, а тих, хто підтримує ці погляди, знайти дуже важко. На власному досвіді мені доводилося спілкуватися з особистостями, які переконували мене, що такі погляди не несуть нічого руйнівного для людства, а експлуатація людини людиною (або державою) має бути негайно припинена. На думку анархістів це і є ідеальна структура суспільства і той сенс життя, до якого варто прагнути кожному.

Нині великої популярності набули соціальні опитування. На їх основі можна легко скласти ставлення опитаних до тієї чи іншої проблеми. Так, головною метою та сенсом життя для 54,01% респондентів є створення благополучної сім'ї, для 45,26% – досягнення особистого щастя і благополуччя, для 23,36% – пошук нових знань. служіння Богу для 28,47%; вдосконалення власної душі - 25,55%; пошук нових знань - 23,36%; боротьба з власними недоліками є метою життя для 17,52% опитаних; 15,33% респондентів вважають сенсом життя і кар'єрне зростання, і вдосконалення власного розуму; досягнення особистої слави - 2,92%; досягнення влади над людьми - 0,73%; позбавлення від страждань - 0,73% [4].

На основі результатів цього опитування можна зробити висновок, що найбільш пріоритетними для опитаних є сенси життя, що мають гедоністичний (напрямо у етиці, згідно з яким ціннісним критерієм моралі визнається задоволення), інтелектуальний, духовно розвиваючий та релігійний характер.

А як можна змусити людину або втратити сенс життя, або його набути? Чи можливо це взагалі? Звісно, можливо. Причиною цьому мають стати глибокі психологічні потрясіння, кардинальні зміни, резонансні події, що змінюють середовище, в умовах якого людина мешкає. Втрата або набуття сенсу життя, на мою думку, це один з видів адаптацій, які вироблює в себе організм для пристосування до зовнішніх подразників. Відповідно можна подумати, що «втрата мети буття» це лише тимчасове явище, бо як тільки згадані вище адаптації у людини з'являться, вона поставить собі нову ціль життя. Як правило, молода людина втрачає почуття сенсу життя, коли помічає, що ніхто не цікавиться її інтелектом, здібностями, коли не бачить перед собою перспективи [5, с. 63]. Набути мету буття, як правило, набагато важче, аніж втратити: людині треба переосмислити своє життя, «пропустити» всі свої негаразди через себе, аби «власне чуття» вказало істинний шлях до розв'язку проблеми. Але найдієвішим способом в даному випадку, на мою думку, є лише допомога спеціалістів, контакт з якими допоможе людині знову «ввійти в колію життя».

Підсумовуючи все вищесказане, сучасну молодь можна назвати поколінням, яке стоїть на перехресті між старим і новим в розвитку людства. З гарного боку це люди, що в своїй більшості прагнуть до знань, самовдосконалення та будівництва кращого суспільства. З іншого ж, молоді люди мають ряд звичок та схильностей, які б дозволили назвати це покоління одним з найгірших: проблема алкогольної та тютюнової залежності з підліткового віку, небажання розвиватися інтелектуально та морально (зустрічається зазвичай часто, але не настільки, щоб назвати ситуацію критичною), деградація переконань, що виявляється в аморальних вчинках, які заперечують установлені в суспільстві правила. Але основна думка єдина: цьому поколінню доведеться стати відкривачами нового світу, який вже й зараз нам представляють гаджети, удосконалені технології, які покращують життя людства, і, звісно, вчені з усього світу, які говорять, що людство як ніколи близько знаходиться від освоєння космосу та інших планет.

Як представник сучасних підлітків та молоді я стверджую: «Я радий, що живу саме в нинішню епоху».

Список використаної літератури:

1. Молодежь: тенденции социальных изменений: Сб. статей / под ред. В.Т.Лисовского. – СПб.: издательство С.-Петербургского университета, 2000.
2. Кемалова Л. И. Анархистские тенденции в молодежной среде [Электронный ресурс] // URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/anarhistskie-tendentsii-v-molodezhnoy-srede> (дата звернення 16.09.20)
3. УНІАН. «Тенденції до глобального анархізму можуть мати надто серйозні наслідки» [Електронний ресурс] // URL: <https://www.unian.ua/politics/10455000-tendenciji-do-globalnogo-anarhizmu-mozhut-mati-nadto-dorogi-naslidki-yacenyuk.html> (дата звернення 23.09.20)
4. Гавеля О. Р. Сенс і цінності життя сучасної молоді України (релігієзнавче дослідження) [Електронний ресурс] // URL: <https://studfile.net/preview/8141974/> (дата звернення 14.09.20)
5. Степаненко В. // Українська соціологія в пошуках себе, періодичне видання. – 2006.

ЕТНОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КРАЮ

Грицан Олександр, учень 8-А класу КЗ СЗШ №28
Кам'янської міської ради, гурток «Юні музеєзнавці»

Баранник Ольга, учениця 11-А класу КЗ СЗШ №28
Кам'янської міської ради, гурток «Юні музеєзнавці»

Керівник: Бублейник Н. М., вчитель історії, керівник гуртка

За парадними гаслами, трафаретними кодексами ми загубили найсвітліше, найприродніше - людську любов до землі. Оце первісне начало - людина як частка природи, без якого не може розвиватися будь - яка цивілізація, поступово зійшло в небуття, знецінилось, а відтак і здевальвувалося у свідомості кількох поколінь.

Гасло "Ми не можемо чекати милості від природи" - стало ознакою доби зурбанізованого суспільства.

Духовне виродження призвело до екологічного зубожіння - змеліоровані душі знехтували одвічними законами природи. Наслідок - це катаклізми, з якими ми зіткнулися і перед якими безпорадно розводимо руками.

На Україні, з лиця землі, зникло три тисячі річок, викреслено з ужитку озера і болота. Ми лишилися без питної води, бо занастили її отрутохімікатами, знищили чорноземи. Чорнобиль позбавив нас життєвої необхідності - насолоджуватися вранішніми росами, скупатися під дощем, пройтись босоніж по землі.

Мудрі люди говорили : „ Настане час, коли людина боїтиметься землі. Так мовиться в Святому письмі...”.

Жорстокість до духовних традицій, а також до природи виховували не в одному поколінні наполегливо. Ми знехтували традиціями суспільного життя - любити і берегти природу. Маючи народну етнопедagogіку ми наполегливо шукаємо чужих методик.

В коліскових немовлятам мами прививали любов до рослинного і тваринного світу. Першими екологічними уроками були ігри : „Квочка”, „А ми просо сіяли”, „ Берізка” тощо.

Довколишнє середовище формує світогляд і характер, удачу і мораль. З благоговінням схилялися перед культом дерев, закликали весну, зустрічали прилітних птахів, топтали босоніж перші зелені листочки.

Шкільний етнографічний музей «Обереги», що існує в нашій школі з 2004 року крім проведення тематичних екскурсій займається просвітницькою діяльністю. В напрямку «Екологічна стежина» не тільки досліджують традиційні народні звичаї, а також влаштовують свята «Зустріч пташок», «Закликання весни», «Ой, на Івана, ой, на Купала». Записали від старожителів Романкова традицію святкування 1 травня(Травневе свято на якого варили кашу), закладин та зведення хати, перехід в новозбудоване житло.

Ми, українці, нація дуже стара і свою духовну культуру наші пращури почали творити далеко до християнського періоду. Староукраїнські традиції увійшли в плоть і кров наших звичаїв, і тепер ми собі не уявляємо Різдва без куті, Великодня- без писанки, Святої Трійці- без

кличання. Всі ми відзначаємо свято Купала, на «Введіння» - закликаємо щастя на майбутній рік, на «Катерини»- кличемо долю, а на «Андрія» дівчата ворожать, чи вийдуть цього року заміж.

За багато років роботи музею стали традиційними театралізовані дійства «І тихо падає на землю білий сніг» до різдвяних свят, «Кусаємо калиту»-андріївські вечорниці, «Зимовий день із присмаком весни»-Стрітєння, «Дівчина-Весна», «Прийди, весно-красна», «Великодні дзвони». На майстер-класах виготовляємо рушнички-обереги, ляльки-мотанки, малюємо писанки, обмінюємось рецептами випікання хліба, пасок, приготування куті, 12 страв на Свят-вечір. Влаштуємо пересувні виставки із експонатів музею «До батька до хрещеного, до матері хрещеної вечерю я несу». Багато років поспіль наш музей був учасником «Різдвяного вечора», що проводить музей історії м. Кам'янського, де колектив «Співаночка» виконував щедрівки та колядки.

«Вирубаний ліс можна посадити, закаламучену криницю можна почистити, а знищені традиції народу ведуть до знищення цілої нації,- говориться в народній притчі. Хто ми? Звідки? Які? Ці питання завжди з нами. Відповіді на них ми шукаємо всюди.

Члени гуртка «Юні музеєзнавці», записуючи спогади старожилів нашого селища, яке до 1938 року існувало як самостійна територіальна одиниця, а потім було приєднане до м. Дніпродзержинська(Кам'янське) дізнались історію Торжанського шляху, сьогоднішня вулиця Романківська, її назв, 100 літніх будинків, що ще збереглись, історію топонімічних назв частин Романкова, назви балок, що були пристанищем для козаків. Всі ці нароби стали основою для робіт у Всеукраїнських конкурсах: «Історія міст і сіл України», «Моя Батьківщина – Україна», «Традиції та звичаї рідного краю», «Виховуємо патріотів».

Людина хороша, коли на себе схожа. Це – про конкретну людину і про громаду, і про народ. Вивчаючи життя народу, його коріння, розгалужені сухі і новонароджені паростки можна осягнути основи буття. Якими знаннями повинна бути озброєна людина, щоб накреслити напрямок свого путівця, розставити віхи-дороговкази.

21 століття гримить, клекоче, стогне. Планета сповнена синкопами джазу та низькопробної музики, яка лине з багаточисельних засобів масової інформації. Цей хаос звуків стукає в наші вуха, мозок, серце. Але кожна людина прагне до гармонії, яка живе в цілющих джерелах української народної пісні, народних звичаях, тому що це – наша душа, наше минуле, сьогоднішня і майбутнє. В одній пісні є такі слова: «П'є коріння сік землі». Так і людина - черпає силу в життєдайному корінні українських звичаїв і традицій.

БОГДАН ЯНУШ – ЖУРАВНІВСЬКИЙ ПОЕТ І ХУДОЖНИК

Гриценя Лілія, вихованка гуртка «Пішохідного туризму» комунального закладу Львівської обласної ради «Львівський обласний центр краєзнавства, екскурсій і туризму учнівської молоді», учениця 10 класу Опорного закладу та його філії «Журавнівський НВК СЗШ-ліцей». Керівник: Цибак Надія Ярославівна, керівник гуртка, заступник директора, вчитель історії

Тільки людина створює світ культури і живе в ньому. Це ще раз підтверджує, що культура є надбанням людського буття. Кожне покоління – господар, носій і охоронець культурної спадщини, створеної умами і руками митців. Адже, культура кожного народу увібрала усі злети його історичного шляху, й кожна сфера життєдіяльності народу: політика й економіка, мистецтво і наука, право і мораль, релігія й філософія – залишила більш або менш яскраві прояви в історії культури, до того ж не лише у найквітучіші періоди, а й у найтрагічніші часи. У слові і камені, у барвах і звуках, у пластичних формах втілено найістотніше з поступу українського народу, те, про що думали, що переживали і відчували українці.

Журавно багате своєю неповторною історичною пам'яттю, адже кожна епоха дарувала йому непересічних людей, збагачувала його подіями і пам'ятками. Перша писемна згадка про Журавно датується з 1435 року. Хоча за переказами, відголоски яких знаходимо в архівних документах, постійне поселення з такою назвою існувало тут ще у XII ст.. Саме Журавно стало тим благодатним, ґрунтом, що виплекало талант великого «батька польського письма», одного з

великих європейців XVI ст. Миколая Рея – поета, прозаїка, діяча східноєвропейської Реформації, який народився тут 1505 року і творчість якого високо оцінив Адам Міцкевич.

А ще у нашому містечку жив і творив поет, художник - Богдан Петрович Януш. Усім відома банальна істина, що людина проживе життя марно, якщо збудує дім, посадить дерево і продовжить себе і дітях. Богдан Януш цілком виконав свою життєву місію, але це лише зовнішні ознаки його життєвого шляху. Бо є скупі рядки біографії (народився, жив, працював), і внутрішній світ людини, яка, будучи однією з мільйонів подібних індивідумів водночас є неповторною, унікальною.

Який він був, світ художника і поета Богдана Януша, про якого мусимо говорити вже у минулому часі? Богом і долею йому визначено було прожити неповних 63 роки. Їх не мало для людини, і вони - мить для історії.

На мій погляд, він зумів поєднати у своїй творчості важливі риси духовної культури.

Хоч народився Богданчик 5 серпня 1940 року в с.Кальному на Тернопіллі, та доля розпорядилася що вже від 2 років і до останнього свого подиху проживав і творив у Журавному. Чудова журавнівська матінка-природа, любов тітки Антоніни та дідуся Івана (Богдан рано осиротів) виховали велику Людину з неповторною душею. Сама сутність Богдана передана у його поезії. Вона - безкорисна. Її змістом є не вигода, а «радість духу» - краса, знання, мудрість. Читаючи поезію Богдана Петровича, ми спостерігаємо свободу творчості. Це особливий духовний світ, створений силою людської думки. Поезія – розкриває діалектику людської думки. Він поет для якого важливою була первинна сутність слова. Це журавнівський самородок, який після закінчення середньої школи працював матросом рятувальної станції в Алушті (Крим). З 1975 року жив в Стрию. У 1988 році відбулася перша і єдина прижиттєва персональна виставка в Стрию — у залах краєзнавчого музею. Б.Януш - учасник регіональних виставок у Стрию, Журавно, Жидачеві, кількох обласних виставок художників і народних майстрів у Львові. Був він членом літературно-мистецького об'єднання "Хвилі Стрия" та мистецького об'єднання "Стрий-КО". Він не мав високої професійної освіти і був посмертно прийнятий у члени спілки письменників України.

Богдан Януш – поет лірик , поет – громадянин, поет, філософ , людина щедрої душі - про що свідчать його збірки «Кришталеві дзвони», «Відлуння пройдених доріг», «Рубаї».

«Кришталеві дзвони» – його перше дітище. Для нього шлях до Храму – це шлях шукань і борінь, на якому трапляються страждання і високі пориви до світла, скверна і чиста віра у Бога , як єдине начало на землі. Тому закономірно тільки так і можна було розпочати свою збірку :

Ти знову шлях до храму віднайди :

Без нього так душа твоя страждає.

Зовуть тебе загублені сліди

Із – під руїн оскверненого раю...(2)

Любов до отчої землі поєднується з ніжністю до рідного слова, до рідних людей. А це все для Б. Януша – Україна ненька, яку забути неможна. Віщими для нас стали слова поета:

Хай б'ють на сполох, кличучи до дій ,

Душі людської кришталеві дзвони.(2)

Справжній поет повинен творити «для правди, добра, любові»...Таким був і залишається для нас Богдан Януш.

Як слушно зауважив відомий дніпропетровський поет Віктор Корж, «Богдан Януш ... один з тих щасливців, що вміє знаходити загублені колись скарби». Він вміло використовує моно риму, а при потребі й редиф, тобто повтор слова в кінці кожного рядка. Є в понад трьохсот рубаях більш і менш вдалі. Водночас вони справляють дуже цілісне враження чогось єдиного. Мініатюри філософського чи дидактичного плану природно переходять в побутові, а останні – в інтимну лірику.

Він не прагне здивувати нас блиском поетичної форми чи парадоксальними новаціями супермодних мистецьких напрямків. Для нього важливою є первинна суть слова. Рубаї для поета лише засіб концентрації та вдалої передачі думки.

Ти питаєш, чому я пишу рубаї?

Бо в цій формі шліфуються мислі мої.

Так і світло, проникши крізь отвір в темницю,

Визолочує в мороці стріли свої.(3)
Не для повчань когось пишу я рубаї,
А щоб себе пізнати – почуття свої.
Я зрозуміти хочу власну душу –
В ній між добром і злом все точаться бої...(3)

Богдан Януш, як художник, що знає таїни малярства (вірші свої він ілюструє зразками живописного мистецтва) в основі своїх поетичних осягань дійсності має мудрі висловлення М.Рильського за визначальні в своїй творчій практиці. Дорога і Хата (рідний дім) – дві основні міфологеми середньої сфери філософської концепції Древа Світового, що прийшли до нас із філософських прауявлень предків. Мандрівний вічний дух наснажує свідомість автора бути в постійному пошуку зерен добра і справедливості у безмірі рухливого світу, але й всякчас вертає його до отчого порогу рідного Дому. Тональність цих поезій щиро-сповідальна, автор у кожному своєму монолозі весь «як на духу». Мова прямого вираження почуттів пасує до природи автора, яка прихильна до всього живісінького, людського, вона – совітлива і приязна, весняно-привітна.

Його пейзажні замальовки мають ознаки м'яких акварелей, в тональній вражальності яких немає різних бар'єрів кольорового самовизначення, котрі б робили їх невизначено-строкатими. Це просто треба бачити і відчувати.

Мирон Нестерчук, стрийський поет, художник, писав про його картини: “Кращі твори Богдана Януша – це мовби застигли пісні. Хто бачив хоч раз його неповторну “Дорогу в Журавно” – не забуде її ніколи. Як і оспіваних ним чарівних куточків сільського світу – з його копицями, вуликами, яблуневими садами, квітами, стежками, струмками. Глядач одразу захопиться, бачачи, який прекрасний і тендітний світ навколо нас”(4)

Помер Богдан Януш 1 квітня 2003 року. З нами лишаються його творчість, його душа, втілена в полотнах, наснажених добротою і любов'ю.

Так хочеться співати і радіти,
На повну силу жити і любити
Вогнем любові душі людські гріти.
І сонцеквітно лиш добро творить.(2)

Ці слова були життєвим кредом Б.Януша. Він був у постійному пошуку зерен добра і справедливості, пошуку загублених скарбів. Він умів словом гріти людські душі.

Як бачимо, кожна нація, кожен куточок на землі має таку людину, якій закладений певний феномен, притаманний лише конкретній особі. Він не може збігатися чи діяти за аналогією з феноменом іншої людини. І це прекрасно. Саме це творить духовний світ нації, де панує особистий Дух культури.

Список використаних джерел:

- 1.Б.Януш «Відлуння пройдених доріг». Дрогобич «Відродження»,2000
- 2.Б.Януш «Кришталеві дзвони». Дрогобич «Відродження»1999
- 3.Б.Януш «Рубаї» Дрогобич «Відродження» 2001
4. <https://filesclub.net/1710059/>

ЛЮБОВ І МИЛОСЕРДЯ ЯК СЕНС УСЬОГО ЖИТТЯ

Грищенко Валерія, учениця 11 класу Куп'янської загальноосвітньої школи
I-III ступенів № 12 Куп'янської міської ради Харківської області
Керівник: Світлична Я.В., учитель української мови та літератури I категорії

Кожна людина свого часу задавалася питанням: «У чому сенс життя і як його знайти?» І справді, це одне з тих питань, на які намагалися знайти відповідь наймудріші представники усіх часів та народів. Остаточної відповіді, яка б задовольнила усіх, так і немає. Поряд з елементарними потребами, задоволення яких забезпечує саме фізичне існування людини (їжа, одяг, житло тощо), важливе місце в її житті займають духовні потреби, притаманні людині як родовій істоті, потреби, що сформувалися в процесі соціогенезу. Сюди слід віднести передусім потреби людини в любові та спілкуванні, які, в свою чергу, пов'язані з потребами співчуття, розуміння, захисту честі, поваги. Саме в цих духовних аспектах виділяються вищі соціальні

потреби, що формуються на основі взаємозв'язку людини та природи. Відображаючи різні етапи становлення та розвитку особистості, ці соціальні потреби знімають суперечності, властиві відношенню особистість — суспільство, суперечності соціального середовища. На формування певних поглядів на життя має неабиякий вплив усвідомлення людиною свого біологічного існування, інтерес до проблеми соціального безсмертя.

Людина може прожити лише одне життя. На жаль, а може, й на щастя, вона не зуміє прожити його ще раз, виправити свої помилки, допущені в минулому, повернути яскраву та незабутню молодість. Саме тому я вважаю, що сенс життя полягає в умінні бути щасливим, потрібним як близьким людям, так і оточуючим. Ми повинні розуміти: бажання тільки отримувати насолоду від навколишнього світу — це егоїзм. Потрібно вміти самому дарувати добро людям, бути корисним для суспільства, когось робити щасливим. Так, звісно, професійне, особисте зростання — це запорука успіху, щасливого майбутнього. Але як можна радіти життю і бути самодостатнім, якщо навкруги тебе стільки горя і страждань? Сенс існування кожного з нас полягає в гармонії як із собою, так і з іншими людьми. Мені здається, що головне для особистості — це усвідомити, що сенс її життя — це і є добробут і щастя інших, адже ми живемо не заради себе, а заради життя на нашій планеті.

Відповідь на запитання про сенс життя можна знайти і в Біблії: *«І весь людський рід Він з одного створив, щоб замешкати всю поверхню землі, і призначив окреслені доби й границі замешкання їх, щоб Бога шукали вони, чи Його не відчують і не знайдуть, хоч Він недалеко від кожного з нас. Бо ми в Нім живемо, і рухаємось, і існуємо».*

Отже, ми були сотворені, щоб шукати Бога, щоб жити в спілкуванні з ним. Без цього будемо завжди відчувати голод, порожнечу, самотність і незадоволення. Коли ми шукаємо Бога і прагнемо пізнати Його, тоді наше серце оживає і у нашому житті з'являється зміст і радість, як про це читаємо у 68 псалмі: *«Побачать слухняні, і будуть радіти, хто ж Бога шукає нехай оживе ваше серце».*

У кожної людини сенс життя різний, але він змінюється з віком та життєвими обставинами. Я думаю, що вибір сенсу життя молоді залежить і від самих умов життя, і від виховання, і від генетичної спадковості, та найбільше — від власної волі людини. Для декого найголовнішим є створення щасливої сім'ї. Як влучно писав В. Сухомлинський: *«Сім'я — це те первинне середовище, де дитина повинна вчитися робити добро».* А хтось усі свої сили спрямовує на досягнення добробуту або на сходження кар'єрними сходинками. Істина полягає в тому, що сенс життя існує, але для кожного він свій. Кожен із нас обирає самостійно свій шлях. Час від часу, особливо в хвилини меланхолії або депресії, на думку спадає одне питання: *«Для чого ми живемо?»*

Довго думаючи над цим питанням, зважаючи всі «За» і «Проти», мені все-таки вдалось відповісти на нього. На мою думку, є дві відповіді. Перша: сенс людського життя полягає у тому, щоб зрозуміти, навіщо ти прийшов у цей світ, з якою метою ти крокуєш стежками бурхливого буття. Друга: тільки даруючи людям любов, добро, турботу та співчуття, ти будеш щасливим і задоволеним собою. Ти зможеш зрозуміти, що сенс життя полягає у самопожертві, вмінні відчувати чужий біль, співчувати, ділити з оточуючими як хвилини радості, так і хвилини горя. Пам'ятаймо: цінність життя полягає в тому, щоб робити людям добро і не чинити зла, бо якщо в світі не буде добра, толерантності та милосердя, то суспільство своєю поведінкою стане схожим на тварин і рано чи пізно деградує. Також сенсом життя як молоді, так і осіб більш зрілого віку є друзі, рідні, однодумці, кохані. Коли поруч усі ці люди, то будь-які справи йдуть на лад. А коли ми ще й закохані, то хочеться обійняти весь світ, подарувати Всесвіту свою радість, щастя, тепло. Недарма кажуть, що закохана людина готова гори звернути. Любов — це і є сенс життя. Усе у світі починається з цього прекрасного почуття. Кохання до чоловіка або дружини, любов до Батьківщини, батьків, родичів, дітей, роботи, мови, пісні, поезії тощо. Не слід забувати: тільки людина, серце якої сповнене любов'ю, може творити добро, дарувати іншим щастя і отримувати від цього моральне задоволення.

Сьогодні, на превеликий жаль, сучасній молоді мас-медіа нав'язують такий сенс життя: отримати якомога більше чуттєвих насолод, матеріальних статків, грошей, мати високий соціальний статус, владу. Думка, що маючи це, ми станемо щасливими, є ілюзією. Адже шукати треба тільки справжні духовні цінності. Цікавою і повчальною є така статистика: за останні 30-

40 років в США матеріальний рівень життя зріс удвічі, проте задоволеність життям, навпаки, різко зменшилась.

Отже, найкраще, якщо сенс життя не буде складатися з однієї складової. Недарма народна мудрість говорить: «У житті слід народити сина, посадити дерево та побудувати дім». Тобто найголовнішим для людини має бути її родина, близькі, але ми маємо турбуватися ще й про те, що буде після нас, що кожен із нас залишить своїм нащадкам: чи дерева і ліси, чи чорнобилі і розруху... Давайте нарешті зрозуміємо: сенс життя полягає у тому, щоб бути корисним суспільству, творити добро, любити життя, людей, навколишнє середовище, існувати в гармонії з собою і природою. Тільки тоді кожен із нас зможе з гордістю називати себе Людиною з великої літери.

КРЕМЕНЧУЦЬКА ПЕРЛИНА

Гудим Михайло, учень групи Л-9Б Полтавського обласного наукового ліцею-інтернату II-III ступенів при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А.С.Макаренка
Керівник: Брусенко Марина Михайлівна, викладач суспільних дисциплін
Полтавського обласного наукового ліцею-інтернату II-III ступенів при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А.С.Макаренка,
спеціаліст вищої категорії

Із роками в людини виникає непереборне бажання на крилах часу поринути в минуле та дізнатися про історію свого краю. Бо саме вона впливає на формування тебе як особистості, це передусім частина загальної історії всього народу. Знання минулого необхідні для того, щоб не повторювати помилок представників свого роду, переймати їх досвід і хороші традиції. Саме тому я наполегливо й завзято почав досліджувати те найкраще, що було і є у моєму рідному місті, коріння якого веде в минуле, оповите серпанком часу.

Знищений кременчуцький храм стояв в одному ряду з Михайлівським золотoverхим у Києві та Успенським собором у Полтаві. І обласний центр, і столиця давно відродили втрачені храми, а Кременчук і досі розмірковує, чи варто розпочинати будівництво. Серед активістів точиться дискусія щодо розташування собору, тому варто доцільно дослідити усі факти та визначити чи доцільно його будувати на історичному місці, чи споруджувати на іншому.

Особливо, питання відродження та формування нових ціннісних орієнтирів, ідеалів, світогляду людини, коли світ так змінився, необхідно обрати такі цінності, які поєднують спадщину поколінь та бажання її збереження для власної ідентичності. Сьогодні ми є свідками кризи моральності, соціальної нестабільності, коли молодь не має авторитетів, часто дезорієнтована та відчуває складність у формуванні своїх світоглядних позицій. Саме бажання краще знати свою історію, свого роду, місця де ти народився, те що було скарбом, а потім через жорстку політику влади було втрачено, формує у молоді духовні цінності та велику відповідальність перед майбутніми поколіннями зберегти та докласти усіх зусиль для відродження того, що може впливати на наше духовне багатство.

Духовно збагачена людина, це та, яка живе в гармонії із собою та світом. Не даремно наш земляк Григорій Сковорода зазначає, що бажаної мети можна досягти, тільки заглиблюючись у себе, прагнучи до найпотемніших, сердечних глибин власного «Я», де й чекає зустріч з Богом як жаданий результат реалізації мрій про волю і щастя. Формування сенсу людського життя, ґрунтується переважно на християнській етиці з властивою їй ідеєю перетворення, богоподібності людини, прагненням до енергетичного злиття людини з Богом. Отже, філософія Г.Сковороди постійно закликає до самозаглиблення, самопізнання, шляхетного індивідуалізму, прагнення до суверенності внутрішнього життя, як ознака моральної позиції. Саме це дало можливість українському народові за тяжких умов зберегти свою національну самототожність. Тому скарб який ми втратили у XX столітті, хочеться відродити не тільки в пам'яті сучасників, а і все зробити для того, щоб Успенський собор став реальною перлиною Кременчука.

Історія Успенського собору. Творцем собору був Кваренгі Джакомо Антоніо Доменіко – італійський архітектор доби класицизму. У мистецьких колах його знають як автора знаменитого Смольного палацу в Петербурзі. Відомо, що собор збудували з одним куполом, а задум

архітектора полягав у тому, щоб спорудити собор із 5-ма куполами. На початку 1804 року розпочався збір будівельних матеріалів і вже 25 травня 1804 року з благословенням єпископа Малоросійського та Переяславського Сильвестра Лебединського, будівництво храму було урочисто запущено.

Переважно радували око дерев'яні іконостаси. Особливо чудовий по стилю художнього різьблення був чотирьох ярусний іконостас. Пізніше були виставлені бічні іконостаси, придбані на кошти парафіян і соборного старости В. М. Кеденко. Існували й так звані «царські ворота», над якими красувалася ікона Успіння Божої Матері. Дзвони у церкві з'явилися аж через 40 з лишнім років. Саме у 1863 році, була побудована кам'яна дзвіниця, а вага найбільшого дзвону перевищувала 3 тонни.

Дослідниця історії краю Лідія Гришко видала збірку «Хочеться усіх поіменно назвати». У ній йдеться про часи репресій та тих, хто поплатився тоді життям чи свободою. Серед іншого розповідь про те, як місто позбувалося храмів. Масове закриття церков у місті розпочалось у 1929 році. Духовенство звинуватили у протидії колективізації і розкуркуленню.

Будівлю собору мали намір використовувати під музей, переобладнати під будинок фізкультури, палац культури і т. д. Але жоден з цих проектів не вдалося втілити в життя. У 30-ті роки Собор використовували під склад. Перед самою війною склад вивезли, а будівля ніким не охоронялася, навіть, не було закрито. Під час окупації вона залишалася цілою, хоч і постраждала від бомбардувань.

У 2016 році у Кременчуцькому виконавчому комітеті обговорювалось питання щодо розташування Свято-Успенського кафедрального собору на його історичному місці, в районі площі Перемоги, але частина активістів заперечила цю пропозицію.

Так, у серпні 2018 року міські депутати виділили земельну ділянку на головній площі міста для відродження собору.

Згідно з архітектурним планом, що знаходиться у красзнавчому музеї, часів його будівництва – середини XIX ст. На ньому видно, що церква займала більшу частину площі.

Успенський собор має своє історичне розташування біля головних адмінбудівель міста, також таку характеристику розташування мають собори європейських країн до яких ми так прагнемо. Як і раніше Успенський собор може бути головною пам'яткою Кременчука так як досконалість пропорцій, витонченість стилю, вишуканість інтер'єрів ставили цю будівлю в число кращих храмів свого часу. Тому цей собор буде приваблювати туристів не тільки з інших міст, а і з інших країн, як Софіївський у Києві, Святого Юра у Львові, Нотр-Дам де Парі в Парижі, Святого Віта в Празі. І хочеться вірити, що Успенський собор відбудують на історичному місці його первозданного розташування, як і раніше він стане символом нашого міста.

Дуже часто не усвідомлюємо те, що ми зв'язки між віками, не замислюємося, які цінні надбання отримуємо в спадок від наших предків. Хочеться й надалі досліджувати нашу історію краю, передавати наступним поколінням, щоб вона не загубилася в павутині часу...

100 РОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Гузич Дарина, учениця Радивилівського ліцею №1, Радивилівської ОТГ

Керівник: Ярмусь Г.Б., вчитель історії та правознавства

Від самого заснування України її намагалися знищити, підкорити собі багато могутніх держав. І кожного разу українці завзято боролись проти загарбників, не рідко жертвуючи власним життям. Не завжди народ перемагав, але принаймні завзято боровся.

Протягом 1917-1921 років ми відзначаємо 100 річчя Української революції, що стала знаковою подією у процесі створення держави, та здійснила значний поштовх вперед для українського народу на шляху до єдності, цілісності та незалежності. Згадуючи визначних діячів тих подій, М Грушевського, В.Винниченка, С.Петлюру звертаємо увагу на важливий внесок окремих осіб у розвиток і становлення та побудову єдності в Україні, без яких революція б не відбулася, але не завжди, на жаль, та пам'ятаємо про тих хто підтримував цю ідею не словом а ділом .

В історії нашого краю також було чимало діяльних, талановитих самовідданих натур, які відіграли помітну роль у суспільному житті, в становленні національної свідомості. Серед таких хотілося б виділити братів Якова та Федора Бортників, які у різні часи, один під час Української революції, а другий в роки діяльності ОУН доторкнулися до подій української історії, були не тільки її свідками, але й діячами.

На початку 20 ст. Радивилів опинився між двома воюючими між собою імперіями – Російською та Австро –Угорською. Під час Першої світової війни і пізніше місто опинилося в зоні запеклих бойових дій. Воно потрапляло до рук австро-німецьких, російсько-більшовицьких, польських військ. У роки Української революції чимало жителів підтримали УНР, влившись у ряди захисників незалежності України, серед них був і Яків Каленикович Бортник [додаток 1]. Під час творення Української Народної Республіки він обрав своєю провісною зорею дерзновенну ідею державності. І був їй вірний упродовж усього життя. Хоч і натерпівся за це немало лиха, але благородних переконань своїх не зрадив.

Після закінчення Радивилівської народної школи і Кременецького реального училища Яків Бортник поступив у Київський університет святого Володимира, на фізико-математичний факультет. Було це в 1913 році, та довго вчитися там не довелося; в серпні 1914-го почалася Перша світова війна, загальні настрої російської «патріотичної» молоді захопила і українця Якова, він залишає університет і вступає в офіцерське училище.

Улітку 1915 року як молодший старшина 8-го гренадерського Московського полку опинився на фронті в районі Бобруйська, де точилися запеклі бої. Протистояв з товаришами німецьким підрозділам. Діяв сміливо, за проявлену сміливість нагороджений званням кавалера Георгіївського хреста. В одній із сутичок Якова тяжко поранило, і його відправили на лікування до Москви. До речі, в тому санітарному поїзді серед санітарів була й дочка царя Миколи 2 – Тетяна.[3,с154]. Після лазаретів Яків повертається на передову. Війна збагачує його новими уявленнями про національні інтереси різних народів, в армії він знайомиться з багатьма українцями, а також із людьми інших національностей, переймається їх долями. Починає проявлятися інтерес до вивчення іноземних мов. До кінця життя непогано володів російською, польською, французькою, німецькою, ідиш, трохи чеською і сербською.

Після Лютневої революції 1917 року свідомі українці під проводом офіцера Олександра Шаповала починають об'єднуватися, започатковують створення 1 (згодом переназваного як 3) Українського полку імені Богдана Хмельницького, відомого в історії як Богданівський полк.

Перший український імені Богдана Хмельницького полк — перша українська військова частина в російській армії. Сформована 18 квітня (1 травня) 1917 року в Києві на добровільних засадах. Створення полку поклало початок українізації військових частин у російській армії. Вояків полку історично називали богданівцями.

Він перебазувався до Києва і разом з іншими військовими формуваннями став опорою Центральної Ради в її творенні Української Народної Республіки.

Коли в січні 1918 року почався заколот більшовиків у Києві підтриманий частиною працівників заводу «Арсенал», Яків з однополчанами брав активну участь у придушенні цього виступу проросійських сил. Ситуація склалась надзвичайно важка, адже в місті було чимало росіян, засліплених імперською пропагандою, вони з усіх сил захищали «єдиную і невіддільну» Росію, з багатьох вікон по богданівцях сипались постріли. Два українські полки, до того ж, заявили про свій «нейтралітет» і в придушенні заколоту участі не брали. Але богданівці не розгубилися, в цій ситуації роль кожного свідомого вояка неабияк зросла. Яків Бортник пройшов справжню школу мужності, національного патріотизму. Під натиском більшовицьких військ на чолі з колишнім царським полковником Муравйовим захисники Центральної Ради мушили відступити, багато з них загинуло. Та Яків не зрадив своїй ідеї.[3,с.132]

Наступний факт з біографії Якова Бортника – його участь у, так званому, «листопадовому поході» в листопаді 1921 року - під проводом Юрка Тютюнника. Цей похід відбувся тоді, коли уряд та Армія УНР перебували в Польщі, а в Україні поширився партизансько-селянський рух. Планувалося провести рейд по тилах радянських військ. Бійці мали на меті підняти народ на повстання проти більшовицького засилля, однак належної підтримки здобути не вдалося. Люди вже були надто втомлені війною.

У 1922 році Яків повертається у Радивилів, гамуючи в собі важкі почуття поразки. Життя приносить йому ще багато випробувань,- поневір'яння під час польського панування, прихід більшовиків, німецька окупація .

У 1944 році, з приходом Червоної армії, Бортнику вручили повістку. У бойових діях його 17-й окремих залізничний полк участі не брав, після демобілізації «компетентні органи» встановили, що в біографії Якова була й боротьба за самостійність України. Почалися неприємності, переслідування, колишнього бійця Богданівського полку намагалися, що б то не було, скомпрометувати. Навіть порушили проти нього кримінальну справу за надуманим звинуваченням. Але Яків Бортник ніколи не цурався свого минулого. В патріотичному дусі виховував свого сина, та пишався тим що став частиною процесу створення держави в Україні.

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ: МІЖ АКАДЕМІЧНОЮ ВИВІРЕНІСТЮ Й ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОЮ ПРОВОКАЦІЄЮ

Гузик Марія, 10 клас, член шкільного наукового товариства «Я –У всеСВІТІ»

Комунального закладу «Полтавська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 20 імені Бориса
Сергія Полтавської міської ради полтавської області». Керівник: Бутко Ірина Сергіївна, вчитель
української мови та літератури, зарубіжної літератури

*Може, ні про одного філософа у світі не висловлено
таких розбіжних думок, як про Сковороду...*

Дмитро Чижевський

Український письменник і філософ Григорій Савич Сковорода (1722–1794), хоч і жив ще у XVIII ст., і сьогодні є одним із найавторитетніших, найвидатніших митців-любомудрів як у себе на Батьківщині, так і в цілому світі. До його слова звертаються як до вишуканого художнього взірця доби пізнього бароко; як до джерела неперехідних народних моральних істин і релігійного одкровення; як до скарбу інтелектуального – різноаспектного вчення про всесвіт і людину, глибоко вкоріненого у європейську філософську традицію. Сама ж постать «перворозума» України (М. Вінграновський) досі вабить діячів науки, культури і звичайних читачів своєю загадковістю, масштабністю, непересічністю, особливою – центральною, за Д. Чижевським – місією в нашій духовній історії.

Метою нашої розвідки є системне осмислення філософської спадщини Г. Сковороди й виокремлення її основних положень, а також простеження новітніх контроверсійних інтерпретацій життя і творчості славного земляка.

Предмет дослідження – наукова й літературно-художня рецепція філософського доробку Г. Сковороди в перші десятиліття XXI ст., її канонічна тяглість і новаторська візія.

Об'єкт дослідження – літературні твори Г. Сковороди, філософська сквородіана, роман «Усі кути трикутника. Апокриф мандрів Григорія Сковороди» В. Єшкілева й літературно-критичні джерела про нього.

Шлях Г. Сковороди до філософії почався, напевне, з його народженням у козацькій родині в селі Харсіки поблизу Чорнух: мрійливо-задумливий хлопчик спершу відкрив для себе красу й дивовижність природи, а потім – силу грамоти, книжки. Життєва дорога повела його далі в науку: 12-річним вступає до Києво-Могилянської академії, через шість років ретельного студіювання ординарного знання переходить до філософського класу (закінчить після «співацької перерви» аж 1745 р.) – своєї рідної стихії, яку доглибинно відчує невдовзі, мандруючи школами й бібліотеками Західної Європи під час Токайської місії 1745–1750 рр. На порозі свого 30-річчя він постане вчителем і релігійним поетом; 40-річчя – «моральним» бунтівником і самітником; 50-річчя – байкарем, мандрівцем, філософом. Остання іпостась – це велика духовна праця Г. Сковороди: над собою – із ціллю самоосвіти, самопізнання й самовдосконалення, мислительної творчості, й над ближніми, яким адресував своє слово, – праця важка, виснажлива, але «сродна» й тому радісна, любя його серцю.

Філософські ідеї пронизують поезію (збірку «Сад божественных пѣсней, прозябшій из Священнаго Писанія» та інші твори), прозу («Басни Харьковскія», притчі «Благородный Еродій», «Убогий Жайворонок»), епістолярій Г. Сковороди. Та найбільша за обсягом його науково-філософська спадщина – сімнадцять знаменитих бесід, діалогів, трактатів, що жанрово переходять одні в одні, написаних «ученою» мовою, зокрема в пору викладання Г. Сковороди в Харківському колегіумі.

Проте якщо історики філософії, усебічно дослідивши творчу спадщину нашого земляка, вибудували злагоджену парадигму його витлумачення, то митці слова продовжують дошукуватися в його житті й діяльності того, чим можна було б уразити й захопити сучасного освіченого, добре обізнаного із Г. Сковородою читача. І для цього є можливості, адже не всі праці філософа віднайдено, багато загадок про його подорожі Європою, зустрічі з тими чи тими особами не розкрито, та й новітній – постмодерний – тип художнього мислення спонукає письменників переглядати канони, узвичаєні формати, удаватися до гри й провокації в текстах.

Саме так учинив івано-франківський літератор, представник Галицької школи прози («Станіславського феномену»), знаний письменник і критик Володимир Єшкілев, у своєму романі «Усі кути Трикутника. Апокриф мандрів Григорія Сковороди» (2012) зробивши філософа предводителем українського масонства, вічним охоронником його таємного скарбу-знання.

Твір цікаво написаний, інтригує своїм «інакшим Сковородою», легко читається, хоч і щедро насичений філософією, рефлексіями за працями українського мислителя й світового масонства. В. Єшкілев глибоко осягнув доробок Г. Сковороди, відчувається духовно близьким до нього, усвідомлює цінність актуалізації вчення «метра» в наші дні, а інтелектуальну провокацію розцінює як найкоротший шлях до розуму й серця читачів початку ХХІ ст.

У романі дві сюжетні лінії – історична сквородинівська й сучасна, репрезентована молодим та літнім філософами – дослідниками Сковороди й продовжувачами його визначної пастирської місії.

Звичайно, проблематика роману «Усі кути Трикутника» значно ширша й масштабна інтерпретує не тільки духовне вчення Сковороди, а й сторінки його життєпису – епізоди з дитинства, перебіг Токайської місії, закордонні мандри, останні миті життя, подеколи в альтернативному ключі. Цінним, на наш погляд, є те, що Сковорода нібито сходить із традиційного п'єдесталу, робиться ближчим до кожного з нас. Але не забуваймо про гру як ключовий принцип творення художнього цілого в сьогоденні, не плутаймо літературну постановку із життєвою істиною.

Отже, і вчені, і діячі мистецтва сучасності пильно тримають у полі зору незабутню постать Г. Сковороди, активно розмислюють про його життя, творчість, значення у вітчизняній та світовій культурі й науці, удаються до різних методологічних потрактувань філософської спадщини мислителя, оригінально втілюють його образ у художньому матеріалі.

УКРАЇНІЗАЦІЯ ОДЕСИ

Гуменюк Аліна, учениця Одеської ЗОШ I-III ступенів №120 Одеської міської ради
Керівник: Ложешник А. С., кандидат історичних наук, вчитель історії

Лютнева демократична революція, що призвела до краху самодержавства в Російській імперії, не лише докорінно змінила політичну структуру суспільства, а й створила сприятливі умови для розгортання національно-визвольної боротьби. Не стояли осторонь від процесу українізації й одесити.

Першою реакцією на падіння монархії була демонстрація студентів Новоросійського університету та юнкерів (курсантів) Одеської школи прапорщиків 3 березня 1917 р. (за старим стилем), яка вітала падіння монархії та утворення Тимчасового Уряду. Одним з очільників демонстрації, яка пройшла під червоними та блакитно-жовтими прапорами, був генерал Михайло Омелянович-Павленко (перший головнокомандувач Української галицької армії, створеної наприкінці 1918 р.), один з командирів школи прапорщиків. Щоправда, червоний прапор на той час не асоціювався з більшовиками чи комуністами – то був прапор революції, прапор Паризької Комуні 1870-го року і символізував загальне революційне піднесення. Що ж до блакитно-жовтих

прапорів, то їх пошили патріотично налаштовані курсанти на чолі з юнкером Василем Бібіком. В ході Української революції це був перший випадок демонстрації під українським стягом. Студенти виступили з вимогами автономії України та викладання на українській мові, що започаткувало видання першого україномовного журналу – «Українське слово».

А наступного дня в Одесі виник Український Керівничий Комітет на чолі з Сергієм Шелухіним. Утворений комітет у своїй назві зафіксував свою мету – «керівничий», тому що створений, щоб керувати політично активними українцями, які боролись за автономію України.

Протягом першого місяця революції на комітет поклалися функції по організації української громади Одеси і встановленні контактів з Києвом. Були організовані віче української громади міста 7, 19 та 26 березня; військове віче 21 березня; організовано аккерманську українську громаду чисельністю 200 осіб, яка оголосила себе відділом одеського комітету.

Наприкінці березня – на початку квітня 1917 р. під впливом комітету у військових частинах в межах Одеської військової округи активізувався український рух, створювалися численні культурно-просвітницькі товариства.

В подальшому присутність комітету в житті міста простежується фрагментарно, що пояснюється заснуванням в квітні Херсонської української губернської ради і Одеської української військової ради, очільниками яких були співзасновники комітету – В. Чехівський та І. Луценко. Але комітет і в подальшому займався організаційною роботою, об'єднуючи всі українські організації та партії Одеси. Так, наприкінці травня – в червні 1917 р., він очолив підготовку до виборів у міську думу, що мали відбутися згідно нового демократичного законодавства та долучився до скликання I-го Херсонського губернського національного українського з'їзду.

Влітку посилювався рух українізації серед військових: організовувались українські роти для відправлення їх на фронт в українські корпуси. Це активізувало створення в Одесі і відправлення на фронт українських частин. Найпершим в Одеській військовій окрузі, з ініціативи прапорщика Андруся, почав українізацію в кінці червня Запасний кулеметний полк.

Майже одночасно з ним О. Сахно-Устимович зі згоди І. Луценка взявся за формування в Одесі українських частин, а 9 липня сформував I Український партизанський загін, на чолі з О. Сахном-Устимовичем, який не приховував намірів щодо відродження українського війська та навіть в офіційних документах називав свій підрозділ «Гайдамацьким куренем запорізького козацтва». Замість звання ротмістра О. Сахно-Устимович на козацький манер іменував себе підосавулом.

У Гайдамацькому курені не допускалося жодної політики, заборонялася діяльність виборних організацій. Саме гайдамаки стали надійною військовою опорою Центральної Ради та захисниками городян.

Зростання авторитету гайдамаків, яким вони користувалися у місцевого населення, внаслідок їх заходів із наведення порядку і спокою не тільки в Одесі, але й під час бандитських бешкетів у Тирасполі, Вознесенську й Херсоні, зумовило формування в місті гайдамацької дивізії, до якої ввійшли гайдамацькі курені, створені в Херсонській губернії.

Отже, створений відразу після падіння імперії Романових в Одесі Український керівничий комітет відіграв ключову роль в згуртуванні української громади міста. Незважаючи на короткочасність свого існування, він зробив помітний внесок у розгортання національної революції в регіоні, а на перших порах виконував основну роботу по організації масових заходів, які мали продемонструвати наявність волі української громади міста до обстоювання власних політичних і культурницьких прав.

ЗДОРОВ'Я ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА У КОНТЕКСТІ ФІЛОСОФІЇ

Данилов Георгій, Шевченко Анастасія, Тащаківа Анна, учні Комунального закладу «Харківська санаторна школа №1» Харківської обласної ради, вихованці Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради
Керівники: Свічкач Н.О., учитель історії Комунального закладу «Харківська санаторна школа №1» Харківської обласної, **Пристюк Н.П.**, керівник гуртка Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Проблема здоров'я гостро стояла у всі часи існування людини. Від початку самопізнання до становлення медицини як науки. Проте не лише медицина цікавилася поняттям зорової людини, свій внесок у вирішення цієї проблеми зробила і філософія.

Ще на початку становлення науки як такої, починає зароджуватися поняття «здоров'я». Поняття здоров'я нероздільно пов'язане з поняттям гармонії, яка підпорядковується певним законам балансу. У Стародавньому Китаї здоров'я людини залежало від рівноваги внутрішніх енергій Інь та Янь. У Стародавній Індії здоров'я вважалося результатом нормального стану трьох складових організму: повітряної, слизу і жовчі. У Стародавній Греції поняття гармонії і здоров'я пов'язували з гармонією чотирьох соків: крові, слизу, жовтої жовчі та чорної жовчі (Гіппократ)[2]. Причини ж захворювань розподіляли на реалістичні містичні (демонічні) та онтологічні. Під реалістичними мали на увазі природні фактори та дисгармонію, а під містичними – гнів богів, прокляття злих духів і т.д. Що стосується онтологічних причин появи хвороб то в рамках цієї концепції хвороба сприймалася як зовнішня ворожа сутність, конкретна реальна жива істота, яка впроваджуючись у людський організм викликає хворобливий стан [1]. Окрім гармонії в античні часи з'явилися ще багато складових частин здоров'я. Демокрит виділяв таку складову здоров'я як наслідування людиною своєї природи. Таку ж думку висував видатний філософ Еріх Фромм. У своїй книзі «Здорове суспільство» він викладає думку, що людина як згідно зі своєю двоїстою натурою, що поєднує у собі тваринне та божественне, повинна, задля підтримки свого тіла та духу у здоровому стані, задовольняти усі типи потреб, що в неї виникають. «Животное удовлетворено, когда утолены его физиологические потребности — голод, жажда, сексуальное влечение. В той мере, в какой человек — тоже животное, эти потребности и для него носят императивный характер и должны удовлетворяться. Но в той мере, в какой он очеловечен, удовлетворения этих инстинктивных потребностей недостаточно не только для его счастья, но даже и для его душевного здоровья»[3]. З цієї гіпотези виникає питання, що можна віднести до потреб людини і як факт їх вдоволення впливає на усі аспекти людського здоров'я. Для цього можна звернутися до піраміди потреб Абрахама Маслоу. «Я совершенно убеждён, что человек живет хлебом единым только в условиях, когда хлеба нет, — разъяснял Маслоу. — Но что случается с человеческими стремлениями, когда хлеба вдоволь и желудок всегда полон? Появляются более высокие потребности, и именно они, а не физиологический голод, управляют нашим организмом. По мере удовлетворения одних потребностей возникают другие, все более и более высокие. Так постепенно, шаг за шагом человек приходит к потребности в саморазвитии — наивысшей из них». За теорією потреб Маслоу виділяв: фізіологічні, потреби у безпеці, соціальні, престижні та духовні[4]. З фізіологічними потребами ми вже частково розібралися, тому пропонуємо перейти до тих що впливають на психічне здоров'я. За Фроммом потреби, що впливають на психічне здоров'я витікають з особливостей людського існування. Що мається на увазі під поняттям «потреба безпеки»? Маслоу описує його як потребу у комфорті та матеріальне благополуччя. Проте слід зазначити, що навіть якщо людина задовольняє цю потребу, це не гарантує її психологічного здоров'я. Порівняти статистику психічних захворювань в різних країнах майже не можливо, проте Фромм пропонує порівняти статистику самогубств, що є яскравим прикладом невірноваженості та хворобливого стану людини. За статистикою у економічно найрозвиненіших країнах кількість самогубств найвища, у той час як в країнах з більш слабкою економікою цей показник нижчий. Аби задовольнити свої соціологічні потреби людина повинна мати можливість самореалізації, але при цьому не відділятися від суспільства, а навколишній світ повинен сприйматися людиною об'єктивно, в якому є свої відносини умови та потреби. В рамках

порушення такого сприйняття Фрейд виділяв таке поняття як «вторинний нарцисизм»[5]. В умовах вторинного нарцисизму людина не сприймає себе частиною суспільства, а вважає що існує тільки одна реальність - його власні розумові процеси, почуття і потреби. Перейдемо до наступних потреб «престижні» до яких відносять повагу, славу, популярність. Окрім того, що людина повинна сприймати себе частиною суспільства так і суспільство повинно сприймати людину як свою складову частину. Якщо в рамках суспільства людина визначається, як та що не відповідає критеріям «здорової», сама людина не зможе вважати себе здоровою. Проте зараз почав виділятися феномен «хворого суспільства». Фрейд виходив з того, що природа людини є спільною для людського роду в усі часи і в усіх культурах і що їй притаманні певні потреби й прагнення, які можуть бути встановлені. Він вважав, що культура і цивілізація в міру свого розвитку все більше суперечать потребам людини. Ця точка зору привела його до поняття «соціальний невроз». Останньою потребою в рамках піраміди Маслоу є духовна. Фромм визначає основні складові такої потреби це потреба у створенні та у нищенні. Тим самим людина долає обмеженість свого існування, показує свою незалежність від природи. Створення або нищення так чи інакше є можливістю самовираження та самореалізації. За допомогою цих двох шляхів людина отримує духовну рівноваженість, що і визначає її стан як здоровий.

Отже ми можемо зробити висновок, що «здоров'я» як ознака стосується не тільки конкретно взятої людини, а й суспільства в цілому і відповідно залежить не тільки від вдоволення фізіологічних потреб, що диктуються нам нашим тілом, а й духовних, які в свою чергу залежать від великої кількості факторів. Притому, принцип гармонії, що був встановлений ще у Стародавньому світі нікуди не зникає, а навпаки набуває більш широкого характеру, поєднуючи в собі не лише фізіологічні аспекти здоров'я, а й духовні та соціальні.

Список використаної літератури

1. Шклярук В.Я. «Историко-философские представления о здоровье и продолжительности жизни человека»

URL:https://www.socionauki.ru/journal/files/fio/2007_4/155-165.pdf

2. Кукьян В.Н. «Философская азбука здоровья. Учебное пособие»

URL:<http://pgsha.ru:8008/books/study/%CA%F3%EA%FC%FF%ED%20%C2.%CD.%20%D4%E8%EB%EE%F1%EE%F4%F1%EA%E0%FF%20%E0%E7%E1%F3%EA%E0%20%E7%E4%EE%F0%EE%E2%FC%FF.pdf>

3. Еріх Фромм «Здорове суспільство»

URL:<http://knigosite.org/library/read/2182>

4. Maslow A. H. «Motivation and Personality»

URL:<https://www.eyco.org/nuovo/wp-content/uploads/2016/09/Motivation-and-Personality-A.H.Maslow.pdf>

5. Блюм Джералд «Психоаналитические теории личности»

URL:<https://psy.wikireading.ru/24756>

ОСНОВНІ ЕТАПИ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ СВЯТО-ТРОЇЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Демчик Олена учениця 11 класу, член історико - краєзнавчого клубу «Вік»

Драбівецького НВК «загальноосвітня школа I-III ступенів – дошкільний навчальний заклад»
Золотоніської районної ради

Керівник: Баранник Володимир Васильович учитель історії, керівник історико - краєзнавчого клубу «Вік»

Духовне світосприйняття Людини з моменту усвідомлення нею самої себе завжди було нерозривно пов'язане з релігією та церквою, першочерговим призначенням яких полягало у служінні Людині та суспільству, забезпеченні їхніх духовних потреб і світоглядних засад. Саме через молитву, звучання церковних дзвонів, мелодії церковного співу, слова священика, що западають у душу, зростає в душі переконання, яке згодом міцніє і утверджується – ти не піщинка у Всесвіті, тебе завжди почує і допоможе Всевишній.

Оглядаючись у минуле церкви не можна не оцінити її життєдайне народне коріння. Християнська церква протягом віків підтримувала народ у часи неволі, руїни, бездержавності,

була колискою нашої духовності та культури. Вона стояла на сторожі безперервності духу, була голосом предків і заповітом для нащадків, які не мають права зректися віри свого народу.

Актуальність теми полягає в необхідності відродження з небуття історичної пам'яті українського народу, оскільки в ХХ столітті протягом тривалого часу церква та релігія піддавалися гонінню і переслідуванню, а тому, інформація про їх розвиток не передавалася з покоління в покоління і призвела до утворення своєрідної білої плями в історії нашого народу. Історія ж для народу є тим самим, чим є коріння для дерева. Сила ж цього дерева знаходиться не тільки в ньому самому, а й в тому ґрунті, з яким воно пов'язане.

Як свідчить документ «Скарга священника села Драбівці Переяславської єпархії Лук'яна Васильєва на ігумена Михайлівського Переяславського монастиря Дамаскіна» *«Спочатку в селі Драбівці була Миколаївська церква, яка під час татарських набігів була спалена».*

У квітні 1729 року козак Григорій Падалка заклав у Драбівцях Свято-Троїцьку церкву. Оскільки його дії були здійснені без згоди генеральші Кантакузіної, яка на той час володіла землями в селі Драбівці вона заборонила будівництво нової церкви.

Свято-Троїцька церква *«тризрубна, одноверха, з восьмигранним центральним зрубом та шестигранним вітварем і бабинцем»* була побудована в селі Драбівці в 1764/65 роках. Про цю подію свідчить записка протопопа Золотоніського духовного правління Василя Петрашевича в якій він пише, що йому доніс драбівецький священник Іоан Антипович про *«заложення в селе их церкви во имя Пресвятой Троицы».* Ця церква була закладена *«как древней церкви оной столп с единой главой составлена».* Щоправда із-за відсутності коштів будівництво ледь не було припинено.

Оскільки церква з приходу не була знята, тому є всі підстави вважати, що саме в 1765 році її будівництво було завершено.

Існує велика імовірність, що ця церква проіснувала зовсім недовго оскільки деякі документи, взяті хоча б для прикладу клірові відомості складені Порфирієм Мартиновичем та Василем Горленком, свідчать *«Троїцька церква с.Драбівець міцна у всьому. Рік будівництва – 1794.»*

На початку 60-х років ХІХ століття Свято-Троїцька церква піддається перебудові.

Причиною перебудови варто вважати зміни, що відбувалися в архітектурі Російської імперії 40-х-50-х років ХІХ століття. Відповідно до змін, та з дозволу Полтавської духовної консисторії від 22 травня 1863 року, до перебудови церкви приступив її священник Михайло Кривусєв.

Вирубавши у північних і південних стінах центрального зрубу прямокутні прорізи, до церкви були прибудовані бічні крила. Зрубавши західну, південно-західну та північно-західну стіни бабинця до неї була приставлена двоярусна дзвіниця типу восьмерик на четверику, що завершувалася куполом із главком. Одночасно з цим була змінена форма склепіння у вітварі, а в бабинці з'явилося пласке перекриття.

Відбулися зміни і у зовнішньому декорі. При вході у дзвіницю та бічних крилах були прибудовані чотириколонні портики з трикутними фронтонами. По периметру купола дзвіниці з'явилися кокошники та карнизи з різаними підзорами, були ліквідовані грані вітваря і піддашся, змінена форма дахів та бані. Саме в цей час церква була ошальована.

У середині 90-х років ХІХ століття при Свято-Троїцькій церкві села Драбівці існували: *«будинок для причту та школа грамоти. Церква володіла присадибною землею, трьома десятинами лісу та тридцятьма трьома десятинами руги (земля надана парафіянами-селянами)».* Прихожанами церкви було близько 900 жителів села козацького стану, що володіли більше 1 тисячою десятин землі.

Подібна ситуація збереглася і станом на 1912 рік. При церкві були *«квартира священника на дві кімнати та однокімнатна квартира псаломщика. Церква мала 33 десятини ружної землі. Її прихожанами були: 14 осіб привілейованого стану, 5 – міщан, 788 козаків та 131 селянин.»*

1926 року Свято-Троїцька церква, за рахунок громади, була капітально відремонтована майстрами І.Трошиним, І.Корочаком та І.Скориком. Саме у цей час під ганки перед дзвіницею та бічними крилами були підведені цегляні підмурки, в деяких місцях храму були замінені дерев'яні стяжки, поновлена дерев'яна підлога. Та через кілька років по тому, церква була закрита органами радянської влади, а в 1960 році знята з реєстрації і протягом кількох десятиліть

використовувалася як колгоспне зерносховище. Саме ці роки завдали найбільшої шкоди збереженості церкви.

У 1982 році на основі натурних обстежень та архівних даних колективом у складі архітекторів І.Могитича, Г.Крук, Я.Швеця, за участю Н.Сліпченка було розроблено проект реставрації церкви.

Реставрація Свято-Троїцької церкви с.Драбівці була проведена в 1990 році бригадою Львівської реставраційної майстерні під керівництвом Микола Якимовича. Реставратори намагалися повернути пам'ятці первісного вигляду, якщо не брати до уваги мурованої ризниці та нетрадиційного для дерев'яної архітектури Середнього Придніпров'я гонтового покриття.

На даний час Свято-Троїцька церква села Драбівці є однією з небагатьох збережених архітектурних пам'яток Черкащини, що офіційно занесена до Державного реєстру національного культурного надбання.

УКРІПЛЕННЯ ЧАСІВ КРИМСЬКОЇ ВІЙНИ 1853-1856 РОКІВ У МИКОЛАЄВІ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН, ТУРИСТИЧНА ПЕРСПЕКТИВА

Дериволков Денис, учень 10 класу Миколаївської гімназії №41 Миколаївської міської ради, вихованець секції «Історія України» Будинку дитячої та юнацької творчості

Заводського району м. Миколаєва

Керівник: Чернявський Валерій Валерійович, керівник секції «Історія України» Будинку дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва

Кримська війна (1853-1856) – збройний конфлікт між Російською імперією та коаліцією держав до якої увійшли Османська імперія, Великобританія, Франція та Сардинське королівство (майбутня об'єднана Італія) мав широку географію. Не зважаючи на те, що основні події розгорнулися в Криму саме протистояння охопило Балтику, Кавказ, Південно-східну Європу та Далекий Схід. Тому термін поширений у західній історіографії «Eastern war» (Східна війна) точніший. Ця війна не просто зруйнувала світовий порядок, що склався після кінця Наполеонівських війн, вона підбила підсумки усього накопиченого міліарного досвіду. Саме в 1853-1856 рр. на зміну вітрильним кораблям прийшли металеві монстри, поява морських мін обмежила можливості флотів, вперше масового використання отримала нарізна вогнепальна зброя, преса перетворилася в рупор військової пропаганди й були закладені основи сучасного фортифікаційного мистецтва. Так сталося, що захисні споруди тих часів збереглися лише у двох місцях на Земній кулі. Зрозуміло перше це Севастополь де відбулися основні події конфлікту, друге Миколаїв – головна верф Чорноморського флоту, яку так і не охопило полум'я воєнного лихоліття.

Мета доповіді полягає у комплексному дослідженні фортифікаційних споруд міста Миколаєва часів Кримської війни, виявленні їх стану збереженості, встановленні потенціалу як туристичного об'єкту.

Особистість Едуарда Івановича Тотлебена (1818-1884) – головного фортифікатора Севастополя та Миколаєва добре відома. За походженням балтійський німець військовий інженер, граф, інженер-генерал, почесний член Петербурзької Академії наук; керував інженерними роботами при обороні Севастополя і Миколаєва, а також облогою Плевни (1877). Він є фактичним основоположником сучасної фортифікаційної школи.

У рекордно стислі строки йому вдалося створити в Севастополі укріплення, що не мали аналогів в світовій практиці. Союзники безрезультатно намагалися взяти їх приступом, підірвати, обійти але зайняти головний порт Чорноморського флоту вдалося тільки тоді, коли вичерпався ресурс його оборони. У серпні 1855 р Е.І. Тотлебін переводять до Миколаєва, який стає новою метою англо-французьких військ. Між іншим наміри союзників були більш ніж серйозними. Вже 17 жовтня англо-французька ескадра використовуючи дві броньовані батареї за кілька годин руйнує Кінбурнську фортецю і робить спробу прориву до Миколаєву, але була зупинена щільним батареїним вогнем біля Руської коси.

Головним завданням Е.І. Тотлебена при посиленні Миколаєва, який апріорі не мав ніяких фортифікаційних споруд, була необхідність закрити вхід в місто з боку моря. Для цього в районі

сучасної Малої Коренихи (передмістя Миколаєва) обладнали систему земляних батареї. Які прострілювали фарватер. Аналогічні споруди були з протилежного боку річки. Зміцнення прекрасно проглядаються і сьогодні, особливо ефектно з повітря. Своєрідним «замком» для всієї системи оборони став штучний острів «Костянтинівська батарея», його насипали на косі для розміщення гарматної батареї, навіть сьогодні сюди можна дістатися вброд по річці. Зараз тут немає гармат, складів та іншого військового майна, тільки чайки та очерет.

На початку листопада 1855 р. перші споруди вже були озброєними, а доступи до них з боку річки захистили підводними мінами; слідом за цим почали озброювати головне сухопутне укріплення, де були міцні порохові погребі і бліндаж на 15000 ратників. Цей об'єкт ми знаємо сьогодні як «Георгіївський редут». Він Розташований, при в'їзді в Малу Корениху. Має шестикутну форму, що в теорії дозволяло вести обстріл у всіх напрямках. Земляна споруда складається з трьох основних елементів помилкового валу, рову і основного валу. Союзники технічно не могли обійти його, залишивши у себе в тилу таку кількість військ ворога. Окрім цього Едуард Іванович залишив тут масу підземних комунікацій (галерей) на той випадок якщо противник розгорне «мінну війну». На основі досвіду, отриманого при будівництві оборонних споруд Миколаєва, в 1855 році Е. І. Тотлебена видав книгу: "Записка о вооружении укреплений г. Николаева и вообще укреплённых позиций, предназначенных выдержать осаду"

Як ми знаємо з уроків історії Александр II отримав важкий спадок від свого батька Миколая I. Усі чотири основні битви були програні, втрачено Чорноморський флот та його головний порт Севастополь. Між тим він збирався продовжувати боротьбу. Але зміна статусу Австрії та Пруссії з нейтрального на ворожий змусила його сісти за стіл переговорів.

На сьогоднішній день укріплення Е.І. Тотлебена збереглися частково на лівому березі Південного Бугу збереглися фрагменти люнету та батареї усі інші об'єкти зруйновані внаслідок розбудови Морського порту та Нафтобази. На правому березі частина споруд також зруйнована, або збереглася фрагментарно зараз на їх місці знаходяться сільськогосподарські поля селища Радсад та Мала Корениха. У задовільному стані одна земляна батарея, Георгіївський редут та сам батареїний острів. Рови та фали зазнали ерозії, проте зберегли чіткість своїх контурів. Слід зазначити, що бліндаж, елементи гарматних лафетів, порохові льохи були демонтовані протягом першого десятиліття після завершення будівництва. Сьогодні «Георгіївський редут» внесено до переліку пам'яток історії регіонального значення. Проте це не завадило йому протягом останнього десятиліття перетворитися на стихійне звалище. Цього року усі об'єкти були очищені в рамках підготовки туристичного маршруту «Велоскіф». Так званий Костянтинівський або Батареїний острів, повністю опинився у царині природи: берегова лінія густо заросла очеретом, а уся його площа перетворилася на місце гніздування чайок. Усі ці споруди є унікальним надбанням історії, є перспективним туристичним об'єктом потенційно цікавими для широкої міжнародної аудиторії. В зв'язку з чим ми не розуміємо: Де ж благоустрій, фестивалі історичної реконструкції та море туристів? Як би було б цікаво пофантазувати на тему: «А що, сталося якби Австрія і Прусія, не змусили царя Олександра II сісти за стіл переговорів?».

ЕКСПЕДИЦІЯ СКОВОРОДИНІВСЬКИМИ СТЕЖКАМИ З ЛЮБОВ'Ю ТА РОЗУМІННЯМ, АБО ЯК РОЗВИНУТИ В ДИТИНИ БАЖАННЯ ВИВЧАТИ ПИСЬМЕННИКІВ РІДНОГО КРАЮ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ. (РОЗВИТОК В УЧНІВ ГРОМАДЯНСЬКОЇ, ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ, ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ)

Дєєва Ольга Юрїївна,

учитель української мови та літератури Куп'янської загальноосвітньої школи I-III ст. Куп'янської міської ради Харківської області,
учитель вищої категорії, «старший учитель»

Ми, педагоги, бачимо зараз зовсім не таких учнів, які були, припустимо сім років тому. І цьому є пояснення: наше життя розвивається дуже швидко, нові технології невпинно беруть гору, а ми повинні йти в ногу з часом, бути для учнів та батьків сучасними флагманами, експертами, авторитетом.

Урок української мови та літератури – це взагалі зараз територія підвищеної уваги. Це наша мова, держава, майбутнє наших дітей та онуків. Від того, як ми навчимо дітей любити мову та сформуємо основні предметні компетентності, залежить, в якому світі ми будемо жити.

Згодна з думкою про виховання через особистість. Урок української літератури рідного краю. Усім відома постать Григорія Сковороди. Яким він був? Що вживав у їжу? Як подорожував? Що наші діти знають про нього? Те, що написано в підручнику. А якщо вивчаємо дистанційно? Скільки дітей розгортають сторінки підручника? І ми, філологи, знаємо, на жаль, відповідь.

З метою привернення уваги до постаті Григорія Савича вирішила зробити по –іншому. Розробити туристичний маршрут і здійснити «Експедицію сквородинівськими стежками з любов'ю та розумінням».

Тож, розпочнімо....

Постать Григорія Савича давно привернула мою увагу. Ще з часів навчання в Харківському державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди. Вивчала його «Алфавіт, або Буквар світу». Захопилася. Роботу продовжила вже працюючи вчителем, неодноразово разом з учнями брала участь у Сковородинівській конференції, писали роботи МАН. Кожного разу, читаючи твори нашого Українського Сократа, знаходжу для себе щось нове.

Продовження...

Був гарний осінній день. Вирішено було разом з кількома учнями зробити подорож-експедицію сквородинівськими місцями на Куп'янщині, проїхати (пройти) його стежками: відвідати старий Костівський ліс в Гусинці, де стояла пасіка пана Сошальського, Сковородинівський дуб на подвір'ї Моначинівської школи, почитати твори філософа.

З історії...

Досліджуючи праці Д.І. Багалія, М.Кукси, І Удовіка, ми дізналися багато цікавого: «...У братів Сошальських, що були синами хорунжого Григорія Сошальського і внуками колишнього полкового писаря, який, до речі, знав кілька мов і написав латиною підручник логіки, знайшов повне розуміння, спокій і всі умови для проживання та праці видатний український філософ, поет, музикант і просвітитель Григорій Савич Сковорода.

Братів було четверо. Олександр, Олексій і Йосип жили в Гусинці в триповерховому будинку, що стояв над ставом в оточенні кучерявих лип. Георгій жив окремо в сусідній Моначинівці.

На час знайомства із Сковородою одного з братів (Олександра) вже не було живого. Його в сутичці вбили козаки-січовики. (Була й така ганебна сторінка в історії України).

Знайомство зі Сковородою започаткував Олексій. Вони зустрілися під Харковом у Бабах у загального знайомого - священника Якова Правицького. Заприятелювали. Разом здійснили подорож до Києва. Тут розлучилися. Згодом, згадавши про запрошення Олексія, молодий філософ прийшов до Гусинки. Улюбленим місцем його перебування була пасіка в оточенні лісу на терасі, створеній на очищеному від дерев схилі. Поряд з терасою на дні лісового ярка струмувало чистою, холодною водою джерело», - так пише Микола Кукса в газеті «Вісник Куп'янщини»

Це джерело струменить і досі, воно збереглося завдяки зусиллям багатьох людей, зокрема родині Коньшиних, Гусинської сільської ради, а також колишнього директора Моначинівської школи Коротун Ніни Василівни (започаткувала музей Григорія Савича Сковороди в Моначинівській школі).

Тепер це урочище зветься Костівським лісом (за іменем багатія Костя Чорного, який на початку ХХ століття придбав його. Недавно для джерела поставили зруб, криницю освятили

За переказами гусинських старожилів, саме тут знайшов Сковороду гонець князя Потьомкіна, щоб від імені імператриці Катерини II передати йому запрошення служити їй при дворі. На це мандрівний поет відповів:

Мені моя сопілка і вівця

Дорожче царського вінця.

Понад усе цінував Сковорода Бога в людині і почуття свободи.

Український Сократ був і педагогом. Він вважав, що в дітях потрібно плекати почуття кровного зв'язку з рідним народом, щоб вони усвідомлювали себе його часткою, росли

громадянами своєї батьківщини. Для цього потрібно давати дітям знання про історію рідного краю, його культуру, мову, звичаї, спосіб життя. Сам палкий патріот, Сковорода засуджував тих, хто жив лише власними інтересами й забаганками, був байдужим до батьківщини, ставився зневажливо до мови свого народу, цурався її, не цікавився становищем її людей.

Сковородинівська криниця- прекрасне місце відпочинку, новий туристичний маршрут Куп'янщини, місце сили та мудрості, естетичного задоволення. Стежинка біля джерела теж збереглася, за переказами, саме нею Сковорода ходив з Моначинівки в Гусинку, брав Біблію, сопілку, сідав під дубом, читав Слово Боже і переказував іншим.. І досі люди ходять тією стежкою- путівцем добра і мудрості.

Якщо проїхати трохи далі вздовж Костівського лісу, можна побачити Костівську галявину, до якої ходили теж відпочивати селяни ще зовсім недавно, але, на жаль, цього місця вже НЕМАЄ! Це ВЕЛИЧЕЗНИЙ ЯРОК З ПЕНЬКАМИ, ДЕ ВИРУБЛЕНІ ВІКОВІЧНІ ДУБИ!

Думаю, що, якби біля джерела не було облагородженого сквородинівського місця, і ці б дуби пішли під зруб.

Сподіваюся, увага, привернена до наших джерел, до культурної спадщини, пробудить бажання в кожного слухача, в наших дітях зберегти все це для нас і нащадків. Слава Богу, що не замулена Сковородинівська криниця! Відроджуймо цю роботу на уроках, в позаурочній діяльності! Кожен на своєму місці зробимо все, щоб відродити ці глибинні культурні пласти, бо без духовного надбання неможливий поступ. Разом з нашими учнями працюймо над розробкою нових туристичних маршрутів Куп'янщини!

«СЕНС ЖИТТЯ У ПОГЛЯДАХ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ»

Дзимінський Євгеній, 11 клас, вихованець гуртка «Історичне краєзнавство» Борівського будинку дитячої та юнацької творчості Борівської районної ради Харківської області на базі Першотравневої ЗОШ I-III ступенів Борівської районної ради Харківської області

Керівник: Ляпка Юрій Миколайович, вчитель історії, керівник гуртка «Історичне краєзнавство» Борівського будинку дитячої та юнацької творчості Борівської районної ради Харківської області

Проблема майбутнього посідає одне з важливих місць у сучасній філософії життя, адже усі, хто живе сьогодні, будують світ майбутнього. Динамічні процеси сучасного ставлять кожну людину в складні умови соціального життя. Зростаюча напруга, пов'язана зі зміною ціннісних орієнтацій, необхідність пошуку і швидкого знаходження рішень, стресові ситуації – всі ці проблеми постають перед молоддю сьогодні.

Досить актуальним є плани свого майбутнього у сучасній молоді. За допомогою анкетування, інтерв'ю, автор прагне проаналізувати цінності, які важливі для його однолітків: чи визначилися вони з вибором місця навчання, хто впливає на їх вибір, яка підготовка до цього важливого кроку, власне хто для них є беззаперечним авторитетом при здійсненні остаточного вибору.

За даними анкетування більшість вже визначилися і чітко усвідомлюють, де в подальшому продовжать навчання.

В роботі ґрунтовно висвітлено проблему вибору професії випускниками Першотравневої ЗОШ. Вказано критерії за якими буде вирішуватися працевлаштування, аналізуються фактори вибору певної професії. Окремо проаналізовано, які посади в житті прагнуть мати учні нашої школи.

Під час вибору професії 6 учнів будуть керуватися власними уподобаннями, реалізацією своїх основних інтересів та захоплень, четверо ще не визначилися. Трьох учнів приваблює рівень заробітної плати, двох - висока вірогідність працевлаштування та престиж професії. Один із опитуваних буде керуватися порадою товаришів.

Найбільш привабливим у своїй професії в більшості опитуваних є заробітна плата, на другому місці - реалізація своїх інтересів, при власній самостійності і незалежності, на третьому місці - престижність обраної професії.

Важливою проблемою для юного покоління є матеріальна стабільність. Як автор, роблю спробу дізнатися ставлення своїх однолітків до грошей та можливостей їхнього використання

70 % (7 учнів) впевнено відповіли, що не все вирішують гроші і лише 30% (3 учнів) заперечили їм. Це позитивний фактор визнання обмеженості впливу грошей, хоча в наш непростий час більшість дорослих і молоді ставить за основу успішного майбутнього матеріальне положення, задоволення життям проявляється в кількості грошей, а не в індивідуальних якостях людей.

Проте 80% (8 учнів) вважають, що можливий підкуп людини і лише 20% (2 учнів) вважають, що підкупити людину неможливо. Нажаль в наш час корупція є загальнонаціональним злом, про що знають з шкільної парти.

Особлива увага надається сімейним цінностям, які є найважливішими для молоді. Пріоритетними сімейними цінностями є піклування про дітей та батьків, повага до старших, злагода, довіра між членами родини, подружня вірність.

Не залишається поза увагою і те, чого не вистачає старшокласникам в своєму рідному населеному пункті. Чи є в їх планах пов'язати своє життя з місцем їх народження. Чи є привабливим для них робота за кордоном? Ці питання в наш час є досить вагомими, адже наша молодь від'їжджає за кордон на постійне місце проживання або на тимчасові заробітки, що негативно вплине в майбутньому на розвиток української держави.

Половина з опитаних учнів 11 класу чітко уявляють своє майбутнє, та сформулювали конкретні цілі для виконання поставлених планів. Важливим є те, що вони розраховують не лише на самих себе, а й на підтримку своєї родини. Повернення в рідне село і подальше життя в ньому не є важливим для більшості моїх однолітків. Майже всі вони планують працювати за кордоном.

Отже, переважна частина випускників усвідомила, якими будуть перші кроки у майбутнє. Мають чіткі цілі і шляхи їх реалізації. Усвідомлюють на яких цінностях будуть формувати сім'ю. Це значно полегшить досягнення успіху, адже людина, що відповідально ставиться до планів свого подальшого життя, як правило долає всі перепони на своєму шляху

НАРОДНА КУЛІНАРІЯ: ДЕЯКІ РИБНІ СТРАВИ МІСТА МИКОЛАЄВА ТА ЙОГО ОКОЛИЦЬ

Дівейкус Анастасія, учениця 10 класу Миколаївської гімназії №41 Миколаївської міської ради, вихованка секції «Історичне краєзнавство» Будинку дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва

Керівник: Осадча Катерина Григорівна, керівник секції «Історичне краєзнавство» Будинку дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва

Причорноморське місто Миколаїв знаходиться при злитті двох річок Інгулу та Південного Бугу. З давніх часів ці водні об'єкти були багаті на рибу. Тому, недарма, багато страв готувалися саме з риби за різноманітними рецептами.

Але питанню, що являють собою рибні страви миколаївської народної кулінарії, приділено мало уваги.

Дослідженню розвитку традицій української кухні та південного регіону присвятили свої роботи Н. Абельмас, В. Доцяк, Л. Артюх, Г. Дубовіс, Ю. Карпенко, А. Мазаракі, С. Павлюк, Н. Полонська-Василенко та інші.

Миколаїв є привабливим об'єктом для розвитку туризму та дає можливість представникам туристичного бізнесу, закладам ресторанного господарства, громадським організаціям вносити в меню більше страв суто регіональної кухні (зокрема, і рибних) для залучення більшої кількості гостей.

Також на сучасному етапі народна кулінарія розглядається як важливий аспект національної та культурної самоідентифікації. Велика увага приділяється їх збереженню та популяризації.

Метою роботи є дослідження розмаїття кулінарних традицій та рецептів рибних страв на території сучасного Миколаєва та популяризація місцевої кухні в Україні та за її межами.

Під час пошуковою роботи вихованцями творчих об'єднань краєзнавчого напрямку БДЮТ Заводського району м. Миколаєва були зібрані рецепти рибних страв, що притаманні даній території.

В Миколаєві є свій особистий рецепт приготування риби та юшки, обов'язковим складником є томатна паста.

Юшку по-миколаївські готують на рибному бульйоні з миколаївських річкових бичків, з додаванням більш цінних порід риби, таких як товстолоб, короп. Потім додають картоплю, заправляють томатом і сметаною, доводять до готовності. Окремо готують льок із рибного бульйону та часнику, який додається за бажанням.

Тушать і консервують рибу також із додаванням томату.

Слід відзначити, що миколаївський бичок відрізняється від одеського та кримського. Це бичок-кнут та рябий бичок. Їх смажать та сушать, смачні в будь-якому вигляді. До речі, у Миколаєві є унікальний пам'ятник хлопчику з бичками.

Цікаві рецепти рибних страв надала Луньова Надія Вікторівна, корінна миколаївчанка, керівник секції «Етнографічне краєзнавство» БДЮТ Заводського району м. Миколаєва. Зокрема, борщ по-миколаївські з бичками, товченики з бичками, бички з баклажанами, голубці з фаршу судака.

Великий інтерес представляє матвіївський зелений борщ зі смаженими бичками. Матвіївка – колишнє село Новоодеського району, зараз - місцевість у Центральному районі міста Миколаєва, розташоване на лівому березі Південного Бугу. За інформацією Надії Доценко, директора Матвіївського Будинку культури, серед обов'язкових продуктів борщу - рожевий буряк, картопля, квасоля, щавель, варені яйця, морква, цибуля, обсмажені бички і спеції.

На лівому березі Південнобузького лиману, 12 км на південь від центральної частини Миколаєва, знаходиться Вітовка (Богоявленське) – колишній адміністративний центр Жовтневого району (сучасного – Вітовського), зараз це значна частина Корабельного району м. Миколаєва. Місцевість була завжди багата на рибу, особливо – тюльку.

Заслужують увагу страви із реєстру нематеріальної культурної спадщини Вітовського району «Тюлька насторчак» та «Товченики по-вітовські», які внесені також до обласного реєстру НКС. Рецепти цих страв надали голова громадської організації "Вітовське українське товариство" Віктор Мних, краєзнавець Віктор Кас'яновський, Наталя Феник, директор КУ РОМЦ Вітовської районної ради.

Вітовська тюлька насторчак також отримала нагороду на кулінарному фестивалі «Staff-Battle: Миколаїв. Вінтажна кухня».

Складники страви: тюлька, картопля, цибуля, часник, зелень, сіль, чорний і червоний перці, лавровий лист, томатний сік, соняшникова олія.

Раніше, щоб приготувати рибний фарш, товкли тюльку в ступках. Звідси й назва — «Товченики». Існували різні види товчеників. Наприклад, у «багаті» (на відміну від «пісних») додавали потовчене або мілко порізане сало. Окрім гречаної крупи, часто використовували пшеничну, а також рис або пшоно.

Складники для приготування товчеників по-вітовські: картопля, чищена тюлька, сало, морква, ріпчаста цибуля, зелень (кріп, петрушка), квашені огірки, яйце, булочка й молоко для її замочування, соняшникова олія (для смаження), часник, цукор, сіль, чорний молотий перець, лавровий лист, гречка, томатний сік.

Тюльку використовували і в інших частинах Миколаєва. Так, за рецептом, що розповіла Наталя Патюта з мікрорайону Широка Балка, до страви «Тюлька по-широкобальські» входять такі інгредієнти: власне тюлька, ріпчаста цибуля (краще синя або червона), помідори, лавровий лист, сіль, перець (за смаком), кроп й петрушк, соняшникова олія (для смаження).

Готували і рибні котлети, зокрема з товстолобика. За рецептом Ірини Волкової, мешканки Миколаєва, для приготування цих котлет необхідно: філе товстолобика (можна іншої риби), ріпчаста цибуля, морква (за бажанням), яйце, хліб, молоко (для розмочування хліба), сіль, перець, інші спеції (за смаком), борошно або манна крупа, соняшникова олія.

Також готують смажених карасів, яких перед приготуванням карбують.

Дослідження традицій кулінарії в миколаївському регіоні дають можливість зрозуміти, що вони не втратили актуальності та продовжують розвиватися.

Народна кулінарія на Миколаївщині стійко пов'язана з характером природних умов, які дають сировину для продуктів харчування, зокрема - рибу.

У регіоні історично склалися свої традиції харчування. Вони створені на основі використання місцевих продуктів харчування, культурних традицій.

Використовуючи знання з розвитку миколаївської кухні, слід її розвивати та пропагувати з метою збереження історичної пам'яті та розвитку туризму у регіоні.

ПАНІ ФУНДАТОРКА

Діжурко Соломія, вихованка гуртка «Юні етнографи-краєзнавці»

Керівник: Мельничук Віта Віталіївна, керівник гуртка комунального закладу «Рівненська обласна станція юних туристів» Рівненської обласної ради

Роль жінки в житті нації та творенні держави переоцінити важко. Українська жінка – особливий феномен. Історія України знає багато славетних жінок, які доклали воістину титанічних зусиль, щоб утвердилась наша нація на своїй землі. Варто лише назвати імена княгині Олени-Ольги, Анни Ярославни – королеви й регентки Франції, доньки Великого князя Київського Ярослава I Мудрого, однієї з найвідоміших жінок Середньовіччя, що прославила Київ на всю Європу. Роксолана — означає «жінка з Русі» або Хюррем Султан — видатна постать історичної доби XIV століття. Ця легендарна жінка запам'яталась в історії як найяскравіша правителька Османської імперії, яка змогла повернути хід історії так, як потрібно було їй. Леся Українка — видатна українська письменниця, поетеса, перекладач і культурна діячка. Багато її творів визнані шедеврами світової літератури. Соломія Крушельницька — легенда оперної сцени, вона з тріумфом виступала на сценах багатьох оперних театрів світу, зокрема Кремони, Трієста, Одеси, Львова, Буенос-Айреса, Варшави, Петербурга, Парижа, Неаполя, Риму, Генуї, Мілану та інших. Ліна Костенко – приклад для українців. Своїм життям та творчістю геніальна письменниця заслужила титул сумління нашої нації. Вона не скорилася, коли радянська цензура заборонила друкувати її твори, вона не мовчала в складні для України часи.

Серед багатьох українських жінок, яка у культурно-освітній діяльності не поступалася перед чоловіками, а й перевершила їх, була і представниця нашого краю. Сподіємось, що ім'я Гальшки Острозької поповнить і займе своє місце в колекції славетних жінок України.

Завиває вітер, скрипить підлога, тарабаняють ланцюги... Так, мабуть, уявляє старовинний замок ввечері ледь не кожен. І справді, замок без привида — не замок?!

Замок князів Острозьких, що стоїть на пагорбі у містечку Острозі, зберігся у дуже гарному стані. Розказуючи про нього, не можна не згадати про Гальшку, яка зробила немало для розвитку західноукраїнських земель, в тому числі і для створеної її дядьком Острозької академії.

Спадкоємиця багатств славного роду Острозьких та меценатка, а одночасно - вкрай нещаслива жінка, яку в легендах називали «чорною княгинею» і «чорною вдовою»...

19 листопада 1539 року у замку князів Острозьких з'явилася на світ Божий дівчинка. Мати, Беата Костелецька, нарекла її Гальшкою, в книгах Литовської метрики вона записана під ім'ям Альжбети, Ельжбети. Батько, князь Ілля Острозький, старший брат засновника славнозвісної греко-слов'яно-латинської Академії Василя-Костянтина Острозького, помер за три місяці до народження своєї дитини, залишивши їй маєтності і статки. Це ж багатство, як вважається, і стало головною причиною трагічної долі княгині. Виняткова краса та величезні розміри успадкованих Гальшкою маєтностей спокушали багатьох претендентів домагатися її руки. На це і розраховували Мартин Зборовський, Дмитро Вишневецький (Байда), Микола Маленький, Дмитро Сангушко... У 14 років Гальшка стала дружиною українського князя Дмитра Сангушка, якого невдовзі убив шляхтич Мартин Зборовський.

Згодом один із офіційних опікунів Гальшки Острозької, польський король Сигізмунд-Август обманним шляхом видає її заміж за 64-річного графа Лукаша Гурку. У листі до Гурки Гальшка написала, що скоріше помре, ніж буде йому належати. Проте, вона була ув'язнена Лукашем Гуркою в його родовому Шамотульському замку, де провела на самоті довгих 14 років. Карколомні кульбіти життя волинянки породили чимало легенд, переказів. Тут і народилася легенда про «чорну княгиню». За оповідями, у вікні замкової вежі часто з'являлася постать

княгині, одягненої у все чорне. Гальшка вела аскетичний спосіб життя і не спілкувалася ні з ким, окрім служниць. Лише смерть Лукаша Гурка на той час познанського воєводи визволила 33-річну княжну, вона повернулася до Острога.

Мовчки взяла Гальшка в долі останній скупий дарунок - нечисленні дні спокійного життя у рідному місті. Вона була такою багатою! Проте ніколи так гостро не відчувала своєї бідності, бо не було поряд ні дитини, ні по-справжньому близької людини, ні сил, щоб жити далі. Та Господь дав Гальшці зрозуміти, що є у світі інші цінності - важкі нездвіжні монети, що зветься пізнанням. Справедливо ж названо її фундаторкою першого вищого навчального закладу на території Східної Європи. Згідно заповіту, окрім поділу майна між родиною та слугами, Гальшка виділяла величезну суму («шість тисяч грошей лічби литовської») на заснування та матеріальну підтримку «шпиталю та академії Острозької»: «...записую варунком і обов'язком моїм на шпиталь, на академію Острозскую, на монастиру Светого Спаса недалеко Луцка над рекою Стиром і на селі Дорогиню шест тисячей коп грошей литовских».

Доля «чорної княгині» зацікавила багатьох українських, польських, російських, чеських істориків, літераторів, хронологів - І.Ю.Крашевського, О.Гваніні, А.Пшездецкого, І.Шараневича, В.Антоновича, І.Стебельського, Ю.Волья, Ю.Ролле, М.Максимовича, С.Соловійова, І.Савчина. Рівненський обласний драматичний театр поставив виставу «Гальшка Острозька». Авторами вистави є київський режисер Мирослав Гринишин і сценічний постановник Андрій Батьковський. Саме він адаптував однойменний рукопис відомого українського філолога та історика Омеляна Огоновського, написаний ще в кінці ХІХ століття.

Помирає Гальшка Острозька в кінці грудня 1582 року - їй тільки-но виповнилося 43 роки... У давній острозькій легенді, Гальшка не померла, а перетворилася у птаха та прилітає на мури замку, нагадуючи землякам про своє покровительство над містом...

Яке обличчя!.. Писано по нім

Життям і вітром - сонячно і хмарно.
Розкрилля брів (тоненькі, аж сумні)
Такі нестримні - аж насправді гарно.
Штрихами уст покладено печать.
Вдивляйтесь, очі зір, у вимір інший:
Рожеві птахи з виміру летять.
Чи з вирію? Чи з вимрію? Чи з віршів?...

Використана література:

Дем'янчук О. Пані фундаторка. Життя - страшна середньовічна казка: засновниця Острозької академії овдовіла у 14 років, а останні десятиліття життя добровільно провела бранкою у замковій вежі / О. Дем'янчук // Україна молода. - 2009. - №68 (14 квіт.). - С.14.

Жертва інтриг магнатських: [Княжна Гальшка] // Волинь в легендах і переказах / Упоряд. П.Андрухов. - Остріг, 1995.- С.13-15.

Заповіт княжни Гальшки Острозької 1579 р., березня 16. // Острозька давнина: Дослідж. і матеріали. - Л., 1995. - Вип.1. - С.110-111.

Ковальський М. Гальшка, княжна Острозька: Джерела і література про Гальшку кн.Острозьку// Ковальський М. Етюди з історії Острога: Нариси /М.Ковальський - Острог, 1998. - С. 29-81.

Луговий О. Княжна Гальшка Острозька /О.Луговий // Вісті Рівненщини. - 1997. - 3 жовт.

Одвічні джерела. Острогу - 900: Бібліогр. покажч. / Рівнен. обл. універс. наук. б-ка; Уклад. П.І.Демчук, М.П.Манько, Н.П.Тимошук. - Рівне: Волинські обереги, 2000. - 192 с.

Шевчук Е. Гальшка - княжна Острозька / Е. Шевчук // Над Іквою-рікою : Літературно-мистецько-краєзнавчий альманах / Упоряд. Л. Пшенична. - Дубно, 2007. - С.70-74.

Інтернет-ресурси про Гальшку Острозьку:

uk.wikipedia.org/wiki/Острозька_Гальшка_Іллівна Сайт пропонує біографію Гальшки Іллівни (Єлизавети, Євдокії) Острозької

<http://mrspredko.livejournal.com/3035.html> На сайті розміщено матеріал Насті Байдаченко «Гальшка Острозька. Історія з ілюстраціями».

istvolyn.info/index.php?option=com_content&task...1 Стаття Л. Антошук "Фундаторка «Волинських Афін»: «Чорна княгиня» Гальшка Острозька"

www.art.lutsk.ua/art/ostrog/tkt5.htm Йдеться про династію Острозьких, в т.ч. про Гальшку Острозьку.

origin.radiosvoboda.org/content/article/947454.html Валентина Одарченко. Віртуальні мандрівки малими містами. Гальшка Острозька - берегиня Острога.

ФІЛОСОФІЯ ЩАСТЯ У ПОГЛЯДАХ Г. С. СКОВОРОДИ

Дмитрюк Микола, кадет 22 взводу Державної гімназії – інтернату з посиленою військово – фізичною підготовкою «Кадетський корпус»
Керівник: Стокіпна О. Л., вчитель зарубіжної мови

Кожна людина хоче бути щасливою, у кожної свій рецепт щастя. Як філософи шукали щастя? Вони вміли так ставити питання про щастя, що воно обов'язково знаходилося. Сам пошук перетворювався в щастя. Кожній людині хотілося б розгадати секрет щастя. Хтось шукає відгадку в прикладах чужого успіху, хтось у власному життєвому досвіді: падають, піднімаються, помиляються, виправляють помилки. А могли би просто прочитати книги, написані українським філософом XVIII століття. Є в світі людина, яка знайшла секрет щастя, її звать Григорій Сковорода.

Секрет щастя за Сковородою в найпростішій істині. Це не була оригінальна вигадка або одкровення, нікому не відоме досі. Все це давно вже сказали давні філософи. Про це свідчила Біблія. Просто люди не хотіли цього помічати.

"Ти хочеш бути щасливим? Не шукай щастя за морем, не проси його в людини, не подорожуй планетами, не змагайся палацами, не повзай землею кулею, не блукай Єрусалимом ... За золото можеш придбати село, це справа важка і обхідна, а щастя, як річ необхідна з необхідного, завжди і всюди дається даром.

Повітря і сонце завжди з тобою, завжди і безкоштовно, а все, що біжить від тебе геть, знай, – це чуже, і не вважай його своїм, все те дивне і не треба. Навіщо воно тобі? Ось чому воно і важке. Ніколи б воно не пішло від тебе, якби було необхідно". Проте для істинно щасливого життя потрібні також мудрість і знання. Сковорода розумів прогресивне значення науки і культури, але більше уваги приділяв мудрості, яку сприймав як поняття ширше, що охоплює і знання, і зміст життя.

Тобто секрет щастя в тобі самому, в твоєму серці, повному любові!

"Все проходить, тільки любов залишається після всього. Все пройде, але не Бог, не любов", – писав Сковорода. Однією зі складових людського щастя, за Сковородою, є проходження того шляху, який тобі уготований небом. Зрозуміти, що це за шлях, дуже легко. Тому що все, що нам потрібно в житті, дається легко, а все непотрібне - важко.

Одного разу харківський генерал-губернатор Євдоким Щербінін запитав його, чому він, маючи такі великі здібності, не візьметься за якусь важливу справу, філософ відповів: "Світ схожий на театр: щоб грати на сцені з успіхом і похвалою, треба взяти собі належну роль. Актора хвалять не за те, що він грає шляхетного персонажа, а за те, що його гра вміла. Я довго думав про це і, відчуючи себе, переконався, що в театрі світу не здатний вміло зіграти нічого іншого, крім ролі звичайної, простої, безтурботної і самотньої людини. Саме це я собі вибрав, і буде з мене".

А ще мудрість, як вважав мислитель, потрібна для іншої передумови щастя — вибору свого «сродного» місця в житті та суспільстві. «Сродна праця» приносить радість, щастя, додає сил, впевненості, наснаги, «потрібне робить неважким, а важке — непотрібним». Бо з людиною Бог, і «Без Бога ні до порога, а з ним ходить за море», як підкреслює Сковорода. Ці та інші ідеї трансформував мислитель у своїх байках «Собака і Кобила», «Дві курки», «Жайворонки», «Орел і Черепаха».

А джерелом світогляду мислителя була, безперечно, Біблія, яку він сприймає як найдосконаліший поетично-алегоричний світ, у якому й закодована Істина. Біблійні сюжети, мотиви, ідеї переплавлялися в горнилі непересічного таланту філософа на самотутні як за ідейно-тематичним спрямуванням, так і за художньою формою твори.

Сковорода став провідником Просвітництва в Україні, ідейного руху, який прагнув покращити суспільство, допомогти людині усвідомити, що вона сама — творець свого щастя.

Філософ декларував самоцінність кожної особистості, радив дивитись на себе та на своє життя з повагою. Сам він не спокусився ні славою, ні грошима; найдорожчим скарбом для нього була чиста душа як запорука щастя. Г. Сковорода воістину «жив, як учив, а учив, як жив». Мабуть, тому в громадській свідомості він залишився як «мандрівний філософ», як мудрець, який все своє життя присвятив навчанню людей моральності.

...Не мав нічого. Окрім свого сумління та незрадливих, швидких і чистих, як березневий струмок, дум. Він був страждальцем, мучеником за всю біду, за всю неправду, за все лихе, що діялося на білім світі. А водночас людиною щасливою, бо відчував гармонію зі світом, людиною, яка пізнала осяяння і просвітлення від Бога. Недаремно на його надгробку викарбувані слова: «Світ ловив мене, та не спіймав».

Комусь життя цього філософа здається занадто далеким від сучасності. Адже нам так часто доводиться робити не те, що ми насправді хочемо: заради своєї сім'ї, щоб вижити, досягти благополуччя. Але людині не так вже й багато потрібно для щастя. Сонце і небо дається даром! Пам'ятаєте? Ганяючись за примарним матеріальним щастям, ми порушуємо божественний закон, який полягає в тому, що всім на світі управляє любов. Ми робимо те, що не любимо, живемо з тими, кого не любимо, поруч з нами знаходяться чужі люди, яких ми так і не навчилися любити. Врешті-решт, ми не любимо навіть самих себе, не вміючи знаходити в собі Бога. Ми не слухаємо і не чуємо свого серця.

Проте, на думку Григорія Сковороди, справжній секрет щастя знаходиться саме в нашому серці. Може, нам варто прислухатися до слів видатного філософа всіх часів і народів?

«ЖИТТЯ Ж НАШЕ - МАНДРІВКА»

Донець Антон, вихованець гуртка «Велосипедний туризм»

Кобеляцької районної станції юних туристів Полтавської області

Керівник: Шабалтій О.М., керівник гуртка Кобеляцької районної станції юних туристів

Всім відомо, що Григорій Сковорода був видатним українським філософом-містиком, богословом, поетом, педагогом. А ще він був мандрівником. У простій свитці, з торбиною через плече і сопілкою в руці дванадцятирічний сільський хлопчина вирушив у далекий світ, щоб пізнати його і себе. Це сталося далекого 1734 року. А під кінець 70-х років XVIII століття Григорій Сковорода обрав зовсім новий і незнаний до того стиль життя, а саме — мандрівку. І ця мандрівка тривала до самої смерті, майже тридцять років. Була вона повна пригод, оповита переказами й легендами. У ній ніколи не розлучався філософ із Біблією, сопілкою або флейтою і своїми писаннями. Слава про нього йшла всюди, і кожний, чи то пан, чи то селянин хотів його побачити й почути. Тож аудиторія його була дуже численна і різнорідна, і всі розуміли його — речника великої правди.

На початку XXI століття наш земляк, родом із села Світлогірське, що на Дніпрі, Валерій Кришень теж вирішив пізнати світ, зробити мандрівку сенсом життя. Як і Сковорода, цей юнак вирушив до великого міста здобувати освіту, пізнавати світ і себе. Ще з дитинства він мав мрію: здійснити навколосвітню подоріж. В різних сферах діяльності спробував себе Валерій: банкір, ріелтер, техексперт. Весь вільний час молодий хлопець присвячує мандрівкам. Ще вісімнадцятилітнім на власноруч зібраному із запчастин мотоциклі «Дніпро 10», він об'їхав 2500 кілометрів узбережжям Кримського півострова. Далі були мандрівки на мотоциклі територією України, Білорусії, Росії Молдавії. В.Кришень самостійно здійснив мотоподоріж за маршрутом Київ – Владивосток – Київ.

А яка ж професія, як не журналіста, відображена в пророчій істині Григорія Сковороди: «Життя ж наше — мандрівка». І цей філософський аргумент великого мислителя припав до душі Валерію. З 2007 року В.Кришень стає журналістом. Набувши життєвого досвіду, побачивши світу, він втілює у життя свою дитячу мрію: здійснити навколосвітню мандрівку.

За 307 днів (2010-2011 роки) мототурист вперше в історії України проїхав 63,5 тисячі кілометрів дорогами 28 країн Європи, Азії та Америки. Після повернення в Україну, можливо, інший філософський аргумент Григорія Сковороди «Святість життя полягає в робленні добра людям» надихає В.Кришня на добрі справи: заснування Всеукраїнської молодіжної

організації «Мрії здійснюються», метою діяльності якої є допомога і підтримка будь яких починань, що дозволять створити підґрунтя для виховання патріотизму в сучасній молоді. Валерій проводить в містах України фотовиставку «Обиччя світу», кожен знімок відображає людей різних відтінків шкіри та чудові краєвиди майже 30 країн світу. Разом з дружиною Галиною Валерій започаткував цікавий проект під назвою «Художники – дітям». Молода родина Кришнів вирішила змінити похмурий настрій дитячих лікарень і розписати їх стіни веселими малюнками. Ця ідея знайшла широку підтримку не лише серед жителів столиці, де тепер мешкають Кришні, а і в інших містах України. Як журналіст Валерій пише цікаві матеріали для журналу «Байк» та багатьох інтернет - видань.

А ще Валерій Кришень пише про побачене, ділиться з читачами свої враження та роздуми. Особливо філософським змістом наповнена його книга «Проїду світ» про звичайного сільського хлопця, який зміг здійснити свою мрію і об'їхати навколо світу. Ця книга написана не тільки, щоб розказати про дивовижні країни, в яких побував автор, і людей, яких там зустрів, а й для того, щоб надихнути читача до втілення своєї заповітної мети, якою б грандіозною чи нездійсненною вона не здавалася. Історія Валерія – це вольовий та часто непростий шлях до здійснення цієї мрії, це розповідь про те, як здійснити кардинальний поворот у житті, вивчити мови, зустріти приголомшливих людей та побачити цілий світ. Валерій пише: «Не ставте собі за мету отримати все і відразу. Якщо у вас є якась мрія, про яку ви навіть боїтесь думати, - для початку перестаньте боятись думати». А ще: «Наше життя – це гра. Труднощі будуть, вони є в кожного. Але варто сміливо йти їм назустріч! Великий шлях починається з першого кроку. Якщо ви щось надумали – робіть це сьогодні і зараз».

Великий Скворода колись написав «Не шукай щастя за морем.» Побачивши світ, Валерій Кришень теж запевняє: «Для мене краще своє, рідне, яке б воно не було, аніж будь-яке чуже... В мене не було жодної спокуси, я кажу чесно перед людьми і собою: коли я повернувся, я зрозумів, наскільки в нас крута країна, наскільки все рідне, близьке. Україна – номер один!»

Мені вдалося особисто познайомитися із Валерієм, коли він приїздив влітку з родиною до своїх батьків у Світлогірське. Дуже цікаво було слухати мандрівника. Як завжди веселий, усміхнений, життєрадісний, він випромінював стільки енергії та позитиву, що, мабуть, зумів би зігріти своїм теплом усю нашу планету. Воно й не дивно, бо тільки людина з великим серцем здатна здійснювати такі великі вчинки!. Після зустрічі багато чого зрозумів, а особливо запам'яталося основне правило мотомандрівника – «Посміхнися світові – і світ посміхнеться тобі!»

Ось такий він Валерій Кришень - сучасний мандрівник і філософ позитиву, народився на березі Дніпра, побачив і відчув СВІТ!

ПОЕТ, МАНДРІВНИК, ФІЛОСОФ

Дрибноход Єлизавета, вихованка гуртка «Літературне краєзнавство» Дергачівського будинку дитячої та юнацької творчості Дергачівської районної ради Харківської області на базі Комунального закладу «Козачолопанський ліцей» Дергачівської районної ради Харківської області
Керівник гуртка: Лагута Г.Г., учитель української мови та літератури

Спадщина композитора, поета, байкаря і філософа Григорія Савича Сквороди є дорогим надбанням української національної і світової культури. Тому широко відзначаються ювілеї мандрівного філософа, його іменем названо вулиці, школи, заклади освіти та культури, село Іванівка перейменовано на Сквородинівку, там відкрито меморіальний музей, у багатьох містах споруджено оригінальні пам'ятники на його честь, про нього написано чимало книжок і статей.

Основне спрямування його праці зводиться до дослідження людини, її існування. Науку про людину та її щастя Скворода вважав найважливішою з усіх наук.

Міркування щодо цієї проблематики у Сквороди мають релігійно-філософський характер, вони невідривно пов'язані із зверненнями до Біблії та християнської традиції, а тому спираються на головні християнсько-світоглядні категорії: любов, віру, щастя, смерть та ін. Шляхом

міркувань про них філософ шукає відповідь на питання, ким є людина, який зміст її життя, які основні грані людської діяльності.

У міркуваннях про щастя Сковороди є ще й такий важливий аспект. Людське щастя втілюється не тільки в духовних шуканнях, не тільки у сердечній радості, а й у праці, у втіленні спорідненості праці. Сковорода вказує, що здібності дає людині Бог, що царство Боже всередині людини. Прислухаючись до цього внутрішнього голосу, людина має обрати собі заняття не тільки не шкідливе для суспільства, а й таке, яке приносить їй внутрішнє задоволення і душевний спокій. Всі заняття добрі лише тоді, коли виконуються у відповідності з внутрішньою схильністю.

Таким чином, філософ наполягає на тому, що життя людини має бути радісним, і зробити його таким може тільки вона сама. Сковорода мислить щастя досяжним для всіх. Для того, щоб його пізнати, зовсім не обов'язково осягнути складну філософську матерію чи прилучитися до кола вибраних. Щастя є простим і за змістом, і за формою. На підставі такого розуміння щастя Сковорода проповідував простоту життя, бідність (але це не був аскетизм, а так би мовити розумна достатність), вдоволення, яке випливає із спілкування людини з природою. Особливістю філософії Сковороди є поділ світу на два начала: вічне та тлінне. Переважного значення філософ надає Вічному, нетлінному началу.

Своєю творчістю і життям Сковорода продемонстрував можливість здійснення глибинних перетворень.

Філософія Г.С.Сковороди є прекрасним прикладом існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, заклик до гуманізму і "сродної" людській природі дії.

НАЩАДКАМ – ВІД БУЗЬКОГО УЛАНСЬКОГО ПОЛКУ (ДЕЯКІ ВІДОМОСТІ НА ОСНОВІ ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Дрондиль Вікторія, вихованка гуртка «Юні музезнавці», ЦПРДЮ,
учениця 8класу Новобузької ЗОШ I-III ступенів № 4
Керівник: Гетманенко Любов Володимирівна,
керівник туристсько – краєзнавчих гуртків НЦПРДЮ

Народна мудрість стверджує, що людська доля вимірюється роками, історія – віками, а життя – вічністю. Але між цими філософськими категоріями є незримий зв'язок, який називається пам'яттю.

Людство має генетичну пам'ять, яка фіксує в своїх анналах і передає наступному поколінню звичай і традиції своїх предків – мову, вчинки, мелодії, слова, історичні події. Часто життя людське порівнюється з недовговічним вогнищем. Загориться воно, відпалахкотить, освітлюючи навколо себе великий шматок вічного і безмежного простору, і рано чи пізно вогонь ослабне, почне згасати, вогнище перетвориться на попіл. Потім вітер розвіє його по землі. Місце багаття заллють дощі, заметуть сніги, воно заросте травою і буде її хвилювати той же вітер, який роздмухував колись вогнище. Це спонукає нас розмірковувати про таке швидкоплинне життя, про наступність поколінь, про нескінченність світу, про вічне.

Незалежність, розбудова національної державності народу України активізували природний інтерес до історії своєї держави, свободу якої виборювало не одне покоління наших предків.

Новобузька земля древня і загадкова, її історичні коріння заглиблені у часи скіфів, татар, сарматів, козацтва, військових поселень, у часи потрясінь, нелегких шляхів і героїчних звершень наших предків. Кожне покоління, суспільна формація клали свою цеглину у великий храм історичної пам'яті.

В Новопавлівці Херсонської губернії (майбутній Новий Буг) був розквартирований Бузький уланський полк, створений округ, віднесений до військового відомства. З того часу (1817р.) історія нашого міста, його розвиток і розбудова були нерозривно пов'язані з Бузьким

уланським полком. Куца Балка, Семенівка, Новопавлівка, Новий Буг – таку назви мало наше місто майже за 200 – літню історію.

Указ імператора Миколи I від 2 квітня 1832р. став знаменитим на всю наступну історію нашого міста. Він гласив: « **Государь император высочайше повелевать соизволил: селения, занимаемые полковыми штабами, именовать впредь... в округе 3 –й Уланской дивизии село Новопавловка – село Новый Буг**».

Основні інфраструктурні об'єкти військового поселення будувались в 1818 -1819 роках ліворуч Куцої Балки – сучасний старий двір колишнього технікуму (нині коледж МНАУ) і територія лікарні. Казарми Бузького полку (навчальні корпуси технікуму на старому подвір'ї) будувались в першу чергу тому, що треба було поселяти військових, переведених з Київського і Подільського округів. Будівництво шпиталю і його підсобних приміщень здійснювалось у другу чергу після 1820р.

В розробці типового плану поселень брав участь Аркачєєв О.А., військовий міністр при Павлу I (син Катерини II). Імператор Олександр I (внук Катерини II) призначив О.А. Аркачєєва начальником військових поселень. Він часто бував у нашому місті, контролював хід будівництва. На типовому плані в експлікації об'єктів будівництва під №9 ми бачимо військовий шпиталь.

Шпиталь – одна з будівель на території лікарні, яка майже за 200 років не змінювала свого призначення як лікувального закладу. Протягом часу від будівництва за спорудою шпиталю належно доглядали, тому вона до наших днів добре збереглась і ще довго служитиме громаді. На території лікарні збереглись ще дві будівлі військового поселення: колишня канцелярія полку – сьогодні лікарняна каса з добудовою вже в наші часи; цейхгауз (склад військового спорядження) – колишнє інфекційне відділення , наразі «по- господарськи» законсервоване. Цейхгауз будувався пізніше шпиталю, коли вже працював цегельно – черепичний завод – виробництво німецького інженера Корфа. Цеглу випалювали соломною злаків.

Для будівництва шпиталю використовувався пиляний камінь з вапняку. Ліс і дрова завозились з Черкащини та інших північних районів імперії. Тоді залізниці ще не було, тому будівельні матеріали завозили на підводах кіньми та волами. Під час громадянської війни в шпиталі лікувались і військові регулярних частин Червоної Армії. В 1964р. під час будівельних робіт на старій території технікуму знайдено поховання, в якому виявлено орден Бойового Червоного Прапора. Знахідку і останки поховання передано до військкомату. У Другу світову війну, в часи окупації у шпиталі господарювали німці, лікувались солдати німецької армії.

Спеціальні комісії визнали, що цей об'єкт є історичною, культурною, науковою цінністю і позначили знаком « Пам'ятка історії та архітектури».

Замки, фортеці, будівлі – ось що залишається після кожного покоління на цій землі. Вдивіться в їх стіни! В них наш родовід, живі свідки, історія, минувшина і майбуття, а, зрештою – безсмертя. Народ , який створив ці споруди за часів свого існування. Перед лицем історії уже безсмертний, належить вічності.

Згідно з легендою існує три ріки : Часу, Пам'яті і Забуття. Ніхто не в змозі зупинити могутню ріку Часу, ми всі в ній плавці. Вона вливається в повноводну ріку Пам'яті . Але якщо туди принесе води болотиста ріка Забуття – переведеться рід людський, погасне сенс життя.

« РОДОВІД СІМ'Ї ЄРМОЛАЄВИХ»

Єрмолаєва Анастасія, учениця 10 класу Добровільської загальноосвітньої школи I- III ступенів Близнюківської районної ради Харківської області

Керівник: Карнаух Н.О., вчитель української мови та літератури Добровільської загальноосвітньої школи I- III ступенів Близнюківської районної ради Харківської області

*«З роду в рід кладе життя мости, без коріння саду не цвісти,
без стремління човен не пливе, без коріння сохне все живе.»
Слова із пісні Ніни Матвієнко та Раїси Кириченко «Сік землі».*

Родовідна пам'ять – явище в українському побуті досить унікальне. Його оспівували у піснях, промовляли у віршах, а особливо яскраво описали у казках, приказках та прислів'ях. Одним з таких є: «Без сім'ї і свого роду немає нації народу»

Кожна людина і родина мають свої святині. Портрет на стіні дідуса і бабусі - це не просто данина традиції, це пам'ять про тих, хто творив історію, з кого варто брати приклад. Я зберігаю усі фото на електронних носіях, а пам'ятаю, як колись – зайдеш до хатини прабабусі, і там уся історія родини на світлинах, що розвішані на стінах, стоять на шафах та у трельяжах. Дідусі і бабусі – це жива мудрість, неписана історія нашого роду. Досвід, отриманий від них у спадок, залишиться золотим набутком на усе життя. Часто наші старенькі і є саме тими творцями легенд, казок та приказок.

Особисто для мене, сім'я – це маленька держава, яка має свої закони, права і обов'язки, традиції, що передаються від роду до роду, а також родинні цінності. Подумки я малюю родину – будинок, мама і тато, дідусь і бабуся, це дружба і любов, турбота один про одного. Радості і печалі які одні на всіх. І головне, для мене родина – опора у всіх бідах і нещастях, фортеця. Це фортеця, за стінами якої можуть панувати лише спокій і любов.

Я з дитинства люблю цікавитися історією свого роду. І це дуже цікаво. Моє коріння по татовій лінії не велике, вірніше, я не багато дізналася. Але історія мого роду захоплююча.

Хочу розпочати свою розповідь прабабусі Гончарової Софії, яка народилася в 1911 році, проживала на території Росії. Ще з дитинства бабуся захоплювалася музикою, але після втрати батьків, які померли під час Голодомору, музику довелося покинути.

Вона тяжко заробляла на хліб, а під час війни потрапила в полон. У 1954 її викупив з полону мій прадідусь Гончаров Микита, вони дуже довго спілкувались, і вже через рік побрались.

1950 року оселилися в с. Башилівка, де і прожили все життя. Тут і народилася моя бабуся Єрмолаєва Віра, та ще четверо діток. Нажаль, мій прадідусь лишив їх дуже рано, 1960 року. Після смерті чоловіка, прабабуся Софія тяжко працювала, аби підняти діток на ноги. Діти вирости, доля їх розкидала по різних містах України. І зв'язок утратився, нажаль.

Моя ж бабуся поїхала на навчання до Харкова, де вийшла заміж та народила дитину. Та безжальна доля забрала її молодого чоловіка, і молода жінка вимушена була повернутися до села. Два роки вона працювала на фермі, і одного разу, вночі, несла мішок з зерном до дому, мішок розв'язався, бабуся похапцем збирала розсипане. Подих заляк, коли почувлися кроки в темряві. До бабуні підійшов парубок і мовчки почав допомагати. Так доля звела молоду вдову з її чоловіком Єрмалаєвим Петром (1947). Дід Петро усиновив сиротинку. 1983 року народився мій тато Роман, 1985 - найменший, Геннадій.

Тяжко було молодій родині. Дідусь працював шофером у колгоспі. А бабуся на фермі, йдучи на роботу була вимушена брати з собою маленьких діток. Та потім вони їй неабияк допомагали. У 1990 році народилася пізня, довгоочікувана донечка, моя тітка Ірина. Маленька дівчинка була неслухняною, і бабусі було з нею найтяжче.

Тато ж мій, гордість родини. Був старанним учнем, піклувався про батьків, братів та сестричку. Допомогає по господарству, готував на кухні, ходив з бабусею на роботу.

Першим одружився найстарший брат – Володимир, який має п'ять діток. Наступним був мій тато, Роман. Мама дуже точно пам'ятає їхню зустріч у клубі. Мама – Єрмолаєва Людмила, народилася 29.06.1985 року.

Мої батьки говорять, що в них було кохання з першого погляду. Після першої зустрічі, їхні шляхи розійшлися. Батько пішов служити в армію. Коли повернувся, у тому ж клубі він знову зустрів найкрасивішу дівчину в селі, яка весь час чекала на нього. Так і створили вони свою родину. В 2005 році вони побралися, а незабаром народилася їхня донечка (19.06.2005), з великими блакитними, як небо очима – це я, Анастасія. Я вже доросла, ходжу до 10 класу. Маю братика та сестричку, і дуже велике родове дерево, на якому буде і моя гілочка...

« Якщо ти забудеш стежину до хати,
Яку дитинчам навпростець протоптав,
І матір, і рід свій, і слово крилате,
То значить чужим, бездушним ти став.»

(Р. Братунь)

Сім'я, родина, рід – є основною опорою, «стовпом» для створення нас, як особистостей. Ми маємо це цінувати і пам'ятати, дякувати нашим пращурам за цінні поради і настанови, щодо створення родинного вогнища, власного «родового дерева».

Моє серце переповнює біль, бо я народилася в родині, прадідом якої є: кріпак, невільник, солдат який не повернувся з війни. І мати вдова... І водночас, в моїй душі панує гордість. Так,

гордість, адже я праправнука будівника України, правнука воїна – захисника Вітчизни, онука землероба та донька звичайного громадянина України, патріота. Моя родина звичайна, як тисячі інших. Та я пишаюся нею, люблю і шаную пам'ять про предків, про всіх, хто ростив нашу сімейну історію.

Любов'ю окутана моя розповідь, сльозами умита, спогадами моїх дідусів та бабусь. І я вдячна, усім хто допоміг мені відтворити історію, майже 100 років. Я з гордістю пронесу свої знання до дітей, онуків та правнуків. Переспіваю, переплачу цю велику повість, про життя, про тяжку працю і про велике кохання моєї великої родини.

Важливим є те, що таких історій безліч. Кожна родина міцна та дружня. І тому Україна сильна, і переживе вона тяжкі випробування, як і родина переживає лихі події. Будьмо дружніми, любимо одне одного.

Отже, наша історія, історія нашої держави – це велетень ліс, історія мого роду – це зелений гай, а історія моєї родини – це молодий дуб, який тільки підіймається до неба. Бережімо пам'ять свого роду, поливаймо дерево спогадами про перші гілочки. І те дерево не всохне, а стане буйним, вічнозеленим віддзеркаленням нових і нових родин.

Список використаних джерел:

1. Лозко Г.С. Українське народознавство: видання друге доп. та перероб / – Лозко Галина Сергіївна. – К.: «АРТЕК», 2004. – 472 с.
2. Русанівський В. М. Мова в нашому житті / Русанівський Віталій Маркович. – К.: «Веселка», 1991. – 112с.
3. Головна редакція української радянської енциклопедії АН УРСР/Історія міст і сіл України.
4. Сердюк Г.М. Педагогічний пошук класного керівника: навчальний посібник / Сердюк Галина Миколаївна. – Тернопіль: «Богдан», 2008. – 120 с.
5. Скуратівський В.Т. Берегиня / Василь Тимофійович Скуратівський . – К.: «Радянський письменник», 1987. – 278с.
6. Цимбалюк В.І. Світлиця: навчальний посібник / В.І. Цимбалюк, В.В. Жайворонок. - Київ Центр педагогічних інновацій України МДП «Витоки», 1992. – 127с.
7. Черепанова С.О. Філософія родознавства / Черепанова Світлана Олександрівна. – К.: «Заня», 2007. – 460с.
8. Шевчук В.І. Корені та парості: український генеалогікон / Шевчук Валерій Іванович. - К.: «Либідь», 2008. - 472с.
9. Шейко В.М. Історія української культури: навчальний посібник / В.М. Шейко, Л.Г. Тишевська. – К.: «Кондор», 2006. – 264с.
10. Черепанова С.О. Філософія родознавства / Черепанова Світлана Олександрівна. – К.: «Заня», 2007. – 460с.

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г.С.СКОВОРОДИ: ІДЕЯ "СРОДНОЇ ПРАЦІ"

Єськова Анна, учениця 11 класу Комунального закладу «Слатинський ліцей»
Дергачівської районної ради Харківської області
Керівник: Гацман Н.В., учитель української мови та літератури

Григорій Савич Сковорода – мислитель, який заслужив репутацію першого в Російській імперії самобутнього філософа, педагога, поета, байкаря. Поезія Сковороди – одна з визначних сторінок в історії української літератури XVIII ст. Глибоко лірична, сповнена філософських роздумів, вона, як і вся творчість мислителя-гуманіста, служила інтересам трудового народу.

Прагнучи зміцнити владу поміщиків і козацької старшини, царизм лише зміцнює репресивний апарат. Період формування поглядів філософа припадає на визвольні рухи 60-х рр. на Правобережній Україні, який пізніше впливає і на Лівобережжя, саме там жив мислитель.

Сковороді випадає шанс два роки прожити в Петербурзі, де він знайомиться з російською культурою. Але також він знайомиться з реаліями царського двору, де панують розбещення та паразитизм – це приводить до негайного залишення хлопцем придворної капели. Також осуд викликають нові психологічні та моральні норми, що пов'язанні зі зростанням впливу капіталізму.

«Світ Зла». Саме так називає Григорій світ, де панує нерівність, де гроші стоять вищими за права людини, світ, в якому духовенство та панство всіма силами гноблять трудівний народ. Саме такого світу все життя уникав мислитель, бо саме він міг зламати його, забрати його жагу до волі. На своїй могилі він звелів написати: «Світ волив мене, та не спіймав», що стало символом його боротьби.

Григорій Сковорода був тісно пов'язаний з містом Харків та всією Слобожанщиною в цілому, тут пройшла майже вся друга половина його життя.

Сковорода був досить освіченою людиною, знав декілька мов: грецьку, польську, німецьку, добре розбирався в науках, подорожуючи до різних країн зустрічався і слухав багатьох філософів того часу. Це все гарно впливало на його постать як учителя, а викладав він свій улюблений предмет – етику.

Для чого я згадала Харків? Саме в цьому місті, майже в центрі, є музей української літератури, який я відвідала декілька років тому. На той час я ще була малою дитиною і зовсім не цікавилась літературою, але один зал дуже сильно вразив мене. Екскурсовод розповідала нам про одну з філософських ідей Сковороди, а саме – теорію «Спорідненої праці»

Усі люди за своє життя працюють, це, найчастіше, праця для здобуття хоч якихось коштів або інших матеріальних цінностей, які знадобляться в майбутньому, рідко трапляється, що людина працює по поклику серця. Сам же філософ був одним з найперших, хто висвітлив цю проблему та висунув ідею праці, яка буде приносити, перш за все, насолоду.

Мислитель вважав, що ми повинні досягти щастя та внутрішньої рівноваги, але це можливо лише тоді, коли ми слідуємо за своєю душею, прислуховуємося до своїх внутрішніх голосів, тоді, ми можемо стати своїм особистим «богом». На головний план стає думка про те, що в кожного з нас від природи є «сродність» до певного виду діяльності, саме до такої, виконуючи яку ти будеш відчувати себе щасливим та вільним, ти будеш бачити в ній не тільки матеріальну вигоду. Ця робота буде мати процес і результат. Але результат буде не тільки видимий: готові чоботи чи зоране поле, це також буде внутрішня насолода. Саме праця за покликанням має надати людині бажання чимось займатися, проводити незлічені часи за справою та радіти, коли зробив щось, що подобається їй самій. Сюди вона може вкласти всі свої здібності, ідеї та знання. Звісно, Сковорода хотів перебудувати суспільство згідно своєї концепції, але ми повинні розуміти, що за реаліїв життя народу XVIII століття – це було неможливо.

Також ця концепція розглядає проблему соціальної рівності, з якої виплило таке твердження як «нерівна рівність». Для поняття цього висловлювання уявіть декілька мисок: різних за формою, висотою та товщиною, в них наливаються воду під самі краї і що ми бачимо? Всі миски хоч і є неоднаковими зовні, але всередині вони всі однаково повні. Так само і з людиною, ми всі різні, живемо в різних куточках світу, розмовляємо на різних мовах, маємо зовнішні відмінності, але кожен з нас відчуває натхнення та легкість, коли робить ту працю, до якої його кличе серце. Хочу також додати, що якщо у якомусь з двох напрямів недопрацювання, то хитка нерівна рівність порушується, і одна з посудин недонаповнюється. Завжди працюйте над собою та не залишайте нічого на пів дороги.

Сковорода говорив: «Скільки должностей, стільки сродностей», вказуючи на те, що людина не народжується даремно і кожному з нас дано знайти своє покликання. Митець засуджує соціальні моралі та називає «несродною» працю виною усіх вад.

Спорідненість є основою виховання людини, яка буде щасливою і суспільно необхідною. Найкращим вчителем є природа, ми повинні рухатися їй на зустріч – головне педагогічне міркування Сковороди. Учень завжди повинен досягати спільної мови зі своїм вчителем. Сковорода своєю постаттю надихав учнів до нових досягнень, але й вказував на те, що навчитися можна не лише в нього, а й у всього, що знаходиться навколо нас. Одне з головних місць в досягненні цілей є практика – завдання, що допоможуть тобі довершити свої вміння та природні дані. Але відточувати треба не лише фізичні вміння, а й розум, він теж повинен тренуватися, щоб

дійти до повного поняття й прийняття людиною себе і своїх духовних прагнень. Сковорода осуджував неробство, як фізичне так і духовне. «Опыт – есть отец искусству».

До «сродного» Сковорода відносив також самопізнання. Пізнання не лише себе, а й всього нашого оточення.

Адже щоб знайти своє покликання ми повинні дізнатися дуже багато про себе та свої вподобання, можливості, мрії – це і є самопізнання, саме так ми зможемо відкрити свої здібності.

ЖИТТЯ ОПАНАСА СЛАСТІОНА ТА ЯНУША КОРЧАКА ЯК ЗАКЛИК ДО ТОЛЕРАНТНОСТІ В СВІТІ

Жидулова Софія, вихованка гуртка «Історичне краєзнавство» КЗ «Кіровоградський обласний центр туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді»
Керівник: Жванко В.І., керівник гуртка «Історичне краєзнавство»

“Історія євреїв України, без сумніву, має чорні і криваві сторінки, але – вже якщо цілком спокійно розкласти цю історію на хронологічну сітку, то виявляється, що для періоду з середини 16 століття (від часу посиленого переселення євреїв (з Німеччини (М.Ф.) на українські землі) до 1914 року, тобто за трохи більше як 360 років, лише 3-4 роки (Хмельниччина і гайдамаччина) можна вважати зоною міжетнічних конфліктів. (...) Ми маємо переконливе свідчення того, що характер українсько-єврейських відносин визначили не три-чотири роки кривавої різанини, а 356 років більш-менш нормальних відносин. Бо інакше цілком певно на Україні на початку ХХ століття не зібралось б близько третини світового єврейства.” (11,17)

Це є факт, як фактом є й те, що саме на східних слов'янських землях фашисти надали Катастрофі апокаліптичного масштабу. Бо саме тут була душа всього світового єврейства!

У цій роботі оглянуті маловідомі і розрізнені матеріали енциклопедичних видань, монографій, підручників, публікацій у пресі, які прямо, або опосередковано стосуються тематики даної роботи.

В ході проведеного дослідження було доведено, що між особистою і творчою долею Я.Корчака і О.Сластіона існують чіткі паралелі, які виявляються не тільки у співпадині певних історичних обставин, а насамперед в тому, як ці діячі культури реагували на них. Їх творчий доробок створювався не “завдяки”, а “всупереч” трагічним обставинам: Голодомору та Голокосту.

Цей тип реакції є показовим, особливо щодо рефлексії українського та єврейського народів на багатовікове поневолення і сформований стереотип народу-страждальця. Дослідження діяльності Корчака та Сластіона руйнує цей стереотип і на реальних фактах створює інший, більш привабливий образ, образ народів-борців.

“Війна у всіх народів забрала покоління батьків. Але діди жили. А саме вони, мабуть, найпотужніший чинник передачі національних традицій, і завдяки тому, що більше уваги, і пестошів, і суворої вимогливості можуть приділити онукам, і через особливий у них авторитет, та може, найголовніше, тому, що опинились у виру історії, загартовані вірою. Так от, євреїв, які пам'ятають своїх дідів, у моєму поколінні дуже мало. Діди нашого покоління пішли в яри і гетто.” (11,12)

В безіменні могили, ярки і кручі, колодязі та погребі пішли в часи Голодомору і українські діди. “Гадаю, що у денационалізації багатьох українців на Великій Україні подібну роль відіграв голодомор.” (11,13)

Згадаємо: ”Про те, що діялось на Україні 1768 р., розказую так, як чув од старих людей; надрукованого і критикованого нічого не читав, бо, здається і нема нічого... Дід мій, нехай здоров буде, коли зачина розказувати...” – передмова Тараса Шевченка до поеми “Гайдамаки”. Вони, діди, були носіями і вихователями народного, свого – і мови, і співів, і мислення.” (11,64)

Власне кажучи, Януш Корчак та Опанас Сластіон і взяли на себе обов'язки тих знищених дідів. Вони на довгі роки стали такими спільними, загальними дідами для своїх, обікрадених дідів народів.

Творчий доробок Корчака і Сластіона – це не тільки уроки, картини, книги та спектаклі. Їхній творчий доробок - це перш за все їх учні, живі і діючі носії і розповсюджувачі ідей

гуманізму і толерантності. Мандрівні дяки, діди, співці, книжники, пророки та проповідники – глибоко закорінені в освітніх і виховних традиціях обох народів – єврейського і українського.

Корчак і Сластіон – найбільш яскраві приклади.

Впливу дідів на онуків так боялися, що розлучали не тільки живих, а навіть їх зображення. Так, з обкладинки академічного видання портретів українських кобзарів Сластіона радянські редактори знімають частину малюнку, де зображена дівчинка-поводир, яка притулилась до діда. А між тим, зображень дітей на малюнках Сластіона – 12 з 23-х. Більша половина! Ось це, радянське, так зване “редагування” – кардинально спотворює саму суть народної традиції. Традиції нерозривного зв’язку поколінь, передачі через цей зв’язок фольклору, сакральних знань та моральних норм, перевірених тисячоліттями. Натомість в СРСР його здійснювали вчителі, вожаті і вихователі, спеціально навчені.

Сучасники недооцінюють роль кобзарів, які створили ланцюжок безперервної мовної традиції, і при тому були абсолютно неконтрольовані владою. З самостійним репертуаром, що сприймався набагато природніше, ніж “новіє песні о главном.” До речі, знищення кобзарства як явища, болісно вдарило не тільки по українській, а й по єврейській культурі. На думку дуже поважних дослідників існує “...майже містичне ставлення засновників хасидизму до українських пісень – “пісень пастухів на полонинах, про використання мотивів української пісні в єврейській.” (11,227) Мається на увазі народна пісня. А не комуністична “попса”. По народній пісні було “відкрито вогонь”. Не припиняється він і досі.

Дослідження різноманітних текстів та “купюр” в текстах, надрукованих в СРСР, в порівнянні з сучасними, викривають механізми маніпулювання в тоталітарних державах громадською думкою.

Ми бачимо на конкретних прикладах роль особистої ініціативи та діяльності окремих людей у збереженні історії свого народу та гуманістичного вектора розвитку світової цивілізації. Героїчні та трагічні паралелі в долях О.Сластіона та Я. Корчака доводять, що життя і творчість цих людей були і залишаються заклик до толерантності.

Людська пам’ять не безмежна. Одні - діти померлих у голодомор - пам’ятають своїх батьків, встановлюють їм стели. Інші - молодше покоління (та й не лише воно) - вважає, що Голодомору не було, а були “продовольственные трудности”.

На думку автора, державна політика в царині відродження історії повинна розумно спиратись на живий народний дух, окремі вияви якого показано в цій роботі. Люди допомагають державі на побутовому рівні – діди розповідають онукам про Голокост і Голодомор... А обов’язок держави - підтримка та популяризація таких цілком закономірних процесів.

Можливо, саме через незнищену та активно існуючу народну пам’ять Верховна Рада і спромоглася у 2007 році провести слухання, присвячені Голодомору, і визнати цей злочин геноцидом. А Міжнародний Форум з Голокосту в Стокгольмі прийняв Декларацію де підтвердив “... прагнення до людяності в ім’я майбутнього взаєморозуміння і справедливості”.

Автор вважає, що опис таких маловивчених, чи загалом недосліджених матеріалів, що стосуються маловідомих та суперечливих сторінок нашої історії можна використати для наступних досліджень.

Список використаної літератури:

1. « Буквар » Т. Шевченко // Київ « Веселка » 1991р. //
2. « Гайдамаки » Т. Шевченко // Київ « Дніпро » 1988р.//
3. « Голокост в Україні » С. Герус // Дніпропетровськ « Типографія «Україна » 2005 //
4. « Голокост в Україні » І. Щупак // Дніпропетровськ « Типографія « Україна « 2005 //
5. « З минувшини Подніпров’я » // Дніпропетровськ « Дніпро » 1995 //
6. « Злочин » П. Кардаш // Київ « Фортуна » 2003 //
7. « Історіографія катастрофи » Д. Міхман // Дніпропетровськ 2005 //
8. « Лехаїм »// травень 2000р. //
9. « Портрети українських кобзарів » О. Сластіон // Київ 1961р. //
10. « На самоті з Богом » Я. Корчак // Київ 2003р. //

11. « Пошуки, роздуми і спогади єврея, який пам'ятає своїх дідів, про єврейсько – українські взаємини, особливо ж про мови і ставлення до них » М. Феллер // Дрогобич « Відродження» 1994
12. « Проблеми Голокосту » // Запоріжжя « Прим'єр» 2002р. //
13. « Скарбниця ріднокраю » // Дніпропетровськ “Дніпро” 1993 //
14. « Советский энциклопедический словарь » // Москва « Советская энциклопедия » 1985

ДУХОВНІ СКАРБИ МОГО КРАЮ

Жмурко Данило, учень Чкаловського НВК Чкаловської селищної ради
Чугуївського району Харківської області, **Полоусов Ілля**, учень Чкаловського НВК
Чкаловської селищної ради Чугуївського району Харківської області
Керівник: Михайлова Л.М., керівник гуртка «Історичне краєзнавство» Центра
позашкільної освіти Чкаловської селищної ради Чугуївського району Харківської області

Україна... Наша країна багата красивими пейзажами: вишневі садки, мальви під вікнами, біля тину червона калина, стрункі тополі, стрімкі річки, похилена верба над водою, гори та полонини, пшеничні поля, усіяні маками... Це наша квітуча Україна зі своєю історією, легендами.

Багато легенд виникло в житті кожного окремого народу, показуючи його місцеву суспільно-побутову історію. І початок історії кожного народу відбивається у легендах, зберігається у народній пам'яті і передається майбутнім поколінням.

Легенда - поетична розповідь, яка пояснює походження різних явищ природи, їхню суть, фіксує уявлення наших предків про них. В легендах допускається вигадане, фантастичне, але це не прості вигадки – вони беруть початок з реальних подій.

Дидактична функція легенд проявилася ще від початку існування людства: саме завдяки легендам із вуст у уста, від батьків до дітей передавався цінний досвід та знання, набуті старшими поколіннями. Легенди допомагали засвоювати етичні цінності, дозволяли юній людині відчувати коріння свого роду, приналежність до своєї нації.

Багато існує легенд про походження нашої країни України, про її столицю - Київ, а також про інші міста і села нашої держави. Але більшість українських легенд присвячено рослинам, що мають особливу символіку: калина, волошки, мальви, барвінок, соняшник, жито, пшениця, верба, тополя, дуб... Ці рослини стали справжніми символами українського народу. Легенди про них пронизані особливою поетикою.

Особлива притягальна сила незвичайних явищ природи породила масу міфів і легенд. Одні явища красиві: райдуга, місячне сяйво, зорі... Інші – небезпечні: шарова блискавка, грім, дощ, вітер...

Спостерігаючи красу навколишньої природи: річки, озера, гори, полонини - народ і про них склав багато легенд.

І до цього часу легенда виконує важливу функцію у становленні світосприйняття людини. Легенди рідного народу – привід відчувати гордість від того, що ти – українець; привід відчувати пошану до предків та героїчного минулого, спосіб засвоїти національну ідею. Українські історичні легенди дозволяють нам подивитись на історичні події очима простого народу. Легенди допомагають цінувати народну мудрість.

Україна багата легендами, народними традиціями. Проводячи шкільні заходи («Хліб на рушнику», «Українські вечорниці», «Наші обереги» та інші) ми з вихованцями завжди використовуємо легенди. Адже мудрість народних легенд вчить нас бути милосердними, чесними, справедливими, мудрими.

Наші предки передали нам неоцінний скарб. Ми повинні не лише зберегти його, а й примножити, щоб з гордістю передати своїм нащадкам.

МОВНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Жук Софія, учениця 8 класу Верхньосамарської загальноосвітньої школи I-III ступенів
Близнюківської районної ради Харківської області

Керівник: Жук Оксана Миколаївна, учитель української мови та літератури
Верхньосамарської загальноосвітньої школи I-III ступенів Близнюківської районної ради
Харківської області

Мовну проблему в Україні та за її межами неможливо розглядати без згадок і посилань на сучасну молодь. Але чому так? Відомо, що молодь завжди залишалась рушієм суспільства. І сьогодні не є виключенням, не можливо переоцінити вплив цієї частини соціуму на розвиток і стан України, зокрема і української мови. Молодь змінює все, вона прагне простору, свободи, хоче, щоб її вважали не просто особливою, а неповторною. Та можливостей не вистачає і тому з'являються всі ці дивні зачіски, одяг чи поведінка. І мова залишається таким же простором для самореалізації, як і зазначені вище атрибути. Використовуючи мову, можна поринути у світ своїх фантазій, озвучити свої почуття такими звуками, які точно відповідають твоєму стану в той чи інший момент. Ось вам і першопричина появи так званого «сленгу», який не соромиться потихеньку викорінювати справжні автентичні слова із загального вжитку, зрозуміло, що результатом цього досить довгого, але цілком реального процесу буде цілковита заміна справжньої української мови на штучно створену. Ось вам і молодь. Ось вам і рушій суспільства.

Звичайно, мовна проблема – це проблема вічна. В Україні з нею завжди було важко, адже історія розвитку й становлення нашої мови – це історія утисків і заборон. Чого лише коштували Валуєвський циркуляр і Емський указ. А 30-ті роки ХХ століття? Жорстокі репресії, заслання, масові вбивства національної інтелігенції, нищення української самобутності. Попри те, навіть у таких складних умовах українська мова змогла не те що вижити, а ще й розвинути. То чи маємо ми право хоч трохи зневажати це вистраждане надбання віків? Ні. Жодного.

Сучасна молодь не цінує найбільший здобуток власної нації – мову. Через це виникає чимало проблем. Перша з них, це те, що молодь не слідує за чистотою власної мови: вживає багато нецензурної лексики або ж нелітературних слів. Друга проблема – надлишок русизмів в українській мові. Дехто вважає, що російська – це вияв власного престижу, а українською розмовляють лише нижчі маси.

(Зауважу, що на проведеному в Парижі своєрідному конкурсі мов українська мова посіла третє призове місце, після французької та перської, а за милозвучністю та лексичним багатством вона поступається лише італійській. Виходить, що іноземці цінують нашу мову більше, ніж ми самі?) Однак на практиці частіше буває так, що російська та українська мови змішуються, спотворюються і втрачають свої природні якості, наслідком чого є поява суржику – своєрідного мовного покручу, сурогату. Одного разу я була свідком того, як молода жінка купувала у кіоску плитку шоколаду «з гарехами» (тобто з горіхами), а іншого разу чула, як продавщиця у магазині відповіла на зауваження своєї колеги, що вона не байдикує, а розмовляє по телефону «с людінай» (з людиною). Суржик є небезпечним і шкідливим, бо паразитує на мові, яка формувалася упродовж століть, руйнує її і навіть може призвести до її зникнення. А народ без мови – то вже не народ.

Іншою проблемою є надмірне і недоречне вживання іншомовних слів. Скажімо, сьогодні часто можна почути від молоді англійські запозичення на кшталт «хелоу», «ес», «окей», «бай-бай», «фейс», «лейбл» тощо. Та чи свідчать такі слова про культуру особистості чи бодай про її інтелектуальний розвиток? Як правило, знання англійської мови такими «поліглотами» цими ж словами і вичерпується.

Не слід використовувати іншомовні слова, якщо в українській мові є їх прямі відповідники, бо тоді рідне слово може зникнути, а це небезпечно. Наприклад, існує й донині Верховна Рада України (а не «парламент»), засідання якої веде голова (а не «спікер»); виборці (а не «електорат») обирають міського голову (а не «мера» міста); у місті повинні працювати крамниці і магазини (а не «шопи», «бутики» й «маркети»).

Про вульгаризми, сленгові, нецензурні та лайливі слова я узагалі мовчу. Іноді мова якогось «розумника» так пересипана цими «перлами», що пересічній людині важко (а буває, що й

неможливо) зрозуміти, про що ж він говорить. Та чи й захочеться культурній особистості слухати таку бридку маячню?

Тож давайте позбавлятися від усього цього словесного сміття, мотлоху і непотребу, давайте виховувати в собі повагу до рідної мови, оскільки мова – то не лише найважливіша ознака нашої національної самобутності, а й дієвий засіб плекання цього почуття. А без чітких національних орієнтирів ми перетворимося на соціальних манкуртів і, зрештою, на безсловесних рабів-прислужувачів без роду-племени.

Було б чудово, коли б кожен з нас приділяв хоч краплину уваги вивченню і вдосконаленню своєї української, коли б на вулицях було чути солов'їну мову, коли б зникла потреба червоніти за дітей, які не розуміють слів рідної мови своєї неньки-держави. Лише тоді, за таких умов Україна ожила, зросла б її могутність і сила, постала б справжня вона зі своєю єдиною мовою, єдиним народом, єдиним майбутнім!

Отже, на сучасному етапі розвитку українська мова має чимало проблем. Молодь – це та група людей, яка повинна нести в маси рідну мову, вчити нею спілкуватись тих, хто не вміє. А також вдосконалювати свої навички володіння мовою, вчитись гарно говорити. Серед молоді чимало талановитих людей, які у майбутньому можуть стати справжніми майстрами слова. То чи було б не прекрасно, якби вони творили словесні витвори мистецтва українською мовою?

ПІЗНАТИ І ЗНАЙТИ СЕБЕ...

Зайонц Тетяна, учениця Красилівської ЗОШ I-III ступенів №2 Красилівської ОТГ
Керівник: Кравчук Т.А., учителька української мови та літератури

Видатний український філософ Григорій Сковорода відомий у всьому світі не лише через свої погляди та пропаговані ідеї сенсу людського життя, а ще й через те, що він у своєму повсякденні дотримувався цих поглядів, як жив, так і вчив, як вчив, так і жив. Здається, що це просто, що інакше й бути не може, що так мав би робити кожен, хто навчає інших... Але ця проста життєва необхідність дотримуватися духовних, моральних та етичних принципів дається не тільки не кожному, а лише одному з тисячі чи й з мільйона. Таких людей церква часто визнає святими. Чому ж так важко, а часто і неможливо дотримуватися простої життєвої істини? Спробуймо знайти відповідь, проаналізувавши життя і вчення українського Сократа.

Вміти почути внутрішній голос – це вже не просто. А тим більше слухати його і керуватись ним у кожному своєму помислі і дії. Як досягнув цього мандрівний філософ? Як він вберіг свою «совість, як чистий кришталь»? Його філософія мала основне спрямування на дослідження людини, сенсу її існування, вміння знайти себе і прожити життя з чистим сумлінням. Слова «лише одне непокоїть мій ум» проходять рефреном не лише в поезії «Всякому місту звичай і права», а й через усе життя Григорія Сковорода.

Сковорода вважав, що любов і віра дають можливість людині вийти за межі свого звичайного "Я", живлять душу людини, дають їй творчу енергію, підштовхують її на шлях дійсного щастя. "Скрізь любов та віру людина пізнає себе", – стверджує Сковорода. Переконання "Пізнай себе", як відомо, належить Сократу. Але у Сковорода новим є те, що він розглядає віру і любов як прояв духовності людини, а причиною цього прояву є, як він вважає, насамперед природні прагнення людини. «Збери всередині себе свої думки і в собі самому шукай справжніх благ. Копай всередині себе криницю для тої води, яка зросить і твою оселю, і сусідську», – наголошує філософ.

Але чи легко зректися усіх принад матеріального світу? Відповіддю на це запитання будуть слова із його «Вступних дверей до християнської добронравності»: «Хвала ж блаженному Богові, що потрібне зробив неважким, а важке непотрібним». Все матеріальне Сковорода вважає непотрібним. А потрібне – це щастя, і його досягти найлегше. «Щастя в серці, серце в любові, любов же — в законі вічного». Не потрібно далеко ходити, щоб віднайти щастя. Воно в нас самих, треба тільки навчитися його розпізнати і відчутти.

Вважаю, що на прикладі життя Сковорода можна розкрити суть «зерна в благодатному ґрунті». Перш ніж учити інших, учитель навчився сам: не піддався матеріальним принадам світу, спокусам усього тлінного, віддав перевагу духовному.

Яким же було його життя? Великий український філософ, гуманіст, поет Сковорода Григорій Савич народився в сотенному містечку Чорнухи Лубенського полку, що нині на Полтавщині, у козацькій родині. Батьки відзначалися своїм миролюбством та справедливим ставленням до інших.

Сковорода надзвичайно прагнув побачити чужі краї, навчитись там чогось нового і з цією метою влаштувався дяком православної церкви до «Токайської комісії з заготівлі вина до царського двору» під керівництвом генерал-майора Федора Степановича Вишневецького. Саме ця поїздка справила велике враження на формування світогляду майбутнього українського філософа.

Білгородський єпископ Йосип Миткевич запропонував Сковороді прийняти духовний сан, чернецтво. Той, не бажаючи втратити особисту волю й незалежність, відповів йому: «Хіба ви хочете, щоб я збільшив число фарисеїв? Їжте жирно, пийте солодко, одягайтесь м'яко та чернецтуйте! А для мене чернецтво – в житті несутяжному, в задоволенні малим, у помірності, у відмові від усього непотрібного, щоб придбати найпотрібніше; в зреченні від усіляких примх, аби зберегти себе самого в цілості; в загнuzданні самолюбства... в пошукуванні слави божої, а не слави людської».

Образ Григорія Сковороди оповитий переказами та легендами, які з вуст в уста передавалися десятками років і дійшли до нас уже в друкованих варіантах. В народі говорили, що сама цариця Катерина II запрошувала його на постійне проживання при дворі. Сковорода відповів: «Я не покину Батьківщини. Мені моя сопілка і вівця дорожчі царського вінця». У спокусливі лещата заради «панства великого», заради «лакомства нещасного» Сковорода так і не дався. Він з повним правом заповідав написати на своїй могилі: «Світ ловив мене, та не спіймав».

Найбільша мудрість філософа в тому, що він зовсім не лукавив у своєму вченні про людину і її буття, бо сам жив відповідно до своїх філософських заповідей. Тим ціннішою є його діяльність, бо вона вплинула на формування українського суспільства, суспільства високодуховного, цілісного, волелюбного.

Своїм життям Г. Сковорода продемонстрував можливість здійснення глибинних перетворень. Невловимий філософ учив простій істині – шукай себе в собі! Ось ключ до пізнання сенсу життя. Для себе ж бачив сенс життя в скромності, стриманості і аскетизмі, в «усуненні всього непотрібного для придбання потрібного».

Цього нехитрого правила дотримувався сам і вчив інших. Залишається лише спробувати досягнути внутрішнього пізнання себе самих відповідно до вчення філософа. Можливо, варто спробувати? Гадаю, це простий спосіб зробити світ кращим: без насилля, війн, з рівновагою душ і щастям кожного.

НЕ ЗАБУТИ НАМ РІДНЕ СЕЛО

Звзькова Анастасія, 9 клас, Гленда Анна, 9 клас, гурток «Юні екскурсоводи»

Павлівський навчально-виховний комплекс

Керівник: Ковтун Ганна Миколаївна, вчитель української мови та літератури

Історія України тісно пов'язана з історією козаччини. Нас зацікавило питання, а чи були козаки в нашому краї?

На цвинтарі сіл Павлівки та Василівки знаходиться кам'яний хрест з написом: *«Здесь похоронен раб божий козак Мирон. Сооружил сей хрест Георгій Дзюбан за старание жены покойного Феофии. 2 мая 1791 года.»*

По території нашого краю проходив третій поштовий гон Кизикерманського шляху, котрим в 1787 році імператриця Катерина II поверталася з Криму в Росію.

Село Павлівка, що знаходиться на лівому березі річки Інгулець, притоці Дніпра, почало заселятися приблизно у 1782-1787рр. Перші жителі поселилися біля самої долини річки. За переказами старожила Бунчука Р.Ф., воно мало 10-11 хат, і займало самий низ долини ріки. Його

дід, по матері, Іван Стогній, був виграний у другого пана в карти і разом із сім'єю перевезений з Полтавщини в село Павлівку.

Після поразки військ Врангеля, у 1920 році, в селі знову перемогла радянська влада. Але до очікуваного спокою було далеко.

Землю ділили на кожного члена сім'ї по 2,5 десятин. Обробіток землі селяни проводили старими прадідівськими методами.

До бригад з викачування зерна, або, як їх називали в народі "буксирів", ввійшли активісти сільрад і колгоспів. Контролювати їх дії з Миколаєва партійні і радянські органи надсилали уповноважених.

Голод не обійшов жодної селянської хати нашого краю. Стало зрозуміло, що головною його причиною були колективізація та нереальні завдання хлібозаготівель.

Голод завдав остаточного удару по селянину-власнику. Під час голоду в селі загинуло більше 100 чоловік.

Страшні випробування чекали павлівців в роки Другої світової війни.

Листи з фронту... Це свого роду енциклопедія життя фронтовика, який пройшов пекло війни з першого дня і до останнього з 1418 днів, величній та грандіозній битві.

Саме ці невеличкі трикутнички допомогли Ганні вижити і дочекатися з війни свого коханого. Більше як сорок років прожили вони в мирі і злагоді. Після смерті чоловіка Ганна Максимівна ретельно берегла листи чоловіка і майже всі знала напам'ять...

Вмираючи, вона попросила своїх рідних передати її скарб 37 листів до шкільного музею «Животоки».

У нашому селі не було хати, з якої б не пішов на фронт батько, син, брат. Вони захищали рідну землю. Не повернулося з війни 93 наших односельців. Багато павлівців було нагороджено орденами і медалями за мужність на фронтах Другої світової війни.

В 50-х роках у наше село приїхали переселенці зі Львівської області.

Із етнічних українських земель було виселено 141 тисяча чоловік.

Але переселенці не втрачали віри і завдяки повсякденній праці, зуміли вижити у чужому краї...

Через тяжкі випробування Афганської війни пройшли шестеро наших односельчан: Братченко О.А., Братченко В.І., Кореновський В.С.,

Дзюбак О.О., Бойко С.П., Манзела О.М.

Ми, чотирнадцятирічні хлопці і дівчата, впевнені, що рідне село не зникне з карти України, а буде одним з найкращих. Працюючи над історією свого села, ми твердо вирішили: після навчання жити і працювати тут, в рідній Павлівці і робити все для того, щоб село жило і процвітало.

ЗАБУТІ ТРАДИЦІЇ РІЗДВА НА СЛОБОЖАНЩИНІ

Зибіна Софія, учениця 9 класу Комунального закладу «Слатинський ліцей»

Дергачівської районної ради Харківської області

Керівник: Гацман Н.В., учитель української мови та літератури

Однією з найдавніших форм духовної культури народу є звичаї та обряди. Між ними існує певна різниця. Звичаїв дотримуються щоденно, обряди ж виконуються напередодні чи безпосередньо у дні свят. Геродот стверджував: «якби усім народам у світі надали можливість вибирати найкращі з усіх звичаїв та обрядів, то кожен народ вибрав би свої власні». Українці належать до тих націй у Європі, чия обрядовість є однією з найдавніших і найбагатших.

Зимова календарно-побутова обрядовість вважається однією з найцікавіших у календарному циклі свят українців. Ще з прадавніх часів Різдвяні свята вважають зародженням нової долі. Наші пращури вірили: від того як зустрінеш Різдво, залежить яким буде життя увесь рік.

Вечеряти у Святвечір наші пращури сідали лише тоді, як на небі запалає перша зірка. У повісті Григорія Квітки-Основ'яненка згадується така характерна деталь, що сім'я сотника не

сідала вечеряти, аж доки не дочекалася вечірньої зірки, «бо на свят-вечір до вечері можна приступати тільки з зірочками».

У Святвечір заможні жителі Слобожанщини частували бідних кутею та узваром. Вважалося, що навіть у найбільшій бідності ці дві страви необхідні. Найдавніший опис елементів слобідського різдвяного ритуалу знаходимо в повісті Григорія Квітки-Основ'яненка «Панна сотниківна» (1840), побудованій у вигляді сімейної хроніки козацького сотника, сім'я якого по-старосвітськи зустрічала Різдво 1732 року. Саме на цей опис покликається великий знавець слобожанських звичаїв Микола Сумцов у своїй книзі «Слобожане», що вийшла в Харкові в 1918 році. У цьому творі дружина пана сотника слобідського полку готує святкову вечерю, а дочці доручає рознести кутю й узвар бідним, бо навіть «у найбільшій бідності ці дві страви необхідні, інакше свято зустрінеється з гіркотою, бо ні з чого виконати обряду чи – за розумінням простого народу – «закону».

Головну страву Святвечора – кутю – готують і сьогодні, причому з різної крупи. А от аутентична кутя варилася з ячменю. Коли сім'я сідала за стіл, а хтось із її членів був у дорозі чи десь далеко від дому, йому символічно виділяли місце та клали на стіл ложку, ставили невеличку мисочку з кутею та узваром. Так само символічно означували і присутність померлих. Вважалося, що їхні душі присутні у хаті, особливо на Різдво.

На Слобожанщині за допомогою куті проводили багато обрядів і ворожінь. Мати давала дочці віком 13–15 років вершечок куті на ложці і казала: «Виходь з хати, слухай долю». Дівчина мовчки виходила з цією кутею і дослухалася до звуків. З якого краю села йшов перший звук, на той край вона і мала вийти заміж.

Також за допомогою різдвяної каші кликали Мороза. Перш ніж сідати їсти, господар брав вершечок куті і тричі промовляв: «Морозе, Морозе, іди до нас кутю їсти!» – або ж виходив на поріг з ложкою чи горщиком і кликав звідти, чи залишав ложку куті для Мороза на призьбі. Звісно, той не з'являвся. І тоді господар промовляв: «Ну як не приходиш, то не приходь до нас і не морозь мене, моїх діток, моїх корівок, курчат...». Тож, щоб Мороз був лагідним і не з'являвся несподівано, його таким чином задобрювали на Слобожанщині.

Були свої особливості і в обряді розміщення куті на столі. Спершу ще вранці треба було занести до хати сіно. Господар його приносив, стукав у двері, а жінка запитувала, хто там. Тоді чоловік відповідав: «Несу корові телятка, овечкам – ягнятка, курочкам – курчатка...». Потім клав сіно до найсакральнішого місця в хаті, де стояли ікони, – на покуті. Дружина з цього сіна робила гніздечко, ставила туди кутю й приказувала: «Кво, кво, кво, кутя на покуті». Це робилося для того, щоб було багато квочок. Але цей обряд символізував ще й появу дітей. Що цікаво, у цьому обряді брала участь і малеча. Мати, коли ставила кутю, сама сідала на лавку і садила поряд всіх дітей. А потім наказувала: «Сідайте, щоб квочки сідали». Таким чином курям «наперед» показували приклад, адже потім навесні квочки не завжди хочуть висиджувати яйця. Трохи сіна, яке приніс батько, кидали на долівку. Діти потім качалися по ньому, щоб «ягнята котилися».

А ще перед тим як їсти, кутю тричі ложкою підкидали до стелі. Це робив старший у сім'ї – дід або батько. Вважалося хорошим знаком, якщо вона прилипала. Зернинки символізували бджолиний рій, тому після цього обряду медові трудівниці мали добре працювати.

Було своє повір'я і для ложок. Їх на святвечір залишали до ранку на краєчку миски, ямкою донизу. Вважалося поганим знаком, якщо ложка вночі впаде чи перевернеться догори ямкою. Це віщувало смерть.

Ще один атрибут Різдва – Дідух. Це символічне хлібне деревце, сплетене із пшеничного або житнього колосся. Водночас – це символ урожаю, добробуту, багатства, адже саме в останньому снопі мав перезимувати дух поля, польовик, і зерном із цього снопа треба розпочати сівбу навесні, щоби цей дух повернувся на місце.

Уродженець Глухівщини історик, етнограф, поет Микола Маркевич писав, що на Різдво увечері прийнято колядувати. Дівчата підходять до хат та співають господареві, сину, господині, дочці. У цей же день, зазначає Микола Маркевич, освічені міщани, школярі, церковні півчі й дяки носять по хатах «знаменитий ляльковий театр – вертеп».

Різдвяна традиція мала на Слобожанщині активне поширення, складалася з багатьох епізодів, вміщувала як християнські образи та символи, так і зберігала давні архаїчні вірування та архетипи. Зараз, коли відроджується інтерес до старовини і йде пошук свого коріння, є

можливість хоча б частково реконструювати за старими записами те, як відзначали Святвечір наші предки.

МИКИТА ШАПОВАЛ – «ВЕЛЕТЕНЬ ДУХУ» З ДОНБАСУ

Золотухіна Софія, учениця 10 – А кл. ЗОШ № 2, м. Лиман, Донецька область, Україна
Керівник: Погребняк Наталія Володимирівна,
учитель історії ЗОШ № 2, м. Лиман

За будь-яких часів і обставин в історії кожної національної культури завжди з'являлися свої подвижники, свої Пророки. Що ж до культури української, то вона давала особливо вдячний ґрунт для подвижництва, інакше вона просто не могла б вижити в тих жорстоких умовах, які визначила їй історія.

На нашу думку, у цьому контексті особливого значення набуває всебічне дослідження громадсько-політичної діяльності нашого земляка, вихідця з Донеччини, – Микити Юхимовича Шаповала, що, в свою чергу, дозволить глибше зрозуміти характер національно-визвольного руху в Україні ХХ століття та його окремих напрямів.

Оскільки протягом усього свого життя М. Ю. Шаповал органічно вливався в усі стадії процесу становлення української держави, був одним із творців державотворчих засад, ідеологічного підґрунтя української революції та її подальшого історично-соціологічного аналізу, ґрунтовне вивчення його громадсько-політичних поглядів, естетичних смаків слугуватиме не тільки цілям історичної науки, а й політологічної і соціологічної.

Микита Юхимович Шаповал народився 6 червня 1882 року в селі Сріблянка (звідси й псевдонім – М. Сріблянський) Бахмутського повіту Катеринославської губернії (сьогодні Бахмутський (Артемівський) район Донецької області).

Саме пошук шляхів звільнення рідного народу підштовхнув Микиту Шаповала до посиленого вивчення соціальних і економічних наук. Він не погоджувався й рішуче відкидав марксистську інтерпретацію соціалізму, хоча саму ідею соціалізму підтримував як науку про повне соціальне визволення народу.

Упродовж усього свого життя Микита Юхимович не змінив своїх поглядів й за будь-яких обставин залишався вірним українській національній ідеї.

У 1917–1918 рр. М. Ю. Шаповал був членом Центральної і Малої рад, працював міністром пошти і телеграфу в уряді В. Винниченка, міністром земельних справ за Директорії.

У 1920 році Микита Юхимович мусив поїхати з України, оскільки його громадські і політичні переконання не співпадали з новітнім курсом партії більшовиків, і його надзвичайний талант просвітителя й педагога на повну силу розкрився вже в еміграції в Чехії. Тут він створює вищі та середні навчальні заклади – Українську господарську академію, Педагогічний інститут ім. Драгоманова, Соціологічний інститут, Робітничий університет, Студію мистецтв, видавничий фонд, Архів-музей.

У науковому світі Микита Шаповал відомий як вчений-соціолог. У березні 1929 р. йому, першому з українців!, присвоюють науковий ступінь доктора соціології і наукове звання професора. Створений у 1924 р. і керований М. Ю. Шаповалом Український соціологічний інститут стає лідером соціологічної науки світового рівня.

1932 року серце М. Ю. Шаповала перестало битися. Похований митець у Ржевничах поблизу Праги [4; 1].

Видатний українець Микита Юхимович Шаповал відомий в історії культури як вчений-соціолог, політичний і державний діяч, поет літературний критик, публіцист. У нашій науковій розвідці ми зупинимося лише на деяких гранях його таланту – соціолога та політолога.

На думку М. Ю. Шаповала, соціологія – це практична наука про суспільство, що дає можливість свідомо керувати ним, й яку необхідно знати. Курс загальної соціології М. Ю. Шаповал планував реалізувати в кількох основних напрямках: через розкриття сутності суспільства, аналіз чинників його розвитку, розкриття сутності суспільного процесу та його складових (демографічні, культурні, господарські, політичні процеси), аналіз феноменів

соціокультурного життя (мова, писемність, наука, право, бідність, самогубства, гніт) та подання процесу розвитку суспільства від його первісних форм до сучасності.

У своїй роботі «Загальна соціологія» М. Ю. Шаповал аналізує основні поняття соціології – суспільство, соціальний акт, скупчення. М. Ю. Шаповал детально проаналізував основні прості скупчення закритого типу (расові, статеві, вікові, шлюбні пари, родини) і зауважив, що при розробці української соціології необхідно буде вводити спеціальні терміни з чітко визначеним змістом, які відображували б національні форми скупчень, таких як гурт, громада, товариство, спілка, верства, земляцтво, парубоцтво, дівоцтво, братство, стовпище, юрба, маса, підпанок, полупанок (дрібна буржуазія), пан, парафія, рада. Серед інших скупчень учений виділяє мовні (лінгвістичні), професійні, різномаєтні (заможні, бідні), територіальні (земляцтво), релігійні, партійні та інші групи.

Увесь його багатий соціологічний доробок пов'язаний з безпосередньою орієнтацією на розробку соціологічних проблем українського суспільства, насамперед тих, які відбивали особливості становлення, діяльності й поразки Української народної республіки (УНР) та перспективи наступного майбутнього відродження державної незалежності України.

М. Ю. Шаповал зробив спробу дати соціальну типологію індивідів, виділяючи такі типи: примітив (дикун); селянин (житель села); робітник (житель міста); ремісник (міський і сільський); торговець; купець; фінансист-дука; промисловець; учений.

У зв'язку з цим М. Ю. Шаповал підкреслює, що нація державна, наприклад, керується етикою насильства, тоді як нація недержавна – етикою милосердя.

Науковець однозначно пов'язує поразку української революції і державності з незнанням «законів суспільного життя», з відсутністю «суб'єктивно творчих і об'єктивних сил національного зв'язку на даній ступені розвитку». Аналізуючи «досвід революції», М. Ю. Шаповал показує, що причиною її поразки було домінування «неукраїнської меншості» в основних сферах життєдіяльності нашого суспільства, завдяки чому «ця меншість соціально займає пануючу позицію і виконує керівну роль в суспільстві» [2; 12].

Науковець доводив, що систематична політика денационалізації українського народу, концентрація виробництва та управління в руках неукраїнського населення, антиукраїнська пропаганда, викорінення всього національного – все це стояло на перешкоді формування національної свідомості українського народу як етносу, тому фіни, поляки, чехи змогли завдяки національній консолідації добитися державної та національної незалежності, на відміну від українців.

Однією з істотних причин трагедії України, на думку М. Ю. Шаповала, була відсутність солідарності нації, стан національної свідомості. Учений розглядає національну свідомість як «свідомість колективних інтересів певної етнічної маси, спорідненої культурно-психологічно», на основі чого відбувається «скріплення солідарності», а усвідомлення цієї солідарності, власне, і є національною свідомістю, що набуває «територіально-просторового значення» і охоплює «все число людей, що живуть добутками прадавньої спільності» [6; 213].

Публіцистичні праці М. Ю. Шаповала й сьогодні не втратили своєї цінності та актуальності, зокрема розроблена ним теорія національного звільнення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богацький П. Українська хата, хатяни і хатянство / П. Богацький. – Нью-Йорк, 1955. – 232 с.
2. Бурлачук В. Біля витоків соціологічної думки в Україні / В. Бурлачук, М. Молчанов, В. Степаненко. – К., 1996. – 176 с.
3. Журба Г. Від «Української хати» до «Музагету» / Г. Журба // Україна. – 1950. – № 45–47. – С. 27–32.
4. Терещенко В. Микита Шаповал – велетень із Донбасу. – Артемівськ, 2000 / В. Терещенко. – Електронне джерело. – Режим доступу : <http://litmisto.org.ua/?p=19870> (дата звернення: 23.09. 2019)
5. Терещенко В. Донецькі світанки Микити Шаповала. – Артемівськ. – 2001/ В. Терещенко. – Електронне джерело. – Режим доступу :

http://teacher.at.ua/publ/literaturno_muzichna_kompozicija_donecki_svitanki_poeta_zemljaka_mikiti_shapovala/46-1-0-14561 (дата звернення 23.09.2019)

6. Шаповал М. Загальна соціологія / Микита Шаповал. – К. : Український Центр духовної культури, 1996. – 368 с.

7. Шаповал М. Соціологія українського відродження / М. Шаповал. – К. : Україна, 1994. – 424 с.

8. Чумаченко О. А. Громадсько-політична діяльність Микити Шаповала. Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Олена Анатоліївна Чумаченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 20 с. – укр.

9. Юренко А. Микита Шаповал про «сутність нації» як соціального феномена // А. Юренко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2001. – № 1. – С. 17–26.

РОМАН БАРАБАШ - РЕЖИСЕР – ПОСТАНОВНИК

Іванченко Дарина, учениця 9 – Б класу Люботинської загальноосвітньої школи I – III ступенів № 4 Люботинської міської ради Харківської області.

Керівник: Іванченко Олена Анатоліївна, вчитель історії та правознавства вищої кваліфікаційної категорії.

Не можна любити свій рідний край, не знаючи його історії, людей, які збагачують, зберігають і примножують його славу... У своїй роботі, я хочу розповісти про Барабаша Романа. Народився він у 1975 році. Навчався у місті Люботині, нашій Люботинській загальноосвітній школі I – III ступенів № 4, тому мене і зацікавила його діяльність та творчість.

У 2005 році закінчив КНУТКіТ ім.І.К.Карпенка-Карого. На мій погляд, до цього університету варто вступати лише цілеспрямовано, за першим пріоритетом, з безмежною любов'ю до мистецтва.

Дуже складно зробити кар'єру у режисурі: цілодобова робота, низька зарплата і сумнівні перспективи. Людина, яка з якихось причин не змогла заявити про себе в професійних колах, закінчивши вуз, може залишитися зовсім нікому не потрібна. Але, це не про Барабаша Романа! Кропітлива робота та бажання йти до своєї мети – зробили його відомою людиною!

У 2016 році він був признаний Кращим телевізійним режисером України.

Академік Української Телевізійної Академії.

Фільмографія:

Режисер-постановник:

Т/ф "Кровь Ангела" (2018, мелодрама, 4 сериї)

Т/ф "Подари мне жизнь" (2017, мелодрама, 4 сериї)

Т/ф "Балерина" (2017, мелодрама, 8 сериї)

Т/ф "Завещание принцессы" (2017, мелодрама, 8 сериї)

Т/ф "Прости" (2016, мелодрама, 4 сериї)

Т/ф "Экспресс-командировка" (2016, комедия, 4 сериї)

Т/ф "Чёрный цветок" (2016, мелодрама, 4 сериї)

Т/ф "Время дочерей" (2015, мелодрама, 8 сериї)

Т/ф "Плохая соседка" (2015, комедия)

Т/ф "Золотая невеста" (2014, комедия)

Т/ф "Любопытная Варвара - 2" (2014, комедия, 8 сериї)

Т/ф "Партия для Чемпионки" (2013, мелодрама, 4 сериї)

Т/ф "Шеф полиции" (2013, иронический детектив, 4 сериї)

Т/ф "Домоправитель" (2013, комедия)

Т/ф "Хвост" (2012, иронический детектив, 20 сериї)

Т/ф "Любовь на два полюса" (2011, мелодрама)

Т/ф "Несколько призрачных дней" (2009, мистика)

Т/ф "Заходи - не бойся, выходи - не плачь" (2008, комедия)

Т/ф "Моя мама - Снегурочка" (2007, мелодрама)

Автор сценарія:

Т/ф "Моя мама - Снегурочка" (2007, мелодрама)

Переможець у номінації "Кращий телевізійний режисер України" премії "Телетриумф-2016" (фільм "Черный цветок" отримав нагороди у трьох номінаціях)

Його телевізійний фільм "Любовь на два полюса" посів 6 місце у рейтингу ТОП-15 фільмів, які демонстрували на ТВ СНГ протягом 2012 року.

Роман став володарем PLATINUM REMI AWARD на Міжнародному фестивалі незалежного кіно «WorldFest Houston Film Festival» (Х'юстон, США, 2009)

Дипломант фестивалю «Пролог» (2005, три премії)

Отримав приз глядацьких симпатій фестивалю «Відкрита ніч» (Київ, 2005)

Переможець Голландського фестивалю сценарних робіт (Київ, 2002)

Я пишаюся тим, що саме в Люботині знайшов джерело натхнення молодий наш земляк - Роман Барабаш, випускник нашої школи !!!

ЛЮДИНА-ЕПОХА, ПАТРІАРХ НАРОДНОГО ТАНЦЮ

Іващенко Олександра, учениця 8 класу

ЗОШ 1-3 ступенів № 7 м.Вовчанськ Харківської обл.

Керівник:Ковальова Г.О.,учитель харківщинознавства

*«Того,хто творить життя з натхненням,
Прославлятимуть нащадки у віках»*

Людина – епоха ,патріарх народного танцю ,просто Учитель,-Василь Петрович Громов прожив 97 років ,наповнених талантом і нескінченною життєвою енергією. В цьому 2020 році йому б виповнилося 100 років. Ветеран Другої світової війни, Заслужений працівник культури ,ім'я якого занесене у Велику міжнародну енциклопедію « Кращі люди України», почесний громадянин міста Вовчанськ, засновник народного аматорського хореографічного колективу «Радість» Вовчанського районного будинку культури, поет. Вийшли з друку три його збірки: перша у 2006 році - «Моя жизнь», друга – Танець - мой труд, стихи-увлечение», а в 2010 році вийшла третя книга - «Мои стихи», що є прикладом для всіх нас, як треба радіти життю і цінити кожен прожитий день.

Василь Петрович Громов духовно збагатив і передав любов до танцю більш ніж п'яти тисячам школярів і студентів, вчителів і курсантів, службовців і технічних працівників, які з любов'ю називали його «наш маестро Громов» .А два роки тому народному колективу «Радість» було присвоєно ім'я Василя Петровича Громова.

Василь Громов народився 24 квітня 1920-року, учасник Другої світової війни , приїхав до Вовчанська, де організував танцювальний колектив «Радість», в якому спочатку нараховувалося 12 осіб. Учасники ставили за мету якомога яскравіше розкрити особливості народного танцю. У 1956 році колектив отримав Почесну грамоту під час Республіканського огляду сільської художньої самодіяльності. Наступного року кіностудія ім. О. Довженка запросила провідних артистів ансамблю разом з Громовим взяти участь у зйомках фільму «Пісні над Дніпром». Пізніше ансамбль отримав звання «Самодіяльний народний ансамбль танцю» та став лауреатом багатьох фестивалів самодіяльного мистецтва України та оглядів-конкурсів .Василь Громов був беззмінним керівником протягом 50 років. Він виховав майже 700 танцюристів, серед них Геннадій Сороковий, Наталя Гула, Олексій Хомутов, який став наступником на посаді керівника народного ансамблю танцю «Радість». І в пам'ять про цю чудову людину, що назавжди залишається в серцях мешканців міста і району, Вовчанською районною радою було прийнято рішення про відкриття меморіальної дошки Василю Петровичу Громову

Ми відвідували Василя Петровича вдома. В його однокімнатній квартирі було затишно і цікаво. І місце сісти було кожному. Він розпитував про наше навчання, про те, як ми проводимо свій вільний час, зовсім не багато розповідав про себе, а в основному говорив про своїх учнів, яких добре пам'тав. Читав нам свої вірші, а про історію свого життя прочитав цілу поему, написану особисто. Танцювальний ансамбль «Радість»-це його дітище, його гордість. Багато танців виконувалися за його постановкою. І коли відкривали на Вовчанському будинку культури меморіальну дошку, то перед її відкриттям була виконана учасником аматорського колективу «Радість» різних років навчання хореографічна композиція «Привітання» постановки

Заслуженого працівника України Василя Петровича Громова, художній керівник Олексій Хомутов учень Василя Петровича.

На відкритті меморіальної дошки були присутні керівники району, Народний депутат Д. Шенцев, жителі міста та вихованці аматорського хореографічного ансамблю. Справу В Громова продовжують його учні не лише в Україні, а й за кордоном. Їм танець дав пугівку в життя.

Учні нашої школи є учасниками хореографічного ансамблю «Радість». Справа, якій В. Громов присвятив своє життя, продовжується

Ідуть люди у Вічність,
Ідуть, назад не вертають,
Одні ідуть як Пісні,
Громов пішов як Танець...

І доки ми його пам'ятаємо, доки продовжуємо його справу, він живий в наших серцях, бо сенс його життя – служіння людям.

ОСТАННІЙ ПРИТУЛОК «УКРАЇНСЬКОГО СОКРАТА»

Ізотова Софія, учениця 6 класу Харківської ЗОШ І-ІІІ ступенів №2
Харківської міської ради, вихованка гуртка «Історичне краєзнавство»

КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради.

Керівник: Кривопуста А.Б., керівник гуртка «Історичне краєзнавство» КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

...«*Світ ловив мене, але не спіймав*»... Ці слова належать видатному філософу, просвітителю XVIII століття Григорію Савичу Сковороді.

Найвідоміший музей Харківської області, справжня туристична перлина: Національний літературно-меморіальний музей імені Григорія Сковороди в селищі Сковородинівка Золочівського району.

Експозиція літературно-меморіального музею Сковороди розміщена в будинку поміщиків Ковалівських.

Ідея створення музею вперше була висунута у 1922 році видатним істориком, академіком Д.І.Багалієм. В цьому ж році будинок, в якому жив філософ, а також прилегла територія, були оголошені заповідником.

А у 1972 році відкрито музей.

Одна з його кімнат – меморіальна. Тут відтворено обстановку, що оточувала Григорія Савича в останні роки його життя: старовинне бюро, на якому лежать рукописи, книги, гусяче пір'я; ліжко, укрите домотканим рядном; скриня; на стіні – селянська свитка.

П'ять залів музею знайомлять відвідувачів з життям і творчістю видатного філософа, атмосферою, яка його оточувала.

Серед експонатів – діорами, фотографії та малюнки місць, пов'язаних з життям Сковороди, портрети друзів і сучасників.

Книги, одяг, предмети побуту 18 ст. дозволяють відчувати колорит епохи.

Є й унікальні експонати – годинник з дарчим написом Сковороди і скрипка, на якій він грав. Основний фонд складають понад 3 тисячі експонатів, пов'язаних з життям і творчістю Григорія Сковороди.

Музей оточений старовинним парком і садом, площа якого 18 гектарів.

Від музею вниз до ставка веде вимощена каменем стежка. Одна з них приведе вас до дуба, під яким полюбляв працювати Сковорода. Зараз дерево вже мертве, обнесене металевою решіткою, біля нього знаходиться барельєф філософа. Поруч з цим 700-річним дубом росте дуб-син, посаджений Григорієм Савичем.

Блукаючи стежками парку можна побачити криницю, яка збереглася з тих часів, поміщицькі господарчі споруди, братську могилу радянських воїнів, мальовничий ставок з альтанкою. Вздовж алеї розташовані дивні скульптури.

Поруч із музеєм знаходиться могила великого українця. Як і заповідав філософ, на місці його поховання не встановлювали хреста – тільки камінь із написом: «Світ ловив мене, але не спіймав».

За переказами, Сковорода сам викопав собі могилу. За день до смерті він повідомив усім, що помре, переодягнувся в білий одяг, а на ранок відійшов у інший світ

«Меморіальний комплекс філософа і поета Григорія Савича Сковороди» Постановою Кабінету Міністрів України внесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України як об'єкт культурної спадщини національного значення (охоронний № 200024-Н).

Сьогодні обласний комунальний заклад «Національний літературно-меморіальний музей Григорія Савича Сковороди» активно проводить науково-методичну, експозиційну, просвітницьку та культурно-масову роботу. Щорічно на базі музею відбуваються Всеукраїнська історико-краєзнавча філософська конференція «Пізнай себе, свій рід, свій нарід», Харківські міжнародні філософські Сковородинівські читання, надаються консультації учасникам конкурсу-захисту Малої академії наук.

НЕВІДОМИЙ УНГВАР, АБО СТАЛКЕР НАД УЖЕМ

Ісаєв Данііл, вихованець гуртка «Юні скаути» Закарпатського центру туризму, краєзнавства, екскурсій і спорту учнівської молоді, учень 11-Б класу Ужгородської спеціалізованої школи №3

Керівник: Кононенко Ольга Володимирівна, керівник гуртків ЗЦТКЕСУМ

Срібна земля. Як чарує ця назва... Відразу перед очима постає вкриті сріблом вершини чарівних гір, прозорі води швидких потічків, посріблені полонини і найчистіше в світі повітря. Так, все це про мальовничий край, край величних пралісів і прекрасних середньовічних замків, оповитих легендами. Все це Закарпаття.

Але сьогодні я б хотів розказати вам лише одну невеличку частинку історії, пов'язану з Закарпаттям. Конкретно мова піде про обласний центр – стародавнє городище над річкою Унг (Úng), про його тисячолітню історію та древні легенди, про підземелля, благородних лицарів та чарівних дам.

Кожне древнє місто Європи славиться своєю архітектурою, багатою культурною і духовною спадщиною. Не є винятком і Ужгород. За більш ніж тисячолітню історію древні мури Унгвара пам'ятають племінні союзи, бачили вони й лицарів в сяючих обладунках, пережили нашіста половецьких і татарських орд. Захищали своїх власників від османської імперії.

Літописи дають підстави стверджувати, що Ужгород, як укріплення ранньофеодального часу князя хорватів Лаборця, навколо якого пізніше виросло містечко з ремісничо-торговим населенням, виник щонайменше в середині 70-х років IX ст. Адже період між двома відомими нам крайніми датами (872 рік, за літописцем С.Кезаї, і 903 рік, за Анонімом) достатній для того, щоб при тогочасних умовах будівництва звичайний слов'янський град на Замковій горі перетворити у фортецю шляхом прибудови дерев'яних укріплень, земляних валів тощо.

Метою роботи є дослідження невідомої історії та міфів про підземелля Ужгорода, як частину духовного скарбу краю.

Актуальність: Ужгород – родзинка туризму в Україні.

Як відомо, Закарпаття обрало собі туристичний напрямок розвитку. Давнє європейське містечко, в яке захоуєшся з першого погляду, має древню історію і безліч оповідей, легенд. Колись тут правили лицарі і вражали красою гордовиті пані. Легенди з глибини століть чарують слух і уяву туристів. Більшість цих легенд пов'язують з підземеллями і замком старого Унгвара. На мою думку, це дослідження дасть можливість залучити ще більше туристів до нашого міста, а отже це спонукатиме розвиток краю.

У вступі, двох розділах роботи та висновках ми дослідили історичні факти, пов'язані із заснуванням Ужгорода, і легенди й оповіді, що передаються з покоління в покоління, систематизували інформацію про розгалуженні підземні ходи, доступ до яких на теперішній час закритий.

Нажаль, велика частина підземель древнього міста наразі зовсім не досліджена ані істориками, ані археологами, відомості про деякі з них замовчуються з різних причин. Хоча вони, на нашу думку, можуть дати безліч нової інформації щодо історії не тільки міста але й регіону в цілому.

Адже змінювалися часи й правителі, проходили цілі епохи, гриміли війни й приносили з собою нові нації та етноси. Хто зараз може сказати чітко до якої культури й нації належать мешканці Ужгорода й Закарпаття в цілому? Напевно, найкраще так – багатокультурний і мультинаціональний край.

В процесі збору інформації й написання роботи, я розмовляв з різними людьми, переглянув багато інформації про історію Ужгорода. Проходили століття і на місці старих споруд будувалися нові, знищуючи пам'ять про попередні. Однак пам'ять про ці знищені людиною чи війнами архітектурні споруди та про людей які їх будували все ж залишилася: її зберігають древні підземелля міста над Ужем.

Оповиті легендами й оповідями вони й досі зберігають дух своєї епох. Потрапляючи в ці давні підземні споруди, ніби переносишся в інший час і інший світ: у тебе неначе з'являється машина часу, ти бачиш легендарних князів і володарів замків.

При дбайливому ставленні до цих німих свідків історії краю, ми змогли б не тільки зазирнути в глиб століть, а й розвивати туристичну галузь міста. Тільки уявіть, які туристичні атракції можуть зустрічати туристів і гостей міста у цих тепер закинутих і занедбаних підземеллях. Адже кожен у потаємних мріях бачить себе гордим лицарем чи прекрасною королювною, і саме це можна відчутти в кам'яних підземеллях, потрібно тільки крихта уяви.

ТРАВМАТИЧНА ПАМ'ЯТЬ ГОЛОДОМОРУ

Калашнікова Єва, вихованка гуртка «Музезнавці-екскурсоводи» Лозівського будинку дитячої та юнацької творчості Лозівської міської ради

Керівник гуртка «Музезнавці – екскурсоводи»: Кононенко О.В. Лозівського будинку дитячої та юнацької творчості Лозівської міської ради

Історична травма Голодомору заслуговує особливої уваги. На сьогодні маємо повне право констатувати, що подієва історія Голодомору досить непогано вивчена, видані збірники документів, записані свідчення очевидців, відбуваються серйозні наукові і суспільні дискусії.

Поясненням того, як утворюється травматичний досвід, як він передається та репрезентується, займається напрям сучасних соціологічних досліджень студій травми.

Колективна травма Голодомору є однією з найтяжчих не лише в історії України, а й в історії людства.

За останніми даними українських вчених під час Голодомору померло від 7 до 10 мільйонів українців. Фактором, що посилював травматизацію, був штучний характер голоду. Трагедія забрала велику кількість дітей. Голодомор відбувався при майже повній відсутності опору. Травма Голодомору та її наслідки стали причиною надламаної психології цілого покоління, і це позначилося на формуванні специфічних рис національного характеру (політична пасивність, недовіра до влади, індивідуалізм, зневіра в своїх силах, страх перед майбутнім, низька самооцінка, психологія жертви). Ці наслідки досі не подолані. Повсюдність смерті під час Голодомору призвела до девальвації людського життя. Дефіцит засобів для виживання спричинив деградацію моралі. Голодомор зламав духовний та матеріальний хребет українців. Так само, як окрема людина, що зіткнулася з подією, яка завдає їй страшної шкоди, переживає посттравматичний синдром, так і колектив людей зазнає колективної травми. Ми можемо говорити про національну травму. Люди, що пройшли через Голодомор, просто не могли його пам'ятати. Почали спрацьовувати механізми психологічного захисту. Діти свідків Голодомору більшу частину свого життя прожили у Радянському Союзі в умовах суспільної амнезії пам'яті про Голодомор.

З початку 90-х років Україна здобула незалежність. Почали з являтися згадки про ті події. Очевидці Голодомору почали давати свідчення. Пам'ять про Голодомор створили діти та онуки покоління Голодомору. Голодомор став частиною історичної пам'яті та української ідентичності.

До 75 –річчя Голодомору у Лозівському районі Харківської області була утворена робоча (дослідницька) група з питань Голодомору у 1932-1933 роках. На місцях було створено 27 центрів (груп) зі збору свідчень людей, що жили у часи національної драми. Завдяки копіткій роботі дослідників Голодомору було отримано свідчення, які значно доповнюють жахливу картину цієї трагедії. Місцева газета «Голос Лозівщини» почала друкувати спогади свідків, дітей жертв.

Слід відмітити, що Лозівський район на зазнав значних втрат від Голодомору. Це пояснюється перш за все тим, що місто Лозова та селище Панютине були значними залізничними вузлами і давали роботу та кошти для існування багатьом громадянам міста та району. Але існують записи актів РАЦС Лозівського району по смертності на зазначеній території у 30-х роках. Вдивляючись у ці виписки бачимо, що Голодомор не обійшов Лозову. У 1932 році у Бунаківському районі - 30 смертей, а у 1933 році - 164 смерті. Павлівський район 1932 рік - 33 смерті, а у 1933 році аж 164. Плисівський район - 1932 рік - 50 смертей, а у 1933 році - 207. У той же час у селищі Панютине та селищі Хлібне, що знаходиться поряд з селищем Панютине, у означені роки смертей не зареєстровано взагалі.

Страшно вчитуватися у гіркі рядки спогадів про трагедію. Житель села Плисове Обіда Петро Гаврилович згадує: «Голод почався з зими 1933 року. Весною вже почали ховати людей». Житель цього ж села Дігтяр М.І. говорить: «У родині за один лише 1933 рік з січня по листопад померло 25 чоловік». Жителька Плисового Дрищ К.І. згадує: «У сім'ях вмирало по 10 і більше людей. З дерев здирали кору і робили з неї «муку», пекли так звані коржі».

Про це потрібно пам'ятати. Недарма свого часу говорив Г.С. Сковорода: «Як ліки не завжди приємні, так і істина буває сувора».

Збереження спогадів свідків Голодомору - великий внесок у створення та оберігання національної пам'яті. Ще не вивчені належним чином економічні, демографічні, соціально-психологічні та морально-етичні наслідки Голодомору, але вони виходять за межі демографічних втрат населення. У людей, що побували в критичній ситуації, розвивається посттравматичний розлад. Американський історик і культуролог Кеті Капут вважає, що травма не може бути віднесена ні до минулого, ні до сьогодення, вона являє собою засіб зв'язку, за допомогою якого минуле продовжує існувати.

Травма Голодомору продовжує зберігатися і переживатися.

Травматичний досвід негативним чином впливає на переконання людини, щодо цінності власного «Я», навколишнього світу і майбутнього.

ХУДОЖНИКИ –КЕРАМІСТИ ФАЯНСОВОГО ПІДПРИЄМСТВА У СЕЛИЩІ БУДИ

Калініченко Іван, вихованець гуртка історичного краєзнавства РЦДЮТ Харківської районної ради, учень 6 класу Будянського ліцею Харківської районної ради.

Керівник : Безрукова Т.М., керівник гуртка історичного краєзнавства РЦДЮТ Харківської районної ради, почесний краєзнавець України

У 1887 у старовинному слобожанському с. Буди на місці колишньої винокурні поміщика Т. Котляра почала працювати «*Ново-Харьковская фабрика М.С. Кузнецова в Будах*». М. Кузнецов привіз у село 200 родин – фахівців зі своїх підприємств, переважно із Підмосков'я та Риги. Підприємство розвивалося швидкими темпами. Фаянс, як матеріал, мав дуже великі можливості. Він добре вкладався у стилістику загальних демократичних процесів, що мали відображення на стилістиці мистецтва. На фабриці працював досить численний загін художників і скульпторів. Серед них: М. Станін, автор відомого блюда «Хлеб-соль»; М. Куліков, який працював на Волховській фабриці (1892-1894) Івана Кузнецова, на Тверській (1876-1882), Дульовській (1882-1893), Будянській (з 1894) фабриках Матвія Кузнецова, з 1925 він був інструктором живописного відділення ФЗУ в Будах; І. Грамма з 1925 працював інструктором ФЗУ в Будах; Д. Ємець, який з 1925 очолив живописний цех. Скульпторами були М. Кіреєв, який з 1925 був начальником формувального цеху і П. Толчинський, який у різні часи працював на фабриках Івана та Матвія Кузнецова, а з 1922 очолив школу ФЗУ.

У 1918 – фабрику націоналізовано й перейменовано у «Харьковский государственный фаянсовый завод». У цей складний період завод працював, його очолював колишній керуючий фабрикою Г. Шварценберг. Збереглися відомості про художників того часу: П. Бідасюк, який пізніше працював на Васильківському майоліковому заводі; П. Губічев перший створив декоративне блюдо пам'яті В. Леніна; П. Іванченко, майстер, що прославився своїми творами української тематики, такими як вази з портретами Кобзаря, «Живи Україно!» та ін.; Т. Подрябінніков у 1920-1930-х працював на Будянському заводі, пізніше – на Конаковському заводі (колишній фабриці А. Ауербаха, колишня Тверська фабрика М. Кузнецова); К. Хмелевський, талановитий художник-кераміст, якого органи НКВС розстріляли у 1937; І. Хрумало; Василь та Іван Козлови; художник-гравер П. Серафімов. Найбільш відома творчість Пантелеймона Мусієнко (1905 – 1980), художника і начальника живописного цеху, який разом з дружиною Н. Федорова пізніше працювали на Київському фарфоровому заводі та в Києво-Печерській Лаврі. Пантелеймон Мусієнко – художник-кераміст. Закінчив Межигірський художньо-керамічний інститут (1930). Працював художником і начальником живописного цеха БФЗ «Серп і Молот» (1930-1934). Автор сервізів і серій посуду, агітаційно-ужиткових розписів та інших робіт у фаянсі. У 1934 закінчив аспірантуру по відділенню мистецтвознавства у Харківському науково-дослідницькому інституті імені Д. Багалія. Напередодні війни працював на Київському фарфоровому заводі та в школі майстрів народної творчості в Лаврі. Під час війни працював на Уральському заводі № 749. Член Спілки художників СРСР. Кандидат мистецтвознавства, доцент Київського інституту театрального мистецтва ім. І.К. Карпенко-Карого (викладач історії образотворчого мистецтва). Старший науковий співробітник Академії Будівництва та Архітектури УРСР, а пізніше Науково-дослідницького інституту теорії, історії та перспективних проблем радянської архітектури Державного Комітету Цивільного будівництва і архітектури при Держбуді УРСР.

У 1953 на БФЗ створили заводську художню лабораторію. У ці роки загін художників очолив головний художник С. Панасюк. Тут працювали: Є. Кондратенко, яка ще перед війною, як найкраща учениця ФЗУ була направлена на виробничу практику на Ломоносівський порцеляновий завод. Попри умовлянь керівництва, не залишилися у Ленінграді, а повернулася на рідне підприємство; І. Гончаренко, який пізніше працював на Конаковському заводі; учасник війни В. Калущий; В. Пешинський, І. Пазинич, М. Червоненко, модель-майстер А. Мірошниченко. У 1950-х на завод прийшли гравер О. Конарев, художники О. Рибіна-Конарева, І. Сень, В. Шелюг, Л. Черноусова, Д. Клювганг, члени НСХУ лауреат Харківської Муніципальної премії Г. Чернова, заслужений майстер народної творчості Г. Кломбицька, заслужений художник України Б. Пянида, М. Ніколаєв, Р. Вакула, Ю. Піманкін, В. Жежемський, який пізніше викладав у Харківському художньо-промисловому інституті. Опікувався заводськими художниками відомий художник М. Фрадкін, який був організатором перших виставок митців заводу. По ескізам відомого художника О. Щеглова на заводі виконували багато робіт. Зокрема, у центрі Харкова (майдан Конституції № 24) на фасаді Лялькового театру кольорове панно зі стилізованими фігурками дітей виконано на заводі. У 1980-1990-ті на заводі поруч з відомими майстрами працювала талановита молодь, члени НСХУ В. Родіонова, В. Сідак, Ю. Пянида, Л. Антонова, С. Тітовська.

Будянський фаянс – це словосполучення стало знаковим і викликає в уяві щось чисте, білоблакитне, тепле для душі. Художній будянський посуд несе в собі ласкавість, налаштовує на домашній затишок. Будянський фаянс набув свого стилю, не втративши творчих особистостей окремих митців. Кожен з них і всі разом – вони складають яскраве, самобутнє явище художньої культури України.

ЕПІСТОЛЯРНА СПАДЩИНА НЕВІЛЬНИКІВ ТРЕТЬОГО РЕЙХУ (НА ПРИКЛАДІ С. ВЕЛИКИЙ ТРОСТЯНЕЦЬ ПОЛТАВСЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Кальник Марина, учениця 9 класу Тростянецької філії I – II ступенів Щербанівського ліцею Щербанівської сільської ради Полтавського району Полтавської області
Керівник: Прокопенко Я. В. вчитель історії та географії

Друга Світова війна залишила незгладимий слід в історії всього людства в цілому і кожної окремої людини – зокрема. Однією з найжахливіших сторінок цієї війни – є насильницьке вивезення молоді на примусові роботи до країн Третього рейху. Серед тих хто був вивезений на примусові роботи до Німеччини та інших нацистських країн були і жителі села Великий Тростянець. Вивчення цієї теми є надзвичайно актуальною ще й з огляду на слабку наукову розробку цієї тематики не лише в регіональній, а й у вітчизняній історіографії. Довгий час інформація про оstarбайтерів, їх життя та умови праці в нацистських країнах – замовчувалася. Аналіз листів та спогадів юнаків і дівчат, які були насильно вивезені на примусові роботи до Німеччини та інших країн Третього рейху, дають змогу визначити особливості депортації, умови їх життя та праці тростянецьких невольників.

Перша група оstarбайтерів (500 дівчат і 500 хлопців) виїхала з Полтави 13 травня 1942 року. Серед них знаходилися і жителі села Великий Тростянець, зокрема: Педченко Іван, Харченко Микола, Тополя Меланія, Рій Ялисавета.

Від місцевої влади оstarбайтери отримали аванс в сумі 100 крб. на дорогу до Німеччини, а їхнім сім'ям надавалася допомога в розмірі 130 крб. на місяць, але отримували її лише ті, хто знаходився на утриманні вивезеного (діти, старі батьки, інваліди тощо).

Привезені зі сходу робітники легально продавалися підприємцям, бауерам на «ринках збуту робочої сили». Робітник коштував як легке пальто, робітниця – як черевики на дерев'яній підшві. До куплених рабів ставилися як до неживих предметів чи скотини, їх ізолювали в огорожених таборах під суворою охороною. Обов'язковим було носіння на верхньому одязі знаку "Ost" («Схід»). Життя «оstarбайтерів» ніякими законами не захищалося. Німці використовували їх на важких, некваліфікованих роботах у промисловості та сільському господарстві та розбиранні завалів після бомбардувань. Робочий день був не регламентований, працювати часто доводилось без вихідних, не кажучи про відпустки. Повсюдно панував принцип: «експлуатувати оstarбайтерів із найбільшим ефектом та за мінімальних витрат». Середньостатистична зарплата на державному виробництві не перевищувала 3-5 марок щотижня, тоді коли німецькі робітники отримували за значно менші обсяги робіт по 40 – 60 марок на тиждень.

Особливу цінність для вивчення життя та умов праці оstarбайтерів становлять їх листи. На щастя збереглося досить багато листів, які невольники надсилали своїм рідним в село Великий Тростянець. Проте не дивлячись на їх кількість до змісту цих послань потрібно відноситися досить критично, тому що перед тим, як ці листи надсилались їх детально вивчали наглядачі та піддавали цензурі. Тому мабуть ми і не знаходимо досить критичних нарікань на умови життя та праці в країнах Третього рейху.

Якщо ми детально дослідимо умови життя українських бранців то побачимо, що вони раділи тому, що їх добре годують та надають одяг чи взуття, а також, коли разом з ними жили вихідці з їхнього, або сусідніх сіл. Так наприклад в листі до батька Іщенка Зиновія Климентійовича дочка Оляна пише наступне - "... Нас привезли в Нюрнберг. Рада, що попались три сестрички, 10 дівчат Тростянецьких – усі вмісті. Видали нам 2 гардеропи, по одялу, по кружці і табуретці. Їсти – 3 рази: вранці 300 грам хліба, масло чи маргарин, в обід і ввечері суп. Видали ще нам ботинки на дерев'яній підшві...".

Також в листах невольників з Німеччини, хоча й рідко, але з'являлися відомості про те, як вони проводили вихідні дні чи відпустку. Серед листів, що надходили в село в листі Коновал Дуні до подруги Коновал Дусі ми знаходимо відомості, як дівчина проводить свій вихідний день - "... Лише у неділю пускають з табору гулять. А ми нікуди не ходимо – лише на каруселі, в ліс – по горіхи та в сад по яблука. А це після вечері в їдальні хтось із хлопців загравав на гармошці, але мені йти туди не хочеться. Якби дома було то я б гуляла. А тут ходимо, як прибиті...".

Про відсутність медичної допомоги та надання лікарняних днів ми знаходимо інформацію в листі від Іщенко Тетяни до матері Іщенко Наталії Петрівни - "...А в мене знову нещастя: 19.8.1943 р. я ошпарила руку. Два пузиря проти долоні, рука гніє, але роблю хоч однією рукою, бо тут закон «Хто не робе, той не їсть». А больничні листи ми не одержуємо. Та ще рука пухне. Бачу, довго прийдеться мучитися з нею. Добра пам'ять від цієї кухні: це вже вдруге ошпарилась, а порізів на руках – не злічити...".

Дуже часто в листах з Німеччини ми знаходимо вірші невільників, які передають непереборну тугу за Батьківщиною і своїми рідними. Повним туги є й лист Коновал Дуні – "Пише листа ваша донечка/Та сльози втираю./Хоч навкруги озираюсь/Рідних не вбачаю. Дивлюсь на карточки, які в мене є, та журюся. Тату, і ви вишліть свою фотокарточку, бо ви якби знали, як я скучила за вами, наче я вже 5 років дома не була...".

Підбиваючи підсумки можемо зазначити, що епістолярна спадщина остарбайтерів жителів С. Великий Тростянець дуже об'ємна, збереглася велика кількість листів, які висвітлюють майже всі сторони життя та умови праці невільників Третього рейху. Про те до листів остарбайтерів потрібно ставитися критично, не забуваючи про те, що листи невільників піддавалися цензурі з боку табірної керівництва. Але не дивлячись на це, ми можемо стверджувати, що листи остарбайтерів є безцінним джерелом, яке проливає світло на життя поневоленої молоді, а також вони передають ту тугу, яку вони відчували в чужій та незнайомій стороні. Звісно, ми опрацювали лише невелику частину цих звісточок, але ми можемо стверджувати, що дані листи є величезним внеском і безцінним джерелом при вивченні історії життя пересічної людини, яка була примусово вивезена з рідної землі і відірвана від звичного життя.

ІДЕАЛЬНЕ СУСПІЛЬСТВО ОЧИМА ГРИГОРІЯ СКВОРОДИ

Карасева Вікторія, вихованка гуртка «Таємниці історії» Комунального закладу «Харківській Палац дитячої та юнацької творчості Харківської міської ради»
Керівник: Кулеш В. Д., керівник гуртка «Таємниці історії» Комунального закладу «Харківський Палац дитячої та юнацької творчості Харківської міської ради»

Григорій Сковорода був великим філософом, який завжди слідував своїм принципам і поглядам. Він бачив усі проблеми людства і хотів змінити світ на краще, прагнучи збудити «мислячу силу» у свого народу, поставити на перший план у людині все краще, закладане у неї природою й Богом, і розвивати, долучаючи до вищих і вічних цінностей. Досягнення ж їх, за думкою Сковороди, означало спасіння та дарувало добробут.

Показником справжньої мудрості великого філософа стало його переймання загальним станом духовності тогочасного суспільства. Йому було замало того, що він збагнув, відкрив для себе сенс і радість буття, йому боліло за зубожене існування своєї нації.

Поезія Григорія Савича відбиває історію тогочасного суспільства, стан громадської думки. Так лише однією фразою «панські Петро для чинів тре кутки», що вже давно стала прозивною, поет відтворює психологію новонародженого лакузи і холуя. Тут відбито не окремий випадок виродження людини, яка замість боротьби за волю свідомо спрямовує свою діяльність «для чинів». На жаль, панський передпокій, де, плазуючи і обтираючи кутки, можна було розраховувати на «тепле місце», був на той час мрією багатьох.

Сковорода не вірив у можливість служіння людям поза своєю батьківщиною, тому саме на цьому принципі зростав його полум'яний патріотизм. «Русьне руська бачиться мені диковинкою, подібно тому, коли б народилися людина з риб'ячим хвостом або собачою головою», - писав він. І далі: «Русяк мусить пізнати свій народ і в народі себе. Чи ти рус?... Будь ним... Чи ти лях? Лях будь. Чи ти німець? Німечествуй. Француз? Французуй. Татарин? Татарствуй. Все добре на своєму місці і в своєму лиці, і все красно, що чисто, природно, що не є підробкою, не перемішано з чужим по роду». Він гидливо відвертався від тих, хто шукав світло правди і розуму десь-інде, далеко від рідного народу. Для нього космополіт уподібнювався собаці з езопівської байки, яка навмисне випустила шматок м'яса і плигнула в річку, щоб вловити його тінь.

Григорій Сковорода прищеплював і виховував у народу священне почуття любові до своєї батьківщини. У кожному селі, яке він залишав, з'являлися його послідовники. І якщо

загальноновизнаним є твердження, що «не зшитки його творів, які пересилалися від автора до мирних парафіяльних священиків і друзів його – поміщиків, а життя й усне слово Сковороди сильно діяли», то ще ніхто не вивчив, який зв'язок існує між мандрями Григорія Савича і низкою народних виступів. Сьогодні про це відомо лише те, що в місцях, по яких проходив шлях мандрівного філософа, спалахнула «Коліївщина», водив загопи відважний гайдамак Семен Гаркуша. «Мандрівним університетом» або «бродячою академією» називали Григорія Сковороду. Від села до села йшов він у старій свиті з підлогою, з торбою за плечима і ціпком-журавлем у руках. І скрізь його зустрічали радо. У полі, на сільських майданах, на велелюдних ярмарках, на пасіках він охоче ставав до розмови з людьми і передавав їм простими словами свої знання, говорив про правду і розум. «Якби мені можна було стільки ж писати, як і думати», - писав Сковорода, а в розмовах часто говорив, що мусить «озиратись на задні колеса», щоб бачити, хто підслуховує та стежить за ним.

Таким чином, Григорій Сковорода показав нам, що для нього ідеальне суспільство - це вірність і чесність своїй державі. Неприпустимим митець вважав, коли хтось з його народу зраджував батьківщину, надаючи перевагу любові до іншої, чужої держави. Він намагався донести до нас, що ми маємо бути вірними своїй країні та любити її всім серцем, адже всидіти на двох стільцях одразу неможливо.

НЕРЕАЛІЗОВАНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ ПАМ'ЯТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ДИКАНЩИНІ

Карнаух Володимир, вихованець гуртка «Геоєкологічне краєзнавство»
КЗ «Полтавський обласний центр національно-патріотичного виховання,
туризму і краєзнавства учнівської молоді Полтавської обласної ради»
Керівник – Копилець Є. В., керівник гуртків КЗ «ПОЦНПВТКУМПОР»

Диканський край на Полтавщині має чимало пам'яток, що користуються значною популярністю серед туристів. Проте, на нашу думку, незаслужено маловідомими є локації, пов'язані з переломними для України подіями XVII-XVIII ст.

За 2 км на північний захід від Диканьки знаходиться Сербине, або Сербинське поле. Археологам воно відоме за групою курганів, поблизу яких виявлені уламки посуду скіфського часу. Краєзнавці ж традиційно пов'язують поле із двома битвами, які свого часу вирішували долю України. Взимку 1658 р. козаки Полтавського полку, очолюваного Мартином Пушкарем, розгромили тут загін сербів, надісланий гетьманом Іваном Виговським для придушення антигетьманського повстання. Власне кажучи, оповідь про цей бій, зафіксована у літописі Самійла Величка, є першим документальним свідченням існування Диканьки.

А через 10 років, влітку 1668 р., тут зійшлися в кривавому герці війська двох гетьманів – лівобережного Івана Брюховецького та правобережного Петра Дорошенка. Вважається, що місцем перебування Брюховецького був найвищий курган Сербинського поля (так звана Сербинська могила): там він розбив намет в очікуванні збору сил, звідти стежив за діями війська Дорошенка. Вірогідно, неподалік Іван Брюховецький зустрів і свою смерть, коли його схопили в наметі і, як писав Самійло Величко, «начаша его терзати и бити, и убили его тиранским боем...».

Як ми переконалися, подіям на Сербинському полі відведене належне місце в Диканському історико-краєзнавчому музеї імені Д. М. Гармаша. У музеї експонується картина В. Ф. Криворучка «Сербинське поле», є змістовний пояснювальний текст. Та в контексті розвитку туризму доречним було б спорудження пам'ятного знаку поблизу самого поля.

Інша, не менш значуща історична подія відбулася 1709 р. у Великих Будищах – підписання трактату між гетьманом України Іваном Мазепою й кошовим отаманом Запорозької Січі Костем Гордієнком, із одного боку, та королем Швеції Карлом XII, з іншого. Договір, з-поміж іншого, визначав державно-політичний статус України як такої, що «має бути вічними часами вільною від всякого чужоземного володіння». На жаль, як і в добу Руїни, події Північної війни також позначені братовбивчим протистоянням українців, одні з яких підтримали гетьмана, інші лишилися вірними московському цареві.

Незадовго до Дня незалежності України у 2020 р. у Великих Будищах урочисто відкрили пам'ятний знак на честь українсько-шведського союзу. Захід було організовано Департаментом культури і туризму Полтавської обласної державної адміністрації, Диканською районною радою та Північно-Східним міжрегіональним відділом Українського інституту національної пам'яті. Однак аналіз наповнення вебсайту Департаменту культури і туризму Полтавської облдержадміністрації засвідчує, що як новий пам'ятний знак, так і відповідна тематика не розглядаються як першорядно цікаві для туристів.

Вважаємо, що залучення до туристських маршрутів описаних локацій, відповідне їхнє облаштування не лише привнесе свіжий струмінь у розвиток туризму на Диканщині, а й сприятливо позначиться на відродженні історичної пам'яті та плеканні національної самосвідомості.

ПРОБЛЕМИ РЕКУЛЬТИВАЦІ ТА ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ АНТИПРОПОГЕННИХ ГЕОЛОГІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ НА ПРИКЛАДІ ЗАТОПЛЕНОГО КАР'ЄРУ «МИРУ-МИР» У М. ЗАПОРІЖЖЯ

Кветкова Ніколь, учениця Запорізької гімназії № 45,

вихованка гуртка «Географічне краєзнавство» КЗ «Центр туризму» ЗОР

Керівник: Крижановська Т.Є., культурорганізатор, керівник гуртка «Географічне краєзнавство»
КЗ «Центр туризму» ЗОР

Ми живемо в південному регіоні України, в краю, що може пишатися гарною природою, багатими запасами природних ресурсів (деякі з яких – найбільші в усьому світі), значним розвитком багатьох галузей промисловості. Особливо багаті запаси нашого регіону на корисні копалини, а саме – на марганцеві й залізні руди та нерудні копалини, що широко застосовуються в сучасному будівництві. Значні запаси нерудних корисних копалин безпосередньо пов'язані з тим, що Запорізька область знаходиться на чудовому природному фундаменті – на Українському кристалічному щиті, який є чи не найбільшим в світі прикладом виходу гірських порід на поверхню Землі. Головними природними будівельними матеріалами в нашій області являються дніпровські сірі та червоні граніти. Ними оздоблені будівлі в нашому місті, фонтан на площі ім. Маяковського, екскурсійна «Тарасова стежка» на о. Хортиця, будівлі державних структур України, з них виготовлено безліч постаментів до відомих пам'ятників країни. Проте більша частина сучасних родовищ граніту розробляється для виготовлення щебеню.

Мета нашого дослідження – дати оцінку сучасного стану геологічної пам'ятки в районі учбового закладу в якому займається гурток.

Завдання пошуково-дослідницької роботи полягали в наступному:

- ознайомитися з історією розвитку та з сучасним станом затопленого кар'єра Вознесенського району м. Запоріжжя;
- визначити основні властивості граніту;
- встановити можливість туристсько-екскурсійного та рекреаційного використання затопленого кар'єру;
- визначити наявність природоохоронного статусу об'єкту або можливості його встановлення.

Гуртком «Географічного краєзнавства» КЗ «Центр туризму» ЗОР було проведено екскурсію до затопленого гранітного кар'єра-озера з ціллю вивчення геологічної пам'ятки району в якому знаходиться учбовий заклад гуртка. Це кар'єр, який розташований в центрі Запоріжжя, навпроти Центрального пляжу, до якого цілий рік прогулюються місцеві жителі і гості міста, рибалки та сім'ї.

На даний час кар'єр представляє собою озеро на березі якого знаходиться кафе. Озеро стало домівкою для багатьох птахів, таких як лебеді та качки, а також великої кількості різноманітної риби. Але у 1940-х роках тут знаходився діючий гранітний кар'єр.

За словами місцевих мешканців у 40-ві роки не було набережної і нинішній бульвар Шевченка був дорогою в кар'єр, по краях якої розташовувалися як землянки так і контори управління. В післявоєнні роки місто швидко відбудовувалося і необхідно було знайти

можливість забезпечити будівництво якісними будматеріалами. Враховуючи вигідне розташування нашої місцевості на гранітах, не дивно, що тут відкрили кар'єр (на території колишнього поселення Вознесенка).

У Вознесенському кар'єрі полонені німці здобували граніт на відбудову Запоріжжя: створення автошляхів, залізниці, тощо. Кар'єр був здоровенних розмірів, адже після війни тротилу було багато і часто чулися вибухи. З'їзд був з правої сторони в кар'єр, в скелях навпроти були штольні і шахти (якщо стояти спиною до Дніпра). Разом з тим, місцеві краєзнавці відмічають, що район був не надто привабливий для жителів міста. У 1946-47 роках тут процвітав бандитизм, було страшно повертатися додому повз кар'єр.

Є кілька версій затоплення кар'єру, перша – оскільки місце було просякнуте бандитизмом на Дніпрогесі підняли шлюзи і так як на той час не було ще набережної, а були тільки яри, вода пройшла через перешийок і затопила кар'єр з усіма шахтами і штольнями. Друга версія затоплення кар'єру – глибоко зайшли під час робіт і відкрилася водна жила, яка все і затопила. При цьому вода надходила так швидко, що не встигли дістати техніку, яка тоді працювала в родовищі. Так завершилась промислова історія Вознесенського гранітного кар'єру.

У 70-х роках на місці кар'єру хотіли побудувати ресторан на воді, тому почали засипати кар'єр. З 50 метрів його засипали до 17, а зараз його глибина 6-7 метрів. З приходом тепла і до самої глибокої осені, йшли по скверу відпочиваючи. Зверху над кар'єром був фонтан на місці нинішнього готелю «Khortitsa Palace», це було улюблене місце городян, куди вечорами вони прогулювалися, що б помилуватися видом на Дніпро і о. Хортиця. Взимку там завжди стояла ялинка величезна і святкова, і дітей водили туди фотографуватися. Ходить легенда, що за часів СРСР ще до будівництва фонтану в це озеро впав тролейбус, але достовірно нам не вдалося встановити достовірних відомостей про цю подію.

У 2006 році власники ресторану хотіли зробити тут міні зоопарк, завезли козлів, які бігали по схилу, птицю привезли і рибу запустили. На даний час є тільки павичі, які знаходяться під мостом з протилежної сторони озера.

Під час дослідження ми виявили, що:

1. На сьогодні територія затопленого кар'єру в занедбаному стані: на березі озера багато сміття, безпечного спуску до озера не має. Глибина кар'єру з кожним роком стає все меншою. Але затоплений кар'єр залишається улюбленим місцем для відпочинку місцевих рибаків.

2. Не дивлячись на те, що кар'єр знаходиться практично в центрі Запоріжжя, поряд з центральним пляжем, жителі міста мало обізнані про історію і походження озера.

3. На жаль, даний об'єкт не рекультивується. Хоча в Європі звичною справою є використання подібних об'єктів в рекреаційних цілях. Наприклад, на навколо нашого кар'єру можна зробити прогулянкову зону, нависити через озеро тролей, проводити тренування і змагання з водних видів спорту, з радіотехніки (радіояхтинг). І така практика вже була, коли у 90-х тут відбувалися змагання з тріатлону.

ЯКЩО ПРАЦЮВАТИ, ТО ТІЛЬКИ ТВОРЧО

Квітка Єлизавета, учениця Гуляйпільського колегіуму «Лідер» Гуляйпільської міської ради

Керівник: Плисенко Т.В., вчитель історії та правознавства

*стежками любові в минуле полину,
в тіні тополиній присяду на мить,
по струнах душі проведу журавлино
і серце заграє, замре, зацемить.*

Я поринаю в дитинство, розчиняюся в спогадах. Поле широке, як море, зігріте сонцем, що сягає в незміряну дальину. Таке приємне відчуття тепла і затишку. Бабусина ласка і вірші. Вона моя найперша подруга. Коли я була малесенька, бабуся співала мені колискові пісні, читала казки, вже тоді моя уява збагачувалась. Мені здавалося, що я сама героїня цих казок, а вигадані персонажі живі люди. Я вчилася у неї писати, висловлювати власні думки.

Хто вона? Берегиня українського слова, поетеса, висококваліфікований спеціаліст, але найголовніше - вона «коріння» мого роду!

Гуляйпільський район завжди славився талановитою й активною молоддю. Десятиліттями на теренах нашого краю зростали покоління юних співаків і танцюристів, художників і поетів, юних натуралістів, спортсменів, майстрів декоративно-прикладного мистецтва. Навколо себе їх об'єднує Районний центр дитячої та юнацької творчості, який працює для гуляйпільців уже 80 років. У 30-х роках минулого століття в країні починає активно розвиватися мережа гурткової роботи, що сприяє культурному вихованню молоді.

У багатьох гуляйпільців ім'я Наталії Квітки, звичайно, асоціюється з віршами, які у неї, як поема-чуттєві і проникливі. Подібна поезія, можливо, для сучасної молоді й здається занадто ліричною та сентиментальною, але всі ми люди, і з часом наші почуття залишаються незмінними. Підтримка Григорія Лютого і допомога дали життя тим паросткам душі, що зріли у душі бабусі.

Народилася вона в м. Ленінськ Волгоградської області в 1950 році, в 1956 році переїхала в Гуляйполе Запорізької області, де проживає і сьогодні. Після закінчення середньої школи у 1967 році вступила до Запорізького педагогічного інституту, на факультет «Педагогіка та психологія дошкільна», який закінчила в 1972 році. З 1973 року працювала в Гуляйпільському районному відділі освіти інспектором дошкільного виховання. Вірші писала зі школи, але друкуватися почала в районній газеті з 1973 року. За довголітню сумлінну працю, за високі показники в роботі бабуся була нагороджена почесними грамотами, які зберігаються в нашому сімейному архіві. Отримала нагороду за високі досягнення у розвитку творчих здібностей учнів, «Людина року» в номінації «За розвиток культури та створення духовних цінностей».

«Якщо працювати, то тільки творчо»- ось життєве кредо Н.В. Квітки. Коли за справу береться Квітка, все буде якнайкраще. А справ у неї багато: і дитячі садочки перевірити, і заняття поетичного клубу провести, і знайти благодійника для чергового "Проліску", і наповнити коштами Дитячий фонд, яким керує 16 років. Вона автор двох поетичних збірок- «Стежками любові» та «Калинові обрії». Там зібране усе виболене, вистраждане роками. Як говорила Любов Геньба вона представила себе такою: за походженням авторка-росіянка, але як сама вона говорить: «Дитинство я своє знайшла на українській землі». Статус її поезії не потребує підтвердження печаткою про сплату членських внесків до письменницької спілки, як не потребує листок подорожника печатки про те, що його можна класти до рани. Лікує от і все. Спілкування з дітьми дошкільного та шкільного віку, бажання розвинути їх природні обдарування надихнули цю талановиту жінку на заснування поетичного клубу «Пролісок». Чотирнадцять років очолювала це творче об'єднання. А ідея створення прийшла в 1996 році. Трохи несміливо спочатку подала свою ідею. Але вийшло! Діти приходили! В їхніх очах світилась зацікавленість. Не кожному діти відкривають браму у той світ, що так відрізняється від дорослих правил. Не кожному показують перші римовані рядки. Я ще маленькою була присутня у неї на заняттях, спостерігала за її роботою, за іншими дітьми, які у тих стінах творили свої перші віршики. У їх очах завжди відчувалась жага бути кращими. Бабуся була тією людиною, якій хотілось довіряти, слово якої було, як подих свіжого повітря. Вона надихала, її досвід життя і щирість не залишались без уваги. Пам'ятаю які слабкі були наші перші віршики, тим часом як говорить бабуся, немовлята вирости, зі своїми поезіями. Вони частенько виступали в сільських, міських школах на виховних годинах та відкритих уроках з української мови і літератури. Вже декілька збірок дитячої поезії «Пролісок» побачив світ. А клуб було створено зовсім не випадково. Виступаючи з власними поезіями в дитячих колективах, почала помічати зацікавленість, а ознайомлення з першими віршами, оповіданнями, які приносили: діти, вчителі, батьки переконували, що наша Гуляйпільщина багата на літературні таланти. Н.В Квітка відшукала цих дітей, закохала у поезію, навчила любити рідне слово. Це нелегка і самовіддана праця. Зараз уже ці вихованці- успішні журналісти, педагоги, кандидати наук із соціальних комунікацій, доценти кафедри журналістики ЗНУ. З гордістю і захопленням вітали вихованці клубу випускницю-Тетяну Рябко, яка стала переможницею Міжнародного поетичного студентського конкурсу на захист людей-інвалідів і була нагороджена путівкою у Францію до Парижу, у цьому їм допоміг поетичний клуб «Пролісок» За час своєї роботи він мав свої успіхи і здобутки-перемоги в районних, обласних конкурсах літературного спрямування, публікації

районної преси (журнали «Обдарована дитина», «Українська мова і література», «Розкажіть онуку», «Место встречи») а також випуск власних альманахів «Пролісок».

До альманахів увійшли поетичні та прозові твори 16 членів клубу за різною технікою написання. Результатом роботи клубу в першу чергу було духовне збагачення дітей. «Пролісок» отримав звання «Кращий зразковий художній колектив». Бабуся керувала до 2014 року. Але це вже історія, яку ми повинні пам'ятати.

За кількістю видатних людей Гуляйпільщина не тільки не поступається, а можливо, навіть переважає інші регіони України.

Творчість сучасних поетів, письменників рідного краю - безцінна. Слухаючи їх твори, ми ще більше розуміємо і відчуємо красу й неповторність рідної землі, навчаємось розуміти найголовніше – добро наших сердець. Чесна праця й благородні діяння ніколи не пропадуть марно. Я пишаюсь тими людьми, які запалили свою зірку в рідному краї і тепер цією зіркою милуються усі.

РОЗІВСЬКИЙ РАЙОННИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

КлименкоОлександра, учениця 9 класу Розівського ЗЗСО №2 I-III ступенів Розівської селищної ради Запорізької області, вихованка гуртка «МАН» КЗ «Центр туризму» ЗОР

Керівник: Ковтун Тетяна Василівна, вчитель початкових класів Розівського ЗЗСО №2 I-III ступенів Розівської селищної ради Розівського району Запорізької області, старший вчитель, керівник гуртка «МАН» КЗ «Центр туризму» ЗОР

Моя земля, земля моїх батьків... Почуттям любові і відданості, пошани і гордості наповнюється серце, згадуючи про рідний край. Та це й природно, адже кожна людина, куди б не закинуло її життя, згадує батьківську хату, мамину казку, школу, першу вчительку, стежку, яка вивела у доросле життя. Ця генетична пам'ять формує знання про свою малу батьківщину, що є основою історичної пам'яті і національної свідомості. Тому постійна цікавість дослідників, науковців, учителів і учнів до місцевого краєзнавства виправдана і набуває особливої актуальності в третьому тисячолітті.

Щоденно десятки тисяч громадян України, іноземні туристи, прагнучи збагатити свої знання, зустрітися з прекрасним, відвідують музеї. Музеї дають змогу побувати в давньому минулому, побачити сьогодення людства, його здобутки і навіть заглянути у майбутнє.

Музеї - це культурно-освітні та науково-дослідні заклади, призначені для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини.

У Розівському районному краєзнавчому музеї дбайливо зібрано і зберігається все, що нам, українцям, дороге, що є гордістю нашого краю, і це закономірно: адже не вартий майбутнього той народ, який не цінує свого минулого.

Вивчали історію району, селища багато дослідників: Марюха В. І., Шевчук С.П.,Тарасенко Є.М. Але ми вперше систематизували і узагальнили матеріали з історії виникнення і розвитку Розівського районного краєзнавчого музею.

Об'єктом дослідження є Розівський районний краєзнавчий музей.

Предметом дослідження є історія створення і розвитку Розівського районного краєзнавчого музею.

Мета роботи: дослідити історію та закономірності розвитку музею; опрацювати побудову музейних експозицій, виставок, різних видів і форм науково-освітньої діяльності музеїв; виховувати любов до історії рідного краю.

Для реалізації поставленої мети в роботі виконано такі завдання:

робота з архівними документами; співбесіда з свідками подій, людьми різних поколінь; зустрічі з видатними людьми, директором Розівського районного краєзнавчого музею О. Подпрятвою.

Висновок.

Найголовніша особливість музеїв полягає в тому, що вони збирають, вивчають та експонують першоджерела або оригінали, тобто пам'ятки, які безпосередньо пов'язані з розвитком природи, життям людського суспільства.

В музеї містяться матеріали надбань національної і світової історико-культурної спадщини. Наш край багатий на історичні події минулого і відомий з часів неандертальців, кроманьйонців пізнього палеоліту 15 і 13 тисяч років назад, часів золотої орди, події битви на річці Калка 1223 року. На території заповідника «Кам'яні могили» на передодні 790-ї річниці тих трагічних подій битви відкрили «Поле слов'янської мужності».

Події зими 2013-2020 років стали переломним моментом в історії української держави. Революція Гідності та події на Сході України - це нова сторінка боротьби за незалежність і обов'язком кожного з нас є пам'ятати усіх борців за волю України.

Вищезгадані події та їхні герої завжди житимуть в пам'яті багатьох поколінь.

У цей буремний час людям потрібна мистецька підтримка, розмаїття патріотичних програм, акцій, виставок, які може запропонувати своїм відвідувачам Розівський районний історико-краєзнавчий музей.

Література.

1. Закон України "Про музеї і музейну справу" від 29.06.1995 р. №249/95.
2. Історія рідного краю. Територія Розівського району у другій половині XVIII – початку XX ст. / Підручник для шкіл. – Запоріжжя: Запорізька торгово-промислова палата. 2012. – 112 с.: іл. – Укр. мова.
3. Марюха В.И. Прошлое не забывается. – Симферополь: Атлас-Компания, 2013. – 212 с.
4. Тарасенко Е.И. Окрестности Розовки до монгольского нашествия. – Норильськ. 2010. - 176 с.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Клименко Дмитро, учень 10-А класу Харківської загальноосвітньої школи

I-III ступенів №60 Харківської міської ради Харківської області

Керівник: Синяєва Оксана Анатоліївна, учитель географії Харківської

загальноосвітньої школи I-III ступенів №60 Харківської міської ради Харківської області

1. Глобалізація - складний процес, що охоплює всі сторони людського розвитку і втілюється у зростаючій взаємозалежності країн світу в результаті формування єдиного світового господарського простору

2. Глобальні проблеми людства - сукупність нагальних проблем, які охоплюють увесь світ, створюють реальну загрозу існуванню людства і потребують для свого розв'язання спільних дій усіх країн та народів.

3. Виникнення глобальних проблем - наслідок загострення нерівномірності соціально-економічного, політичного, науково-технічного, демографічного, екологічного і культурного розвитку в умовах нової, своєрідної історичної ситуації.

4. Класифікація глобальних проблем - важливий компонент комплексного дослідження актуальних протиріч сучасності.

5. Глобальні проблеми поділяються на три великі групи в залежності від ступеня їх гостроти і першочерговості рішення, а також від того, які причинно-наслідкові відносини існують між ними в самому реальному житті.

6. Першу групу складають проблеми, які характеризуються найбільшою спільністю та актуальністю. Вони виникають з відносин між різними країнами, і тому їх називають інтерсоціальними.

7 У першій групі проблем найбільш актуальні: проблема збереження миру і попередження міжнародного тероризму.

8. Другу групу об'єднують проблеми, які виникають в результаті взаємодії суспільства і природи: забезпечення людей енергією, паливом, прісною водою, сировинними ресурсами і т.п. Сюди ж відносяться і екологічні проблеми, а також освоєння Світового океану і космічного простору.

10. Третя група: забезпечення поступального і пропорційного розвитку світу, глобальні проблеми забезпечення життєдіяльності та якості життя людини.

11. Роль філософії у вирішенні глобальних проблем: формує світобачення, дає можливість в історичному контексті пояснити суспільні явища і процеси,

12. Економічна складова у вирішенні глобальних проблем: вибір шляху соціально-економічних перетворень, реалізація досягнень науково-технічного прогресу, інтеграція в світове господарство.

13. Особливість сучасної історичної ситуації полягає в тому, що макросвіт людства входить у мікросвіт індивіда. На плечі кожного певною мірою покладається загальна історична відповідальність.

14. Зміни, що відбуваються сьогодні у світі, — важливий крок на шляху переходу людства до нової цивілізації, яка може бути сформована на шляхах розв'язання глобальних проблем.

ПРОБЛЕМИ ЗАБРУДНЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Коваленко Анна, учениця 6 класу Отрадівської ЗОШ I-III ступенів

Генічеського району Херсонської області.

Керівник: Горобець А.Я., учитель географії

Ми живемо у надзвичайні часи, коли людство знає більше про світ, ніж будь-коли. У нас є потужні комп'ютери, смартфони та засоби штучного інтелекту, які аналізують різноманітну інформацію. За допомогою Інтернету ми підключені до всіх гілок планети. Автоматизація полегшує наше щоденне життя. І хоча ми живемо у сучасному світі, і все-таки настільки паралізовані у страху, що через нього не можемо побачити очевидні шляхи вирішення глобальних проблем людства. Однією з яких є забруднення навколишнього середовища.

«Природа, – писав знаменитий український філософ Григорій Сковорода, – є первісна всьому причина і саморушна пружина» [1]. Про що люди, нажаль, забули...

Всьому світу відомо, що відбувається глобальна зміна клімату – одна з найгостріших екологічних проблем, які стоять перед людством. Основною причиною зміни клімату є використання викопного палива та неефективне споживання енергії, що виробляється. Парникові гази, що утворюються внаслідок діяльності людини, викликають посилення парникового ефекту. Надмірна кількість газів, які утворюються в результаті діяльності ТЕЦ, транспорту, сільського господарства, промисловості, а також лісових пожеж, утримують сонячне тепло у нижніх шарах атмосфери, не даючи йому повертатись до космосу.

Згідно прогнозів провідних міжнародних наукових центрів із дослідження клімату, протягом наступного століття температура підвищиться на 2-5 градусів за Цельсієм. Такі темпи глобального потепління спричинять серйозні кліматичні зміни і різні екосистеми опиняться під загрозою зникнення. Ми повинні замислитися та зрозуміти, що людство не має права використовувати атмосферу планети для забруднення. Якщо ми не розпочнемо активно діяти, то вже незабаром наблизимось до тої межі, коли глобальну зміну клімату зупинити буде неможливо і життя на планеті у майбутньому буде під загрозою.

Я розумію, що обрана мною тема, дуже актуальна. Вона висвітлюється в ЗМІ, Інтернеті, але ж як добре, що не тільки дорослі, а і ми – діти також почали усвідомлювати, що наша планета – це наше майбутнє та майбутнє наших дітей, онуків... Яскравим прикладом дитячої небайдужості до екологічної ситуації на Землі є шведська екоактивістка Грета Тунберг. Я згодна з цією дівчиною, що саме нашому поколінню доведеться мати справу з тією екологічною катастрофою, до якої наближує планету сьогоднішня діяльність людини. «Цілі екосистеми руйнуються. Ми стоїмо на порозі масового вимирання. А все, про що ви можете говорити – це гроші та казки про безкінечний економічний розвиток. Як ви смієте! Понад 30 років учені попереджають нас. Як ви смієте відвертатися від реальності і казати, що ви робите усе можливе?» [2], – сказала Грета під час свого емоційного виступу на Генасамблеї ООН, де звинуватила світових лідерів у свідомій відмові реагувати на екологічні загрози.

Я хотіла б бути такою ж сміливою дівчинкою, як Гретта! Можливо, спільними зусиллями ми б змогли донести до людей, що «екологічна бомба» уповільненої дії, яку ми, всі країни і народи, прискорюємо, забруднюючи навколишнє середовище, здатна спустошити наш спільний дім – планету Земля, перетворити її на безлюдну пустелю.

В Україні основним джерелом утворення відходів є підприємства гірничо-промислового, хіміко-металургійного, машинобудівного, паливно-енергетичного, будівельного, агропромислового комплексів, а також комунальне господарство. Найтоксичнішими серед них є відходи, що містять важкі метали, нафтопродукти, непридатні для застосування отрутохімікати. Під сховищами токсичних відходів перебуває майже 20 тис. га земель. Це сміття звозиться на звалища, переважна більшість яких є джерелом інтенсивного забруднення води і повітря.

Я дуже часто замислююсь: що особисто я можу зробити, щоб зберегти нашу планету? Як покращити екологічну ситуацію в Україні?

І ось, нарешті, я перейшла до рішучих дій: відмовилась від поліетиленових пакетів – це екологічно; почала сортувати сміття, щоб скло, пластик та папір не опинилися на смітнику чи в океані, вони можуть бути перероблені на інші продукти; використовую обидві сторони паперу, щоб скоротити кількість його використання майже вдвічі; чищу зуби із закритою водою, так я зможу заощадити декілька літрів води на день; вирощую кімнатні рослини, бо вони не тільки прикрасять кімнату, але й сприятимуть очищенню повітря і більшій кількості кисню в будинку, крім того, можна подарувати їх друзям замість зрізаних квітів, і тоді, можливо, вони самі почнуть їх вирощувати.

Можливо, ось такими неважкими діями я зможу внести хоч якусь особисту часточку в екологічне майбутнє нашої планети.

Ліквідація наслідків і попередження майбутнього забруднення навколишнього середовища є на сьогодні найважливішим завданням людства. Та чи знайдуться сили, що здатні зупинити руйнівні процеси і відродити надію на майбутнє? Людина і тільки людина здатна займати верхню ланку у природі, тому вона повинна берегти навколишній світ. Щоб зберегти нашу планету для нащадків, кожен мешканець цієї планети повинен берегти природу. Ми мусимо активно рятувати природне середовище, зберігати й «ремонтувати» свій дім, колись прекрасний, який почав розвалюватися з нашої ж вини. Але робота ця – надзвичайно складна, важка, відповідальна. І вона лише тоді дасть позитивні наслідки, коли ми виконуватимемо її не тільки сумлінно, з душею і серцем, але, що дуже важливо, професійно, грамотно, з урахуванням законів природи.

На думку приходять слова Тараса Григоровича Шевченка, який так часто описував у своїх творах красу природи: «Здається – кращого немає нічого в Бога, як Дніпро та наша славна Україна» [3]. Відразу так і вимальовується в уяві прекрасне майбутнє, мальовнича природа, чисте повітря... Хотілось би, щоб всі ми наслідували слова поета та берегли матінку-природу.

Список використаних джерел

1. Сковорода Г. Сочинения: в 2-х т. / Сковорода Григорій Савич; пер. с укр.; сост., перевод и обработка И. В. Иванько, М. В. Кашубы; под. ред. В. И. Шинкарука. Москва: Мысль, 1973.
2. Тунберг Г. Ми стоїмо на порозі масового вимирання. Режим доступу: <https://1news.com.ua/svit/my-stoyimo-na-porozhi-masovogo-vymyrannya-aktyvistka-prygolomshyla-emotsijnoyu-zayavoyu-na-genasamblevi-oon-video.html>
3. Тарас Шевченко. Зібрання творів: У 6 т. К., 2003. Т. 2: Поезія 1847-1861. С. 119-120; 621.

ДУХОВНІ ДЖЕРЕЛА ВІДРОДЖЕННЯ

Козлова Яна, вихованка гуртка «Історичне краєзнавство» Сидоренківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Валківської районної ради Харківської області
Керівник: Серeda В.А., керівник гуртка «Історичне краєзнавство», учитель історії

Сьогодні ми живемо у неспокійному, надто бурхливому і непередбачуваному світі. Криза духовності людства нині є найбільшою тривогою світу. Душі наші в умовах сучасної боротьби за «місце під сонцем» надто зміліли, висохли. Духовна хвороба підкошує сили суспільства, не дає росту. Забуваються старі й немічні, відрікаються від малих, нехтують бібліотеками, музеями, театрами. Це і є тією духовною кризою, з якої ми маємо терміново вибратися. Усі! Обов'язково УСІ!

А для цього треба почати із себе, із своєї – власної! – життєвої позиції. Лише маючи чисту душу і такі ж прагнення, ми принесемо якнайбільше користі рідній державі, залишити по собі світлий шлях, яким піде наступне покоління. Ця справа важлива й актуальна, але, думаю, не така вже й складна. Просто кожен на своєму місці повинен пам'ятати, що життя суспільства залежить і від нього.

Кожна людина починається із отчої землі, бо пускає в неї, як дерево, глибоке коріння. Хто знає, може, крилатий вітер і непосидюча доля занесуть насіння із того дерева за тридев'ять земель, та тільки навряд чи там воно приживеться. Адже летітиме осиротіла душа думами-піснями, спогадами-мріями до рідного порогу, рідного неба, де ясні зорі падають журно у тихі води. Усі ми серцем приросли до свого, такого рідного і бентежного, замріяного краю. Гаряча кров нуртує у наших жилах, душа бринить чарівними піснями, ніжними і героїчними, веселими і печальними, як саме життя. Не жила б Україна без кобзи-бандури! Не було б її без лагідної, пісенної мови! Такі духовні перли міг створити народ, благословенний Творцем.

Господь дав цей райський куточок на творчість і любов, але попустив муки і скорботи. Їм би, співучим, миролюбним людям, засівати поля гречками і хлібами, творити нові пісні-шедеври, а їм часто випадало воювати, боронити батьківщину від неволі!

Войовничі вигуки і брязкіт шабель, голосіння матерів і скорботний спів сліпого кобзаря – усе злилося в один струмок, величний, могутній, що тривожить душу, однак освячує, підносить до небес і там єднає з Богом. Адже страждання й горе очищають від бруду, марноти, гріха. Не із власної волі предки наші кров ворожу проливали. Вороги приходили сюди не для братання, а щоб украсти, одібрати родючі землі, Дніпрові хвилі, п'янку дорогоцінну волю.

Скільки смертоносних вітрів пронеслося над нашим краєм, а він знову оживав, розквітав буйнотрав'ям, шумів житнім колосом, бринів задушевними щирими піснями. Та навіть у тих зболених пісень, у барвистого барвінкового слова були одвічні недруги: точилася підступна війна на невидимому, хоч і не завжди безкровному фронті. Тоді на захист національної культури й духовності вийшла плеяда українських митців: Т.Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Микола Вороний...

У нестерпні часи духовної руйнації не змілів народ український, не втратив високих ідеалів.

Здавалося, люті вихорі історії назавжди минули. Українці стали незалежними, дожили до світлого відродження. Та як важко підводитися і ставати на власні ноги! Вітчизна знову потребує мужніх і незрадливих сердець, проте, на жаль, такі в дефіциті, їх катастрофічно не вистачає... Куди ж поділися нащадки Хмельницького, Залізняка, Морозенка? Втекли за кордон чи відгородилися від народних проблем високими мурами бездуховності і невігластва? Гнітючі настрої зневіри – для слабкодушних. Ми ж скріплюймося духом! Присвятімо свою працю, знання і своє життя рідній Україні! Будьмо!

ЖИВІ СВДІКИ ІСТОРІЇ

Козлова Вероніка, учениця 9-А класу Комунального закладу «Полтавська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 20 імені Бориса Сергі Полтавської міської ради Полтавської області»

Керівник : Мерефа С.І., вчитель української мови та літератури

В умовах формування сучасної культурологічної науки, збереження пам'яток історії допомагає відроджувати духовну спадщину народної мудрості та пошани до творчості Г.С. Сковороди.

Ознайомитися з останніми роками життя Г.С. Сковороди, висвітлити факти щодо збереження пам'яток історії, які є актуальними сьогодні не лише в межах України, але й за кордоном.

Сковорода - справжня емблема високої української культури. Життєвий і творчий шлях мислителя цікавив і цікавить не тільки науковців, а й читачів, бо він сміливо і переконливо розглядав проблеми гуманізму, щастя і спорідненої праці людини.

Під кінець 70-х років XVIII ст., після різних конфліктів з владою, Григорій Сковорода обрав зовсім новий і незнаний до того стиль життя, а саме — мандрівку. І ця мандрівка тривала до самої смерті, майже тридцять років.

270 кілометрів від селища Чорнухи на Полтавщині (місце народження Сковороди) до села Сковородинівка на Харківщині (місце його поховання). Могилу поета трохи перенесли, а в оселі, де він жив, зробили музей, який оточений старовинним парком і садом (площа 18,2 га). Тут розташовані будинок поміщиків Ковалівських, де жив і помер Григорій Сковорода, його улюблені місця (700-річний дуб, криниця), могила філософа, пам'ятник йому, поміщицькі господарчі споруди (контора управляючого та амбар), мальовничий ставок.

Незадовго до смерті Сковорода сам викопав собі могилу біля гаю, під дубом, виклав дно ями дубовим листям з рідних Чорнух. Згідно з його власним заповітом на надмогильному камені висічено: «Світ ловив мене, але не спіймав».

На території Національного літературно-меморіального музею Григорія Савича Сковороди є унікальний експонат – корпус дуба, під яким, як свідчать легенди, творив і любив відпочивати Григорій Савич. Знаменитий сквородинівський дуб, точніше, те, що від нього лишилося, забетоновано у землю на березі невеличкого ставка. Співробітники музею кажуть, що в дуплі містився письмовий столик, стілець. Зараз дерево вже мертве, біля нього знаходиться барельєф філософа. Поруч з цим 700-річним дубом росте дуб-син, посаджений Сковородою.

Над дубом мають установити захисний скляний купол. Проведення робіт із консервування 700-літнього дуба з установленням скляного купола над ним заплановано до відзначення 300-річчя від дня народження Г.С.Сковороди. Це буде архітектурно-монументальна композиція у вигляді куба приблизно 7 на 7 метрів. І з кожного боку цей каркас виглядатиме як рама картини. Ідеологом цієї роботи став відомий харківський архітектор-реставратор Володимир Новгородов, який залучав до розвідок спеціалістів з різних галузей. Головне завдання – максимально зберегти цю автентичну річ, яку неможливо замінити, бо саме вона є свідком Сковороди. Необхідно зробити накриття над дубом, щоб залишити його для нащадків, бо руйнація відбувається дуже велика.

Просвітитель-гуманіст, мандрівний учитель, український Сократ проголосив людину та її волю найвищою цінністю. Своїх учнів навчав тих норм, яких дотримувався в житті сам, зокрема вчив, як жив, а жив, як навчав. Його заповіді справедливості, добра, людяності знаходять відгук і в нашій пам'яті. І хоча не можна почути шелесту листків, але дух історії витає навколо дуба, який надихав Г.С. Сковороду на творчість. Наше завдання - зберегти живих свідків історії.

« ПОДІЇ НОВОБУЗЬКОГО КРАЮ В ДОБУ НАЦІОНАЛЬНОГО ПІДНЕСЕННЯ 1917-1921 РОКИ»

Колективна робота вихованців гуртка «Туристи - краєзнавці»,
творчого об'єднання « Пошук», Новобузького Центру позашкільної роботи дітей та юнацтва,

Керівник: Гетманенко Любов Володимирівна, керівник гуртків туристсько- краєзнавчого відділу, Новобузького Центру позашкільної роботи дітей та юнацтва

Йде відлік третього десятиліття української незалежної держави, що переживає відповідальний момент самоусвідомлення і самоутвердження, коли важливо як ніколи швидше змінити, подолати стару психологію, різноманітні стереотипи, шаблони і помилки у мисленні громадян, забезпечити єдність і консолідацію українського народу, наполегливо і послідовно йти обраним шляхом уперед, не зволікати, не оглядатись назад. Нині в громадян нашої держави зріс інтерес до історичних коренів та витоків українського народу, його державності і державотворення, минувшини та сьогодення, багатой духовної спадщини. Цим значною мірою пояснюється інтерес до історичного краєзнавства, що на сучасному етапі переживає розквіт. Історія України складається з історії її областей і районів, міст і сіл, підприємств і організацій, вулиць і площ, і, звичайно людей.

В нас досить часто виникало таке запитання: чому ми потребуємо знати історію власного народу? Ми безсумнівно повинні вивчати основні дати, героїв історії, котрі дозволили нам жити у вільному суспільстві.

Без знання нашого коріння, подвигів наших предків заради України, буде важко розбудувати повноцінну державу...

В кожній людині від народження живе потреба пізнання нового, а особливо як він народився, зростав, виживав, досягнув сьогодення, який шлях пройшла країна, в якій проживав він і його рідні. Для нас це надзвичайно захоплююче, і ми вважаємо, що це корисно для теперішнього покоління.

На наш погляд, один з найцінніших "фондиків" по "миколаївській" частині Херсонського повіту періоду Української Революції у фондах ЦДАВО - ф. 1532 "Новобузька волосна земська управа, с. Новий Буг Херсонського повіту Херсонської губернії. 1917-1919 рр."

Документальну колекцію фонду складають, зокрема: постанови, розпорядження, обіжники Міністерства внутрішніх справ Тимчасового уряду, Херсонського повітового старости про призов на військову службу, надання продовольчого пайка, заготівлю хліба. Вироки сільських сходів Новобузької волості. Відомості про населені пункти Новобузької волості із зазначенням кількості мешканців та дворів. Списки громадян 1897 року народження, які підлягали мобілізації до армії в 1917–1918 рр. Окремі примірники газет "Херсонський вісник" за липень 1918 р. та "Губерніяльний вісник" за 1918 р.

В період частої зміни влади, представники «отаманщини» із своїми військами проходили через наші землі, зокрема військові формування під командуванням Григор'єва, Тютюнникова, Махна, Свіща та інших отаманів, для боротьби з ними, на початку 1919 року було утворено ЧОП (частина особливого призначення)...

Події національно – визвольної революції 1917 – 1921 років відіграли важливу роль в подальшій історії українських земель. Яскравою сторінкою революційних подій став Перший зимовий похід, який пройшов по тилах Денікінської та Червоної армій. Завдяки мужності й незламній волі вояків, а також підтримці українського населення, армія УНР, в ході партизанського рейду, змогла виконати головне завдання походу – зберегти українську армію для подальшої боротьби проти зовнішніх ворогів держави...

В виданні Історичного клубу «Холодний Яр», Роман Коваль, Чекітська справа №206, додаток №1, короткі біографії є «Неповний список підпільників, які боролися у 1922 – 1923р.р. на території сучасних Дніпропетровської, Кіровоградської, Миколаївської і Черкаських областей» - ми знайшли новобужан, наших земляків, а саме: Довгань(Довгаль) Захар, Довгань (Довгаль) Федір, Задніпровський, Пшеничний Іван, Чорний Ворон (Черненко) Платон Петрович...

В Новому Бузі діяв каральний загін генерала Слацова, який проводив криваві розстріли. Все це викликало ненависть, ширився і розвивався партизанський рух. То тут, то там виникали групи, які руйнували залізничне полотно, лінії зв'язку тощо. Виникають партизанські загони в Новополтавці та Ольгополі. Особливо яскравою була боротьба в Новополтавці. Загін Івана Тура та Макара Довженка вів нерівну боротьбу з загоном генерала Слацова. Партизанський загін був розбитий у балці за селом, Макар Довженко зарубаний, а Тур відступив з залишками загону в Баштанку, де продовжував бій. 60 чоловік загинуло, а Тур згорів у селянській хаті...

В Новому Бузі діяв каральний загін генерала Слацова, який проводив криваві розстріли. Все це викликало ненависть, ширився і розвивався партизанський рух. То тут, то там виникали групи, які руйнували залізничне полотно, лінії зв'язку тощо. Виникають партизанські загони в Новополтавці та Ольгополі. Особливо яскравою була боротьба в Новополтавці. Загін Івана Тура та Макара Довженка вів нерівну боротьбу з загоном генерала Слацова. Партизанський загін був розбитий у балці за селом, Макар Довженко зарубаний, а Тур відступив з залишками загону в Баштанку, де продовжував бій. 60 чоловік загинуло, а Тур згорів у селянській хаті...

Лише після проголошення суверенітету України стали називатись і інші причини. Серед них – аграрна політика більшовиків того часу, стержнем якої стала продрозверстка. Заборона ринкових реалізацій хлібних запасів, їх примусове вилучення по розпорядженню державних органів зумовили падіння товарності сільського господарства у 1918 – 1920 роках...

Селяни Нового Бугу не були зацікавлені у розвитку виробництва, зменшували посіви, чинили сильний опір конфіскації хліба, та інших сільськогосподарської продукції.

Перші прояви голоду з'явилися в червні 1921 року, коли жителі звернулись до місцевої влади з проханням припинити вивіз продовольства з містечка, не призначати податкового завдання до з'ясування розмірів врожаю, залишити врожай озимини на насінневі потреби потерпілих від посухи. Проте їх звернення залишилось поза увагою влади.

В містечку розгорнулася робота по ліквідації неписьменності. Для дорослих створили курси по вивченню української мови. Приділялась увага політичній освіті селян, підвищенню їх кваліфікації та спеціальних знань, утворювались політичні гуртки, школи політграмоти, спецкурси.

Новобузька учительська семінарія була справжнім центром освіченості і культури Нового Бугу. Вона визначила життєвий шлях багатьох відомих громадсько – політичних і культурно – освітніх діячів України. У її стінах навчались світоч у справі розбудови національної школи в період визвольних змагань 1917 – 1920 років, наш земляк С.Ф. Черкасенко, науковець і практик з організації системи освіти в УСРР, з часом жертва сталінських репресій Я.Ф. Чепіга, засновник першого українського педагогічного журналу «Світло» Г.П. Шерстюк.

Ім'я народного вчителя та письменника Спиридона Черкасенка в радянські часи викреслили з літературного процесу й заборонили на території України від початку 1920-х років. Його творчість дозволили вивчати тільки після проголошення незалежності України.

В роки Української демократичної революції 1917 – 1920 р.р. Новобузьку учительську семінарію охопили процеси становлення національної, що були перервані денікінською окупацією краю.

Новобужанам на Миколаївському Побужжі точно випав джек-пот по збереженості історичних джерел сторічної давнини... В червні 1917 року організований учасниками Тимчасового комітету, відбувся перший З'їзд представників учительських семінарій Одеської шкільної округи у Новому Бuzі ("Нова рада", #69, 21 червня 1917 рок)...

Українська революція стала визначною подією в історії українського народу ХХ ст. Вона засвідчила палке прагнення українців до створення власної держави. Незважаючи на тривале імперське поневолення, український народ знайшов у собі сили, щоб у вкрай несприятливих умовах протягом тривалого часу (1917–1920 рр.) вести запеклу збройну боротьбу, відстоюючи свою державність. Український народ одержав історичний шанс звільнитися від іноземної залежності й створити власну соборну демократичну державу... «Кров'ю та воля вмивалась», — так говорив Т.Г. Шевченко. Саме в ім'я цієї священної крові, пролитої за Україну, не можна забувати нічого з її нелегкої історії. Щоб знати правду про себе, про свій рід. ..

СЕНС ЖИТТЯ У ПОГЛЯДАХ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Кондратенко Валерія, учениця Веселівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів

Балаклійської районної ради Харківської області .

Керівник: Леміщенко О.М., вчитель історії.

Сутність буття людини і сенс її життя склали основу теоретичної думки протягом багатьох століть, були в центрі уваги різноманітних філософських, релігійних і соціально-етичних концепцій. Один із теоретиків психології В. Франкл слушно зауважив, що "специфічно людським проявом є не тільки вміння ставити запитання про сенс життя, а й ставити під сумнів питання існування цього сенсу".

На мою думку, кожна людина хоча б колись у житті задавала собі це запитання: «У чому сенс мого життя». В сучасну епоху проблема сенсу життя набуває особливої гостроти. В умовах, коли відбувається глобальна та ломка традицій, дедалі більш, нестійкість людського буття, втрата, відсутність сенсу народжує у людини стан екзистенційного вакууму і призводить до важких наслідків, аж до психічного розладу та самогубства. Людину дедалі більш поглинає потік масової культури, масового споживання, масових стандартів. І щоб не захлинутися у ньому, не втратити ідентичності, людина потребує вироблення певної життєвої позиції, яка б ґрунтувалася на особистих уявленнях про сенс життя.

Дослідження особливості життєвого сенсу саме в людей юнацького та середнього віку є актуальним, оскільки, молоді люди стають перед професійним, моральним та іншими виборами. Вони прагнуть до пошуку життєвого сенсу. В цьому віці сенс кристалізується, молодь визначається у своїх прагненнях. Шкільні, підліткові і студентські роки - одні з найскладніших і найяскравіших. Саме тоді світ найбільше приваблює - і найбільше жахає. Саме в цьому віці людина найгостріше відчуває всі недоліки світу та суспільства - і саме в цьому ж віці й вирішує, якою дорогою їй іти: за недоліками, а чи за принципами.

Спосіб життя сучасної молоді зазнає істотних змін, в порівнянні з попередніми поколіннями. Приміром, сенс життя наших батьків не полягав у порожній пляшці з-під пива, як це спостерігається сьогодні. Сучасна молодь менше уваги приділяє власному здоров'ю, фізичному та розумовому розвитку. Молодь не цікавиться, не запитує, не шукає, не займається. Зникли черги в бібліотеках, спортивних та наукових гуртках. Тотальна алкоголізація, наркотизація та байдужість – це три основних характеристики сучасної української молоді, з якими необхідно боротись – боротись не силою примусу та заборон, боротись шляхом поступового переконання. Причина залежності від алкоголю, наркотиків чи солодких снів – це відсутність сенсу життя, сенсу існування. Молодь не знає заради чого вона живе й намагається заповнити цю порожнечу асоціальними проявами. Значна частина української молоді втратила позитивні життєві орієнтири, можливість реалізації життєвих планів та прагнень. Саме через це населення країни піддається активному впливу з боку інших культур і не має змоги створити своєї власної системи цінностей, своєї власної стійкої тенденції розвитку держави та населення. У зв'язку з великим впливом сучасних технологій: мобільних телефонів, комп'ютерів, мережі Інтернету, телевізорів, високих темпів росту автоматизації суспільного життя - кардинально змінилися і погляди на сааме життя, його сенс та сутність.

Молодь сприймає сенс життя, як життєві цілі або мету. Досліджуючи погляди нашої сільської молоді про сенс життя, почула різні думки. Молодь віком від 15 до 16 років взагалі не задумувалися над цим питанням, дехто говорив, що сенсу життя немає, а є тільки встановлені суспільством правила і норми, що повинна зробити людина за своє життя. Наприклад, здобути освіту, бажано вищу, мати гарну посаду, заробляти багато грошей, бути шанованою людиною, створити сім'ю, народити та виховати дітей. Але за цим всім людина може не побачити, яке прекрасне та багатогранне наше життя. Можливо, і не всім потрібна вища освіта, є багато різних, корисних і спеціальностей.

У мене багато друзів і знайомих, які вже студенти і навіть закінчили вузи. Питання про сенс життя, яке я їм задала виявилось для них непростим. Але відповіді, які я почула, були цікавими. На перше місце молоді люди віком від 18 до 25 років ставлять кохання та створення сім'ї, а професійний розвиток уже відходить на другий план. «Чому так?» - поцікавилась я. Закінчивши вуз, молодь не може влаштуватися за спеціальністю, тому працюють там, де більше платять або взагалі бажують поїхати за кордон за великими заробітками, щоб забезпечити себе і допомогти батькам. Що мене заспокоїло, так це те, що більшість сказали, що вони хочуть жити в Україні і тут будувати свою сім'ю, прагнуть бачити нашу країну заможною і квітучою і готові все для цього зробити. Наші юнаки планують обов'язково виконати свій обов'язок перед державою – пройти строкову службу у лавах Збройних сил України, а, можливо, і пов'язати своє життя із військовою службою, адже це так необхідно сьогодні. Сенс життя – це жити під мирним небом у своїй державі, де ти потрібний і пишатися, що ти українець. Так вважають молоді люди.

Дійсно, проблеми, які хвилюють сучасну молодь, різноманітні. Сьогоднішні молоді люди здаються набагато дорослішим своїх однолітків 60-х або 70-х років. Але це означає також і те, що сьогоднішня молодь розумнішає і розуміє, що сподіватися, окрім як на себе, ні на кого. Ось це і є той преломний пункт. Зрозумівши це, хтось ступає на слизький шлях забуття, а хтось завзято, з усіх сил продовжує боротися. І ті, хто продовжує боротися, справді заслуговують на повагу.

Загалом же, наша сьогоднішня молодь прекрасна. У лавах її ми все-таки бачимо більше студентів, ніж неуків, набагато більше працюючих, аніж наркоманів. І це не може не тішити. Працюючи над темою творчої роботи я прийшла до таких висновків. Немає двох однакових людей як і немає двох однакових життів. Кожна людина унікальна і тільки вона може знати, що їй потрібно. Головне молодій людині обрати свій шлях, займатися тією справою, яка їй до душі.

Не розгубитися, іти вперед, ставити перед собою нові цікаві цілі, творити, вносити щось своє в цей світ. Людина живе до тих пір, доки її ім'я хтось вимовляє і пам'ятає.

Життя неповторне і, якщо ми тут, то це не просто так, в кожній людині є своє призначення, потрібно його зрозуміти, щоб не прожити даремно. Молоді люди, як молоді паростки, потребують підтримки з боку дорослих, а перш за все розуміння. Життя прекрасне. Сенс життя в тому, щоб жити, а не існувати.

ОСНОВНІ ПІДСУМКИ ПРОВЕДЕННЯ ЛІТНЬОЇ АРХЕОЛОГІЧНОЇ ШКОЛИ НА ВІКТОРІВСЬКОМУ СВЯТИЛИЩІ У 2020 Р.

Кондріна Юлія, вихованка гуртка «Археологічне краєзнавство» КЗ «Миколаївський обласний Центр національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства учнівської молоді» Миколаївської обласної ради, учениця 9 класу Первомайської ЗОШ I-III ступенів Вітовської районної ради Миколаївської області,

Керівник: Бондаренко Денис Володимирович, керівник гуртка «Археологічне краєзнавство» КЗ «Миколаївський обласний Центр національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства учнівської молоді» Миколаївської обласної ради, керівник Вікторівської археологічної експедиції ІА НАН України.

В серпні 2020 р., на базі Вікторівської археологічної експедиції Охоронної археологічної служби України Інституту археології НАН України в черговий раз пройшла Літня археологічна школа Миколаївського обласного Центру національно-патріотичного виховання, туризму та краєзнавства учнівської молоді.

Традиційно основу школи склали вихованці гуртків Центру. До них долучилася учнівська молодь – представники закладів освіти Миколаївської області та м. Києва, а також волонтери.

Основною складовою роботи археологічної школи виступає безпосередня участь молоді в розкопках. Унікальне поєднання археологічних та природньо-рекреаційних об'єктів в межах пам'ятки дозволяє поєднати практикуми з польової археології, активний відпочинок та змістовне дозвілля.

Молодь бере участь у всіх етапах археологічних робіт (розбивка розкопу, фіксація матеріалу, креслення, вимірювання висот, фотографування, ведення польової документації тощо). Окремий напрям роботи школи складає камеральна обробка здобутого в ході розкопок матеріалу, що включає виконання вправ з очищення, класифікації, датування, графічної фіксації та реконструкції знахідок. Юні пошуковці вчать правильно фотографувати розкопані об'єкти та артефакти, за допомогою комп'ютерних програм обробляти креслення, малюнки та фотографії, вести описи знайденого матеріалу, формувати електронні бази даних, використовувати картографічне програмне забезпечення для пошуку та фіксації археологічних об'єктів.

Археологічний комплекс Вікторівка-I (VI–III ст. до н.е.) розташований на околицях однойменного села, в мальовничому місці на високому плато правого берегу Березанського лиману недалеко від місця його впадіння в Чорне море. В давнину це край заселили елліни, які під час Великої грецької колонізації почали освоювати північні береги Чорного моря. Наприкінці VII ст. до н.е. у нашому краї вони заснували свою першу північно-причорноморську колонію – місто Борисфен (сучасний о. Березань), яка, до речі, знаходиться всього в чотирьох кілометрах від Вікторівки. Все нові хвилі колоністів швидко залюднили береги Дніпро-Бузького та Березанського лиманів і створили тут свою державу – поліс. Майже століття столицею цього полісу був Борисфен, згодом – цей статус перейшов до нового міста – Ольвії.

Поселення Вікторівка-I було засноване на самому початковому етапі еллінського освоєння краю з метою забезпечення товарного виробництва продуктів сільського господарства та промислів.

Поселення було відкрите ще в 1913 р. херсонським археологом В.І. Гошкевичем, а перші і єдині розкопки проводилися в 1949 р. М.Ф. Болтенко та С.І. Капошиною.

З 2012 р. почався новий етап дослідження пам'ятки на чолі з Д.В. Бондаренко. Вже на наступний рік тут була проведена перша археологічна школа. З того часу вдалося здійснити цілу низку справжніх наукових відкриттів.

Вже при проведенні першої археологічної школи, на околицях відомого поселення вдалося відкрити унікальне прикордонне святилище Борисфену-Ольвійського полісу, що мало загальнодержавне, а можливо, й міждержавне значення. Ритуали на честь богів-«охоронців» західного державного кордону тут відправлялися протягом майже чотирьохста років. В найскрутніші для полісу часи тут приносилися навіть людські жертви. Мабуть, це відбувалося в періоди наймасштабніших військових загроз з заходу: скіфського походу перського війська на чолі з Дарієм I Гістаспом 512 р. до н.е. та облоги Ольвії військами Александра Македонського на чолі з фракійським намісником царя Зопіріоном в 331 р. до н.е. Можливо й боги-«охоронці» допомогли Ольвії вціліти перед наймогутнішими арміями античного світу.

На святилище відправлялися ритуали на честь найважливіших богів місцевого пантеону: Аполлона та Деметри. Перший, зокрема, відповідав за морську торгівлю, яка була однією з найважливіших галузей економіки держави, друга – велика аграрна богиня, від примх якої залежав врожай однієї з найбільших житниць Європи.

Вікторівське святилище складалося з величезних штучних котлованів засипаних ритуальною золою – зольників-жертвників. На сьогодні вдалося дослідити три таких об'єкти, які охоплюють період з початку VI по першу половину III ст. до н.е. Зола, якою заспали котловани – це перегорілі рештки підношень богам.

Але звідки ж брали такі величезні обсяги священної золи. Відповідь на це питання дали розкопки польового сезону 2020 р. Нам вдалося вперше відкрити величезні ями для жертвних вогнищ датовані VI- V ст. до н.е. Аналогів таким ямам серед античних матеріалів Північного Причорномор'я на сьогодні невідомо. Ці ями використовувалися неодноразово. Про розташування тут вогнищ кажуть потужні прокали, однак на дні та стінках повністю відсутні сліди кіптяви. Вірогідно, після кожного спалювання жертв, яма ретельно вичищала, так що на її стінках зовсім не лишалося кіптяви, а її вміст зсипався у жертвний котлован.

Однак, навіть ці ями не могли «виробляти» величезну кількість священної золи, якою засипані жертвні котловани. Вірогідно, левову частку золи привозили з собою паломники, що стікалися сюди на релігійні свята з різних куточків Борисфену-Ольвійського полісу та навіть з Боспору (свідченням цьому стали знахідки монет Боспорської столиці – Пантикапею).

Тож дослідження Літньої археологічної школи 2020 р. надали принципово нову важливу інформацію щодо ритуальних дійств на найбільш грандіозному античному прикордонному святилищі регіону.

ХРАМ ОЛЕКСАНДРА НЕВСЬКОГО – ІСТОРИКО- КУЛЬТУРНА ПАМ'ЯТКА ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Король Мануїл, учень 8 класу Розівського ЗЗСО №2 I-III ступенів Розівської селищної ради Розівського району Запорізької області, вихованець гуртка «МАН» КЗ «Центр туризму» ЗОР. **Керівник:** Ковтун Тетяна Василівна, вчитель початкових класів Розівського ЗЗСО №2 I-III ступенів Розівської селищної ради Розівського району Запорізької області, керівник гуртка «МАН» КЗ «Центр туризму» ЗОР

Досліджуючи будь-яку форму релігії, важливо знати, що проблема духовності належить до тих філософських проблем, які прийнято називати «вічними».

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що наш Розівський край завжди славився багатим історичним минулим.

У роки становлення незалежності України значно підвищився інтерес суспільства до історії рідного краю. В нашій державі протягом останнього часу питання охорони, збереження й використання цінного надбання набули актуального значення. Прийняті Закони України «Про охорону культурного успадкування», «Про охорону археологічного успадкування».

Одним з пам'ятників історії в нашому районі є храм Олександра Невського, який занесений в перелік пам'ятників архітектури і містобудування Запорізької області. Знаходиться під охороною держави, охоронний номер 436. Тема дуже цікава, оскільки розкриває регіональні аспекти релігійного життя Розівського району.

Мета роботи:

дослідити історію виникнення храму Олександра Невського з моменту відкриття і до сьогодення; здійснити всебічний аналіз традицій православної церкви; визначити основні пріоритети духовного розвитку.

Для реалізації поставленої мети в роботі виконано такі завдання: робота з архівними документами; співбесіда з свідками подій, людьми різних поколінь; зустріч з видатними особами, священиком храму протоієреєм В'ячеславом Король.

Об'єктом дослідження є храм Олександра Невського.

Православний храм розташований в центрі смт. Розівка.

Предметом дослідження є історичні події, що відбувалися на території селища, історія виникнення храму, розвиток православної церкви в селищі Розівка.

На нашу думку, церкву по праву можна назвати адміністративним центром давнього села: священики вели облік чисельності населення, в храмах велися церковні книги, в яких вказувалися відомості про народжених, померлих, про одруження. Вірити в Бога чи ні – особиста справа кожної людини. Тут не можна нікого силувати, нав'язувати свої релігійні погляди.

У церкві на сьогоднішній день проходять такі обряди, як вінчання та хрестини, правиться служба. Саме настоятель храму та прихожани приймають активну участь в духовному розвитку нашого краю.

Вивчаючи першоджерела, ми знайшли цікаві відомості про те, що 17 жовтня 1888 року імператор Олександр III разом із своєю сім'єю та супроводжуючими особами поверталися на потязі з Криму.

Несподівано за сім верст від станції Борки Харківської губернії потяг, що рухався із швидкістю більш 60 верст, зійшов з колії.

Спочатку було кілька поштовхів. Вагон, у якому їхала царська сім'я, зруйнувався.

Під уламками цього вагону загинула буфетна прислуга (імператорська сім'я під час аварії поїзда снідала). Меблі, посуд, дзеркала – все розбилосся. Картина була жахлива: розбитий вщент потяг, загиблих 21, тяжко поранених 24. Але трапилось диво – з членів імператорської сім'ї ніхто не постраждав.

Під час аварії поїзда на імператора Олександра III впав дах вагону. Він зміг втримати його на своїй спині, через це в вагоні – їдальні всі вціліли. Великокнязівський вагон розвернуло поперек дороги і похилило під укіс. Сила удару була настільки потужною, що великого князя Михайла Олександровича відкинуло під укіс. Шестирічну Ольгу врятувала няня, яка встигла виштовхнути її до того, як почали руйнуватися стіни і стеля вагону.

Щасливий порятунок імператорської сім'ї від загибелі під час аварії поїзда під Борками в релігійній країні сприйняли як диво. Це відбулося в день пам'яті преподобного мученика Андрія Критського та старозавітного пророка Осії (рятивника). На честь їх побудували десятки храмів. Серед руїн і уламків ікона Спаса Нерукотворного, що знаходилася в поїзді, знайдена непошкодженою на колишньому місці.

Ті, хто вижив в аварії, з жахом згадували її все життя. Велика княгиня Ольга Олександрівна навіть сім десятиріч по тому не могла забути засніжене поле, розкидані уламки імператорського поїзда, червоні плями на насипу та порізані осколками скла руки матері.

Звістка про аварію імператорського поїзда швидко рознеслась по колії. Олександр III, незважаючи на жахливу негоду (лив дощ з памороззю), сам розпоряджувався витягненням поранених з-під уламків розбитих вагонів. Імператриця з медичним персоналом обходила поранених, надавала їм допомогу. Всього постраждало під час аварії 68 людей, з них 21 людина загинула. Тільки в сутінки, коли стало відомо всіх убитих і не залишилось жодного пораненого, царська сім'я сіла в другий прибулий царський поїзд і відбула назад на станцію Лозову. Години через дві імператорський поїзд відбув до Харкова для прямування до Санкт-Петербургу. Тоді ще ніхто не знав, що з часом ця аварія викличе за собою дві дуже важливі події. Від ударів, отриманих в той день, у Олександра III розпочнеться хвороба нирок, від якої він помре через шість років (TzarskiyKhram: [tzarskiy-khram.narod.ru]. URL: <http://tzarskiy-khram.narod.ru/borc.html>).

Так на місці катастрофи з'явився храм Христа Спасителя, напроти – на залізничному насипу, куди повалився імператорський вагон, - була побудована часовня Нерукотворного Спаса.

У німецькій колонії №6 Грунау (нині смт. Розівка) Маріупольського повіту в 1896 році збудована на згадку порятунку царської сім'ї 17 жовтня 1888 року біля станції Борки одно

престольна церква на честь святого Олександра Невського. Побудована вона на кошти православних мешканців, приватних осіб і виділеної від Святейшого Синоду грошової допомоги в розмірі 2 тисячі карбованців [4, с.153].

Раніше в Розівці було три культових спорудження: німецька лютеранська кірха, єврейська синагога і православний храм. З трьох культових споруджень вистояв, дивовижно воскреснув один лише храм Олександра Невського [4, с.154].

Треба відзначити, що храм Олександра Невського все ж таки уникнув тієї долі, що спіткала багато православних святинь – повне або часткове руйнування. Стіни його до сьогодні збереглися в первісному вигляді, по новому відбудували лише купола храму і встановили нові хрести замість знятих. Кожен священник, що проводив богослужіння в храмі в свій час, намагався за змогою і можливостями щось зробити для відновлення храму.

Священнослужителі храму Святого князя Олександра Невського

Таблиця 1.

Відкривав прихід в 1987 році протоієрей Михайло Семенчук

Роки діяльності	Звання	Прізвище, ім'я священника
1989 – 1992	протоієрей	Олег Костенко
1992 – 1998	ієрей	Іоанн Каловський (покійний)
1998 – 1999	ієрей	Віктор Михешкин (архімандрит Дмитро)
1999 – 2005	протоієрей	Роман Парфененко
2005 – 2006	ієрей	Кирило Шпилька
з 2006 до сьогодні	протоієрей	В'ячеслав Король

На початку 90-х років храм розписали, встановили дзвони, на куполах засяяли нові позолочені хрести та повністю замінили дах. В ході дослідження нами визначено, що самий розквіт приходу почався з 2006 року, коли настоятелем храму став протоієрей Король В'ячеслав Володимирович.

До сьогодні храм зберігся майже в первісному вигляді і в своїй величч, премудрості та благочесті зустрів у 2020 році свою 124-ту річницю з дня заснування.

Сьогодні наша держава переживає дуже важкі часи. Ураховуючи події на сході нашої країни, храм не знаходиться осторонь. Проводяться молебні, хресні ходи за мир і благополуччя України, за життя і безпеку військовослужбовців, які захищають її.

Церква веде людину до Христа. Адже тільки Господь може вказати нам шлях, як розв'язати в нашій країні самі наболілі протиріччя та протистояння. Цим шляхом користується і наш храм Олександра Невського. Кожен повинен внести свій посильний вклад для збереження миру в Україні.

Багато священників живуть і працюють заради загальної справи, заради щастя та добробуту других людей і цим вписують яскраві сторінки в історію нашого краю. Дослідження історії церкви виховує почуття гордості за наш рідний край, любов до малої батьківщини, бажання передати знання майбутнім поколінням.

список використаних джерел

1. Архивные материалы КП «Розовский районный краеведческий музей».
2. Історія рідного краю. Територія Розівського району у другій половині XVIII – початку XX ст. / Підручник для шкіл. – Запоріжжя: Запорізька торгово-промислова палата. 2012. – 112 с.: іл. – Укр. Мова.
3. Марюха В.И. Волею Всевышнего свершилось чудо / Газета «Роз-информ». -03.06.2006. - с. 3.
4. Марюха В.И. Прошлое не забывается. – Симферополь: Атлас-Компания, 2013. – 212 с.

МЛИН «НАДІЯ»- АРХІТЕКТУРНО-ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТКА ГУЛЯЙПІЛЬЩИНИ ХІХ СТ.

Коростельова Марія , учениця Гуляйпільського колегіуму «Лідер»,
Гуляйпільської міської ради
Керівник: Плисенко Т.В., вчитель історії та правознавства

*На Бочанській горі, там, де хмари цілюються сині
ранкова зоря до схід сонця з півнями встає,
Гуляйполе мое - маків цвіт голубої України,
Ти і сурми сторіч, і дорога в новий Віфлеєм.
Тут сідають вітри відпочити із дальнього виру
І колише трава давнину, і шепочуть слова:
Гуляйполе моє, я у тебе, як в матінку вірю,
Ти - частинка мене, ти- Україноньки слава жива...
Л. Геньба*

Не має географічна карта України назви, на яку б реагували так, як на цю. Пропоную експеримент: кажіть при нагоді своїм співрозмовникам, що ви з Гуляйполя. І зберете на відповідь оберемок реакцій від "А...", "О" до "А ви не схожі на Махна" і, врешті, до переповідок і легенд, пов'язаних з нашою місцевістю.

Гуляйполе... Вже сама назва міста малює в уяві безмежні степи і поля, де гуляє вільний вітер та бродить козацький дух, де колоски пшениці низько схилилися у поклоні перед тим, хто турботливими руками і своєю працею звеличив ці землі.

Серед безмежних степів півдня України розкинулося моє рідне містечко Гуляйполе. Як спраглий кінь у липневу спеку припадає до води, так і воно принишло двома боками до маленької річки Гайчур. Вже третю сотню літ розміняло, а виглядає, як квітень на весні. Приїжджі завжди милуються його ошатними будинками, що потопають в зелені садів та виноградників.

Знаю, дехто може мені заперечити, що в нашій ненці-Україні є значно кращі місця. Згодна. Та все-таки це моя, це наша з моїми земляками рідна домівка. А у світі нічого не може бути кращого за батьківський край. Тут я народилась, тут живуть мої батьки, мої рідні, від яких черпаю любов до рідної землі. Це тепло їхніх сердець променями вливається в моє серце і живить його благодаттю, енергією любові та відданості батьківському краю.

Я пишаюсь тим, що народилась на Гуляйпільщині, традиціями і багатющою історією рідного краю. З великою цікавістю завжди розглядаю перші міські будинки гуляйпільської забудови- будинки Мелешкових, Тупікових, будинок колишнього банку. Але найбільший інтерес у мене завжди викликає схожий на палац млин «Надія». З самого раннього дитинства мені здається, що від цього чудового людського творіння віє казковістю, величністю. Завжди, коли проходжу поруч, у мене виникає все більша цікавість, бажання якомога більше про нього дізнатись. Тому і вирішила свою першу дослідницьку роботу присвятити саме млину «Надія».

Скільки б книг не прочитала, скільки фільмів не переглянула, це не дасть мені мудрості, як спогади старожилів рідного міста. Саме від них я почула легенду, що у другій половині ХІХ ст. на наших сучасних землях проживала поміщицька сім'я Шредера. Це була заможна родина, що виховувала трьох доньок- Марфу, Поліну та Надію. У спадщину Марфі та Поліні було передано землі. На їх честь засноване село стали називати Марфопіль. А для найменшої доньки збудували млин. Саме її ім'я «Надежда» і викладено на одній зі стін. Збудували будівлю у 1894р. У ній розміщувались олійниця та паровий млин.

Вражена красою побаченого та розповідями старожилів, я уявила собі, що в такій ошатній будівлі міг жити і працювати казковий Гудвін- чарівник смарагдового міста. Мені хотілося ще більше дізнатись про цей справжній палац...Хто ж зводив його камінь до каменя? Які події бачив цей німий свідок? Від вчителя історії дізналась, що на рубежі ХІХ-ХХ ст., у нашому краї працювали справжні майстри будівельної справи. Це були Сизови, Трусови, Проніни, Жиронкіни. Дехто з них народилися на гуляйпільських землях, а були і ті, хто приїхали на запрошення із Петербурга, та тут і залишилися.

Як майстерно, камінь до каменю виконано нелегку будівельну роботу. скільки вміння, знань, терпіння було прикладено, щоб красою забудови милувались люди багатьох поколінь.

До революційних подій виробляли тут борошно чотирьох сортів. За свідченням давніх записів, найбільше його вироблялося у 1913 році. Найтонший помел, його ще називали "пилон", йшов на експорт. Після Жовтневої революції ця споруда перейшла у власність держави і приносила велику користь сільчанам та жителям міста.

Минали роки, хвилі нових подій котилися нашим краєм. Не обминули вони і млин. У 1935 році, з невідомих причин, тут сталася перша пожежа. На щастя, будівля майже не постраждала. Але попереду була війна... У вересні 1943 року коли під натиском гвардійської стрілкової кавалерійської дивізії 5 ударної армії, 125 армійського мінометного полку резерву Головного командування німці відступали, вони старались знищити все на своєму шляху. Будівлю млина було підірвано, але і на цей раз вона вистояла. На превеликий жаль, відбудовчі роботи було виконано поверхово. У повоєнні часи Гуляйпільський млин функціонував самостійним окремим підприємством. А у 1956 році його об'єднали з Гуляйпільським хлібокомбінатом і це стало єдиним підприємством - Гуляйпільський районний харчовий комбінат. У приміщенні млина "Надія" виробляли рослинну олію, крупи, борошно. У 1963 році у зв'язку з об'єднанням і спеціалізацією підприємств було створено Пологівський завод "Продтовари", у 1972 році його перейменували у "Хлібокомбінат", а у 1974 році підприємство перейменовано у Гуляйпільську харчосмакову фабрику. Восени 1990 року в одному із складів, наповнених зерном, сталася пожежа. І знову, за браком коштів, реставраційні та відбудовчі роботи майже не проводились. Тричі горів, але вистояв, чекав справжнього хазяїна.

В сучасній Україні почалися реформи, що не обійшли і це підприємство. З 1995 року воно закрите акціонерне товариство "Гуляйпільська харчосмакова фабрика". Та зміна назви не змінила становище підприємства. І тільки у 2001 році, після звернення трудового колективу ЗАТ до генерального директора товариства з обмеженою відповідальністю "Еталон" Дудки Олександра Івановича з проханням інвестиції, підприємство про отримало довгоочікуваного, вмілого господаря. За рахунок інвестиційних вкладень придбали нове обладнання. Підприємство працювало по-новому, збільшувало об'єм виробництва. Коли працює олійний цех, над містом пливе привабливий, апетитний запах свіжозбитої олії. Сьогодні тут господарює приватний підприємець Синельник В.В.

Мені здається, що життя - це величезний потяг, який мчить нас у далеке майбутнє. І тільки прожиті дні, як телеграфні стовпи, пробігають обабіч полотна. Десять далеко, на перегоні, залишилось все побачене і почуте. І знову я малюю в уяві чарівну споруду-млин "Надія". Уявляю себе в машині часу, переносюся у далеке майбутнє. На хронометрі машини- 2094 рік. Пролітаючи над Гуляйполем, бачу гордість міста-200 річний млин "Надія". Я впевнений, що гуляйпільці прикладуть всіх зусиль, щоб все це стало реальністю. збережемо пам'ятки для нащадків

ТКАНЕ ПОЛОТНО ПОБУЖЖЯ (ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКА ШКОЛА СУЧАСНОГО ХУДОЖНЬОГО ТКАЦТВА)

Костік Карина, вихованка гуртка «Історичне краєзнавство» Будинку дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва

Керівник: Луньова Надія Вікторівна, керівник краєзнавчих гуртків Будинку дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва

“А я не панна – я господиня, у мене полотен повная скриня”

У минулому ці слова могла сказати про себе кожна українка, адже ткацтво та вишивання було традиційним домашнім ремеслом. Сьогодні відбувається процес відродження прадавніх мистецтв. Вагомий внесок у цю надзвичайно важливу справу роблять Інна Григорівна Черкесова заслужений діяч мистецтв України, засновниця «Південноукраїнської школи сучасного художнього ткацтва» та її донька та учениця Рада Вронська, майстер декоративно-прикладного мистецтва з гобелену, килиму, вишивки, член творчого об'єднання «Прибужжя». Ці пані й «розкрили» перед нами свої «чарівні скрині».

Мета роботи – дослідити особливості «Південноукраїнської школи сучасного художнього ткацтва» через творчість її засновниці Інни Черкесової.

Об'єкт дослідження: художнє ткацтво, як складова частина матеріальної культури українців.

Предмет дослідження: творчі здобутки миколаївських майстринь сучасного художнього ткацтва.

У своїй роботі ми спробували показати своє бачення витворів сучасного художнього ткацтва нашого регіону.

Актуальність дослідження полягає в тому, що у сучасному світі новітніх технологій дуже важливо відроджувати, зберігати та розвивати народні ремесла та народне мистецтво, які є невід'ємною складовою загальнонаціональної культури.

Практичним завданням є просвітницька робота, а також залучення наших сучасниць до традиційних для українок занять рукоділлям.

Ми використали наступні методи: біографічний, описовий, інтерв'ю, фотографування.

Ткацтво було поширене по всій території України з прадавніх часів. Одним із видів ткацтва є килимарство. У XVIII ст. із Франції прийшли до нас гобелени – великі настінні килими із складними сюжетно - тематичними композиціями. У ХХ ст. мистецтво гобелену набуває нового забарвлення й розквіту. Значний внесок у розвиток цього мистецтва зробили й миколаївські майстрині, які не просто відроджують традиції ткацтва, а створили нову, південноукраїнську школу гобелену.

Справжнім джерелом натхнення є для майстрині природа степового Побужжя.

Одним із головних творів Черкесової є гобелен «Буг-берегиня». Це велика вертикальна композиція з антропоморфним образом у вигляді прекрасної жінки, що уособлює могутню стихію води. Композиція гобелену «Золотий степ» складається із семи полотнищ різної довжини. Гобелен «Буг-берегиня» та «Золотий степ» стали справжнім гімном природі рідного степового краю.

Золотою ниттю проходить через творчість майстрині скіфська та антична тематика. Два великих гобелена із елементами традиційного килима «За мотивами скіфського золота» та «Скіфські сузір'я» занурюють нас у прадавню історію рідного краю. Динаміку руху, безмежність степового простору втілено в гобелені «Дикі білі коні Гілеї». Складається враження, що ці міфічні коні намагаються сягнути за межі тканого полотна, немов би стрибнути у сьогодення.

На гобеленах Черкесової та її учениць ми часто бачимо зображення істот, які прийшли до нас із скіфської, грецької, слов'янської міфології. Улюблений образ майстрині – зображення птахів з жіночими головами – образ безсмертної душі. «Так само безсмертною є душа України» – вважає художниця. Такі зображення ми бачимо на гобеленах «Жінка-Зозуля», «Птах Сірін».

Християнській тематиці Черкесова присвятила серію іконографічних гобеленів, серед яких особливе місце займає «Святий Миколай» - покровитель нашого міста.

Черкесова – талановитий педагог. Свої творчі наброски вона передає молодим майстриням. Їхні роботи надихають на філософські роздуми, створюють поетичний настрій. За мотивами поезії нашого видатного земляка, археолога Мозолевського, майстриня Поспелова виткала гобелен «Місячна царівна». Світогляд українців відображає килим Ярошенко «Дерево життя». Чарівні пейзажі вимальовують на своїх килимах майстрині Цуркан - «У степу», Дорошенко - «Кульбабки», Данілкина - «Весняне буяння у степу», Андрієва - «Квітковий».

Випускниці Черкесової створюють свої, неповторні роботи, а також навчають юне покоління мистецтву ткацтва, художньої обробки тканини.

Досліджуючи творчість майстрині Інни Черкесової та її учениць, ми дійшли до висновку, що «Південноукраїнська школа сучасного художнього ткацтва» стала вагомим внеском у загальнонаціональну культуру. Ми визначили наступні особливості цього напрямку:

- використання традиційних для нашого регіону геометризовано-рослинних орнаментів і складних сюжетно-образних композицій

- метод кольорового конструювання, за допомогою якого на полотні відбуваються плавні переходи від одного відтінку до іншого, що створює динамічну картину.

- метод ткання, який передбачає створення композиції без попередніх ескізів та гранд-патрона (малюнка в натуральну величину роботи). Ткаля робить лише лінійно-композиційний малюнок, а картина народжується саме на ткацькому верстаті

- тематика робіт, яка пов'язана з історичним минулим Півдня України, з природою степового прибузького краю.

Майстрині-ткалі за допомогою ниток передають свою безмежну любов до рідного краю. На полотнах наших миколаївських майстринь простягаються безмежні степові простори, мерехтять його таємниче марево, сяють діамантами зірки Чумацького Шляху, грають хвилями сині води лиману. Ласкаво посміхається до нас з гобеленів покровитель рідного краю Святий Миколай, співає свою думу козак Мамай, і летять за обрій білі коні Гілеї. Ці образи пробуджують в нас історичну пам'ять, гордість за героїчне минуле, самоповагу і прагнення бачити і творити красу.

СУЧАСНА МОЛОДЬ ПРО СЕНС ЖИТТЯ

Котенко Альбіна, вихованка гуртка «Літературне краєзнавство» Дергачівського будинку дитячої та юнацької творчості Дергачівської районної ради Харківської області на базі Комунального закладу «Козачолопанський ліцей» Дергачівської районної ради Харківської області
Керівник гуртка: Лагута Г.Г., учитель української мови та літератури

Культура є невід'ємною частиною кожного суспільства, кожної групи людей та особи. Саме на основі культурних цінностей будуються основні стереотипи суспільства, основні його характеристики. Визначаються напрямки розвитку молоді, що водночас є і основним носієм культури, основним її перетворювачем.

На сучасному етапі розвитку суспільства як перед ним так і перед конкретними індивідами постає питання про подальший культурний розвиток особи, національності, нації, народності, суспільства в цілому. Цим питанням переймалися та переймаються багато відомих вчених світу висувуючи різні концепції розвитку світового суспільства. але основна проблема полягає в тому, що не всі теорії розвитку, не всі концепції можуть бути сприйняті спільнотою і тому більшість з них так і залишається лише теоретичними.

Саме через кризу в культурі відчувається і криза в усіх інших сферах суспільного життя. Використовуючи різні джерела, можна сказати, що не дивлячись на всі державні заходи не лише в Україні а й в світі не вдається сформуванню єдиного погляду на сучасну культурну ситуацію в світі. На думку різних дослідників культура даного періоду є або етапом піку, або етапом занепаду. Така різниця у поглядах пов'язана з великим плюралізмом поглядів на життя в цілому.

Для позначення сучасної культури багато вчених використовують таке поняття як субкультура. Інколи це поняття можна порівняти з пережитками минулих літ, тобто тією культурою, що є культурою занепаду. У накопичився різноманітний субкультурний капітал різноманітних молодіжних угруповань який більше працює як ринковий сегмент. Молодь шукає простору для свого самовираження, а держава різними способами протидіє цьому, нав'язуючи політичні погляди. Саме цей аспект розвитку культури є основним при характеристиці її розвитку у XX - XXI століттях. Незважаючи на це найважливіші зміни відбуваються таки в культурному середовищі - в області перерозподілу права на культурне домінування, яке пов'язане з культурною владою. Наприклад, ключовим моментом підтримання групової ідентичності все частіше стають елементи естетичного, художньо-креативного мистецтва.

Молодь привернула до себе увагу дослідників, політиків та соціологів, на протязі всього XX століття. Цікавість до молоді настільки зросла, що можна

казати вже про нову молодіжну еру. Особливо, ця цікавість у нашій країні почала розвиватися на початку 2000 року, коли почалися активні демократичні перетворення. Нею цікавляться на державному рівні, одна за іншою розробляються стратегії молодіжної політики, програми виховання патріотичного духу та свідомості, ведеться пошук нових шляхів духовного відродження молоді. Необхідно розглянути і інший аспект розвитку молоді: це культурний

аспект. Саме на його основі формуються основні принципи сучасної молоді, формуються основні світоглядні традиції, а також політичні, економічні та інші цінності.

Молодь шукає простору для свого самовираження, а держава різними способами протидіє цьому, нав'язуючи політичні погляди. Найважливіші зміни відбуваються таки в культурному середовищі. Залежно від рівня культури населення, а зокрема молоді, формуються і стилі її життя. У зв'язку з великим впливом сучасних технологій: телефонів, комп'ютерів, Інтернету, високих темпів росту автоматизації суспільного життя, кардинально змінилися і погляди на саме життя, його сенс та сутність. Життя людини сучасного світу стало більш пасивним, інертним, у деяких випадках навіть бездіяльним.

Останніми роками в Європейських державах почався розквіт традиційної культури, але це зовсім не означає, що вони відмовилися від модернізації та автоматизації життя. Навпаки, усі сучасні досягнення активно сприймаються державами, але йдуть не на знищення, старих усталених цінностей, а навпаки, на їх захист та збереження. Так, серед молоді знову стали користуватися попитом спортивні гуртки, музеї, мистецтво, що свідчить про нове культурне піднесення держав заходу, і саме з цих держав має брати приклад Україна та її молоде покоління.

ФІЛОСОФІЯ СВІТОГЛЯДУ

Котило Микола, учень 9 -А класу Харківської загальноосвітньої школи № 54
Харківської міської ради Харківської області

Філософія - одна з найдавніших областей знання, духовної культури, яка зародилась в VII-VI століттях до н.е. в Індії, Китаї, Стародавній Греції, стала стійкою формою свідомості та цікавила людей усі наступні століття. Покликанням філософів став пошук відповідей на питання, що відносяться до світогляду. З'ясування таких питань життєво важливо для людей. Це особливо відчутно в епоху змін з їх складним сплетінням проблем, адже саме тоді активно перевіряється справою. Так в історії було завжди. Але, мабуть, ніколи ще час не ставив так гостро завдань філософського осмислення всього, що відбувається, як зараз, на самому початку III тисячоліття.

Пристаючи до вивчення філософії, багато хто вже мають про цей предмет деяке уявлення: можуть з більшим чи меншим успіхом пригадати імена прославлених філософів, пояснити, що таке філософія.

Світогляд - сукупність поглядів, оцінок, принципів, що визначають найзагальніше бачення, розуміння світу, місця в ньому людини, а також - життєві позиції, програми поведінки, дій людей. Світогляд - необхідна складова людської свідомості. Різноманітні "блоки" знань, переконань, думок, почуттів, настроїв, прагнень, надій, з'єднуючись в світогляді, утворюють більш-менш цілісне розуміння людьми миру і самих себе. В світогляді узагальнено представлені пізнавальна, ціннісна, поведінкова сфери в їх взаємозв'язку.

Знання при всій їх важливості не заповнюють собою всього поля світогляду. Крім особливого роду знань про світ (включаючи і світ людини) в світогляді усвідомлюється також смислова основа людського життя. Інакше кажучи, тут формуються системи цінностей (уявлення про добро, зло, красу тощо), нарешті, складаються "образи" минулого і «проекти» майбутнього, дістають схвалення (засудження) ті чи інші способи життя, поведінки, шукуються програми дій. Всі три компоненти світогляду (знання, цінності, програми дій) взаємопов'язані.

У різних формах світогляду по-різному представлені емоційний та інтелектуальний досвід людей - почуття і розум. Емоційно-психологічну основу світогляду називають світовідчуттям (або світосприйняттям, якщо використовуються наочні уявлення), пізнавально-інтелектуальну ж його сторону характеризують як світорозуміння.

У світогляді розум і почуття не відокремлені, переплетені і з'єднані з волею. Це надає світогляду особливий характер. Світогляд, принаймні його вузлові моменти, його основа, тяжіють до того, щоб стати більш-менш цілісним комплексом переконань. Переконання - погляди, що активно приймаються людьми, відповідають всьому складу їх свідомості, життєвим прагненням. В ім'я переконань люди часом ризикують життям, і навіть йдуть на смерть. Таким чином, включаючись в світогляд, різні його складові набувають нового статусу: вони вбирають в себе ставлення людей, фарбуються емоціями, поєднуються з волею до дії. Навіть знання в

контексті світогляду знаходять особливу тональність. Зростаючись з усією сукупністю поглядів, позицій, почуттів, вони впевнено і активно приймаються людьми. І тоді стають більше, ніж просто знаннями, перетворюючись в пізнавальні переконання, в цілісний спосіб бачення, розуміння світу, орієнтації в ньому. Силу переконання набувають також моральні, правові, політичні та інші погляди: цінності, норми, ідеали.

У всі історичні епохи виявляв себе і зберігається в наші дні світогляд, заснований на здоровому глузді і різноманітному повсякденному досвіді. Ця форма світогляду включає в себе світовідчуття, настрої, навички поведінки широких верств суспільства. Її нерідко називають "життєвою або життєвою філософією". Вона грає важливу роль, оскільки є масовою і реально "працює", не «книжковою» свідомістю. Нове політичне, економічне, релігійне, моральне мислення затверджується лише тоді, коли освоюється тисячами, мільйонами людей і починає визначати їхнє життя і вчинки.

Для розуміння суті того чи іншого явища важливо знати, як воно виникло, на зміну чого прийшло, чим відрізнялися його ранні стадії від подальших, більш зрілих. До філософських роздумів, заняттям філософією люди приходять різними шляхами. Але є шлях, по якому колись прийшло до філософії людство. Щоб зрозуміти своєрідність філософії, важливо хоча б в загальних рисах уявляти собі цей шлях, звернувшись до перших кроків, витоків філософського мислення, а також до міфологічного (і релігійного) світогляду як передумови, предтечі філософії.

Міфологія (від грец. Mythos - переказ, сказання і logos - слово, поняття, вчення) - тип свідомості, спосіб розуміння світу, характерний для ранніх стадій розвитку суспільства. Міфи існували у всіх народів світу. У духовному житті первісних людей міфологія виступала як універсальна форма їх свідомості, як цілісний світогляд.

Міфи - давні оповіді про фантастичних істот, про справи богів і героїв - різноманітні. Але ряд основних тем і мотивів у них повторюється.

Філософія (від грец. Phileo - люблю і sophia - мудрість) буквально означає "любов до мудрості". За деякими історичними свідченнями, слово "філософ" вперше вжив давньогрецький математик і мислитель Піфагор по відношенню до людей, які прагнуть до високої мудрості і гідного способу життя. Тлумачення ж і закріплення в європейській культурі терміну "філософія" пов'язують з ім'ям давньогрецького мислителя Платона. У вченні Платона «софія» - це думки божества, що визначає розумний, гармонійний устрій світу. Злитися з Софією здатне лише божество. Людям же посильні прагнення, любов до мудрості. Людей, які стали на цей шлях, почали називати філософами, а область їх занять - філософією.

Спочатку слово "філософія" вживалося в ширшому значенні, ніж закріпилося за ним пізніше. По суті це був синонім зародження науки і теоретичної думки взагалі. Філософією іменувалося сукупне знання давніх, ще не розділене на спеціальні області. Таке знання охоплювало конкретні відомості, практичні спостереження і висновки, узагальнення.

Корінні питання світогляду традиційно представлялися філософам вічними і незмінними. Розкриття їх історичного характеру означало переосмислення цих питань, суттєву зміну процедур філософського дослідження. Так, здавалося вічним відношення "людина - природа" постало як історично мінливе, залежне від форм праці і рівня знань, від складу думки і способу життя людей в той чи інший період історії.

Нарешті стало зрозуміло, що відношення "людина - природа" може перерости в напружену глобальну проблему, як це сталося в наші дні. В історичному ключі інакше тлумачаться і всі інші аспекти філософської проблеми "світ - людина". З давніх-давен властиві філософії питання (про відносини "людина - природа", "природа - історія", "особистість - суспільство", "свобода - несвобода") і при новому підході зберігають своє неминуще значення для світорозуміння. Ці реальні взаємопов'язані "полярності" непереборні з життя людей і тому принципово не підлягають філософії...

Філософія завжди є і завжди буде. Головне – залишатися людьми!

ДУХОВНІ КОМПОНЕНТИ В СТРУКТУРІ УКРАЇНСЬКОГО ВЕСІЛЛЯ В СЕЛИЩІ РОМАНКОВЕ

Котляр Ангеліна, Пархоменко Каріна, учениці 8-Б класу, КЗ СЗШ №28
Кам'янської міської ради.

Керівник: Приходько Н.О., вчитель української мови та літератури

Створення кожної нової сім'ї - завжди подія для всього селища, святковий підсумок його буднів і водночас своєрідна нова точка відліку. Українська минувщина розповідає про різноманітні форми «офіційного» поєднання двох, охоплених коханням, сердець. У давнину практикувалося викрадення дівчини. При цьому хлопець-викрадач повинен був приховувати молоду у себе не менше доби, лише після цього його прощали. Траплялося і так, що парубок і дівчина одружувалися «на віру» - без вінчання у церкві. Французький інженер Гійом Боплан, який, перебуваючи на польській службі у середині XVII століття, досліджував побут і культуру українців, у своїй відомій праці «Опис України» розповідав про цікавий звичай, коли «на відміну від традицій інших народів дівчина першою сватається до парубка якого собі сподобала».

Шлюб, одруження, весілля - це насамперед результат вільної радісної любові молодих, їхнього прагнення стати один одному другом на все життя. До глибокої старості чоловік і дружина згадуватимуть урочистий і веселий день, коли була започаткована їхня сім'я. Українське весілля - справжнє драматичне дійство, в якому головна роль належить молодятим (їх називають князем і княгинею). По суті, це старовинна і надзвичайно цікава театральна вистава з безліччю обрядів, діалогів і танців.

Починається вона задовго до весілля - зі сватання. Старости приходять до хати дівчини і вдають із себе мисливців, що за князевим наказом шукають куницю: «Вірно, що звір наш та пішов у дві ваш, а з двору в кімнату. Тут і мусимо його поймати. Тут застряла наша куниця, красна дівчиця. Оддасте нашому князю куницю - вашу красну дівчицю?»

Якщо дівчина не хотіла йти заміж, то могла привселюдно піднести парубкові гарбуза. Але такої великої образи завдавали рідко - найчастіше просто без зайвого поголосу відмовляли старостам. На знак згоди вийти заміж дівчина мала колупати піч. Таким чином символічно брала часточку домашнього вогнища, щоб перейти з ним до іншого роду.

Весільну історію записав Д.І. Яворницький від Василя Зінченка в 1915 році під час етнографічної експедиції вченого до с. Кам'янське. У розповіді молодого господаря про початок подружнього життя не тільки описанні весільні звичаї й обряди мешканців селища Романкове. Вона дає уявлення про ментальність селянства, яке становило абсолютну більшість української нації на території нашого краю.

Після сватання відбувалися «оглядини» - батьки молоді йшли до родини парубка, щоб оглянути господарство та впевнитися у серйозності намірів нареченого. Остання крапка у передвесільній обрядовості - «заручини».

Заручини за своєю структурою і функціями нагадували весілля. Молодий і молода з дружками запрошували гостей, сватів і родичів до хати молоді, де відбувалися церемонії поєднання двох родів. Власне, довкола цієї ідеї і вибудовувалася вся передвесільна обрядовість. Вона включала три основні ритуальні дії: посад, благословення та обдарування.

Під час церемонії посаду молоді висловлювали взаємну згоду на шлюб, який освячувався двома родами. Символами єднання були рушник та хліб. Молодих виводили на посад, старший староста накривав рушником хліб, що лежав на столі, клав на нього руку дівчини, зверху - руку хлопця і перев'язував їх рушником. Після цього молода перев'язувала старостів рушниками, а всіх присутніх обдаровувала хустками, полотном або сорочками.

Батьки хлібом-сіллю тричі благословляли наречених, а молоді, стоячи на рушнику, тричі вклонялися батькам, приймаючи благословення. По закінченні родичі обмінювалися подарунками, а головне - обдаровували наречених; як правило, не обходилися рушниками та хустками, а дарували хто худобу, хто клапоть землі.

Традиція ставати молодим на рушник дійшла до наших днів. Цей обряд існує і під час офіційної реєстрації шлюбу у палацах одруження.

На ознаку того, що дівчина і хлопець заручені, вони обмінювалися перснями і, крім того, наречена отримувала червону стрічку. Дівчина після заручин до весілля ходила прибрана в квіти, стрічки.

Між заручинами та весіллям відбувалася підготовка до святкування, обставлена низкою обрядів. Основними тут були дівич-вечір, бгання (замішування) короваю.

Дівич-вечір влаштовували напередодні весілля як символ прощання з самотнім життям, і робили це окремо в оселях молодої та молодого. Особливою ліричністю визначалися такі вечори у дівочій громаді. Традиційний весільний обряд – «дівич-вечір відбувався вже після одягання вінка, у момент початку святкової забави. Одягання вінків супроводжувалося певними ритуалами: на долівці розстеляли біле полотно, на нього ставили хлібну діжу, зверху клали подушку, і на все це сідала молода, яку мав розплести молодший брат.

Після розплітання коси дівчата прикрашали голову молодої весільним вінком, якому належала особлива роль у весільному обряді. Весільний вінок нареченої символізував її квітучу красу та молодість, був він барвистим, яскравим.

Увечері в суботу, як це було, у сселищі Романкове, молодий влаштовував свій прощальний вечір із парубками. Починав його, коли ледь-ледь сутеніло, а коли вже добре ставало темно, тоді молодий ішов до молодої з боярами, парубками і музиками.

На коровай запрошувалися декілька жінок, які звалися «коровайниці». Короваю надавалося глибоке символічне значення: єднання молодих у сім'ю та їхній перехід до вищої соціальної групи, об'єднання двох родин, продовження роду, плодючість тощо.

Крім короваю до українського весілля на Катеринославщині випікали шишки, дивень, калачі – намотане на очеретину і запечене у печі солодке тісто, – які прикрашали паперовими квітами, калиною та цукерками.

Напередодні означеного дня весілля в хаті нареченої готували «придане» - посаг, і в п'ятницю ввечері перевозили його до молодого.

Така стабільність розкриває народне розуміння шлюбу. Весільне дійство в цьому сенсі постає у вигляді сигнальної системи давнього суспільства, збереженої до наших днів сільською культурною традицією.

ЧОМУ У СУЧАСНОМУ СВІТІ КРАЄЗНАВСТВО НЕОБХІДНЕ?

Котляр Михайло, учень 9-А класу КЗ «Харківський науковий ліцей-інтернат «Обдарованість»» Харківської обласної ради

Керівник: Сушко В.А., керівник гуртків КЗ “Харківська обласна станція юних туристів”

Часто можна почути такий термін як “Краєзнавство”, але треба поки-що розібратися, що воно є.

Краєзнавство – це відбір, популяризація і накопичення інформації про певну місцевість з різних сторін галузей, у якій воно вивчається. Такими є геологія, географія, метеорологія, біологія флори і фауни, історія, етнографія тощо.

Тоді виникає інше питання: яка саме галузь зараз, у 21 столітті найбільш затребувана? Впевнено можна сказати, що більш, ніж інші, це є галузь географічного краєзнавства. Чому саме вона? На це вплинули 3 фактори, які ми зараз розглянемо :

1. Найскладніша галузь географічного краєзнавства – усна, та, яку ніяк не вийде перевірити, і, як кажуть, треба вірити “на слово”. Вона досі є актуальна, оскільки більшість письмових і матеріальних джерел вже вивчені.

2. На додаток до усного є саме тип вивчення краєзнавства: польовий. Він максимально потребує витримки, терпіння, навички спостерігати і відмічати найважливіше.

3. Бібліографія буде складна не стільки самим принципом вивчення, скільки кількістю матеріалу для обробки. Ці дослідження потребують знання мов, досконалого знання тієї історії, літературу котрої ви вивчатимете, і наявність критичного мислення.

Якщо-ж казати про географічне краєзнавство загалом, то це дослідження проявів географічних процесів та закономірностей розвитку у природі, а саме у її локальних умовах. Простими словами, географічне краєзнавство — це наука про місцевість і її умови.

Найвідомішим прикладом для наслідування є Павло Чубинський: Людина з великої літери, людина, що випустила, мабуть, найбільшу і найширшу збірку з краєзнавства і етнографії: «Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский Край», який записав і систематизував етнографічні і фольклорні матеріали з українських земель у Російській імперії. Саме цю працю відзначили золотими медалями Російського географічного товариства (1873), Міжнародного конгресу в Парижі (1875), Уваровською премією Петербурзької Академії наук (1879).

Тоді виникає похідне питання: якщо Павло Чубинський і інші краєзнавці, етнографи, фольклористи ще у 19 ст. усе записали, що-ж вивчати у 21 столітті? На це, здавалось би, небанальне питання, відповідь стара, як сам всесвіт наука: Історія.

Так-так, саме історія, адже саме вона вивчає минуле, справжнє, і навіть трохи майбутнє. Як відомо, будь-що має свій природний кінець, і важливо розуміти, що дерев'яну хату 12 століття зараз неможливо знайти – вона попросту згнила і перетворилась у пил. Так і з будь-чим, питання лише у часі – 800 років чи 800 тисяч років. Так, у 1912 році утворилась теорія дрейфу материків, автором якої був німецький географ Альфред Вегенер, яка стверджує, що береги усіх материків можливо скласти у 1 великий, який називався Пангея, і 1 великий океан, який називався Панталаса і море Тетіс. Так-само і рух тектонічних плит викликає зміни у рельєфі, флорі, і навіть фауні. Таким прикладом буде рифовий мозаїчнохвостий щур, який жив в Австралії, а у лютому минулого року був офіційно признаний вимерлим з причини глобального потепління. Тобто, це нам каже, що краєзнавство буде актуально завжди, тому-що краєзнавство можна назвати кооперацією наук.

Тепер про людей, які вивчають його.

Краєзнавство всім своїм змістом покликане виховати в людині почуття національної самосвідомості, власної гідності, позитивні якості особистості. Велика роль краєзнавця в даному процесі виховання. Велика роль, велика і відповідальність. Його активна життєва позиція, професіоналізм, захопленість, розуміння значущості своєї діяльності, спроможності зацікавити і повести за собою передаються оточуючим, перш за все підростаючому поколінню. Разом з краєзнавцем (а ним може бути і вчитель, і бібліотекар, бо люди саме цих професій супроводжують людину на шляху становлення як особистості).

Юні громадяни пильно і з любов'ю вдивляються в свій отчий дім, в рідне місто, село, селище, в життя дорогих і близьких їм людей, осмислюють причетність своєї "батьківщини" до великої історії України. Юними громадянами я називаю саме учнів і студентів, які вивчають як краєзнавство, так і Історію загалом.

Тепер я пропоную розглянути шкільне краєзнавство.

Розмірковуючи про значення цієї науки та особистості юного краєзнавця в формуванні почуттів патріотизму, національної самосвідомості, громадянськості, активної життєвої позиції, на мій погляд, слід підкреслити роль шкільного краєзнавства та вчителі-краєзнавця, бо саме шкільні роки — благодатний час для виховання позитивних якостей особистості.

ГАРМОНІЯ ФІЛОСОФСЬКОЇ СИСТЕМИ

Котолевець Софія, вихованка гуртка «Літературне краєзнавство» Дергачівського будинку дитячої та юнацької творчості Дергачівської районної ради Харківської області на базі Комунального закладу «Козачолопанський ліцей» Дергачівської районної ради Харківської області
Керівник гуртка: Лагута Г.Г., учитель української мови та літератури

Життя і творчість Григорія Сковороди – рідкісний приклад гармонії власної філософської системи з обраним ним способом життєвої поведінки. Образ мандрівника, філософа-аскета сприймається протягом багатьох поколінь українців як ідеал мудрої людини, яка навчала свій народ бути щасливими. Григорій Сковорода – найсамобутніший народний мислитель та просвітитель, шлях якого не повторив ніхто інший, праці якого належать до вагоміших духовних надбань країни, який майже три століття тому освітив шляхи розвитку української нації, окреслив найважливіші риси її ментальності – «трисонячну єдність», «сродну» працю,

«філософію мудрого серця Син малоземельного козака з Лівобережжя. За 25 років Г. Сковорода пішки пройшов рідне Лівобережжя та Слобожанщину, проповідуючи свої погляди. Він пише філософські твори “Діалог. Имя ему — Потоп Змін” та “Наркісс. Разглагол о том: Узнай себе”. Мислителя хвилювали проблеми соціальної нерівності людей, пошуки шляхів до людського щастя. На його думку, цей шлях лежить через самопізнання та працю. Людина повинна займатись у житті тим, що найбільше відповідає її нахилам, а для цього вона має бути незалежною, уникати визискування і слави.

Григорій Сковорода став першим українським філософом. За життя йому пропонували багато різних посад, але мандрівний філософ понад усе цінував свою волю, право самому визначати своє життя, жити так, як йому до вподоби, спілкуватися з людьми різного віку та професій — це Григорій Сковорода вважав найбільшим щастям для себе.

Григорій Сковорода мав величезний вплив на своїх сучасників і на даліше українське громадянство, і то не лише своєю етичною наукою, а головним чином своїм життям, в якому слово ніколи не розходилося з ділом: його вчення було в повній згоді з його життям. Застосовуючи філософію двох натур і трьох світів до людини, Сковорода робить висновок, що людина здійснює прекрасні вчинки і щаслива тільки тоді, коли вона погодить свою поведінку і образ життя зі своїми природними схильностями. Творчість Григорія Сковороди представляє підґрунтя його філософії.

ДО 115-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ ЗЕМСЬКОЇ ШКОЛИ У БУДАХ НА ХАРКІВЩИНІ

Краєва Юлія, вихованка гуртка історичного краєзнавства КЗ «Харківська обласна станція юних туристів», учениця 8 класу Будянської ЗОШ № 2 Харківської районної ради
Керівник : Безрукова Т.М., керівник гуртка історичного краєзнавства КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» , почесний краєзнавець України

Навчання будянських дітей до 1890 р. Перша документальна згадка про село Буди датується 1680 р., коли село стало власністю харківського полковника Гр. Донця. Про навчання дітей у ті далекі часи поки що ми нічого не знаємо. За розповідями інформантів, відомо, що у кінці XIX ст. будянські діти (з 1893 р.) ходили навчатися до церковно-приходської школи Катеринівської церкви, збудованої у 1762 р. церкви села Комарівка, що зараз є районом міста Південне або до Миколаївської церкви, збудованою у 1843 р. села Гиївка (сучасний район міста Люботин). Школа тут була земська. У жовтні 1887 р. у Будах почала працювати «Ново-Харьковская фабрика М.С. Кузнецова в Будах». А вже 20.10.1890 р. відбулося відкриття школи для дітей фабричних службовців.

Будянська земська школа. У 1905 р. на кошти земства недалеко від тодішньому центрі села т.з «Могилках» в районі вулиці, яку називали Новоселівка, відкрито земську школу змішаного типу в якій було чотири класи (сучасна адреса вул. Соборна, 90). Окрім навчального корпусу був побудований сарай для зберігання палива та сільськогосподарського приладдя. Будівля була виготовлена з цегли (розміри довжина – 222 мм, ширина – 110 мм, висота – 60 мм), яку виробляли на цегляному заводі М.С. Кузнецова, розташованому у північно-західній частині села над Кирпичним ставком. По периметру будівлі було 17 вікон (вісім з південної частини, дев'ять – з північної). У коридорі висіли дві люстри схожі на панікадило. Також було вирито та обкладено цеглою погріб та викопано криницю. На подвір'ї (де зараз приміщення початкових класів) стояла сільська управа. У 1920-ті роки управу стали називати сільською радою, тому вулиця отримала назву Радянська (мікротопонім «Радянка»). Сільська рада була тут до війни. У 1928 р. добудували шкільне приміщення на кошти самооподаткування (це прибудова праворуч від входу). Під час війни деякий час школа функціонувала. Будівля школи зберіглася, а будівля ради була повністю зруйнована. З 1949 р. школа стала семирічною. Після війни й до 1964 р. учні молодших класів навчалися у одноповерховому цегляному будинку по вулиці Радянська № 6. У книзі наказів по Будянській семирічній селищній школі № 2 № 17 від 22.06.1951 зазначається «У 1950-1951 н р. посаджено 150 тополь, що їх подарував БФЗ. Висаджено 1500 дерев лоху і акації, як живу огорожу навколо садиби». У липні старшій піонервожатій було наказано організувати збір насіння жовтої акації та організувати конкурс на кращого краєзнавця та натураліста. У цьому

ж місяці вийшов наказ по школі у якому вказувалося «параграф 7, п.4. Зібрати врожай саду (на нашу думку сад було посаджено після звільнення Буд у 1943 р.) та реалізувати його по середньориночним цінам, на що скласти відповідний акт. П. 5. З половинок цегли, що лишилися від ремонту початкової школи зробити кам'яні доріжки від будівлі школи до вбиральні». Згідно з книгою наказів по школі з 1949 до 11.11.1960 р. школа була семирічна, а 23.11.1960 уже восьмирічна. У будинку по вулиці Радянська № 6 (на нашу думку) з 1960 по 1962 рр. був інтернат для дітей з дальніх сел Бедряги, Бистре, Московка (усього на 50 дітей). До школи ходили діти не тільки цього мікрорайону, до 1956 р. в цю школу ходили вихованці дитячого будинку, що був розташований з 1943 до 1956 рр. у будівлі колишньої школи по вул. Гоголя № 1. Після війни й до 1970-х років викладання предметів у школі велося українською мовою. З того часу про школу кажуть «Українська». Під час керівництва школою І.М. Шендриком (очолював школу 17 років) у 1960 р. приймається рішення про будівництво додаткового приміщення для шкільних майстерень по вул. Радянській, 90. Пізніше було вирішено перепрофілювати цей будинок для початкових класів школи. Через п'ять років здано в експлуатацію будівлю, там також були розташовані спортивний зал і буфет. У 1995 р. школа стала загальноосвітньою І-ІІІ ступенів.

Директори Будянської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 2: Крот Дмитро Гаврилович; Яків Михайлович (прізвище не встановлено); 1950 – 1967 Шендрик Іван Миколайович; 1967 Шаламова Катерина Михайлівна;

1967 – квітень 1977 Копитов Сергій Костянтинович; Квітень – вересень 1977– Бондаренко Микола Каленикович; Вересень 1977–січень 1979 – Компанець Микола Іванович; 1979 – весна 1981 Ярова Лариса Григорівна; Літо 1981 – 1996 – Кришталенко Микола Захарович; 1996 – квітень 1998 – Матюшенко Любов Семенівна; 1998 – 2011 – Тимченко Тетяна Олексіївна. З 2011 р. школу очолює директор Краєва Надія Сергіївна, вчитель початкових класів

«ПОВСТАННЯ ОТАМАНА ЛЕВЧЕНКА»

Краєзнавчо-пошуковий загін «МАГНІТ»

Кобеляцької районної станції юних туристів Полтавської області

Керівник: Шабалтій О.М., керівник гуртка Кобеляцької районної станції юних туристів

Хто такий Григорій Сковорода? Для нащадків він великий просвітитель, родоначальник літературної байки в Україні, філософ і поет, оригінальний і незалежний мислитель. А ще він бунтар думкою і самим способом свого життя, який своїми творами та мандрями повстав проти заскорублого життя з його пороками та вадами.

Ми розкажемо ще про одного бунтаря, який рівно 100 років тому zorganizував на півдні Полтавщини селянське повстання проти «червоного терору». Вивчаючи історію України, ми постійно бачимо боротьбу українського народу за свою незалежність, наміри побудувати свою державу, створити справедливе суспільство на своїй землі. І особливо значні шанси втілити ці мрії у життя були в українців на початку ХХ століття після розпаду Російської імперії. Однією із таких найбільш трагічних та водночас славних сторінок історії України вказаного періоду є повстансько-партизанська, антибільшовицька боротьба українського народу, в першу чергу українського селянства. Нас зацікавило питання, а чи була така боротьба на теренах Кобеляцького краю, чи є приклади звитяги та героїчності кобелячан у боротьбі за волю та свободу.

В процесі краєзнавчо-пошукової роботи, ми встановили, що в Кобеляцькому повіті діяли десятки селянських загонів. Але найзначнішим та найорганізованішим був виступ повстанців під проводом отамана Андрія Левченка, який єдиний підтримував зв'язки з військовим керівництвом УНР під проводом С.Петлюри. Якщо майже всі отамани Кобеляччини захищали лише свої села та волості від загонів червоних, які вирушали в сільську місцевість за зерном та щоб мобілізувати чоловіків на фронт, то загін А.Левченка здійснював масштабні та zorganizовані військові операції не лише в Кобеляцькому повіті а й за межами Полтавщини. Відбірний загін під його командуванням у кількості 600 чоловік піхоти та 150 кінноти в жовтні 1920 року пішов на допомогу армії УНР, яка, притиснута до Західного кордону, боролася проти переважаючих сил більшовиків та поляків. Кобеляцькі повстанці пройшли всю Полтавщину, досягли

Переяславщини. На початку листопада вони форсували Дніпро, але зазнали поразки на Київщині від переважаючих сил червоних і змушені були повертати в рідні краї. Цей рейд свідчить про прагнення вкласти і свою частку у загальну справу боротьби із загальним ворогом.

З архівних матеріалів ми встановили, що в загоні А.Левченка ніколи не бракувало людського ресурсу. Звичайно, дії нової влади, особливо введення продовольчої розкладки, підштовхнули селянство до спротиву. Спочатку продрозкладка поширювалася на хліб і фуражне зерно, але невдовзі охопила майже всі сільськогосподарські продукти. Податок із селян стягувався з неймовірною жорстокістю воєнно-комуністичними методами: російськими продовольчими дружинами, збройними загонами комнезамів, продовольчою міліцією. Комуністичні експерименти, що зводилися до відвертого пограбування селянства, а також посуха 1921 року, призвели до масового голоду на півдні України. Згідно офіційних радянських даних, в Кобеляцькому повіті голодувало близько 100 тисяч селян. Доведені до відчаю селяни бралися за зброю, поповнюючи ряди повстанців. Селянин мусив із зброєю в руках виступити проти насильного позбавлення плодів його праці. Такий селянин ішов до мудрого та досвідченого командира, звістки про якого швидко поширювалися. У різні періоди кількість повстанців у загоні сягала від 200 до 1000 чоловік. Навіть після повернення з рейдів, де багато повстанців гинуло у боях, у рідних місцях отаману потрібно було лише декілька днів, щоб зібрати знову бажаних стати до лав повстанців. Різні люди, як за політичними переконаннями, так і за майновим чи соціальним становищем, брали участь у протибільшовицькій боротьбі. Їх усіх об'єднувала одна спільна мета – боротьба за волю України. Повстанців Андрій Іванович називав козаками, а вони його — «батьком Левченком». Швидкому створенню загонів та поповненню їх бійцями сприяли також давні козацькі традиції, велика здатність до самоорганізації і самоврядування, дух і досвід вільного козацтва. Повстанців Левченка активно підтримувало населення повіту.

Ще один факт, який під час пошукової роботи нас досить сильно засмутив. Це жалюгідний рівень життя населення в ті часи та людські жертви, яких зазнавали ворогуючі сторони та мирне населення. Особливо тяжкий та злидений стан селянства був у голодну зиму 1922 року. Доведені до повного виснаження через недоїдання люди вживали в їжу різноманітні сурогати. Від голоду ширилися епідемічні хвороби. Серед населення спостерігалася масова смертність.

Читати в архівних документах таке важко, така інформація пригнічує і через 100 років, а жити в таких умовах це був суцільний жах. Тепер ми розуміємо і усвідомлюємо скільки горя, поневірянь, людських трагедій принесло нашим прадідам обіцяне «світле майбутнє».

На початку 1922 року в Кобеляцький повіт були передислоковані регулярні війська (7-ма Володимирська дивізія), які жорстоко придушили селянське повстання. Загинув отаман Левченко і багато його побратимів. Значна кількість рядових воїнів була засуджена до різних термінів ув'язнення. Повстання придушили. Поразки воно зазнало через недостатню консолідацію нації, нещадний червоний терор і тому, що західні держави, зокрема Польща і Франція, на підтримку яких сподівався С.Петлюра, не хотіли бачити Україну незалежною і не допомагали їй.

Значна кількість повстанців, які оминули ув'язнення у 1923 році, були репресовані у 30-х роках. А будь-яка згадка про них цинічно та жорстоко знищувалася радянською владою, а ім'я отамана із тавром «бандита» було викреслено із людської пам'яті на довгі десятиліття. І лише зараз відновлюється історичну справедливість через посмертну реабілітацію багатьох борців ХХ століття за незалежність України.

Ще одна складова нашого дослідження стосувалася пошуку нащадків А.Левченка. Батьки А. Левченка мали десятеро дітей. Ми звернулися у всі сільські ради району із відповідними запитаннями, на що нам повідомили про те, що там не мають ніякої інформації про розшукуваних родичів А.Левченка. Було опитано всі 18 родин, які проживають в районі і мають прізвище Левченко. На жаль, відповіді теж були невтішні: ніхто не пам'ятав безстрашного отамана Андрія Левченка.

І тоді ми ще раз переконалися про правильність вибору теми пошуку. Діяльність комуністичного режиму та час зітерли на побутовому рівні згадки про визвольні змагання, діяльність повстанських загонів та їх очільників. Настав час відновити героїчні імена славних синів українського народу. Це ми і робимо.

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Краснокутська Юлія, Кіктьова Анастасія, учениці 9 - Б класу Вербівської загальноосвітньої школи I – III ступенів Балаклійської районної ради Харківської області, вихованці гуртка «Основи науково–дослідницької діяльності», Балаклійського Центру дитячої та юнацької творчості. Керівник: Капустянська Олена Іванівна, вчитель історії Вербівської загальноосвітньої школи I – III ступенів Балаклійської районної ради Харківської області, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії

Сьогодні науковці єдині в тому, що глобальні проблеми загрожують людському буттю. Особливо резонансними є екологічні, тому стан сучасного навколишнього середовища є постійним об'єктом роздумів людства.

Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки, поява нових технологій, матеріалів призвели до глибоких якісних змін у житті суспільства. Людство вступило в епоху науково-технічної революції, що посилило антропогенний вплив на природу, який має суперечливий характер. У ньому переплелись позитивні й негативні явища: вдосконалення технологій і зростання виробництва, що сприяють повнішому задоволенню потреб людей: раціональнішому користуванню природними ресурсами, збільшенню виробництва продуктів харчування, забруднюється природне середовище, не відновлюються ліси, ґрунти та зменшується озоновий шар навколо Землі.

Деякі проблеми несуть загрозу всьому живому, і, у найбільшій мірі, турбують людей, змушують їх замислюватися над своїм майбуттям, шукати шляхи та методи, засоби їх вирішення країнами та народами. Вони настільки ємкі і складні, що жодне суспільство, самостійно вирішити їх не в змозі. Тому міжнародне кооперування зусиль та ресурсів земель - життєва необхідність. Це виклик, який ставить життя перед сучасниками, а, можливо, й майбутніми поколіннями. Тому знову актуальним стало гасло: "бути чи не бути" людству. Дійсно, від самої людини, її якостей, НТР, її технологічних продуктів та їх використання і застосування у значній мірі залежить виникнення, загострення та вирішення глобальних проблем. Проте, абсолютизація цих факторів недоречна. З одного боку, створюється враження, що найстрашнішим злом для сучасної цивілізації є людина! та науково-технічна революція, з іншого, - існує думка, що розвиток науки і техніки автоматично вирішить всі проблеми.

Деякі Західні мислителі, громадські й політичні діячі вважають, що основна причина їх виникнення пов'язана з кризою людини та її духовності тобто ("коріння глобальної кризи у людині"). Втрата "людських якостей", прагнення до наживи, багатства і почестей за будь-яку ціну руйнують моральність, високу духовність, культуру поведінки, гуманність, почуття обов'язку та "розв'язує руки" "до всездозволеності". Людина дійшла до межі, стала сама собі ворогом і готова знищити себе. але головна причина - марнотратна експлуатація природних ресурсів, стихійність соціально-економічного розвитку ряду країн. Склалася принципово нова ситуація, коли нерівномірність розвитку стосується не лише окремих регіонів земної кулі, а й окремих галузей суспільного виробництва й діяльності. Непомірні бажання досягнути максимальних прибутків та влади спричинили гіпертрофований розвиток людства. Це стало об'єктивною тенденцією розвитку світу, хоча й цілі такого розвитку різні. Для індустріально й техніко-технологічно розвинених країн пріоритетними стали ті сфери і галузі, які забезпечують величезні прибутки, панування, авторитет і силу у світовому масштабі. Для деяких країн брак коштів, ресурсів змушує їх концентрувати свої зусилля й ресурси на одній чи декількох сферах суспільного життя.

Спроби "підігнати" всіх під єдині стандарти веде до втрати етнонаціональної, культурної самобутності, зникнення мови, національної культури тощо. Добре, коли такі правила орієнтовані на загальнолюдські цінності і в них не проглядаються подвійні стандарти. Зняття політичних, державних меж і кордонів, вільне пересування громадян породили цілий ряд глобальних проблем: тероризм, наркоманію, токсикоманію, СНІД тощо. І в даному випадку прогрес людства несе у собі побічні продукти регресу, породжує нові глобальні проблеми.

Аналіз цих проблем, по-перше, логічно змушує вказати на шляхи, методи й засоби їх вирішення, а спроби відсторонитися від них сприяють загостренню, переростанню із кризових у катастрофічні, що неминуче призведе до загибелі людства, всього живого на Землі.

По-друге, вирішення глобальних проблем лежить у площині радикальної перебудови сучасного світу, утвердження якісно нових ціннісних орієнтацій, спрямованих на глибоку демократизацію й гуманізацію суспільних відносин, випрацювання загально планетарної парадигми розвитку, мислення й культури людства.

По-третє, ці проблеми можливо вирішити лише на основі міжнародного співробітництва й кооперації та принципів мирного співіснування.

А їх успішне вирішення вбачається у комплексному науковому дослідженні, яке забезпечує напрацювання теоретичної "моделі" глобальної ситуації, вказує на шляхи вирішення, дає методологію їх розв'язання. вимагає наукової кооперації, міжнародної співпраці, співробітництва вчених і наукових шкіл та їх високої відповідальності. Бо недостатньо і природничо-наукового, технократичного мислення. Потрібен комплексний підхід, використання методів, засобів, принципів різних наук, в тому числі й філософських. Діалектична методологія має бути покладена в основу формування планетарного мислення.

Людство повинно навчитися завбачувати появу тих чи інших проблем, мати наукові сценарії їх можливого розвитку, працювати на упередження їх. Слід навчитися не стільки "гасити пожежі", скільки не допускати їх виникнення. В цьому стратегія, мета і запорука майбутнього розвитку нашої цивілізації.

КОЛИСКОВІ ПІСНІ ЯК ЖАНР ДИТЯЧОГО ФОЛЬКЛОРУ УКРАЇЦІВ

Кривобок Наталія, учениця Харківської гімназії № 43 Харківської міської ради Харківської області;

Керівник: Ковтун І.І., вчитель української мови та літератури Харківської гімназії № 43 Харківської міської ради Харківської області

У даний час Україна переживає один із непростих історичних періодів. І найбільша небезпека, яка чатує на наше суспільство сьогодні, – не в розвалі економіки, не в зміні політичної системи, а в руйнуванні особистості.

Нині матеріальні цінності домінують над духовними, тому у дітей спотворено уявлення про доброту, співчуття, великодушність, справедливість, громадянськість та патріотизм.

В українській пісні, як частині фольклору, втілені світоглядно-соціальні й естетико-художні переконання українців. І як частина фольклору вона має усі властиві йому ознаки: усність передачі й існування в устах носіїв, анонімність і колективність творення і побутування, імпровізаційність, варіативність, функціонування за законами усної традиції і притаманний усім видам первісного мистецтва синкретизм.

З життям дитини, від колиски до юності, у традиційному народному побуті пов'язане художнє явище, що дістало у фольклористів назву «дитячий фольклор». Коло творів, охоплюваних цим поняттям, широке і багатоманітне — за призначенням, тематикою й образною системою, формою, способом і часом виконання. Жанри дитячого фольклору мають різні джерела і виникали в різні історичні періоди розвитку народу. Так, деякі з них ведуть початок від народних обрядів та вірувань, сягають корінням у глиб віків. Коліскові пісні, забавлянки мають виразні ознаки дитячої творчості - безпосередність, емоційність, потяг до гри словами й звуками, таємничості й загадковості.

Дитячий фольклор – велика галузь усної народної поетичної творчості. Це цілий світ – яскравий, радісний, наповнений життєвою силою і красою. Він межує зі світом дорослих, але не підвладний йому і живе за своїми власними законами і у відповідності зі своїм баченням природи і людських відносин. Діти з живим інтересом вдивляються в життя дорослих і охоче запозичують їхній досвід, але видозмінюють його.

В системі жанрів дитячого фольклору особливе місце займає «поезія плекання», або «материнська поезія» (колискові пісні, пестушки, забавлянки, примовки, казки та пісні, створені для найменших) – все це матеріал, для розвитку дітей, починаючи з 2–3 років. У цей час коліскові, примовки нагадують дітям про теплоту маминих рук, захищеність та спокій в момент наспівування.

Колискові пісні є образно-тематичною структурою та за інтонаційно-ритмічною будовою споріднені із забавлянками. Як колискові пісні, так і забавлянки, виголошуються речитативом, напівпошепки. Це інтимна розмова, яка мусить іти тихо, плавно, не порушуючи гармонії, тихої музики сфер, це діалог зі Всесвітом, душею і серцем.

Колискові пісні, і забавлянки виникли в період, коли відбувся остаточний перехід від мисливства до землеробства, коли матріархат прийшов на зміну патріархату, коли жінка вшановувалася як символ родючості... і владно входили в духовне життя людей культу вогню, води, землі-годувальниці, сонця, місяці, зернових культур та виробів з них;

Колискова пісня має магічну функцію — повернути певну якість чи дію, свідченням чого є словесні формули побажання дитині;

Всі фольклорні жанри дитячого фольклору, зокрема колискові, є основними, що сприяють розвитку особистості. Мета їх – розвиток духовно-моральних якостей особистості. З дитинства виховання доброти, поваги до людей і їх праці, дбайливого ставлення до природи, чесності, любові до Батьківщини тощо.

СТЕПАН ІВАНОВИЧ ТЕВЯШОВ – ОСТАННІЙ УЧЕнь Г.С. СКОВОРОДИ

Крикун Уляна, учениця 10-А класу КЗ «Валківський ліцей імені Олександра Масельського Валківської районної ради Харківської області»
Керівник Вовк В.Ф., учитель географії

«Видатний український філософ-містик, богослов, поет, педагог, можливо, і композитор літургійної музики» - так характеризує Григорія Савича Сковороду стаття з україномовного варіанту Вікіпедії. При цьому дослідники його біографії досить чітко виділяють періоди його діяльності у тій чи іншій галузі. Так, наприклад, перші поетичні твори Сковороди датуються часом його перебування у селі Каврай (середина 50-х рр. XVII ст.). Мандрівним філософом він став у 1769 р., хоча філософські твори Григорій Савич писав і раніше.

Свою педагогічну діяльність Григорій Савич Сковорода розпочав у січні 1751 року у Переяславському колеґіумі. Пізніше, як відомо, він працював домашнім учителем у сім'ї багатого поміщика Степана Томари, а потім – викладачем Харківського колеґіуму (до 1769 р., з перервами).

Оскільки після свого звільнення з колеґіуму Григорій Савич аж до самої смерті не займав жодних посад, то прийнято вважати, що саме 1769 р. став кінцем педагогічної діяльності Г.С. Сковороди. Проте це твердження можна піддати сумніву. Достовірно відомо, що у 1772 р. Сковорода прийняв пропозицію свого знайомого поміщика, відставного полковника Степана Івановича Тевяшова, який бажав узяти у нього кілька домашніх уроків. Григорій Савич прибув до Острогозька, де і прожив кілька місяців у маєтку Тевяшових, тісно спілкуючись з його власниками. Про численні філософські бесіди і диспути Сковороди і Степана Тевяшова свідчать ряд листів і творів Григорія Савича. Очевидно, Сковорода високо цинив спілкування з відставним полковником, оскільки навіть присвятив йому свою «Ікону Алквіадську» (інша назва – «Ізраїльський змії») та переклад діалогу Цицерона «Про старість».

Хто ж він такий, Степан Іванович Тевяшов? У загальнодоступних літературних джерелах відомостей про нього не так і багато. Виходець з багатого і впливового козацького роду, полковник харківський (1734 – 1757 рр.) і острогозький (1757 – 1763 рр.) – ось майже і вся інформація про С. Тевяшова. Лише побіжно згадує про нього у своїй «Історії Слобідської України» відомий дослідник Дмитро Багалій. А, між тим, очевидно, що ця особистість вимагає більшої уваги – хоча б тому, що саме Степан Тевяшов найдовше з усіх був полковником Харківського слобідського полку.

Викликає повагу до Тевяшова і той факт, що, відчуваючи недоліки у власній освіті, він, маючи вік понад 50 років, прагне навчатись далі і саме з цією метою запрошує до себе Сковороду. При цьому рівень освіченості Тевяшова низьким не був. Так, наприклад, судячи з усього, він володів латинню. Про це, зокрема, свідчать звернення Сковороди до нього, написані латинською мовою.

Слід відзначити, що під час перебування у маєтку С. І. Тевяшова навколо Г.С. Сковороди утворився своєрідний гурток, до якого входили художник Яків Долганський, колезький реєстратор Афанасій Панков, син господаря маєтку Володимир та кілька інших місцевих жителів. Під час діалогів з ними Сковорода фактично виконував роль учителя-просвітителя, тобто, займався педагогічною діяльністю.

Таким чином, цілком обґрунтованим є твердження, що діяльність Сковороди-педагога тривала і після його звільнення з Харківського колеґіуму.

«МОНІТОРИНГ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД НИЖНЬОДНІПРОВСЬКИХ ПЛАВНІВ В МЕЖАХ ПРИЛЕГЛИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ МІСТ ХЕРСОНА ТА ГОЛОЇ ПРИСТАНІ

Кульчицька Вікторія, Рачинська Євгенія, вихованки гуртка «Географія рідного краю» комунального закладу «Центр туристсько-краєзнавчої творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради, учні 8 класу Херсонського фізико-технічного ліцею Херсонської міської ради. Керівник: Кульчицька Надія Михайлівна, керівник гуртка «Географія рідного краю» комунального закладу «Центр туристсько-краєзнавчої творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради

В останні роки науковці всього світу дискутують щодо якості та методів збереження води на планеті. Вода стає однією з головних цінностей не тільки в посушливих країнах Африки, Азії чи Австралії, а і у нас в Україні. Адже вода – це життя. Тому сьогодні до водних ресурсів України потрібно відноситись надзвичайно серйозно. Їх потрібно вивчати, аналізувати, рахувати та зберігати.

Нас, жителів Херсона, завжди цікавив сучасний стан води Нижнього Дніпра, його приток, озер, лиманів, загалом - Нижньодніпровських плавнів. Ми знаємо, що екологічне становище в Херсонській області досить напружене, тому ми вирішили підтвердити або спростувати вищевказані твердження та провели влітку водну експедицію на байдарках у пониззі Дніпра.

Метою експедиції стало дослідження та моніторинг сучасного екологічного стану Нижньодніпровських плавнів, виявлення природно - туристичних привабливих куточків нижньої дельти Дніпра та розроблення екомаршруту, який би відповідав реалізації концепції гармонійного співіснування людини і природи.

Для досягнення поставленої мети ми поставили перед собою такі **завдання**:

- проаналізувати наукову інформацію щодо фізико-географічної характеристики і екологічного стану нижньої течії Дніпра в районі міста Херсон та його приток поблизу міста Гола Пристань.

- надати екологічну характеристику водних об'єктів на маршруті;

- провести фізико-хімічний аналіз води річки Дніпро та його приток.

Основними методами досліджень були фізико-хімічний аналіз та візуальний аналіз поверхневих вод водоймищ, методи статистики.

Складений нами маршрут охоплює наступні водні об'єкти: річка Дніпро, річка Перебійна, річка Цюрупинська Конка, Кардашинський лиман, річка Чайка, річка Конка, річка Старий Дніпро, озеро Кругле.

Проби для аналізів відбирали наступним чином: забір води брали в 3 - х місцях кожного із водоймищ у ретельно промитий посуд об'ємом 0,5 л.

Всього за час експедиції було відібрано 28 проб води . Усі результати були занесені до польового щоденника, а місця відбору проб були позначені на карті.

Візуальний аналіз за гідрофізичними показниками було проведено самостійно під час відбору проби (а саме температура, запах, колір, прозорість, кислотність), а хімічний аналіз (безпосередньо рівень мінералізації), був проведений вже по завершенні експедиційного дня.

За результатами досліджень фізико-хімічного стану води у нижній частині дельти Дніпра від м. Херсон до м. Гола Пристань ми з'ясували, що у 28 замірних точках отримані результати були задовільними по всім показникам.

Показник мінералізації Дніпровських вод та його потоків в досліджуваній період становить від 228 до 303 мг/л та відноситься до води з допустимим вмістом розчинених солей і за цим показником може бути використана для пиття, але зауважимо, що органіоліптичні дослідження нами не проводилися, тому щоб остаточно переконатися в безпечності води треба проводити додаткові дослідження.

Підводячи загальні підсумки експедиції, слід зазначити, що за 4 дні подорожі була повністю виконана запланована програма краєзнавчих досліджень.

Було встановлено, що фізико-хімічний стан води досліджуваної ділянки Нижньодніпровських плавнів не має суттєвих відхилень від ГДК, що дає підставу стверджувати про задовільний стан води у дельті Дніпра, плавні Дніпра насичені різноманітними представниками флори і фауни

Під час експедиції, крім проведених досліджень ми визначили рекреаційні місця та розробили схему екомаршруту, яка дає можливість іншим краєзнавцям, подорожуючим краще пізнавати свій рідний край.

Таким чином Дніпровська дельта є універсальним куточком туристичної Херсонщини, яка має неповторні природні цікаві об'єкти, з якими можна знайомитися не хвилюючись за своє здоров'я, подорожуючи Нижньодніпровськими плавнями як на тихохідних байдарках, так і на комфортабельних яхтах, або швидкісних катерах. Ласкаво просимо на Херсонщину!

Г.С. СКОВОРОДА І СУЧАСНИЙ ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС

Кутковий Михайло, учень 11 класу КЗ «Харківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №61 Харківської міської ради Харківської області імені Героя Радянського Союзу І.О. Танкопія». Керівники: Савлюк С.В., спеціаліст вищої категорії, директор Мисюкевич А.В., методист І категорії

Поступ сучасної цивілізації, на думку вчених, все більше залежить від розвитку людини, а сучасний етап суспільного розвитку характеризується як антропологічна криза. Новітні технології, глобальні процеси, руйнуючи традиційну культуру, породжують необхідність нового способу життя і мислення. Отже, питання філософського осмислення сутності цілей і смислів існування сучасної людини актуалізує напрям філософської антропології у розвитку філософії нинішнього дня. Водночас творчий спадок Г.С. Сковороди, що розкриває зміст і сенс людського буття, є джерелом осмислення й подальшого розвитку проблем філософської антропології. Вплив ідей Г.С. Сковороди обумовлений співзвучністю антропоцентричних основ його філософської спадщини ідеям сучасної філософської антропології України, порівняння яких дозволить виявити напрям формування гуманістичної парадигми розвитку української філософії.

Вплив Г.С. Сковороди стає відчутнішим в українській філософії ХХ сторіччя. У 70-х роках ХХ ст. антропоцентризм виразно простежується у філософських поглядах В.І. Шинкарука і його філософської школи. Ідеї національного піднесення 80-90-х років виводять на перший план традиційні архетипи і прагнення, втілені у спадщині Г.С. Сковороди. Історично склалося так, що філософські ідеї Г.С. Сковороди в Україні інтенсивно розробляються наприкінці ХХ століття. Так, людське буття осмислювалось у поняттях "екзистенція", "час", "свобода". Для філософської школи В.І. Шинкарука має значення буття не людини взагалі, а окремої людської особистості, "кожного з нас". З традиційного, натуралістично-матеріалістичного погляду українська філософська думка встановлює, що в єдності природного і соціокультурного визначальною є природа, а сам світ є природним, матеріалістичним. Категоріями, в яких осмислюється цей світ, є "матерія", "рух", "простір", "час", "нежива" матерія, свідомість як властивість високоорганізованої матерії, мозку. Але ці категорії не "охоплюють" "окремішності" людського буття в значенні світу буття окремої особистості. Так само з визначення Г.С. Сковородою пріоритету духовного в людині в українській філософії наголошується, що у світі індивідуального людського буття визначальними є не його матеріально-природні, а духовні, соціокультурні основи. У розвитку цієї тези знаходимо визначення світу індивідуального людського буття - це світ олюдненої природи, природи не просто перетвореної, а даної в її

людських значеннях. Вона відкривається через мову, знання, науку, засвоюваною людиною культуру взагалі. Вона відкривається, постає в них і через них. У В.І. Шинкарука знаходимо й визначення людини, близьке за духом до Сквородинського: "... людина - це світ людини, духовний не менше, ніж матеріальний", і розуміння духовності - "... справжнім життям є духовне життя. Життя, як задоволення тілесних, матеріальних потреб є лише засобом до цього істинного життя". Продовжує В.І. Шинкарук і розмисли Григорія Сквороди про смисл духовного народження людини, у яких герой діалогу "Наркісс. Разглагол о том: узнай себе" перетворюється на "источник", що вічно парою дихає, "оживляючею и прохлаждающею". "Любовь, - пише В.І. Шинкарук, - ...є глибинною основою духовності, а поза тим і всього духовного життя людини. Це те, що гідно підносить її, людину, над усіма марнотами сьогодення до вищих духовних поривань, що поєднують розум з її серцем".

Нині філософсько-освітня думка визначає людину та її розвиток центральним складником освітньої парадигми, якої потребує поступ сучасного постіндустріального суспільства. В основі філософських поглядів сучасності, орієнтованих на людину і її особистість, - "ті самі смисли, які роблять людину людиною і які в новий час були відсунуті убік. Духовно-моральний імператив отримує санкцію як релігійної традиції, так і сучасного секуляризованого інтелекту", - зазначає В.Г. Кремень. Завдання з розвитку сучасної цивілізації, пов'язані із новим поглядом на людину, її місцем в суспільстві, переосмисленням суспільних і особистісних цінностей, зумовлюють започаткування у філософській думці України напрям філософії людиноцентризму, провідником якого є В.Г. Кремень. Філософія людиноцентризму виступає, на його думку, як "нова стратегія поступу суспільства, в основі якої - не накопичення матеріальних благ і цінностей, а орієнтація на цінності духовні, на знання, культуру, науку, без яких життя втрачає сенс і перспективу". З позицій сучасних напрацювань постмодерної філософії він підходить до визначення смислу і цінностей людського буття. Серед іншого вчений зазначає, що саме людина "олюднює", "одухотворює" навколишню дійсність. Людину людиною робить саме свідомо духовна діяльність. На думку вченого, людина має виходити за межі матеріального, природно-споживчого буття. Попри все інше - маються на увазі можливості і обов'язок морального зростання людини та її самовдосконалення - духовна трансценденція виступає одночасно і як умова, і як імператив морального розвитку. Як Григорій Скворода свого часу наполягав на щасті кожної людини, його можливості й імперативі здійснення завдяки зусиллям кожної особистості, які спрямовувалися б у внутрішній світ людини, так, розвиваючи гуманістичні принципи української філософії, нині про людиновимірність як найважливіший параметр буття говорить В.Г. Кремень. Все у світі, зазначає філософ, акцентується на людині, її цілеспрямованій активності. Бути - означає ставати самим собою. Духовна самодетермінація є самозвільненням. У повному смислі буття є першоосновою і першовісником свободи. Свобода є внутрішньою необхідністю, потребою самоздійснення. Свобода як власне людський феномен безпосередньо стосується самосвідомості особистості, її духовної культури. Свобода є у того, хто мислить і діє не в ізоляції від інших, а разом з іншими, у контексті цілісного буття, що поєднує всіх. У цьому і полягає призначення та вищий сенс існування людини, яка є центром буття - природного, соціального, духовного. Має рацію М.В. Попович, коли говорить, що попри культивування в сучасній цивілізації індивідуалізму та свободи, що межує зі сваволею, реальне життя повертає соціум до необхідності визнання загального, суспільного як основи становлення, існування та розвитку кожної окремої особистості. А відтак окреслює подальші напрями розвитку філософської антропології, зауважуючи, що задля розв'язання проблем людини на сучасному етапі "сьогодні як ніколи потрібен філософський підхід до осмислення всіх нагальних людських питань, будь-то філософські міркування у медійній сфері, у царині культури, політичній сфері, не говорячи про економіку". "Філософія має брати на себе функцію певного духовного опертя, духовного опору", - підсумовує М.В. Попович. Так само, звертаючись до Григорія Сквороди, ми спостерігаємо його зауваження щодо власних, новітніх на той час, філософсько-антропологічних поглядів, які він називав "наукою найновішої". Задля розповсюдження й збереження їх в українському соціумі він присвятив себе просвітництву. На кінець XVIII ст. саме погляди українського мислителя, що привертати увагу до людини, імперативу її розвитку й філософсько-етичних настанов, були філософським опертям для збереження національної самототожності й розвитку національної культури.

Аналіз і зіставлення ідей Г.С. Сковороди із сучасними філософсько антропологічними поглядами філософської науки виявляє їхню співзвучність. Філософська спадщина українського мислителя XVIII ст. становить підґрунтя формування гуманістичної парадигми осягнення навколишнього світу сучасності, центром якої є людина, формування її особистості, духовно-моральний розвиток як основа збереження поступального розвитку цивілізації. Магістральною лінією філософської антропології сучасності є філософія людиноцентризму.

ПРО ЩО НАМ РОЗПОВІДАЮТЬ УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ВИШИТІ РУШНИКИ.

Куцєволова Мілана та Кочегарова Кароліна, учениці 6 класу КЗ «Харківська санаторна школа №11» Харківської обласної ради
Керівник: вчитель трудового навчання Васильєва Ася Дмитрівна.

В усьому світі цінують вишиті українські рушники, які виготовляли для своєї родини та на замовлення. Рушники були окрасою кожною оселі. Вони свідчили про працелюбність жінок цієї хати, їх майстерність, уподобання. На Слобожанщині їх ткали та шили здебільшого з конопляних ниток. Перші рушники були тканими, прикрашеними затканими візерунками білим по білому. Нитки для візерунка були переважно лляними, добре вибіленими — від того вони ставали ніби шовковими. Згодом їх почали фарбувати. Найчастіше у червоний колір, який символізував кров — життя, енергійний початок. Згодом традиція тканих червоно-білих рушників збереглася лише в м. Кролевець на Сумщині. Кролевецькі рушники, ткані білим по червоному та червоним по білому, були дуже популярними та мали великий попит навіть за межами України: молоду, вдягаючи до вінця, підперізували таким рушником, щоб уберегти від злого ока. Візерунок на них був спочатку суто геометричний. Згодом додалися рослинні мотиви, але досить геометризовані через техніку виготовлення рушника.

З появою вишитих рушників перші техніки вишивання імітували ткацтво. Пізніше були розроблені вільні способи створення художнього зображення. їх нараховується понад 100. Новими техніками вишивалися і давні мотиви. Павичі, що розсідалися на дівочих, весільних рушниках, символізували Сонце. Символом сонячного бога Ярила є троянда-«ружа», а Всесвіту — безкінечна гілка троянд. Розквітали на дівочих рушниках квіти лілій- «крину». «Крин» — спільнокореневе зі словом «криниця». І такою чистою, як прозора степова криничка, має бути дівчина. «Крин» — не тільки символ чистоти, цноти, а й дівочих чар. Те, як прикрашений був рушник — місце розміщення візерунка, те, що на ньому зображено, казало про його призначення: із зашитим тлом був для прикрашання оселі; «плечовий», який пов'язували люди (наприклад сватам на сватанні), вишивали лише на кінцях тощо. Бо рушники супроводжували українця все його життя - від першої купелі та колиски до труни, що її спускали в яму на рушниках, та могильного хреста. Рушниками не тільки витирали руки або посуд, вони служили оберегами в дорозі чи вдома. Навіть роги шойнопридбаній худобі треба було перев'язати рушником від зурочення.

А ще вони оберігали хату від нечистої сили. А вишивка казала про місце, яке має зайняти рушник у хаті: хрести, візантійський орел, отже, то рушник-божник, який повісять на божницю — полицку з образами. У хаті рушники вішалися на сволоку і на спеціальних дерев'яних цвяшках — кілочках. На них червоним кольором розшивався мотив, що звався «дерево життя» і символізував безперервність та незнищенність роду. У сучасному сільському будинку, за старою традицією, у парадній кімнаті іноді виділяється вишитими чи тюлевими фіранками традиційний передній кут, у якому вішають ікони, картину чи портрети. І нині подеколи прикрашають кімнати візерунковими домотканими чи вишитими рушниками, скатертинами, килимами, доріжками. Ще в середині XX ст. існував звичай, що кожна дівчина задовго до весілля зобов'язана була підготувати — виткати чи вишити — понад десяток візерункових рушників і скатертин, якими її родичі прикрашали до весілля будинок молодого. Зараз у більшості випадків сама наречена вже не тче і не вишиває і, за сучасними весільними звичаями, повинна мати в посагу меблі, рушники, скатертини, килими, штори на вікна тощо.

ВИХОВАННЯ ЮНАЦТВА В КОЗАЦЬКИХ ТРАДИЦІЯХ

Лавренко Олексій, учень 11 -Б класу ХЛ №161 “Імпульс”
Керівник гуртка “Барви Слобожанщини” О.С. Бутенко

Українська культура відома у світі як культура козацька. Особливий статус воїна -лицаря повернувся у сьогодення несподівано і трагічно висвітливши не тільки гендерний аспект, але і питання духовності, народної педагогічної традиції, з рештою усвідомлення своєї належності до цієї культури свідомими громадянами країни, молоддю.

Іван Котляревський так відзначав особливість козацького війська :” *У нас в Гетьманщині колись, так просто військо шикovalo, не знавши: стій, не шевелись*” Це дуже влучна цитата, оскільки російська а пізніше радянська армія будувалися за іншим принципом. Солдат людина абсолютно залежна зі зламанною волею, гвинтик системи. Ця відмінність прослідковується у народній творчості (пісні рекрутів і солдатські пісні) і в літературних творах. Найбільш глибоко, на мій погляд цю проблему висвітлює Тарас Григорович Шевченко у своїх щоденниках. *“Солдаты — самое бедное, самое жалкое сословие в нашем православном отечестве. У него отнято все, чем только жизнь красна: семейство, родина, свобода, одним словом, все”* Шевченко, дід якого, як відомо, походив з козацького роду пише в щоденнику: *«я сказал себе, что из меня не сделают солдата. Так и не сделали. Я не только глубоко, даже и поверхностно не изучил ни одного ружейного приема. И это льстит моему самолюбию.»* Я вважаю, що така позиція свідчить про незламний дух Шевченка. Він став духовним лідером нації у тому числі завдяки тому, що зберіг в собі вільний дух, не став частиною системи. Ця його позиція заперечує відомий вислів, що «з кріпака не зробиш козака».

Поневолена Україна змогла зберегти свою найбільшу цінність — вільний дух зробивши його частиною виховання юнацтва. До середини 20 століття ці традиції прослідковувалися у сімейному вихованні у тому числі і на Слобожанщині. Зараз у незалежній Україні вона має стати основою військово-патріотичного виховання молоді і всього виховного процесу. У чому ж відмінність козака від солдата будь якої регулярної армії. Це самостійна одиниця а не гарматне м'ясо. Це людина яка думає, широко використовуючі різноманітні техніки ведення бою, різноманітну зброю (власне зброєю може бути будь що). Козак здатен злагоджено діяти у складі підрозділу і водночас бути ефективним як окрема бойова одиниця. Ген козацтва глибоко прихований в нашій ментальності здатен проявлятися навіть коли вороги певні, що українська селянсько-хліборобська нація остаточно поневолена. Як відомо змалку хлопців в нашому краї виховували як захисників і воїнів. І зверталися до них змалечку називаючи козаком. Як ми знаємо, під час ініціацій в українських парубочих громадах випробовувались сила і спритність посвячуваних Думається, випробовували наші предки при ініціації юнаків і їх вміння володіти зброєю. То ж подивимося прискіпливо що із цієї давньої традиції збереглося дотепер.

В сучасних дитячих іграх та іграх наших батьків є елементи військових технік. **Кидалки, сніжки, шапка, просмолений вовк, лозини.** До цього можна додати **уміння в'язати вузли** (Під час гри у війнушки полоненому зв'язували руки і залишали самого на умовлений час. Він мав право звільнитися від пут і повернутися до своїх). Гра у війнушки не рідко супроводжувалася облаштуванням окопів, маскуванням на місцевості, пересуванням по пластунському. Збирання врожаю картоплі, кукурудзи і сонячника давало матеріал для **побудови халабуди**. Яку діти охоче споруджували під керівництвом старших. Халабуда могла стояти на городі кілька тижнів. В неї можна було ховатися від дощу. Каркас робили зі стеблин кукурудзи та сонячників. Зверху щільно вкривали бур'янами. Долівку також вистеляли травою. Гарній спортивній формі сприяли змагання юнаків, іноді у межах родинного дозвілля. Це і перекладина і гирі і цілування молота (узяти молот, на простягнутій руці в кулак за край рукояті, нахилити до обличчя, поцілувати і випрямити під кутом 90 градусів.) Були і жартівливі і ризиковані забавки. Ізда по дворі верхи на свині. Таке собі слобожанське родео, боротьба на знімання з суперника штанів. Як своєрідна ініціація молодших чоловіків. Побудова вежі- ставали на плечі одне одного. Діти гралися в ножики. На землі ножем малюють круг, далі влучають ним у сектори і ділять “землю”. Років з 10 хлопцеві вже доручали зарізати кроля або зарубати курку. Виховання поступово перетворювало хлопчика у юного воїна. Парубки могли бути озброєні **обушком** (Коротка палиця, яку носили у

чоботі), *батогом*. Влучно стріляти вчилися з *луків, самострілів, рогаток*. Пізніше то була *мисливська зброя*. То ж традиційне чоловіче виховання передбачає підготовку до виконання “чоловічої роботи”- виховання воїна-захисника, козака, лицаря.

Нажаль тривалий час героїчне минуле українців ретельно приховувалося, і багато юнаків так і не віднайшли свої духовні орієнтири. Та чергові загрози нашій незалежності відкинули покривало забуття і з'єднали покоління українців міцним і загартованим ланцюгом волі до перемоги, любові до рідної землі.

ДУХОВНЕ ЗРОСТАННЯ ЗА СКОВОРОДОЮ

Ландик Мирослава, учениця 7 класу Ульянівської ЗОШ I-III ступенів
Богодухівської районної ради, вихованка Комунального закладу
«Богодухівський центр дитячої та юнацької творчості» Богодухівської районної ради.
Керівник – Астапова Я.В., керівник гуртків КЗ «Богодухівський ЦДЮТ»

Зараз, як ніколи раніше, ми потребуємо духовного зростання:

Від Тараса Шевченка, який ще дитиною «списував Сковороду», Павла Тичини з його поетичною симфонією «Сковорода» і до нашого часу з його соціально-економічними потрясіннями та політичними пристрастями Григорій Савич Сковорода заслуговує на глибоку вдячність і шану сучасної незалежної України.

«Благословенні ви, сліди, не змиті вічності дощами, мандрівника Сковороди з припорошілими саквами, що до цілющої води простусе...» – так писав М. Рильський.

Учення Сковороди ще недостатньо використовується в практичній діяльності людства, але у зв'язку з викликами, що мали місце протягом ХХ і на початку ХХІ століть, з'явилася необхідність залучення його ідей до практики засобами просвітництва.

Наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття творчість Сковороди привертає пильну увагу тогочасних письменників та публіцистів. А під добу українських національно-визвольних змагань Сковорода поступово перетворюється на справжній символ нашої культури. До Сковороди звертаються Павло Тичина, Микола Зеров... Відтоді й аж до сьогодні «сковородинство» стає однією з визначальних рис новітнього письменства.

Коли мова заходить про традиції Сковороди в українській літературі ХІХ–ХХ століть, постають імена Євгена Гребінки, Леоніда Глібова, Івана Карпенка-Карого, Лесі Українки, Володимира Винниченка, Івана Багряного, Остапа Вишні, Євгена Маланюка, Василя Симоненка та багатьох інших.

Проект «Григорій Сковорода – 300» було започатковано фахівцями наукових та бізнесових установ, міст та районів Харківської, Полтавської, Київської, Сумської, Черкаської, Запорізької, Львівської та інших областей разом із представниками владних структур і громадських організацій, волонтерів.

Це – проєкт в Україні національного масштабу ІІІ тисячоліття. Він має ціннісну основу (насамперед, віри і моралі «справедливості», «свободи», «щастя», «сродної праці», здоров'я тощо), сприяє пошуку відповідей та шляхів розв'язання проблем нової епохи.

Підхід до зв'язку Людини (Мікросвіту), Природи (Макросвіту) і символічного світу Біблії дозволяє бачити майбутнє України як країни сталого (збалансованого, стійкого) розвитку, а мета полягає у формуванні передумов для розвитку суспільства, орієнтованого на щастя людини на основі віри і моралі.

Своїм життям, своїми мандрівками митець неначе заново відкривав людям прості істини, які український народ формував протягом тисячолітнього буття.

Отже, Сковорода – це цілий світ, у якому багато цікавого. Його твори були і залишаються невичерпним джерелом думки. Він поставив у центрі своїх роздумів людину, шукав шляхів до її порятунку саме як людини, котрій для відчуття щастя на землі не досить багатства, почестей і високих посад, а найбільше потрібний душевний мир та злагода в суспільстві. Ідеалом для Сковороди, є насамперед мудрець, тому філософія в його розумінні – це передусім мудрість. Відчуваємо сьогодні, що кожному з нас, а особливо тим, в чиїх руках доля країн і народів, необхідна мудрість.

САЛТІВСЬКИЙ ОТАМАН ВАСИЛЬ ГОРДІЄНКО- БОРЕЦЬ ЗА СВОБОДУ УКРАЇНИ

Лебединська Дар'я, Костоглодова Дар'я - вихованки гуртка « Історичне краєзнавство»
КУ «Вовчанський будинок дитячої та юнацької творчості»
Вовчанської районної ради Харківської обл. учениці 9 класу ЗОШ І-ІІІ ступенів № 7
м. Вовчанськ. Керівник Ковальова Г.О. керівник гуртка

Коли ми їхали на екскурсію до історико - археологічного музею - заповіднику «Верхній Салтів», то недалеко від села Верхній Салтів побачили незвичайний пам'ятник, який височив у долині у вигляді хреста.. Як виявилось, це Козацький Хрест на могилі Салтівського отамана Василя Гордієнка, поставлений на Салтівській землі козаками Харківщини за ініціативи і матеріальної підтримки Кулінічева О. О.

В музеї ми дізнались, що Василь Гордієнко народився 1678 року та походив із козацького роду. Його предки в XIV ст. оселилися на Білоцерковщині. То був час, коли до лівобережного гетьмана Самойловича переходили видатні діячі Правобережної України ,зневірившись у політиці Дорошенка: Лизогуби, Ханенки, Кандиба, Гамалій, Скоропадські, Кочубей, навіть Дорошенки, до них приєднався і Мазепа , прибічником якого згодом став компанієць (виборний козак) Василь Гордієнко. Його батько, Кость Гордієнко, залишився на Запоріжжі і став кошовим отаманом .

На початку 1695 року Василь Гордієнко опинився на Слобожанщині , на Салтівським городищі , у гетьмана Мазепа, де присвятив себе українській справі. Він не раз виконував відповідальні доручення гетьмана: 1696 року брав участь у завоюванні турецьких укріплень на Азові , здобуття яких мало велике значення для України, брав участь і у війсьній кампанії 1703 року, коли Мазепа окупував Правобережжя (з дозволу Петра I) і здійснив об'єднання українських земель. Під час переговорів Мазепа 1704 року з королем Станіславом Лещинським супроводжував гетьмана (На початку 1708року переговори Мазепа з Лещинським завершилися формальною угодою ,за якою Україна, як велике князівство ,мала б входити до складу Речі Посполитої за гарантією короля шведського), був учасником вимушеного походу Мазепа 1708 року на Дон проти повстанців Булавина .

Коли Мазепа перейшов на бік шведського короля Карла XII , Петро I дав наказ знищити гетьманську столицю Батурин. 2 листопада 1708 року Меншиков з військом увійшов до Батурина. Усе населення, включаючи немовлят, було по-варварському катоване і загублене, місто спалене. Терор охопив всю країну . Почалися слідства та жорстоке покарання усіх причетних чи запідозрених у причетності до справи Мазепа .

У Лебедині ,на Слобожанщині ,при царській квартирі діяла слідча комісія . Діяла система жаклих тортур, від яких люди божеволіли, або, не витримавши, зізнавалися в неіснуючих гріхах. 900 осіб стали жертвами нелюдських тортур . У Лебедині тоді з'явилося велике кладовище , яке в народі назвали «Гетьманським цвинтарем».

У листопаді 1708 року з Салтівського городища було викликано козацького отамана Василя Гордієнка з товаришами. Розпочались допити і тортури, після яких отаман, ледь живий, відбув на постій .Прибувши на місце, швидко помер. Був похований на Салтівському цвинтарі. Та не було йому покою і після смерті. У слідчих з'явилися нові докази його причетності до Мазепа. Дізнались про те, що вони є ріднею з запорізьким кошовим Костем Гордієнком.

Найбільшим дипломатичним успіхом гетьмана Мазепа під час виступів проти Петра I було приєднання 8000 запорожців з кошовим Костем Гордієнком на чолі. (Кошовому стало відомо про тортури, яких зазнав його син, тому рішення приєднатися до коаліції проти Москви було викликано і особистим ворожим ставленням до Петра I, за наказом якого відбувались ці тортури сина). Для Мазепа приєднання запорожців стало великою подією: протягом всього гетьманування Мазепа Запоріжжя стало в опозицію до гетьманського уряду. В березні 1709 року Запорізька Рада вислала до Мазепа та Карла XII делегацію. З королем був підписаний договір, за яким Запоріжжя пристало до шведсько-українського союзу, а він зобов'язався не укладати миру з Московією, поки не визволили Україну та Запоріжжя з-під московської влади. Це був триумф

політики Мазепи. Успіх її позначився негайно: укладено прелімінарну угоду з Кримом, і Мазепа дістав 8 тисяч першорядного війська; наслідком були також антимосковські повстання в Полтавському полку та в частині Слобожанщини, зокрема, і на Салтівському городищі, де був отаманом син запорізького кошового, замордований прибічниками Петра I, Василь Гордієнко. Між Ворсклою і Ореллю діяло 15 тисяч повстанців. («Здесь большой огонь разгорается», - писав генерал Ренне Петрові I у березні 1709 року.)

Коли виконавці Петрового наказу прибували знову до Салтівського городища їх чекала звістка про смерть отамана. Як свідчать письмові джерела, «Василя Гордієнка мертвого одкопувано, шкуру луплено, голову тиняно і на дуби вішано». Екзекуція, запланована прибічниками Петра I, була здійснена навіть над мертвим. Тільки чудом zostалися в живих його дружина і два сини, хоча майно було конфісковане, землі відібрані...

Через 90 років автор «Історії русів» назвав лебединські тортури «лебединськими тиранствами і звірячими, що жахають саму людську уяву». На його думку, насильствами, жорстокосердями, кровопролиттям цар прагнув викоренити, знищити ідею права народної свободи як одного з принципів розвитку нації.

Сьогодні на Вовчанщині проживають кілька сімей – нащадків салтівського отамана Василя Гордієнка. Усі вони з честю несуть ім'я своїх попередників- українських козаків, що жили заради благополуччя неньки-України.

А недалеко від пам'ятника росте дерево маслина (Лох сріблястий). Говорять, дереву 500 років і воно є свідком тих подій. Ось така історія Салтівського отамана Василя Гордієнка, борця за свободу українського народу.

ДУХОВНІ СКАРБИ МОГО НАРОДУ

Левчук Валерій, вихованець гуртка історичного краєзнавства РІДЮТ Харківської районної ради, учень 11 класу Будянського ліцею Харківської районної ради.

Керівник: Безрукова Т.М., керівник гуртка історичного краєзнавства РІДЮТ Харківської районної ради, почесний краєзнавець України

Пам'яті визначного майстра. Творчість заслуженого художника Бориса Пяниди.

Доброю славою користувався в країні і за кордоном сучасний український художній фаянс. Особливо популярний, здатний задовольнити будь-які смаки, – будянський фаянс. Колектив митців, який багато зробив для піднесення художнього рівня виробів Будянського фаянсового заводу «Серп і Молот», сформувався протягом 1940-х – 1950-х років. Очолив його з 1948 р. головний художник С. Панасюк. Спочатку на завод прийшли О. Рибіна і М. Ніколаєв, згодом – Р. Вакула, Г. Чернова, Ю. Піманкін, І. Сень, Г. Кломбицька, Б. Пянида. У 1980-ті роки почали свій творчий шлях В. Родіонова, В. Сідак, Л. Антонова, Ю. Пянида, С. Тітовська. Ці митці протягом багатьох років забезпечували високий рівень художньої продукції підприємства. Столові сервізи, різні комплекти посуду, набори для напоїв, тарілки, вази Будянського заводу користувалися незмінним успіхом, бо мали довершені художні форми, з великою майстерністю і смаком декоровані, – як правило – вишукано і соковито розписані солями. Будянський фаянс мав свої усталені художні прикмети і не піддавався впливам швидкоминучих мод. Навпаки, сам виступав «законодавцем мод» у своїй галузі. Однією з головних особливостей будянського фаянсу було його глибоке національне коріння. Традиції українського мистецтва знайшли у роботах професіональних будянських митців органічне засвоєння і справжній творчий розвиток. Одним із найяскравіших представників будянських керамістів був Б. Пянида.

Пянида Борис Петрович (28.11.1935 – 16.11.2020 рр.). Народився у с. Дячкове Полтавської області. Художник декоративно-ужиткового мистецтва (кераміка). Закінчив Миргородський керамічний технікум імені М.В. Гоголя (1952 – 1959 р.). Працював на Будянському фаянсовому заводі «Серп і Молот» (1959-1996 рр.), з 1959 – майстер-копіювальник, з 1965 – художник, з 1972 до 1996 р. – старший художник. Викладав у Будянській дитячій школі народного мистецтва. Член Національної спілки художників України (1966 р.). Автор товарного знаку Будянського фаянсового заводу «Серп і Молот» «Півник», зареєстрованого у Держкомвинаходів у 1968, дію якого подовжували до 1996 р. Заслужений художник України

(1999 р.), стипендіат Харківської обласної державної адміністрації в галузі культури і мистецтва імені В.І. Васильківського (2010 р.). Виразність робіт Б. Пяниди полягає не тільки у вільному володінні живописними і композиційними прийомами, а і у постійному удосконаленні технічних можливостей розпису. Одним із перших на заводі він зайнявся засвоєнням та впровадженням у виробництво підглазурного розпису фарбами і солями металів, різноманітними їх сумішами і комбінаціями. Він же розробив і спеціальні керамічні підглазурні олівці, які з успіхом використовувалися на заводі. Борис Петрович учасник численних обласних, республіканських, всесоюзних, міжнародних художніх та промислових виставок та ярмарок з 1961 р. у т.ч. у Монреалі (Канада), Загребі (Югославія), Познані (Польща), Токіо (Японія), Парижі (Франція), Лейпцигу (Німеччина) та ін. Персональні виставки в Харківському художньому музеї (1986, 1994, 2000, 2015 рр.). Роботи Б.П. Пяниди зберігаються у Національному музеї українського народного декоративного мистецтва (Київ), Національному музеї – заповіднику українського гончарства (Опішне Полтавської області), Диканьському історико-краєзнавчому музеї, Харківському, Запорізькому, Чернігівському, Полтавському, Сумському художніх музеях, Харківському історичному музеї, музеї Миргородського державного керамічного технікуму імені М.В. Гоголя, Лозівському краєзнавчому музеї (Харківська область), Державному історичному музеї (Москва, Росія), Державному музеї кераміки «Усадьба Кусково XVIII ст.» (Москва, Росія), Оренбурзькому музеї образотворчого мистецтва Росія. Роботи Бориса Петровича представлені у приватних колекціях України, Росії, США.

КОЦАРСТВО — ТРАДИЦІЙНИЙ ПРОМИСЕЛ ХАРКІВЩИНИ

Лисенко Данило, учень 10 класу Харківської ЗОШ № 122

Керівник: Сушко В.А., керівник гуртків КЗ “Харківська обласна станція юних туристів”

Гармонійний розвиток будь якої держави неможливий без знання свого минулого: історії, культури, народних традицій. Україна – молода держава, але корінням уходить у глибину століть. Наш народ має багату культуру, скарб якої складається з цінностей, надбаних багатьма поколіннями. Деякі ланки нашої культури та традиційного побуту були майже втрачені та забуті. Прикладом такого забуття є коцарський промисел, який практично не описаний в історіографії. Саме тому його відродження на сучасному етапі є дуже актуальним та навіть необхідним.

Мета дослідження — проаналізувати розвиток ткацького промислу в Україні, акцентуючи увагу на розвитку коцарства на Харківщині з метою відродження стародавнього промислу у сучасних реаліях.

Основні завдання виходять із глобальної мети та нараховують декілька пунктів:

- вивчити історію коцарства та технологію ткацтва;
- провести дослідження коців зі збірки ХІМ з точки зору декоративно-ужиткового мистецтва;
- створити репліку;
- популяризувати коцарство за допомогою участі у конференціях, різних етнографічних фестиваліях, конкурсах та флешмобах.

Наукова новизна дослідження полягає у системному погляді на джерельну базу традиційної культури означеної проблеми у взаємозв'язку з розвитком наукового знання і поступовим відокремленням традиційної культури як буттєвого простору та набуття їм якості предмета наукових досліджень.

Вперше було створено репліку на підставі результату досліджень особливостей технології ткацтва та декору коців на Харківщині.

Методи дослідження: методологічну базу дослідження склав комплексний історичний та народознавчий підхід. Вона полягає у застосуванні системно – структурного, аналітичного методів для виявлення наукових джерел з історії, традиційної культури, зокрема коцарства; історико – хронологічного методу для дослідження динаміки видозміни наукових потрактувань традиційної культури. Також методи синтезу та узагальнення отриманої інформації. На заключному етапі було використано метод історичної реконструкції.

Практичне значення роботи полягає в тому, що репліка коца дає наочний матеріал для

будь-якого дослідження та дослідника. Вона дає змогу більш активно популяризувати промисел, не тільки вербально, але і візуально та тактильно, звертаючись ще й до емоцій людини.

Джерельна база даної теми представлена переважно дослідженнями співробітників Харківського історичного музею імені М.Ф.Сумцова, матеріалами етнографів початку ХХ ст.: Сумцова М.Ф., Багалія Д.М. та Бабенка В.О., а також сучасних майстрів декоративно-ужиткового мистецтва.

Предмет дослідження: вивчення традиційного процесу виготовлення коців та створення репліки. **Об'єкт** дослідження: три автентичні коци, які зберіглися тільки у фондах Харківського історичного музею імені М.Ф. Сумцова (далі ХІМ).

Харків у ХІХ ст. був центром коцарства. У нашому місті навіть топоніми нагадують про цей промисел: вулиця Коцарська, що прямує від Благовіщенського собору до Привокзальної площі, завдячує своїй назві ремісникам, які оселилися там наприкінці ХVІІ ст. та виготовляли своєрідні довговорсові вовняні килими — коци. Вже на початку ХVІІІ ст. ремісництво харківських коцарів набуло такої майстерності, що їхня слава розійшлася далеко за межі міста й губернії. У ХІХ ст. коци виготовлялися тисячами. Однак вже наприкінці ХІХ ст. у зв'язку з розвитком промисловості, збільшенням кількості підприємств та ще й браком вовни зменшується кількість домашніх промислів, а на початку ХХ ст. — зовсім зникає.

Весь процес «від вівці до коца» ніколи не зосереджувався в одних руках. Кушнарі тримали овець, стригли з них вовну та обробляли сирець. Прялі пряли його у первинне грубе прядиво, яке коцарки купували або вимінювали на готові вироби. Надалі прядиво фарбували натуральними барвниками та за потребою сукали у подвійну нитку, і вже з цього ткали коци. Їх ткали на вертикальному ткацькому верстаті під назвою «розбої», який складається з дерев'яної рами (необхідного розміру), пресувальник використовується для підняття парних ниток, верхній накидальний дрючок - для підняття непарних ниток, нижній накидальний дрючок тримає нитки основи.

Особливістю харківських коців було чергування ворсових вузлів у коца з кількома рядами піткання.

Ідея створення репліки коца з'явилася після екскурсії до ХІМ, де експонувався коц-попона. Я вирішив зіткати пухнастий килим. Так я почав вивчати технологію ткання, матеріали та орнаменту коців.

Розмір мого килима складає 90х40 см. Орнаментальних рядків – 40, у кожному з них по 54 вузла. Рівні смуги складаються з 20-ти рядків, 12-15 мм завширшки. Орнамент складений з окремих чотирипелюсткових квіток різних кольорів. Кольорова гама повторює давні коци. Темний колір тла, в моєму випадку – бордовий, та жовто-чорна габа, де прямокутники розташовані у шаховому порядку.

Під час дослідження було з'ясовано, що харківські коци неповторні не тільки на теренах України, але і у всьому світі, тому що:

-у навколишніх землях вертикальний верстат для ткання килимів називали «кросно», а харківські коцарі – «розбої»;

-тільки в коцах один ряд ворсових вузлів перемежається з декількома рядами піткання. Саме наявність смуги рівного ткання між ворсовими рядами та довгий ворс виділяють коци в окремий вид махрових килимів;

-тільки у Харкові застосовується особлива технологія рівного ткацтва на вертикальному верстаті.

Саме тому коци у жовтні 2018 р. були включені до переліку елементів нематеріальної культурної спадщини Харківської області.

Апробація роботи. З метою популяризації коцарства я взяв участь у ХІХ відкритому онлайн - фестивалі традиційної народної культури «Крокове коло», у розділі ремесла, що відбувся у жовтні 2020 р., з ініціативи Харківського обласного центру культури та мистецтва. Цей центр також планує провести флеш-моб для 75 коцарів.

Матеріали роботи виголошувалися на V Обласній учнівській науково-практичній конференції Харківського територіального відділення Малої академії наук України, м. Харків, 2020р.

ТРАДИЦІЙНЕ СВЯТКУВАННЯ МАСЛЯНОЇ У НАШІЙ РОДИНІ

Лисенко Марія, учениця 3-А Харківської ЗОШ I-III ступенів № 122

Керівник: Сушко В.А., керівник гуртків КЗ “Харківська обласна станція юних туристів”

Масляна – це свято, що символізує проводи зими та зустріч весни (хоч свято й немає усталеної дати, однак завжди припадає на межу зими та весни: лютий–березень). **Масляна** є одним з найстаріших свят слов'янських народів. Справжня забава, яка зберегла свої традиції в наші дні з язичницької культури. Цей смачне і неймовірно ситне свято триває цілий тиждень, який передує настанню Великого посту. Сьогодні Масляна є одним з церковних свят і називається ще **Мясопустним** або **Сирним тижнем**. Назва свята «Масляна» пов'язана з забороною їсти м'ясні продукти, а ось молочні ще вживати було можна, як і традиційні складові для приготування млинців: молоко, яйця, масло, сметана. У народі це свято асоціюється з смачними варениками та млинцями та веселими забавами. Мета таких гамірних масових заходів полягала в тому, щоб **розбудити весну від сну і прогнати геть зиму**.

Масляний тиждень називали Бабським або Колодієм. Протягом цього тижня чоловікам належало в усьому слухати жінку та виконувати її накази й забаганки. У понеділок молодиці (заміжні жінки) збирались у шинку, сповивали колодку й святкували її «народження». У вівторок колодку «хрестили», в середу – справляли «похрестини», у четвер – колодка «помирала», а в п'ятницю її «хоронили». У суботу жінки в шинку «оплакували» колодку, а в неділю колодку «волочили».

Неділя – «прощена неділя». За народною (та й релігійною) традицією у цей день потрібно було вибачитись перед близькими та рідними та попросити пробачення, щоб увійти в Піст духовно чистим. З понеділка (цього року 19 лютого) веселощі припинялись – починався Великодній піст.

Традиційною стравою на Масницю звісно ж були млинці. З ними пов'язували безліч традицій, приказок та прислів'їв. Зокрема, вважалося, що в день потрібно з'їсти стільки млинців, скільки разів пес махне хвостом, а ворона прокаркає. А ще якщо млинці вдавались пишними та гарно пеклись, то рік буде гарним та вдалим, а от глевкі млинці, що й пеклись погано – провіщали невдачі та проблеми. Висока гірка млинців – до гарного врожаю та заможності, низька – сире літо та неврожай. Також були прикмети, що стосувались розваг на Масницю: чим далі злетить, гойдаючись на гойдалці, тим щасливішим буде; якщо з'їдеш з гірки далі, ніж сусід, то й врожай матимеш кращий. Прогнозували по Масляній і погоду на літо: якщо холодно, літо буде теплим та не посушливим, а як йде дощ – осінь буде багатою на гриби. Перший млинець, спечений цього тижня, призначався для поминання покійних. Інколи його віддавали жебракам, щоб вони пом'янули покійних рідних. Окрім млинців зі сметаною на святковому столі також були вареники з сиром, гречаники тощо.

Здавна в останній день Бабського тижня припадав звичай в'язання колодки. В'язали її молодиці до ноги хлопцям, як покарання за те, що за період між Масницями не взяли шлюб (у деяких регіонах півдня та сходу колодку прив'язували й батькам – як знак того, що вони не одружили своїх дітей, а особливо тим батькам, що відмовили сватам). Відкупались від колодки грішми або пригощанням. На Поділлі хлопці пригощали дівчат напоями та солодощами – «купували колодку», «запивали колодку», а потім наймали музик для танців. У знак вдячності дівчина вишивала перкалеву хустинку з ініціалами обранця, прикрашала квітами та разом з кількома писанками дарувала обранцю на Великдень – «повертала колодку» (і цим висловлювала симпатію та згоду на залицяння). Дівчата також могли в'язати колодки, але тільки парубкам і не до ноги, а на ліву руку. Дівочу колодку оздоблювали яскравими стрічками та паперовими квітами. Відкуплялись хлопці від колодки солодощами, грішми або подарунками: намиста, стрічки, шовкові хустки. Так, справляли Масляну в давні часи.

У нашій родині мама смажить багато млинців за своїм рецептом перевіреном роками: молоко та вода 50/50 — 2 л; яйця — 2 шт.; борошно — 6 ст.; сода — 1 чайна ложка, розведена оцтом; олія — 4-5 ст. ложок. Мама начиняє млинці м'ясом, грибами та сиром. Нам з сестрою найдужче смакують млинці зі згущеним молоком та горіховою пастою.

*Знов до українських сіл і міст
Наближається великий піст.
Всім на користь те голодування,
Бо ж очистяться душа і тіло.
Та не гріх під час випробування
Пригадать, як тішились мило.
Тож за тиждень до великого посту
Пронесеться безжурна Масляна.
І так щиро, бесхитрісно, просто
І ріднить, і розраджує нас вона.
В Україні віки й віки
Свято це вважалось жіночим.
Верховодили в нім жінки,
Але всі веселились охоче.
Святкували як гарно всім миром!
Звістки лунуть в усі кінці:
Там — найліпші вареники з сиром!*

*Там — найкращі гречані млинці!
...Світка маслом геть перемазана
І тріщать і сорочка, і блуза,
Але треба й наїстись од пуза,
Поки Масляна, поки Масляна!..
Існує ще традиція така
(І хто те зна, звідколи розпочата?):
Колодки із стрічками парубкам
На рукави прикріплюють дівчата.
Бо це ж перед постом останні дні,
Коли ще можна взяти когось до шлюбу..
Багато хто під співом голосні
Женився вмить, на щастя чи на згубу..
І ще одне є правило для нас:
Пускаймо всіх в палац чи в хату мазану,
Бо добрий час прощення всіх образ
На Масляну, на Масляну, на Масляну..*

ТРАДИЦІЇ СВЯТКУВАННЯ ВЕЛИКОДНЯ У НАШІЙ РОДИНІ

Лисенко Софія, учениця 4-А класу Харківської
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №122 Харківської міської ради
Керівник: Сушко В.А., керівник гуртків КЗ “Харківська обласна станція юних туристів”

«Пасха», «Великдень», «Воскресіння Господнє» – усе це назви найголовнішого свята в культурі українського народу, що відображає звершення найзаповітнішої мрії людства — подолання смерті та втілює ідею вічного життя. Найпоширеніша назва свята Воскресіння в Україні — Великдень. Це слово прийшло до нас з язичництва, і раніше пов’язувалося з пробудженням природи, з початком засівання. Слово «Великдень» — великий день — означає прихід весни, сонечка, всього найкращого, відродження природи. Слово «Пасха» походить від назви старозаповітного свята песах (з івриту — «перехід» — «вивільнення, проходження»), що святкували юдеї в пам’ять про звільнення від єгипетського полону. Тож для ізраїльтян це свято символізує перехід від рабства до свободи. Тож, що сучасне свято Великодня та пасхальні обряди, запозичені в язичницьких та юдейських культурах, і, вже в оновленому вигляді, пов’язані з особою Ісуса Христа як свято Воскресіння Христового. Це — перехід від смерті до життя, звільнення нас від тягаря гріхів, це — перехід людини з рабства гріха, зла до свободи любові, добра.

Дата Великодня щороку змінюється, але обчислюється завжди за одним правилом: це неділя після першого повного місяця, який настав після дня весняного рівнодення. Християни вірять: саме в цей день Ісус Христос воскрес після страти. Вселенський собор церков 325 р. в м. Нікеї був скликаний головним чином задля того, аби визначитися з датою урочистостей. Вирішили так: торжество має відбуватися у першу неділю, що слідує за першим повним місяцем після весняного рівнодення. Якщо дата збігається із святкуванням Пасхи у євреїв, то православний Великдень переноситься на тиждень пізніше. Цих вельми специфічних канонів дотримуються й сьогодні. Сьогодні свято Великодня в Україні символізує також загальне відродження та оновлення світу.

Тиждень перед Великоднем називається Страсним. Важко переоцінити його значення для віруючих українців. Найважливіший відлік починається з четверга, що його в народі називають «чистим».

Здавна в українських селах цей день асоціюється з прощанням із усім старим і зустріччю чогось нового, світлого. Люди викидають застарілий мотлох, білять хати, роблять генеральні прибирання. Вважається, що в цей день померлі повертаються на землю, щоб відсвяткувати Навський Великдень («Пасха померлих», від «нава» – загробний світ). У наступну неділю після Пасхи вони повертаються у рай-вирій.

Чистий четвер вважається днем весняного очищення. Здавна було прийнято до сходу сонця чистити худобу, прибирати у стайнях та коморах. У цей день стригли дітей, аби волосся не лізло та пишно росло. Саме у цей день печуть паски.

В нашій родині пече їх мама. Вона рано-вранці ставить тісто на дріжджах, потім декілько разів його обминає. І тільки увечері паски готові, бо пече багато: треба родичам дати, до школи узяти мені, моєму брату та сестрі, мамі на роботу, а також — на цвінтарі залишити (куди ми їздимо у неділю через тиждень).

Мамин рецепт: молоко – 0,5 л; цукор – 1,5 склянки; масло – 200 г; яйця – 3 шт; дріжджі – 100 г; родзинки – 300 г; борошно – за потребою; сіль — дрібка.

Ми з сестрою над усе любимо прикрашати Великодні пасочки різнокольоровими присипками, зефірками та фігурками з цукру. Спочатку намазуємо глазур, а потім декоруємо на власний розсуд.

Паски дуже смачні. Кожна господиня готує за власним рецептом. Мама кажуть, що найсмачніші були у її бабусі, бо вона готувала їх у печі. Наша двоюрідна бабуся готує за старим рецептом своєї матусі.

У суботу перед Пасхою обов'язком хазяїна було підготування кошика для освячення наїдків – його промивали й сушили удень на сонці, а ввечері наповнювали великодніми смаколикками та прикрашали рушником. Пізно ввечері прийнято було збиратися біля вогнища на церковному задньому дворі. Хлопчаки переповідали казки, легенди та пригодницькі байки.

Ми теж готуємо кошик з пасками та писанками та іншими наїдками. У неділю на Великдень ходимо до церкви овячуємою. Там завжди багато людей. З нами ходить родина наших друзів, нам дуже подобається ця традиція.

Традиції христосування вже 2000 років: весь період святкування при зустрічі люди вітають один одного словами: «Христос воскрес!» – «Воістину воскрес!», – триразово цілуються й обмінюються писанками.

Без писанок свято неможливе. Ми багато робимо крашанок водночас з пасками. Ми заздалегідь розписуємо писанки. Також робимо декоративні іграшки у формі яєць з фетру, прикрашені лелітками, бісером та намистом.

Обмін яйцями міцно увійшов у великодню традицію. З цим символом пов'язано таке повір'я: Марія Магдалина вирішила принести радісну звістку про воскресіння Ісуса римському імператору Тиверію. До нього не можна було приходити без дарів і Марія вибрала у подарунок куряче яйце, яке символізує життя. Почувши звістку, Тиверій розсміявся і сказав: «Це так само неможливо, як і твоєму білому яйцю перетворитися на червоне»... але не встиг він закінчити фразу, як яйце стало червоним.

На обід до нас приходять інші родичі зі своїми домашніми пасками. Ми обмінюємося та коштуємо паски один одного.

Коли ми йдемо до школи я завжди беру паску для вчительки та ще одну щоб скуштувати з моїми однокласниками. Наша вчителька приносить чай з їдальні — так ми куштуємо паски один одного. Дуже весело та смачно. Паски дуже різні!

За народними прикметами треба покуштувати 12 пасочок, тоді весь рік буде вдалим. Моя хрещена мати каже, що коли вона покуштувала 12 пасочок, саме у той рік вийшла заміж.

9-ТА РОГАНСЬКА ШКОЛА ЛЬОТЧИКІВ ТА ЛЬОТЧИКІВ-СПОСТЕРІГАЧІВ

Лисенко Арсеній, вихованець КЗ «Харківська обласна станція юних туристів»,
учень 8 класу Роганської гімназії Роганської селищної ради Харківської області, Україна
Керівник: Пушкар Ірина Іванівна, методист КЗ «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради

Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба – це провідний, багатопрофільний міжвидовий військово-навчальний та науковий заклад України, який забезпечує випускникам широку комплексну підготовку. **З 1993 року університет став продовжувачем славетних військових традицій 2 військових академій та 9 вищих військових училищ.** За всю історію існування усіх цих навчальних закладів і самого університету серед випускників було **578 Героїв Радянського Союзу, 28 двічі Героїв Радянського Союзу, 6 Героїв України. Маршал авіації Іван Микитович Кожедуб – тричі Герой Радянського Союзу.**

На офіційному сайті університету читаємо: «Свою історію університет розпочинає з 12

листопада 1930 року – дня заснування найстарішого з військових навчальних закладів –». І, нажаль, сьогодні вже мало хто пам'ятає, що історія цього легендарного навчального закладу починалася.

У далекому 1930 році в районі селища Рогань на північ від однойменної залізничної станції у чистому полі розпочалось будівництво 9-ї військової школи льотчиків та льотчиків спостерігачів. Незабаром територія школи представляла собою величезний будівельний майданчик. Перші курсанти школи, не зважаючи ні на час, ні на труднощі, вчилися і будували. До весни 1932 року школу повністю укомплектували постійним і змінним складом.

7 листопада 1932 року школа зробила перший випуск льотчиків-спостерігачів - 204 льотчики. 71 випускник залишився у школі в якості інструкторів. А влітку 1933 року школа зробила перший випуск льотчиків на літаках Р-1.

У 30-ті роки швидкими темпами розвивалася авіаційна промисловість Радянського Союзу. На зміну одним літакам приходили інші. Серед авіаційних конструкторів йшло негласне змагання за створення кращого винищувача для військово-повітряних сил. У 1937 році школа розпочало підготовку льотчиків на сучасних в той час винищувачах І-16, адже нова передова техніка відразу йшла у льотні школи, що свідчить про високу довіру льотно-інструкторському складу школи і курсантам.

Школа виконувала і ряд спеціальних завдань. У 1937-1938 роках у школі навчалися льотчики для республіканської Іспанії. За два роки льотчиками стали 388 іспанців. Випускники школи також брали активну участь в бойових діях в Іспанії, на Халхін-Голі, на фінській війні. За виконання урядових завдань багато льотчиків та викладачів були відзначені нагородами.

У довоєнні роки 9-я військова школа льотчиків і льотчиків-спостерігачів вважалася однією з кращих серед військово-навчальних закладів військового округу і країни. І це підтвердили випускники школи в роки Другої світової війни - більше 50 випускників 9-ї військової школи льотчиків та льотчиків-спостерігачів були удостоєні звання Герой Радянського Союзу.

1930-ті роки ХХ століття можна назвати одним з найбільш суперечливих періодів історії - в країні сформувалася влада у вигляді диктатури, а одним з основних умов існування диктатури є наявність ворога - внутрішнього або зовнішнього. Ось такими класовим ворогами і ставали, найчастіше, керівники організацій та установ. У період з 1930 по 1940 роки були заарештовані і розстріляні усі начальники 9-ї військової школи льотчиків і льотчиків спостерігачів (5 осіб), начальники політвідділу (5 осіб), начальники штабу (4 особи). Призначення на одну з цих посад у ті роки можна було прирівняти до вироку «розстріл».

Сьогодні здається дивним, як в один і той же час могли поєднуватися віра в світле майбутнє і гнітючий страх за завтрашній день.

У травні 1938 року в школі відбулися організаційні зміни. На базі бригади, яка готувала льотчиків-винищувачів, було сформовано Чугуївське військово-авіаційне училище льотчиків-винищувачів.

На базі другої бригади, яка готувала льотчиків-спостерігачів, створювалося Харківське військово-авіаційне училище штурманів. На озброєнні в училищі були літаки: Р-5, Р-7, Р-10, ТБ-3, ДБ-3. Це училище базувалося на чотирьох аеродромах: Центральний, Кам'яна Яруга, Рогань і околиця ХТЗ.

У роки війни і радянські, і німецькі авіаційні частини активно використовували аеродром Рогань.

Після звільнення Харкова від фашистських загарбників училище, з евакуації у місті Красноярську, повернулося на місце своєї постійної дислокації і проіснувало до 1960 року, як Харківське вище військово-авіаційне училище Червоної Зірки льотчиків імені двічі Героя Радянського Союзу С.І. Грицевця (ХВВАУЛ). Саме тут навчались літати майбутні льотчики-космонавти: двічі Герої Радянського Союзу Леонов О.А., Ляхов В.А., Малишев Ю.В., Аксьонов В.В., Филипченко А.В., космонавти Васютин В.В., Волков О.О. та інші.

Сьогодні про славетне училище нагадують лише залишки військового містечка «Воєнвед», а аеродром забудовується багатоповерхівками мікрорайону «Горизонт».

МАСОВІ РЕПРЕСІЇ 20-30-Х РОКІВ НА ПОЛТАВЩИНІ ПРОТИ ЦЕРКВИ ТА ДУХОВЕНСТВА

Литвин Назар, учень 9 класу Щербанівського ліцею
Щербанівської сільської ради Полтавського району Полтавської області
Керівник: Ярошук М.В., учитель історії

В умовах сучасного розвитку і розбудови української держави значна частина минувшини радянської доби залишається не вивченою. Намагаючись відкрити завісу таємничості щодо питань діяльності органів більшовицької влади та її каральних органів на теренах Полтавщини впродовж I пол. XX ст., ми не можемо оминати увагою питання винищення української нації та її кращих представників радянськими каральними органами та спецслужбами.

У дослідженні даної проблеми зацікавлено чимало науковців, журналістів та пересічних людей. Так, нам відомо, що серед дослідників даної проблеми є Петровський Є.П., Дубина О., Мельник О., Ревегук В.Я, Бажан О.Г, Бабенко Л.Л, Кочерга Н.К, Пащенко В., Єрмак О.П., Пустовіт Т.П., Кульчинський М.Г. та ін. У своїх дослідженнях науковці значну увагу приділяють висвітленню ролі радянських органів державної безпеки у системі відносин між державою та церквою на початку XX ст., проблемі боротьби з анти радянською пропагандою, винищення «українського обличчя» та репресій щодо осіб опозиційно налаштованих по відношенню до влади рад, чи тих, хто посмів протистояти радянському режиму.

Оскільки роль джерелознавчих досліджень зростає, а матеріали оперативно-слідчих справ стають все доступнішим для звичайного обивателя у зв'язку зі зняттям грифу секретності у межах декомунізаційного процесу щодо значної кількості матеріалів та кримінальних справ по репресивним діям каральних органів СРСР на теренах України та Полтавщини, вивчення даної проблеми є досить актуальним.

Вивчаючи минувшину полтавської землі на зламі 1920-1930 років на основі краєзнавчого матеріалу та архівних даних, ми робимо спробу дещо узагальнити вже відомі факти репресій збоку радянської каральної машини щодо своїх співвітчизників та висвітлити деякі факти, що залишаються поза увагою дослідників даної наукової проблеми.

У лютому 1919 року Всеукраїнська Православна Церковна рада постановила стати на ґрунт радянського закону про відокремлення церкви від держави і зареєструватися як «Всеукраїнська Спілка Православних Парафій». Та взаємини між УАПЦ та більшовиками не склалися. [7]

На початку 1920-х років по країні прокотилася хвиля судових процесів над духовенством. Причиною до більшовицького активного наступу на релігійні інститути і насамперед православну церкву розпочався навесні 1922р. оскільки, церква розглядалася як найбільший осередок внутрішньої «контрреволюції». Продовженням тотальної боротьби проти церкви став декрет ВЦВК від 23 лютого 1922 року про вилучення церковних цінностей, що знаходяться в користуванні вірян.

Так, на Полтавщині широкого розголосу набула справа проти священника Троїцької церкви В.І.Зеленцова, формальним приводом для його арешту було не виконання директиви ВУЦВК від 8 березня 1922 року про вилучення церковних цінностей до фонду боротьби з голодом. Ця справа стала хрестоматійною, увійшовши у багато пропагандистських книг та брошур про контрреволюційну сутність духовенства.[4;146]

Основним інструментом антирелігійних кампаній з боку більшовицької влади виступала преса, за допомогою якої формувалась громадська думка щодо використання церковного майна на користь потреб соціалістичного радянського суспільства. Яскравим прикладом впливу тогочасної преси на думку суспільства є Лубенська газета «Радянський селянин», що розмістила на своїх шпальтах замітку про те, як «30 релігійних громад округу на утримання культових споруд та 510 попів і дяків щорічно витрачають 423 тис. крб. І тут же зазначалося, що на 457 сільських шкіл з місцевого бюджету в 1926/27 господарському році виділялося 783 тис. крб. Звідси автор статті робив нехитрий висновок про те, що якби гроші, витрачені селянами на задоволення своїх релігійних потреб, спрямувати на будівництво шкіл і утримання вчителів, то на селі можна було б відкрити ще близько 300 навчальних закладів. Скільки ж тракторів, добрив та ін. можна купити, розпродавши культове майно, пропонувалось підрахувати самим читачам. [4;145]

Утиски щодо церкви та її діячів продовжувались. Знаючи справжнє ставлення верхівки партійно-державного керівництва країни до релігії і церкви, легко помітити демагогічний характер зазначених вище документів. Водночас, з'явившись під тиском внутрішніх і зовнішніх обставин, вони певною мірою віддзеркалювали тенденцію до послаблення репресій проти церкви і духовенства. Це виявилось, зокрема, в згортанні кампанії по ліквідації молитовних будинків, яка набула широкого розмаху в 1929 – на початку 1930 року [4;149]

Логіку репресій 20-30 рр.ХХ ст. зрозуміти важко, оскільки їм, міг бути підданий будь хто, у тому числі як виконавці так і творці репресивних заходів. У першу чергу терор був спрямований проти інтелігенції, духовенства та національно свідомої частини суспільства [1]. Ситуація різко змінюється в 1937–1938 роках, позначених чорною міткою в історії нашої країни. У вказівці від 5 жовтня 1937 року органам НКВС УРСР наголошувалось на необхідності у досить короткий термін провести рішучий розгром церковно -сектанських контрреволюційних кадрів. Результатти проведених заходів потрібно було повідомити упродовж однієї декади.[2]

Відповідно до даних статистичних звітів НКВС УРСР доходимо висновку, що на II пол. 1937 року в країні було заарештовано 148 872 чол., на Полтавщині число заарештованих становило 5573 чол. Усім арештованим інкрименувалися різні звинувачення у злочинах-зрада Батьківщині, шпигунство, терор, диверсія, шкідництво, контрреволюційна діяльність. Але більшість з цих злочинів були надуманими та сфальсифікованими органами НКВС по Полтавській області та районних відділах.[1]

Однією з яскравих сторінок репресивної машини більшовицької влади на Полтавщині є вторгнення НКВС до Мгарського Лубенського Спасо - Преображенському монастиря, де ними було розстріляно 16 ченців. Більшовики які ввійшли до монастиря, взяли в полон ченців та потім їх розділили на три групи і розстріляли вночі. Головним підозрюваним у справі про вбивство ченців є Дмитро Бакай, але справу було закрито, так як вбивство ченців відбувалось уночі, і ніхто не міг точно назвати хто відав наказ на вбивство 16 ченців і Ігумена Амвросія.[9]

Жертвами сталінських репресій та беззаконня було чимало служителів священного культу, і здебільшого колишніх, оскільки переважна більшість церков, синагог, кірх тощо на кінець 1930-х років вже була закрита, пограбована і священники працювали в різних галузях народного господарства або ж були безробітними. Але і це не змогло врятувати їх від пильного ока органів НКВС. Приводом для їх арештів зазвичай у більшості випадків служила приналежність їх до церковників. Яскраво цей факт ілюструють є справи І.М.Богдановича і О.І.Петровського. Формально Богдановича співробітники Полтавського облвідділу НКВС заарештували наприкінці жовтня 1937 року за те, що він «серед жителів м. Полтави проводив агітацію за відкриття церков в м. Полтаві і висловлював антирадянські настрої» [4;150].

Про жорстковість та репресії НКВС свідчить і той факт, що 27 грудня 1937 року обірвалося життя священника з міста Полтави О.Л.Яковлева. Аби довести його провину, в «антикомуністичних висловлюваннях», вистачило всього десяти днів та одного допиту. Та ж доля чекала і на священика обвинуваченого у справі щодо «ворожих настрої до Радянської влади» з села Перещепино, К.П.Биковця: 7 вересня 1937 року його заарештували, а вже 1 жовтня цього ж року – розстріляли. Обидва злочинці, О.Л.Яковлев і К.П.Биковець, винними себе у ході слідства не визнали, та вироки їм заготували задалегідь .[4;151]

Підсумовуючи усе викладене, ми доходимо висновку, що усі заходи репресивної радянської влади щодо свого народу, церкви та її діячів можна кваліфікувати як «масовий державний терор», який тривав не одне десятиліття. Вся компанія регламентувалася таємними інструкціями та документами політичного керівництва СРСР для підтримання власного статусу та авторитету.

Вивчаючи і досліджуючи минуле свого народу, людина дбає про майбутнє своєї нації та Батьківщини. Ми, сучасне покоління, повинні пам'ятати своє коріння аби помилки минувшини не повторилися у нашому завтра.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Бажан О. Великий терор на Полтавщині- Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/40090>
- 2.Васильєв В. Механізми «великого терору»: місцевий зріз- Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/40091/36-Vasiliev.pdf?sequence=1>
- 3.Ковтун Т., Войналович В., Данилюк Ю. Масові незаконні репресії 20-50-х років на Полтавщині- Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/40091/36-Vasiliev.pdf?sequence=1>

4. Реабілітовані історією. Полтавська область. Науково-документальна серія книг. – Кн. 1 / Упоряд. О.А.Білоусько, Т.П.Пустовіт. – Київ-Полтава: АСМІ, 2009. – 432 с. 5.

<https://np.pl.ua/2020/05/velykyy-terror-v-ukraini/>

6. Історична пам'ять- Режим доступу: http://pnpu.edu.ua/ua/text/historical_memory/2009_2.pdf

7.<http://www.territoryterror.org.ua/uk/history/1919-1939/ussr/srsr6/> 8.<https://www.radiosvoboda.org/a/den-pamyati-gerty-represi%D0%BD/30616759.html> 9.http://history.org.ua/?termin=Mgarsky_Lubensky_monastyr

КАЛЕНДАРНО-ПОБУТОВА ОБРЯДОВІСТЬ ЯК НОСІЙ ЕТНІЧНОЇ ПАМ'ЯТІ НАРОДУ

Литвинюк Дарія, учениця 10 класу Староушицького ліцею,
Староушицької селищної ради Кам'янець-Подільського району Хмельницької області
вихованка гуртка «Фольклористика» Хмельницького обласного центру
науково-технічної творчості учнівської молоді. Керівник: Литвинюк Оксана Павлівна,
вчителька історії Староушицького ліцею Староушицької селищної ради Кам'янець-
Подільського району Хмельницької області, керівниця гуртка «Фольклористика»
Хмельницького обласного центру науково-технічної творчості учнівської молоді

Народні свята, звичаї та обряди є чи не найдавнішими елементами людської культури, що дозволяють сьогодні немов доторкнутися до нашої минувшини, до наших витоків.

Мета цієї роботи – подати найрізноманітніші факти про матеріальне й духовне життя українця, його походження, формування, характерні риси його побуту; галузі традиційної, матеріальної та духовної культури.

Традиції і звичаї, засвоєні і примножені не одним поколінням, містять у собі духовні, моральні цінності, які мають величезне значення для сучасної системи. І тому, мною була обрана тема для дослідження цієї феноменально багатой української обрядовості, яка активно впливала на життєдіяльність народу України.

Я гадаю, що робота сприятиме відродженню народознавчих традицій, які свідчать про багатогранне життя українця, його героїзм, високі моральні якості, працелюбність, гостроту спостережень і дотепність, поетичність у поглядах на природу.

Українці – європейська нація, чия обрядовість є однією з найдавніших і найбагатших. Найкраще українці виражають свою обрядовість в обрядовому фольклорі – піснях, побажаннях, віншуваннях.

Існує два види обрядовості українців – родинна та календарно-побутова. Перший вид тісно пов'язаний з подіями в житті окремої родини чи людини. Це відзначення повноліття, весілля, похорон. Другого виду дотримувалися під час урочистого святкування початку чи закінчення певних сезонів, природніх циклів (зими, весни, літа, осені). Це єдина обрядова система. Певні обряди здійснювалися у певні календарні дні за винятком похорон. Весілля відбувалися або взимку, або восени, тобто теж були приурочені до народного календаря.

Календарно-побутові звичаї та обряди пройшли тривалий і складний шлях розвитку. Від цих звичаїв та обрядів залежав побут наших предків, тобто ці обряди і звичаї пов'язані з певними видами господарських робіт: сівбою, плекання посівів, збирання врожаю, хоч і значна частина цих звичаїв та обрядів виникла задовго до пізнання хліборобства, а це значить, що тоді предки дотримувались напівкочового способу життя.

Поєднання різновидових обрядових компонентів увійшло у плоть і кров українців. Сьогодні ми не уявляємо зими без Різдва Христового і куті, і весни – без Великодня і писанок, літа – без Зелених свят. Восени святкують Успіння Богородиці, Спаса, Маковея, поєднані обжинковими обрядами. Кожна пора року мала кілька важливих дат. Основа і фрагменти зберігалися у календарних циклах зими, весни, літа, осені.

Немає, очевидно, потреби переконувати в тому, що без давніх звичаїв та обрядів неможливо уявити світогляд наших пращурів і їх історії. Припустимо, що християнству таки пощастило досягти своєї мети: зліквідувати дайбозькі колядки, щедрівки та веснянки, різноманітні забави та ігри, весільні обряди та обмежитись лише церковними відправами і постами – що б сталося з нашим народом і чи зміг би він без національного самоусвідомлення існувати, як етнос? Мабуть, що ні! За таких умов ми не мали б в скарбниці нашого народу історичних пісень, дум, оповідей переказів і легенд, на яких росли національні герої, що закликали людей до визвольної боротьби

проти ворогів, котрі постійно зазіхали на українські землі. Наш народ перш за все намагався зберегти традиції.

Саме сьогодні громадам України необхідно пізнати і зрозуміти велич нашої культури, її гуманізм, добробут, доброзичливість, щирі гостинність, щоб врівноважити свої вчинки, спрямувати їх на утвердження української державності, забезпечення душевного затишку усім, хто живе на етнічній землі України.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ БДЖІЛЬНИЦТВО В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Ліпартія Георгій, вихованець гуртка «Юні екскурсоводи» Луганського обласного центру дитячо-юнацького туризму і краєзнавства

Куценко В. О., завідувач відділом методичним, керівник гуртка

З 2019 року «Традиційне ремесло бджільництва Сватівського району» є елементом переліку нематеріальної культурної спадщини Луганської області.

Збереження та просування унікального ремесла є визначальним чинником формування позитивного іміджу області, зростанням її туристичної та інвестиційної привабливості. Тому я зацікавився історією бджільництва, зокрема в Луганській області. На основі досліджень двох етнографічних експедицій нашого гуртка: восени 2017 року та влітку 2018 року на індивідуальних пасіках Назарова Володимира Степановича в с. Тошківка Попаснянського району та подружжя Баннікових в с. Дубове Новоайдарського району, а також аналізу відповідних матеріалів, я дослідив стан сучасного індивідуального бджільництва на території області. Завдання моєї пошуково-дослідницької роботи:

- опрацювати літературу та інші джерела інформації щодо: історичних етапів становлення бджільництва; класифікації вуликів; генофонду вітчизняних порід і селекції медоносною бджолою; класифікації і характеристики основних медоносів; видів продукції бджільництва та їх характеристик;

- зробити аналіз досліджень етнографічних експедицій пошукової групи гуртка 2017-2018 рр. щодо організації приватної пасіки;

- з'ясувати сучасний стан та перспективи розвитку індивідуального бджільництва на Луганщині.

Коли почалася історія бджільництва, достеменно невідомо. Але вченими знайдено бурштин з застиглою всередині бджолою, а ці «камінчики» нараховують 15 млн. років.

Бджільництво належить до найдавніших занять українців. Про поширеність його свідчать збережені донині давні топоніми та гідроніми: Мединичі, Мединівка, Бортне тощо. Мед та віск завжди широко використовувалися як продукти харчування, а також служили оброком при зборі данини, були важливим предметом експорту до Західної Європи.

Упродовж багатьох віків існування бджільництво пройшло кілька етапів розвитку, з яких дослідники виділяють три основні: дике (початкове, або земляне); бортне; вуликове. Сучасні вчені додають ще четвертий етап – раціональне бджільництво (початок ХІХ ст. – до сьогодні), який розпочався за умов, коли лінійкові вулики за конструкцією впритул наблизились до рамоквих.

Бджоляр Петро Іванович Прокопович у 1814 році створив вуликову рамку – найпростіший і разом з тим геніальний винахід, що зробив переворот у світовому бджільництві.

У процесі удосконалення науковцями систем і методів утримування бджіл сформувалися відповідні класифікації вуликів за певними ознаками: за способом виймання рамок, за розміщенням корпусу та магазинної надставки, за способом розміщення рамок, за способом вентиляції, відповідно до кількості корпусів, залежно від матеріалу, з якого виготовлений вулик.

Відповідно до природно-кліматичних і медозбірних умов України, протягом тривалого еволюційного розвитку відбувався природний процес створення аборигенних бджіл, в результаті якого сформувались і набули поширення три аборигенні породи бджіл: українська, карпатська, середньо-російська (поліська популяція).

Співробітниками «Інституту бджільництва імені Прокоповича» Національної академії аграрних наук України шляхом селекційних досліджень створено кілька високопродуктивних типів українських степових і карпатських бджіл.

Всі медоноси класифікують за господарським призначенням та місцем зростання на природних угіддях: круп'яні та зернобобові, олійні, ефіроолійні, кормові, овоче–баштанні, плодови та ягідні культури.

Знаючи строки цвітіння медоносних рослин, можна визначити тип взятку та його використання.

Бджолине гніздо – це біологічна фабрика різноманітних неповторних продуктів. Жоден з них не виробляється штучним способом. Усі продукти виробляються за участю організму бджіл і мають велике значення в народному господарстві і медицині.

Практичний етап роботи експедиції нашої пошукової групи полягав у відвідуванні та порівнянні організації пасік в селі Тошківка і селі Дубове, в яких ми побували двічі: восени, щоб подивитися на осінню ревізію бджолиних сімей і дізнатися про утримання бджіл взимку та влітку, щоб взяти участь в роботах головного медозбору.

У Назарова Володимира Степановича в с. Тошківка, що займається пасікою вже сорок років, 10 вуликів, вид бджіл – карпатка, одна бджолина сім'я дає 90 кг меду. На пасіці родини Баннікових Світлани та Андрія, які займаються близько шести років 25 вуликів, види бджіл – карпатка, бакфаст, карника, степова українська, з одного вулика викачують три бідони (180 кг) меду. Дуже цікаво було приймати участь в медозборі на різних пасіках з різним інвентарем: у дідуса ручна чотири-рамкова медогонка, а на пасіці Баннікових електрична медогонка. Але сам процес відбувається однаково: спочатку в надставку вулика зверху дають кілька клубів диму, щоб частина бджіл спустилася в нижній корпус, далі – вилучення медових рамок з вуликів, розпечатування стільників та відкачування меду.

Звільнені від меду стільники (рамки) одразу повертають в вулики.

Від початку ХХ століття бджільництво в Україні розвивалося у двох секторах: індивідуальному та колективному.

У зв'язку з колективізацією бджільництву України завдано значної шкоди, його зведено до нерентабельного заняття.

Натепер 90% пасік в Україні знаходяться у приватній власності. Виробництвом меду займаються 400 тисяч бджолярів, нараховується 3 мільйони бджолосімей, а за рік збирається близько 65 тисяч тонн меду. Україна є європейським лідером з експорту меду. На Луганщині нараховується близько 3 000 бджолярів, які утримують 46 000 бджолосімей. Бджіл здебільшого розводять в господарствах населення. В області діють громадські організації, які об'єднують бджолярів для спільних дій та вирішення спільних проблем.

Підсумовуючи пошуково-дослідницьку роботу, я впевнений, що індивідуальне бджільництво – одна з давніх і перспективних галузей Луганщини, яка має значний потенціал як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

ФІЛОСОФІЯ ЖИТТЯ І ДУМКИ: ЗІНЬКІВЦІ У КОНТЕКСТІ РЕВОЛЮЦІЙНИХ ПОДІЙ СТОРІЧНОЇ ДАВНОСТІ

Літвішко Світлана, учениця 11 класу Зіньківського ліцею імені М.К.Зерова Зіньківської міської ради Полтавського району Полтавської області.

Керівник Літвішко Л.В., вчитель історії

У різні епохи існують пріоритети, які на певний період глобально визначають поведінку народу та стиль його життя. Такі завдання часу можуть бути істинними чи нав'язаними і їх реалізація залежить від ряду факторів. Для українців на століття розтяглася проблема незалежності. Вирішити її - історія надала можливість наприкінці другого десятиліття ХХ ст. Прагнення державності було притаманним різним шарам населення, але у переважній більшості прибічником її був середній клас.

До такого висновку легко прийти, хоча б аналізуючи перебіг подій 1917-1920 років у Зіньківському повіті Полтавської губернії, які показують розвиток і причини поразки національних сил. Візьмемо для прикладу кілька ситуацій і персоналій нашого краю.

Після лютневих подій 1917 року у Зінькові активізували діяльність більше 12 партій. Створену повітову народну управу очолив есер Галай А.П. Із березня виникають ради селянських депутатів переважно есерівського спрямування. Майже щонеділі на базарних

майданах відбуваються мітинги, де кожна партія прагнула привабити населення гучними лозунгами. Нечисленні більшовики впливу не мали..

Показовим у цьому відношенні був першотравневий мітинг у центрі Зінькова. На нього були присутні різні політичні сили. Дали слово і приїжджим більшовикам, які закликали передати бідним селянам без викупу землю і закінчити війну.

У серпні зібрався перший з'їзд рад Зіньківського повіту, на який з'їхалися представники всіх рад. Було прийнято рішення про безоплатну передачу землі селянам. Отже, планувалося вирішити це найболючіше соціально-економічне питання, що прихилило до себе селянську бідноту.

Жовтневого перевороту зіньківці не сприйняли, тому лише у січні 1918 року офіційно організувався більшовицький ревком, який озброївшись, почав наділяти бідним селянам землю. Був також організований повітпродком, який реквізував частину хліба і худоби для потреб червоного війська.

Окупацію кайзерівськими військами, встановлення єдиновладдя Центральної Ради, прихід до влади Гетьмана Скоропадського сприйняли кожен, згідно свого статусу. Збільшилася кількість незадоволених, бо почали повертати землю поміщикам.

Значна частин жителів повіту після таких метаморфоз зневірилася і стала нейтральним спостерігачем. Єдиного пориву і спільних дій усіх національних сил не було. Наступні намагання Директорії та діяльність Симона Петлюри зберегти українську державу були приречені. Велику роль відіграла те, що формувалися наступаючі сили більшовиків переважно із голодних російських робітників, для яких втрата України була рівносильна смертельному вироку. Архіви зберегли рішення Зіньківських повітових і Полтавських губернських зборів, які вимагали припинити наступ більшовиків, проте ці постанови просто були ігноровані. Не на користь наступаючих можна привести також той факт, що у більшовицькі ради стали до ста чоловік молоді, якщо пізніше, у армію Махна йшли цілими сім'ями.

У названих подіях брали участь різні люди, але для багатьох, причому навіть полярних соціальних груп, все-таки, залишалось бажання жити у вільній державі.

Про те, що національна закваска була притаманна зіньківцям свідчать діяльність цілого ряду уродженців повіту й міста.

Цікавим є один момент. Послідовними прибічниками національної ідеї у різних її проявах були кілька однокласників та дещо старші випускники Зіньківського міського початкового училища, яким завідував К.І.Зеров.

Іларіон Косенко працював на різних посадах в уряді УНР, разом із Симоном Петлюрою відбув у еміграцію й там продовжував боротьбу за Україну своїм пером і діями. У статті «Питання української національної перемоги» він стверджує: «...Повне переродження нашого народу прийде лише з переродженням ідейним індивіда. Коли безвілля перевернеться у волю, несвідомість у свідомість, бездумність у філософію, беззапальність у релігійне горіння, безцільність у цільність, коли з'явиться почуття расової самоохорони, присуще дорослим, коли відкриються очі на цінність загальності і єдності...» Остап Вишня був начальником медично-санітарного управління Міністерства залізниць УНР. Вся діяльність Миколи Зероваб критика, перекладача, поета, редактора була спрямована на боротьбу за українську культуру і мову. А своє відношення до дій більшовиків він влучно охарактеризував наступним: «... В очах у Маркса залягла печаль. Лассалю, ну неже в отвіті ми, за ці брудні понівечені крісла...». Григорій Клунний працював комісаром і членом колегії Міністерства землеробства УНР., Був членом Зіньківської повітової управи. Данило Джувага, перебував у центрі політичних подій, пізніше очолював один із повстанських загонів у період визвольних змагань на Зіньківщині. Актор і режисер Дмитро Ровинський був членом УЦР.

Свідомим борцем за національні ідеали був також Сергій Дедюша – генерал-поручик Генштабу, виконувач обов'язків Військового міністра УНР. Серед багатьох борців за незалежність можна назвати представника селянства Леонтія Рися. Який після більшовицького засилля поповнив ряди повстанських загонів..

Їх помисли і мрії були про сильну державу з високим економічним і культурним потенціалом, державою - рівноправним партнером розвинутих країн і на ділі соціальною, як це

записано у нині діючій Конституції. Яка здатна дати відсіч тим, хто намагається перетворити її на мачуху для свого народу.

Так чому ж, маючи стільки прибічників, не постала наша Україна самостійною ще того часу? Та тому, що до мети намагалися йти різними шляхами. А це успішно використала нагла ворожа сила.. А нас сторічна історія нічому не вчить.?

МІЙ ЗАХИСНИК – ТИ СЕНС ЖИТТЯ МОГО

Ліщенко Наталія, учениця Денежниківської ЗОШ І-ІІІ ступенів Новоайдарської районної ради Луганської області, вихованка гуртка «Історичне краєзнавство» Луганського ОЦДЮТК
Керівник: Перепелиця С. Г., вчитель історії та правознавства, керівник гуртка

У кожної людини власна історія як вона прийшла до роздумів та визначення сенсу життя. Це залежить від багатьох факторів: думок, найближчого оточення, загалом життєвого досвіду. Те що відбувається у світі, Україні, сім'ї впливає на оцінку таких питань як: «Навіщо я живу?», «Чого я хочу досягти?». На мою думку, для того, щоб прийти до істини, інколи необхідно поглянути на питання під іншим кутом. Це може бути перенесення свідомості в підсвідомі ситуації, або осмислення питання з точки зору інших людей. Так я і замислилася про сенс життя, враховуючи кінцеве його призначення – смерть. А поглянула я на неї з точки зору людей, які виходять проти неї на нерівній бій. Це – Захисники України. Українські військовослужбовці не просто боронять державу від ворога, а й власним прикладом дають можливість молодому поколінню наблизитись до визначення сенсу людського життя.

Цікаво було подивитися очами жінки-захисниці, яка взяла на свої плечі цей тягар, який навіть для деяких чоловіків виявляється занадто важким. Споконвіку вважається що природне призначення жінки – берегти домашнє вогнище, народжувати дітей та піклуватися про оточуючих, то чому ж вона зробила такий вибір? Мені здається, що сидячи в окопі у перервах між ворожими обстрілами вона, можливо, пише у своєму особистому щоденнику щось на кшталт цього: «Життя. Війна змінює відношення до його сутності та призначення. До моменту нависаючої загрози смерті воно здавалось мені одноманітним та сірим. Проте саме рішення стати на захист Батьківщини наблизило мене до роздумів про призначення життя. Тоді я зрозуміла, що сенс життя – це Вибір, який ми робимо. Якщо хтось скаже, що неможливо передбачити майбутнє я не повірю, адже саме від нашого вибору залежить де ми опинимось завтра та якими ми будемо людьми. Чи все залежить тільки від людини? Звісно, ні. Доля, випадковість мають місце у житті кожної людини. Але якщо б ми опиралися лише на ці критерії, то течія життя віднесла б нас у невідомі, можливо у неприємні світи. Тому я тут, на передовій з повною відповідальністю за свій вибір, який наближує мене до конкретної мети.

Мета – це ще одна важлива складова сенсу людського життя. Вибір зроблений без мети повністю знецінює його. Таким роздумам я завдячую наставникам, які зустрічалися на моєму шляху. Це батьки, яким я завдячую появі на світ; Григорію Савичу Сковороді, який наблизив мене до пізнання сенсу людського життя; бойовому командирю, якому своє життя я довірила. Всі вони внесли в мою долю свій неоціненний вклад. Але мета людини, знаходячись в плині буття не втратити свого власного «Я». Проте з кожним днем я впевнена, що те місце де я зараз і є моя мета. Як казав Григорій Савич: «Я не покину Батьківщину. Мені сопілка та вівця дорожчі царського вінця».

Коли ти маєш мету, то перший промінь сонця нагадує тобі про неї. В думках новий день постає не перервою між сновидіннями, а можливістю досягти нової вершини. З перших днів нашого перебування у світі ми починаємо до неї нелегкий, але цікавий Шлях. Сенс життя для людини в такому разі постає не тільки в тому, щоб пройти його повністю, а обрати саме ту дорогу, яка приведе тебе до осмислення, що вся подорож пройшла дарма. Саме в цьому я вбачаю відповідальність перед собою, сім'єю, побратимами, державою. Я сама обрала свій Шлях і головне долаючи його навчитись відрізняти добро від зла, правду від брехні. Саме слова «українського Сократа» стали для мене пророчими: «Немає нічого небезпечнішого за підступного ворога, але немає нічого отрутішого від удаваного друга». Саме з цими словами я відправилася на фронт і моїм рішенням керували такі поняття як правда, справедливість. Сенс мого життя – це прагнення до цих загальнолюдських орієнтирів.

І ось я на своєму Шляху, йду до конкретної Меті і це мій особистий Вибір. Але чи з усвідомленням цього я отримала сенс життя? Мені здається, що кожна людина з'являється на світ не просто так. В кожному закладена природна унікальність. В такому разі сенс життя знаходиться всередині нас, є провідною зіркою долі. Не треба володіти далекоглядністю, щоб його віднайти, він завжди з нами. Як говорив Григорій Савич: «Шукаємо щастя по країнах, століттях, а воно скрізь і завжди з нами; як риба в воді, так і ми у ньому, і воно біля нас шукає нас самих. Нема його ніде від того, що воно скрізь. Воно схоже до сонячного саява – відхили лише вхід у душу свою».

Чи вважаю я себе щасливою людиною? Однозначно так. Захист Батьківщини та бажання, щоб мої діти жили у мирній процвітаючій країні дають мені жагу до життя. Майбутнє знаходиться у моїх руках і все залежить тільки від нас самих. Сенс мого життя в тому, щоб оберігати його кожного дня, бо поки людина жива, доти вона слідує своєму великому призначенню».

Кожного дня захисники України виходять на боротьбу за життя: своє, земляків, держави. Власним прикладом вони демонструють, що призначення людини в слідуванні загальнолюдським цінностям: справедливості, братерство, щастя. Сенс життя сучасної молодої людини постає дуже важливим, бо не тільки ми йому слідуємо, а й військовослужбовці оберігають його, на жаль, інколи жертвуючи своїм. Моє покоління має чудовий приклад, який вчить, що життя має дуже велику цінність і наша задача оберігати його, щоб жертви наших захисників не були даремними.

ДУБ СВОБОДИ У ДИКАНЬЦІ

Лобко Богдан, вихованець гуртка «Геоекологічне краєзнавство»
КЗ «Полтавський обласний центр національно-патріотичного виховання,
туризму і краєзнавства учнівської молоді Полтавської обласної ради»
Керівник – Копилець Є. В., керівник гуртків КЗ «ПОЦНПВТКУМПОР»

Коли пересічна людина чує про дуби в Диканьці, вона насамперед згадує так звані Кочубеївські дуби. Дійсно, це найбільш відомі вікові дуби краю, які дожили до сьогодні і є мовчазними свідками подій давнини. Але нещодавно Диканька відзначила 100-річний ювілей дуба, який росте прямо в центрі селища – на початку парку імені М. В. Гоголя. Уперше ґрунтовне дослідження історії цього дерева, яке вирізняється з-поміж явно молодших сусідів по парку, під керівництвом тодішнього директора Диканського історико-краєзнавчого музею В. П. Скорика презентувала 2002 р. учениця Диканського НВК імені М. В. Гоголя Юлія Гришанова. Та й досьогодні у його «біографії» чимало «білих плям».

Ще 1973 р. у харківському видавництві «Прапор» побачив світ історико-краєзнавчий нарис В. Н. Жук «Диканька», в якому зазначалося, що 23 квітня 1917 р. у Диканьці зібрався багатолюдний мітинг з нагоди шевченківських свят. Говорили про повалення російського самодержавства, про свободу, вимагали поділити поміщицькі землі та реманент. У рамках цього заходу і було посаджено молоденький дубок – «дуб свободи».

Датування мітингу квітнем 1917 р. підтримав і В. П. Скорик, керуючи згаданим учнівським дослідженням, але він привернув увагу до деталей, зафіксованих на фото з науково-допоміжного фонду музею: крім однокольорових (певно, червоних) прапорів, згаданих В. Н. Жук, на світлині виразно видні і двокольорові полотнища – певно, синьо-жовті, а на транспаранті – гасло, суголосне Першому Універсалу Української Центральної Ради: «Нихай жеке Автономна Україна вкупі з вільною Росією!». Було також привернуто увагу до трагічної долі низки учасників мітингу.

2017 р. у Диканьці за участю місцевої влади та громадськості урочисто відзначили 100-річчя дуба Свободи. Але не у квітні, а 10 березня. За твердженням краєзнавця Григорія Титаренка, дуб-ювіляр спершу називався дубом Шевченка, а дубом Свободи його почали називати вже згодом – ніби зашифрувавши у назві й оспіваний Тарасом Шевченком дух національної свободи, і пам'ять про гетьмана Івана Мазепу, іменний дуб якого, посаджений у Диканьці також 1917 р., два роки потому «знищили пролетарські інтернаціоналісти».

Як можна дізнатися зі ЗМІ, у виступі на акції висадження в Диканьці дуба Мазепи 11 березня 2017 р. Григорій Титаренко зазначив: «Як тільки було проголошено про створення Центральної Ради, у Диканьці висадили два дерева на честь видатних українців. Одне з них – дуб Свободи на честь Тараса Шевченка, який і нині можна побачити в центрі сучасної Диканьки». Відвідавши меморіальне дерево під час краєзнавчої експедиції 2019 р., ми побачили на табличці біля нього напис: «Дуб Свободи посаджений борцями за Волю і Незалежність України в пам'ятні Шевченківські дні 9 березня 1917 року».

Але ж відомо, що Тарас Шевченко народився 25 лютого (9 березня за новим стилем), а утворення Української Центральної Ради було проголошене лише 4 (17) березня! Таким чином, або версія про те, що дуб Свободи посадили синхронно з проголошенням утворення УЦР, не відповідає оновленій хронології життєпису дуба, або ж дуб висаджено таки наприкінці квітня 1917 р. – адже Всеукраїнський національний конгрес, що перетворив Українську Центральну Раду на загальноукраїнську організацію на кшталт парламенту, відбувався 6–8 (19–21) квітня 1917 р.! До того ж, проходив він саме під автономістськими гаслами.

Як бачимо, таємниць сповнена історія не лише Кочубеївських дубів, а й їхнього значно молодшого побратима з парку імені М. В. Гоголя. Для того, щоб цих таємниць стало менше, плануємо звернутися за додатковими консультаціями до Диканського історико-краєзнавчого музею імені Д. М. Гармаша та регіонального ландшафтного парку «Диканський».

БІБЛІЙНІ СЛОВА-СИМВОЛИ ТА СИМВОЛИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДОВКІЛЛЯ У ТВОРАХ Г. С. СКОВОРОДИ

Логовічов Ілля, студент 1 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Я. Мудрого (м. Харків)
Керівник: Мельник І. Р., керівник гуртка «Крок до науки» Краматорської української
гімназії Краматорської міської ради Донецької області

Григорія Савича Сковороду називають останнім великим письменником українського бароко. Провідною рисою цієї доби фахівці вважають його символічний характер. Найпоширенішими символами бароко були сад, виноград, змії, море, корабель, серце, ключ, книга та інші. Найбагатшою на барокову символіку є творчість Г. С. Сковороди. Символ як провідник до істини допомагає зрозуміти ту вагомую роль, яку для письменника відіграла Біблія. Біблія, за Г. С. Сковородою, – це скарбниця символів. Кожний біблійний сюжет має свої символи, які філософ розшифровує, але його серцю ближче тлумачення цих символів на національній манер.

Для Г. С. Сковороди Біблія – це сам Бог, який веде в ній поважну і образну розмову з людьми: *«Сонце всіх планет і цариця Біблія з тайнотворених фігур, притч і подобиц утворена».*

Бог. У трактаті «Вступні двері до християнського добродетя» Г. С. Сковорода зазначає, що світ складається з двох натур. Одна видима – це твар, інша невидима – це Бог. *«Ця невидима натура, чи Бог, усю твар прозирає й утримує; скрізь завжди був, є і буде».* У творі є такі рядки: *«Хвала ж блаженному Богові, що потрібне зробив неважким, а важке непотрібним», «Хвала блаженному Богові за те, що все нас покидає і все для нас важке, окрім того, що потрібне, і любе й єдине».*

Христос. Слово-поняття Христос, за біблійною традицією, – боголюдина, месія, страдник за людей. Син Божий для Г. С. Сковороди – це ідеал досконалої людини, утілення мудрості. «Григорій Сковорода бачить в Ісусі Христі не лише моральний ідеал, як зауважують деякі дослідники, але й Спасителя, Відкупителя, тобто вповні Бога і вповні Людину». У філософа смерть Христа – це символ смерті «зовнішньої людини» й воскресіння «людини внутрішньої». Для Г. С. Сковороди Син Божий уособлює всемогутність, як і Бог: *«А може, зрозумієш, що то таке є: «Христос, світло світу?»»*

Серце. Слово серце позначає в Біблії сутність людської особистості, зосередженість душі та духа. Заклик любити Бога звернений насамперед до серця, а вже потім до душі, волі й розуму. Г. С. Сковорода, власне, є на українському ґрунті творцем «кордоцентричної філософії». Він бачить серце як центр «внутрішньої людини». Наведемо цитати з трактату письменника «Наркіс.

Розмова про те: пізнай себе»: *«Кожен є тим, чие серце в ньому. Кожен є тим, де серцем сам», «Істинною людиною є серце в людині, а глибоке серце одному лише Богові пізнаване», «Пророк називає людиною серце», «Людина дивиться на лице, а Бог на серце».* «Проблема серця в працях філософа нероздільно пов'язана з проблемою Богопізнання, адже шлях пізнання свого серця – це шлях до досягнення трансцендентного».

На думку мовознавця В. Кононенка, у народному уявленні природні явища стали носіями різноманітних внутрішніх потрясінь, почуттів, викликаних силами, що не залежать від людини. Звідси з'явилася розмаїта й багатогранна українська символіка. Розглянемо у творах Г. С. Сковороди такі слова-символи на позначення особливостей природного середовища, як *ліс, море, дороги*.

Ліс. Ліс (гай, бір, діброва) органічно входив у свідомість наших предків як визначальний чинник їхнього існування, носій багатства та бід. Для композиції збірки Г. С. Сковороди «Сад божественних пісень» властива внутрішня антитетичність, побудована на протиставленні символічних полів двох ключових понять – життя і смерті. Повнота життя, що переходить у вічне перебування з Богом, найчастіше символізується картинами природи. У «Пісні 12-тій» це зелена діброва: *«О діброво! О зелена! Моя матінка свята! / В тобі радість звеселення тишу, спокій розгорта».* У «Пісні 6-ій» йдеться про майбутній прихід Іоанна Хрестителя. Г. С. Сковорода звертається до лісів зі словами: *«Красногляднії ліси, стежки відслоніте, Предтечу Іоанна до Христа впусіте».* У «Пісня 28-ій» негативний семантичний відтінок має словосполучення *«версальські ліса»*: *«Возлети на небеса, у версальські хоч ліса».* Письменник зазначає, що Версалія – «французького царя едем, тобто рай чи солодкий сад, повний невимовних світських утіх».

Море. Море – один із найпопулярніших образів у літературі українського бароко. Г. С. Сковорода говорить про небезпечне й зрадливе море світу в «Пісні 14-й»: *«Пливучи по буйнім морі, / Возведи зіниці вгору – / Шлях знайдеш правдивий».* Письменник також зазначає: *«Життя наше – це море, тільце – човник. Думки – це віяння вітрів. Гавань – це блаженство».* У «Пісні 19-й» Г. С. Сковороди знаходимо такі рядки: *«Нема мені миру, / І нема навкліру, / Море це мене зжирає!»* Ліричний герой поезії звертається до Ісуса Христа по допомогу: *«Встань! Почуй мої плачі ти! / І утиши це море».*

Одним із найпоширеніших символів плінності світу в українському бароко є образ самотнього корабля-людини, що пливе в безмежному морі до своєї останньої пристані – Царства Небесного.

Дорога. В українській бароковій літературі дорога – це алегорія життєвого шляху, бо на землі людина лише тимчасово, її дім – Царство Небесне. Попри все розмаїття житейських шляхів, вільна воля людини має обирати одну з двох доріг: ліву (дорогу гріха) чи праву (дорогу порятунку). У творі «Хор» Г. С. Сковорода зазначає: *«Одна наша для всіх дорога, що веде у вічність, але дві в собі частини і два боки, начебто дві дороги, має: праву та ліву. Частина Господня веде нас до нього, а лівий бік – у тління».* У проаналізованих творах письменника слова-символи шлях та дорога здебільшого мають такі значення: «дороговказ», «вибір», «життя». У «Пісні 12-тій» дорога є символом життя: *«За маєток земний маю спокій, воленьку святу, Окрім вічності бажая я дорогу цю просту».* В епіграфі до «Пісні 22-гої» Г. С. Сковорода зазначає: *«Буває, дорога людини здається простою, та кінець її – стежка до смерті».* Автор дає пораду читачеві: *«Полюби шлях вузький, утікай од орав».* У творі Г. С. Сковороди «Хор» автор згадує царя Давида, який *«шлях нечестивих залишивши, засвоїв і усиновив собі путь Божу».* У творах Г. С. Сковороди слово-символ *шлях* уживається частіше, ніж слово-символ *дорога* й має такі значення, як «дороговказ», «вибір», «життя».

ДИСИДЕНТСЬКИЙ РУХ ОПОРУ КОМУНІСТИЧНОМУ ТОТАЛІТАРНОМУ РЕЖИМОВІ

Ляшенко Ярослав, учень 11 класу Куп'янського навчально-виховного комплексу №2 Куп'янської міської ради Харківської області;

Керівник: Закопайло Олександр Вікторович, вчитель історії Куп'янського навчально-виховного комплексу №2 Куп'янської міської ради Харківської області.

«За кордон українців не випускають, та й не дуже кортіло - за той кордон: бо хто ж тут, на Великій Україні, стане горлом обурення і протесту? Це вже доля, а долі не обирають. Отож її приймають — яка вона вже не є. А коли не приймають, тоді вона силоміць обирає нас... Але голови гнути я не збирався, бодай що б там не було. За мною стояла Україна, мій пригноблений народ, за честь котрого я мушу обставати до загину»

(В.Стус «З таборового зошита» 1983).

Актуальність. Історія України ХХ століття цілком може розглядатися як історія руху за національне визволення. Кожен раз, коли здавалося, що його нещадно знищено, він, як Фенікс, повставав з попелу і набирився нової сили.

У 1960-х роках ХХ ст. формується нова плеяда борців, що своєю зброєю обирає не меч, а слово. Постає питання, як в умовах несприятливої радянської дійсності з'являються люди з новими підходами у боротьбі з системою.

Історіографія. Перші публікації, присвячені українському дисидентському руху, з'явилися ще в першій половині 1990-х у роботах О. Даніеля, Л. Богораз, Ю. Зайцева, Г. Касьянова, А. Русначенка, але при цьому проблема залишається малодослідженою та актуальною на сьогоднішній день.

Мета. Дати визначення поняттю дисидентство, охарактеризувати причини його виникнення та особливості. Дослідити позацензурну літературу (самвидав). Охарактеризувати репресивні заходи влади та значення дисидентського руху.

У 60-70-х роках у Радянському Союзі виникло примітне явище, коли політику уряду стала відкрито критикувати невелика, але дедалі більша кількість людей, яких звичайно називали дисидентами й які вимагали ширших громадянських, релігійних і національних прав. Як після десятиліть терору, в атмосфері жорсткого контролю й при всіх наявних засобах ідеологічної обробки міг зародитися цей гідний подиву виклик режимові?

Слово «дисидент» походить з латини і на цій мові означає «незгодний». Так зазвичай називали тих, хто виступає проти загальноприйнятої оцінки, системи речей тощо. В наш час це слово зазвичай використовують для того, щоб виокремити людей, які не погоджуються із загальноприйнятими державними настановами, і поведінка яких не вписується в ті норми поведінки, які домінують в тій соціальній системі, де людина існує. Людей, які думають інакше, дуже багато, а дисиденти не тільки думають інакше, а ще й діють інакше.

Самі учасники руху не використовували слово «дисидент» як самоназву. Більшість представників українського руху, що пізніше набув характеру правозахисного, пройшли крізь різного роду переслідування (позбавлення праці, звільнення студентів з навчальних закладів та аспірантур тощо), найактивніші - крізь табори, тюрми та заслання. Деякі з них загинули у таборах - Ю. Литвин, В. Марченко, В. Стус, О. Тихий; окремі - кинуті в психлікарні, стали жертвами злочинів психіатрії - Л. Плющ, В. Рубан, М. Плахотнюк, М. Якубівський. Учасників руху можна поділити на дві групи: тих, хто відкрито критикував офіційну ідеологію та політику (письмово або усно); тих, хто виготовляв, переховував та поширював позацензурну літературу (Самвидав) на свій страх і ризик.

Дисидентський рух опору комуністичному тоталітарному режимові продовжив традиції національно-визвольної боротьби, став реальною моральною й ідеологічною загрозою радянській системі, створив ідеологічну базу відновлення української державності. Саме тому проблема даної роботи є актуальною, важливою щоб про неї говорили та досліджували.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що дисидентство не припинило свого існування в 90х, після розпаду СРСР, а існує і сьогодні гідно продовжуючи справу своїх попередників говорячи своє МИ НЕ ЗГОДНІ.

«За мною стояла Україна, мій пригноблений народ, за честь котрого я мушу обставати до загину»

СУЧАСНА МОЛОДЬ НА ЗАХИСТІ ДЕРЖАВИ

Малик Аліна, вихованка гуртка «Історичне краєзнавство» Будинку дитячої та юнацької творчості Казанківської селищної ради

Керівник: Матвєєвич Валентина Георгіївна, керівник гуртка «Історичне краєзнавство» Будинку дитячої та юнацької творчості Казанківської селищної ради

Наше життя – це дорога, яка то стелиться рівно, не маючи жодних перешкод, то іноді - це вузька стежина, що в'ється, гублячись поміж трав; а то і довгий тернистий шлях, яким необхідно пройти, адже звернути нікуди.

Протягом усієї багатомілітної історії нашої Батьківщини народ перш за все цінував вірність Вітчизні, мужність і відвагу героїв, що боролися за торжество добра і справедливості.

Не так багато років минуло з часів Другої світової війни, але рани кровоточать і досі, зберігаючи у пам'яті подвиги батьків і дідів. Та війна не обійшла нашу державу і тепер. Сьогодні на нашу рідну землю прийшло нове лихо - біль утрат в зоні АТО. Тому і **тему** обрали досить актуальну і полягає вона в розкритті, збереженні і донесенні до прийдешніх поколінь величних подвигів звичайних юнаків, що жили і виростили серед нас, у роки не оголошеної війни, а саме - у вивченні життєвого шляху Андрія Горбаня.

Об'єктом дослідження стала доля нашого юного земляка, який не задумуючись у важкий для країни час став на захист її кордонів та спокою народу.

Метою дослідження є аналіз, систематизація та узагальнення даних щодо діяльності подій на сході нашої країни і неоціненого внеску в їх розвиток нашої молоді..

Новизна роботи полягає в спробі розкрити внесок нашої молоді у боротьбі з сепаратистами в неоголошеній війні та виховання почуття патріотизму у сьогоднішнього покоління, зміцнення духовної єдності поколінь, виховання гордості за свою країну, за співвітчизників, які не шкодуючи свого життя, стояли на захисті миру у нашій державі на прикладі життя молодшого сержанта - Андрія Вікторовича Горбаня.

Андрій Вікторович Горбань - молодший сержант, командир відділення 79-ї окремої аеромобільної бригади Збройних Сил України - народився 24 січня 1993 року в селі Миколаївка Казанківського району Миколаївської області у родині Віктора та Тетяни Горбань.

2010 року закінчив місцеву загальноосвітню школу. Вступив до Миколаївського національного державного університету імені В.О.Сухомлинського на факультет фізичного виховання.

У 2012-2013 роках проходив строкову військову службу в 79-й окремій аеромобільній бригаді Високомобільних десантних військ Збройних Сил України (військова частина А0224, місто Миколаїв). Після армії він вступає на контрактну службу до тієї ж 79-ї окремої бригади на посаду командира відділення.

З весни 2014 року брав участь в антитерористичній операції на сході України. Був учасником боїв за Саур-Могилу, місто Іловайськ, Донецький аеропорт.

Всі друзі засвідчували, що з ним було легко спілкуватися на будь-яку тему. І в той же час підкреслювали, що Андрій завжди дотримував свого слова, завжди вчасно приходив на допомогу. Надійність – це основна його риса і під час навчань на полігонах, і вже в обставинах реальної війни.

79-ій бригаді від самого початку доводилося дуже важко. Миколаївські десантники знаходились на території, що простягалась вузькою смужкою вздовж українсько-російського кордону. З Росії їх постійно обстрілювали із «Градів» та «Смерчів», а ззаду знаходилися незаконні озброєнні формування ДНР-ЛНР. Виходити з небезпечної зони довелося з боями в умовах, коли сформувався Іловайський котел. Потім 79-а і підрозділ, де воював Андрій, проявили

свої найкращі військові риси біля Амвросіївки. А після нетривалої ротації розпочалася ще одна драма цієї війни - битва за Донецький аеропорт.

В аеропорт 79-а входила 28 вересня 2014 року, втративши більше десятка вбитих та ще більше поранених. Бійці, що знаходилися в терміналах, стримували до останнього сили противника, що прострілював і «дорогу життя» - із Пісок в аеропорт, поки підмога не зайшла на територію аеропорту. На очах захисників було розстріляно дві наші бронемашини, деякі воїни до цього часу вважаються зниклими безвісті. І від того дня Андрій став одним з легендарних кіборгів.

Ті два місяці злилися в один безкінечний день пекельного бою, коли на другий план відходить все: втома, голод, звичайна потреба хоча б в мінімальному сні. «Це наш Брест і наш Сталінград», - казали бійці, і аеропорт продовжував триматися всупереч всіляким тактикам і стратегіям.

Очевидно, що перетворення цього об'єкту на національний символ спротиву і військової мужності дуже роздратовало російські війська. В 20-х числах листопаду всі найбільші телеканали Росії першою новиною оголосили про **нібито повне захоплення аеропорту незаконними формуваннями ДНР**. Хлопців у старому терміналі це розлютило не на жарт: *«Ми живі, і ми не здалися, ми контролюємо навіть певну територію. Чого ж влаштовувати отому РТР чи Лайфньюз бенкет на наших кістках?»*. Тому 28 листопада під ранок група, до складу якої входив старший сержант Андрій Горбань, Микола Гуцаленко, Олексій Дурмасенко і знімав все це боєць Євген (прізвище, на жаль до цього часу нам не відоме), вирушили до будівлі старого терміналу встановити державний прапор. Через декілька днів історичне відео було вже в мережі, в черговий раз доводячи світу брехливість російської пропаганди. Цю подію порівнювали із встановленням прапора над Рейхстагом, і сам цей факт надавав багатьом бійцям сил і оптимізму. Як говорив пізніше командир: *«Я не зміг відмовити хлопцям. Без наказу вони все рівно встановили б прапор, який підняв бойовий дух захисників аеропорту. Перекреслив російську брехню про те, що термінал перейшов під контроль проросійських військ. І взагалі наші хлопці так відчайдушно обороняли аеропорт, стоячи до останнього 242 дні. Як герої Крут розуміли, що за ними Київ. Так розуміли своє призначення і герої Донецького аеропорту - за ними вся Україна»*.

На відео Андрій, єдиний з цієї групи, хто без шолома. Взагалі він був людиною безстрашною, і рідко користувався цими засобами захисту, вважаючи певно (як і деякі інші бійці), що вся ця важка амуніція ускладнює рухи і робить тебе вразливим. В ній десь на блок посту стояти, а не бігати в бою, та й від важкого озброєння при прямому попаданні це дає мало захисту. А на той час майже всі позиції українців напряму якраз і прострілювалися. Чи думав Андрій, що загине? Та певно ж, як і кожен солдат, думав. Але він не був фаталістом і все-таки жив оптимістичними думками. За всіма підрахунками їхній підрозділ мали через декілька днів вивести на ротацію. Андрій збирався до Миколаєва, до своєї коханої дівчини. Він мав намір на цей раз запропонувати їй руку і серце...

Але вже 29 листопада став доленосним для Андрія. Втримуючи свої рубежі, військові отримали повідомлення про поранення одного з бійців, який залишився поза зоною укриття. Андрій одразу кинувся на допомогу товаришеві і сам потрапив під щільний обстріл. Молодший сержант Горбань, прикриваючи найнебезпечніший напрямок півгодини стримував противника. Отримав два кульові поранення. Товариші витягли тяжко пораненого воїна під шквалом вогню. Але відразу пролунав постріл з гранатомета, і вибухом молодшого сержанта Горбаня скинуло з третього поверху на другий. Побратими дізналися, що Андрій –«300» - поранений. Його евакуювали до лікарні. На жаль, 30 листопада, під час операції Андрій помер - не витримало серце.

Загинули і всі інші учасники операції: Коля Гуцаленко (Авдіївка, 2016 рік), Олексій Дурмасенко (2015 рік, січень, аеропорт), Женя (оператор).

Андрій Вікторович Горбань нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (04.12.2014; посмертно), відзнакою «Народний Герой України» (15.01.2016; посмертно), нагрудним знаком "За оборону Донецького аеропорту" (посмертно) та орденом "За мужність" II ступеня (5.11.2019; посмертно). 5 червня 2015 року в селі Миколаївка на будівлі загальноосвітньої школи, де навчався Герой, йому відкрито меморіальну дошку.

ТАЄМНА СИЛА СЛОВА

Малишак Дар'я, вихованка гуртка «Дивосвіт» комунального закладу Новотроїцького районного будинку дитячої та юнацької творчості Новотроїцької районної ради Херсонської області. Керівник: Шевченко Н.О.Ю керівник гуртка «Дивосвіт» комунального закладу Новотроїцького районного БДЮТ Новотроїцької районної ради Херсонської області

Український фольклор – це невід’ємна частина культури нашого народу. Через пісні, казки, прислів'я та приказки відкривається цілий світ настроїв українців за тисячоліття, їхній характер, психологія, філософія народу, його менталітет.

Прислів'я та приказки (у мовознавстві поширений термін «паремія») – це, на думку мовознавців, перші зразки мовної діяльності людини. Різкої межі між прислів'ями та приказками не існує, а основна відмінність полягає у тому, що прислів'я є більш розгорнутими, ніж приказки. Прислів'я та приказки рідко тільки констатують якийсь факт, скоріше рекомендують чи застерігають, схвалюють, засуджують, повчають, бо за ними стоїть авторитет поколінь нашого народу.

Паремії ніколи не втрачали своєї актуальності, їх розвиток тісно пов'язаний з писемною літературою. Письменники черпали образи зі скарбниці народної мудрості, в свою чергу авторські вдалі афористичні вислови ставали народними. Народні прислів'я та приказки часто зустрічаємо у філософських і поетичних творах Григорія Сковороди, а деякі його сентенції стали народними, як наприклад «Всякому городу нрав і права. Всяка тримає свій ум голова» «Бери вершину і матимеш середину», «Як хто посіє в юності, так пожне в старості».

Український фольклор часів козаччини належить до світових шедеврів мистецтва і характеризується особливим способом художнього відображення не лише історичних подій, а й світогляду героїв козацької доби.

Територія Херсонської області тісно пов'язана з українським козацтвом (на Херсонщині існували дві Січі – Кам'янська та Олешківська). Українські козаки, які боролися з ворогами за православну віру, за українську народність, за свободу, створили безліч високоморальних приказок та прислів'їв. Паремії, що висвітлюють події козацької доби, відображають весь діапазон життя козаків: і родинні відносини і громадські і соціальні. Немає такої ділянки життя козаків, про які б не йшла мова у прислів'ях та приказках. З часом, змінюючись, паремії стали кодексом неписаних законів моралі і поведінки козаків.

У пареміях козак втілює в собі волелюбність, непримиренність до соціального гніту: «Лучче смерть на полі, ніж життя в неволі», «Що буде то буде, а козак панщини робити не буде». По особливому тепло говорить у прислів'ях про любов до рідної землі, до Запорізької Січі «Січ – мати, а Великий Луг – батько», «Поки Дніпро пливе, Україна не вмере». Життя козака складне, тому народна мудрість підкреслює, що «Миля козацька довга», «У козака життя коротке, а слава вічна». Ідеалу ж честі, порядності протиставляється зло та черствість: «Ширий козак ззаду не нападає», «Сам загинь, а братчика виручай», «Зроду – віку козак не був і не буде катом». Великого значення надавали козаки єдності між собою: «Згода буде, а незгода руйнує», «Коли всім народом дмухнути, то ураган буде», водночас засуджують незгоди та сварки «Де незгода, там часто шкода», «Де два козаки там три гетьмани». Важливу роль у пареміях відведено коню козака та його люльці: «Кінь, шабля, вітер в полі і ніхто не здолає козацької волі», «Козацька люлька – добра думка».

У прислів'ях про взаємини козаків зі своєю родиною поєднується і лірика, і гумор: «Проміняв жінку на тютюн та люльку», «Сніп з бородою, а козак змолодою». Ставлення козаків до смерті було дещо філософським, що також відображено у пареміях: «Іди ж козак світ за очима, неси свою смерть за плечима, не бійся смерті, поки живеш – її нема, а як умреш – тебе чортма».

Особливе значення відведено в пареміях внутрішнім рисам козака: «Не усе ж то козак, що списа має», «На козаку не буде знаку», «Познаєш пішого (голого) з сагайдаком». Часто у прислів'ях згадуються птахи й звірі, їхні характерні риси пов'язуються з рисами козака: «Козак терпеливий як віл», «Козак, як голуб: куди ні прилितить, там и пристане, а як спіткає його смерть, то й ніхто за ним не заплаче». У приказках показано і відношення до розуму козаків: «До булави треба голови».

У пареміях зафіксовано бажання волі, свободи, незалежності як найбільш типову ознаку козака: «Козак та воля – заласна доля». Крім того воля асоціюється з такими поняттями, як степ та поле: «Коли козак в полі, то він на волі». Велику увагу приділено такій рисі козаків, як бідність: «На козаку й рогожа пригожа», «Горе тому козакові, нема сіна лошакові», «Козак хороший, та нема грошей. - Хороший та без грошей», «Отак по козацькій: нема хліба, істи пляцки».

Аскетичний спосіб життя простих козаків показано в прислів'ях: «Звання козацьке, а життя собацьке», «Козак з бідною, як риба з водою». Втім, як би скрутно не було у житті, а «Козак з бідни не заплаче». Та поряд з цим український народ примічав і поведінку козаків у перервах між війнами у наступних пареміях: «Чому козак не гладок! Попоїв та на бок», «Як би хліб та одежа, ів би козак лежа», «Ох піч моя, піч! Коли б я на тобі, а ти на коні – славний би козак був з мене!». Тому як пересторога звучить для козаків прислів'я «Хто любить піч, тому ворог Січ».

Засуджується у пареміях і любов козаків до випивки, гулянки: «Куняє й наливає, наливає – випиває, випиває и куняє, – свого віку козацького доживає». Зневага до такої нерозсудливої поведінки козаків висловлена у наступних пареміях: «Чубатий йде – лихо за собою несе»; «Оттак! Славу під лаву! – Вони свою славу кинули під лаву (сказано про Запорозців)»; «Чим грішен?» – «Малим родився, п'яним умер, нічого не знаю...».

Які б негативні вчинки не здійснювали козаки у мирний час, у народній пам'яті їхні образи зафіксовані як героїчні, яким притаманні пошуки свободи, слави: «Козак – душа правдивая, сорочки немає – коли не п'є, так нужу б'є, а все не гуляє». Тому у свідомості українців козак і слава – це дві нерозривні сутності: «Де козак, там і слава», «Нуте, браття, або слави добути, або дома не бути».

Наведені приклади паремій козацької доби мають свою історію походження і виникли під впливом розвитку козацтва на Україні. У пареміях присвячених історії козаків поряд з суто історичною знаходимо культурологічну, економічну та політичну інформацію. А створені образи козаків, незважаючи на властиві їм вади, є втіленням національної вдачі, вільної індивідуальності що й донині залишається основою менталітету українців. Отже, фольклор продовжує залишатися єдиним витком інформації щодо історичного минулого нашого українського народу, а паремії є доречними і в багатьох теперішніх ситуаціях.

ХОВРАШКОВА ПОВИННІСТЬ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ

Маліцька Вікторія, учениця 8 класу Роганської гімназії Роганської селищної ради
Керівник: Пушкар Ірина Іванівна, керівник гуртка «Геологічне краєзнавство», методист
КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Вивчаючи Червону книгу України і Харківської області можна прослідкувати закономірність між зникненням певного виду тварин або птахів і зміною середовища їх існування або скороченням кормової бази. На Сході України такими прикладами можуть слугувати орел степовий, тхір степовий, орел-карлик, могильник, а головною причиною їх зникнення або значного зменшення популяції стало знищення цілісних ділянок степу, вирубання ділянок старого лісу в місцях постійного гніздування птахів, а також зменшення чисельності ховрахів, як головного об'єкту їх живлення.

У другій половині ХІХ століття ховрахи становили найбільшу небезпеку для зернових культур на території Харківської губернії, а отже і території Роганської волості.

Питання боротьби з шкідниками хлібних посівів у Харківській губернії постало у 1866 році, коли з'явилася велика кількість ховрахів і виникла необхідність ввести в повітах обов'язковий ховрашковий податок, який складав по 2 копійки в рік з десятини, або замість грошей вимагали здати по 4 ховрашкові шкурки (хвостики). Але, враховуючи, що загрозна для сільського господарства кількість ховрахів розподілялась по території не рівномірно (існували місцевості де ховрашки взагалі не зустрічалися, або не наносили значної шкоди), то деякі повітові земства вважали несправедливим такий грошовий податок. Тому в 1870 році губернське земство передало це питання на розгляд повітових земств. З цього часу ховрашкове питання вирішувалося у кожному повіті дуже по різному, як по характеру заходів боротьби зі шкідниками, так і за розміром винагороди за знищених ховрахів. [1, с. 33].

У Харківському повіті боротьба з ховрашками розпочалася тільки у 1879 році, коли повітовій земській управі вперше було відкрито кредит в розмірі 200 рублів на витрати по винищенню ховрахів. При цьому була прийнята премія у 3 копійки за хвостик [2, с.133-134].

В перші три роки 200 рублів було достатньо для виплат винагород. У січні 1882 року повітова управа звітувала про виконання ховрашкової повинності. По Роганській волості знищено 1776 ховрахів на суму 53 рубля 28 коп, а по всьому повіті - 15723 ховраха на загальну суму 471 руб 69 коп [4, с. 50]. Ця сума на 272 рубля 98 коп. перевищувала суму, заплановану для винагороди, за знищених ховрахів. Тому на 1883 рік повітові земські збори були вимушені збільшити ці кошти до 500 руб. [3, с. 28].

Однією з причин таких «перевищень» повітова управа вважала дуже великий розмір виплат земських премій за кожного знищеного ховраха і пропонувала повітовим зборам зменшити розмір винагороди з 3 до 2 копійок за хвостик [4, с.50]. Ця пропозиція управи у гласних викликала певні дебати. Одні підтримували управу і аргументували це тим, що «крестьяне ловили овражков, не зная об установленной земским собранием плате. Истребляя овражков они тем самым спасали свои поля» [4, с.44]. А інші засідателі наполягали на тому, що зменшення суми оплати призведе до «ослабления энергии у крестьян, в следствии чего количество овражков увеличится» [4, с.45]. В 1883 році була також виявлена афера, яка суттєво вплинула на рішення зменшити винагороду за одного ховраха до 2 копійок. Були помічені випадки, коли селяни сусідніх повітів, де за одного ховраха виплачували менше ніж 3 копійки, здавали свою здобич до Харківської повітової управи, яка і повинна була своїм коштом виплачувати гроші за ховрахів сусідніх повітів [1, с. 36]. В результаті довгих суперечок земські збори постановили, що за знищення ховрахів буде видаватися премія по 2 копійки за кожний хвостик [4, с. 45].

Ще одна виявлена у 1883 році афера змусила повітові збори підняти питання про заміну знаку знищених ховрахів з хвостиків на лапки. Аргументувалась така пропозиція тим, що зі шкурок селяни підробляли хвостики і тим самим отримували незаконні винагороди, а також тим, що в інших повітах губернії за знак вже давно прийняті лапки [5, с. 6]. Збори підтримали такі зміни і затвердили знак знищення ховраха – усі чотири лапки, а також, для більшого заохочення селян, суму виплат винагороди за знищеного ховраха з 1 січня 1884 року знову підвищили до 3 коп за штуку [5, с. 6].

Знищення ховрахів селяни розпочинали з ранньої весни «когда зимней спячки он вля и неповоротлив» [2, с. 153-154], а також в цей час йому ніде було сховатись, бо в цей час в його норі був відкритий лише один отвір.

Методи, які застосовували селяни для відлову ховрахів були самими різноманітними. Так на повітових зборах у травні 1880 року було запропоновано для відлову ховрашків використовувати каптанчик всього по 4 копійки за штуку. В Харківському обласному архіві зберігся документ складений повітовим справником зі слів селян Роганської волості, в якому дуже детально описуються методи, якими вони користувались при знищенні ховрахів [6]. Щоб дістати ховраха селяни заливали їх нірки водою, витягували їх з нірок спеціальними крючками та петлями. Селяни сконструювали спеціальну трубку із жести з гачками всередині – ховрах влязав всередину трубки, а вже вилізти з неї не міг.

Цікаво відзначити, що в цьому документі згадується, що селяни Роганської волості знайшли спосіб, як ховрахів використовувати у господарстві: «кроме того из овражков можно топить сало, которое употребляется вообще для смазки и натирания шей рабочих волов» [6].

Уявлення про кількість ховрахів, які знищувались на полях Роганської волості, та кількість коштів, які за них сплачувались волості, складається з перегляду звітів волосного правління. У звітах за травень-червень 1882 року наводяться такі цифри: до 3 травня знищено 2189 ховрахів; з 3 по 11 травня - 800; з 10 по 31 травня - 2391; з 31 травня по 15 червня -1744 [11а, лист 2,15, 23, 31]. У рапорті поліцейного урядника від 26 травня 1882 року сказано: «Представлено в управу 3562 хвостика на сумму 71 руб 24 коп. Находится при волости 798 хвостиков – на 15 руб. 96 коп. Всего уничтожено овражков 4360 на сумму 87 руб 20 коп» [6, лист 9].

На засідання Харківських повітових зборів у лютому 1887 року у доповіді про ховрашкову повинність наголошувалось ще на одному, як би ми зараз сказали – екологічному методі знищення ховрахів. «Кроме того весьма полезно было бы циркулярно оповестить по волостям о

неистреблении полезных животных и птиц, которые сами уничтожают овражков» [1, с. 38]. І далі перераховуються тхір, куниця, перевязка, ласка, а з птахів: орел-білохвіст, яструби, лунь, рибалка, жовтобрюх.

Отже ми можемо відзначити, що відбування ховрашкової натуральної повинності у другій половині ХІХ ст. було зумовлене великою кількістю ховрахів, які впливали на врожайність хлібних посівів. Але цей відлов ховрахів значно не впливав на кількість їх А майже до повного винищення ховрахів на території Харківського повіту привели глобальне розпахування території, тобто зменшення ореалів життя, а також використання на полях техніки, гербіцидів та пестецидів.

1. Журналы экстренного земского собрания Харьковского уезда, 10 февраля 1887. - Х., - тип. Каплана и Бирюкова, 1887.
2. Журналы очередного земского собрания Харьковского уезда с 25 по 30 мая 1880. - Х., - тип. И.М. Варшавчика, 1880.
3. Журналы Харьковского очередного уездного земского собрания с 25 по 29 мая 1881 с приложениями. - Х., - тип. И.М. Варшавчика, 1881.
4. Журналы экстренного уездного земского собрания с 26 по 27 января 1882 с приложениями. - Х., - тип. И.М. Варшавчика, 1882.
5. Журналы Харьковского очередного уездного земского собрания 7-13 июня 1883. - Х., - тип. И.М. Варшавчика, 1883.
6. ХОДА, Ф. 69, оп.1, справа 45а, листи 2, 9, 10, 11, 14, 23, 31.

ІСТОРИЧНІ НЕТОЧНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТОПОНІМІВ І ГІДРОНІМІВ КІРОВОГРАДЩИНИ

Маляренко Маргарита, вихованка гуртка фольклорно-етнографічного краєзнавства «Тясмин», Світловодського Центру дитячої та юнацької творчості, Кіровоградська область.
Керівник гуртка – Маляренко Олександр Олександрович

*«Пізнати Божу Суть – ось справжнє і найвище нагорода
для душі людської, що відправлена Творцем на Землю!»
Піфагор*

Постановка проблеми. Українська мова є однією з найпоширеніших мов в світі. Фахівці розрізняють близько 7 тисяч мов і діалектів на планеті Земля. За кількістю носіїв наша мова займає двадцять шосте місце. Перший друкований буквар, виданий українським автором, мав назву «Наука до читання й розуміння слов'янського письма». Він вийшов в світ у Вільні (нині – Вільнюс) у 1596 р. зусиллями Лаврентія Зизанія. До книжки було додано словник, який містив 1061 слово.

Аналіз публікацій щодо спорідненості російської мови з українською показує, що в сучасній українській мові, на відміну від російської, збереглися давньослов'янські назви місяців: січень (час вирубки лісу), лютий (люті морози), березень (тут існує кілька тлумачень: починає цвісти береза або палили березу на вугілля), квітень (початок цвітіння берези), травень (зеленіє трава), червень (червоніють вишні), липень (початок цвітіння липи), серпень (від слова «серп», що вказує на час жнив), вересень (цвітіння вересу), жовтень (жовтіють листя), листопад (опадає листя), грудень (від слова «груда» – мерзла колія на дорозі).

Метою цієї дослідницької роботи є спроба встановлення історично достеменних назв міст, селищ і річок. Нехтування семантикою цих лексичних одиниць призвело до виникнення проблемних питань їхнього правопису. Наприклад, сьогодні ми маємо сумніви, як писати: Ново-Георгіївськ, чи Новогеоргіївськ? Тясмін, чи Тясмин? Назви річок і міст втрачають сенс свого побутування через зайві літери, чи, навпаки, за їх відсутності виникає втрата самоідентифікації.

Виклад основного матеріалу. Більше ста років тому, під час чергової русифікації російськими чиновниками було спотворено безліч українських прізвищ. Так, український рід Чехів у дев'ятнадцятому столітті став чомусь Чеховими. Дід Антона Павловича Чехова ще був Чехом, і сам Чехов писав, що дід його – українець. Досить кумедно Дейнеки перетворились на Денікіних. Козаки Розуми стали Розумовськими, Чайки стають Чайковськими. Дід Петра Чайковського, великого композитора – Петро Чайка – закінчив Києво-Могилянську Академію і його як медика російський уряд відрядив штаб-лікарем у В'ятку. Ймовірно, українська атмосфера в родині Чайковських збереглася набагато краще, ніж у Чехових, бо з юнацтва майбутній

композитор майже щороку по кілька місяців жив в Україні, де написав понад тридцять творів, серед яких – опери «Коваль Вакула» («Черевички»), «Мазепа», пісня-романс «Садок вишневий коло хати», дует «На городі коло броду» на слова Тараса Шевченка.

Давні пісні і перероблена історія, «виправлена» мова і зморений голодом український народ... Війни. Повстання. Кобзарі...

Дивна річ, Кобзарі за всі часи свого існування, до тисяча дев'ятсот тридцять другого року, визнавали авторство лише Григорія Сковороди і Тараса Шевченка. Решта усні поетичні тексти цитувалися без вказівки авторства.

Основною проблемою цього дослідницького матеріалу є те, що за довгі часи державності українці зіткнулися з таким явищем як асиміляція (от лат. assimilation – у широкому сенсі під асиміляцією розуміється процес, у ході якого дві або більше групи, що різнилися раніше внутрішньою організацією, ціннісними орієнтаціями, культурою, створюють нову спільність, в якій відбувається зміна групової самоідентифікації, втрачається відчуття своєї самобутності, специфічності). Найбільш часто цей термін вживається для означення міжетнічних процесів, під час яких сформований етнос зазнає вплив з боку представників інших націй. Це позначається на мові, культурі, звичаях. З одного боку, цей процес несе певне оновлення, що є позитивним явищем. Однак, здебільшого, асиміляція позначається негативно, оскільки призводить до повної втрати національної самоідентифікації. Через це виникає сумнів на психологічному рівні, до якого народу себе зарахувати?! Академік Борис Греков поширив свою думку, що якби ми знали життя слів, то вся історія розкрилася б перед нами...

Наддніпрянина. Кіровоградська область. Місто Світловодськ. Свій відлік новостворене місто бере з тисяча дев'ятсот п'ятдесят четвертого року. Дивна річ, поселення гідробудівників декілька разів змінювало свою назву: Хрущов, Кремгес, Світловодськ. А що було до створення Кременчуцького водосховища і поселення гідробудівників біля села Табурища. Які села і міста поглинуло в себе «рукотворне море» країни Рад? Які назви річок, озер, урочищ зникли з сучасної мапи України?

Отже, спробуємо зрозуміти походження і правопис деяких топонімів, гідронімів тощо. Топоніми – це географічні назви. Гідроніми – назви морів, річок та озер. Наприклад, головна річка Наддніпрянини – Дніпро – має декілька назв: Славутич, Борисфен, Озу. Другою, проте не менш важливою річкою є Тясмин. І ось тут виникають питання правопису. На сучасних мапах України і в словниках зазначається – Тясмин. Топонімічний словник довідник української СРСР пояснює, чому ця річка отримала таку назву: «*Тясьмин* – річка, права притока Дніпра. Назва від тюркської ТАШ «КАМЕНЬ» [сторінка у словнику стоп'ятдесятьперша]. Що стосується саме цього тлумачення – є протиріччя у цьому ж словникові. Читаємо: «*Великий Куяльник* – р., впадає в Куяльницький лим. Чорного моря. Назва від тюркської КАЯ «КАМІНЬ» [сторінка тридцять третя]. Отож порівнюємо: тюркські слова ТАШ і КАЯ в українській (слов'янській) мові мають однакове значення «КАМІНЬ». Чи можливо таке насправді? А яке написання цієї річки було ще раніше? Беремо «Військовий статистичний огляд РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ. Том одинадцятий. Частина перша. Херсонська губернія» тисяча вісімсот сорок дев'ятий рік. На сторінці двадцять сім бачимо: «*Тясьминь*». Отже, хочу ще раз нагадати вислів видатного Піфагора: «*Пізнати Божу Суть – ось справжнє і найвища нагорода для душі людської, що відправлена Творцем на Землю!*». Отож, давайте разом, хоча б спробуємо пізнати суть свого буття та тих слів, які протягом свого життя промовляємо!

«ВИНИКНЕННЯ ІТАЛІЙСЬКИХ КОЛОНІЙ В КРИМУ У XIII-XIV ВІКАХ»

Мандріч Єлизавета, учениця 10 класу КЗ «Харківська санаторна школа №9»
Харківської Обласної Ради. Керівник: Гасан Євгеній Юрійович, вчитель історії
КЗ «Харківська санаторна школа №9» Харківської Обласної Ради.

Метою дослідження є всебічний розгляд процесу італійської колонізації в XIII-XIV столітті, його причин і передумов, а також проблем з автохтонним населенням, внутрішнім чиновницьким апаратом адміністративного устрою, торгівлі та повсякденному житті, що виникли на території утворених факторій.

Актуальність теми полягає в необхідності заповнення «білих плям» в історії Кримського півострова, а також міжнародних торгових відносин.

Географічні рамки охоплюють південний берег Криму, а також регіон Лігурія, а саме територію Генуї і Венеції як основних італійських міст - метрополій даного періоду.

Хронологічні рамки визначаються періодом від завершення IV хрестового походу і падіння Константинополя (1204 рік), який запустив процес колонізації до захоплення турками практично всіх генуезьких центрів під час експансії на південному березі Криму в 1475 році.

Об'єктом дослідження є італійські колонії, що виникли на південному березі Криму в XIII-XIV столітті.

Предмет дослідження: визначення особливостей колонізаційної політики Італії в Північному Причорномор'ї в XIII-XIV столітті.

У XIII - XIV століттях Генуя і Венеція - це великі торговельні та адміністративні центри розташовані на півночі Апеннінського півострова які до цього часу перетворилися в сильні морські республіки. В XI - першій половині XII ст. відзначається явна перевага венеціанців. Розташування на основних торгових шляхах і становлення Генуї і Венеції як головних транзитних портів давала величезні прибутки. Контроль над транзитною торгівлею між Європою і Азією поставив в залежність від італійських торговців багато європейських держав і Візантію. Це призвело до того що в XIII - XV століттях Генуя і Венеція були найбільшими центрами міжнародної торгівлі. Відносини між цими державами носили складний і часто ворожий характер, що з гоном переріс у відкрите протистояння у XIII столітті.

Хід подій X - XIII століть дозволив Генуї і Венеції сильно укріпити свої позиції на всьому узбережжі Середземного моря. Міць італійських республік росла так як через них здійснювалась в основному торгівля між Сходом і Заходом і вже з 1204 року вони стали головними посередниками в середземноморській торгівлі.

Географічне положення і адміністративний устрій держав за принципом торгової компанії є передумовами до конкуренції в Середземномор'ї. Візантія залучала на свою сторону то венеціанців то генуезців. Це призвело до зіткнення торгових інтересів Генуї і Венеції в XIII - XV ст. Прагнення до монополії на візантійському ринку є основною причиною суперництва в Східному Середземномор'ї. Важливим є те що генуезці і венеціанці прагнули до монополії на ті ж товари. Присутність в Східному Середземномор'ї і пізніше в Причорномор'ї таких сильних торгових республік призвело до конкуренції Генуї і Венеції протягом XIII - XV ст.

МИСЛИТИ – ОЗНАЧАЄ ВЛАСНЕ КАЖУЧИ, ОСЯГАТИ ТА ВИРАЖАТИ РІЗНОМАНІТТЯ В ЄДНОСТІ

Мархалюк Дмитро, учень 5-А класу Харківської спеціалізованої школи I-III ступенів
№108 Харківської міської ради Харківської області
Керівник: Іванов В.Л., учитель історії

Пізнання нашого світу розпочинається зі сприйняття та породжує мислення людини. Воно супроводжує всі психічні процеси. Власне мислення надає нам можливості максимально вийти за межі почуттів, розширити границі й глибину наших знань, зображає суттєві зв'язки та взаємозв'язки серед об'єктів, зображаючи знайоме, яке веде нас у невідоме. Ми по своїй природі є розумними істотами та це підкреслював філософ з Франції Жан-Поль Сартр: «Я сам — це і є мої думки. Через це я не можу зупинитися! Я живу, тому що я розмірковую, а не мислити я не можу».

Мислення являється необхідною умовою радості, воно доставляє людям величезне задоволення, викликає бажання краси та величі, звільняє від ледарства і туги. Григорій Сковорода зауважив: «Ви дізнаєтесь правду — коли сонце увійде у вашу кров». Проблеми та погані моменти, що являються вихідною точкою мислення, спонукають людину, здебільшого на розумову діяльність. Прикладом є внутрішній конфлікт через знання або незнання. Причинами проблемних ситуацій завжди є брак інформації та нестача знань. Наявні проблеми активізують мислення людини. Філософія пояснює мислення як соціально обумовлений процес, якість якого може змінюватися через розвиток. Луцій Анней Сенека передбачив: «Настане час, відколи наше покоління буде здивоване тим, про що ніхто не знав, що є таким очевидним».

Мислення — це інтелектуальна та практична діяльність, оскільки воно поєднує знання та творче перетворення образів та думок, записаних у пам'яті. Це завжди активна зміна діяльності в результаті розумової праці.

Основними процесами мислення завжди виступали аналіз та синтез.

Аналіз являється уявним відокремленням властивостей від об'єкта, відокремленням певних частин даного об'єкта, елементів та ін. Аналіз є необхідною умовою наукової подачі фактів. Він націлений на повноту, глибину й точність. Аналіз є першим етапом вивчення кожного явища. Наприклад, під час вивчення тексту ми ділимо його на епізоди, фрагменти, композиції та на менші сегменти (речення, слова, склади, фонемі); ми шукаємо різні конструктивні зв'язки між ними, зовнішні відмінності та внутрішню єдність. Пізніше всі ці компоненти поєднуються між собою.

Поєднання окремих компонентів предмета в одне ціле називається синтезом. Синтез як процес мислення може відбуватися на різних рівнях людської діяльності, від простого механічного поєднання частин цілого до створення наукової теорії, заснованої на узагальненні окремих фактів та матеріалів дослідження. Це може відбуватися як на основі сприйняття, так і на основі спогадів та ідей.

Операції аналізу та синтезу мають протилежний характер і насправді тісно пов'язані між собою. Без аналізу не відбувається синтезу і навпаки. Вони беруть участь у кожному процесі мислення. Нерозривна єдність аналізу та синтезу реалізується в когнітивному процесі порівняння.

Порівняння є уявним проведенням паралелі між двома або більше об'єктами з метою виявлення загальних чи різних властивостей. Це простий процес, завдяки якому розпочинається пізнання. Костянтин Ушинський вважав, що порівняння є основою кожного розуміння і мислення, ми знаємо все на світі лише шляхом порівняння: «Якби ми знайшли предмет, з яким нам не було з чим порівнювати, ми б не могли сказати про це нічого».

Через порівняння предметів або явищ, ми наголошуємо на їхніх найпоширеніших властивостях і відповідно узагальнюємо. Узагальнення — уявне групування об'єктів за загальними та основними ознаками. Наприклад, за загальними ознаками ми поєднуємо вишню, гвоздику, кров, сире м'ясо в одну групу — за кольором, але це не є основною властивістю. Ми об'єднуємо стіл, стілець, портфель, крісло та меблі за основними ознаками. Якщо ми узагальнюємо об'єкти за їх властивостями, ми змушені абстрагуватися від об'єктів.

Тож я повністю погоджуюсь, що мислення — це поєднання знання, мудрості, розумових дій і особистого ставлення до будь-якої діяльності, адже мислення є не лише мозком, а живою істотою.

«ГЛОБАЛЬНА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ПРОСТИХ ГРОМАДЯН»

Масич Яніна, вихованка гуртка «Велосипедний туризм»

Кобеляцької районної станції юних туристів Полтавської області

Керівник: Шабалтій О.М., керівник гуртка Кобеляцької районної станції юних туристів

В наш час багато говорять про європейську інтеграцію України. Наші люди прагнуть жити впевнено і спокійно як це відбувається в Європейському Союзі. До початку пандемії українці масово виїздили в країни Європи (не знайшовши себе з різних причин в Україні) на заробітки далеко не престижні. Вже не дивина, коли юнаки та дівчата вступають до закордонних вишів. Міграція населення стала звичним явищем. Ці факти свідчать про те, що Європа приваблює нас, особливо молодь. Якщо нам вдасться почерпнути досвід у німців чи поляків, започаткувати в себе щось прогресивне або продемонструвати на заході свою культуру, самобутність це теж буде кроком до Європейської інтеграції.

Раніше вихідці із Східної та Центральної України теж бували у Європі, придивлялися до тамтешніх традицій, моральних цінностей, способу життя. Так великий мислитель і мандрівник Григорій Сковорода у 1745 році у складі Токайської комісії, куди його взяли як людину, добре обізнану в музиці та чужих мовах виїхав до Угорщини - закуповувати вино. Упродовж наступних п'яти років йому вдалося побувати також в Австрії, Словаччині, Польщі, а може, і в Італії, Чехії та Німеччині. Там він вдосконалював свою освіту, ознайомився з тодішніми вченими і

філософами. Це відіграло велику роль у його формуванні як ученого європейського рівня, філософа нової вільної думки, літератора і художника. Будинки у Братиславі й Токаї, в яких свого часу мешкав Григорій Сковорода, прикрашають меморіальні дошки. «Світ ловив мене, але не спіймав». Не знаємо, що достеменно мав на увазі учитель вічності, але світ його пам'ятає, шанувальники та послідовники донині керуються мудрим вченням філософа.

Моя пошукова робота стосується вивчення теми європейської інтеграції на місцевому рівні (на прикладі Кобеляцького району Полтавської області). Ще на початку 90-х років ХХ століття започаткована тісна співпраця Кобеляцького району та міста Зінген із Німеччини. Згодом Кобеляки та Зінген стали містами-партнерами. Започаткування, зміцнення та розвиток партнерських стосунків між містами різних держав можна назвати народною дипломатією. Завдяки такій народній дипломатії Кобеляки вже три десятиліття рухаються в напрямі Європейського вибору.

Народна дипломатія Кобеляцького краю розпочалася з ініціативи громадського діяча із Німеччини Вільгельма Вайбеля, який тривалий час займався пошуком колишніх оstarбайтерів. 30 червня 1990 року в Кобеляках відбувся перший всеукраїнський з'їзд колишніх каторжан, була створена їх громадська організація. Далі розпочався обмін делегаціями із представників влади та громадськості. У вересні 1992 року наша спортивна делегація (40 чоловік) побувала в Зінгені на міжнародних змаганнях за участі спортсменів з Німеччини, Великобританії, Італії, Австрії. В травні 1993 року відбулося підписання договору про партнерство між містом Кобеляки та Зінген.

Далі розпочалася регулярна співпраця. Німці постійно надсилали в Кобеляки гуманітарні конвої. Для прикладу: у жовтні 1995 року в Кобеляки прибув черговий вантаж - автомобіль швидкої допомоги «Фольксваген», оснащений апаратурою, операційний стіл унікальний, як для нас, наркозно-дихальний апарат, апарат УЗД, інкубатор для виходжування новонароджених, велика кількість медикаментів та іншого медичного обладнання, 20 велосипедів для служби соціальної допомоги. По оцінках того часу вантаж був оцінений на суму до 700 тисяч німецьких марок. Зінген постійно відвідували делегації кобелячан.

Результатом першого десятиліття партнерства можна назвати знайомство з європейським способом життя. Накопичувався досвід ринкових перетворень, вивчався стан життя за кордоном, щось сприймалося, щось відкидалося, а загалом у свідомості громадян приходило розуміння необхідності впровадження в повсякденне життя європейських цінностей. Неодноразово наші аграрії вивчали досвід роботи в агропромисловому комплексі Німеччини, зокрема неодноразові зустрічі з німецькими фермерами дали позитивний поштовх розвитку фермерства і у кобеляцькому районі. В делегація брали участь працівники медицини, молодь, спортсмени, учасники художньої самодіяльності та громадських організацій, що також в певній мірі формувало в свідомості інший спосіб життя. Німецька сторона працювала над програмою надання гуманітарної допомоги, особливо медикаментами і забезпечення хворих інсуліном, якого в той час в Україні бракувало. За перші десять років партнерство укріпилося і вийшло на вищий рівень розвитку.

Надалі стосунки зміцнювалися і розвивалися. Партнерство заради миру, взаєморозуміння та прогресу. Можна сказати що під таким гаслом будувалися стосунки між Кобеляками та Зінгенком. Все робилося для того, щоб через спілкування торувати шлях Європейського вибору України. На жаль, цей рух іде не такими темпами як би хотілося з огляду демократії, прозорості і в підсумку досягнення стандартів життя як у країнах Європи.

Велика увага у партнерських стосунках приділялася наданню гуманітарної допомоги закладам медицини. Також завдяки німецькій допомозі зараз у Кобеляках працює дві пожежні машини, утеплено приміщення кількох шкіл. Наші юні спортсмени мали можливість взяти участь у міжнародних змаганнях. Делегації, до складу яких входили керівники району разом з представниками громадськості, фахівцями з різних сфер господарювання, неодноразово відвідували місто-побратим, мали можливість побачити, вивчити досвід європейського господарювання та перенести його на терени Кобеляччини. Також, наш район неодноразово відвідували друзі з Німеччини, які були приємно вражені гостинністю та теплим прийомом, українськими піснями у виконанні народних колективів «Калина» та «Чебреці».

Сьогодні настав час якісно нового рівня взаємовідносин – активно обмінюватися інформацією, збільшити кількість делегацій різних спрямувань, що сприятиме зближенню

людей. Нам завжди буде корисним досвід господарювання і життя в Німеччині для майбутнього вступу України у Євросоюз. Допомогу, яку нам надав Зінген, ми сприймали і дякували за це, але на новому етапі варто шукати взаємовигідні зв'язки. Україна має бути в Євросоюзі і мати хоч невеличкий плацдарм в Зінгені завжди буде надійною підтримкою нам на цьому шляху. Практика партнерства довела, що при бажанні можна жити в мирі, порозумінні та злагоді з усіма народами і творити добро, яке прості люди завжди оцінять. Ми, представники молодого покоління, продовжимо багаторічну справу українсько-німецького партнерства та спрямуємо всі свої зусилля на зміцнення дружби міст Кобеляки та Зінген, що сприятиме вирішенню глобальної проблеми – євроінтеграції України.

ОБРАЗ СМЕРТІ В УКРАЇНСЬКИХ КАЗКАХ В КОНТЕКСТІ ФІЛОСОФІЇ

Масленіков Максим, Фесенко Марія, учні Комунального закладу «Харківська санаторна школа №1» Харківської обласної ради, вихованці Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради. Керівники: Свічкарь Н.О., учитель історії Комунального закладу «Харківська санаторна школа №1» Харківської обласної, Пристюк Н.П., керівник гуртка Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Люди завжди боялися того чого не могли пояснити, надаючи цьому магічних та містичних рис. Напевно наймістичнішою подією нашого життя є смерть. Про кінець свого існування, не без філософського підтексту, люди складали пісні та казки. Український фольклор не залишився осторонь цього філософсько-містичного аспекту нашого життя.

У різних народів смерть сприймали по-різному. Китайці не відносили смерть до якоїсь трагічної події. На їхню думку людина залишається серед живих, але вже як покійник. Вона переходить в інший стан існування і не потрапляє в інший світ. У Стародавньому Єгипті смерті можна уникнути шляхом муміфікування тіла померлого, або створення статуї як нового тіла. У Стародавній Греції смерть намагалися пояснити і з філософської та міфологічної точки зору. В античній міфології однією з перших була сформульована можливість проведення суду після смерті людини, на якому будуть виміряні всі вчинки людини, погані і хороші. Ці вчинки надалі і визначають місце подальшого постійного перебування людини. Точка зору Епікура полягала в переконанні про існування у людини відчуттів, завдяки яким вона здатна сприймати і оцінювати навколишній світ[2]. На його думку, смерть полягає в позбавленні відчуттів, тобто людина втрачає можливість сприймати світ навколо нього. Як можна було помітити, смерть не має визначеного образу, або характеристик. Це або стан втрати відчуттів, стан переходу від однієї форми життя до іншої або щось чого можна легко уникнути створивши собі «нове тіло». Про смерть в українському фольклорі склалися змішані уявлення. Образ смерті визначався як звільнення душі від грішного тіла і як антропоморфна істота з якою можна поспілкуватися. Крім того українці розподіляли смерть на види. У своїй книзі «Життя незкінченне» етнограф Валентина Сушко зазначає: «Українці Слобожанщини розрізняють смерть очікувану («свою») та неочікувану («не свою», «наглу»).[4] Як ми можемо побачити українці визначали смерть як подію на яку можна очікувати, тобто розглядали її як на кінцевий логічний етап свого існування. Таке відношення до смерті притаманне середньовічному уявленню, яке було описане істориком Філіпом Арієсом, який виділяв п'ять типів уявлень про смерть, прив'язуючи їх до певного історичного періоду.[3] Таке уявлення визначалося як «смерть приборкана», тобто та яку очікують, та яка схожа на сон. Проте віднести уявлення українців про смерть тільки до цього типу не є коректним, оскільки як вже було зазначено вище український фольклор мав декілька образів. І одним з таких образів є смерть як демонологічного персонажу, що уособлюється як особа жіночої статі старшого віку з відповідними атрибутами(коса, труна, тощо). «Характерною особливістю Смерті-демонологічного персонажу, є те що і тут вона перебуває у двох іпостасях: звичайної бабусі без усіх атрибутів – тоді її не впізнають, та з атрибутами – тоді її бояться, але вона залежно від намірів або заспокоює людину, або попереджає про свій обов'язок.»[4] За народним світосприйняттям Смерть не тримає на людей зла, тобто не є злим духом, а навпаки має характеристику милосердної та жалісної істоти, що згодна піти кумою до бідних, упосліджених батьків, навчити лікарського мистецтва. Однак перехитрувати її не може

ніхто(казка «Кума Смерть»). У закарпатській казці «Життя та Смерть» Смерть погоджується на заміну душі хворого хлопчика на душу будь-кого з родичів, коли ж матір пропонує свою душу Смерть, розчулена такою самопожертвою залишає жити і матір і хворого хлопчика. Як ми можемо побачити, Смерть у своєму антропоморфному образі не викликає остраху, а навпаки повагу, виступаючи у образі провідника між світом живих та світом мертвих. Але певних трагізм у приході Смерті зберігався, і тут за поділом Арієса її можна віднести до «смерті твоєї», коли смерть близької людини переживається болісніше ніж можлива своя. Зараз традиції перестають мати такий вплив на наше життя, смерть сприймається як щось жахливе та бридке. Раймонд Моуди у своїй книзі «Життя після життя» пояснює це тим, що люди не маючи так званого «досвіду вмирання», визначають її як таке до чого не можливо бути готовим, або те з чим можна змиритися.[1] Оскільки смерть є законом буття і природи, людина як наділена розумом істота шукає можливості його обійти, а не знаходячи відчуває себе заручником власного існування.

Отже, можна зробити висновок, що уявлення українців про Смерть мали прихований філософський підтекст, який у повній мірі розкривав сутність Смерті. Проте відділення сучасного покоління від надбань предків призвело до появи страху Смерті, розв'язати який зможе вкінці кінців або філософія або медицина.

Список використаної літератури

1. Раймонд Моуди «Життя після життя» URL:<http://lib.ru/MOUDI/moudi.txt>
2. Карпович Е.А., Донских Д.А. «Проблема восприятия смерти и бессмертия» URL:<https://medconfer.com/node/11566>
3. Пивоев В.М. «Смысл смерти» URL:<http://culturolog.ru/content/view/184/8/>
4. Валентина Сушко «Життя незкінченне»

МАНДРІВКА В МИНУЛЕ

Маслій Анастасія, учениця 6 класу Слобідської ЗОШ І-ІІ ступенів
Краснокутської районної ради Харківської області
Керівник гуртка «Українське народознавство»: Карелова А.С.,
вчитель математики

*Хто не знає свого минулого,
Той не вартий свого майбутнього.
Максим Рильський.*

Кожна людина найбільше любить той край, де народилася і живе. Кожен з нас пишається своєю рідною землею, завжди хоче сказати про неї найкраще. А нашому народу є чим пишатися, на нашій українській землі живуть чудові, талановиті люди.

Історія українського народу – це історія безлічі українських родин, у тому числі і моєї родини. Ми шукаємо історію по музеях, архівах. Але вона поряд з нами, в наших родинках, в спогадах друзів чи знайомих. Всі ми повинні знати свій родовід, пам'ятати своїх прапрадідів, знати, чим вони займалися, як жили, чим славилися. Треба вивчати дерево свого роду. А дізнатися про це нам може допомогти сімейний архів – родинні фотографії, листи, альбоми та інші сімейні реліквії.

Можливо, хтось запитав: «А для чого це все зберігати?» Перш за все, це велика цінність, щоб пізніше показати дітям, онукам, правнукам, друзям, знайомим. Старше покоління з великою турботою відносяться до своїх духовних посвідок. Рідко знайдеш літню жінку в селі, котра б не приберегла в скрині предмети традиційного одягу своїх рідних. У домашніх архівах завжди можна знайти родовідні метрики, яким нема ціни та сімейні альбоми – літописи.

Багато речей залишилося нам з братом у спадок від наших близьких, які вони зробили своїми руками. В нашій сім'ї їх називають родинними реліквіями.

Науменко Поліна Олександрівна народилася 10 жовтня 1948 року в сім'ї робочих у селі Слобідка Краснокутського району Харківської області. До школи пішла в 1955 році. Закінчивши її у 1963 році, вступила до Карачінського сільськогосподарського технікуму. По закінченні працювала агрономом в Дергачівському районі. В 1972 році вийшла заміж, народила доньку Наталію, а в 1977-сіна Віталія. Доля вносить свої корективи. По волі долі переїхала з родиною до рідного села Слобідка, де і продовжила свою трудову діяльність.

«Моя мама Носовська Катерина Прокопівна мала чотирьох доньок. Жили небагато, але в любові. Мама мала великий хист до шиття одягу та до вишивки. Вишивати почала в ранньому

віці (десь у 5 класі), а в'язати і шити пізніше, коли народилася донька». Любов до вишивки перейняла від своєї мами. У їх родині вишивали всі жінки. Мама Поліни Олександрівни мала двох сестер, які були майстринями. Вони чудово шили, вишивали та в'язали. Саме тітка Марія навчила мою бабусю в'язати. Бабуся Логвиненко Наталя Євграфіївна також вишивала. Але, нажаль, нічого з вишивок не залишилось. Прадідусь моєї бабусі Полі Рашевський Євграф був великим майстром по виготовленню меблів, дверей, вікон. Його тримали при панському дворі. «Мої сестрички Настя, Віра та Наташа також вишивають чудові картини, в'яжуть. А Віра Тимченко дуже гарно малює картини. Декілька робіт своїх подарувала нашій школі.»

Моя бабуся добра, спокійна, талановита, найкраща. Якої ще нема в моєї бабусі вишивки, важко сказати. І все це вона виготовила власними руками. Її оселя нагадує музей вишиванки. Її вишивки-це неймовірна краса. Бабуся вишиває картини, котрі додають душі радості, а серцю – пізнання навколишнього світу.

Г.С.СКОВОРОДА: ЖИТТЯ, ТВОРЧІСТЬ, ПОГЛЯДИ

Мацкова Тетяна, Гавриш Марія, вихованки гуртка «Юні екскурсоводи»
Дергачівського будинку дитячої та юнацької творчості Дергачівської районної ради
Харківської області на базі Комунального закладу «Русько-Лозівський ліцей»
Дергачівської районної ради Харківської області
Керівник гуртка : Гавриш О.І.

Життя Григорія Сковороди повністю збігалось з його філософським вченням: **він жив, як учив, а вчив, як жив.**

Таке відповідність слова і справи – рідкісний випадок серед представників філософської думки всіх віків і народів. Саме ця цілісність приваблювала шанувальників Сковороди.

Григорій Савич був одним з найосвіченіших людей свого часу, він мав можливість зробити запаморочливу кар'єру, стати багатим і знатним, але він обрав життя страннічеських, аскетичне.

Що ж спонукало Григорія Сковороду свідомо піти на таке самозречення, прожити життя, сповнене поневірянь?

Дозволимо собі зробити припущення, що московські, а потім петербурзькі подорожі і були тією важливою точкою відліку його подальших мандрів....

У жовтні 1742 року в Москву за київським тракту прибуло кілька возів. Десяток юнаків в дорожніх свитках та малоросійських малахаях, вийшовши з возів, з подивом дивилися на всі боки. Навколо – натовп народу, гуляння, феєрверки ... Все пояснювалося просто: в Москві ось вже півроку проходили урочистості з нагоди коронації Єлизавети.

Буквально відразу після сходження на престол Єлизавета видала указ про поповнення своєї «крапель придворних півчих». Чи варто говорити, з яким завзяттям почали збирати з усією Лівобережній і Слобідській Україні музично обдарованих юнаків! І ось до Першопрестольної прибули хористи. Серед них був світлоокій, стрижений по-козацьки Григорій Сковорода – так звали майбутнього філософа і поета. А тоді, в жовтні тисяча сімсот сорок другого це був двадцятирічний парубок Гриць.

Через співочої кар'єри йому довелося залишити навчання в Києво-Могилянській академії та милу серцю Слобідську Україну.

Незважаючи на те, що батьки Сковороди були бідними селянами, вони знайшли кошти на освіту двох синів. Гриць рано пішов в церковно-приходську школу і вже в сім років читав Псалтир; у свята і в неділю він ходив співати в церкву.

За словами його друга і біографа Михайла Ковалевського, «... Григорій по сьомому році від народження мав схильність до богочтения, даруванням до музики, охотою до наук і твердістю духу. В церкві ходив він самовільно на крилос і співав чудово, приязно». У 16 років селянський син став студентом Києво-Могилянської академії! Однак повернемося в московську осінь 1742 року. Новопосвячені хористи відразу ж включилися в торжества. І тільки в грудні коронована королева Єлизавета і слідом за нею весь двір разом зі співочими придворної капели виїхали в Санкт-Петербург.

Прибувши санними дорогами в столицю, Сковорода з хористами оселився в старому Зимовому палаці.

Хористи капели розміщувалися в чотирьох кімнатах палацу, їх красиво по-придворному одягали, ситно годували. Оплату мали 25 рублів на рік – гроші на ті часи чималі. Розпорядок життя в палаці і графік занять співом були досить суворим. Щоденні репетиції тривали майже по десять годин. Куратори капели строго карали хористів за пияцтво і «нічні походеньки» з палацу.

Молоді люди займалися не тільки церковним співом, а й залучалися до участі в оперних виставах в постановках іноземних композиторів і диригентів, тому їм пропонувалося вивчення італійської та французької мов. Для «студея» Києво-Могилянської академії Григорія Сковороди це не було важким заняттям.

Він відрізнявся «спритністю в мовах» і добре знав латинь, адже викладання в Києво-Могилянській академії велося на латинській мові! Але самим унікальним природним даром Сковороди було почуття аскетичної заходи. Це і дозволило нашому герою не втратити себе в атмосфері пишної придворної життя, яка таїла в собі багато спокус для двадцятирічного юнака. Але природне почуття аскетичної заходи змусило Григорія відвернутися від спокус. Тут на тлі великосвітського столичного життя, нескінченних розваг і інтриг в душі його нестримно міцніло відторгнення від суєтності цього дозвольного світу. Ця вимушене життя при дворі, цілком ймовірно, стала важливим кроком самовизначення Григорія Сковороди. Можливо, що вже в ці роки перед ним зажеврила мета життя, яка полягала в даруванні себе іншим ...

Григорію Савичу 47 років. Вже написано безліч поетичних творів, які потім він об'єднає в збірник «Сад божественних пісень». Зростає слава про слобожанського філософа і поета. Але чому його не покидає це вічне відчуття несвободи?

*О діброво, о зелена! Моя матінко свята!
В тобі радість звеселена тишу, спокій розгорта.
Бо міста, хоча й високі, в море розпачу штовхнуть,
А ворота, хоч широкі, у неволю заведуть.*

І ось з палицею в руці, з торбою за плечима, в якій лежать нехитрі пожитки, Біблія, рукописи, флейта, Сковорода починає свої поневіряння по дорогах Слобожанщини, знаходячи тимчасовий притулок у друзів і знайомих в селах, хуторах, пасіках, дворянських садибах і монастирях. Мандруючи двадцять п'ять років, він навчав людей грамоті, співав їм свої пісні і передавав живе вчення про душу. У цей період їм написані основні твори. Але жодна книга не була видана за життя першого вітчизняного філософа, зачинателя національної філософської традиції. Правда, шанувальників у Григорія Савича було безліч. «В особі Сковороди відбувається народження філософського розуму в Росії; і в цьому першому ж лепет звучать нові, незнайомі новій Європі ноти, оголошується певна ворожнеча раціоналізму, закладаються основи зовсім іншого самовизначення філософського розуму», - писав, розробляючи свою концепцію російської філософії, Володимир Ерн.

Останні ж свої дні Григорій Савич провів на Харківській землі. Переказ свідчить, що він точно знав день своєї смерті і сам викопав собі могилу напередодні в парку маєтку Ковалевського, у якого гостював, і заповідав написати на своєму надгробку виконане глибокого сенсу і гумору вислів: «Світ ловив мене, але не спіймав»

С. МАНГУШ У РОКИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ (1918-1920 РР.)

Мацука Віталій, учень 11-го класу Мангушської ЗОШ І-ІІІ ст. № 2

Керівник: Мацука Анатолій Спиридонович, учитель історії Мангушської ЗОШ І-ІІІ ст. № 2.
Науковий керівник: Романцов Володимир Миколайович, професор, завідувач кафедри історичних дисциплін Маріупольського державного гуманітарного університету

Події Української революції та громадянської війни 1918 – 1921 років до нашого часу хвилюють суспільство, але сьогодні на фоні кривавих боїв в Донбасі, ми намагаємось більш доцільніше вивчати причини, хід, наслідки цієї війни, щоб протистояти агресії на Сході України. Приклади героїзму, віра в щасливе майбутнє, готовність пожертвувати собою задля перемоги, фронтове братерство сьогодні посідають надзвичайно важливе місце в патріотичному вихованні

молоді. Зараз відчувається безпосередня практична потреба суспільства у дослідженні саме цієї теми, адже то була війна між громадянами однієї країни, де брат повстав на брата; коли переплелися в один кривавий клубок національні, культурні, економічні проблеми.

Тема, досліджувана в даній статті, перебуває на перетині двох окремих проблем. З одного боку, це маловивчена сторінка в історії повстанського руху, з іншого - практично невідоме і недосліджене явище в історії грецької громади України. Незважаючи на те, що протягом останнього десятиліття вітчизняні історики доклали чимало зусиль з дослідження обох цих явищ, до сих пір залишилося багато «білих плям», які вимагають повноцінного вивчення.

Вивченням історії Української революції, а скоріше війни між білогвардійцями, які стояли за «єдину і неподільну Росію» і борцями за комунізм і світову революцію, займалися і займаються багато сучасних вчених. Науковці В.Н.Романцов, Л.Д.Якубова, В.Н.Чоп, В.Ф.Солдатенко, Г.А.Королёв, В.В.Верстюк [8, 9.] в своїх роботах розглядають причини і початок громадянської війни на Україні, аналізують основні тенденції у вивченні історії, військово-політичне становище в Північному Приазов'ї у період наростання громадянської війни і, особливо, під час квітневих боїв 1919 г.

Автор ставить собі за мету висвітлити основні події громадянської війни на прикладі невеликого грецького селища Мангуш, де йшли запеклі бої в 1919 - 1920 роках, і розкрити ступінь участі греків Приазов'я в махновському русі.

Грецьке населення, яке було найбільш чисельною та політично активною етнічною групою населення Північного Приазов'я, дуже чутливо реагувало на складну військово-політичну ситуацію в цьому регіоні. Греки становили близько половини населення Маріупольського повіту й здебільшого проживали в селах краю. Мобілізаційні заходи денікінців викликали запеклу протидію з боку грецьких селян. За таких умов до збройної боротьби долучилися селянські повстанські загони грецьких сіл, які утворилися наприкінці 1918 р. і були досить боєздатними. У цей же час під керівництвом ревкому в селі Мангуш утворився повстанський загін, який разом із бійцями з Ялти нараховував близько 1000 осіб. Вони орієнтувалися на Маріупольський підпільний повітовий комітет більшовиків [10].

Загін спільно з повстанцями прилеглих сіл Ялти, Мелекіного й Кальчика провів кілька успішних бойових операцій проти білогвардійців.[9]. У 1919 р. у с. Урзуф було створено загін під командуванням Ф. П. Попова (згодом - георгіївського кавалера М. І. Бурназова). У Ялті діяв місцевий повстанський загін, очолюваний В. Шурдою та О. Лук'яновим.

Грецькі повстанські загони діяли досить активно, мали значну підтримку серед населення. Спочатку вони діяли локально, переважно поблизу своїх населених пунктів. Але із часом повстанці втягувалися до військових дій на всьому регіоні Північного Приазов'я.

Приазовські греки брали активну участь у подіях громадянської війни. З грецьких добровольців Маріуполя та прилеглих сіл був створений боєздатний полк, який успішно воював проти білогвардійців. У 1920 році, коли червоні комисари всіляко намагалися утримати селян від контактів з повстанцями, особливо з Н. Махно, грецькі села стали для махновців надійними базами постачання живою силою, кіньми і продовольством. І тому зовсім не дивно, що в 1937-1938 роках Радянська влада згадала грекам їх участь в антибільшовицької боротьбі. Грецьку громаду звинуватили в створенні повстанської контрреволюційної організації, яка ставила собі за мету відірвати частину території СРСР і приєднати її до Греції. Обсяг заарештованих був настільки великим, що відомі краєзнавці І. Джуха, Л. Яруцькій безпідставно порівнюють розмір репресій в грецьких селах з геноцидом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аршинов П. А. История махновского движения (1918-1921 гг.): с портретом Н. Махно и наглядной картой района и движения. - Берлин, 1923 [Електронний ресурс] - Государственная публичная библиотека России. Режим доступа: <http://elibr.shpl.ru/ru/nodes/38774>
2. Белаш А.В. Белаш В.Ф. Дороги Нестора Махно (Историческое повествование). [Електронний ресурс] – К., 1993. Режим доступа: http://inform.org/upload/books/Political%20history/1918-1922/Beljash_Dorogi%20Nestora%20Makhno.pdf
3. Гражданская война на Украине. 1918-1920 : сб. док. и материалов : в 3т., 4 кн. / редкол.: С. М. Короливский (отв. ред.) [и др.] ; Арх. упр. при Совете министров УССР, Центр. гос. арх. Окт. революции и социалист. стр-ва УССР, Ин-т истории АН УССР. [Електронний

ресурс] - Киев: Наукова думка, 1967. Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009622>

4. Доклад Мариупольского парткома КП (б) У о повстанческой борьбе против деникинцев в Мариупольском уезде от 20 марта 1919 г. [Электронний ресурс] "Донецко-Криворожский коммунист" , №17. Режим доступу: <http://www.makhno.ru/other/45.php>

5. Караберов Л.С. 1898 року народження, с. Урзуф Запис зроблено на підставі листа до дочки, Караберовій К.Л.

6. Махно Н.И. Воспоминания. — Париж: 1936. [Электронний ресурс]

Сайт «Милитера» («Военная литература»): Режим доступу: militera.lib.ru и militera.org

7.Отрывки из рукописи: "Красные повстанцы и партизаны на Мариупольщине". Над рукописью работали: И. Л. Чубаров, Ф. Н. Церахто, Г. А. Латышев А. С. Кабаков [Электронний ресурс] г. Жданов 1967 – 1976 гг. Режим доступу: <http://www.chemicalyuk.narod.ru/8/history/mangush.html>.

8. Романцов В.Н.Грецькі села Північного Приазов'я в перший період Української національно-демакратичної революції // Історичні та політологічні дослідження.-Донецьк: ДонНУ, 2010.-№ 3 - 4 (45 - 46).- с.84-88

9. Романцов В.Н. Завершальний період громадянської війни на теренах Маріупольського повіту // вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія: Збірник наукових праць. – 2014.- вип.10.- С.38-46

10. Солдатенко В.Ф. Україна в революційну добу: історичні есе-хроніки: У 4 т.-Т.ІІІ.Рік 1919 // Український історичний журнал. - 2011.-№3.- с.209 - 212 [електронний ресурс].- Наукова електронна бібліотека наукових видань НАН України.- режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua>

МАК ЯК СИМВОЛ ТА ОБЕРІГ В УКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ ТРАДИЦІЇ СЛОБОЖАН

Мельниченко Ольга, вихованка народного художнього фольклорно-етнографічного колективу «Вербиченька» Нововодолазького БДЮТ Нововодолазької селищної ради, учениця 8 класу Нововодолазького ліцею №1

Керівники: Коваль Т.П., відмінник освіти, Коваль О.В., заслужений працівник культури України, відмінник освіти України

Однією із значимих рослин у народному світобаченні та календарній обрядовості українців є мак. Метою нашої роботи є дослідити символіку маку у світоглядному розумінні наших предків, застосування його в побуті та народній обрядовості.

В основі дослідження лягли польові етнографічні матеріали, зібрані вихованцями народного фольклорно-етнографічного колективу «Вербиченька» Нововодолазького будинку дитячої та юнацької творчості та особисто автором роботи в населених пунктах Слобожанщини.

За уявленням наших предків, мак виступає символом безмежності астрального світу: Сонця, Зірок; дівочої краси, щирих і чистих почуттів швидкоплинного життя і неминучості смерті; плодючості та заспокоєння; надійного оберіга від нечистої сили .

У своєму дослідженні ми переконливо доведемо високий сакральний статус цієї рослини як універсального оберігу та помічника людини в різних побутових ситуаціях, а також у календарній обрядовості протягом усього календарного року.

Традиційно в Україні мак освячували двічі на рік: на перший і на другий Спас. Найбільш поширеним обряд освячення маку в Слобідській Україні й нині є на свято Маковія, що відзначається 14 серпня. Освячений «маковійчик» як оберіг цілий рік зберігали на покуті за образами.

Велике пошанування свята Маковія підтверджується низкою прислів'їв, приказок, а також заборон в народному побуті слобожан, порушення яких вважалося гріхом.

Мак мав в українській культурі сакральне значення, як насіння, що захищало від нечистої сили. Цінними є свідчення респондентів про трьох-, семи-, і навіть дев'ятиразове освячення макового зерна у різних церквах (на Маковія, на Великдень). Таким чином збільшується оберігова функція освяченого маку. Такий мак завжди людина повинна мати при собі з вірою в його чудодійну силу і допомогу.

Ритуальною їжею на Маковія були прісні коржики з маком і медом – «шуляки», «макорженики», «маківники»: «Коржі з маком пекли на Маковія – маківники. Ото череп'яні макітри, як намнемо маку! А він же, як молоко. Ото тоді коржі з медом» (с. Парасковія, Харківщина). На Сумщині улюбленою стравою була макова юшка: «Варили юшку з маком. Варять картошку, а тоді мак кип'ятком замочували, перетирають у макітерці і туди.» (с. Штепівка, Сумщина). На Сорок Святих у деяких селах варили сорок вареників з маком або пекли «жайворонки» чи «сороки», посипаючи їх маком.

Мак використовували у календарній та родинній обрядовості (у молодіжних іграх на вечорницях, на весіллі при обсіпанні молодих маковим зерням, у весільному печиві, а також як компонент куті). Дійсно, одне макове зернятко нічого не значить, а жменя маку і куті додає смаку, і пирогам, і ющці. Звідси виникають філософські роздуми: якщо маленькі, дрібненькі макові зернятка в єдності та спільноті, мають велику силу і значимість.

Надзвичайно цікава за змістом родинно-господарська колядка «Ой, чий же то двор на дванадцять верстов?», записана у с. Боромля, що на Сумщині. У ній присутній мотив шлюбної тематики. «Серед того двора росла маковиця» – символ роду. Адже макове зернятко містить у собі програмово і стебло, і листя, і квітку, і макову голівку. Таке бачення впливає із хліборобської стихії наших предків.

Слобожани використовували мак і в поховальній обрядовості, адже за народним віруванням мак в давнину додавали в їжу покійнику. Так у с. Гаврилівка (Харківщина) зберігся архаїчний звичай поминати покійника коржиками з маком, «їх роздавали всім зразу ж після похорону».

Макові українці приписували властивість впливати на плодovitість худоби. Обсіпаючи маком новонароджену домашню тварину, приказували: «Дай нам, Боже, стільки тварин, скільки у маковиці зернин» (с. Дружелюбівка, Харківщина).

Макова голівка вважається символом розуму. А у народній медицині мак використовували як снодійний засіб. Наші предки вірили у магічну силу маку, спрямовану проти зла, проти наврочення, на заклик дощу в посушливу погоду, на програмування на врожай тощо.

Мак-самосій у народі називали «видюк». Йому люди приписували надзвичайну силу як засобу проти злих сил. Та за народними віруваннями, навіть неосвячений «видюк сильним обереговим засобом проти відьом, упирів, злих чаклунів, неспокійних духів та іншої нечистої сили. Маком-«видюком» посипали у помешканнях, де жили люди, поріг хати, навколо хати, у хлівах, де знаходилися домашні тварини, робили навколо себе магічне макове коло з метою захисту й збереження себе і обістя від усього поганого і лихого. «Шось міні погано стало. Пішла я до бабки. А вона й каже: «Пороблено». Зробила та бабка заговор і дала міні свяченого маку, щоб я від свого двору посипала тим маком до двору тієї жінки, що міні поробила. Я так і зробила. Помогло». Вважалося, що відьми та злі чаклуни дуже боялися цього маку.

В українському фольклорі маку приділяється велика увага. Навколишній світ, власну оселю українці влучно порівнювали з маком: «Цей світ, як маків цвіт», Найдорожчу людину – матір – порівнювали з маківкою: «Нема цвіту, світлішого над маківку, нема роду, ріднішого над матінку». Про людину у повній красі кажуть: «Як мак процвітає». А народні порівняння стосовно дівочої краси багаті не лише червоною калиною, а й маком: «Дівчина, як маків цвіт», «Гарна дівка, як маківка».

Однією з магічних веснянок, закодованих на високий урожай городньої рослини, є весняна гра «Мак». У цій грі аграрного характеру імітивна магія служить підказкою рухами, в якій послідовності виконуються землеробські роботи, як має поводитися сама рослина: «Ось так, ось так сіють (сходить, росте, полять) мак. Такі тексти та згідно їм імітація рухів допомагають глибше зрозуміти сенс рослинного символу як магічного засобу в обряді.

На Слобожанщині до нашого часу побутує народна приказка: «Тринди-ринди, з маком борщ» (Нова Водолага, Харківська обл.), «Мак чорний, та добрий, а редька біла, та гірка» (с. Боромля, Тростянецький р-н).

У фольклорно-етнографічних експедиціях Слобожанщиною записані загадки про мак, одна з яких увійшла до альбому-розмальовки «Кину загадку через грядку», виданому «Вербиченькою» нещодавно (*показати*).

В українській фразеології мак пов'язувався й зі смертю. Наприклад, зустрічаються висловлювання як-то: «Маку наївся» – очманів; «На мак розбився» – вщент; «Маком сісти» – загинути.

Отже, дане дослідження свідчить про вкорінення значення маку у традиційну свідомість слобожан, застосування цієї рослини у повсякденному житті як символу, як оберегу. Сьогодні необхідно оцінити рівень світоглядного розуміння рослин, зокрема маку, і застосування його у життєвій практиці наших предків.

СІМЕЙНА ОБРЯДОВІСТЬ УКРАЇНЦІВ ЗОЛОЧІВЩИНИ

Минка Алевтина, вихованка гуртка "Юні археологи" Золочівського будинку дитячої та юнацької творчості, учениця 11 класу КЗ" Золочівський ліцей №2"

Золочівської селищної ради

Керівник : Світлична О. В., керівник гуртка

Становлення народно - традиційної культури українців тривало довгі століття. Наш народ безупинно творив своє, тільки йому властиве духовне середовище, наповнюючи його своєрідними обрядами, ритуалами. Народно - традиційна культура як сфера світського буття органічно об'єдналася з духовно- християнською в одну гармонійну цілість. Саме синтез духовного і народного став стрижнем національної стійкості, основою українського характеру.

Багата українська обрядовість активно впливала на життєдіяльність народу. Однією з найважливіших і найбагатших частин духовної культури українців Золочівщини були сімейні звичаї та обряди. Досліджуючи їх, можна уявити, як жили наші предки, як вони ставилися один до одного, які думки та погляди були в них на сімейне життя. За допомогою цих звичаїв та обрядів ми не тільки краще уявляємо минуле рідної землі, але й вчимося любити свою Батьківщину - Україну, свій народ, свою родину.

В наш час актуальним є збереження звичаїв і традицій у різних аспектах життя українського народу, зокрема, в сімейних обрядах. Це дає нам змогу відродити унікальність та автентичність української культури і відтворити її у сучасному житті. Звертання до традицій зовсім не означає нехтування сьогоденням. Тільки осмисливши минуле, пізнавши витоки своєї культури та історії, можна чіткіше зрозуміти сьогодення і уявити майбутнє.

Зібрані матеріали дають можливість проаналізувати стан сімейної обрядовості та зміни, які відбулися впродовж другої половини ХХ століття на Золочівщині. Сімейне життя українців традиційно супроводжувалося різноманітними обрядами та ритуалами, які в образно - символічній формі відзначали певні етапи життя людини та найважливіші стадії розвитку родини в її життєвому циклі. У своїй роботі ми розглянули основні обряди, пов'язані з біологічним циклом існування людини - народженням, одруженням, смертю.

Внаслідок проведеного нами дослідження, здійснених опитувань, інтерв'ювань можемо зробити висновок, що сімейна обрядовість українців - це важлива складова життя родини. Вона стала об'єктом вивчення української етнології з ХVІІІ століття, її досліджували аматори, науковці. Можемо стверджувати, що сьогодні в селищі Золочів та селах Золочівського району Харківської області помітна тенденція до реанімації забутих народних традицій, спостерігається зацікавленість молодого покоління традиційними українськими сімейними обрядами. Ми дійшли висновку, що сімейна обрядовість наших земляків зазнала змін, трансформацій, пов'язаних із змінами звичаїв в побуті, в житті народу, що були продиктовані насильницькою ідеологією з боку держави. Значних змін зазнала родильна обрядовість українців на Золочівщині, серед яких: спрощення передродового етапу; відсутність як дійової особи баби - повитухи у народинах і всього комплексу її дій; спрощення родильних ритуалів. Наприклад, раніше воцерковлення дитини, ім'янаречення, хрещення були окремими обрядами, а зараз це одне дійство. Найкраще зберігся післяродовий обряд - пострижини, хоча і він "обновився".

Трансформації відбулися у весільному обряді. Весілля українців на Золочівщині - це приклад цікавого самовідродження обряду (стали знов пекти короваї, інколи вдягати українське національне вбрання, "ряжені" на другий день весілля), але поряд з цим реєстрація в РАГСІ, виїзні циримонії, тематичні весілля.

На Золочівщині найкраще збереженою виявилася поховальна обрядовість. Поховання, поминання відбуваються за давніми звичаями.

Завдяки проведеним дослідженням нам вдалося з'ясувати зміни в сімейній обрядовості наших земляків, які сталися на сучасному етапі. Наприклад, в родинній обрядовості на пострижинах стали класти дітям ключі від автомобіля, гроші, книги, косметику. На весіллях у викупі нареченої беруть участь дівчата, що здавна робили тільки хлопці. Використовують квіти, вінки у поховальних обрядах, а за часів радянської влади - поховальні оркестри обов'язково супроводжували поховальну процесію. Таким чином, на Золочівщині зберігаються традиційні сімейні обряди, відбуваються відродження забутих обрядових дійств, хоча деякі елементи скорочені та трансформовані. Помічена зацікавленість сімейними обрядами молодого покоління.

ВЕЛИКИЙ ЕКСПЕРИМЕНТАТОР ПАВЛО СИВИЦЬКИЙ

Миرونчук Людмила, учениця групи № 207 ДНЗ «Мелітопольське вище професійне училище», вихованка гуртка «Географічне краєзнавство» КЗ «Центр туризму» ЗОР

Керівник: **Вороніна В.В.**, вихователь гуртожитку ДНЗ «Мелітопольське вище професійне училище», керівник гуртка «Географічне краєзнавство» КЗ «Центр туризму» ЗОР

Важко собі уявити наш край без садів та лісних насаджень. Більше ніж сто п'ятдесят років тому місцеве населення Мелітопольщини вирощувало зерно, розводили тонкорунних овець та інший скот. Піонерами садівництва та лісництва стали духобори, вислані з центральних губерній Росії на «Молочні води». Першим лісничим Старобердянського лісництва був Іоганн Корніс. Не одне десятиріччя німець-меноніт Корніс намагався засаджувати цілині степові простори п'ятирічними саджанцями клена, ясеня, дуба, береста, акації, осоки. Дата 4 квітня 1846 року вважається моментом створення лісництва. Через тридцять років приїхав працювати у глуху степ, випускник Петровської аграрної академії Павло Михайлович Сивицький.

Головною метою нашого творчого пошуку було вивчення непростого життєвого шляху Павла Сивицького від простого студента, сина польських революціонерів-«бунтарів», до видатного вітчизняного лісника, новатора, вченого, удостоєного великої бронзової медалі в Парижі, за значні успіхи в лісорозведенні.

При цьому ми ставили такі **завдання**:

- дослідити життєвий шлях видатного лісоведа;
- ознайомитися з новаторськими ідеями щодо висадки дерев на цілиних землях, створення лісозахисних смуг;

- обстеження лісового масиву Старобердянського лісництва на березі р. Молочна.

Методи, використані у роботі: історичний, порівняльний, аналітичний.

Вивчаючи життєвий шлях та діяльність Павла Сивицького, ми змогли виділити такі етапи в його житті: дитинство та студентські роки, початок трудової діяльності, новаторські ідеї видатного лісника, винагороди, на заслугове забуття нащадків.

П.М. Сивицький народився в Польщі, в сім'ї «бунтарів». Його батьків, за участь в революційній діяльності заслани до Сибіру. Дорога до університету їх сину була закрита. Молодого Сивицького родичі забрали до Москви і Павло поступив на навчання до Петровської земельної академії. Там навчали агрономів, садоводів, ґрунтознавців. Навчатися було важко. Онука Михайла Сивицького, Ванда Яновна Ковальова, пізніше писала: «Батьки Михайла до страти встигли переслати своїм знайомим велику кількість грошей і дід після вступу до академії зміг на них вчитися, але згодом грошей не вистачало, він жив впроголодь на мідні гроші».

Після закінчення академії Павло Михайлович поїхав працювати лісоводом у глуху степ. На той момент Бердянському лісництву виконалось тридцять років. Після першого завідуючого лісництвом Іоганна Корніса, змінилося вже шість колоністів. Ніхто з них не мав певного досвіду в лісорозведенні в умовах сухого степу. Лісництво переживало занепад. Зі спогадів старшого сина Павла Сивицького, Віктора, батько відправився в Таврію за рекомендацією професора К.А. Тимерязева. Той уявляв, що молодому лісоводу «загибель батьків не дасть можливості

працювати в центрі Росії». Молодий Сивицький дуже хотів втілити в життя отримані в академії знання по лісорозведенню. 7 травня 1879 року Павла Сивицького назначили головним лісничим.

Павло Михайлович проводив експерименти з саджанцями холодою та засухою. Не всі культури виживали. Подальша робота потребувала спеціальних знань та навичок в роботі. Сивицький випишував багато наукової літератури, журналів по садівництву і лісорозведенню. Важко собі уявити, але в ті часи подвір'ям селян, які висаджували у себе плодові дерева, видавали грошові посібники. Крім того, в лісництві збирали багато насіння, частину залишали собі для лісової школи, а частину відправляли в другі лісові господарства. Сивицький запрошував спеціалістів в ландшафтній справі, ентомологів, ґрунтознавців. Майже за 40 років завідування із занедбаного Бердянське лісне господарство перетворилося на зразкове. Площа лісів збільшилася з 40 до 1000 га. У 1887 р. Павло Михайлович Сивицький отримав нагороду, орден Святої Анни III ступеню, яким ні до нього, ні після нього, ніхто з лісничих і ревізорів Царської Росії не був удостоєний.

Для увічнення пам'яті видатного вітчизняного лісівника у 2015 році у Старобердянському лісництві відбулися урочистості, присвячені відкриттю меморіальної дошки П.М. Сивицького. В цьому році пам'ятна дошка була прикріплена на будинку, в якому проживав Павло Михайлович з своєю родиною, встановлена пам'ятна табличка біля дубу, який і досі росте біля колишнього будинку Савицьких.

Після революційних подій, до влади прийшли люди, які більше руйнували чим будували. В лісництві почали вирубати дерева, почалися пожежі і пограбування. Павлу Михайловичу було важко з цим примиритися і в 1920 році він пішов зі служби. А в 1921 році його не стало. Зараз не відомо де похований П.М. Сивцький, людина якій ми зобов'язані не тільки змогою відпочивати в Старобердянському лісництві, але й лісосмугам на полях, міському парку відпочинку, лісопарку. На вулиці, де колись проживав Сивцький, навесні 2020 року провели реконструювання. Уціліли тільки два дуби велетні. Біля одного з них стоїть табличка з написом, що в 1896 році цей дуб посадив П.М. Сивицький.

Висновки: Павло Михайлович Сивицький – людина, яку прославила його робота, його відданість улюбленій справі, якій він присвятив усе життя. Минали десятиріччя, а справа Сивицького продовжувалась його послідовниками. Велетні дуби, колись висаджені Павлом Михайловичем, ростуть і досі. У слов'янському фольклорі дуб вважався священним деревом. В перекладі з латинської – «красиве дерево». Дуб дерево вольове, не підвладне контролю. Красиве дерево – пам'ятка про красиву людину, віддану своїй справі до кінця. На прикладі життя Павла Михайловича ми можемо з'ясувати для себе: після нас залишаться для потомків тільки наші добрі справи.

Список використаних джерел:

1. Воловник С. Великий експериментатор. [Текст] / С.Воловник //Мелітопольські відомості. – 1996. №121, – с.35., 2009, №33, – с.17
2. Воловник С. Сад в лісі [Текст] / С.Воловник // Новий день. – 2011. №16, – с. 5, №20, – с.15.
3. Мелітопольський краєзнавчий журнал №7, 2016. – 24-19с., № 9, 2017. – 86-89с.

СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО БАНКУ В 1917-1918 рр.

Мусієнко Аліна, вихованка гуртка «Юні туристи»

Черкаського обласного Центру туризму, краєзнавства і екскурсій учнівської молоді
Черкаської обласної ради. Керівник гуртка – Кріт Сергій Юрійович

Центральним емісійним банком Російської імперії до 1917 р. був Державний банк Російської імперії, заснований 1860 р., і у стінах якого ще від 1724 р. карбував гроші монетний двір.

На території України колишній імперський банк мав три головних контори – в Одесі, Харкові і Києві та відділення у Полтаві, які підпорядковувалися центральному банку у Петрограді.

Поступово кількість відділень почала зростати. На початку ХХ ст. в Україні працювали 3 контори Державного банку Росії та 19 його філій.

Колишній імперський міністр фінансів та голова царського уряду В. Коковцов згадував, що стан грошового господарства Росії різко почав змінюватися на гірше ще з кінця 1905 р. На засіданнях Фінансового комітету імперії доповіді міністра фінансів О. Шипова та директора Державного банку С. Тімашева все більше і більше мали пригнічений характер. Так, зокрема, прибутки почали надходити надзвичайно мізерні, ощадні каси зіткнулися з масовою вимогою вкладників виплати їм внески золотом.

Революційна пропаганда і страйковий рух робили свою руйнуючу справу для державного кредиту та грошового обігу. Державний банк змушений був постійно збільшувати випуск кредитних білетів, і емісійне право непомітно дійшло до своєї межі.

З того часу і аж до 1917 року фінанси Росії були розладнані і з дня на день керувалися все гірше та гірше. Вільна готівка Державного Казначейства на початок Першої світової війни дорівнювала 475 мільйонів рублів, а золотий запас Державного банку в цей час дорівнював одному мільярдові восьмистам мільйонам рублів. Державний бюджет на момент оголошення Німеччиною війни Росії зріс до трьох мільярдів рублів, а воєнний бюджет на час війни з Німеччиною з 350 мільйонів, яким його застала Японська війна, виріс до 750 мільйонів рублів. Країну охопила інфляція, загальноекономічна руїна та державно-владна криза, а незабаром вибухнула революція в Петрограді.

Втім, банківська система незалежної України не закладалася на пустому місці. Наддніпрянська Україна, яка склала у 1917 році основу території майбутньої УНР, перебувала у складі Російської імперії.

Керівники Центральної Ради, а згодом і провідники її уряду, очоливши український революційний та державотворчий рухи, не мали попередньо розробленого плану розбудови не лише національно-державного, а й автономного ладу. Їхні прагнення обмежувалися узагальненими ідеями культурного відродження і соціалістичної перебудови суспільних підвалин.

Саме тому уся вертикаль і горизонталь крайового устрою фінансово-економічного та державного розвитку УНР залишалася такою ж, яка складала колись російську імперську, а згодом, із певними перетвореннями, й республіканську систему.

Докорінних перетворень не відбулося, за винятком запровадження революційних (вибірних) методів управління в країні з яскраво акцентованими національним забарвленням та соціалістично-революційною риторикою.

Не відбулося істотних змін й в одній з найконсервативнішій галузі державної системи – банківській. Разом з тим істотного удару й руйнації ще з часів перших років світової війни, зазнала фінансова система Росії, що не могло не похитнути й позицій як центрального банківського апарату по всій державі, так і його крайових відділів, зокрема й в Україні. За назвою „Український Державний банк” стоять живі люди, які, в буквальному розумінні, без сну й користі жертвовно створювали цю важливу для державної долі їхньої нації установу.

Їх були сотні – керівники відділів, бухгалтери, прості співробітники. Проте за тих умов воєнно-революційних подій особливу роль відігравали керівники банку, що несли на своїх плечах не лише вагу державного будівництва, але й тяжкість історичної відповідальності перед власним народом. Впродовж 1917-1919 рр. Український Державний банк очолювали: М. Кривецький з 18 грудня 1917 р. до 9 березня 1918 р.; В. Ігнатович – з березня 1918 р. до квітня 1919 р.; М. Яковенко з квітня до листопада 1919 р. Всі вони мали певний досвід організації державних фінансів. Так, М. Кривецький вихід із стану з державними фінансами, що склалися на грудень 1917 р. директор Державного банку і Державної скарбниці УНР вбачав у проголошенні самостійної соціалістичної України й у суспільній монополізації, націоналізації і соціалізації промисловості, цін, банків тощо. Аналогічним було бачення М. Кривецьким й кредитно-грошової ситуації та шляхів її вирішення.

На короткий термін (з 29 квітня до 14 грудня 1918 р.) соціалістичний курс розвитку України було перервано існуванням Української Держави у формі Гетьманату П. Скоропадського, під час якого, однак, як і пропонував М. Кривецький керівництву УНР, було розпочато штемпелювання рублів, обмежено ввіз і заборонено обіг окремих рубльових номіналів з плануванням повного обміну всієї маси російських грошових знаків на українські і заборони їхнього функціонування в

Україні. При цьому було збережено усі форми власності і свободу фінансово-економічної діяльності.

З поваленням Гетьманату і відновленням УНР на чолі з Директорією українським урядом було остаточно заборонено обіг російських рублів на терені держави і відновлено курс на суспільну соціалізацію, націоналізацію і монополізацію вітчизняних економіки і фінансового ринку. Остаточному завершенню і реальному втіленню цих намірів перешкодила Друга українсько-більшовицька війна, яка закінчилася поразкою для України, втратою державності і встановленням більшовицького „радянського” режиму.

ЖИТТЯ, ЩО ПІСНЕЮ ЗІГРИТЕ... (ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ХОР-ЛАНКИ СЕЛА ВОВЧИК ЛУБЕНСЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Назарець Денис, учень опорного закладу «Вовчицька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-ліцей імені В.Ф. Мицика Лубенської районної ради Полтавської області»

Керівник: Карпенко Л.В., вчитель історії

Не хлібом єдиним живе людина. Серед субстанцій нашого буття, що не мають матеріального вираження, - почуття, емоції, пам'ять. Саме завдяки їм ми ідентифікуємо себе серед всього живого, набуваємо неповторної індивідуальності, стаємо мегакосмосом для самих себе.

Українська народна пісня також не є матеріальним продуктом людської діяльності. Вона народжена душею, її словами та мелодією передається багатий спектр почуттів, викликаючи у слухачів щирі емоції, і, безперечно, зв'язуються нерозривною ниткою пам'яті цілі покоління.

Вже понад п'ять десятиріч щедро зігрівають односельців теплотою своїх сердець чарівні жінки хор-ланки села Вовчик на Лубенщині. Але ніхто і ніколи не цікавився історією створення цього унікального колективу.

Зібрати, пізнати, передати прийдешньому поколінню маловідому сторінку літопису історії рідного села – мета цієї краєзнавчої розвідки. Зберегти багату спадщину самодіяльного колективу, доки ще є живими творці його історії. Ми не можемо знехтувати подарованим долею шансом, бо, як говорив великий філософ і мудрелюб, наш земляк Григорій Сковорода: «З усіх втрат утрата часу найтяжча».

Початок історії пісенного колективу сягає в середину 60-х років минулого століття. Молодий і завзятий очільник місцевого колгоспу Михайло Калиниченко на одній із виробничих нарад у Полтаві почув виступ хор-ланки, то ж загорівся великим бажанням створити подібну і у своєму селі.

Перший виступ колективу, що складався переважно з членів рільничої бригади, відбувся перед односельцями на сцені Будинку культури у жовтні 1966-го, наступний - присвячений Новому 1967 року. А потім жодне свято у Вовчику вже не обходилося без чарівного співу сільських артистів, до гурту яких приєднувались колгоспники, вчителі, вихователі дитячого садочка.

Найбільшою за кількістю учасників хор-ланка була на початку 70-х років. Любов, шана до української пісні, бажання показати її велич і красу згуртували колектив із 25 талановитих самодіяльних артистів. З кожним роком вовчицький колгосп ставав заможнішим. Про його енергійного керівника та працюючих трударів заговорили спочатку в районі, а згодом – і в області. З 1972 року місцеве господарство стало відкритим для іноземних делегацій. На базі господарства почали організовувати виробничі наради, семінари. За знаннями та досвідом у Вовчик приїжджали спеціалісти з Канади, Великої Британії, Швеції, Польщі, НДР, Чехословаччини, Франції, Болгарії, Угорщини, Туреччини. Гості могли не тільки ознайомитися із трудовими досягненнями, а й насолодитися чарівним співом хор-ланки.

У 1984 році художнім керівником сільського Будинку культури стала випускниця Харківського інституту культури Раїса Пасічна, яка кипучою енергією, відданістю улюбленій справі та оптимізмом швидко завоювала авторитет серед вовчан. Завдяки новому керівнику значно розширився репертуар хор-ланки, підвищилась музично-виконавська майстерність.

У грудні 1987 року в Лубенському районі проходили телевізійні зйомки спеціальної передачі «Село і люди», присвяченої трудівникам Посульського краю. Київських гостей на вовчицькій землі зустрічала хор-ланка. Одного виступу виявилось достатньо, щоб завідувача сектором культури телестудії імені О.Довженка Ніна Романенко запросила наших артистів до Києва. Незабаром у телепередачі «Сільський час» показали обряд українського весілля за участю хор-ланки.

У 1988 році славне місто Лубни відзначало тисячолітній ювілей. Серед запрошених гостей святкових виступів – хор-ланка із Вовчика, чії пісні справили незабутнє враження на слухачів.

У 1990 році хор-ланка стала учасницею ВДНГ у Києві. У 1996 році талановитих артистів тепло вітали глядачі Національного палацу «Україна» в рамках зйомки передачі «Сонячні кларнети».

Із середини 80-х років хор-ланка стала постійним учасником святкових дійств щорічного Сорочинського ярмарку. Вигадливі вовчанки не тільки дарувати глядачам чарівний спів, а й акомпанували грою на незвичних інструментах. У руках вмілих артистів народжували мелодійні звуки звичайні решето, граблі, коса, відро, дерев'яні і металеві ложки, гребінка, качалка, прядка, рубель, бубон, саморобні диво-інструменти.

Хор-ланка з Вовчика була учасником заключного концерту другого Республіканського свята народної творчості, який проходив у Полтаві 27 червня 1987 року на щойно відкритому Співочому полі імені Марусі Чурай.

У 2011 році за ініціативи Раїси Пасічної колектив змінив назву – став ансамблем «Бабусеньки». Змінилася назва колективу, але незмінною залишилась невичерпна любов завзятих, енергійних і щирих жінок до української пісні. Славні традиції хор-ланки продовжують жити на вовчицькій землі.

В історії цього скромного сільського мистецького колективу закладено глибинний зміст філософії життя: мати у серці любов до життя, до людей, до пісні, до рідної землі. Це життєдайне почуття вони передають у спадок нам і майбутнім нащадкам. Пам'ятаймо слова Г.Сковороди: «Все минає, але любов після всього зостається». Життя героїнь цієї краснорозвідки зігрите пісню, серця наповнені любов'ю, а щедрі душі залишаються молодими і красивими.

Ми, молоде покоління, вражені життєвим оптимізмом своїх прекрасних односельчанок – учасників художньої самодіяльності. Не дивлячись на всі негаразди, вони залишаються вірними своєму покликанню: зігрівати оточуючих теплом своїх пісень, що звучать в унісон з мелодіями їх сердець. Ці жінки є символом невмирущості культури українського народу.

ОЗЕРЯНСЬКІ ХРАМИ НА ХАРКІВЩИНІ

Невзоров Артур, вихованець гуртка історичного краєзнавства РЦДЮТ Харківської районної ради, учень 6 класу Будянського ліцею Харківської районної ради.

Зінченко Світлана, вихованка гуртка історичного краєзнавства РЦДЮТ Харківської районної ради, учениця 6 класу Будянського ліцею Харківської районної ради.

Керівник : Безрукова Т.М., керівник гуртка історичного краєзнавства РЦДЮТ Харківської районної ради, почесний краєзнавець України

Озерянська ікона Божої Матері, особливо шанована серед православного населення України, вважається заступницею Слобожанщини. За легендою – явлена в полі поблизу села Озеряни, що в трьох км від Мерефи в кінці XVII ст. За переказами, вона була знайдена під час татарських нападів на Україну. Священик косив траву в лузі поміж двома горами і раптом почув людський стогін. Нахилившись, він побачив половину святого зображення на кінці коси, а другу половину образу – біля кореня липи, і перед нею палаючу свічу. Косар, взявши обидві половинки цієї ікони, заніс у свою хату, склав її і поставив на покуті, а потім помолився. На другий день уранці він не побачив святині в хаті, бо вона була в лузі, де він її знайшов напередодні. Згодом там була побудована церква, а на місці, де лежала ікона, з'явилося джерело чистої води. Свята чудотворна ікона Богородиці Озерянської перебувала в різних місцях: Озерянській Богородичній пустині (до 1787), Курязькому монастирі (до 1788), Харківському Покровському монастирі (до 1797). З 1844 ікона влітку була в Курязькому, взимку – в Покровському монастирях. У 1920-х

роках ікона зберігалася в каплиці Олександра Невського (архітектор Б. Покровський, 1882) біля Лопанського мосту на колишній Сергієвській площі (нині Павлівській площі). Але де б ікона не знаходилася, сила благодаті Божої від неї проявлялася у зціленні хворих. Так, наш славетний земляк Г. Квітка-Основ'яненко з п'яти років був напівсліпий. Деякий час він був послушником Курязького монастиря, де зберігалася чудотворна ікона. Щиро молившись, юний Григорій пив чудодійну воду з Очного джерела, і трапилося диво. Юнак прозрів. Допомагала ікона в тяжкі 1833, 1848, 1871 роки, коли в Харкові була холера. Перший хресний хід з іконою відбувся за ініціативою преосвященного Інокентія (Борисова) на Покрову 1844 і був такий урочистий, що назавжди залишився в пам'яті харків'ян. З того часу хресний хід за затвердженою церемонією щороку проходив 22 квітня і 30 вересня (за старим стилем).

Озерянська Богородина пустинь. Озерянську Богородичну пустинь засновано в 1711 на лівому березі р. Озерянки неподалік від слободи Мерефа. Головний храм освячено на честь Пресвятої Богородиці. Великі зміни в житті Слобожанщини сталися за часів Катерини II, коли припинило своє існування 15 монастирів Слобожанщини, серед яких було закрито й Озерянську Богородичну пустинь, а чудотворну ікону перенесено до Курязького монастиря. У 60-ті роки XIX ст. харківський купець М. Павлов купив собі хутір біля Озерянки. Незважаючи на те, що Павлови були старообрядці, Микита Акимович дуже шанував чудотворну Озерянську ікону. Замість старенької каплички над криницею, біля якої з'явилася ікона, на кошти Павлова було побудовано нову цегляну каплицю з іконостасом та святими іконами. М. Павлов першим задумав переносити в Озерянку справжню чудотворну ікону з Курязького монастиря. У 1862 р. М. Павлов підтримав клопотання мешканців Озерянки, Мерефи та інших сіл до архієпископа Харківського і Охтирського Макарія (Булгакова) з проханням про перенесення ікони до Озерянки. Священний Синод указом від 26.08.1862 дозволив щорічно проводити хресний хід з іконою з Курязького монастиря до Мерефи й Озерянки і в зворотному напрямку. За часів Радянської влади Озерянську каплицю було закрито.

04.07.1995 високопреосвященний Митрополит Харківський і Богодухівський Никодим освятив каплицю-храм на місці явлення Озерянської ікони Божої Матері. З того часу кожної суботи і на великі свята тут проходить служба. Особливо людно буває 29 червня.

Озерянська церква в Покровському монастирі. З 1788 по 1797 Озерянська чудотворна ікона знаходилася у Покровському храмі монастиря. Після затвердження хресних ходів з Озерянською іконою з Курязького до Покровського монастиря, ікона зберігалася у нижньому (Хрестовоздвиженському) храмі Покровського храму. У 1896 в Харкові турботами архієпископа Харківського Амвросія виключно на пожертвування харків'ян було побудовано Озерянську церкву у Свято-Покровському монастирі. Архітектор В. Немкін створив новий храм, подібний за виглядом до стародавніх базилік. Разом із Покровським собором церква створювала ансамбль харківського «Кремля». Але з 1922 р. ця церква з відомих причин не діяла. Монастир повернули вірянам лише у 1990. Зараз тут знаходиться Харківське єпархіальне управління і духовна семінарія. 08.01.1996 р. храм було вдруге освячено на честь Озерянської ікони Божої Матері. Особливо урочисто тут проходить служба 12 листопада, в день Озерянської ікони Божої Матері – храмового свята міста Харків.

Озерянська церква на Холодній Горі. На місці церкви ще з 1847 при в'їзді в Харків на Холодній Горі існувала невеличка каплиця. Встановлення хресних ходів з Озерянською іконою у 1844 р. вимагало церкви, яка згодом стала приходською. Перший хресний хід з іконою відбувся 1844 із Куряжа до Харкова. У 1874 тут була освячена церква на честь Озерянської ікони, а через 17 років побудована нова Озерянська церква за проектом професора Технологічного інституту В. Немкіна.

Озерянська церква у селищі Буди. 12.11.1991 р. високопреосвящений митрополит Харківський і Богодухівський Никодим освятив у с-щі Буди на місці приватного будинку (вулиця Соборна, 43) місце будівництва кам'яної церкви Озерянської ікони Божої Матері. З березня 1992 р. її настоятелем є шанована людина, кандидат богословських наук, почесний громадянин Харківського району, почесний громадянин Будянської селищної ради протоієрей о. Петро (Пилипчук). Петро Олексійович зумів знайти спонсорів і кошти на облаштування храму. За допомогою кандидата в депутати Верховної Ради України Ю. Кононенка у березні 1998 р. на церкві, що збудована в традиціях давньоруської архітектури (архітектор Л. Кононович) було

встановлено дзвіницю. 26.06.2004 було встановлено другий, великий купол «луковичної форми». Вже багато років допомагає облаштувати церкву директор фірми Т.М.М. Микола Толмачов. Розписували храм місцевий художник, член спілки художників Альберт Плашкін та харківські майстри.

Таким чином, вивчення історії головної святині Слобожанщини сприяє духовному розвитку молоді.

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В ІДЕЙНО-ТЕОРЕТИЧНІЙ СПАДЩИНІ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО

Невідома Анастасія, учениця Полтавської гімназії №21, вихованка гуртка

«Історичне краєзнавство» при ПМ ЦПО

Керівник: Посмітна Світлана Василівна, учитель історії, керівник гуртка

«Історичне краєзнавство» при ПМ ЦПО

Нині в Україні має місце процес розбудови незалежної держави і відродження найкращих національних традицій культури. У цій справі вважливо використовувати теоретичні напрацювання кращих зарубіжних і вітчизняних мислителів. До таких ми відносимо і М. Грушевського. Михайло Сергійович Грушевський (1866 – 1934) – видатний український історик і мислитель, громадсько-політичний діяч, організатор науки.

Будучи ученим і політичним мислителем європейського масштабу, одним із ініціаторів та ідеологів українського національного відродження М. Грушевський поставив його на наукову основу. Його внесок у формування національної свідомості українського народу, без перебільшень, є надзвичайно великим.

Ідейно-політична спадщина М. Грушевського, без сумніву, викликає значний інтерес у сучасних українців – політиків, учених, широких кіл громадськості. Зацікавлення нею великою мірою зумовлене практичною цінністю досвіду громадсько-політичної та наукової діяльності Грушевського 1894-1914 рр., 1917-1918 рр., та наявністю української держави.

Проблема українського національного відродження в ідейно-теоретичній спадщині М. Грушевського, не знайшла спеціального висвітлення в науковій літературі присвяченій дослідженню цієї проблеми. З огляду на це, тема нашого дослідження, безпосередньо є **актуальною**.

Кращі традиції української культури передбачають, зокрема, ствердження національної свідомості і використання культурних надбань народу. Аналізові зазначених завдань присвячено багато праць М. Грушевського. Наукові праці цього автора збагачують вітчизняну, наукову, філософську і культурну спадщину.

Метою даного дослідження є аналіз проблеми українського національного відродження в ідейно-теоретичній спадщині М. Грушевського.

Завдання роботи: 1) визначити чинники формування світоглядних засад та методологічних принципів М. Грушевського; 2) проаналізувати формування поглядів М. Грушевського на історичний процес взагалі та на українське націотворення зокрема; 3) дослідити процес формування М. Грушевського концепції національної історії; 4) провести аналіз основних засад історіософської концепції М. Грушевського контексті українського національного відродження; 5) розкрити основні положення державотворчої концепції М. Грушевського в контексті актуальних завдань розбудови незалежної української держави.

Об'єктом нашого дослідження є ідейно-теоретична спадщина М. Грушевського.

Предмет дослідження – проблема українського національного відродження в наукових і публіцистичних працях М. Грушевського.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що нами вперше зроблена спроба системно відтворити в одній роботі розпорошені у багатьох наукових працях ідеї М. Грушевського, які стосуються проблеми українського національного відродження. Також нами вперше в одній роботі системно досліджено аналіз вітчизняними і зарубіжними науковцями проблеми українського національного відродження в ідейно-теоретичній спадщині М. Грушевського.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали даного дослідження мають практичну цінність. Вони можуть бути використані при вивченні історичних і суспільствознавчих дисциплін, як у загальноосвітніх, так і у вищих навчальних закладах.

Основні результати дослідження.

Здійснивши аналіз проблеми українського національного відродження в ідейно-теоретичній спадщині М. Грушевського, ми дійшли наступних висновків:

1) Світоглядні засади та методологічні принципи М. Грушевського ґрунтувались на важливих здобутках наукової та суспільної думки його епохи. Власний синтетичний погляд великого спектру чинників, течій та особистостей. Романтичне уявлення про минуле України сформувалось у нього під впливом праць М. Костомарова, В. Антоновича, М. Драгоманова, М. Максимовича, О. Марковича, П. Куліша. М. Грушевський сформував на основі праць цих вітчизняних авторів власне бачення українського історичного процесу. Вплив на нього мали також праці зарубіжних учених і мислителів – Й. Гердена, І. Канта, Г. Гегеля, К. Маркса, Ф. Енгельса. Праці цих авторів допомогли М. Грушевському створити власну історіософську концепцію.

2) Історичний процес М. Грушевський розумів як динамічний, еволюційний, поступально спрямований. У його історіософській концепції можна виокремити дві групи факторів історичного процесу: 1-а – зовнішні (географічне розташування, природні чинники, геополітичне середовище) та 2-а – внутрішні (психічні, економічні, культурні та інші). За М. Грушевським зазначені групи факторів рівноправними за силою впливу, жоден з конкретних факторів у його концепції не домінує. Процес еволюції нації на думку М. Грушевського, розвивається у трьох головних площинах – політичній, суспільно-економічній та культурній, які, в свою чергу, поділяються на багато інших, вузких та спеціалізованіших сфер розвитку. Ці три головні сфери вичерпують собою обсяг історичного існування нації. У теорії М. Грушевський «народ-нація», еволюціонуючи в конкретних умовах та взаємодіючи з іншими народами, створює частину матеріальної і духовної культури, що є елементом загальнолюдського поступу до торжества ідеалів гуманізму. Мислитель наголошує на особливо важливій ролі інтелігенції як «проводу» для прогресивного розвитку нації. М. Грушевський був переконаний, що у найбільш сприятливих умовах для свого існування «народ-нація» може досягти лише у власній державі.

3) М. Грушевський створив повноцінну історію України. Цей проект реалізований ним у фундаментальній десятитомній праці «Історія України-Руси». Цією працею автор обґрунтував схему українського історичного процесу. У ній створена концепція українського народу, що об'єднаний у національну цілісність психофізичним та культурним факторами. Учений наголошує, що змагання за власну волю, суверенність український народ проводив у культурному, суспільно-економічному та державному аспектах. Власне ці три напрямки і стали теоретичним підґрунтям ідеї відродження українства.

Видатний дослідник історії рідного народу Михайло Грушевський у своїй праці «Історія України-Руси» підкреслював, що вся історія українського народу - це пробуджена енергія національного самозбереження перед небезпекою видимої національної загибелі. На такому історичному ґрунті, на його думку, виростають ідеали українського народу: свобода, рівність і народний ідеал справедливості або автономії.

4) Історіософські погляди М. Грушевського викладені у ряди праць, серед яких насамперед слід назвати фундаментальний твір «Історія України-Руси», «Нарис історії українського народу», «Ілюстрована історія України», «Початки громадянства». Сутність історіософської концепції М. Грушевського розкривають такі основні поняття: народ, держава і герой в історії народу. У народі мислитель бачив дієву силу історії. Досліджуючи історію українського народу він висуває ідею «національної самооборони» і «національної смерті».

5) Весь науково-теоретичний та конкретно-історичний доробок М. Грушевського пронизаний національно-державницькою ідеєю. Погляди ученого і мислителя на проблеми українського державотворення зазнавали еволюції: від вимог «національно-культурної автономії» в рамках «єдиної і неділимої» Росії – до вимоги «національно-територіальної автономії» у межах децентралізації демократичної Росії і, нарешті, - до проголошення «самостійної, ні від кого не залежної, вільної суверенної Держави Українського народу».

Довголітня й багатогранна творча і громадського-політична діяльність М. Грушевського виступає нині в якості національного чинника, може скласти основу для сучасного українського національно-державного відродження, духовного розвою нації. У нашій пам'яті Михайло Сергійович Грушевський назавжди залишиться як автор монументального дослідження «Історія України-Руси», і як один із головних творців українського культурно-державного відродження. Глибоку знання, як вітчизняної, так і загальноєвропейської і всесвітньої історії та суспільної думки, природна обдарованість і надзвичайна працездатність дали можливість Михайлу Грушевському стати вченим, який вивів українську історичну науку на європейську арену, створив оригінальну концепцію історичного розвитку України в контексті європейської і світової історії. У цьому безперечна велич М. Грушевського і наперсич значення його творчої спадщини для українського народу.

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Нестеренко Вероніка, учениця КЗ «Люботинська спеціалізована мистецька школа-інтернат «Дивосвіт»» ХОР
Керівник: Бойко К.В, вчитель географії

Наш світ наповнений різними живими організмами: від самих простих до людства. Тепер уявіть світ, який задихається від смертоносних газів, згорає від аномальної жару та від різких і швидких змін температури, світ, на який падають астероїди, випромінюються найпотужніші магнітні бурі. Уявіть планету, яка готова знищити 99% всього живого, що взагалі існує на ній. Все це здається звичайним сюжетом з научної фантастики, але це достовірний факт. Це наша планета та наші майбутні проблеми, які почали своє зародження уже давно.

Згадаймо, світ періоду, коли по землі ще ходили динозаври. Тоді від холоду померло більше живих істот, ніж зараз проживає на планеті. Більшість організмів, що жили тоді - вимерли, були витиснуті іншими організмами, але більшість вимерли саме завдяки аномальним катаклізмам.

Які глобальні проблеми сучасності існують сьогодні? Наскільки вони значні так як сильно вони зіграють з людьми, якщо не почати вирішувати їх зараз? Чи буде шанс вижити у людей?

Всі глобальні проблеми ведуть до одної кінцівки будь-якої історії з різними сюжетними лініями – масове вимирання. Деякі люди впевнені, що те, що сталося мільйони років тому більше ніколи не повториться. Але якщо я вам скажу, що повториться і винними в цьому будемо ми з вами? А що, якщо я скажу, що цей процес уже почав зароджуватись і він буде більш глобальнішим і вдарить по всім живим організмам сильніше, ніж мільйони років тому? А що якщо я скажу, що більше всього, планета не зможе відродитися від такого удару? Все, що існувало, існує - більше не буде! Тому що наша планета стомлена. Люди вичерпали з неї все, що тільки можна було черпати, а що не можна – створили самі і вичерпали. Давайте уявимо іншу кінцівку. Глобальні проблеми нанесли свої удари, настало масове вимирання всіх живих організмів, але пройшло ще мільйон років і планета відродилася, її запаси знову наповнилися і вся земля очистилася від непотребу і не залишилось ні однієї знахідки, що на ній колись жили ми з вами, що на ній колись жив хтось.

Це всього лиш фантазія, тому що все буде або як в першому варіанті і Земля буде подібна Марсу або ми зможемо вирішити ці проблеми, хоча б призведемо їх до мінімуму їх та будемо розбиратися з ними поступово доки вони не щезнуть.

Мені б хотілось іще зачепити тему першого варіанта розвитку сюжету і тоді ми перейдемо до проблем сучасності, які через десятки років дадуть про себе знати і думати вже буде пізно. Отож, після всіх катаклізмів від планети залишився тільки її каркас. Час від часу йдуть кислотні дощі, які не дають змогу відродитися почві, єдине, що свідчить про те, що колись тут жили люди - пластик та зруйновані будівлі, які почали зливатися з землею.

Ось вам і перша серйозна проблема – забруднення землі тим самим пластиком, відходами, зменшення її території заводськими будівлями чи простими будинками для своїх власних потреб. Разом з проблемою забруднення ґрунтів стоїть вирубка лісів, яка є найпершою з усіх проблем людства. Просто задумайтесь ліси є захисниками від негативних явищ. Тобто якщо почнеться вимирання і лісів буде якнайменше, то наші шанси стануть плачевними. Ліси є універсальними захисниками ґрунтів від ерозії, тобто від їх руйнування і слугують їм для більшої родючості. З

цього висновок, якщо світовий ліс майже зникне, то ґрунт стане майже не родючим. Перейдемо до повітря. Як відомо, дерева поглинають вуглекислий газ та виробляють кисень. Що ж буде якщо лісів стане менше? Думаю, логічніше, що повітря, яким ми з вами дихаємо мінімалізується. Додамо до цього ще відходи з різних фабрик, які викидаються не тільки в ґрунт, чи ото в воду, а й в атмосферу. Тепер кисню стає ще менше так ще й він стає отруйним.

Про забруднення води я взагалі промовчу. Через те, що населення планети поступово зростає – зростають і кількість сміття разом з цим. І куди його дівати? Все переробити не вистачає часу, тому все, що залишається робити - це викидати його в водойми чи ґрунт, які, логічно, забруднюються і стають не дійсними для використання. Всього за цей рік людство викинуло в океан десятки тон сміття. Знаєте, що відбувається в підводному світі? Вони вимирають! Уявіть собі, ви – черепаха плаваєте собі по Тихому океану, нікого не чіпає. І ось ви бачите щось дивне і вам здається, що це можна з'їсти. Ви це робите і все, більше ви не черепаха. Вас більше немає...

Всі ми знаємо, що кожні 10 років клімат змінюється зі зміною температури, але це не завжди помітно. Але якщо ми візьмемо останні роки існування цього світу, то що ми побачимо. Антарктида кожен рік наближається до Африки на 4см. Через це почали танути льодовики та змінюватись клімат по всьому світу. В Африці ніколи не йшов сніг і ось він вперши випав. В країнах СНГ притаманний сніг взимку, а його немає. Замість нього ми можемо спостерігати або дощі або плюсову температуру. Через це земля не може відпочити від жнив і на наступну осінь урожай стає все меншим і меншим.

Це явище людина ніяк не зможе зупинити, але вона може мінімалізувати інші проблеми. Наприклад перестати вирубувати ліси, бо як ми розглянули наше існування на 70% залежить саме від них; також треба щось робити зі сміттям, бо спочатку воно знищить всі живі організми, не важливо де: на суші чи в воді, а тоді воно добереться до нас і потім нам жити з ним, доки воно не знищить нас так, як ми знищували інші організми. Також важливими є проблема бідності та безробіття. Деякі економіки країн настільки низькі, що саме через це починаються масові теракти, утворюються нові угруповання терористів. І все це через халатне ставлення людства до всього, що колись дало їй змогу розвинути. Хай мої думки були самими банальними, але вони лежать на реальних фактах і на тому, що буде скоро. Але ось нове питання: чи настане взагалі це скоро? Чи почне діяти людина, щоб трошки продовжити своє існування на цій планеті і перенести день вируку на декілька років пізніше, чим навпаки прискорювати його з кожним днем...

Г.С.СКОВОРОДА: ЖИТТЯ, ТВОРЧІСТЬ, ПОГЛЯДИ

Нетеча Дмитро, вихованець гуртка «Пізнай себе» Первомайського будинку дитячої та юнацької творчості Первомайської міської ради Харківської області

Керівник: Лузан А.В., керівник гуртка «Пізнай себе» Первомайського будинку дитячої та юнацької творчості Первомайської міської ради Харківської області

Ми живемо у ХХІ столітті, і, на перший погляд, соціальні, політичні і філософські тенденції сучасності мають суттєві відмінності від аналогічного спадку попередніх епох і поколінь. Але неможливо будувати сьогодення і планувати майбутнє, не враховуючи досвід минулого. Життєвий шлях, творчість і філософські погляди Г.С.Сковороди, українського Сократа, мислителя світового масштабу, можуть вплинути на розвиток нашого суспільства у позитивному напрямку, якщо ми будемо вивчати його твори і аналізувати їх з точки зору наших проблем і особливостей.

Сьогодні дуже актуальним є висновок Сковороди як філософа про споріднену працю. Його вчення про те, що не родовід, багатство та посади, а «сродність» має визначати істинну цінність людини в суспільстві та суспільства в людині, є дуже сучасним. Адже в нашому сьогоденні подібні проблеми і питання є гострими і актуальними і вимагають свого невідкладного теоретичного і практичного вирішення у новому аспекті.

Марнослав'я, нестримна жадоба до накопичення багатства, прагнення звань та привілеїв – це внутрішні спонукальні чинники, які штовхають сучасну людину на шлях «несродності праці». На думку Сковороди, є й зовнішні, джерело яких криється в самому суспільстві. Як результат, ми втрачаємо таланти, губимо свою обдарованість в гонитві за матеріальними благами. Саме

застерігаючи проти такої перспективи, філософ настійно проводить думку про необхідність людини «дослухатись до себе».

Сенс буття людини – це пошук нею себе, а ідеальне суспільство має бути організоване таким чином, щоб виконувати роль своєрідного лікаря-акушера, що забезпечує народження повноцінної, «душевно веселої», щасливої (власне – нормальної) людини. Маємо в особі Г.С.Сковороди дуже цінні рекомендації сучасному суспільству щодо організації його буття, адже сьогодні спостерігається серйозний занепад творчого аспекту життя людини, її активності у поступальному розвитку осередків цивілізації.

Звідки такі глибокі й переконливі, науково обґрунтовані погляди світового значення у сина простого козака, що почав освіту у простій сільській школі? Любов до науки – це та рушійна сила, яка допомогла зійти великому українському філософові на Олімп слави й знаменитості. Мандрівний філософ – це покликання Сковороди, а відмова від багатства й категоричне несприйняття принижень і знущань – це його життєві девізи. «Світ ловив мене, але не спіймав» – це підсумок життя Григорія Савовича, який він у вигляді епітафії заповідав викарбувати на могильному камені. Так, світ, тобто панівне суспільство, не мав у своїй владі долю великого філософа й поета, мислителя й байкаря. Приклад такого життя – це справжній скарб сьогодні, який має повчальний зміст не лише для підростаючого покоління, а й для людей при владі, які вершать долю країни і відповідають за наше майбутнє.

Творчу спадщину Г. Сковороди складають філософські твори – це сімнадцять трактатів і діалогів та літературні пам'ятки – збірка поезій «Сад божественних пісень». Збереглося також 120 листів Г. Сковороди до різних осіб, прозові переклади, притчі. За життя жоден його твір не був опублікований. Вони поширювалися в списках, а пісні побутували в повсякденні, складаючи частину репертуару сліпців-лірників.

Своєю творчістю Г. Сковорода підсумував найвищі досягнення давнього українського письменства. Його поетична спадщина – це поезія роздумів над сенсом і суттю життя: «Щастя, а де ти живеш?», «Ми тебе зовсім марнуєм...», «Розмова про премудрість»... Вона утверджує гуманістичні ідеали, гідні людини. Твір «Всякому місту – звичай і права» викриває негативні явища тогочасного суспільства, став народною піснею, що була до душі простому, але такому мудрому людові. Сковорода належить до тієї художньої епохи, люди якої були переконані в тому, що віршами можна сказати все те, що ми говоримо прозою. Справжнє щастя, на думку мислителя – це почуття свободи і душевного спокою людини і людства. Свободі (вольності) він присвятив оду «De libertate» («Про волю»), яка написана в час, коли Катерина II наказала зруйнувати Запорозьку Січ, і ода стала свідченням високої відваги і свідомості поета. Збірка «Байки Харківські» містить тридцять творів, більшість з яких подано, як і його філософські трактати, у формі діалогів.

Г. Сковорода знаменує завершення українського бароко і перехід до літератури нової. Філософський і літературний спадок, життєвий і творчий шлях Г. Сковороди були об'єктом досліджень філософів, істориків, літературознавців, письменників. Його образ творила і мудра народна творчість, наповнена легендами, анекдотами. Серед великої кількості матеріалів, присвячених Григорію Сковороді подано спробу виокремити лише основні, значимі, що мають джерелознавчі, історіографічні і підсумовуючі функції. Зокрема, можна констатувати, що в художній і науковій спадщині видатного українського письменника, філософа, педагога залишається ще багато «білих плям».

Отже, вивчення спадку Григорія Сковороди у більш детальному розрізі може допомогти сьогодні у правильній і цілеспрямованій розбудові українського суспільства, яке забезпечить щасливу долю кожної особистості.

ПРАВОСЛАВ'Я КОРОБОЧКИНЕ: ВІД ВИТОКІВ ДО СЬОГОДЕННЯ

Нечипорук Єлизавета, учениця 10 класу Коробочинського НВК
Чкаловської селищної ради Чугуївського району Харківської області
Керівник: керівник гуртка Центру позашкільної освіти Чкаловської селищної ради
Чугуївського району Харківської області Біла З.П.

Село Коробочкине відносилось до військових поселень, заснованого у XVIII столітті. Населення його складалося із служивих людей: козаків, стрільців, та селян-утікачів.

Церква - найголовніше надбання поселення Коробочкине. Будували церкву зазвичай всією громадою. Недаремно, приходячи на нові землі, розпочинали з будівництва церкви або каплиці. Таїнству хрещення надавали величезне значення, стверджуючи, що до хрещення у немовлят немає душі, а діти, що померли не хрещеними, не являться на суд Божий. Звідси велика повага до хрещених батьків - хресної і хрещеного (у нас у Коробочкино «мамашка» і «папашка»). Перед тим, як нести дитину до церкви на хрещення, її клали у червоний кут до ікон і молилися: "визнач їй, Господи, талант та щастя, добрий розум та довгі роки". Діти, за поняттям предків - "Благословення господнє над сім'єю".

Православ'ям Коробочкино була визнана і народна весільна обрядовість. Усі основні дії весільних обрядів супроводжувалися молитвами. Вінчання було єдиним доказом законності браку.

На Різдво ходили Христа славити. У будинках співали "Христос народжується" і "Зірку".

«Христос рождається славити Его!

Христос назем вознасити Его!

Пойте люди яко прославиться.

Рождество Твое, Хресте Боже наш!

Воссия мира и свет разума,

Небо со звездою повстречается.

Тебе кланяемся Солнцеправедному,

Тебе видимся с высоты востока,

Христос Бог ради нас родился,

Христу поклонимся!

Господи слава тебе!»

На Трійцю водили хороводи. Молодь влаштовувала гуляння. Особливо шанували престольні свята. На Різдво, Пасху церква влаштовувала громадські застілля.

На провадах рекрутів до служби духовенство обов'язково служило молебень. За покійними воїнами щорічно усім селищем служили урочисті панихиди.

Православна віра відбивалася у багатьох дрібницях повсякденного життя, жодної важливої справи не починали без молитви. Часто за порадою йшли до священика. Давали різні обітниці. Невиконання передсмертної волі батьків вважалося тяжким гріхом, це означало не давати батькам спокою в труні і тривожити їх кістки. Поселяни гостро відчували свій вічний духовний зв'язок з батьками, що померли. Напередодні весілля наречений і наречена ходили на могили батьків або родичів, "батька і матір поважати потрібно - на тому світі згодиться". Діти не повинні нічого робити без згоди і батьківського благословення. Після смерті їх поминають в день їх народження і смерті роздаючи милостиню тим, що потребують, і подаючи на поминальний стіл храму (у основі милостині - це нагодувати голодного від достатку свого). Особливо шанувалися при роздачі милостині жебраки, каліки або як раніше називали убогі, знедолені, самотні люди похилого віку.

Усіх цих канонів дотримуються і донині коробчани. Ми, спадкоємці козачих поселенців, на підставі вище сказаного можемо стверджувати, що церква в нашому селі була побудована в перші роки поселення.

Однією з перших згадок про релігійне життя Коробочкине зафіксовано в паперах за 1819 р. А вже в "Журналі комітету полкового управління округу військового поселення Чугуївського уланського полку за 1822р." вказано, що враховуючи факт збільшення чисельності населення, "яке вимагає священика і до спорудження молитовного будинку необхідно призначити особливий будинок для зборів в недільні і святкові дні на молитви". У цьому ж році було

затверджено будівництво каплиці, оскільки Аракчєєв скасував церкви у військових поселеннях, замінивши їх каплицями.

Відомо, що в 1824 до Коробочкино надійшли з Чугуївського храму Успіння Пресвятої Богородиці: Євангеліє 1626р., Статут 1745р., древній образ Святого Миколая, а із Старонікольської церкви хрест "срібний з позолотою, вага 1 фунт, пожертвований майором Гончаровим, що помер, в 1806 році".

У 1839 році використавши матеріали з розібраного храму Різдва Христового в Коробочкино звели нову дерев'яну Успенську церкву з дзвіницею на пожертви прихожан. Церква стояла в центрі села, і хоча була дерев'яною, її красу неможливо було не помітити. Будівництво було розпочате в 1837р., закінчене в 1839р. Шрейдером. "На перебудову дерев'яної церкви в Коробочкино" було виділено "по кошторису 2194 крб. 905 $\frac{3}{4}$ коп. По довідці 2500 крб. 21 $\frac{1}{4}$ коп. По купівлі з доставкою 2152крб. 97 $\frac{13}{25}$ коп". У цьому ж році, було відкрито церковно-приходську школу з трирічною формою навчання, яка щорічно "фінансувалася" Святійшим Синодом.

Згідно із спогадів Сторожової Олександри Степанівни (1918р.н.), як розповідала її мама, зведений в 1839 році храм, занепав тому було прийнято рішення будувати новий храм, і вже в 1902 році, на пожертви прихожан, була побудована нова дерев'яна церква за проектом архітектора Володимира Христиановича Немкіна. Службу проводив Іполит Дейнеховський.

У 1900-1901рр. відомий своїми працями вчений Редін Єгор Кузмич (1863-1908) здійснив наукові екскурсії по Харківській губернії з метою вивчення пам'ятників церковної старовини, внаслідок чого, збереглася фотографічна колекція. Була знайдена фотографія Успенської церкви села Коробочкино. У роботі одного з дослідників И.И. Кононенка, яка присвячена вказаній експедиції Є.К. Редіна, дослідник під фотографією вказав, що цей храм відноситься до 1774 року.

Із спогадів очевидців Шаровкіної А.А.1927р.н., Неймерик Е.А.1923 р.н., Сльцем Н.К.1926р.н., церква була дерев'яною, однокупольною, високою і дуже красиво виглядала на тлі маленьких селянських будинків. Праворуч від храму знаходилася кам'яна сторожка для хрещення дітей.

Цікаві архівні дані про те, як проходив обряд хрещення дітей в с. Коробочкино у кінці XIX-поч.XXст. Їх хрестили в холодній воді і в холодному приміщенні. У архіві збереглося листування про клопотання священика перед Богодучівським єпископом, дозволити робити хрещення в теплому приміщенні і в теплій воді. Єпископ відмовив священикові в такому проханні і назвав його єретиком. Потім клопотання було послане в столицю Санкт-Петербург в духовну консисторію, яка дозволила хрестити немовлят в теплій воді і теплому приміщенні.

Із розповіді Мясоедової Ганни Миколаївни, 1931р.н., коли помирала людина, то приходили до паламаря Добренко з сумною звісткою, і він йшов в церкву і передзвоном дзвонів повідомляв усе село про смерть земляка.

При окупації німцями села огорожа з правого боку була розібрана (там стояли шибениці для партизан) і, таким чином, територія церкви стала менше. Тут же на території церкви німці ховали загиблих солдат.

Під час Другої світової війни в церкву потрапила авіаційна бомба і дуже сильно пошкодила будівлю. Згоріла дзвіниця, купол, в поганому стані залишилася основна частина храму, було загублено церковне начиння. Кам'яна сторожка церква уціліла.

У 1976 році храм закрили. На його місці запланували будівництво сільського клубу. З того часу все начиння храму, було перевезено до приміщення недіючого дитячого садочку радгоспу "Маяк". Воно офіційно було передане церкві. За допомогою прихожан, місцевих підприємців, сільського голови його відремонтували, на даху встановили невелику баню з хрестом, ковану огорожу і ворота перенесли зі старого храму.

З 60-х по 80-і роки на території Чугуївського району було всього три храми: с. Півник - храм Володимирської Ікони Божої Матері, Усіх скорботних радощів в м. Чугуєві, с. Коробочкино Успенський храм. Тому храм в селі Коробочкино відвідували прихожани із з усіх навколишніх сіл: Граково, Чкаловське, Лебеже, Волохів Яр, Вільшанка, Огурцівка, Лозова, Шевченкове, Комсомольськ, Петрівка

У 2006 році було прийнято рішення реконструювати храм села. Початком реконструкції стало будівництво дзвіниці.

Після реконструкції молитовний будинок набув вигляду типового християнського храму. Незважаючи на тернистий шлях церкви в Коробочкино, жителям села вдалося зберегти і примножити православні обряди і традиції своїх предків.

«СВЯТО МЕЛАНКИ АБО ЩЕДРИЙ ВЕЧІР»

Нішта Ганна, вихованка гуртка «Географічне краєзнавство»

Близнюківського Будинку дитячої та юнацької творчості Близнюківської районної державної адміністрації Харківської області

Керівник: Савісько Наталія Вікторівна, керівник гуртка «Географічне краєзнавство» Близнюківського Будинку дитячої та юнацької творчості.

В селі Уплатне Близнюківського району збереглося багато обрядів, які були втрачені в інших селах, заселених східними слов'янами.

Кожне календарне обрядове свято несло в собі декілька значень: релігійне, пов'язане з релігійними віруваннями, землеробське, визначене господарськими турботами і родинне, пов'язане з культом предків та укладанням майбутніх шлюбів молоді, в яких основним мотивом було побажання родині щастя, благополуччя, успіхів у господарюванні. В календарних народно-обрядових традиціях можна почути відгуки далекої язичницької давнини.

Життя селянина було важким. Але зимових свят чекали завжди з особливим піднесенням, з надією на успішне господарювання в наступному році. Надіялись, що Бог почує молитви людини і зробить її життя щасливим.

На відміну від Святого вечора під час Щедрої вечері накривають багатий стіл, де переважають м'ясні страви. Вдруге протягом зимових Святків готують кутю. Випікають і спеціальні хліби "Маланку" та "Василя".

Щодо страв Щедрого Вечора, то вони не в кожній родині однакові: одні печуть пироги з м'ясом і смажать гречані млинці на свинячому смальці, інші бублики, а в моїй родині – вареники чи, як кажуть, «пирог».

Як тільки жінка замішувала діжу для випікання обрядового новорічного хліба, не миючи рук від тіста, вона йшла разом з чоловіком лякати дерева, котрі погано родять. Чоловік ніс сокиру, або палицю, жінка- перевесла, зроблені із дідуха (соломи, що лежала на долівці від Святого вечора). Підійшовши до дерева, чоловік тричі стукав по ньому обухом сокири, або палицею і промовляв: "А чого ти, грушо, не родиш? Я тебе зрубаю, порубаю!" Або: "Не будеш родити, буду рубати, а будеш родити, буду шанувати". За дерево відповідала дружина: "Не рубай мене, а перевеслом підпережи, я тобі ще в пригоді стану". Після цього жінка обтирала руки від тіста об дерево і перев'язувала його перевеслом. В народі вірили, що після таких процедур дерево злякається і обов'язково дасть гарний урожай. Адже на Маланки, особливо в Новорічну ніч, рослини розуміють людську мову, а тварини навіть самі розмовляють по-людському. До речі, тварини в цю ніч могли поскаржитись Богові на господарів, якщо ті погано з ними обходяться. Тому в цей день худобу доглядають дуже ретельно, добре годують, чистять, пестять.

З настанням сутінок по селу ходили ватаги щедрувальників в карнавальних костюмах з музиками. Серед гуртів переважали парубочі громади ряджених, окремо ходили і гурти дівчат. Для щедрувальників, як і для колядників, не існувало статевих обмежень, проте дівоча Маланка здебільшого щедрувала під вікнами, а гурти ряджених парубків просилися до хати, та й персонажів у масках у парубочій Маланці було значно більше.

Серед ряджених найчастіше зустрічаються образи Маланки, Василя, кози, діда з бабою, циган, ведмедя, журавля, kota... Маланкою був парубок в латаній спідниці, старій хустці, брови і очі підведені сажею, обличчя вибілене крейдою, щічки та вуста фарбовані червоним буряком або калиною. В руках Маланка носила куделю. Вона дуже любила цілуватись зі всіма, хто підвернеться, при цьому обмурзувала їх своєю "косметикою". Дослідник українських новорічних обрядів "Коза" і "Маланка"

Козою був парубок у вивернутому вовною догори кожусі, роги робили з рогатини до якої прикріплювали дві дощечки (рот), і пасмо прядива (бороду), рот відкривався і ляскаючи закривався, що лякало дітей. Між рогами чіпляли дзвоника, ззаду – хвіст з віника.

Ввійшовши до хати, коза спочатку лякала присутніх, намагаючись їх буцнути рогами, а потім під спів щедрувальників відтворювала в танці те, про що співалось в щедрівці. Все закінчувалось тим, що приходили стрільці або хлопці-молодці і вдарили (встрелили) козу в праве вушко, в саме сердушко, або ж під ліву чи праву ногу, коза впала, ноги задрала, або ж впала та й нежива стала. Одним словом, коза помирала.

Що ж означав цей ритуал? Чому козу неодмінно було вбивати? Адже коза була символом (божеством) родючості ниви. До речі і по нині частинку нескошеної ниви, чи незібраної грядки називають козою. В грецькій та римській міфології боги плодючості і урожаю також мали ознаки схожості з козою. В далеку давнину люди помітили, що на тій землі, де стояла домашня скотина, рослини ростуть значно краще, дають більший урожай. Оживання кози знаменувало собою оживання навесні ниви, садів, пасовищ, природи взагалі. Сміх носив магичне значення – відганяв злі сили, крім того вірили, якщо сміятись в новорічну ніч то і весь рік пройде зі сміхом, весело і щасливо. На закінчення щедрувальники проголошували вірші з побажаннями щастя, добра в новому році і просили винагороди, для Кози, Маланки або інших ряджених персонажів.

Обрядовий календарний фольклор має для нас велике пізнавальне значення, бо в ньому художньо відбилися риси тисячолітньої історії розвитку українців від первісного роду до розвиненого суспільства. Наші обрядові дійства допомагають пізнати історію розвитку народу, історію його культури, як матеріальної, так і духовної.

ЛЮДИНА У ФІЛОСОФСЬКІЙ СИСТЕМІ ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ

Оболянський Андрій, учень 10 класу Куп'янського навчально — виховного комплексу №2 Куп'янської міської ради Харківської області.

Керівник: Горюн Тетяна Олександрівна, вчитель української мови та літератури, Куп'янського навчально — виховного комплексу №2 Куп'янської міської ради Харківської області.

Актуальність. Проблема людини, її щастя та сенс життя посідає значне місце у філософських пошуках мислителів упродовж багатьох століть. Філософія Григорія Сковороди постає предметом уваги багатьох дослідників, серед яких Д. І. Багалій, В. Г. Білий, П. І. Житецький, О. М. Марченко, С.Ф. Русова, Л. В. Ушкалов, Е. А. Шабліовський.

Шлях до щастя пролягає, на думку митця, через моральне вдосконалення людини. Цим зумовлюється притаманний філософії Г. Сковороди персоналізм, що ставить у центрі уваги динамічну людську особистість, буття якої змальовується як безперервне творення людиною себе самої. Зрозуміло, що ці проблеми сьогодні є не лише предметом дослідження представників наукових кіл, а також є актуальними для суспільства в цілому, де кожен індивід прагне та потребує віднайдення внутрішньої гармонії, шляхів до щастя. Антропоцентризм філософії Сковороди творить цілком нове бачення сутності людини. Філософ розробляє вчення про дві натури, в центрі якого ідея внутрішньої людини. Сковорода вважав, що людина є ключем до усіх таємниць як космічного, так і божественного світу. Той, хто не пізнав себе, не зможе зрозуміти оточуючий світ. І так само не досягнувши ідею внутрішньої людини Сковороди не можливо досягнути і пізнати його філософську систему в цілому. Ось чому тема дослідницької роботи має дійсно базове значення для розуміння поглядів філософа на побудову світу і місце в ньому людини.

Мета наукового дослідження – вивчення концепції «внутрішньої» людини як основи філософської системи Г.Сковороди. Досягнення зазначеної мети передбачає дослідити систему філософських поглядів Г.Сковороди, вивчити сутність вчення про людину, з'ясувати роль ідеї «внутрішньої» людини у філософській системі Сковороди.

Наукова новизна полягає в тому, що на основі сучасних методологічних розробок з філософії культури та філософії історії розкрити теоретично обґрунтоване цілісне бачення «внутрішньої» людини як основи філософських поглядів Г.Сковороди, яке підсумовує та узагальнює досвід досліджень історії української філософії впродовж ХХ століття. В межах такого бачення в дослідницьке поле історії української філософської думки введено питання про людину та її сутність в аспекті теорії «двох натур», згідно з якою усе суще складається з

матеріального та ідеального, тілесного та духовного. Сковорода вбачав справжню людину не поза нею, а у її внутрішньому світі. Людська сутність – у словах, діях та серці.

Для Сковороди ключ до всіх розгадок життя, як космічного, так і божественного, є людина, тому що всі питання і всі таємниці миру зосереджені для нього в людині. Не розгадавши себе, людина не може нічого розуміти в тому, що оточує, розгадавши ж себе до кінця, людина проникає в найглибші таємниці Всесвіту. Вчення Сковороди про людину спирається на поняття «внутрішньої людини».

Отже, В центрі філософських роздумів Г.Сковороди проблема пізнання дійсної людини. Цей процес відкриття її таємниці утворює теоретичні підвалини, на яких будується його розуміння світу. Згідно філософа, людина має три позиції у відношенні до світу, які реалізуються через наступні ідеї: задоволення потреб людини у щасті та радості, проблема волі і розуму та ідея свободи від світу як ідея свободи від тліну, від смерті, це ідея воскресіння і загального перетворення.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ

Оковита Юлія, вихованка гуртка «Літературне краєзнавство» Дергачівського будинку дитячої та юнацької творчості Дергачівської районної ради Харківської області на базі Комунального закладу «Козачолопанський ліцей» Дергачівської районної ради Харківської області
Керівник гуртка: Лагута Г.Г., учитель української мови та літератури

Незважаючи на часте використання терміна “глобалізація”, сьогодні немає єдиного його визначення. Більшість дослідників розуміє під глобалізацією процес формування єдиного загальносвітового фінансово-економічного та інформаційного простору на основі нових, переважно комп’ютерних технологій. Вона виражається в небаченому прискоренні темпів росту економічної взаємозалежності країн, завдяки швидкій та широкій дифузії технологій. Основним adeptом глобалізації є США, де розміщено більшість штаб-квартир ТНК, насамперед зацікавлених в ліквідації існуючих підприємств в області світової торгівлі та руху капіталів. Найбільшими прихильниками глобалізації та лібералізації стосунків є представники країн-лідерів.

Важливим завданням в кінцевому вирішенні глобальної проблеми попередження ядерної війни є ліквідація вже існуючих матеріальних засобів. Разом із ліквідацією матеріальних засобів озброєння буде також вирішена проблема ймовірності виникнення світової війни. Роззброєння не буде причиною катастрофічного звуження ринку збуту, що веде до економічної кризи та глобального росту безробіття. У перспективі роззброєння може викликати розширення ринків споживання, що позитивно вплине не лише на використання ресурсів, а й засобів виробництва загалом. Також воно здатне вдосконалювати структури національних економік світового господарства, вирівнювати наявні диспропорції.

Роззброєння не буде причиною катастрофічного звуження ринку збуту, що веде до економічної кризи та глобального росту безробіття. У перспективі роззброєння може викликати розширення ринків споживання, що позитивно вплине не лише на використання ресурсів, а й засобів виробництва загалом. Також воно здатне вдосконалювати структури національних економік світового господарства, вирівнювати наявні диспропорції.

Проблема народонаселення набула в ХХ ст. глобального характеру, оскільки демографічна ситуація, яка склалась, багато в чому впливає на перспективи економічного і соціального розвитку, на стан політичних сил не тільки в національному, регіональному значенні, а й в світовому масштабі. Достатньо сказати, що дві світові війни велись передусім за простір існування людини (територію, ресурси), мали на меті знищити частину народонаселення.

Глобальні проблеми сучасності — це проблеми, які є загальносвітовими, такими, що зачіпають інтереси усіх держав і націй, класів, соціальних груп, політичних партій, кожної людини зокрема. Фактично, це сукупність суперечливих процесів, які становлять зміст сучасної кризи світової цивілізації. Ці проблеми створюють загрозу розвитку і навіть існуванню всіх країн світу і потребують для відвернення цих катастрофічних наслідків спільних зусиль.

Людство живе у дивовижні часи, коли ми знаємо більше про світ, ніж будь-коли. У нас є потужні комп'ютери та засоби штучного інтелекту, які аналізують різноманітні дані для нас. За допомогою Інтернету ми підключені до всіх знань планети. Автоматизація полегшує наше щоденне життя. Рівень насильницької злочинності знижується, і війн стає менше, ніж будь-коли в історії. Ми живемо у світі інформації, і все-таки настільки паралізовані у страху, що через нього не можемо побачити очевидні шляхи вирішення глобальних проблем людства.

Хороша новина полягає в тому, що відповіді на питання глобальних проблем людства та шляхів їх вирішення лежать у всіх на видноті. Ми маємо доступ до всієї інформації, яка нам може знадобитися про глобальні проблеми, що стоять перед нашим світом. Також кожному доступна інформація про найкращих інструментів для аналізу та реалізації вирішень цих проблем і до думок експертів зі всього світу.

Глобальні проблеми зачіпають всі сторони нашого життя. Їх успішне вирішення — у комплексному науковому дослідженні, яке забезпечує випрацювання теоретичної "моделі" глобальної ситуації, вказує на шляхи вирішення, дає методологію їх розв'язання. Успішне вирішення глобальних проблем також вимагає наукової кооперації, міжнародної співпраці, співробітництва вчених і наукових шкіл та їх високої відповідальності. Не залишайтеся байдужими!

СЕНС ЖИТТЯ У ПОГЛЯДАХ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Олексієнко Надія, вихованка гуртка «Літературне краєзнавство» Дергачівського будинку дитячої та юнацької творчості Дергачівської районної ради Харківської області на базі Комунального закладу «Козачолопанський лицей» Дергачівської районної ради Харківської області
Керівник гуртка: Лагута Г.Г., учитель української мови та літератури

Найцінніше, що є у людини – це її життя. Воно дається їй тільки раз і кожній своє. Довге чи коротке, воно триває лише від народження і до смерті, його не можна прожити двічі. Проте як вона зуміє розпорядитись цим даром залежить від неї самої. У всі часи люди замислювалися над сенсом свого життя. Але одні вбачали цей сенс у праці, другі – у коханні, треті – у самовдосконаленні, четверті – в боротьбі, п'яті – у релігії, інші в зароблянні грошей. Така розбіжність поглядів породжувала нерідко сумніви, а чи має наше життя взагалі якийсь сенс? А якщо і має, то чи можемо ми його пізнати чи зрозуміти? Нарешті, можливо, у кожної людини є лише якийсь свій сенс життя, не подібний до інших? Усе це – дуже непрості питання. Вони не мають якихось однозначних і загально визначених відповідей і в наш час. Значною мірою ці відповіді залежать від самого розуміння життя. «Таємниця життя незбагненна, але ми не можемо відмовитися від спокуси все ж таки пізнати її і зрозуміти» (Й. В. Гете).

Молода людина втрачає почуття сенсу життя, коли помічає, що ніхто не цікавиться її інтелектом, здібностями, коли не бачить перед собою перспективи. Спосіб життя сучасної молоді зазнає істотних змін, в порівнянні з попередніми поколіннями. Приміром, сенс життя наших батьків не полягав у порожній пляшці з-під пива, як це спостерігається сьогодні. Сучасна молодь менше уваги приділяє власному здоров'ю, фізичному та розумовому розвитку. Молодь не цікавиться, не запитує, не шукає, не займається. Зникли черги в бібліотеках, спортивних та наукових гуртках. Тотальна алкоголізація, наркотизація та дибілізація – це три основних характеристики сучасної української молоді з якими необхідно боротись – боротись не силою примусу та заборон, боротись шляхом поступового переконання. Причина залежності від алкоголю, наркотиків чи солодких снів – це відсутність сенсу життя, сенсу існування. Молодь не знає заради чого вона живе, й намагається заповнити цю порожнечу асоціальними проявами. Значна частина української молоді втратила позитивні життєві орієнтири, можливість реалізації життєвих планів та прагнень. Саме через це населення країни піддається активному впливу з боку інших культур і не має змоги створити своєї власної системи цінностей, своєї власної стійкої тенденції розвитку держави та населення. У зв'язку з великим впливом сучасних технологій: мобільних телефонів, комп'ютерів, мережі Інтернету, телевізорів, високих темпів росту автоматизації суспільного життя, кардинально змінилися і погляди на саме життя, його сенс та

сутність. Життя людини сучасного світу стало більш пасивним, інертним. Що ж стосується молодого покоління, то цей негативний вплив відобразився на ньому найбільше. Для багатьох людей, починаючи ще з дитинства основною розвагою є комп'ютер, який у багатьох випадках замінює живе спілкування з друзями, батьками, однолітками. Комп'ютер, а зокрема Інтернет, став заміником справжніх почуттів, любові, краси навколишнього світу. Молода людина, таким чином, щодня втрачає хвилини свого безцінного життя. Повз неї проходить «все», але те все – за вікном, варто лиш вийти і поринути в світ який чекає на неї! Відповідаючи самому собі на питання: Хто я? Який я? До чого я прагну? молода людина формує самосвідомість – цілісне уявлення про самого себе, емоційне відношення до самого себе, самооцінку своєї зовнішності, розумових, моральних, вольових якостей, усвідомлення своїх достоїнств і недоліків, на основі чого виникають можливості цілеспрямованого самовдосконалення і самовиховання; власний світогляд як цілісну систему поглядів, знань, переконань своєї життєвої філософії, яка спирається на засвоєну раніше значну суму знань і здатність, що сформувалася, до абстрактно-теоретичного мислення, без чого розрізнені знання не складаються в єдину систему; прагнення з початку і критично осмислити все навколишнє, самоствердити свою самостійність і оригінальність, створити власні теорії сенсу життя, любові, щастя. Для того щоб формування молоді відбувалося адекватно суспільним процесам, необхідно визначити її роль і місце в суспільстві, з'ясувати її труднощі та проблеми. Серед них є традиційні – кохання, дружба, пошуки сенсу життя, створення сім'ї тощо. Вирішення багатьох проблем залежить від факторів соціального життя.

Так само кожен з нас повинен зрозуміти, що вищий сенс полягає в тому, щоб пізнати, хто ми насправді: космічна сутність, Бог, який втілений в нас, може, щось більше... Усвідомивши це, реалізувати себе. Напевно, саме заради цього і варто жити.

Ці високі сенси рано чи пізно встають перед кожним. Адже за тим, що нами рухає в цьому світі знаходиться туга за нездійсненим – ким ми можемо бути.

Сенс життя відкривається нам як дивовижний райський сад, у якому ми можемо зробити все, що захочемо, а може, навіть більше – все, що можемо!

РОДИЛЬНА ОБРЯДОВІСТЬ ЧУГУЇВЩИНИ (друга половина XIX - початок XX ст.)

Омельченко Дарина, вихованка Чугуївського центру туризму та краєзнавства Чугуївської міської ради Харківської області, учениця 10 класу Чугуївського НВК №6 імені тричі Героя Радянського Союзу І.М.Кожедуба Чугуївської міської ради Харківської області
Науковий керівник: Логачова Надія Валентинівна, методист, керівник гуртка Чугуївського центру туризму та краєзнавства Чугуївської міської ради Харківської області,

Філософ Г.С.Сковорода наголошував, що людина ще змалечку повинна полюбити все, що її оточує, звичаї та обряди своїх дідів, пісні, які співали мама й бабуся. Народознавчі традиції, звичаї й обряди об'єднують минуле та майбутнє народу, старші й молодші покоління.

Український народ має багаті традиції та обряди, пов'язані з народженням дитини. Впродовж віків породіллям допомагали баби-повитухи, які ще за часів Трипільської культури вважалися жрицями язичницького культу. Вони були посередницями між людьми і Богами, які полегшують пологи, допомагають новонародженим. Родильна обрядовість – вагома складова вірувань і звичаїв українців, способу життя простого народу, його світогляду. У цьому полягає актуальність обраної теми.

Народження дитини було принциповою подією тому, що ставало фактичним визнанням сім'ї. Бездітна сім'я традиційно вважалася неповноцінною. Пологові обряди і звичаї традиційно склалися з трьох тісно пов'язаних циклів: передпологовий, власне пологовий і післяпологовий. Перші два включають повір'я, звичаї, обрядові дії, метою яких було збереження вагітності та забезпечення успішного перебігу пологів. Заздалегідь вирішувалося питання про повивальну бабку, від якої багато в чому залежав успіх пологів. Як правило, повитуху запрошували, коли пологи вже починалися. Вона здійснювала в хатині цілий ряд магічних дій, надавала практичну допомогу, «вела пологи», тобто допомагала жінці народити дитину. В народі вірили, що особливий талант був у повитух вродженим; з іншого боку, маємо свідчення, що «ремесло»

повитухи, всі необхідні знання та навички могли передаватися від матері до дочки, невістки, і подекуди професія не виходила з родини кілька поколінь.

Післяпологові обряди спрямовані були на охорону і очищення матері та дитини, приєднання новонародженого до сім'ї, громади, церкви.

Перше купання (на 4-5 день після народження) дитини було обов'язком повитухи. Іноді вперше дитину купав батько. У першому купанні дитини брала участь вся родина. Купати дитину треба було після заходу сонця. Батько заносив ночви, ставив їх на лаву біля печі та наливав води. Закатавши рукав сорочки, ліктем пробував воду, чи негаряча. В воду додавали свяченої води та відвари трав. Воду з першої купелі слід було вилити на наступний ранок до схід сонця під дерево або кущ, у те місце де ніхто не ходить.

Відповідальним вважався звичай ім'янаречення. Це пов'язано з переконанням, що вдало обране ім'я має сприяти щастю та добробуту немовляти, саме воно визначатиме його долю. Було прийнято давати імена за святцями (в межах 8 днів до і 8 днів після народження). Вибирають кумів часом ще до пологів, батьки радяться між собою і надають перевагу рідним чи друзям. Стати хрещеними батьками – велика відповідальність не лише перед немовлям, а й «перед Богом та людьми».

Обряд хрещення дитини є першою найбільш вагомою подією у житті немовляти, батьків та родини. Раніше не було заведено відмічати дні народження, святкували день хрещення.

Обряд «пострижини» – відзначення річниці від дня народження дитини. В цьому обряді величезну роль відігравали хрещені батьки дитини - куми. Посеред хати на долівці розстиляли вовною догори кожух, садили на нього дитину, розкладали різні предмети й пильнували, що візьме дитинка.

У зв'язку з великою смертністю немовлят та породіль 15 жовтня 1842 року в Чугуєві було засновано училище для освіти повитух. В архівному відділі апарату виконавчого комітету Чугуївської міської ради знаходиться справа «Об учреждении в г.Чугуеве должности специальной повивальной бабки и об определении на эту должность дочери штабс-капитана Александры Северьяновны Краховецкой» в 1871 році. Кунцман Вікторія Петрівна змінила Александру Северьяновну Краховецьку на посаді повивальної бабки в м.Чугуєві в 1876 році. «Вікторію Петрівну знало все місце, як би вона не була втомлена, коли її викликали на пологи, вона брала свій чемоданчик з інструментами та вирушала до породілля. Коли у жінки не було чим розрахуватися за пологи Вікторія Петрівна ще давала гроші жінці на їжу на перші дні. У 1877 році Вікторія Петрівна приймала пологи у жінки І.Ю.Репіна (народився син Юрій)». Александра Северьяновна Краховецька та Кунцман Вікторія Петрівна закінчили курси Повивального інституту медичного факультету Харківського університету.

Зараз дітей жінки народжують в пологових будинках, протягом усієї вагітності вони перебувають під наглядом медичних працівників, стать дитини визначають за допомогою ультразвукового дослідження. Деякі вагітні жінки намагаються дотримуватися оберегових дій та повір'їв, а хтось не вірить у всілякі забобони. Особливого значення надається стану душі вагітної; її не годиться сварити, не оповідати для неї страхітливих історій, дивитися подібні телепередачі. Щоденно треба підтримувати оптимістичний і бадьорий настрій та впевненість, переконувати, що все відбудеться добре. Вагітній жінці необхідно перебувати на свіжому повітрі, віддалено від людей що курять, смітників тощо. Довго не затримуватися на пекучому сонці.

Типовими стали грецькі, латинські, єврейські імена дитини, трохи рідше скандинавські. Сьогодні ми більше керуємося звичайними своїми вподобаннями, модними тенденціями. Найбільш недоторканим залишився обряд хрестин. Обряд «пострижини», розкладання предметів та вибору дитиною одного з них використовується у наш час дуже часто.

Проведене дослідження розкриває народження дитини не тільки як звіт народно-медичних знань, але й важливість родопомочі баби-повитухи саме на Чугуївщині.

ІСТОРІЯ ТА АРХІТЕКТУРА БУДІВЕЛЬ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ МИКОЛАЄВА ПЕРІОДУ МОДЕРНУ (КІНЕЦЬ ХІХ- ПОЧАТОК ХХ СТ.)

Осадчий Сергій, учень 10 класу Миколаївської гімназії №41 Миколаївської міської ради, вихованець секції «Історичне краєзнавство» Будинку дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва

Керівник: Сасюк Сергій Григорович, керівник секції «Історичне краєзнавство» Будинку дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва

За традицією вважається, що стиль модерн переважав у Російській імперії та на Заході з 1890 до 1910 рр. Але деякі дослідники роблять припущення, що даний період був більш тривалий: з 1880 до 1918 рр. (завершення Першої світової війни). Кордони модерну не були чітко визначені і еkleктика з середини 1880-х років вже тісно перепліталася з першими паростками модерну.

У той час політико-економічні відносини вимагали нових архітектурних форм. Ці нові форми і склали сутність модерну, що охопили Європу та Америку, в тому числі і територію Російської імперії. В провінціях, в тому числі і в Миколаєві, залишалася багато порожньої землі та невибагливої забудови, яку зносили, звільняючи місце модерну.

Дана робота присвячена вивченню історії та архітектури деяких будівель колишніх або сучасних закладів освіти міста Миколаєва.

По вулиці Фалєєвській, 7 зараз знаходиться Миколаївський обласний будинок художньої творчості. Сама будівля була побудована у 1913 році за проектом одеського архітектора В.М. Кабіольського. На початку ХХ ст. тут знаходився Російський банк зовнішньої торгівлі.

У дослідженні 1931 року Одеської філії Державного інституту проектування міст (ДІПРОМІСТО, рос. – ГИПРОГРАД) надається такий опис: «Солідна будівля колишнього банку (зараз Палацу праці), яка збудована у строгому флорентійському стилі раннього відродження: масивне, цільне, що відображає «солідність» підприємства».

Відомий краєзнавець Ю.С. Крючков відносить цю будівлю до так званого «ретростилю». Даний стиль складався зі всіх колишніх стилів та виник близько 1910 року.

Сама будівля займає кут Великої Морської та Фалєєвської вулиць. Вона виконана у стилі раннього Відродження та схожа на палаццо Медичі-Рікарді (Флоренція): суцільне рустування трьох поверхів, різноманітна форма вікон по поверхам, відсутність висунутих частин (ризалітів, портиків, балконів, колонад, аркад і т.п.), «втоплений» портал, карниз, що сильно нависає.

Два фасади однакові за архітектурною обробкою. Єдиний вхід з боку Великої Морської виконаний у рівень у вигляді скромного порталу, який обрамлений двома колонами з напівкруглим фронтом. По вулиці Фалєєвській садиба банку була огорожена високою стіною у такому ж стилі, а праворуч знаходився службовий флігель. Наприкінці ХХ ст. стіна і флігель були розібрані у зв'язку з будівництвом Музичного училища.

Після подій 1917 року в будівлі знаходився Палац праці, з 1960-х років – Палац піонерів. У цей час портал був перероблений та отримав форму портика з колонами (вплив соціалістичного класицизму), над входом з'явився портик з фігурами піонерів. Наприкінці ХХ ст. входу повернули первинний вигляд.

Будівля хоча і споруджена у формах Раннього Відродження, але виглядає строго, тому що портал не має висунутого карнизу з традиційним фронтом.

На початку ХХІ ст. фасад на Фалєєвській дав тріщину від карнизу до землі, потім її реставрували.

В Аркасівському сквері, по вулиці Нікольська, 34 знаходиться будівля Маріїнської жіночої гімназії (пізніше - середня школа №5, зараз – Перша українська гімназія ім. М.М. Аркаса). Гімназія збудована за проектом архітектора Є.А. Штукенберга. За занадто вираженою осевою симетрією фасаду ця будівля, що споруджена у формах Ренесансу, має асиметричний план, у чому виявився вплив модерну. Слід зауважити, що фотографія цієї гімназії експонувалась на Паризькій виставці як зразок кращої архітектури нового напрямку.

За проектом архітектора Штукенберга, створений у 1903 році також комплекс будівель Середнього механіко-технічного училища, що на вул. Кузнецькій, 5 (зараз – Машинобудівний навчально-науковий інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала

Макарова. Комплекс складається з основного учбового корпусу, житлового будинку для викладачів і майстерень. Найбільшу зацікавленість з точки зору архітектури має учбовий корпус, що створений у стилі псевдовідродження з оригінальною кладкою блоків каміння, запозичений з «цеглового стилю».

Ще Є.А. Штукенбергу належать проекти Другої жіночої гімназії (зараз Миколаївська гімназія №2, яка знаходиться на вулиці Адміральській, 24) та Музичного училища (вул. Адміральська, 3), Лермонтовське училище (вул. Корабелів, 18), Залізничного училища (вул. Пушкінська, 71). Також за завданням Міської управи архітектор збудував чотири нових школи та п'ять перебудував і розширив.

Лермонтовське училище на Сенній площі (зараз – Будинок дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва) збудоване у російському стилі з використанням «цеглового стилю».

У 1914-1915 рр. зведена будівля Келецької гімназії, яку повністю евакуювали в Миколаїв, зараз це Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. Нестача грошей та війна змусили використовувати сурові форми споруди майже у дусі пуританського модерну Лооса. Двоповерхова будівля знаходилася на Адміральській вулиці у садібі колишнього будинку головного командира (у наш час – музей суднобудування і флоту). Споруда була асиметричною в плані та по фасаді, прикрашена лише двома пілястрами, що обрамляли вхід та піднімалися до другого поверху. Побудована з жовто-сірого штучного каміння-вапняку, будівля одного часу була облицьована плиткою, що порушило стильову єдність. З часом споруди був надбудований третій поверх, плитку збили, а стіни пофарбували.

По вул. Спаській, 28 знаходиться будівля колишньої жіночої прогімназії М.Є. Куц. Вона є зразком модерну в його ренесансному варіанті.

Отже, значна кількість старовинних споруд колишніх та сучасних закладів освіти були побудовані у стилі модерну. Багато з них під час своєї історії дещо змінювали вигляд та зараз потребують певного догляду та уваги.

НАРОДНА ВИШИВКА У СТАНИЧНО-ЛУГАНСЬКОМУ РАЙОНІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Охіна Аліна, учениця 10 класу КЗ «Вільхівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, Станично-Луганський район, Луганська область.
Керівник: Левченко Катерина Михайлівна, вчитель біології

Народна вишивка є одним з найбільш поширених і доступних видів народної художньої творчості. Вона удосконалювалася упродовж багатьох століть і до нас дійшла у вигляді чудових різноманітних орнаментів, швів, якими вони виконані. Вишиванка – це своєрідний літопис життя. Це наша історія, міфологія, релігія, давнє мистецтво наших предків, душа народу.

Метою нашої краєзнавчої експедиції було дослідити особливості автентичної вишивки Станично-Луганського району у ХХ столітті, яка відображає як культуру корінного населення, так і переселенців у різні часи з Центральної, Західної України, Закарпаття, Польщі. І так історично склалось, що орнаменти та кольори місцевих вишивок в ХХ столітті, з одного боку, перетинаються з вишивками інших регіонів України, але є й такі унікальні візерунки, які притаманні тільки для нашого регіону (Фото1).

Для досягнення мети ми поставили для себе такі завдання: 1) проаналізувати зразки автентичної вишивки з фондів Станично-Луганського краєзнавчого музею-відділу Луганського обласного краєзнавчого музею, інших музеїв сіл, та 2) зібрати зразки вишивки, поспілкувавшись з мешканцями району, що представляють різні верстви, різні етноси, що заселяли наші землі упродовж ХХ століття.

Ми врахували літературу щодо української вишивки попередніх дослідників [1; 2; 3]. Це допомогло проаналізувати артефакти переселенців з України на землі Сіверського Дінця. Знайдені в ході експедиції зразки вишивки у конкретних людей знайшли своє відображення у презентації та публікації у фахових українських журналах [5], а також зафіксовано на фото дослідниками. Базовим джерелом для опису вишивки козаків та їх нащадків у ХХ столітті стали

фонди Станично-Луганського краєзнавчого музею-відділу Луганського обласного краєзнавчого музею [6], а щодо старообрядців – музею села Велика Чернігівка .

Сьогодні Україна на весь світ пишається своїми вишивками, а серед всього їх розмаїття вишитий рушник та вишита сорочка займають особливе місце. І це вплинуло на процес нашого дослідження.

У давнину рушник, вишитий відповідними візерунками-символами, був невід'ємним атрибутом багатьох обрядів: з рушником приходили до породіллі вшанувати появу нової людини, зустрічали й проводжали дорогих гостей, справляли шлюбні обряди, проводжали в останню путь, прикрашали образи та накривали хліб на столі.

Як ми встановили, причому, це є спільною рисою проаналізованих нами артефактів регіону, рушник має дві частини: праву (чоловічу) та ліву (жіночу). Спочатку вишивають праву, потім ліву. Рамка вишивалась першою, доволі часто це своєрідна ліана, що оперізує весь рушник, завітчана різними квітами з листочками. На рушниках обов'язково вишивали древо життя, яке символізує процвітання роду. Горщик, у якому заходиться древо – символ першопорядку, жіночого лона з якого пішов весь рід. Він символізує минуле. Основна частина – прямий стовбур, з двома гілками з боків (творець і руйнівник) та центральна квітка життя, яка разом з елементами «повітря» символізує майбутнє родини, її добробут, дітей. Колір дерева червоний, зелений та чорний .

З другої чверті ХХ ст., коли у народний побут входять нові види меблів, для їхнього оздоблення з'являються нові полотняні вироби. Поли та сітка ліжка прикрашали підзорами (підзорниками), смугами тканини, оздобленими вишивкою. “Шторочками” прикрашали бічні спинки ліжок, вікна. Серветками – спинки м'якого дивану та на стіл поверх скатертини, на кімнатні двері вішали гардини. На подушках, прикрашених декоративними наволочками, не спали. Їх викладка мала бути додатковим декоративним елементом житла.

Сорочка була основою будь-якого одягу: святкового і буденного, чоловічого і жіночого, для дітей та для людей похилого віку. Як свідчать попередні дослідження, від ХVІІ до сер. ХХ ст. сорочки вишивали білим по білому. До вишивки в техніці "лиштва" додавалася мережка – ажурна техніка, що в поєднанні з вишивкою створювало дуже витончений та елегантний виріб.

У жіночих сорочках наприкінці дев'ятнадцятого століття та на початку двадцятого вишивалися і мережилися рукави, уставки, і обов'язково – подоли, бо вони мали бути видні із-під юбки. Мережані, а не вишиті подоли – характерні особливості жіночих сорочок Станично-Луганського району і в ХХ столітті [8] .

Як свідчать матеріали з фонду районного краєзнавчого музею, у вишивці часто використовуються такі мотиви, як "виноград", "хміль", "дубове листя", "троянди" та інші квітучі рослини, які символізують вічно живу природу.

На чоловічих сорочках завжди густо вишивали манишки на грудях, на жіночих – плечову частину ("уставки"). Аби таким чином активізувалися життєво важливі енергетичні точки.

Таким чином, під час краєзнавчої експедиції наша творча група з'ясувала, що вишивка – це чи не найдавніший вид мистецтва, який є традиційним для всієї України. І тут важливим є все: і те, які кольори та орнаменти обирає вишивальниця, який зміст вкладає у своє вишивання, і те, з якими думками займається своєю справою. Вишивкою прикрашали одяг, рушники, предмети побуту. Із звичайних речей вони перетворювалися на обереги, які уособлювали народні традиції, дух народу, його самобутність. Наша творча група переконана у необхідності збереження традицій вишивання, бо через вишивки ми повертаємось до своїх витоків, духовності. Сьогодні українці намагаються відтворити свою історію, свої традиції, народні звичаї, носять вишиванки, розмовляють українською. При цьому, українська вишивка має розмаїття, що ґрунтується на регіональних особливостях. Саме про деякі такі особливості вишивки корінного населення Станично-Луганського району та їх нащадків у ХХ столітті проаналізовано в цій роботі.

Список використаних джерел та літератури

1. Васьківська Г.О. *Народні скарби* / Г.О. Васьківська. – К.: «Освіта», 1993. – 153 с.
2. Струнка М.Л. Українська вишивка // Радянська школа. – 1987. – №5.
3. Скуратівський В. *Берегиня* / В. Скуратівський. – Київ: Вид – во «Радянський письменник», 1987 – 231 с.

М.А.СУКОВКІН – ЗАБУТИЙ ЛІДЕР УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Охріменко Марина учениця 11 класу, член історико-краєзнавчого клубу «Вік»
Драбівецького НВК «загальноосвітня школа I-III ступенів – дошкільний навчальний заклад»
Золотоніської районної ради
Керівник: Баранник Володимир Васильович учитель історії, керівник
історико-краєзнавчого клубу «Вік»

Українська революція – один із найбільш важливих і складних періодів буття українського народу у ХХ столітті. Помітний внесок у формування національної самосвідомості українського народу та розвиток української державності в її початковий період вніс Київський губернський комісар М.А.Суковкін.

У «перші тижні й місяці революції Михайло Суковкін був дуже популярною особою серед українського громадянства» (Д.Дорошенко). А Голова УЦР М.С.Грушевський, бажання Суковкіна «йти за українцями записав у серці своїм» і неодноразово заявляв, що «Україна ніколи не забуде його заслуг»..

Та поступово Михайло Акінфійович, відійшов від активної державницької діяльності і його внесок у розвиток Української революції було забуто.

Дослідження «М.А.Суковкін – забутий лідер Української революції» є спробою повернути із небуття незаслужено забутого імені одного із лідерів переломного моменту української історії.

Сьогодні по-різному можна підходити до оцінки подій столітньої давнини, але потрібно добре пам'ятати, що жодна сторінка історії не може бути забутою чи проігнорованою, інакше ми втратимо суть, втратимо правду.

Історія не вибачає випадковостей і не терпить білих плям.

У процесі проведення дослідження було вперше досліджено життєвий шлях та державотворча діяльність М.А.Суковкіна; оцінено його взаємовідносини з українським суспільством у початковий період Української революції та його внесок у розвиток Української державності.

М.А. Суковкін народився 7 листопада 1857 року.

Закінчивши (1877 р.) Імператорський Царськосельський-Олександрівський ліцеї він поступає на службу до Міністерства внутрішніх справ, і служить, спочатку, при канцелярії Комітету Міністрів, пізніше, при канцелярії Київського, Подільського та Волинського генерал-губернатора.

У 1886 році його зараховано до Міністерства державного майна, де він працює чиновником для особливих доручень при Степовому генерал-губернаторі та Командуючому військами Омського військового округу в Акмолинській області.

З 1890 року Суковкін служить в Міністерство фінансів і працює членом-оцінщиком Московського відділення Державного Дворянського Земельного банку.

У 1898 – 1907 рр. Михайло Акінфійович обіймає посаду предводителя дворянства Канівського повіту.

1907 – 1911 рр. він є головою Київського Губернського управління по справах Земського господарства, а з 1911 р. по 1917 р. – головою Київської Губернської Земської управи.

З початком революційних подій 1917 року Михайло Акінфійович Суковкін отримав усю повноту влади на Київщині.

Як новий київський губернський комісар М.А.Суковкін був представлений народу на грандіозній маніфестації, що відбулася 7 березня 1917 р. і на якій він звернувся до народу з промовою: *«Громадяни, нова влада може діяти лише спираючись на народ. Без вас, без вашої підтримки я працювати не зможу. Тільки при довірі народу можлива будь-яка робота»* .

У своїй діяльності губернського комісара Михайло Суковкін спирався на допомогу колегіального органу, головою якого він був – Виконавчого Губернського Комітету, до складу якого входило багато українців.

У квітні 1917 року він взяв участь у роботі Всеукраїнського Національного Конгресу. Його виступ викликав великий резонанс. Вибачившись перед делегатами, що не підготовлений говорити українською мовою, цим *«прекрасным певучим языком»*, Михайло Акінфійович

виступив із промовою. У ній він заявив: *«Украинский народ, столь долгие годы не имевший возможности поднять свой голос для выражения своих нужд и предъявления своих требований, теперь не только может, но должен высказать твердо и определенно, как он мыслит местное самоуправление, какого он желает политического устройства для всей Украины. В этом вопросе украинскому народу и только одному ему принадлежит первое слово»* і підтримав резолюцію про автономію України у складі федеративної демократичної Росії. Саме з цього часу Михайло Акінфійович став активно співробітничати з Центральною Радою у всіх питаннях і перебував у добрих стосунках з українськими національними колами.

І саме його, М.А.Суковкіна, комітет Центральної Ради планував призначити *«Краєвим Комісаром на Українські губернії»* та *«Головою Краєвої Ради, представником Центрального Уряду на Україні і заступником інтересів України перед Центральним Урядом»*.

Михайло Акінфійович Суковкін був активним учасником найважливіших подій літа 1917 року, в тому числі і подій пов'язаних із прийняттям I та II Універсалів УЦР.

7 серпня 1917 року він, у своїй телеграмі до Тимчасового уряду, заявляв, що *«...єдиним органом, що має достатню моральну силу, щоб перетворитися на тверду владу на Україні, може бути лише Генеральний Секретаріат УЦР...»*

Проте 9(22) вересня 1917 року М.А.Суковкін склав із себе обов'язки київського губернського комісара. Михайло Грушевський відверто жалкував про це. В своїх «Споминах» він писав: *«Було се мені жаль, бо я бачив його охоту йти з українством і знав його здібності і досвід, що міг би нам придатись...»*

Більше року Суковкін не займався ніякою політичною діяльністю. Та у жовтні 1918 року його було призначено послом Української держави в Османській імперії.

Д.Дорошенко обгрунтовував свій вибір тим, що *«Суковкін був старий досвідчений громадський діяч, знав декілька мов, був знайомий із закордонним життям...»* А радник посольства, колишній член УЦР, Л.Кобилянський у своїх мемуарах згадував: *«...Суковкін ... то великий прихильник українського національного руху та української справи взагалі; дарма, що не знає української мови.»*

Однак дії Суковкіна на посаді посла були неоднозначними. Він, як істинний представник гетьманської держави П.Скоропадського, діяв більше не в інтересах незалежної України, а в інтересах майбутньої об'єднаної (федеративної) Росії.

Та разом із тим, 26.11.1917 р. Михайло Суковкін зумів організувати визнання Українського Чорноморського Флоту, підписавши у зв'язку з цим спеціальну угоду з головним представником ВМС Антанти на Сході віце-адміралом Аметом.

Після падіння Гетьманату всі дії Суковкіна були направлені на дискредитацію діяльності уряду Директорії, а після приїзду до Туреччини нового посла О.Лотоцького, він назавжди зникає з українського обрію.

З цього часу для нього та членів його родини настають важкі часи еміграції у Франції.

Помер М. А. Суковкін 11 жовтня 1938 року в місті Ментон, де і був похований на місцевому цвинтарі.

ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА НА ГАДЯЧИНІ. ЦІЛЮЩІ ЛІКУВАЛЬНІ ГРЯЗІ ГАДЯЦЬКОГО КРАЮ НА ПОЛТАВШИНІ

Павленко Віталіна, учениця 6 класу, член еколого-краєзнавчого об'єднання «Джерело»
Хитцівського ЗЗСО I-II ступенів Краснолуцької сільської ради

Гадяцького району Полтавської області. **Науковий керівник:** Корнієнко Світлана
Іванівна, учитель географії Хитцівського ЗЗСО I-II ступенів Краснолуцької сільської ради
Гадяцького району Полтавської області, спеціаліст вищої кваліфікаційної
категорії, вчитель-методист

Краєзнавство дозволяє учням одержати знання про природу свого краю, а організація краєзнавчих експедицій дає можливість на місцевості дослідити ті об'єкти, які вивчають науки про Землю.

Система роботи екологічного спрямування, яка сформувалася у нашій школі носить різносторонній характер. Вона включає в себе як роботу на уроках, в гуртках, так і науково-пізнавальну, трудову та пропагандистську діяльність.

На уроках природничого циклу учні знайомляться з теоретичними основами природоохоронної роботи, вивчають основні закономірності живої природи, причини виникнення екологічних проблем як глобального, так і місцевого характеру, оволодівають навичками проектної діяльності.

В нашій школі створено еколого-краєзнавче об'єднання «Джерело» (Додаток А, рис. А. 1). Воно працює з 2005 року. До його складу входять практично всі учні школи. Саме тому кожен учень має можливість працювати в тому напрямку, який йому більше до вподоби (Додаток А, рис. А. 2).

Основним завданням у роботі екооб'єднання «Джерело» є:

- сприяти вихованню у дорослих і малих жителів села любові до рідного краю;
- берегти і примножувати красу природи, всього навколишнього середовища;
- описати етапи відродження лікувальної справи цілющими глинами озера Моховате;
- приймати активну участь у всіх природоохоронних акціях (Додаток А, рис. А. 3);
- формувати екологічну культуру людини, її гармонійні стосунки з природою.

В межах Зеленого Гаю на північно - східній околиці Гадяча був колись маєток родини О. П. Косач-Драгоманових. Побудований був О. Пчілкою з метою лікування, покращення здоров'я хворої Лесі Українки. Коли хвороба поетеси загострилася і їй самій уже важко було їхати на далеке лікування лікарі порадили лікуватися в Гадячі в Зеленому Гаю. Тут, зовсім недалеко, на озері Моховате виявилось, що є відклади зелених глин, які утворилися від перегнивання сфагнуму. Цілющі глини, помірний, не дуже вологий клімат, насичене ароматами трав повітря, а головне теплі, повільні хвилі Псла сприяли покращенню та відновленню здоров'я Лесі Українки.

Для підтримки позитивного настрою поетеси, мати Олена Пчілка запрошувала до Зеленого Гаю письменників, поетів, громадських діячів і навіть хор під керівництвом М. В. Лисенка приїздив сюди на гостину із Полтави.

Сестри Лесі Українки збирали для неї фольклор у навколишніх селах, мати Олена Пчілка збирала зразки орнаментів народної вишивки. Поради, як зберегти цю культурну спадщину і її оприлюднити надавав родині М. П. Драгоманов.

У своїй роботі ми зупинилися на екологічних проблемах нашого краю, описали цінність цілющих глин, ще раз наголосили на можливості використати місцеві мінерали з лікувальною властивістю.

Особливо актуально вирішити ці проблеми в даний час, коли нас ще не поглинула пандемія коронавірусу. Відкриття ще одного лікувального закладу в нашій місцевості було б доречним і не тільки для наших земляків.

«ВОЛИНКИ»: СТИХІЙНІ І РОЗРІЗНЕНІ ВИСТУПИ СЕЛЯН ПРОТИ КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ

Паламарчук Ілля, учень Червоноцвітської ЗОШ І-ІІ ступенів

Шепетівської районної ради, Хмельницької області

Керівник: Сібагатов С. С., вчитель історії і правознавства вищої категорії

Колективізація вилилась у справжню антиселянську війну. Активну участь у виступах брало заможне селянство і жінки. Це була війна в політичній, економічній та культурній сферах, в повсякденному житті проти найпрацьовитішої, найпродуктивнішої частини селянства.

У результаті проведеного дослідження ми дійшли наступних висновків.

До причин, що стимулювали народний опір політиці колективізації, слід віднести: згорання НЕПу та різкий поворот до політики «суцільної колективізації»; здійснення індустріалізації за рахунок села; політику хлібозаготівель та її невинувато завищені норми; народне обурення репресивними заходами радянської влади щодо противників колективізації; почуття відчаю та месництва через особисті образи, доноси, розкуркулення, свавілля влади, арешти, катування та заслання рідних, їх смерть в роки Голодомору; досвід селянського

повстанського руху 1918–1922 рр.; традиції козацької вольниці та гайдамацьких повстань; кампанія «наступу на церкву»; елементарні потреби годувати й забезпечувати себе та родину.

У ході проведеного дослідження визначено, що однією із форм опору політиці колективізації були так звані «волинки» – стихійні і розрізнені виступи селянства проти жорстокого примусу і насильницького загання у колгоспи. В Україні найбільшими «волинки» були в Шепетівській окрузі, де охопили більшість сіл.

Нами було визначено, що селянські заворушення у Шепетівській окрузі, викликані колективізацією і розкуркуленням, мали певні особливості:

– масштаби селянських заворушень були викликані шаленими темпами колективізації, нав'язаними районним керівництвом;

– слід відзначити важливу роль духовенства в організації селянського опору. Через переслідування церкви влада в очах селянства остаточно втратила легітимність, посилювались есхатологічні настрої. Саме успіхи у боротьбі за свободу віросповідання надихнули селян Шепетівської округи на рішуче відстоювання своїх соціальних і громадянських прав;

– селяни різних національностей – українці, поляки, німці – однаково реагували на владне свавілля, а, відтак, усі національні групи взяли участь у масових заворушеннях;

– особливістю антирадянських виступів у прикордонній Шепетівській окрузі полягала в тому, що селяни сподівалися на неминучу війну між СРСР та Польщею, яка, на думку повсталих, мала покласти край колективізаційним заходам;

– влада зуміла придушити повстання завдяки швидкій його локалізації, відсутності у повсталих єдиного керівного центру, достатньої кількості зброї та боєприпасів.

Проте масові селянські виступи засвідчили надзвичайну опозиційність селянства щодо радянської влади, селянство було єдиною групою в УСРР, яка чинила масовий і в тому числі збройний опір сталінському режимові. Очевидно, що рішення про майбутню пацифікацію України голодом-геноцидом було не в останню чергу продиктоване наростаючим опором українського селянства.

Встановлено, селянський рух опору радянській владі зазнав поразки не лише через застосування більшовиками репресій та військової сили, а й через власну неорганізованість, розсіяність, безсистемність та відсутність чітких вимог і плану дій. Це й не дивно, адже селянство вперше зіштовхнулось з настільки цинічною і жорстокою спробою позбавити їх усіх прав і майна.

Дослідження проблем селянського опору більшовицькій колективізації за останнє десятиріччя значно поживавилась, однак все одно залишається багато нез'ясованих фактів, нерозкритих деталей, невисвітлених для широко загалу повстань та інших форм непокори, як власне і не складена до кінця загальна об'єктивна всебічна картина цього явища на українських землях. Тому дослідження супротиву українського селянства політиці колективізації потребує подальшого дослідження і розширення знань про нього.

ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ НА ПЕДАГОГІЧНІЙ І КУЛЬТУРНІЙ СПАДЩИНІ І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Паламарь Світлана, учениця Полтавської гімназії №21, вихованка гуртка «Історичне краєзнавство» при ПМ ЦПО

Керівник: Посмітна Світлана Василівна, учитель історії, керівник гуртка «історичне краєзнавство» при ПМ ЦПО

Особливе місце у плеяді найвизначніших культурно-освітніх діячів України кінця XVIII – першої третини XIX ст. належить І. П. Котляревському (1769-1838) – педагогу, зачинателеві нової української літератури і нової української літературної мови, українського театру, просвітницькому та активному громадському діячеві.

За свою самовіддану тридцятирічну просвітницько-виховну діяльність, бездоганну військову службу, талановиту літературну творчість він удостоєний державних нагород: ордена Св. Анни 4-го ступеня і медалі. І. П. Котляревський – новатор у пізнанні основ етнопедагогіки, глибинному вивченні життя народу, палкий патріот України, одним із перших довів її право на “імення, мову, віру, вид”, необхідність виховання молоді на національних ідеях і традиціях. Саме

це і зумовило вибір теми дослідження “Виховання сучасної молоді на педагогічній і культурній спадщині І. П. Котляревського”, ось чому ми вважаємо на сьогодні цю тему актуальною.

Мета дослідження – виявити та систематизувати педагогічні ідеї у просвітницькій діяльності І. П. Котляревського, проаналізувати його патріотичну спадщину, дослідити можливості використання його основних ідей у сучасних умовах.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Виявити основні напрямки просвітницько-виховної діяльності І. П. Котляревського та проаналізувати його патріотичну спадщину.
2. Проаналізувати актуальність педагогічних і просвітницьких ідей Івана Петровича Котляревського в сучасних умовах.
3. Розглянути особливості виховання школярів на національно-культурних традиціях.

Об’єкт дослідження: творча спадщина І. П. Котляревського.

Предмет дослідження: педагогічні ідеї в просвітницько-виховній та патріотичній спадщині І. Котляревського.

Наукова новизна полягає в тому, що було зібрано, скомпоновано і проаналізовано матеріали про Котляревського; у дослідженні вперше розглянуто І. П. Котляревського як патріота України.

Методи дослідження: Персоналістично-біографічний, застосований із метою всебічного розкриття життєвого шляху і просвітницько-виховної діяльності та літературної творчості І. П. Котляревського; пошуково-бібліографічний, який дозволив здійснити вивчення архівних і бібліотечних каталогів, описів; історико-ретроспективний, що дав можливість проаналізувати зміст та етапи просвітницько-виховної діяльності І. П. Котляревського; порівняльно-зіставний, який дозволив здійснити зіставлення подій, відомостей і фактів; хронологічний, що забезпечив розгляд діяльності педагога в динаміці та часовій послідовності; методи теоретичного узагальнення, за допомогою яких було сформульовано й обґрунтовано результати й висновки дослідження.

Практичне значення роботи полягає в тому, що вона може бути використана при вивченні історії рідного краю, проведенні занять із образотворчого мистецтва, з краєзнавства. Дослідження буде корисним для викладачів, студентів, учителів, допоможе сформулювати патріота, який палко любить свою країну і народ, віддає всі свої творчі сили для процвітання нації.

Апробація: Результати даного дослідження були неодноразово оприлюднені під час засідання творчої групи з вивчення історії рідного краю, а також на засіданні наукового товариства “Академія”. Нами було проведено бесіду для учнів середніх та старших класів, також готується видання посібника на матеріалі даної теми. Робота була апробована на науковій конференції “Полтавщина – земля моя свята” (м. Полтава, 21 листопада 2019 р.).

Історіографія роботи: У своїх дослідженнях цієї теми торкався такі видатні люди як: А. Бурячок, А. Шамрай, В. Шубравський, Д. Чалий, Є. Кирилюк, Є. Шаблювський, І. Єрьомін, М. Грицай, М. Дібровенко, М. Левченко, М. Рильський, М. Яценко, О. Білецький, П. Лобас, П. Плющ, П. Приходько, П. Хропко, Р. Пилипчук та інші.

Структура роботи обумовлена її метою і завданням, основною частиною та списком використаних джерел.

Результати дослідження: У науковій роботі відповідно до мети і завдань здійснено аналіз просвітницько-виховної та патріотичної спадщини І. Котляревського, виявлено і систематизовано основні педагогічні ідеї, просвітницько-виховна діяльність та патріотична спадщина І. Котляревського. Доведено значний потенціал цих ідей у подальшій модернізації освіти України. Одержані в процесі дослідження результати дозволяють зробити висновки, що мають теоретичне і практичне значення.

По-перше, здійснюючи дослідження, ми розглянули особливості виховання школярів на національно-культурних традиціях. Установлено традиційні особливості української родини: 1) демократизм стосунків; 2) повага до батьків, їх незаперечний авторитет, повага до старших членів родини; 3) високий статус чесноти працелюбності; 4) засади побудови на духовності, вірі, релігійності; 5) єдність зі своїм народом тощо.

По-друге, здійснюючи дослідження, ми виявили основні напрямки просвітницько-виховної діяльності І. Котляревського, та проаналізували патріотичну спадщину. Нами виділено основні 4 етапи становлення та розвитку просвітницько-виховної діяльності І. П. Котляревського. З аналізу літературних джерел випливає, що педагог уважав найважливішими: почуття любові до вітчизни, національну гідність, честь, історичну пам'ять.

По-третє, здійснюючи дослідження, ми здійснили перевірку можливості використати педагогічні та просвітницькі ідеї Івана Петровича Котляревського в сучасних умовах.

Проведене дослідження засвідчило, що педагогічні ідеї виховання особистості на національно-культурних традиціях та досвід роботи педагога відповідають сьгоднішнім вимогам щодо національного виховання.

ФІЛОСОФІЯ СПОРТУ

Палієнко Нікіта, учень 9класу Балаклійської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 ім. О.А. Тризни Балаклійської районної ради Харківської області;
Керівник: Калугіна Юлія Володимирівна, учитель історії.

Сьогодні, майбутнє філософії спорту в нашій країні, як і в будь-якій точці світу, у першу чергу залежить не стільки від успіхів у справі її формально-організаційної інституціоналізації, скільки від здатності її протагоністів переконати інтелектуальну спільноту у величезному евристичному потенціалі теоретичної рефлексії спорту як найважливішої тілесно-культурної практики сучасності.

Слід зазначити, що філософія та соціологія спорту отримали визнання в якості окремих дисциплін досить пізно - лише в 60-і роки ХХ століття. А вінець будь-якої інституціоналізації - виникнення професійних структур і асоціацій, взагалі датується другою половиною 60-х - початком 70-х років ХХ століття.

Доведено, що будь-який успішний інституційний розвиток дисципліни можливий лише при виконанні важливої змістовної умови: філософія спорту може відбутися як самостійна і визнана в рамках практичної філософії дисципліна лише в разі переконливої демонстрації власних евристичних можливостей, закритих в рамках існуючого філософсько-дисциплінарного ландшафту. Іншими словами, тільки сам контент філософії спорту разом з її специфічною аналітичною оптикою можуть стати дієвою підставою для її визнання в якості нової філософської дисципліни.

Так що місія популяризаторів жанру філософії спорту в Україні повинна буде полягати саме в тому, щоб переконати вітчизняну інтелектуальну спільноту і – найголовніше - споживачів його продукції в тому, що аналітична реконструкція сучасних тілесних практик в цілому, і спорту зокрема, становить велике поле для дослідження цінностей і компетентностей, що асоціюються не лише з заняттями спортом у вузькому сенсі, а й з процесами культурного виробництва взагалі.

З боку філософії і соціології спорт може постати як своєрідна «природна» лабораторія світу модерну, на матеріалі якої можна аналізувати властивості соціальних відносин, в рамках менталістичної логіки досліджень традиційно вважаються антагоністичними. Тобто саме предметне поле тілесно-культурної активності дозволяє проводити аналіз соціальних практик одночасно на предмет конкуренції і кооперації, конфлікту і гармонії, солідарності і виключення - тих базових характеристик дії в сучасних суспільствах, що в інших компетентностях зазвичай постають як взаємовиключних. У рамках теоретичної рефлексії спорту всі ці аспекти можна аналізувати всередині структури однієї і тієї ж культурної практики.

На основі конститутивного для спорту феномена тілесності виникає простір для продуктивної інтерпретації подібної соціальної полісемії, характерною для

багатьох інших, можливо, і всіх культурних практик. Таким чином, специфіка самого предметного поля створює для філософії спорту унікальні евристичні можливості, релевантні для соціальної теорії в цілому: вона відкрито тематизує тілесно-афективні сторони соціального, які традиційно стигматизує і табуїрує в рамках так званої високої культури.

Отже, аналіз цих аспектів переконливо доводить, що самі практики вимагають набагато більше когнітивних компетенцій і креативності, ніж це прийнято вважати

в менталістській перспективі, зайнятої виключно життям свідомості, душі, духу тощо. Очевидно, що аналітична компетентність, розроблена на матеріалі такої масової практики, як сучасний спорт, дозволяє побачити в іншому світлі саму сферу високої культури і соціальні групи в цілому.

В рамках філософії спорту мова йде про програму «реабілітації» величезних сегментів індивідуального і соціального буття, пов'язаних з сучасними тілесними практиками і в кращому випадку «нейтралізуємих» домінуючими зразками інтерпретації. Залишається лише переконати решту філософського співтовариство в тому, що тематичний комплекс «Спорт», тілесні практики модерну і пов'язані з ними соціальні середовища і контексти є предметні галузі, важливі і цікаві з точки зору соціально-теоретичного аналізу життя сучасних суспільств в цілому.

Головний парадокс спорту полягає в тому, що в наші дні, коли аудиторія його значно розширилася, а популярність зросла, цінності, що лежали колись в його основі, зазнали значних змін. Його вражаюча здатність до породження яскравих образів і до героїзації дійсності відповідає потребі сучасного суспільства, що переживає інформаційну революцію, у символічній продукції.

Шість років я займаюсь тхеквондо, маю коричневий пояс. Тхеквондо - це не просто єдиноборство. Воно поєднує в собі дві сторони: фізичну і духовну. Фізична сторона визначає розвиток і вдосконалення володіння тілом. Духовна сторона визначає, що формуються в процесі росту, життєві цінності, характер і дух.

Основні переваги заняття тхеквондо базуються на їх доступності для різного контингенту населення, простоті фізичних вправ та високій ефективності. До проведення різних оздоровчих програм, можна залучати і батьків юних тхеквондистів. Це позитивно впливатиме на фізичний розвиток організму, фізичну підготовленість як дітей, так їх батьків, покращить функціональний стан, підвищить настрій, а також сформує позитивне ставлення фізичних вправ та активного відпочинку. На думку Т. Ротерс, одним з чинників формування інтересу школярів

до занять фізичною культурою є досягнення високого динамізму та емоційного

стану на уроці. Провідним засобом неодмінно стає виконання різноманітних оздоровчих фізичних вправ під музичний супровід. Такі заняття викликають у школярів почуття емоційного підйому, радості, насолоди та задоволення.

Спорт надає людям численні можливості відзначитися, він поширюється по світу різноманітними шляхами, він дає привід до неоднозначного філософської інтерпретації - все це прямо відповідає потребам розколотого суспільства, яке перебуває в кризі, прагне до єднання і зайняте пошуком власної ідентичності.

НАРОДНА КУХНЯ, КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Полянця Анастасія, вихованка гуртка «Юні друзі природи» Первомайського будинку дитячої та юнацької творчості Первомайської міської ради Харківської області

Керівник: Опікун К.В., керівник гуртка «Юні друзі природи»

Народна кухня — це така ж культурна спадщина українського народу, як мова, література, мистецтво, це неоціненний здобуток, яким можна пишатися, який не слід забувати.

Українці — хліборобський народ, відтак і традиційна українська культура ґрунтується на цінностях хліборобської праці та шануванні хліба. Любов до хліба відобразилася й у традиційному меню українців, яке у всіх районах України в основному складалося з хлібних страв і борошняних виробів. Це і традиційні вареники, галушки, гречаники, сочники, шулики, потапці, присканці, млинчики, і обрядові - коровай, корочун, лежень, мандрики, паска, гуски, шишки. Доповненням до борошняних страв для наших предків були риба, ягоди, молоко та молокопродукти, олії, рідше – м'ясо. У щоденному побуті м'ясо використовували переважно у вигляді сала та смальцю, а ковбаси й інші м'ясні продукти можна було побачити на столі лише святкового дня — ними ласували зрідка...

Етнос українського народу складався протягом віків. Багатьма поколіннями були створені традиції, які донині допомагають зберегти силу, здоров'я людини на довгі роки.

Здоров'я – головна цінність кожної людини. В умовах зростаючого науково-технічного прогресу руйнується екологічна рівновага між людиною і природою, життя людини проходить в більш штучних умовах, що негативно позначається на її здоров'ї. В способі життя найвагомішою складовою є стан харчування людини.

Харчування має бути одним з основних важелів, що гармонізує організм людини із навколишнім середовищем, сприяє здатності організму протидіяти впливу несприятливих зовнішніх факторів. На рубежі ХХІ століття особливої шкоди здоров'ю завдала зміна структури харчування. Воно стало нераціональним, включає багато рафінованих і крохмалистих продуктів, штучних компонентів, тваринних жирів, білого хліба, цукру, очищених зернових, що викликає в організмі дефіцит вітамінів, мінералів, поліненасичених жирів, руйнує кишкову мікрофлору. Все це призводить до виснаження адаптаційних та компенсаторних механізмів, виникнення професійних захворювань і сприяє передчасному старінню.

Україна здавна славиться своєю багатою кухнею. Борщі і пампушки, паляниці і галушки, вареники і ковбаси, печеня і напої з фруктів і меду відомі далеко за межами України. Національна кулінарія нараховує сотні рецептів. Деякі страви мають багатотисячолітню історію, як, наприклад, український борщ. Для більшості страв характерний складний набір компонентів, а також комбінування декількох способів теплової обробки продуктів. Така технологія обумовлює неповторні смакові якості, аромат і соковитість страв української кухні.

З м'ясних продуктів споживається в першу чергу свинина, потім - яловичина і птиця. М'ясо споживається в різному вигляді, але найчастіше смажене і тушковане. Популярні такі блюда, як печеня по - домашньому, українські битки, шпигована часником і салом буженина, тушкова з капостою і салом свинина, крученики, завиванці, фарширована птиця. Особливо смачні страви з м'яса, що готуються в порційних горщиках.

З напоїв для української кухні характерні молочні, особливо користується популярністю пряжене молоко та ряжанка. Одним з улюблених напоїв є також узвар – відвар з фруктів.

Здорове харчування є запорукою активного довголіття, гарного самопочуття, стійкості організму до несприятливих умов довкілля, забезпечує нормальний розвиток дітей. Термін «здорове харчування» відноситься до продуктів, що забезпечують нормальне функціонування фізіологічних процесів організму людини, підвищують стійкість організму до захворювань, сприяють активному довголіттю.

Постійно зростаюча індустріалізація та науково-технічний прогрес у різних галузях науки з точки зору медицини та екології вже не оцінюються як винятково прогресивне явище. Максимізація темпів виробництва продуктів харчування й сировини для них за рахунок зниження натуральності та безпеки для людини почала приносити свої гіркі плоди.

Охорона здоров'я молоді є одним з найважливіших соціальних завдань суспільства. Проблема здоров'я виявляється особливо актуальною в характерних для поточного періоду складних соціальних та економічних умов.

В зв'язку із зазначеним, надзвичайно актуальним завданням сьогодення щодо забезпечення безпеки життєдіяльності і здоров'я молоді як майбутнього нашої нації є ознайомлення їх з сучасними знаннями щодо культури, безпеки і принципів раціонального харчування так із українськими традиціями культури харчування.

ПОВАЖНИЙ ЮВІЛЕЙ ОСВІТЯНСЬКОГО ЗАКЛАДУ. До 130-річчя створення першого навчального закладу в селі Буди Харківського повіту

Панова Анастасія, вихованка гуртка історичного краєзнавства РЦДЮТ Харківської районної ради, учениця 11 класу Будянського ліцею Харківської районної ради.
Керівник: Безрукова Т.М., керівник гуртка історичного краєзнавства РЦДЮТ Харківської районної ради, почесний краєзнавець України

Школи при фаянсовій фабриці М.С. Кузнецова. У 1890 відбулося відкриття першого навчального закладу в старовинному слобожанському селі Буди – школи для дітей фабричних службовців «Ново-Харьковской фабрики М.С. Кузнецова в Будах». Про це писала газета

«Харьковские губернские ведомости»: «...20.10.1890 г. состоялось открытие школы для детей фабричных служащих... Здание школы помещается в павильоне, приобретенном для этой цели на бывшей в Харькове Всероссийской выставке». Підприємство мало потребу у висококваліфікованих кадрах. Тому не дивно, що на перші іспити у 1893 у школу прийшли керівники фабрики. З 05.10.1893 «Определен законоучителем в Будянское начальное училище при фабрике М.С. Кузнецова священник Комаровской Екатерининской церкви П. Щебатинский». У 1895 журналіст Г. Дорошенко писав: «Будянская школа имеет три класса. Основана она почти одновременно с фабрикой и занимаемое ею здание можно отнести к числу наиболее красивых среди прочих фабричных построек. Классы помещаются в двух больших комнатах, Внутреннее устройство школы и обстановка классов вполне отвечают тем требованиям, какие могут быть предъявлены к начальной школе современного, усовершенствованного типа... На 01.01.1895 г. в школе состояло 79 воспитанников обоего пола, но число это может быть значительно увеличено, так как школа выстроена на 100 человек. Занятиями руководит учитель М.С. Беликов и кроме того имеется еще учительница. Закон Божий преподает приходской священник. Через два роки при фабриці існувала двокласна школа на 130 учнів. А 31.12.1898 відбулося відкриття і освячення школи для дітей робітників, влаштоване адміністрацією фабрики «Товарищества М.С. Кузнецова». В інформації за серпень 1902 в газеті «Харьковские губернские ведомости» інформація наступного плану: «11 августа пожар на фабрике...В фабричном дворе существует для детей фабричных начальная школа, бесплатная читальня». 14.10.1902 р., після урочистостей, присвячених освяченню храму в ім'я Спасителя Миколая, спорудженого за проектом В. Немкіна при Будянській фабриці «Товарищества М.С. Кузнецова», гостями: «были осмотрены учреждения при фабрике, содержащиеся в прекрасном виде: больницу, ясли, читальню и школу на 225 учащихся мальчиков и девочек». Є відомості за 1906: «Церковно-приходской школы нет, так как все дети школьного возраста учатся в фабричной народной школе в которой обучается 254 человека». Більше відомостей про школу того часу поки що не виявлено.

Будянська середня школа № 1. У 1919 у Будах була приватна восьмикласна школа при фабриці Товариства М.С. Кузнецова. Крім того, уже функціонувала Будянська школа № 1, у якій дозволили викладати такий предмет як співи. У 1930 у колишньому садку будянського поміщика Т.Котляра звели одноповерхове цегляне приміщення школи. Поруч стояв колишній панський будинок. На подвір'ї школи був фонтан. У 1940 у Будах побудували школу по вул. Фаянсовщик № 30. З вересня 1943 заняття в цій школі проходили у дві зміни. Після війни у приміщенні школи по вул. Гоголя № 1 жили полонені німці і угорці (мад'яри). З 1949 до 1956 там був обласний дитячий будинок. Наприкінці 1950-х рр. Будянській СШ виділили приміщення по вул. Гоголя № 1. Та все одно заняття проходили у дві зміни. Діти 1-4 класів навчалися у приміщенні по вул. Фаянсовщик № 30, а учні 5-10 кл. – по вул. Гоголя № 1. У цій же будівлі проходили вечорами заняття середньої школи робітничої молоді (вечірньої школи), а вдень учні вечірньої школи займалися у приміщенні Нового клубу за адресом: вул. Харківська № 6. Учніми робітничої школи були переважно робітники заводу, які працювали у три зміни на підприємстві. На початку 1990-х рр. по пров. Садовий розпочалося будівництво нової трьох поверхової школи на місці, де з 1902 до 1949 був Свято-Миколаївський храм. Та у зв'язку з важкими економічними умовами у країні, будівництво школи було призупинено. Наприкінці грудня 1995 згоріла будівля школи по вул. Гоголя № 1. Учні школи навчалися у дві зміни: з 1 по 3 клас у приміщенні по вул. Гоголя № 3, з 5 по 11 кл. по вул. Фаянсовщик № 30. Навчання велося російською мовою.

Будянський ліцей. У 2004 р. Будянську СШ № 1 було реорганізовано у Будянський технологічний ліцей. У листопаді 2004 АТЗТ «Будянський фаянс» зробив ремонт заводського гуртожитку і передав селищній раді будівлю Будянського технологічного ліцею по вул. Пушкіна № 18. З того часу навчання дітей проходить в одну зміну. Діти 1-4 класів навчаються у приміщенні по вул. Гоголя № 3, а старшокласники – по вул. Пушкіна № 18. У ліцеї є спортивний та актовий зали, бібліотека, їдальня. У ліцеї впроваджена кабінетна система навчання. При Будянській СШ № 1 з 1992 р. працюють гуртки РЦДЮТ Харківського району.

Робота по вивченню історії школи продовжується. Наводимо адреси за якими були розташовані будинки школи:

1. ймовірно подвір'я фабрики
2. двоповерхова будівля Старого клубу, зведена у 1888 р. (до 1921 р.) (вул. Залізнична № 3);

3. одноповерховий панський будинок Тимофія Герасимовича Котляра, зведений ймовірно у 1880-ті роки, зруйнований у 1980-ті роки (вул. Садова № 2);
4. одноповерхова будівля школи, зведена у 1930 р. (1930 – 1941, 1956 – 1995) (вул. Гоголя № 1);
5. двоповерхова будівля школи, зведена у 1940 р. (1940-2004) (вул. Фаянсовщик № 30);
6. двоповерхова будівля Нового клубу, зведена у 1935 р. (ймовірно, початок 1960-х років)
7. двоповерхова будівля школи (приміщення молодших класів), зведена у 1927 р. (з 1995) (вул. Гоголя № 3)
8. двоповерхова будівля технологічного ліцею, зведена у 1931 р. (з 2004) (вул. Пушкіна № 18)

ГІПЕРОПІКА БАТЬКІВ НАД ДІТЬМИ

Пензева Єлизавета, учениця 11 класу Комунального закладу «Слатинський ліцей
Дергачівської районної ради Харківської області
Керівник: Гацман Н.В., учитель української мови та літератури

Навколишнє середовище та внутрішні процеси індивіда становлять підґрунтя для формування особистості людини. Атмосфера сімейних стосунків, клімат у родині – один із визначальних у цьому чинників. Виховання – це складний багатогранний процес, створення умов для різнобічного розвитку дитини. Нерідко гіперопіка виступає як манера виховання. Гіперопіка – надмірна турбота про дітей. В науці часто використовується термін “гіперпротекція”.

Дитина є чистою книгою, яка пізнає цей світ, вивчає його та намагається зрозуміти. Батьки – це перші вчителі та наставники її до життя у суспільстві. Тому потрібно розуміти, що індивід має їхній набір генів, але не є їхньою копією і не проживе таке саме життя.

Турбота і контроль потрібні, але не менш важливий й особистий простір для розвитку дитини.

“Відрізнити турботу від гіперопіки дуже просто. В нормі, піклуючись про людину, ми виходимо з її реальних потреб, – пояснює дитячий психолог А. Сорін. – У кожної дитини в будь-якому віці є набір таких потреб і бажань. Іншими словами, якщо ми годуємо дитину, коли вона хоче їсти, це турбота. А коли переконаємо малюка в тому, що він голодний, тобто, по суті, годуємо його в будь-якому випадку, незалежно від того, чого він хоче їсти й що він хоче їсти, – це гіперопіка”. “Не можна вирощувати дитину в парнику, – продовжує цю думку Сорін, – так вона не зможе адаптуватися до реальних умов, в яких доведеться жити. Не можна помістити дитину в замкнуте штучне середовище власного впливу”.

Основну роль у становленні особистості відіграє сім’я. У процесі виховання треба зуміти правильно розставити акценти, висловлюючи свої почуття, не перестаратися. Головні ознаки благополучної сім’ї – любов, увага, турбота про близьких людей. Залежність поведінки дитини від прийнятих у сім’ї правил виховання дуже чітко визначає прислів’я: “Посієш звичку – пожнеш характер”.

Сім’я, всередині якої немає згуртованості, формує особистість безпорадного, невпевненого в собі, ледачого, інфантильного невдахи. Гіперопіка батьків псує характер дитини з малих років. Якщо над дитиною створюють гіперопіку, то така дитина виростає морально пригніченою, нерішучою людиною. Вона весь час буде виконувати чийсь волю. Різкою заборонаю можна порушити нормальний розвиток психіки, недарма існує думка, що до п’яти років дитині не потрібно говорити слово “не можна”.

Іноді дитина висловлює протест найнесподіванішим чином: хамить без причини, відмовляється приймати їжу, втікає з дому. Сучасні діти вважають за краще не конфліктувати з батьками, а приховують свої емоції за допомогою комп’ютера. У деяких випадках удають, що виконують домашні завдання за допомогою інтернету, часто відверто переносяться у віртуальний світ, де можна стати героєм.

Гіперопіка викликає погані наслідки. Дорослим потрібно розважливо оцінювати свої відносини з дитиною, ні в якому разі не можна перегинати палицю. Обов’язковою умовою правильного виховання є повага до думки дитини. Батьки мають своїми діями доводити довіру,

при цьому непомітно контролювати ситуацію. У жодному разі не можна нав'язувати свою думку, давати можливість самостійного прийняття рішень.

У питаннях виховання найкраще знайти “золоту середину”, зумівши без наказів і жорстких вимог, дати м'яку пораду. Батьки бувають дуже здивовані, наскільки мудрі рішення здатна прийняти їхня дитина. А сама вона випробує невимовне задоволення, і намагатиметься проявляти ще більше самостійності.

Та треба пам'ятати, все починається з маленьких дітей. Особи, які в молодшому шкільному віці зазнали явища гіперопіки, то у дорослому віці в них можна спостерігати розвинений – несвідомий потяг дитини до батьків протилежної статі. У класичному психоаналізі існує норма – хлопчик від 2,5 до 6 років відчуває неусвідомлений потяг до матері і агресію до батька, а дівчинка, навпаки, закохана в тата і ревнує його до матері.

Одного разу ми провели опитування у класі молодшої школи, де питали дітей про те, ким вони хочуть бути. Дехто вільно відповідав, а хтось мовчки не міг зв'язати свою думку.

“За роки роботи у школі не раз спостерігала картину: питаєш щось у першачка у присутності батьків, дитя ще не встигло рота розкрити, а мама вже вкладає йому свої слова. Я роблю мамі зауваження, відводячи вбік, а вона посміхається і втікає, схопивши дитя під руку. Як ви думаєте, хто виростає з таких діток? У старших класах вони часто демонструють добрі знання, але не можуть за себе постояти. Вони далеко не герої класу і, на жаль, не стануть героями у житті, а могли б”, – говорить учителька однієї зі шкіл, де ми проводили опитування. Виходить, що у навколишньому світі є тільки один бік – агресивний. І мішень його імпульсів – дитина.

Чим пізніше дитина вирушає у доросле життя, тим більш серйозні небезпеки її очікують. Тому в гіперопіки є віддалені наслідки. Наприклад, необдумані ранні шлюби, як втеча.

Отже, усі нормальні батьки хочуть щастя для своєї дитини, щоб вона виросла здоровою, успішною і самостійною. Розвиток останньої якості знищується до кореня фанатичною опікою. Дитина, яка виросла у надмірному піклуванні, не зможе стати повноцінно самостійною, чітко усвідомлювати вибір, наслідки, відповідальність за свої дії, критично аналізувати ситуацію. Вона завжди очікуватиме на батьківську допомогу, і часто вважатиме, що у життєвих помилках винні всі та не вона.

УКРАЇНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ 1917 – 1921 РР. В ЖИТТІ В. КОЛОКОЛЬЦОВА

Петраш Денис, Холодняк Андрій – вихованці гуртка «Історичне краєзнавство» КУ”Вовчанський будинок дитячої та юнацької творчості” Вовчанської районної ради Харківської області, учні 8 класу ЗОШ І-ІІІ ступенів №7 м.Вовчанськ.
Керівник: Ковальова Г.О.,керівник гуртка.

Мета роботи : 1. Показати роль мецената Вовчанського району Колокольцова Василя Григоровича в розвитку району на початку ХХ століття.

2. Проаналізувати роботу В. Колокольцова в Українському уряді Скоропадського і уряді Денікіна .

3. Показати як Жовтнева революція (1917) зламала долю талановитої людини, патріота рідного краю.

4. Показати суть реформ Скоропадського, який очолював уряд України з квітня 1918 року по листопад 1918 року.

Меценат, голова Вовчанської земської управи, відомий громадський і політичний діяч кінця ХІХ – початку ХХ століття, Почесний громадянин Вовчанська, статський радник. З потомствених дворян. Закінчив Полтавський Петровський кадетський корпус та Московську Петровсько-Розумовську сільськогосподарську академію. Спрямував свою діяльність на розвиток освіти, охорони здоров'я, культури. В земстві будувалися школи, лікарні, дороги, мости, кінно-поштові станції, ділянки поштово-телеграфічного зв'язку, ветеринарні і аптечні пункти.Були засаджені сосновими борами береги Сіверського Дінця та річки Вовчої. Коли дерева підросли, було завезено диких кабанів, сарн і зайців.Побудовано Народний Дім, де діяла бібліотека і ставилися аматорські вистави. У 1912 році споруджено музей старожитностей.Вовчанський повіт за темпами благоустрою, розвитку культури і освіти 1910-

1913 рр.. зайняв ДРУГЕ місце в Російській Імперії (після Московського повіту). Більшість із побудованого при Колокольцові збереглося до цього часу.

Українська революція 1917-1921 років була сприйнята В.Г. Колокольцовим як можливість принести користь своєму українському народу. Він працював в українських урядах (Гетьманаті Скоропадського, Директорії С. Петлюри, урядові Денікіна). Його знання в земельних питаннях використовували українські уряди, але Жовтнева (1917р) революція зламала долю В.Г. Колокольцова (в 1918 році була вбита дружина, яка була вчителькою і начальницею Вовчанської гімназії, був конфіскований його маєток).

Маючи велике бажання допомогти Україні, не знайшов підтримки, і в 1920 році емігрував до Греції, потім до Сербії, після - до Берліну, а в 1925 році переїхав до Парижа. Помер у Франції в 1934 році, там і похований.

На центральній площі Вовчанська земському діячеві Харківської губернії, статському раднику Василю Григоровичу Колокольцову встановлено бронзовий пам'ятник (скульптор С. Гурбанов). Але найкращою пам'яттю про цю видатну людину залишаються споруди Вовчанська і колишнього повіту, побудовані під його безпосереднім керівництвом, а іноді й власним коштом, - школи, училища, лікарні, що не тільки збереглися через століття, але й працюють донині, а також дивовижні соснові бори вздовж мальовничих берегів Сіверського Дінця...

Підсумок

1. В результаті досліджень ми встановили, що В. Колокольцов не тільки зробив багато для своєї малої Батьківщини, але й проводив плідну роботу в уряді Скоропадського й інших українських урядах, які були створені в результаті Української революції 1917-1921 років.

2. Цій талановитій людині, патріоту, після Жовтневої 1917 року революції не знайшлося місця в Україні, і він вимушений був емігрувати і жити та працювати за кордоном. Його заслуги перед малою Батьківщиною були, на жаль, оцінені тільки після його смерті і коли Україна здобула свою незалежність. В Вовчанську в центрі міста встановлено пам'ятник В. Колокольцову, є вулиця імені Колокольцова, школа №3 міста Вовчанська носить ім'я Колокольцова, він - Почесний громадянин Вовчанського району.

3. Уряд П. Скоропадського багато зробив для державного будівництва в вільній Україні, але в Україні того часу було кілька політичних сил, які воювали за владу, давали обіцянки народу покращити життя, і важко було зрозуміти населенню, кому вірити.

4. Українська Революція 1917 – 1921 рр. була придушена, але мрія українського народу про незалежність пронесена через роки.

«ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ БРОНЗОЛИВАРНОГО ВИРОБНИЦТВА НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.»

Петренко Злата, учениця 10 класу «Харківської загальноосвітньої школи № 105 І-ІІІ ступенів» Харківської міської ради, вихованка гуртка «Археологічне краєзнавство» КЗ

«Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Керівник: Беліменко Андрій Олександрович, керівник гуртка «Археологічне краєзнавство» КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

У статті розглядаються основні результати вивчення бронзоліварного процесу, формування теоретичних аспектів, отриманих при логічному доказі виявлених висновків, щодо виробництва бронзових виробів, за часів бронзового віку, що співвідноситься із географічними рамками території сучасної України.

Для того щоб прояснити уявлення про рівень розвитку автохтонного населення бронзового віку і його загального внеску у піднесення культутогенезу, слід приділити увагу успіхам металургії та металообробки, що значно впливало на стан усіх галузей господарства.

Об'єктами дослідження насамперед є історія бронзоліварного виробництва, яке кодується вивченням металевих знарядь, копалин, родовищ мідного та олов'яного осередку України. Предмет дослідження включає тезисне описання попередніх археологічних праць відносно об'єкту.

Спираючись на підмічені А. А. Носовим у 1865 р. давні гірські виробітки на території Бахмутської котловини Донецького кряжа, було відзначено початок первісних накопичень окремих знахідок, скарбів металічних виробів та ливарних форм відносно досліджень, що стосуються вивчення бронзоливарного виробництва на території України. Також за допомогою досліджень А. А. Носова було зафіксовано гіпотетичне судження про ймовірне застосування племенами мідних родовищ Донбаського регіону. У 1885 р. гірськими інженерами у с. Калинівка виявлені були "древні кар'єри і шахти глибиною 10-15 сажнів, у одній з яких знайдені були кам'яні знаряддя - бронзові сокири.

Нові тенденції представляють важливі теоретичні основоположення в оцінці епохи бронзи, які формувалися на протязі 1920-1930 р. р., окреслювали послідуєче уявлення про осмислення металовиробництва. Кінець ХІХ ст. співвідноситься із створенням рядом дослідників гіпотетичних тлумачень щодо датування мідних копалин Донбаського регіону. Якщо А. А. Носов зв'язував їх з «хозарами генуезцями і греками», то Н. Лавров - із скіфами і греками, а професор-геолог Харківського університету І. Ф. Леваковский відносив копальні до часу перебування в донецьких степах кочівників ІХ-ХІІІ віків. Проте відсутність конкретних фактів, що підтверджували б наявні припущення, стримувало подальший розвиток дослідження. Пізніше В. А. Городцов, не виявив ніяких археологічних знахідок, він визначив, що передбачені древні мідні копальні належать племенам катакомбної культури. Також доцентом-проректором Харківського університету О. С. Федоровським було висунуто спробу пов'язати воедино дані про сліди древніх розробок мідних руд, виявлених з 1865 по 1920 рр. У датуванні про час експлуатації родовищ А.С. Федоровський підтримував В.А. Городцова. У рамках вивчення епохи пізньої бронзи О.М. Загородня підкреслює чотири основних етапи, ураховані при змінах концепцій у розвитку металовиробництва епохи пізньої бронзи в контексті археологічних культур і удосконаленні методів дослідження знарядь праці, накопичування історичної бази щодо бронзоливарництва на території сучасної України.

РОЗВИТОК ТОРГІВЛІ У ПІВДЕННО-СХІДНІЙ ВОЛИНІ В РАНЬОМОДЕРНИЙ ЧАС

Петрик Анна, учениця 8 класу Великомедведівської гімназії Судилківської ОТГ
Шепетівський район Хмельницька область
Керівник: Борилюк Дмитро Петрович, вчитель історії.

Розвиток Південно-Східної Волині у другій половині ХVІ – в першій половині ХVІІ ст. мав чимало специфічних ознак та властивостей. Насамперед, це пояснюється тим, що практично вся, за незначними винятками, окреслена частина Волині була територією великих земельних володінь, які в силу королівських надань, військової вислуги, купівлі перебували у власності кн. Острозьких (та їхніх спадкоємців), тобто, концентрувалися в межах одного роду. Відповідно, у Південно-Східній Волині в даний період виняткова роль в організації економічного життя, а також в розвитку торгівлі належить саме кн. Острозьким. Засновуючи нові міста, князі Острозькі сприяли розвиткові товарно-грошових відносин вже відомим фактом заснування міста як осередку безпосередньо пов'язаного з обміном.

Перш за все, варто окреслити основні торговельні шляхи, через які велася торгівля регіону з іншими містами та країнами, а також зазначити про головні центри товарообміну в Південно-Східній Волині. Насамперед, слід зауважити, що через Волинь проходив торговий шлях, який сполучав країни Північної Європи з країнами Близького Сходу. Також, через Волинь на південь йшла дорога із Молдови: по ній вінницькі, острозькі, дубенські купці гнали куплених у Молдові і на півдні України волів.

Через Волинь проходили суходільні шляхи з Львова на Москву, з Київщини і Брацлавщини – на Польщу. Через польський ринок Волинь була зв'язана з балтійськими портами. Крім того, регіон перетинало чимало річок, по яких ходили невеликі судна, які сприяли як внутрішнім торговельним зв'язкам, так і вивозу товарів до Польщі: в даному випадку р. Західний Буг відігравала роль основної водної артерії торгівлі

Основними центрами торгівлі у Південно-Східній Волині були міста Кременець, Заслав, Полонне, Чуднів. Досить швидко значними осередками торговельного життя стали новозасновані міста та містечка, в першу чергу Костянтинів, Красилів, Острополь, Кузьмин та інші. В усіх цих містах відбувалась щоденна торгівля, проводились торги та ярмарки, право на проведення яких було затверджено з боку королівського уряду та власників самих міст.

Найпростішою і найпоширенішою формою місцевої торгівлі досліджуваного періоду були міські базари – «торги». За свідченнями дослідників та на основі відповідних джерел, торг, як правило, проводився раз на тиждень (рідше – двічі) у визначений день, встановлений привілеєм великого князя (короля) або самого власника. Для прикладу, двічі на тиждень (в п'ятницю і неділю) відбувалися торги в Острозі, в інших містах – раз на тиждень: в Дубні – в суботу, в Сатиеві – в четвер, у Берездові – в неділю.

Домінуючою формою товарообміну, що височіла над ринками, крамницями, торгівлею на виніс, був ярмарок. Ярмарки були одним з найважливіших привілеїв, які феодальна держава та власники надавали містам. Вони проводилися два чи три рази на рік, як правило, у дні релігійних свят. На ярмарки з'їжджалися торгові люди, ремісники, міщанське та сільське населення не тільки з навколишньої округи, але й з віддалених місць, та іноземні купці-гості.

Документально зафіксовано, що в XVI ст. центрами ярмаркової торгівлі у Південно-Східній Волині були міста: Кременець, Заслав, Полонне, Костянтинів, Берездів, Білогіродка, Дубно, Красилів, Кузьмин, Хлапотин, Базалія, Острополь, Любар. При цьому в містах, які були засновані ще в давньоруську добу, ярмарки були вже досить давнім і розвиненим явищем. Крім того, власники міст могли на власний розсуд встановлювати, переносити або скасовувати ярмарки. Наприклад, у 1511 р. Сигізмунд I на прохання К. І. Острозького переніс ярмарок з м. Чуднова до м. Полонного.

Асортимент товарів, які купували та продавали у містах й містечках Південно-Східної Волині, був доволі широким. В кожному місті у великій кількості виготовляли і продавали спиртні напої. Для продажу спиртних напоїв в кожному місті були спеціальні приміщення – корчми – «дома шинкові». У Новому Заславі, в 1635 р. їх було 18, в Славуті – 10, в Шепетівці – 7, Шульжинцях (Сульжині) – два доми шинкові.

В містах краю продавали м'ясо, хлібні вироби, жир, місцеві і привозні ремісничі вироби: із шкіри, заліза, дерева, глини; тканини. В містах Південно-Східної Волині продавали також і багато іноземних виробів, перш за все предметів розкоші. Також, з-за кордону привозили металеві вироби, бронзові, художні вироби, голки, сіль, колоніальні товари (перець, шафран), коштовні камені, шовк, парфуми тощо.

Підводячи підсумок питання розвитку торгівлі у містах а містечках Південно-Східної Волині, слід наголосити, що в другій половині XVI – першій половині XVII ст. у краї широко розвинулись торговельні відносини. Це було пов'язано насамперед з діяльністю самих власників поселень (в першу чергу, кн. Острозькими, які, по суті, володіли переважною більшістю міст та містечок окресленої території), а також з відповідними розпорядженнями та грамотами великих князів литовських та польських королів, за якими підтверджувалось або надавалось право на організацію та проведення торгів й ярмарків у містах. Широко розвивається мережа торгів та ярмарків, на які приїждять також іноземні торговці. Головними центрами торгівлі у Південно-Східній Волині виступають давно існуючі міста (Кременець, Заслав, Полонне), а також новозасновані (Костянтинів, Красилів, Острополь, Базалія). На місцевих ринках продавали насамперед продукти власного виробництва; крім того, сюди надходили товари з-за кордону, в першу чергу, предмети розкоші.

Список використаної літератури

1. Баранович О. І. З історії заселення Південної Волині. Спостереження над колонізацією і економічним життям Волинського пограниччя XVI - XVII ст. / О. І. Баранович // Опис володінь князя Януша Острозького у південно-східній Волині 1615 року [Упоряд. В. Атаманенко, І. Рибачок]. – Острог, 2009. – С. 45-57.
2. Володіння князів Острозьких на Східній Волині (за інвентарем 1620 року) / [Упоряд. І. Ворончук]. – К.; Старокостянтинів, 2001. – 416 с.
3. Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття / А. Заяць. – Львів, 2003. – 206 с.

4. Опис володінь князя Януша Острозького у південно-східній Волині 1615 року [Упоряд. В. Атаманенко, І. Рибачок]. – Острог, 2009. – 270 с.

5. Інтернет-ресурс: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0010665>

МАЛІ ТА СЕРЕДНІ МІСТА МИКОЛАЇВЩИНИ – ВАЖЛИВІ ІНДИКАТОРИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОБЛАСТІ

Петров Ігор, учень 10 класу Миколаївської гімназії №41 Миколаївської міської ради, вихованець гуртка «Географічне краєзнавства» Будинку дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва. Керівник: Слободян Т.Г., вчитель географії Миколаївської гімназії №41 Миколаївської міської ради, керівник гуртка «Географічне краєзнавства» Будинку дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва

Міста мають фундаментальне значення для розвитку будь-якої країни. Саме в містах формується основний промисловий, науковий, культурний потенціал держави. При цьому вони виступають “піонерами” щодо впровадження передових технологій, надання нових послуг, забезпечення якісних стандартів життя громадян.

Нині міста є основними силовими елементами динаміки національної економіки, своєрідними інкубаторами розвитку нових підприємств, що зароджуються, а також компактною територією, на якій відбувається ефективний обмін товарами, інформацією, трудовими ресурсами та іншими послугами. Міста й їх системи є найбільш концентрованою формою зосередження населення та господарства на певній території. Але трансформаційні процеси характерні для будь-якого суспільства в різні періоди його еволюції не стали винятком і для українського суспільства, яке нині перебуває у динамічному розвитку, що супроводжується виникненням цілого спектра проблемних питань, значна частина з яких постає на регіональному рівні. На сьогодні саме в системі регіональних відносин важливе місце посідають малі міста, оскільки закономірно вони є найчисельнішою за кількісним складом групою міст, де проживає майже 13% населення України, і з їх функціонуванням тісно пов'язане існування сіл і селищ. Малі міста визначають характер і рівень суспільного виробництва, розвиток продуктивних сил, інноваційні можливості для розвитку регіону, держави. На сучасному етапі розвитку держави в малих містах має місце складна економічна і соціальна ситуація.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних положень функціонування та аналіз основних показників соціально-економічного розвитку малих міст Миколаївської області в сучасних умовах.

Досягнення зазначеної мети обумовило необхідність виконання таких завдань:

- розглянути проблеми розвитку малих і середніх міст країни;
- зібрати статистичний матеріал для аналізу соціального та економічного стану малих міст

Миколаївської області;

- зробити математичний аналіз і обробку результатів
- окреслити найбільш вагомі проблеми малих міст області;
- відокремити чинники, які впливають на позитивний та негативний розвиток малих міст.

В Україні містами називають населені пункти, які мають не менше 10 тис мешканців, більшість з яких є робітниками й службовцями.

Так, загальноприйняте, що малими вважаються міста з кількістю населення до 50 тис. мешканців.

Малі міста є найчисленнішою за кількісним складом групою міст, значна частина їх — це адміністративні центри районів. З малими містами безпосередньо пов'язане життя майже 22 млн. міських та сільських жителів. Ці міста відіграють важливу роль у формуванні поселенської мережі, розвитку і розміщення продуктивних сил України.

Відповідно до затвердженої Законом України "Генеральної схеми планування території України" виділяються такі типи малих міст:

- міста, що прилягають до центрів систем розселення;
- міста, що мають значні рекреаційний та оздоровчий потенціали;
- міста, що мають значні природний та історико-культурний потенціали;

- міста — центри сільськогосподарських районів;
- монофункціональні міста.

За питомою вагою населення, зайнятого в різних сферах економічної діяльності, виділені такі категорії малих міст: міста з переважно промисловими функціями;

- транспортні вузли;
- санаторно-курортні та рекреаційні центри;
- історичні, історико-архітектурні, культурні та туристичні центри; адміністративні центри районів;

- господарські центри місцевого значення;

- центри низових локальних систем розселення, що виконують функції з надання соціально-культурних, комунально-побутових та інших послуг населенню.

На півдні України на площі понад 24,6 тис. кв.км розкинулися землі Миколаївської області.

Займаючи понад 4,1% території держави, область посідає одне із останніх місць по густоті населення – 51,4 чоловік на кв. кілометр. Чисельність населення становить 1251,5 тис. чоловік (2,6% населення України), з яких 66,1% проживає в міських поселеннях.

Для аналізу соціально – економічного стану міст Миколаївської області були вибрані такі показники:

- кількість населення
- рівень заробітної плати
- заборгованість по виплаті зарплати
- капітальні інвестиції
- природний приріст
- забезпеченість житлом
- рівень безробіття
- коефіцієнт дитячої смертності
- будівництво нового житла
- впровадженні інновацій.

Даний аналіз показав певні проблеми в розвитку малих міст, на які слід звернути державі, місцевому самоврядуванню та громадськості.

ЗАБУТІ СВЯТИНИ БОРІВЩИНИ

Печена Юлія, вихованка гуртка «Юні географи-дослідники» Борівського будинку дитячої та юнацької творчості Борівської районної ради Харківської області
Керівник: Печений А.В., вчитель географії

Релігія займає одне з найважливіших місць в житті суспільства, її взаємини з державою, в різні історичні етапи завжди були показником соціально-політичного і духовного рівня розвитку держави. Відносини влади і церкви завжди займали важливе місце в свідомості народу. Без певного уявлення системи церковно-державних відносин неможливе об'єктивне розуміння минулого, а також побудова перспектив майбутнього країни.

Тривалий період церква розвивалася разом з державою і остаточно склалася в другій половині XIX століття. Тоді церква стала важливою складовою державної ідеології, що позначилося на ролі православ'я в суспільному житті. Сьогодні церква є невід'ємною частиною суспільного життя населення країни, хоча вона розвивається окремо від державотворчих процесів.

За відомостями Довідникової книги для Харківської єпархії за 1904 рік (автор Іван Самойлович) на початку XX століття на території Борівщини, яка на той час входила до складу Куп'янського повіту, діяло сім храмів. Вони зазвичай розташовувалися в центрі хуторів і були осередками суспільного освітнього життя населення. Більшість храмів були дерев'яними та побудованими самими прихожанами.

Церква Різдва-Богородична в селі Борове була збудована в 1792 році прихожанами. Храм був дерев'яний, однопрестольний.

Воскресенська церква в селі Гороховатка була збудована в 1795 році. Храм був дерев'яний, однопрестольний.

Володимирсько-Богородична церква в селі Калинове була збудована в 1881 році прихожанами. Храм був дерев'яний, однопрестольний.

Вознесенська церква в селі Радьківські Піски була збудована в 1893 році прихожанами. Храм був кам'яний, однопрестольний.

Покровська церква в селі Радьківка була збудована в 1793 році прихожанами. Храм був дерев'яний, однопрестольний.

Петро-Павлівська церква в селі Дружелюбівка була збудована в 1853 році стараннями поміщиків Пахомових. Храм був кам'яний, однопрестольний.

Успенська церква в селі Шийківка була збудована в 1898 році силами прихожан. Храм був дерев'яний, однопрестольний.

Духовність завжди була і буде важливою складовою розвитку та існування людини як особистості. Тому дуже важливо кожному створювати навколо себе свій власний світ пізнаючи сторінки історії та минулого.

СЕНС ЖИТТЯ У ПОГЛЯДАХ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Плеханова Єлизавета, учениця 9 класу ОНЗ "Золотівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №5 Попаснянської районної ради Луганської області"
Науковий керівник – Гладка Марія Іванівна,
учитель української мови та літератури

Одним з найбільш глобальних і актуальних питань на сьогодні є вирішення глобальних проблем сучасності: унікальність кожної людини полягає в тому, що їй недостатньо просто жити, для неї вкрай потрібно розуміти, з якою метою вона живе. Щастя для нас просто неможливе без усвідомлення сенсу життя. Учнівський вік – це той відповідальний період, коли відбувається духовне становлення особистості. У цей час дуже важливо приділяти увагу формуванню духовно-моральних цінностей, які є втіленням доброти, справедливості, толерантності, чесності, любові. Саме через осягнення молодою людиною вищих духовних цінностей відбувається усвідомлення істинного сенсу життя, що в свою чергу дарує людині відчуття абсолютного щастя та гармонії із собою та з усім навколишнім світом

У всі часи молодь замислювалася над сенсом свого життя. Але одні вбачали цей сенс у праці, другі – у коханні, треті – у самовдосконаленні, четверті – в боротьбі, п'яті – у релігії, інші в зароблянні грошей. Така розбіжність поглядів породжувала нерідко сумніви, а чи має наше життя взагалі якийсь сенс? А якщо і має, то чи можемо ми його пізнати чи зрозуміти? Нарешті, можливо, у кожної людини є лише якийсь свій сенс життя, не подібний до інших? Усе це – дуже непрості питання. Вони не мають якихось однозначних і загально визначених відповідей і в наш час. Значною мірою ці відповіді залежать від самого розуміння життя. «Таємниця життя незбагненна, але ми не можемо відмовитися від спокуси все ж таки пізнати її і зрозуміти» (Й. В. Гете). Спосіб життя сучасної молоді зазнає істотних змін, в порівнянні з попередніми поколіннями. Приміром, сенс життя наших батьків не полягав у порожній пляшці з-під пива, як це спостерігається сьогодні. Сучасна молодь менше уваги приділяє власному здоров'ю, фізичному та розумовому розвитку. Молодь не цікавиться, не запитує, не шукає, не займається. Зникли черги в бібліотеках, спортивних та наукових гуртках. Тотальна алкоголізація, наркотизація та дибілізація – це три основних характеристики сучасної української молоді з якими необхідно боротись – боротись не силою примусу та заборон, боротись шляхом поступового переконання. Причина залежності від алкоголю, наркотиків чи солодких снів – це відсутність сенсу життя, сенсу існування. Молодь не знає заради чого вона живе, й намагається заповнити цю порожнечу асоціальними проявами.

Більшість українців живе на рівні короточасних потреб, які визначають мету. Як правило, лише матеріальних: задовольнили і «заснули». На довготривалій дистанції нами керують переконання, які відповідають на питання: чому? Це «чому» пояснює, яким є «Я», яким є навколишній світ та інші. Але наші переконання не завжди вдалі «жермо і вітрила». Більшість з

переконань українців обмежують і послаблюють їх: «Я якийсь не такий; інші не такі, як треба; світ - жорстокий і непривітний». Ці переконання немовби клітка для нас. Прикладом є притча про ведмедя, якого певний час тримали в клітці. Там він міг пересуватися на три кроки вперед і на три кроки назад. Коли його випустили у великий вольєр, він все одно ходив тим самим маршрутом. Треба позбуватися «кліток» у наших головах!

Я вважаю, що сенс життя - це пізнання і творення. На якомусь етапі життя ми пізнаємо, а потім творимо, і так відбувається весь час. Щасливою є та людина, яка прокидається переповненою задумами, що навіть забуває поспідати. Великим щастям є знайти своє покликання, свою місію. Визначити її не складно. Запитайте в себе: що б ви хотіли робити, навіть якби за дозвіл на це мусили заплатити? У спадок від своїх батьків ми часто отримуємо невдалі моделі успіху. Це такі: будь кращим, будь сильним, поспішай, старайся, радуй мене. Бути кращим неможливо, бо завжди знайдеться хтось кращий. Бути сильним - «чудовий» спосіб отримати інфаркт або інсульт, бо ще Авіценна казав, що не виплакані сльози руйнують внутрішні органи. Старайся і поспішай - усім відома приказка, коли корисно поспішати... Радуй мене - це роби те, що потрібно комусь, не звертай уваги на себе. Живучи в цих догматичних системах, ми несвідомо придушуємо власні цінності. Життя складається не лише з накопичення і споживання, чуттєвих насолод, досягнення кар'єрних щаблів. Існує щось більше - знайти сенс буття. Відсутність сенсу свого життя породжує в людини, на думку В. Франкла, стан екзистенціального вакууму. В кожний життєвий період ми знаходимо свої актуальні сенси.

Кожна держава має мати свою систему цінностей, згідно якої особа могла б визначити свої пріоритети, визначити свій спосіб життя, свої вподобання, можливості тощо. Кожний має вибирати з запропонованого те, що йому подобається, але в той самий час, усе це не має суперечити ціннісній орієнтації людини та суспільства.

ГОЛОКОСТ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ. ІСТОРІЯ, ЯКУ НЕ МОЖНА ЗАБУТИ

Плужник Максим, учень 9 класу Щербанівського ліцею Щербанівської сільської ради
Полтавського району Полтавської області
Науковий керівник: Гордієвський Д.Є., практичний психолог

Один із найважливіших напрямів гітлерівського терору в роки війни визначався расистською теорією нацистів. Винищення «неповноцінних» народів та етнічних груп стало основною лінією політики Берліна на Сході Європи. Україна поряд з іншими європейськими державами стала жакливим полігоном нацистського конвеєру смерті. Вивчення та усвідомлення теми Голокосту передбачає оперування певною кількістю таких специфічних понять і термінів. Згадана тема має свою специфічну понятійну базу, яка зумовлена її особливостями й виходами на суміжну загальноісторичну та філософську тематику. Специфікою її понятійного і термінологічного апарату є також те, що загальновизначені історичні терміни й поняття набувають спеціального змісту і трактування, а тому потребують окремого визначення з урахуванням усіх особливостей. Крім того, різні дослідники в ті самі поняття іноді вкладають різний зміст. У разі можливості, а також якщо це доцільно, ми наводимо кілька визначень або звертаємо увагу на специфіку використання певного поняття чи терміна в даній темі.

Вивчення історії Голокосту дає можливість згадати не лише трагедію війни та страждань народів Європи, міжнародної ворожнечі, але й героїзм у спротиві коричневій чумі, приклади взаємодопомоги між народами, духовного подвигу заради рятування життя людей. Історія Голокосту має розглядатись у контексті всесвітньої історії та історії України, тож і в нашому конкурсі темами конкурсних робіт пропонуються і загальні питання методології історії, і питання історії українців і росіян, трагедія Голодомору та нацистський геноцид щодо ромів тощо.

Згідно з адміністративним поділом, який встановили нацисти, Полтава входила до генеральної округи Київ – адміністративно-територіальна одиниця Райхскомісаріату Україна. Місто було окуповане 18 вересня 1941 р. Перші вбивства євреїв у Полтаві відбулися 22 вересня. Наприкінці вересня у місто прибула зондеркоманда 4б, яка перебувала там до початку листопада 1941 року і за цей час розстріляла декілька сотень євреїв. 17 листопада у Полтаву прибув загін зондеркоманди 4а, який 23 листопада розстріляв 1538 євреїв.

У документах Комісії із розслідування злочинів фашистів зазначалося, що «після двох місяців грабежів, знущань фашистська влада створила єврейський комітет і поклала на нього обов'язки реєстрації єврейського населення». Згідно з цими документами, у вересні 1941 року було зареєстровано 2 тис. «чоловік дорослого населення». А, згідно з повторною реєстрацією, у листопаді того ж року виявлено разом із дітьми 3 тис. чоловік.

Вже у жовтні (з 4 по 30 жовтня) солдати зондеркоманди 4б (командир – штурмбаннфюрер СС Гюнтер Геррман, а з жовтня 1941 р. – штурмбаннфюрер СС Фріц Брауне) вбили 723 єврея. А в період з 31 жовтня до 5 листопада 1941 р. – ще 137 євреїв, всього 860 євреїв.

Також восени 1941 р. євреї Полтави були переселені на вулицю Шолом Алейхема. Там було створене відкрите гетто. Дослідник Голокосту на Полтавщині Анатолій Мучник у своїй праці¹ встановлює маршрут, по якому вели євреїв 23 листопада: «німці і поліція вели людей великими групами по вулиці Кобеляцькій, у районі Кобищанів, що на окраїні Полтави, на край, де розташовувалося військове стрільбище з порохом складом. Групами по 2-3 десятки підводили людей до протитанкового рову і розстрілювали». Також дослідник зазначає, що точно відомо, що під час цієї акції жертвами стали багато людей зі змішаних сімей. На сьогодні встановлено імена близько 300 євреїв, які загинули під час цієї акції, решта імен залишаються невідомими.

Основними темами наукових досліджень є історіографія Голокосту, регіональні особливості Голокосту на території України, трагедія Бабиного Яру та її наслідки, колаборація, відображення Голокосту в засобах масової інформації України під час окупації, психологічний, філософський та теологічний аспекти Голокосту, аналіз нацистської ідеології та механізмів її реалізації, проблеми антисемітизму та ревізійнізму, компаративні дослідження Голокосту та трагедій інших націй на території Європи та України.

На сьогодні, за порятунком євреїв звання Праведник світу удостоєні понад чотири тисячі українців, серед них – брат митрополита Української греко-католицької церкви Андрея Шептицького – архієпископ Климентій, київський священник Олексій Глаголев, батьки першого президента України Леоніда Кравчука.

Історія Голокосту («Катастрофи», «Шоа»), який став однією з найбільших трагедій в історії людства, є складовою частиною історії Європи та України. «Катастрофа фундаментально переглянула основи цивілізації, її безпрецедентний характер завжди буде мати всезагальне значення» – сказано у Стокгольмській Декларації 2000р.

Список використаних джерел:

1. Беркгоф, К. Жнива розпачу: життя і смерть в Україні під нацистською владою / Т. Цимбал – переклад з англійської, В. Гриневич — науковий редактор перекладу. – К.: Критика. – 2011. – 456 с.
2. Бурдинський, Ю. Урок-дослідження: «Бабин Яр» у спогадах тих, хто вижив» / Ю. Бурдинський // Історія та правознавство. Позакласна робота. – 2016. – № 9. – С. 8-16
3. Голокост в Україні (1941-1944): Словник-довідник. – Видання 3-тє, виправлене і доповнене. – К.: Сфера, 2009. – 100 с.
4. Єврейські діти України жертви Голокосту / Редколегія А. Подольський, кандидат історичних наук, Ю. Смілянська; головний редактор, М. Тяглий. – К.: ДГВПІІ “Зовнішторгвидав України”, 2009. – 56 с.
5. Історія України ХХ- початку ХХІ століття: Навчальний посібник / П. П. Панченко, Н. П. Барановська, С. С. Падалка та ін.; За заг. ред. В. А. Смолія. – К.: Знання, 2004. – 582 с.

ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ МАЛИХ РІЧОК НА ТЕРИТОРІЇ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ

Подольська Марія, учениця 7-А класу Балаклійської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 2 Балаклійської районної ради Харківської області, вихованка гуртка «Основи науково-дослідницької діяльності» Балаклійського центру дитячої та юнацької творчості;

Керівник: Подольська Алла Федорівна, вчитель географії Балаклійської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 2 Балаклійської районної ради Харківської області.

Людство вступило в нову епоху, яка характеризується дестабілізацією навколишнього середовища, викликаною споживчим ставленням самої людини до природи, низьким рівнем екологічної культури населення. Тема екологічного дослідження малих річок, притоків

Сіверського Донця стала актуальною внаслідок різкого зниження рівня води останнім часом, що може надалі привести до зникнення багатьох джерел, що живлять річку, і забруднення її вод.

Без малих річок неможливе існування і великих. Разом з тим, вони знаходяться у занедбаному стані. Вирубка дерев і чагарників уздовж берегів, скидання неочищених стоків, перекривання русла численними греблями не тільки завдають малим річкам значної шкоди, але й загрожують їхньому існуванню.

Актуальність полягає в тому, що різке зниження рівня води останнім часом може надалі привести до зникнення багатьох джерел, що живлять річку Сіверський Донець, і до забруднення її вод: проблема забруднення Сіверського Донця, як наслідок антропогенного впливу людини, є найбільш гострою проблемою серед проблем збереження річок.

Новизна роботи полягає в тому, що маленькі притоки річок не досліджуються на загрозу зникнення через екологічні проблеми, та немає діючих державних програм підтримки та очищення малих річок.

Мережа гідрографії Балаклії представлена річками: Крайня Балаклійка, Середня Балаклійка, Балаклійка, Ляхівка, Волоська Балаклійка, що впадають в річку Сіверський Донець.

Річку Сіверський Донець забруднювали давно. Ситуація досягла критичної межі, вода перестала відповідати санітарним нормам. Якість води річки погіршується, не дивлячись на різкий спад промислового виробництва, на це впливає скидання стічних вод промислових підприємств і очисних споруд господарчо-побутових стічних вод Белгородської та Харківської області. Особливо напружена ситуація з якістю води р. Сіверський Донець під час аварійних скидань стоків з каналізаційних очисних споруд Харкова.

Для вирішення проблеми екологічної безпеки в басейні р. Сіверський Донець перш за все потрібно провести дослідження, направлені на використання і оновлення природних ресурсів басейну р. Сіверський Донець, встановити екологічні нормативи якості води, зменшити рівень забруднення вод, збереження і оновлення водної екосистеми.

Завдяки проведеній роботі було розроблено рекомендації по збереженню і поліпшенню екологічного стану малих річок.

БЕДУЇНИ УКРАЇНСЬКИХ СТЕПІВ

Подольська Олександра, учениця Полтавської гімназії №21, вихованка гуртка

«Історичне краєзнавство» при ПМ ЦПО. Керівник: Посмітна Світлана Василівна, учитель історії Полтавської гімназії №21, керівник гуртка «Історичне краєзнавство» при ПМ ЦПО

Українське чумацтво... Говорячи про цей унікальний по своїй суті феномен у історії нашого народу, сьогоденні покоління українців не повинно забувати про те, що чумацтво у XVI – XIX столітті стало для нашої нації однією з форм самозцілення. Якщо козацтво оберігало наші землі зі зброєю, кобзарі оживляли духовне пробудження за допомогою кобзи й пісні, то чумаки тримали, якщо можна так висловитись, економічні важелі. Україна через постійні війни й грабунки постійно потерпала в ті часи від господарської розрухи. Не маючи змоги налагодити чіткі державні структури, природний організм нації змушений був вишукувати інші форми самозцілення. Такою формою і стало чумацтво.

Наша стаття присвячена чумацтву. Для нас **актуальним** є те, що Чумацький шлях проходив в межах нашого міста, – Полтави, а також тому, що чумацтво належало до найпрестижніших видів заняття і промислу. Повагу, до нього зумовлювали, з одного боку, відносна надійність заробітку, з іншого – працелюбність, сумлінність, доброта, лагідність, щирість та інші позитивні риси характеру прасола. Тому в середньовіччі майже всі юнаки мріяли стати якщо не лицарем-козаком, то бодай чумаком. Та далеко не кожному щастило досягти своєї завітної мети – не лише через об'єктивні соціально-економічні перепони, а скоріше неспроможність подолати складні дорожні й психологічні випробування...

Метою нашої роботи є надати описову характеристику феномену чумацтва.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення конкретних **завдань**:

- 1) Проаналізувати версії походження назви «чумак»;
- 2) Розглянути і визначити: хто ж займався чумацьким промислом та які товари вони транспортували;

3) Вивчити, які обряди та звичаї були характерні для чумаків;

4) Визначити, якими ж були чумацькі шляхи.

Об'єктом дослідження є чумаки та їх обряди.

Предметом дослідження є традиції, звичаї та обряди українського народу.

Ми вважаємо, що дослідження має **практичне значення** і його матеріал буде гарним доповненням до будь-якої бібліотеки, краєзнавця, історика, викладача, школяра, студента чи просто людини, яка хоче більше дізнатися про минуле нашого краю козацької доби. Дослідницькі матеріали роботи можуть використовуватись на уроках з історії рідного краю, на уроках української літератури, на заняттях гуртка «Історичне краєзнавство», на виховних годинах і позакласних заходах.

Методологічна база роботи ґрунтується на основі принципів науковості, історизму, об'єктивності і системності. При написанні наукової роботи були використані загальнонаукові та спеціально-історичні методи. Зокрема, конкретно-пошуковий, історико-аналітичний, порівняльно-історичний. Використання вищезгаданих методів дозволило розкрити основні проблеми роботи у послідовній та логічно завершеній формі.

Апробація роботи. Автор виступала перед молодшими школярами, на науково-практичній конференції «Люби і знай свій рідний край» та на виховній годині свого класу.

Результати дослідження:

1) У філологів існує на сьогоднішній день кілька версій походження цієї назви. За одним джерелом, воно походить від слова «чум», о значає «ківш», яким путівники пили воду під час довгого шляху. За іншим, від татарського «чумак», що значає «візник». Треті пов'язують це слово із «чумою», тому що українські торговці часто заражалися в дорозі чумою і заносили її в Запорізьку Січ і в Україну, але і в розгул епідемії чумаки не кидали своє ремесло, а тільки, щоб не заразитися, намазували себе дьогтем. Перською мовою «чумак» значає «дубину» з набалдашником (в Україні її називали кийком), тобто чумак – це людина, яка відправляється у візництво з кийком у руці, на випадок нападу розбійників. Яке з цих тлумачень найбільш правдиве – вирішити складно.

2) Чумацтво не було однорідним. Ним займалися заможні селяни, козаки, міщани і навіть духовенство. Чумацтво ділилося на дві категорії - чумаки-власники і чумаки-погоничі. Чумаки їздили по сіль у Крим і Галичину, а по рибу - на Дон і Запоріжжя. На Полтавщині найбільше чумаків жило в Кобеляцькому повіті, а значна частина їх мешкала в Золотоніському, Кременчуцькому, Хорольському, Миргородському повітах.

3) Існували своєрідні чумацькі обряди: їздили чумацькою валкою, у визначені дні (п'ятниця або неділя) до схід сонця; влаштовували трапезу і прощання з чумаками; слідкували, щоб коти не перебігли дорогу; отримували подарунки; традиції були і щодо покійницького обряду.

4) Ромоданівський шлях проходив через наш край (Кременчук – Путивель), поблизу Глобиного, Хорола, через Ромодан поблизу Ромен.

«НАЙЦІКАВІША ПОСТАТЬ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ»

Поляк Анастасія, учениця 10 класу, член шкільного наукового товариства «Я – У всеСВІТІ» Комунального закладу «Полтавська загальноосвітня школа I-III ступенів №20 імені Бориса Серги Полтавської міської ради Полтавської області». Керівник: Давиденко Наталія Миколаївна, учитель української мови та літератури Комунального закладу «Полтавська загальноосвітня школа I-III ступенів №20 імені Бориса Серги Полтавської міської ради Полтавської області»

Григорій Сковорода – найвидатніша постать у літературно-філософському житті України XVIII ст. Людина всебічно обдарована – філософ, мислитель, письменник, педагог, музикант, знавець Античності й Середньовіччя. Він постійно вчився, поглиблював свої знання – «перший розум наш...».

Ще на початку 1930-х років український мислитель Дмитро Чижевський писав: «Тепер є не менше, ніж 250 великих та малих праць, присвячених Сковороді, який, як це загально визнано, -

є найцікавіша постать українського духу. В цих працях висловлено, напевно, не менше, ніж 250 різних поглядів на Сковороду...»

У кінці XIX – початку XX століть дуже зацікавилися творчістю Григорія Сковороди, намагалися зрозуміти його філософію. Особливо популяризували твори мислителя у 60-х роках XX ст., коли видавали його творчий доробок, наукові розвідки про письменника.

Сьогодні присвячених Сковороді праць в усьому світі уже давно перевалило за п'ять тисяч. І в тих працях – багато різних спостережень, присудів, тлумачень. Григорій Сковорода бентежить своєю глибиною і незбагненністю. Про видатного українського мандрівного філософа написано десятки книжок.

Але кожен автор, завершуючи чергову працю про Григорія Савича, відчуває: мислитель ще не пізнаний і не розкритий до кінця.

У роботі спробуємо дослідити твори письменників Полтавщини про Григорія Сковороду. Як у час виходу перших розвідок про байкаря і поета, так і сьогодні особистість Григорія Савича викликає інтерес у літературознавців, читачів. Дослідження спадщини письменника представлені працями багатьох науковців. Письменники нашого краю також зверталися до його образу. З огляду на це вважаємо дослідження творів земляків актуальним.

Не одному поколінню нащадків являється Сковорода, суголосний саме його часу.

До 240-річчя від дня народження та 200-річчя з дня смерті філософа і поета у Полтаві у видавництві «Криниця» вийшла книга Трохима Зуба «Велетень думки і слова». Дитинство, перші життєві уроки, дороги Слобожанщини, теорія виховання та основні її етапи за Сковородою – зміст книги чорнухинського краєзнавця.

Володимир Стандиченко, уродженець Полтавщини, не міг не пройти дорогами славного земляка, збагачуючись розповідями людей, які вивчають життя поета і філософа. Книги Володимира Яковича «Іду за Сковородою» («Криниця», 2002), «Садівник щастя. Сковорода як дзеркало України»(2012) вміщують нариси, дослідження, спогади, поезії і світлини.

Як наголошують видавці, ці книги - щира та чесна авторська спроба виписати об'ємний образ Григорія Сковороди - видатного філософа, письменника, мораліста. Постать мислителя зіткана з мандрівних доріг Сковороди Україною і світом, із проєкцій його творчої спадщини на наш час, з прямого дотику його вчення та моральних приписів до тривожних викликів XXI століття. Звідси стрижень книжки - органічне поєднання сквородинівської науки про щастя людини, природженість її до праці на землі із глобальною вимогою сучасності - гармонійним розвитком суспільства. Образ мислителя вдало доповнюють спогади людей, що обрали в житті сквородинівську стежу. Високий образ поета Сковороди вивершує ліричне мереживо віршів поетів давніх і сучасних. Перо дослідника скрупульозно відтворює стежки-дороги Григорія Савича до наступних поколінь і наші до нього.

Цікавою, на наш погляд, є книга голови районного товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, авторитетного місцевого краєзнавця Миколи Булди «Мудрець з Чорнухинського краю»(2006р.). Розповідаючи про встановлення місця народження Григорія Сковороди, його роки навчання, вчителювання, автор покладається на роботи відомих дослідників життя і творчості поета і філософа. Книга побачила світ у обласному видавництві «Гадяч». Кошти на видання виділили меценати. Книга здобула не лише високу оцінку краєзнавців, а й визнання на державному рівні. Адже за підготовку дослідження Миколі Івановичу присвоїли звання заслуженого працівника культури України.

Тетяна Гринь, науковий працівник Чорнухинського літературно-меморіального музею Г. С. Сковороди, на підставі писемних джерел і спогадів земляків документально обґрунтувала, що видатний філософ народився в сотенному містечку Чорнухи Лубенського козацького полку. Але ця усталена точка зору має й опонентів. Так, директор Чорнухинської районної бібліотеки, дослідник-сковородознавець Микола Булда теж на основі достовірних фактів і документів оприлюднив версію, що невловимий Сковорода з'явився на світ Божий у сусідньому з Чорнухами селі Харсіки.

У нинішніх Харсіках, де, за переказами, стояла хата Сави Сковороди, вдячні земляки встановили меморіальну плиту з написом: «На цьому подвір'ї була садиба родини Сковороди: Сави Леонтійовича та Пелагеї, в якій народився 3 грудня 1722 року велет розуму людського, філософ, поет Григорій Савич Сковорода». Вірити чи сумніватись? Це залежить від нашого

серця, а серце було для Г. С. Сковороди найпершою і головною вірою. Тож, вірогідно, має рацію поет Дмитро Шупта, який так розв'язав проблему про місце народження мудреця:

*Вклоняюся не логіці залізній,
А пам'яті народного тепла,
Яка у час лихий, смертельно грізний
Всю істину нащадкам зберегла...*

Можливо, наша спроба дослідити творчість письменників рідного краю і образ у їхніх творах Григорія Сковороди стане поштовхом до появи в поціновувачів спадщини Великого мислителя бажання детальніше поглянути на його постать. Заповідь Григорія Савича прямо вписується у життя: «Святість життя полягає в робленні добра людям!».

МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ БЛИЗНЮКІВЩИНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРИЧНОГО ЗНАННЯ

Пономаренко Ілля, учень 11 -А класу Державної гімназії – інтернату
з посиленою військово – фізичною підготовкою «Кадетський корпус»
Керівник: Думич Л.П., вчитель української мови та літератури

Часто можна почути, що любов до Вітчизни така ж природна, як любов до матері, отже, не вимагає додаткових зусиль для власного виховання, життєві українські реалії сьогодення все ж змушують думати, що над вихованням справжнього почуття любові до власної країни потрібно цілеспрямовано та грамотно працювати. Особливо, якщо українці таки хочуть стати повноцінною незалежною самостійною нацією. Зрештою, як довели події гібридної війни РФ проти України, насправді лише масовий патріотизм населення країни здатен зупинити агресора та вберегти країну від ворожої окупації. Для держави у стані війни питання патріотичного виховання власного населення впирається ще і в проблему часу, відпущеного їй долею чи історією для вирішення питання «бути чи не бути?»

Актуальність роботи обумовлена необхідністю вивчення проблеми формування громадянського становлення і патріотичного виховання молоді в умовах гібридної війни РФ проти України та у період, коли українці таки хочуть стати повноцінною незалежною самостійною нацією

Основна мета роботи – формування свідомого відношення до цінностей рідного краю: людей, природи, історії, культури й вироблення на цьому підґрунті життєвої позиції, яка дозволяє розуміти причетність до рідного краю, щоб молоді покоління неокупованих українських земель з такою ж наполегливістю відстоювали «українську Україну». Час вимагає рішучих кроків, бо український патріотизм анітрохи не менш важлива річ, ніж обсяги ВВП, високі технології та кількість танків. Проблема теперішнього часу бачу в інфантильності, що розростається, і меркантильності молодого покоління .

Історія має чого навчити людство. Вона, як сучасний педагог, має багато яскравих прикладів, якими урізноманітнює свої уроки. З боку навіть здається, що важко не захопитися стилем викладання таких потрібних знань. Інша річ, що учні виявилися байдужими та невдячними. Що ж, учителька знає, як покарати їх за непослух – приректи їх на помилки, які доведеться виправляти самим. Це суворо, але справедливо.

Об'єкт дослідження – видатні особистості малої батьківщини .

Предмет дослідження - історія селища Близнюки та відомі особистості рідного краю. Для досягнення мети й розв'язання поставлених завдань дослідження, нами використовується переважно описовий метод. Крім цього важливу роль відіграли також методики аналізу і порівняння. Характеристика роботи – теоретична.

Мета полягає у тому, щоб на основі виявленого та опрацьованого комплексу джерел , досягнень історіографії об'єктивно висвітлити діяльність видатних особистостей краю та їх вплив на молоде покоління селища.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній чітко й зрозуміло показано роль людини – громадянина демократичного суспільства, патріота свого краю, чие життя стало прикладом громадянського становлення і патріотичного виховання молодого покоління. Наша спільна Батьківщина, що зветься Україна, починається з Батьківщини кожного, окремо взятої людини.

Історія рідного краю повинна зайняти особливе місце, тому що вона близька і зрозуміла і водночас справжня, торкається (зачіпає) кожного. З місця, де з'явився на світ і робив перші кроки до його пізнання, зростав і мужнів, місця, де знаходиться (залишилася) твоя пуповина, де живуть і проживали в різні часи близькі тобі люди, з історії сім'ї, з рідного дому і рідного двору, з вулиці, куди повертаєшся, щоденно, або подумки, з населеного пункту, де розпочинав свій шлях, де відбуваються щоденні турботи, з родословної дерева, яку повинні відкрити для себе і для своїх дітей, розпочинається вся історія велика і мала. І це саме те, що нас всіх може і повинно об'єднати – рідний, дорогий, неповторний куточок, який вплітається разом з іншими подібними за ознаками в одне велике поняття – Батьківщина. Ніхто не може знати історію рідного краю краще за тих, хто народився та проживає на цій землі, землі, що є для них найважливішою і найціннішою. Навіть науковці, що народилися в інших краях не можуть претендувати на істину в останній інстанції. Це тому, що не зможуть вони «докопатися», спуститися до її самих глибин конкретно взятого куточку країни. А в повній мірі глибинні пласти історії свого краю можуть підняти тільки ті, кому вона є найближчою і найріднішою. Неперевершеним живим джерелом інформації, що в своїй сукупності є найбільш правдивою і зрозумілою, виступають спогади очевидців. Епоха і час викарбувалися на їхніх діях і вчинках, позначилася на їхніх долях. У спогадах, як правило, відсутнє дозування або якесь обмеження в інформації, що характерне для офіційних документів. Події, що пройшли через самих учасників і очевидців, залишивши слід на все життя. І настільки сильний, що не може залишити байдужими інших. Саме за таких умов історія оживає і стає більш близькою і цікавою. Вивчати історію малої батьківщини важливо в зв'язці з подіями загальнонаціональної історії та історичного моменту в світовій історії, що відповідає певному періоду. Тільки тоді вона стає більш зрозумілою, більш відкритою і спонукає до аналізу до осмислення як минулого, так і сьогодення. І таким чином усвідомлення її уроків і подій буде слугувати майбутньому. Це залежить від глибини її розуміння і правильного справедливого сприйняття. Саме історія рідного краю розкриває нам такі можливості. Чомусь до сих пір ця тема вважалася другорядною і їй приділялася недостатня увага. А саме вона повинна вийти на перший план. Інтерес до вивчення історії рідної землі є мірилом нашої свідомості. Об'єднуючи події, факти, людські долі на місцевому рівні, ми водночас вплітаємо їх в загальноукраїнський ланцюжок, тим самим розширяючи її рамки, збагачуючи історію України, яка у свою чергу допоможе дати відповідь на запитання: «Чому відбувалося саме так? Чи була альтернатива?» тощо. Від конкретного до загального, в їх поєднанні – джерело істини і правда історії.

МУЛЬТИКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ БУДІВНИЦТВА СІЛЬСЬКОГО ЖИТЛА МЕШКАНЦЯМИ ЗАПОРІЗЬКОГО КРАЮ У XIX- ПОЧАТКУ XX ст.

Потапова Поліна, Чайковська Софія, учениці 9 класу Запорізької гімназії №6
Запорізької міськради Запорізької області, вихованки гуртка КЗ «Центр туризму» ЗОР
Керівник: Почтарь Валентина Георгіївна, вчитель історії Запорізької гімназії №6
керівник гуртка КЗ «Центр туризму» ЗОР

Народна матеріальна культура є надзвичайно складним явищем, що формуються у системі різноманітних чинників: соціально-економічних, історичних, географічних, власне етнічних. Сукупно вони визначаються як етнічні обриси матеріальної культури, хоча мають і регіональну своєрідність – окремі типи, підтипи, варіанти, що відповідають тим об'єктивним умовам, що складаються в окремих регіонах України. Народна матеріальна культура завжди є одним з найважливіших каналів передачі міжпоколінної етнокультурної інформації, передусім за допомогою системи традицій. Особливо рельєфно - етнічний образ і часова етапність виявлялась в такому стабільному компоненті народної матеріальної культури, як житло, а саме: його будівництво, будівельні матеріали, архітектурна специфіка житла.

У зв'язку з різноманіттям мешканців краю (як корінного населення, так і переселенців) автори поставили перед собою завдання виділити особливості і відстежити асиміляційні процеси стосовно будівництва сільського житла.

У XIX- на початку XX ст. у Катеринославській губернії усі будівлі можна було розділити на плетнево-мазанкові, глинобитні, лимпачеві та кам'яні [5]. Дерев'яні тесані хати зустрічалися дуже зрідка. А вже у середині століття найбільш розповсюджений спосіб будівель у краї залишається глинобитний та «лимпачевий» (невипаленої глини). Так житло будували всі мешканці. У Приазов'ї при будівлі житлових помешкань широко використовували глиняну масу із різним додаванням.

Набуло поширення будівництво хат з необпаленої цегли – саману. Саманом називали відформовану у прямокутній формі суміш глини та різаної соломи. Іноді цю суміш не формували, а плющили і катали у вальки.

Житла росіяни намагалися будувати з дерева і, майже ніколи не обмащували глиною.[2] Болгари жили у глинобитних домівках [4]. Також домівки будували із обпаленої цеглини та крили черепицею. Греки спочатку будували будинки з невипаленої цегли на кам'яному фундаменті, які були вкриті соломою. Потім будинки почали робити з каміння або із салюна, а трошки пізніше з паленої цегли на кам'яному фундаменті. У болгарських селах починається масове будівництво домів із саманних цеглин, а вже поверх обкладалися обпаленою цеглиною. В селищах німецьких колоністів житло вже будувалося з обпаленої цегли. Цеглу випалювали з місцевої глини. Популярною була глиняна і силікатна цегла для кладки фасадів та для архітектурних деталей. [3]

Вікна та двері скрізь робилися однаково. В товсті стіни встромляли двірні косяки з грубо обтесаних товстих дошок. Між «лутками» вставлялися «підлокотники» (подушки) та «верхняки». В «лутки» прироблювалися віконна рама, «вікно», «рамці» із 4 або з 6-ма «шибками» (склом). Двохстворчасті віконця зустрічалися в українців, німців та греків, які мали чималий достаток. Дерев'яна обкладка покривалася оліфою з додаванням вохри (це придавало золотистий відтінок) або фарбувалися у два кольори для контрасту (ярко-синій та червоно-коричневий). [2] У українців та росіян як правило, було не менше трьох вікон: у чільній стіні - двоє навпроти печі та третє навпроти столу. Німці, греки і болгари робили до п'яти вікон, які розміщували з південної, західної та східної сторін. Вікна в хаті розподілялися так, що у дворі з кожної «хати» (кімнати) по 2 вікна, на вулицю також та позаду на «глухій» стіні одне вікно [7].

Дахи були трьох типів. Найбільш прості – це загальні чотирьохскатні дахи різної висоти, добре зчесаним дахом. Вони були довгі по довжині фасаду хати та короткі за поперечним. В першій чверті століття поширення набуває двоскатний дах. Дався вплив німецьких будівель. Але зустрічалось багато хат, в яких у верхній частині поперечного скату прироблювався невеличкий дерев'яний фронтон - «хранторчик». У більш нових домівках, особливо у німців, робився крутіший дах та двох скатний. У такому випадку з поперечних сторін хати підбивався вузькуватий фронтон. Усі народи дахи покривали черепицею місцевого виробництва - «татаркою». Греки і болгари обов'язково покривали червоною черепицею.

Житло у селян завжди займало у дворі головну частину, так, що з вікон хати видно було весь двір та більша частина головних будівель. Типовим житлом для українців нашого краю у XX столітті залишалася трикамерне планування житла, коли дві хати розташовувалися симетрично по різні боки від сіней, які завжди були холодними [6]. Стосовно житла росіян, гагаузів та інших народностей, то у них особливого типу не існувало, а запозичувався той тип, який у даній місцевості переважав. Як правило, це був український тип. У українців власне «хатою» називалося житлове відділення в хаті і вона складалася з декількох теплих житлових кімнат.

Під впливом німців-колоністів відбувалися зміни в традиціях спорудження житла та господарчих будівель українського населення Півдня. Дуже часто такі довгі житла виникали за рахунок чисельних добудов. Німецький дім мав сінці з одним або двома виходами, кухню, чотири великих кімнати та чотири невеликих кімнатки, які відігравали роль підсобних приміщень: коридори, комори тощо [1]. Грецька хата розділялася на сіни, чисту кімнату та декілька житлових кімнат.

Таким чином, проаналізувавши джерела автор виділив особливості і відстежив асиміляційний процес, пов'язаний з взаємовпливом мешканців краю на матеріальну культуру один одного.

Список використаної літератури та джерел:

1. Бичук И.М. Архитектура г. Запорожье 1770-1917. Фонд Бичук Иван Михайлович- краевед. Ф-4378, оп.1, №16, 6 л.
2. Воспоминания и свидетельства граждан по истории с.Белоцерковка Куйбышевского района 1965г. Воспоминания, свидетельства и другие материалы по истории городов и сёл Запорожской области. Фонд Р-2630, оп.1,№2, 5л.
3. Делеур Г.А. Развитие планировки и застройки сёл Украины.- Киев: Урожай, 1991-24с.
4. Лазарев Т.П., Травень Л.І., Бакуров К.Д. Культура болгар Північного Приазов'я.-17с./ Етнографічні дослідження південної України. Збірник наукових праць Всеукраїнської ювілейної конференції, присвяченої 145-річчю з дня народження Я.П. Новицького. 6-8 жовтня 1992р.- Запоріжжя: Томаківськатипографія,1992.
5. Супруненко В. Хата моя. Біла хата... Всяк сущий./Запорізька правда.-17 жовтня 1991р.
6. Фоменко В.Г. Заметки краеведа о некоторых славных местах Запорожья. Монописный экзепляр. Личный фонд краеведа Фоменко Виктора Гавриловича. Фонд Р-3319, оп.1, №15, 7 л.
7. Шевельов М.П. Про походження першоселенців менонітської колонії в Шенвізе./ История Запорожского края в дооктябрьский период. Тезисы областной историко-краеведческой конференции 16 апреля 1991г.-Запорожье: Издательство «Коммунар», 1991.-23.

«ВИКОРИСТАННЯ ГАСТРОНОМІЧНИХ ІДЕЙ «ЕНЕЇДИ» І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ КУХНІ ХЕРСОНЩИНИ»

Пустова Єлизавета, учениця 11 класу Чкалівської загальноосвітньої школи І – ІІІ ступенів Новотроїцького району Херсонської області

Керівник: Кучерява Олена Іванівна, вчитель історії, вчитель «Вищої кваліфікаційної категорії», звання «Старший учитель»

Як відомо, їжа є одним з важливих елементів традиційної матеріальної культури кожного народу, адже саме в ній відбито народний побут, господарювання людей, їх смаки та уподобання. Тому процеси виникнення їжі та продуктів харчування, їх становлення та розвитку, функціонування в певні історичні періоди були і є предметом дослідження учених різних галузей знань, зокрема етнографів, істориків, що свідчить про актуальність нашого дослідження.

Філософія їжі знаходить свою основу на ідеї про те, що їжа є дзеркальним. Можливо, ви чули приказку: «Ми те, що ми їмо». Філософія їжі відбивається на етичних, політичних, соціальних, художніх аспектах їжі. Щоб зрозуміти, хто ми в більш глибокому сенсі треба знайти зв'язок "філософії їжі" з філософськими категоріями смаку, приємного, корисного й здорового.

Актуальність дослідження. Через дослідження власної культури необхідно підтримувати інтерес різних верств суспільства до витоків і першоджерел своєї історії, до вивчення рідного краю.

Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу опублікованих документів, прослідкувати гастрономічні смаки українців в «Енеїді» І.П.Котляревського та порівняти їх зі смаками жителів Херсонщини, дослідивши кулінарні рецепти херсонців та власної родини.

Об'єктом дослідження роботи постають кулінарні сюжети твору І.П.Котляревського «Енеїда» та кулінарія жителів Херсонщини.

Предметом дослідження є їжа українців, що вживалася ними в досліджуваний період.

Для досягнення даної мети необхідно вирішити ряд взаємопов'язаних **завдань**:

- дати характеристику гастрономічним смакам українців у досліджуваний період та створити буклет кулінарних рецептів «Енеїда- Україна – Херсонщина. Погляд через віки» та дослідити словник гастрономічних термінів.

- порівняти їжу українців досліджуваного періоду та жителів Херсонської області і власної родини.

Наукова новизна роботи. Створено буклет кулінарних рецептів «Енеїда- Україна – Херсонщина. Погляд через віки», досліджено кулінарні рецепти жителів Херсонщини.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання матеріалів дослідження при підготовці до уроків з історії культури України XVI – XVIII століття.

Отож, порівнюючи кулінарію в творі «Енеїда» та сучасну українську кухню можна зробити висновки:

1. Українці використовували та продовжують вживати перш за все вироби із кислого житнього й пшеничного борошна - пироги, короваї, калачі, а також із прісного тіста: вареники, галушки, млинці, киселі, каші, а також хліб з маком і медом, кутю.

2. В українській кухні переважає варіння і тушкування над смаженням, соління — над коптінням.

3. Смакова різноманітність страв і продуктів в українській кухні досягається поєднанням теплової обробки, використанням різних жирів і вживанням місцевих прянощів, таких як цибуля, часник, хрін, кріп, петрушка та інші.

4. Переважає нарізне вживання овочів, а не їх подрібнених сумішей у вигляді салатів. Салати й вінегрети — пізні запозичення в ХІХ ст. із Західної Європи.

5. Хлібна, борошняна їжа у різноманітнювалася раніше переважно рибою, грибами, овочами, молоком і значно рідше — м'ясом. На сьогоднішній день ситуація змінилася – м'ясо стало одним із найуживанішим продуктом українців.

6. Вживання рідких гарячих перших страв щоденно: спочатку вариво із зіллям, пізніше борщі, супи, розсольники, кулеші та інших страв, що базуються переважно на рослинній сировині.

8. Сало вживають як самостійну їжу, головним чином, в сирому, запеченому вигляді.

В ході написання роботи автор з'ясувала, що українська кулінарія налічує сотні рецептів, що характеризуються простотою приготування. Серед українських рецептів є чимало традиційних страв, способи приготування яких наш народ адаптував під сьогоднішній день, лише змінивши свою назву.

Також автор порівняла кулінарні рецепти «Енеїди» І.П.Котляревського, жителів Херсонщини та власної родини. Було складено перелік сімейних кулінарних рецептів та створено невеликий буклет «Енеїда - Україна – Херсонщина. Погляд через віки».

ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ ДРУЖБИ

Путятіна Еліна, учениця 10 класу КЗ «Ветеринарний ліцей»

Дергачіської районної ради Харківської області

Керівник: Федоренко Л. М., вчитель української мови та

Бути – значить виконувати обов'язок...
Євген Сверстюк

Предметом уваги в даній роботі є дружба Григорія Савича Сковороди з Михайлом Ковалинським. Поштовхом до розгляду цього питання послужили чергова екскурсія до Пан-Іванівки та твори Леоніда Ушкалова.

З першої зустрічі Григорій Сковорода пройнявся повагою і любов'ю до юнака і, глянувши на нього, полюбив його до самісінької смерті. Хтосьна, що саме в цьому юнакові аж так сильно припало Сковороді до душі, але від дня їхньої першої зустрічі й до кінця життя Ковалинський стане для нашого самотнього філософа, мабуть, найріднішою людиною. Їхня дружба, «духовний роман» триватиме кілька десятиліть, а не день і не два...

У роботі досліджується, що ж саме єднало цих людей і як умів Сковорода підтримувати дружбу, вмів поступитися чимось заради друга. Філософ ніколи не виділяв Михайла Ковалинського серед інших вихованців. Для цих молодих людей філософ став ніби другим батьком. Для учнів він був не лише наставником, а і другом, виховував у їхніх серцях любов до рідного краю і потяг до знань. Більшість учнів Сковороди стали видатними вченими. Для багатьох своїх сучасників Сковорода був українським Сократом, українським Ломоносовим. Його філософські ідеї і безкомпромісне життя ставали прикладом. Мандрівний філософ вірив у людину, у її гідність. Він стверджував, що людина посідає в природі особливе місце, тож метою людського життя є щастя. У своїх творах Сковорода доводив, що ніякі матеріальні блага і почесті не зроблять людину щасливою. Лише улюблена справа, щира дружба дають відчуття щастя. У байці «Соловей, Жайворонки і Дрізд» письменник наголосив: «Дружби не можна ні випросити,

ні купити, ні силою вирвати... Щасливий, хто хоч саму тільки тільк доброї дружби нажити спромігся. Нема нічого дорожчого, солодшого і кориснішого за неї».

Сковорода спонукав вихованців до занять музикою та поезією, піклувався про їхнє здоров'я та навіть про одяг і взуття, слідкував за тим, щоб вони не потрапили до поганих компаній, щоб не сварилися між собою, позичав їм гроші, якщо в тому була потреба... Але найбільше він любив таки Михайла Ковалинського. Мабуть, дружбу із цим юнаком філософ трактував саме так, як писав про неї колись великий Аристотель: «Друг – це наше друге я». Він не тільки вчив його грецької мови, тлумачив йому Біблію, грецьких та римських класиків і святих отців – він хотів сформувати у свого учня справжню широту поглядів на життя і шляхетність почуттів. Як напише згодом сам Ковалинський, філософ піклувався про його серце – «основу основ щасливого життя».

Душу юнака не раз облягали сумніви, бо досі його вчили зовсім не так. Його наставники стверджували, що «людське щастя полягає в тому, аби мати всього багато: багато чого їсти, багато чого пити, багато в що вдягатися, безтурботно й весело проводити час», – а Сковорода казав, щоб бути щасливим по-справжньому, все це зайве, бо дорога до щастя пролягає через обмеження бажань, відкидання всякого надміру, упокорення примх, через працелюбність та виконання того обов'язку, що його поклав на тебе божий промисел.

У творі «Життя Григорія Сковороди» Михайло Ковалинський зізнавався, що спершу «я любив його серце, але цурався його думок, поважав життя, але не міг збагнути його міркувань, шанував чесноти, але тікав від його думок, бачив чистоту звичаїв, але не визнавав правоти його розуму, хотів бути його другом, але не учнем».

Велику роль у житті Михайла зіграв сон, який йому наснився в 1763 році. Це була ніби емблематична композиція на тему сьомої пісні Івана Дамаскіна, яку все життя так любив Сковорода. Із цих золотих літер рясно спадали іскри і сипались на Сковороду, який стояв на землі в позі Івана Хрестителя. А сам Ковалинський нібито стояв неподалік – і деякі з тих іскор, відлітаючи від філософа, падали на нього і породжували в серці якусь незбагненну легкість, свободу, веселість, ясність. Від цього солодкого почуття Ковалинський прокинувся, а коли на наступний день переказав свій сон священику, отцю Борису Єнкевичу, той мовив: «...молодий чоловіче, слухайтеся ви цього мужа: він посланий вам самим Богом, щоб бути янголом, керівником і наставником». І саме за цією порадою відкривається прихильність юнака до Сковороди, сприйняття думок філософа. Григорій Сковорода відчував відповідальність за долю свого друга і тому всіляко сприяв доброму вихованню хлопця.

Щасливий той, хто вільний від пристрастей, бо в такої людини панує мир і душевний спокій. Отже, блаженство там, де є приборкання пристрастей, а не їхня відсутність. Саме тому філософ так наполегливо вчив свого вихованця гамувати пристрасті вуздечкою розуму, він хвилювався за свого вихованця.

Час минув швидко, непомітно промайнуло три тижні, старий Сковорода кашляв усе частіше, його сили танули на очах, і нарешті філософ попрохав свого друга відпустити його в любов Україну, де він дотепер жив і хотів би померти. Наприкінці серпня старий філософ почав ладнатися в дорогу назад, востаннє обнявши Ковалинського, він сказав: «Мабуть, я вже більше не побачу тебе, прощай. І в усіх життєвих пригодах пам'ятай те, про що ми з тобою говорили: «Світло й п'ятьма... добро і зло, вічність і час».

Учень не забув про свого вчителя і одразу потому, як Ковалинський почув звістку про смерть Григорія Савича Сковороди, він написав «Життя Григорія Сковороди» – свій найкращий твір.

Велику роль у взаєминах Григорія Сковороди і Михайла Ковалинського відіграли листи, які писалися один одному протягом двадцяти років. Так закінчилася ця дружба, вірніше пішов у небуття один із гравців цього життєвого дива. Але завжди рукописи творів Сковороди були у Ковалинського перед очима, де були зібрані майже всі адресовані йому листи Григорія Сковороди – свідки дружби двох сердець, не просто дружби, а великого взаємовпливу.

Сковорода мав своєрідний розум: його бентежило те, що для тисяч інших людей було буденним і звичайним. Йому хотілося прочитати книгу буття, розгадати сенс людських вчинків, заглянути в людську душу, як заглядали цікаві глядачі за завісу вертепу на різдвяних виставах.

Більшого морального авторитету Україна не знала ні до Сковороди, ні після!

ЄВРЕЙСЬКІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ КОЛОНІЇ МИКОЛАЇВЩИНИ

Раков Михайло, учень Миколаївської загальноосвітньої школи I-III ступенів №29, вихованець гуртка «Історичне краєзнавство» Будинку дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва. Керівник: Мороз Євген Олександрович, вчитель історії та правознавства Миколаївської ЗОШ I-III ступенів №29, керівник гуртка «Історичне краєзнавство» Будинку дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва

Складовою частиною етнічної історії України є історія єврейського етносу, який проживав на території України близько двох тисяч років. Вітчизняні та закордонні дослідники протягом останніх десятиліть активно розробляли різні питання історії єврейської громади України. Серед малодосліджених тем є єврейська аграризація Півдня України.

У 1809 р. переселенці з містечок Вітебської, Могилівської, Мінської губернії оселилися в Херсонському повіті на березі невеликої степової річки Доброї, притоки річки Висунь. Перша група сімей у кількості 20 осіб побудували садиби біля криниці Клочанка; чистою джерельною водою. Новостворена колонія отримала назву «Нагартав», що у перекладі з єврейської означає «вранішні роси» або «добра вода». Зараз «Нагартав» є неофіційною назвою частини Березнегуватого. Ними ж була побудована синагога — цю частину села інколи називають Старою дачею. На весні 1914 р. в Україні налічувалося 27 єврейських сільськогосподарських колоній, у яких проживало близько 23 тис. чоловік.

У колонії Нагартав, як і в решті інших колоній, збереглися місцеві релігійні традиції, які у нових умовах трансформувалися у своєрідні властивості психології, вдачі землеробської родини. З моменту заснування в колонії діяли молитовні будинки, у яких проводили службу запрошені равіни — служителі культу. Колоністи приділяли велику увагу навчанню грамоти своїх дітей. У Нагартаві були так звані хедери — це єврейські початкові школи на дому. Основною мовою в колонії був їдиш.

У 1840–1846 рр. у Нагартаві діяла державна початкова загальноосвітня школа з російською та єврейською мовами навчання, організатором і директором якої був відомий реформатор єврейської традиції, вчитель із Польщі Гезиновський.

У 1847 році Нагартав став адміністративним центром єврейських колоній: тут розташувалася контора «Опіки над справами єврейських колоністів Херсонської губернії». Опікунство керувало 11-ма єврейськими колоніями на північ від Нагартави. У 1850 році загальна кількість жителів колоній складала 9 тис. чоловік, а в 1858 році — 11 тис. чоловік. Збори одинадцяти колоній I-го і II-го округів Херсонської губернії в 1849–1850 рр. постановили побудувати свою лікарню в Нагартаві. Поштовхом до цього був дуже тяжкий 1848 р., що характеризувався холерою, неврожаєм, мором худоби.

Нагартавська лікарня стала першим стаціонарним закладом у Херсонській губернії. В найближчому до колонії місті — Миколаєві — перша лікарня для обслуговування населення була відкрита 16-та роками пізніше за Нагартавську. В перші роки після заснування лікарні лікаря в ній не було, допомогу хворим надавав колоніальний лікар, що жив у Херсоні.

У 1895 р. стався погром, улаштований сусідами — антисемітами із Березнегуватого. Потім були погроми 1905 р., 1907 р., 1919 р., 1921 р. Негаразди першої світової і громадянської війн, голод, епідемії цього періоду підірвали економіку колоністських господарств.

У листопаді 1921 року єврейські колонії перейшли у безпосереднє підпорядкування Всеукраїнському єврейському громадському комітету.

З 1922 р. по 1925 р. розвивалися індивідуальні господарства колоністів. У цьому велику допомогу їм надала американська благодійна організація АГРО-ДЖОЙНТ.

У 1928 р. у Нагартавській сільській раді вперше була організована сільгоспкомуна «КІМ»; очолював її Г. Єфимович. Заробітна плата не сплачувалася. Ніякого обліку не велося. У 1930 р. у Нагартавській сільській раді провели стовідсоткову колективізацію. Комуна «КІМ» увійшла до складу колгоспу. Між колгоспниками і комунарами розпочалася ворожнеча, постраждало господарство.

Події, що відбувалися в цих селах з перших днів фашистської окупації, розвивалися надзвичайно трагічно.

Типовими були події в селі Новий Путь (колгосп Червона Зірка) Снігурівського району, де за спогадами мешканців сусідніх сіл усім жителям населеного пункту (а це були, в основному, євреї), через тиждень після приходу німців було сказано вийти на околицю села, де їх розстріляли біля викопаної ними ж траншеї. Пам'яткою про цю трагедію є обеліск, споруджений на місці розстрілу. Варто зазначити, що абсолютна більшість мешканців цього села навіть не збиралися евакуюватися до приходу окупантів, бо не знали про антиєврейську політику нацистської Німеччини та перші факти масового знищення євреїв, що вже відбулися на цей час, бо радянська преса не вважала за необхідне інформувати про це. З усіх жителів села врятувалися лише 2 сім'ї, котрі встигли виїхати до приходу окупантів.

У вересні 1941р. було проведено розстріл єврейського населення в одному з найбільших єврейських поселень Півдня України - селища Нагартав. Всього ж в Нагартаві окупантами було знищено 865 євреїв.

У акті Надзвичайної комісії по розслідуванню злочинів фашистів Березнегуватського району Миколаївської області від 05.04. 1944 року, складеного зав. районо Ф.Г. Олєфіренком, зав. райздороввідділом П.М.Скрилем та іншими, встановлено, що у 1941-1944 рр. у районі було знищено 1975 чоловік, серед них 93 % єврейського населення. Масові розстріли проводились підрозділом Лейбштандарт СС Адольф Гітлер.

Трагічний перелік можна продовжити: протягом вересня 1941 р. в с. Добре Баштанського району знищені 500 євреїв; у с. Новополтавка - 837; в с. Єфінгар (Плющівка) - 519; у с. Романівка - 998; у с. Лиса Гора - 225; у колгоспах «Арбейт» та «Червона зірка» Снігурівського району - 600, у с. Криве Озеро - 42.

Знищені євреї Півдня України – це наша біль, непоправна втрата. Це величезне збіднення нашої історії. Бо цих людей вже немає. Їх хотіли не просто знищити, а стерти. Але ми ніколи не повинні цього допустити.

ПОТОПЛЕНА КУЛЬТУРА

Резнік Марія, вихованка гуртка «Юний журналіст» Світловодського ЦДЮ

Керівник гуртка: Маляренко Олександр Олександрович

Відродження української культури – це необхідність знань тих звичаїв і культурних досягнень, що мали місце у минулих століттях. Метою виступає розгляд характеристик побуту українського народу через призму Придніпровських територій. А також поглиблене вивчення періоду життя українців коли була побудована Кременчуцька гідроелектростанція на цих територіях. Адже саме у цей час відбувалися цікаві культурні події та зміни.

Увазі учасників конференції представляються матеріали про міста і села, які неможливо зараз знайти на сучасних мапах. Все що знаходилось на тих просторах піддалось знищенню, а пам'ять про них – забуттю. Цей дослідницький матеріал може зацікавити жителів інших міст, історія яких теж пов'язана з процесом побудови каскаду ГЕС в річному басейні Дніпра.

Основним масивом опрацьованої літератури є дослідження С.Шамрая, О.Аболмасової, О. Бабенка, І.Петренка, О.Бутка, усні джерела, краєзнавчі матеріали зі Світловодського краєзнавчого музею.

Територія нашого краю з давніх-давен була заселена людьми. Перші ознаки поселень датовані добою палеоліту. Тож практично весь правий та лівий береги Дніпра мали велику кількість археологічних пам'яток – від стоянок первісної людини до міст доби Київської Русі та періоду козаччини. Береги тогочасного Дніпра-Борисфена-Озу вкривалися мішаними лісами, які були багаті на звірів та птахів. Тому, мешканці цих територій, як і більшість тогочасних українців, задовольняли свої первинні життєві потреби полюванням і рибальством. Навіть, писемна згадка про самого давнього прародича Світловодська, Крилова – детально описується в контексті мисливства. Перша писемна згадка про цей край датується XII століттям у "Київському літописі", як про місце, де любили полювати на ведмедя, засобом «критого лову», київські князі.

Наявність і розвиток тих чи інших народних ремесел і художніх промислів залежить суто від природно-географічних умов певної території. Наприклад, мешканці Ревівки пишалися своїми гончарами, що виготовляли багато глиняного посуду: глечики, кружки, макітри, кухлі і т.д. Все це користувалося великим попитом, як в сусідніх селах, так і в інших губерніях колишньої імперії: зокрема у Полтавській, Київській, Катеринославській. Та, навіть, за кордоном.

Багато різних подій пропустили через себе старовинні поселення, але доля їх чекала однакова. У 1959–1961 роках, після побудови Кременчуцької ГЕС, міста та села були вщерть зруйновані. Ліси – повністю знищені, а населення примусово переселене.

Вода поглинула все: родючі землі збагачені чорноземом, пасовиська, ліси з мисливськими угіддями, трав'янисті луки і зелені городи. Як і промисловий потенціал, що до часів затоплення швидко набирає обертів. Люди цієї місцевості користувалися усіма багатствами краю. Займалися обробкою шкір, переробкою лісу, гончарством, столярством. Продукція, яку виробляли у цій місцевості, забезпечувала потреби не лише місцевого населення, а й відправлялася до Поволжя, Кубані, Сибіру, а також у Болгарію та Румунію. Продукція ремісників була відома й в Катеринославській і Таврійській губерніях.

Залишки похованих місцевостей давали про себе знати ще довгий час. З ними боролися: вилувлювали домовин, стріхи, коріння дерев. Донині, під час зниження рівня води мешканці прибережних територій спостерігають залишки давніх культур: кістки людей, коштовності, ганчір'я. Це викликає неоднозначні емоції у населення, адже затоплена і знищена історія – для багатьох втрачена Батьківщина.

Проте, необхідно обов'язково знати і пам'ятати про втрачене минуле, щоб не повторювалися знов і знов помилки осучаснених поколінь... Навпаки, взяти все найкраще і відтворити його у відповідності до сучасних умов. Адже все до дрібниць повинне передаватися із покоління в покоління, від діда-прадіда синам та онукам.

Ніколи не запізно звернутися до історії, інформації, яка доступна зараз кожному, зробити для себе доречні висновки, поділитися цінними матеріалами з оточуючими та інтелектуально збагатитися.

ДУХОВНІ СКАРБИ МОГО КРАЮ

Регіова Галина, учениця «КЗ Валуйська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №2

Станично-Луганського району Луганської області»

Керівник : Половінко С. В., вчитель математики та фізичної культури

Станично-Луганський район Луганської області дуже насичений археологічним матеріалом з давньої історії краю. Заселення регіону почалося ще з часів кам'яного віку. Залишки давніх поселень, майстерень з обробки каменю, які були знайдені на території Станиці Луганської засвідчують те, що ця територія була заселена людьми ще з епохи неоліту. У ІХ ст. тут існувало салтово-маяцьке городище. В XIV ст. вздовж річки Сіверський Донець розселилися татаро-монголи. Вже з другої половини XVII ст. цю територію почали заселяти козаки: донські, слобідські та запорізькі козаки, які представляли різні етноси, проте вони створили досить однорідну матеріальну культуру.

У другій половині XVII сторіччя у лісах неподалік від річки Лугань донськими козаками було засновано городок Луганський. У 1684 він був знищений татарами, але невдовзі був відновлений і згодом отримав назву Станиця Луганська.

1 вересня 1988 року до 300-річчя Станиці Луганської було відкрито Станично-Луганський краєзнавчий музей-відділ Луганського обласного краєзнавчого музею, який у народі називають «Музеєм козацтва», адже Станиця Луганська – місце компактного проживання донських козаків починаючи з XVII сторіччя. В експозиції, розташованій у двох залах музею, проводяться екскурсії з історії Станиці Луганської, історії, життя й побуту донських козаків. Велику допомогу при зборі експонатів музею надали школи Станично-Луганського району. В 1999 році в музеї була відкрита постійно діюча виставка Миколи Васильовича Можая – скульптора, заслуженого художника України, лауреата Російської премії імені Шолохова, який є автором пам'ятного знака «Слово о полку Ігоревім», що було відкрито 12 вересня 2003 року біля Станиці Луганської.

Невеликому, але дружньому колективу співробітників музею вдалося створити атмосферу, яка передає неповторний та самобутній дух козацького краю. В музеї ведеться науково-дослідницька робота, вивчаються культурні традиції донських козаків, записуються зразки усної народної творчості, обряди, пісні, проводяться історичні реконструкції козацьких обрядів (весілля, провідів до лав армії, козачих ігор тощо). Відбуваються народні свята, зустрічі з творчими колективами, персональні виставки самодіяльних художників. Музей відвідували

чисельні делегації багатьох країн світу, ближнього, дальнього зарубіжжя. Велику допомогу музею надають народні колективи художньої самодіяльності, які супроводжують екскурсії виконанням старовинних козацьких пісень.

Народний ансамбль козачої і авторської пісні, лауреат міжнародного конкурсу козачої пісні «Любо» по праву вважають візитною карткою нашого району. Сучасні козаки з їх проблемами, цілями та бажаннями постають перед нами в творчості ансамбля «Любо». Козацькі пісні та авторські не залишають байдужими не лише прихильників народної творчості.

Станиця Луганська незмінно привертає увагу збирачів і дослідників фольклору, будучи яскравим пісенним вогнищем. У 2001 році при будинку культури було створено народний хор «Сударушка». Хор виконує пісні не тільки а саррелла чи під акомпанемент баяну, але і під мінус-фонограми. Деякі пісні в сучасному аранжуванні, що дуже радує як виконавців, так і слухачів – шанувальників колективу. «Сударушка» має зразкову манеру звуковидобування. Репертуар хору найрізноманітніший: від класики до частівок, українських народних («Ішов козак потайком», «Їхали козаченьки», «Ой, у вишневому садочку», «Гей, наливайте», «Гай зелененький», «Чорноморець іде»), білоруських («Кони»), козацьких («Камушки», «Скакал казак через долину») та авторських пісень («Белая луна», «Станиця моя»). У репертуарі також присутні пісенні «вінки», що складаються з величальних хороводних і гулебних весільних пісень, жартівливі, ліричні, побутові пісні. Пісні нерозривно пов'язані з життям, вони відображають свята і будні мешканців Станиці, наприклад: «Дарья» (сватання), «Маслена» (святкування Масляни), «Лавочка» (новорічна), «Плясовая казачья» (гуляння). У репертуарі хору десятки старовинних козацьких пісень різних жанрів як протяжні, ліричні, так і танцювальні, веселі, запальні («В путь дорожку дальною», «Молода, молода недогадливая», «Я капустацу полола» та інші.) Кожна з них несе глибинні сенси багатовікової козачої традиції. Козачі пісні учасникам хору «залягли в душу з дитинства». Вони постійно чули їх в родині від батька, матері, близьких родичів і самі «з малих років допомагали» дорослим у співі. Справжньою берегинею старовинних пісень і особливо частівок є Пельчук Тетяна Кирилівна. Учасниці хору Зінаїда Миколаївна Вільховченко і Валентина Григорівна Єленська, дуже дорожать рукописними зошитами, в які вони дбайливо записують тексти народних пісень. Носії фольклору і хранительки традицій рідного краю учасниці народного хору «Сударушка» дають можливість чути справжню народну творчість мешканців Станиці Луганської. Пропагуючи українську народну пісню та козацький фольклор, колектив прагне, щоб виконуваним ним пісні звучали не лише як прекрасні пам'ятники старовини, але й як мистецтво сьогодення.

Неперевершеною подією є заснований у 2003 році фестиваль козачої культури «Любо», який відбувався один раз на два роки. Незабутніми були фестивалі у 2010 та 2012 роках. У 2012 році девіз фестивалю був «Козаче братство – дорожче багатства». На свято приїжджали творчі колективи і козаки з Києва, Харкова, Кривого Рога, Запоріжжя, Хорола, багатьох міст України і області, а також Сахаліну, Білорусії, Кубані, Придністров'я. Дуже яскравою була концертна програма кожного з колективів. Крім Станиці зустрічі з гостями фестивалю відбулися і в інших населених пунктах району. Мешканці Станиці та інших населених пунктів отримали море позитиву, нові знайомства, обмін досвідом та культурою.

Отже, на території Станично-Луганського району відбувається постійний розвиток і взаємозбагачення національних культур, розвивається народна самодіяльна культура, що в свою чергу розкриває позитивні моральні та духовні якості мешканців району.

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г.С.СКОВОРОДИ

Резнік Ірина, вихованка гуртка «Екологічне краєзнавство» Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради, учениця 11 класу Комунального закладу «Шарівський ліцей» Валківської районної ради Харківської області. Керівник: Шестопалова І.Ю., методист Комунального закладу «Шарівський ліцей» Валківської районної ради Харківської області.

В цьому році виповнюється 285 років від дня народження відомого та славетного українського поета, філософа, нашого земляка Г.С.Сковороди.

“Він учив так, як жив, а жив так, як учив”,- єдиним, але вельми славетним діячем науки у Слобідській Україні був Григорій Савич Сковорода - великий філософ і богослов, перший самостійний філософ не тільки в Україні, але і в Росії, бо таким його признала тепер і російська філософічна наука. Як характеризував себе Г.С.Сковорода: “Для мене віра була філософією, а філософія - вірою”.

Родився Г.С.Сковорода у 1722 році у Гетьманщині у с.Чернухах і був сином козака Лубенського полка, значить, козацького роду.

Батько оддав його по його охоті в науку до Київської Духовної Академії, де він гарно вчився. Академія мала вплив на розвій філософсько - богословських поглядів Сковороди, лекції по філософії у Георгія Кониського доводили чрловіка до самопізнання й свідомості своїх обов'язків. Авторитетом у Г.С.Сковороди був учитель:”Учитель - се є служитель природи. Учити і учитися потрібно того, до чого прихильна людина: се дає сердешний спокій і задоволення собою, своїм, становищем, своєю статтю”.

Після закінчення академії Сковорода приймає запрошення генерала Вишневського їхати з ним за кордон - в Угорщину та Австрію за перекладача. За кордоном він відвідував лекції в університетах, зустрічався з видатними вченими, набував усе нових знань, знайомився з новою науковою літературою, працями і філософів. У цей же час він став докладно вивчати Біблію. Біблія | стала для нього головною книгою познання. І Ювернувшись на батьківщину, Г.С.Сковорода почав працювати над своїми творами, він намагався сформулювати свою власну філософську систему. У своїх творах Сковорода провіщав свою християнську філософію. Суттю “християнської філософії” є ідея про два початки у всьому світі - вічне (духовне, божествене) та тлінне (матеріальне) і про перевагу першого над другим. Для Г.С.Сковороди значення має тільки вічне, Бог, але люди дуже часто надають перевагу матеріальному. На думку Сковороди:”Щастя треба шукати всередині нас самих. Царство боже в нас самих. Розгледівши себе, спізнавши себе самого ми знайдемо у себе самих душевний спокій і середенну радість. Здобудемо їх мудрістю та добром - перша розкаже нам в чому щастя, а друге допоможе знайти його. Для цього потрібно тільки злити свою волю з волею Божею”.

По філософії Сковороди, було три світа: великий, або космос, малий - мікрокосм, або чоловік, і третій - символічний, або Біблія: “Вогонь - угасає, річка у своїй течії зупиниться, а нематеріальна думка наша свого руху, поступу ніяк не може припинити ни на єдину мить, хоч вона буде у тілі чоловіка, чи за тілом його, і все літає, як молнія, через вічності і незлічені мільйони років. Куди ж вона лине? Спокій її не в тім, щоб зупинитися і прстягнутися, немов мерле тіло - се для живої її природи незвичайно і неприємно - а зовсім навпаки: вона підіймається від рабської матеріальної природи до вищої, горньої, до рідного свого безначального зачала”.

“Матерія або вещество довічне”, себто усі місця і времена собою заповнила. Одначе Г.С.Сковорода не був матеріалістом, себто філософом, котрий признає тільки матерію; його скоріше можна лічити спірітуалістом, себто філософом, котрий признає головним чином дух. Сковорода розумів, що існує велика різниця між чоловіком і іншою тварю: тільки чоловік має вільну волю, а значить, і відповідальність за свої події. Чоловік повинен жити задля самосвідомості і Богосвідомості. Пізнати Бога можна в Біблії, котра містить у собі тропи Божії. Взнявши тебе самого за руку, приводить вона у твій власний будинок, котрого ти ще зроду не бачив. І сам чоловік може знайти Бога у самого себе; для сього тільки потрібно шукати розумом правду. Але потрібна і віра: де кінчається границя розуму, там починається віра, вона одна тільки бачить світ, який світиться у стихійній темряві.

Коли найголовніше у світі є вічність, казав Г.С.Сковорода, тоді й щастя мусимо засновувати не на тлінному, а на вічному, значить, не на багатстві, не на здоровлі, не на чинах, а на тім, що вічно існує і тільки тоді його можуть здобути усі і навіть без особливої трудності.

Віддатися у волю Божу - се значить спізнати свої схильності і відповідно тому вибрати собі діло, роботу. І така робота буде корисна задля громади, суспільства і дуже приємна для самої людини. Усяка робота хороша, аби тільки бралися за неї по схильності. Бог нікого не кривдить. Його можна порівняти до багатого того водозбіру, який наповнює і велику і маленьку посудину, скільки можна потребує. Над водозбіром - водометом написано: не однакова усім, але ж все - таки рівність. Вливається у ріжних цівочок у ріжний посуд, який навколо водомета стоїть, вода. Менша посудина менше має води, але у тім рівняється з більшою, що, як і та, повнісінька. І сей

шлях важкий тільки для того, хто сам на плечах своїх несе отсю трудноту, бо такий чоловік не бачить, що він легкий, він, мов сліпець або кривий, на битому шляху спотикається. Звідсіля Г.С.Сковорода виводить і свій погляд на щастя. Він вихваляв просте, убоге життя з недостатками, утіхи, радощі, які має людина, котра наближається до природи. З того, що усякий мусить пізнати свою природу, свої схильності, Г.С.Сковорода виводив і виховування дітей. Треба, казав він, пізнати природу і схильності дитини й розвинути їх - се й зробить дитину потім щасливою, бо дасть їй душевний спокій. Як дитина родилася і живе у здоровому чесному сімействі, тоді їй, рожденій на добро, нетрудно буде прищепити добро, честь і науку. Природа - се єдиний і справжній учитель. Не перешкоджуй їй, а тільки розчищай доріжку. Не научай яблуню, як їй родити яблужка: вже сама природа її сьому навчила. Зроби тільки для неї огорожу од свиней, одріж колючки, познімай гусень.

Такий взагалі був світогляд Г.С.Сковороди. У ньому міцно з'єдналися погляди його на світ, чоловіка і Бога, гармонійно злилися погляди на мудрість і на цноту.

Називали Г.С.Сковороду, ще коли він був живий, і містиком, і мізантропом, себто чоловіконенавісником, і сектантом, яким він ніколи не був. Називали його і песимістом, котрий бачив тільки зло в світі, і чистим раціоналістом — і у сьому теж помилялися. Найліпше зрозуміла Г.С.Сковороду Ол.Як.Єфименко, коли сказала про нього, що се був самостійний філософ - богослов, немов моноліт, себто камінь, вироблений з єдиної скелі.

Г.С.Сковорода умер у 1794 році і похований у селі Пан - Іванівці Харківського повіта (у теперішній - Сковородинівці Золочівського району Харківської області). Над його могилою покладена мармурова плита, на котрій вирізані оттакі його власні слова: “Мирь мене ловив, но не поймає”. Нехай же кожний з українців, а особливо слобожан, одвідає могилу свого славного земляка і великого учителя українського народу.

ЗВ'ЯЗОК ФІЛОСОФСЬКОЇ СПАДЩИНИ СКОВОРОДИ З СУЧАСНІСТЮ

Риженкова Оля, вихованка гуртка «Юні туристи-краєзнавці» Черкаського обласного Центру туризму, краєзнавства і екскурсій учнівської молоді Черкаської обласної ради.
Керівник гуртка – Кріт Юлія Анатолівна

Ім'я українського філософа і поета-байкаря Григорія Савича Сковороди займає дуже високий рейтинг серед імен знаменитих філософів. На мою думку, його філософська система не тільки оригінальна, але і досить сучасна.

Вибір філософських поглядів Сковороди як теми дослідження зроблений цілком свідомо, адже автор розділяє погляди відомого філософа. У філософському вченні Сковороди не лише найсильніша і найяскравіша, але і найважливіша для сучасності є теза про щастя людини і людства загалом. У вченні Сковороди щастя людини не пов'язується з більш повнішим задоволенням її потреб.

У Сковороди розуміння щастя має більш глибоке коріння. Суть щастя він пов'язує зі способом життя самої людини. Найбільш повно ця суть розкривається через вислів Сократа: „...Інший живе для того, щоб їсти, а я - їм для того, щоб жити. ...”, яким Сковорода відкриває свій трактат під назвою „Ікона Алкивіадська”. Своїм розумінням щастя Сковорода немов захищає людську „природу” від примітивного її зведення до споживання і користі. Сам він обрав такий спосіб життя, який з його слів допомагав йому „не жити краще”, а „бути краще”. Прагнення „бути краще” він пов'язував з поняттям „чистої совісті”: „краще годину чесно жити, чим поганить цілий день”.

Найбільшій глибини теза про щастя досягає на тому моменті, коли Сковорода визначає саму суть „чесного життя” і „чистої совісті”. Виявляється ця суть розкривається через трудову діяльність людини. У Сковороди не всяка праця веде до чесного життя і чистої совісті. У нього праця – це не обов'язок, не борг, не примушення (як суспільство вважає сьогодні), а, навпаки, вільний потяг людини. Процес праці розглядається як насолода і відчуття щастя навіть незалежно від його результатів. Такий праці Сковорода дає визначення „споріднена”. Розділення людей, що займаються „спорідненою” і „неспорідненою” працею – це і є найглибша думка, на яку можна спиратися при розв'язанні сучасних проблем людства. Думка про те, що щастя людини полягає

в праці, і що вона зробила мавпу людиною, відвідувала багатьох філософів і раніше. Але визначення праці з позицій джерела свободи і щастя, або джерела страждання і нещастя людей зустрічається досить рідко. У Сковороди вперше ця тема визначилася як головна і в літературних творах, і в філософських трактатах. Вся його творчість виходить з розуміння того, що людство може об'єднати тільки праця з суспільною користю і особистим щастям – „споріднена” праця. Праця ж „неспоріднена” – джерело деградації і людини, і людського суспільства.

Сучасна екологічна криза – це свідчення того, що людство займається в основному „неспорідненою” працею і ще не усвідомило роль „спорідненої” праці, пов'язаної з суттю самої людини. Тільки на основі пізнання людиною своїх природних здібностей – своєї функції в природі, можна перейти на перспективну траєкторію розвитку.

Передова частина людства чуйно вловлює цю думку Сковороди. Світова громадськість зараз визнає, що щастя і мир на планеті залежать в більшій мірі не від того, що люди уміють робити, а від того, на що направлена їх діяльність.

Заняття „спорідненою” працею накладає відбиток і на спосіб життя людини. Біографи Сковороди, наприклад, стверджують, що письменник Лев Толстой любив Сковороду саме за те, що його спосіб життя гармоніював з його вченням. Сам же Толстой страждав від дисгармонії між власним вченням і безсиллям порвати з життям, не відповідним його ідеалам.

Філософська спадщина Г. С. Сковороди багатогранна. Вона охоплює різноманітні аспекти людського життя: науку, релігію, культуру, мистецтво. Цілком природно, що про все написати неможливо, так і у автора роботи немає таких глибоких знань в кожному з напрямів. Однак, що можна однозначно стверджувати, так це те, що всі грані спираються на загальний центральний стержень, що розглядає проблему природи людини і її призначення. Цей стержень включає в себе і сам образ Сковороди, що підтвердив практикою життя силу свого вчення.

Значення філософської спадщини Г. С. Сковороди в тому, що на неї можна спиратися в наш непростий час, коли людина накликає на себе небезпеку результатами своєї ж праці, коли при збільшенні кількості храмів зберігається зростання злочинності, коли праця людини втратила всяку привабливість, а життя стало безцілним (якщо вона не пов'язана з накопиченням капіталу) і захищеним.

Багато які з перерахованих проблем можуть отримати розв'язку, якщо відродити тему „спорідненої” праці, поставлену Сковородою майже 250 років тому. Незважаючи на те, що ця тема отримала розвиток в українській літературі, вона все ще чекає свого пізнання.

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Романов Роман, учень 5-А класу Харківської спеціалізованої школи
I-III ступенів № 108 Харківської міської ради Харківської області
Керівник: Іванов В.Л., вчитель історії

Глобальні проблеми сучасності, вирішення яких залежить від існування, збереження та подальшого розвитку світової цивілізації, політологи поділяють на чотири основні групи соціально-політичного, соціально-економічного, соціально-екологічного та гуманітарного характеру. Основні проблеми сьогодення, що стоять перед нашою країною розділяються на дві частини: проблеми, що країна вирішує та об'єктивно здатна для їх вирішення зробити вагомий внесок; проблеми, для вирішення яких загрожують серйозні перешкоди уповільненого процесу глобалізації.

Перша частина висвітлює проблеми:

- запобігання ядерній війні та зниження рівня озброєнь шляхом роззброєння;
- припинення громадянських воєн;
- локальних військових конфліктів та усунення інших «гарячих точок» планети, подолання культурних відставань окремих народів;
- пошук шляхів вирішення глобальної енергетичної, сировинної та продовольчої кризи для мирних цілей космосу, викорінюючи голод, епідемії та незнання.

Ці проблеми належать до перших двох груп глобальних проблем сучасності, а саме: соціально-політичного та соціально-економічного характеру. Після здобуття Україною

незалежності вона добровільно відмовилася від володіння третьою у світі ядерною ракетною спроможністю, після того, як США та Росія разом із ракетами великої дальності та стратегічними літаками різко зменшили кількість іншої зброї та збільшили чисельність своїх збройних сил у п'ятеро. Представники останніх брали активну участь у миротворчих операціях на різних континентах та у боротьбі з піратством на морі.

В Україні є понад 820 вищих навчальних закладів з тисячами іноземних студентів. Багато українських фахівців у різних галузях знань працюють у країнах, що розвиваються, і є частиною зусиль, спрямованих на викорінення невігластва та епідемічних хвороб і зміцнення культурного та економічного розвитку. Україна має потужні родовища вугілля та уранових руд, які мають певний потенціал для подолання світової енергетичної та сировинної кризи, вона має великі можливості у боротьбі з голодом, систематично збираючи зернові культури, що в рази перевищують потреби власного населення. Доклавши певних зусиль, ці врожаї можуть бути значно збільшені, як і більше чверті незайманих сільськогосподарських угідь, які можуть бути використані повторно. Наша країна також має великий потенціал для виробництва цукру та рослинної олії, а також необмежені можливості для інтенсивного розвитку тваринництва та птиці. Україна виробляє технічні ресурси для мирного розвитку космосу і співпрацює в цьому напрямку з іншими країнами.

Друга частина складається з наступних основних проблем цієї епохи:

- подолання бідності та демографічна оптимізація ;
- зміцнення довіри між народами та системи загальної безпеки;
- поліпшення атмосферного повітря і атмосферної газової оболонки Землі;
- поліпшення гармонійного розвитку та взаємодії живої та неживої природи;
- сприяння всебічному розвитку людини та оптимізації особистих прав і свобод;
- подолання відчуження людини від природи, суспільства, держави та результатів власної діяльності;
- усунення маніпуляцій з особистістю через політику, ідеологію та міжнародні відносини.

Ці проблеми належать до третьої та четвертої групи сучасних глобальних проблем.

Тривалий процес побудови верховенства права в Україні, брудні методи боротьби за владу, корупція чиновників різних рівнів, працівників правоохоронних органів, урядові та парламентські кризи викликають недовіру до України серед інших країн, інвесторів та кредиторів, що впливає на політичний та економічний розвиток, що зберігають свою відсталість. Все це заважає зміцненню довіри між народами та системою загальної безпеки і подоланню бідності. Економічні негаразди призвели до різкого зниження народжуваності та скорочення населення, відтоку мільйонів працівників, науковців, висококваліфікованих фахівців, що не сприяє оптимізації демографічної ситуації. Привласнення державного майна та бюджетних ресурсів спричинило різке соціальне розшарування та розподіл населення на кілька правителів, демонстративне нехтування законами політиками, порушення громадянських прав. Це призвело до маніпуляцій з боку державних службовців, нестабільної ідеології бізнесу та іноземного втручання в Україну.

Є також екологічні проблеми. З 1991 по 2002 рік Верховна Рада України прийняла 16 законів про підтримку безпечного життя та неживого середовища, захист життя та здоров'я від негативних наслідків, спричинених забрудненням навколишнього середовища, досягнення гармонійної взаємодії між суспільством та природою, охороною, раціональним використанням та відтворенням природних ресурсів. Однак в Україні все ще є райони смогу по всіх містах та районах, забруднені водойми та землі, численні нерегульовані сховища токсичних хімічних речовин, які впливають не тільки на населення, але й на флору та фауну. Нераціональне вирубування лісів у Західній Україні призводить до систематичних зсувів, поселенських повеней, ріллі, руйнування тисяч будинків, водоохоронних споруд, мостів, автомагістралей, залізниць тощо.

Отже, Україна, як і світове співтовариство, стикається із сучасними глобальними викликами, які вимагають більшої ролі у позитивній відповіді на них. Водночас Україна, з одного боку, активно веде боротьбу за розв'язання сучасних глобальних проблем, маючи для цього потужний потенціал, а з іншого – створює перешкоди для розвитку цього процесу, усунення яких може його прискорити. Ефективне використання цього потенціалу та усунення цих перешкод

залежить від внутрішніх та міжнародних факторів, головним чином від вдосконалення системи державного управління в Україні та політичної волі керівників і відповідного ставлення до проблем країни провідними країнами світу.

КРАМАТОРСЬКА СТОРІНКА ЖИТТЯ ЛЕОНІДА БИКОВА

Рудакова Вероніка, учениця Краматорської української гімназії Краматорської міської ради Донецької області, вихованка гуртка «Етнографія України» Донецького обласного центру туризму та краєзнавства учнівської молоді. Керівник: Бородай О.В., учитель громадянської освіти Краматорської української гімназії, керівник гуртка «Етнографія України» Донецького обласного центру туризму та краєзнавства учнівської молоді

Великий Гете писав: «Якщо хочеш пізнати поета, пізнай його батьківщину». За цією мудрою порадою варто дослідити дитячі та юнацькі роки видатного українського актора та кінорежисера Леоніда Бикова, які пройшли в місті Краматорську Донецької області, щоби відтак стало зрозумілішим і саме його життя, і творчість, що глибоко зворушує нас і сьогодні.

Леонід Федорович Биков народився 12 грудня 1928 року в селі Знаменське (нині у складі смт. Черкаське) Слов'янського району Донецької області в робітничій українській і до того ж україномовній родині. До речі, у свідоцтві про народження Леоніда Бикова його прізвище записано саме в українській формі – «Биків». Життя майбутньому актору дали Федір Іванович і Зінаїда Панкратівна Бикови. Крім сина, батьки виховували ще й доньку Луїзу – старшу сестру Льоні.

В автобіографії Л. Биков повідомляв: «У 1929 р. батьки переїхали до м. Краматорська». З 1929 по 1936 роки родина Бикових проживала в Краматорському селищі Жовтневому по вулиці Спортивній у 2-поверховому житловому багатоквартирному будинку № 12. Але батько Леоніда Бикова Федір Іванович був людиною з «селянським корінням» і прагнув жити у власному будинку, на власній землі, за якою можна було б доглядати і яка неодмінно віддячить тобі в голодні роки.

У травні 1936 року робітники Краматорського металургійного заводу (зокрема, робітники цеху гарячої прокатки, у якому працював Ф. І. Биков) на місці колишнього волосного села Білянське почали будівництво нового робітничого селища, яке отримало назву – селище Прокатників. До сьогодні зберігся будинок №9 по вулиці Шишкіна, куди того ж 1936 року перевіз свою сім'ю Ф. І. Биков. Будучи вже відомим митцем, Леонід Биков відзначав: «Моє коріння – в селищі Прокатка, що на околиці Краматорська. Там – мій початок». Донька митця Мар'яна Бикова казала про свого батька: «Він дуже пишався тим, що вийшов з Донбасу, і що прізвище Биков в цих краях не рідкість. Любив простих людей, любив свою Прокатку – робітниче селище на околиці Краматорська. Він завжди казав, що саме Прокатка зробила його людиною й навчила любити і цінувати все те, що він потім любив, й те, що ненавидів».

У становленні особистості Л. Бикова головну роль відіграла його чудова родина, у якій він отримав такий запас любові, чуйності, ліризму, якого вистачило йому на все творче життя і яким він так щедро ділився з глядачем. Саме зі своєї української родини він виніс любов до музики й до українських народних пісень, які так часто лунали в його співучій сім'ї. Саме від «тітки Мері» (так ще в родині Бикових називали Марію Панкратівну, старшу сестру матері), яка особливо гарно співала, Льоня почув пісню «Ой у лузі-лузі червона калина», яка стала його улюбленою на все життя.

За спогадами друзів дитинства, у рідному селищі Льоня проявив себе заводієм, балагуром, лицедієм. Він був з-поміж однолітків визнаним лідером, який своєю вигадливістю, гумором, артистичністю, спортивністю ніколи не давав сумувати ні собі, ні іншим.

Новий будинок родини Бикових мав велику веранду, завдяки якій юний Леонід робив перші кроки в театральному мистецтві. Уже навчаючись у 4-му класі, 11-річний хлопчик разом з однолітками ставив для мешканців вулиці імпровізовані вистави. У дворі були розставлені лави для глядачів, а велика веранда, яка використовувалась як сцена, була завішена простирадлом. Завіса піднімалася, і починалося дійство. Вигадливий та обдарований артистичністю Леонід був на таких виставах домашнього театру головним натхненником, режисером-постановником та основним актором. Написанням сценаріїв для виступів уже тоді займався виключно він сам.

На той момент «домашнє акторство» було лише одним із численних захоплень підлітка поряд із грою в шахи, риболовлею та футболом. Льоня Биков марив небом і тому мріяв стати пілотом.

У роки Другої світової війни, коли в жовтні 1941 року нависла загроза окупації Краматорська, родина Бикових була евакуйована до міста Барнаула. Там Леонід закінчив 6-й і 7-й класи та здійснив невдалу спробу вивчитися на льотчика. 6-7 вересня 1943 року Краматорськ був звільнений від німецьких окупантів, і родина Бикових у січні 1944 року змогла, нарешті, повернутися з евакуації.

Проблему подальшого навчання Леоніда вирішив батько. Федір Іванович, сам досвідчений робітник-металург, наполіг, щоб син вступив до Краматорського машинобудівного технікуму й здобув собі «надійну чоловічу професію». Навчався Леонід Биков у 2-й групі інструментальників. Хоча професія машинобудівника його не приваблювала, учився він добре й сумлінно, бо не міг підвести батька. Та серце 16-річного юнака прагнуло до авіації. Усі його навчальні конспекти були розмальовані літаками.

У технікумі яскраво заявив про себе вроджений акторський талант Леоніда. Ще тривала війна, і він з іншими студентами виступав перед пораненими бійцями в госпіталі. Його репризи, наповнені іскрометним гумором, користувалися незмінним успіхом з-поміж глядачів.

За два роки сумлінного навчання Леонід Биков остаточно переконається, що не зможе стати машинобудівником. Це чудова почесна професія, але... І технікум був залишений ним заради омріяного навчання в льотному училищі в Кривому Розі. Однак через місяць училище несподівано розформували у зв'язку із закінченням Другої світової війни. Це був кінець мрії юнака про професію військового льотчика. Але в Леоніда назавжди залишилася незнищенна ніким і нічим любов до неба, до літаків і до льотчиків, яка в майбутньому так яскраво втілилася в його найкращому фільмі «У бій ідуть лише «старі»».

Але була в душі Леоніда Бикова ще одна велика любов – любов до театру. Повернення до маштехнікуму видавалося безглуздим, адже Леонід зосереджується на планах вивчитися на актора театру й кіно. Тому юнак приніс документи до «чоловічої» школи № 6 у 10-й клас, щоби отримати середню освіту й вступити до театрального інституту. Для цього йому у великій пригоді став практичний досвід гри на сцені. Льоня Биков записується до українського драматичного гуртка в міському Палаці культури (сьогодні Палац культури ім. Л. Бикова), де пізнає «ази» театрального самодіяльного мистецтва й де на нього чекає перший успіх у краматорських глядачів.

У 1947 році Леонід Биков їде до Харкова, щоб вступити до театрального інституту. Саме там почнеться нова – зіркова сторінка його життя!

СКОВОРОДА – СИМВОЛ ФІЛОСОФІЇ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ

Руденко Аліна, вихованка гуртка «Літературне краєзнавство» Дергачівського будинку дитячої та юнацької творчості Дергачівської районної ради

Харківської області на базі Комунального закладу «Козачолопанський ліцей»

Дергачівської районної ради Харківської області

Керівник гуртка: Лагута Г.Г., учитель української мови та літератури

Українська філософська традиція була представлена у творчості так званих мандрівних дяконів. Останні з'являються в результаті «перевиробництва» інтелектуального персоналу, що стало можливим завдяки існуванню Києво-Могилянської академії та її філій.

Подорожні дяки зазвичай мали певний рівень філософських знань. Водночас вони добре знали справжнє життя простих людей, їхній духовний світ. Вони створили свою специфічну культуру, яка поєднувала народне мистецтво зі шкільними стипендіями. У своїх працях мандрівні дяки висловлювали риси українського менталітету, зокрема прагнення до свободи, спробу втечі від світової дійсності, насправді такі риси, які були характерні для козаків.

Для розуміння філософії Сковороди необхідно звернутися до його біографії. Геній народився в бідній козацькій родині в селі Чорнухи, що на Полтавщині. Його життя проходило в той час, коли руйнувалися та ліквідувалися українські державні установи, зокрема запорозьке козацтво. У 1764 році цариця Катерина II скасувала гетьманство і відновила російський колегіум.

У 80-х роках було введено кріпосне право, а козацькі полки були розформовані, створивши регулярні підрозділи російської армії. У 1785 році Катерина II опублікувала «Грамоту дворянства», згідно з якою вона ототожнювала українську козацьку еліту з російською шляхтою. На думку Є. Маланюка, це був чи не найбільший удар для української громади. Як результат, «наш народ був позбавлений аристократії, яка, крім того, взагалі перестала бути аристократією, втратила свою національну та особисту ідентичність і повністю залежала від примх державного чиновника в Петербурзі». Додамо: «Хартія про шляхетство» розділила козацьку державу – вершина змінилася дворянством, тоді як прості козаки за своїм становищем наближались до ненаціонального землеробства. Одночасно відбувся наступ на українську культуру, обмеження діяльності українських навчальних закладів, друкарів тощо.

На тлі успіхів сучасної європейської думки філософія Г. Сковорода виглядає «примітивною» та аматорською. Це також виглядає "примітивно" на тлі філософії професорів Києво-Могилянської академії. Але в чому полягає «сила» Г. Сковорода? По-перше, його філософія представляла лінію неоплатонізму і не може бути апроксимована з точки зору критеріїв домінуючої тоді лінії західноєвропейської філософії. По-друге, незважаючи на свій (і, можливо, завдяки йому) аматорство, Г. Сковорода вдалося створити оригінальну філософську систему, що поєднувала, здавалося б, несумісні речі – неоплатонізм із сильним містицизмом та епікурейством, християнським світоглядом, біблійністю та елементами античної філософії. Водночас філософія Г.Сковороди відображала реальність ранньомодерного періоду та особливості української ментальності. Чи не в цьому причина благовійного ставлення українців до мандрівного філософа та його міфологізації?

СЕНС ЖИТТЯ У ПОГЛЯДАХ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Рудковська Поліна, учениця 10 класу Куп'янської ЗОШ І-ІІІ ступенів №12

Куп'янської міської ради

Керівник: Ланіна Т.А., вчитель української мови та літератури

Сенс життя — філософська та духовна проблема, що має відношення до визначення мети існування, призначення людства, людини як біологічного виду, одне з основних світоглядних понять, що має величезне значення для духовно-морального становлення особистості. Основним філософським питанням в усі часи виступало питання сенсу людського буття. Кожна людина вирішує, що є пріоритетом для неї. Зараз в епоху інформатизації, яка змінила плин життя суспільства, стає більш розповсюдженим піддаватися впливу інформаційно-комунікаційних технологій, що не завжди йде на користь молодому поколінню.

Співіснуючи в інформаційному середовищі представники молоді іноді використовують здобутки технологічного прориву, які не лише не допомагають для розвитку молодої людини, а й можуть бути загрозою. Для життя сучасних підлітків притаманною ознакою є надмірна увага до віртуального світу в якому вони найчастіше почувають себе комфортно, коли в реальності вони переживають міжособистісний конфлікт.

Усе менше представників молодого покоління займаються своїм фізичним та розумовим розвитком, це можна пояснити тим, що підлітки стикаючись з труднощами віку стають більш уразливими та нездатними сформувавши себе як особистість, тоді не знаходячи підтримки від близьких та друзів вони поринають у віртуальні мережі, створюючи психологічні межі. Саме переживаючи підлітковий вік особа обирає напрям, за яким вона буде свій життєвий шлях, тобто знання, вміння, переконання, які набуває підліток є визначними для формування світогляду в подальшому.

Автор книги «Людина в пошуках справжнього сенсу» Віктор Франкл зауважує: «сенс буття не можна дати, його треба знайти», що дає зрозуміти нам наскільки важливо не залишати пошуків себе та сенсу життя, інакше чекати на вирішення даної проблеми буде марною втратою дорогоцінного часу.

Отже, пошук сенсу буття представниками молодого покоління є важливим для становлення їх як особистостей, який є запорукою того, що в подальшому молода людина буде впевнено крокувати у майбутнє. Звісно, що це не так просто як може здатися на перший погляд, це

насамперед робота над собою, своїм внутрішнім «Я», тому слід набратися терпіння та залучитися внутрішньою мотивацією.

«КОРОВАЮ-РАЮ, Я Ж ТЕБЕ ВБИРАЮ...»

Садова Аліна, вихованка гуртка «Юні етнографи» Заклад позашкільної освіти «Центр пошашкільної освіти» Вітовської РДА району Миколаївської області
Керівник: Бащак Л. І., керівник гуртка «Юні етнографи»

У вирії сучасних технологій, швидкоплинності подій, комп'ютеризації і гаджетів, важливо не втратити нашу духовність, навчатись жити за українськими традиціями, звичаями та зберігати свою самобутність. Весільна обрядовість є одним із компонентів традиційно-побутової та духовної культури нашого народу, а випікання весільного хліба є складовою цього обряду.

Саме випікання традиційних весільних виробів об'єднує громаду, а щирість, гумор заряджає молоде подружжя на довге, спільне життя. Міцна ж, щаслива сім'я, була і є основою українського суспільства. Українці пекли багато видів весільного хліба: коровай, дивень, лежень, шишки, гуски, калачі, кожен з яких виконував специфічну обрядову функцію. Головним весільним хлібом був коровай, який випікали за певним сценарієм і символізував освячення громадою новоствореної сім'ї. Але традиція випікання борошняних виробів у домашніх умовах майже зникла. Без усіляких зусиль випічку можна замовити у хлібопекарнях, або в приватному секторі. А старожили, яким батьки передали давні секрети і рецепти, поступово ідуть від нас, забираючи знання народних традицій із собою. Саме цей сумний фактор робить нашу роботу актуальною і безцінною.

Пошукова група поставила собі за мету дослідити різноманітність весільного хліба, що притаманна для даної території; відновити обряди, що пов'язані з випіканням весільного хліба у Вітовському районі під час свята Покрови Божої Матері.

Українське весілля – одна з найбільш символічних урочистостей української культури. Це пишна народна драма, пронизана піснями, примовками і приспівками, яка несе у собі ряд старовинних звичаїв та традицій. «Сценарій» традиційного народного весілля в основних рисах зберігся й дотепер — більшою мірою в сільській місцевості та у значно трансформованому вигляді в умовах міста.

Українське весілля наповнене багатьма обрядами, пов'язаними з хлібом, його святістю і цінністю. Найбільш уживаним і величним обрядовим хлібом у весільній традиції, як відомо, є коровай. Коровай – головний, ритуальний, весільний хліб.

Етнографи доводять, що коровай пекли ще за часів мезоліту і носив він жертвний характер. Зоряна Марчук у праці «Українське весілля: генеалогія обряду» пише, що на жертвну роль короваю вказують не тільки його функції (ним обдаровують кожного присутнього на весіллі), а й тексти пісень, які при цьому виконують. Весільні пісні засвідчують, що первісний вигляд короваю був тваринний: «У вигляді тваринної жертви коровай увійшов у весільний обряд, очевидно, ще з мисливських часів». Також дослідниця наголошує на тому, що протослов'янське слово «коровай» походить від слова «корова», доводячи тим, що у весільній церемонії корова – це символ нареченої.

Другу когорту дослідників походження короваю об'єднує спільна концепція, яка пов'язує весільний хліб із сонячним культом, сонцем та іншими небесними світилами. Першопочатківцем у розробці цієї концепції був уже неодноразово згадуваний О. Потебня, Георгій Кожолянко, Неоніла Здоровега та інші.

Цікаву інформацію ми отримали з репринтного видання книги «Страви й напитки на Україні» Зінаїди Клиновецької надрукованої ще у 1913 році. Під час експедицій у 2018-2020 роках по селах Михайло-Ларине, Пересадівка, Грейгове ми порівняли ці рецепти із сучасною рецептурою весільного хліба і впевнились, що вони майже не змінилися до сьогодні. Зібрані весільні фото другої половини ХХ – поч.ХХІ століть стали доказом того, що традиційно кожне весілля не обходиться без весільної випічки, хоча де що осучаснено. Під час роботи ми встановили, що в с. Михайло-Ларине на час дослідження проживали коровайниці: Василенко Галина Олександрівна, 1939 р.н., Дунак Ганна Луківна, 1941 р.н., Юрчик Тетяна Василівна, 1956 р.н. в селі Пересадівка: Іванцова Стефанія Федорівна, 1936р.н., Хавич Марія Михайлівна, 1944р.н., Белев'ят Ганна Іванівна, 1939 р.н..

Місцеві жителі ділилися рецептами випічки, згадували яких традицій дотримувались під час випікання хліба, короваю, дівування, шишок. Етнографічні дослідження у Вітовському районі довели, що ремесло випікання борошняних виробів живе! Ми з'ясували, що хліб випікали у кожній родині, в домашніх умовах до початку 2000 років. Щоденна випічка проста і невибаглива. Жінка, яка пече хліб, пироги, відчуває себе господинею та берегинею сімейного вогнища. Кожна має свій «коньок»! У когось гарно вдається хліб, у когось – пироги, пиріжки; хтось майстер по «налісникам»! Тоді як обрядова, святкова випічка вирізнялась кращими смаковими якостями та виконанням покладеної на неї символічно-магічної функції.

Саме тому не кожна господиня брала на себе відповідальність за весільний коровай.

У весільній обрядовості українців передбачено використання різних хлібних виробів. Кожен із весільних хлібів мав своє призначення: з паляницею йшли свататися, з шишками та калачем запрошували на весілля, голубки та гуски дарували коровайницям. У нашому селі випікали різну здобу на весілля: по-перше, коровай, на довге благополучне подружнє життя; дівування, парубкування, як символ прощання з дівочтвом та парубочтвом; шишки – в знак подяки гостям за участь у весіллі та подарунки молодим; по-друге, рогалики, персики, вафельні трубочки, горішки, «хворост» або «розочки», різне печиво, щоб гості бачили, на скільки молоді та їх батьки щедрі. Незмінним виробом на свята, весілля, ювілеї, будень день у нашій країні є «налісники».

Цінність нашої роботи полягає в тому, що ми першими на території сіл М-Ларине, Пересадівка, Грейгове Вітовського району, зібрали рецепти весільної випічки та зуміли відтворити «сценарій» випікання короваю та дівування. До випікання долучили всіх бажаючих. Маємо надію, прийняти участь у творчому фестивалі нематеріальної культури у місті Миколаєві із власними виробами.

Нині, люди більше користуються послугами хлібзаводів, де виробництво борошняних виробів поставлено на конвеєр, де можна замовити випічку на любий смак. Але ж ми впевнені, що українські традиції випікання весільного хліба треба зберігати, щоби не втратити енергетику позитиву, достатку, стабільності; не втратити ту майстерність, якою володіли наші бабусі. Бо зроблена традиційно, по-домашньому весільна випічка, то є Благословення молодят на спільне подружнє життя. Міцна, щаслива сім'я – це сильна, нездоланна Україна!

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ НИЗЬКОГО ПСИХО-СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СОЦІУМ. (АБО ЧОМУ ЛЮДИ НЕ ХОЧУТЬ РОЗВИВАТИСЯ?)

Самсонов Олександр, вихованець гуртка «Юні скаути» Закарпатського центру туризму, краєзнавства, екскурсій і спорту учнівської молоді, учень 11-Б класу Ужгородської спеціалізованої школи №3. Керівник: Кононенко Ольга Володимирівна, керівник гуртків ЗЦТКЕСУМ.

Від початку відомої нам історії представники виду Homo Sapiens виокремлюють себе з поміж інших істот. В чому ж наша особливість і чи є вона взагалі? Що змушує нас ускладнюватись? Чому наше існування не можливе поза соціумом? Та й взагалі, що таке цей «соціум», ми його формуємо чи навпаки – він нас?

На ці й багато інших запитань людство намагається знайти відповіді вже не одне тисячоліття, використовуючи для цього засоби різних наукових, теологічних, а деколи й зовсім дивних знань.

На моє переконання, всі ці теорії й погляди окремо одні від одних ніколи не дадуть навіть наблизитися до розуміння людської природи. Саме тому, розглядаючи проблему буття людини, її розвитку й ускладнення, слід звернути погляд на «матір всіх наук» – філософію. Тільки всебічне розуміння існування людини зможе наблизити нас до розуміння самих себе: де та рушійна сила, яка спонукає рухатись вперед? Чому дехто стає успішним, а комусь це взагалі ні до чого?

Метою роботи є імперично дослідження причин зниження мотивації до розвитку та самоактуалізації особистості у підлітковому віці.

Об'єктом дослідження – взаємодія особистості підлітка та соціуму, який його оточує.

Предмет роботи можна окреслити як психо-соціальний розвиток індивіда в підлітковому періоді.

В ході дослідження ми використовуємо наступні **методи**: спостереження (включене) інтроспекція, як частковий випадок спостереження; анкетування (допоміжний метод);

На сучасному етапі розвитку людського суспільства взагалі, а також розвитку новітнього соціуму Української держави, чи не на перше місце виходить становлення особистості нового українського громадянина. Саме сьогоднішні підлітки і молодь вже за декілька років мають стати тією рушійною силою країни, яка змінить ставлення до України в світі, і як це ставлення зміниться залежить, на мою думку, від особистісного розвитку кожного з нас.

Дана робота складається зі вступу, двох розділів і висновків. Ми розглянемо погляди філософів і науковців минулого і сучасні уявлення щодо існування, становлення та розвитку особистості і соціуму. Проведемо власні практичні дослідження та систематизуємо й узагальнимо теоретичні і практичні данні, що стосуються тематики роботи.

З розвитком і ускладненням суспільства та ноосфери взагалі вимоги до кожного наступного покоління збільшуються. І, здавалося б, з кожним наступним поколінням розвиток окремо взятого індивіда, у порівнянні з попереднім, мав би бути вищим. Знать, умінь і навичок мало б бути більше, а в психо-соціальному розвитку кожне наступне покоління мало б перевищувати попереднє. Принаймні так нам доводять прибічники еволюційного вчення... Але чи так це? Чи використовуємо ми свій потенціал в повному обсязі? І які причини допомагають чи навпаки заважають нам бути кращими, розумнішими і людянішими?

Ось саме на ці питання я шукатиму відповіді. І сподіваюся, що моя праця стане в нагоді тим, хто буде цікавитися вічними питаннями буття людини, її розвитку та пошуків істини й існування нашого виду взагалі.

Безперечно, особистість кожного з нас є індивідуальною і неповторною. Але, починаючи від народження і до кінці нашого життєвого шляху, нас оточують інші люди. Від першого крику ми стаємо частиною чогось великого і неосяжного, чогось, що не може існувати без нас, бо вплив конкретної особистості на суспільство в кожному конкретну мить буття всесвіту є однозначним і неповторним, а отже кожним своїм рішенням ми змінюємо не тільки свій внутрішній світ і себе, але й безповоротно змінюємо всесвіт.

Підсумовуючи дослідження, ми дійшли наступних висновків: кожен з нас неповторний і кожен з нас це «цілий всесвіт», але від того, під які впливи ми підпадаємо в процесі становлення особистості, в першу чергу, залежить і розвиток нас як індивідуальності. Батьки, друзі, школа і, звичайно, наші вчителі – це ті чинники, які роблять нас тими, хто ми є. І від цих наших взаємодій, від вміння сприймати критику і мислити самостійно, від вміння відділяти істинне від другорядного, залежить ким ми станемо, на якому щаблі розвитку ми зупинимося і в який бік наступне покоління поверне державу.

Щодо результатів анкетування – подібний загальний результат обумовлений тим, що більшість людей влаштовує їх місце серед загальної маси, їм не потрібно, а можливо й не дано вийти межі звичного розуміння і розвивати свою власну і неповторну індивідуальність. А хто в цьому винен сама людини чи зовнішній світ, це питання я залишу для наступного дослідження...

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Саюк Каріна, учениця 8-В класу Дубенської ЗОШ I-III ступенів №1
Дубенської міської ради Рівненської області
Керівник: Якубовська Н.П., вчитель історії

Людство живе у дивовижні часи, коли ми знаємо більше про світ, ніж у будь-яке інше століття. І глобальні проблеми, такі як: зміни клімату, екологія, війни, втрата робочих місць через автоматизацію, ризик економічного краху, голод, бідність, перенаселення, нестача робочих рук через еміграцію є загальновідомі. Але люди в режимі виживання не бачать цих загроз і лише на краю прірви розпочнуть змінюватися.

На мою думку, одне з найважливіших питань, якому по цілому світі приділяється дуже мало уваги, є проблема еміграції сучасної молоді, їхні пріоритети в житті та цінності. Одна справа,

коли вони їдуть за кордон з метою пізнання іншої культури, релігії, звичаїв, традицій і згодом повертаються з отриманим довідом, і зовсім інша - якщо людина їде туди з матеріальної потреби і в подальшому залишається розбудовувати чужу країну, сумуючи за своєю Батьківщиною. Наше покоління кардинально відрізняється від попередніх. Ця відмінність проявляється не лише у способі мислення, а й у поглядах, сприйнятті світу. Воно є унікальним, хоч і зі своїми недоліками, помилками і розбіжностями, але все ж унікальним.

Існує думка, яка стверджує, що сучасна молодь перестає турбуватися про своє майбутнє, вважає освіту непотрібною і просто сподівається на удачу у дорослому житті. Ми живемо у непрості часи. Якщо в попередні століття людина думала, як довершити свої уміння, то зараз сучасна молодь не задумується про свій подальший розвиток, не будує планів на майбутнє, а якщо і будує, то не більше, як на два-три роки. І головне – не бачить сенсу цього робити. Невизначеність, безтурботність і небажання думати про своє майбутнє і майбутнє країни є однією з найбільших проблем сьогодення і чи не єдиним рішенням, з часом, стає – еміграція, заради матеріального добробуту. Про це свідчить й соціологічне опитування здійснене попередньо мною, у класі, де я навчаюсь, 8-В класі та співпадає з даними Державної служби статистики України.

Останніми роками існує стійка тенденція трудової міграції з України до інших, насамперед європейських, країн, що змінює якісний склад працездатного населення в нашій державі та має відтермінований негативний вплив на розвиток свідомого громадянського суспільства та створення української нації.

Ця проблема притаманна як Україні, так і Європі. За умов мирного часу без впливу глобальних несприятливих чинників значна кількість громадян у країнах благополучної Європи вдається до зміни місць власного проживання і добре, якщо знаходять себе і стають щасливими. За дослідженнями ООН, перетікання значних мас населення зі Сходу на Захід Європи призводять до локального зростання його кількості в західноєвропейських регіонах. Внаслідок цього забезпечені країни у Західній Європі, зокрема, Швейцарія, Німеччина та Великобританія протягом десятиліть переживають високий рівень іміграції, що стає для них економічним тягарем.

Питання еміграції напряму пов'язане з питанням пріоритетів сучасної молоді, Я вважаю, що це є досить важливо, так як ми дедалі частіше забуваємо про духовні цінності, надаючи перевагу матеріальним. Деякі з нас і взагалі забувають про будь-які принципи у житті.

Хорошим прикладом і вартим нашої уваги є життя та творчість Г.Сковороди. В ньому вражає гідна цілісність натури й громадянська принциповість. Протягом усього життя Сковороді безліч разів пропонували високі чини, чернечий постриг зі всіма привілеями, але кожного разу він відмовляв, розуміючи, що знайшов своє покликання й не зможе без нього. «Пізнай себе і ти пізнаєш щастя» - так казав Сковорода і до смерті жив мандрівним життям, дав рідкісний приклад гармонії слова і діла, науки та життя. Так він став народною легендою, бажаним гостем у кожному домі. Він навчав, як жив, а жив, як навчав.

У спокусливі сіті заради «панства великого», заради «лакомства нещасного» Сковорода так і дався. Він з повним правом заповідав написати на своїй могилі: «Світ ловив мене, та не спіймав». Він не тільки не покинув Батьківщину заради матеріального збагачення, що показує його головний життєвий принцип – духовні цінності понад матеріальними, а й не відмовився від власної волі заради достатку.

Отож, які шляхи вирішення поставлених мною проблем я пропоную? По-перше, самавиховання й самомотивації молоді. По-друге, урядовим чиновникам, опиратися на розум, факти та працювати з іншими урядами над прогресивними рішеннями та впроваджувати їх якнайшвидше. По-третє, сприяти самостійному осмисленню молоддю цієї проблеми крізь призму інтересів національної держави, переконувати, що ніхто крім них не побудує їхню Батьківщину успішною, сильною, квітучою, бажаною для життя!

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Селіхов Тимур, учень 6 класу Василенківської загальноосвітньої школи I-II ступенів
Шевченківської районної ради Харківської області
Керівник : Колій Таїсія Володимирівна, вчитель початкових класів

Глобальні проблеми сучасності - це особливий рядок соціальних явищ і процесів у сучасному світі, які за масштабами і значущістю вирізняються загальнопланетарним характером та пов'язані з життєвими інтересами народів світу і можуть бути вирішені шляхом взаємодії усіх країн світу.

Екологічні проблеми нині поширені практично повсюдно. Це означає, що вони створюють загрозу життєдіяльності не окремим групам людей, а людству загалом, не окремим регіонам чи країнам, а всій планеті.

Одним із найкращих багатств, якими наділена наша держава і вся планета Земля, являється ліс. Справді, в лісі ми зустрічаємося зі своєрідною сукупністю рослин, різноманітним тваринним світом. Ліс для людини є джерелом чималої кількості необхідних їй ресурсів: деревини, ягід, горіхів, плодів кісточкових порід дерев, грибів.

Мабуть немає людини, яка б не була в лісі, проте не кожний зможе відповісти на запитання: "Що таке ліс?" Ліс - це не просто велика кількість дерев, а така сукупність рослин, в якій відбувається тісний вплив їх одне на одного, на зайнятий ними ґрунт і на атмосферу.

Світові ліси надихали і надихають поетів, прозаїків, композиторів, художників на створення прекрасних творів, а навіть і шедеврів. Також вони надають прихисток тваринам і деяким групам людей. Крім того, ліси відіграють надзвичайно важливу і незамінну роль в природі, будучи «легенями» планети, регуляторами водного режиму і т.д.

Без лісу людина не зможе існувати. А що дає людина лісу? Безцінне значення лісу доводять численні наукові дослідження. Виявляється, що під натиском людини ліси відступають на всіх континентах, практично у всіх країнах. Вони вирубуються скоріше, ніж виростають. Але ж саме ліс активно очищає атмосферу Землі від забруднення. Зелені рослини вбирають вуглекислий газ, використовуючи його в якості будівельного матеріалу для своїх клітин. Кожен кубометр деревини - це майже півтони забраної з повітря вуглекислоти. Нині безвідказні «легені» міст і сіл у багатьох регіонах планети вимагають не просто турботи, а волають про допомогу і врятування. Необхідно турбуватися про здоров'я лісу, про наше зелене багатство.

Тисячі років людина користувалася дарами лісу. Тепер вона повинна зберегти і примножити ті лісові запаси, які поступово зменшуються.

Ліс - це чудова лабораторія, гігантська фабрика цілющого повітря. Лісове повітря корисне для людей - воно позбавлене пилу та шкідливих мікроорганізмів, насичене озоном, наповнене ароматом лісових рослин та їх корисними виділеннями.

Ліси, парки, сквери - це не тільки зелена окраса. Вони мають і важливе лікувальне значення. Саме тому більша частина санаторіїв, будинків відпочинку, таборів розташовані в лісах або біля них.

Бережіть ліс і він розкриє перед вами все чим багатий і корисний. Він підкаже вам, як орієнтуватися на місцевості, визначати північ та південь без компаса, яка буде погода і як вона зміниться у найближчі півдоби. Вивчайте мудру книгу природи, увійдіть у ліс другом і він відкриє вам свої скарби, зніме втому, подарує насолоду, затишок і спокій. Ми повинні залишити своїм нащадкам якомога більше зелених насаджень

Нині настав час серйозного переосмислення людством ставлення до природи, час об'єднання зусиль націй і народів у боротьбі за врятування біосфери планети, адже Земля у нас всіх одна; здійснення нових локальних, регіональних і міжнародних програм подальшого розвитку та вживання, які повинні базуватися на нових соціально-політичних засадах, екологічній основі, глибоких екологічних знаннях і підвищеній загальнолюдській екологічній свідомості.

Тягар цих турбот має лягти на всі країни. Ті з них, що розвиваються, перш за все повинні вирішувати демографічні проблеми, проблеми опустелювання, знищення лісів, фауни та флори, в свою чергу розвинені країни повинні також дбати про наслідки суперурбанізації, переабруднення довкілля промисловими і сільськогосподарськими відходами, особливо

токсичними, понадвиробництва та понадспоживання, кислотних дощів та демілітаризації. Всі країни повинні брати участь у збереженні світу, виправленні екологічної системи.

Глобальна проблема екологічного забруднення буде існувати до тих пір, поки все людство не об'єднається для її вирішення, тому що від цього належить майбутнє наступних поколінь. Як говорить древня індійська сентенція: "Природа - це не те, що ми отримали у спадщину від пращурів, а те що ми взяли у позику від нащадків".

ІСТОРІЯ СУЧАСНОСТІ РІДНОГО КРАЮ Й СУЧАСНІСТЬ ІСТОРІЇ У ТВОРАХ МИКОЛИ ТЮТЮННИКА

Семенков Олександр, кадет 24 взводу Державної гімназії – інтернату з посиленою
військово – фізичною підготовкою «Кадетський корпус»
Керівник: Кримська Г. В., вчитель української мови та літератури

Творчість М.Г. Тютюнника - дзеркало історії нашого краю. Природа щедро обдарувала мій край підземними скарбами, сонячним простором степів, блакиттю річок, але головне багатство – люди, що живуть поряд з нами. Зустрічі з людьми, що прославляють наш край, залишають в серці назавжди вдячну Пам'ять.

Кожен понеділок у нашій країні, у нашій "малій державі" – гімназії, звучить гімн:

Гімназія, кохана наша й рідна,
Мала частина світлої країни,
Ми завше будемо, доки й жити, гідні
Твого ім'я і неньки – України!

Звуки гімну заповнюють атмосферу, насичують повітря, яким ми дихаємо. Щось нез'ясовне відбувається з усіма гімназистами. У цей момент стук сердець стає єдиним, і якби можна було досліджувати енергію, яку випромінює кожний присутній, то, напевно, вона була б зі знаком "плюс". Неперевершено написаний гімн гімназії нашим випускником М. Г. Тютюнником підтверджує, що талант – це праця і ще раз праця (додаток 1).

Наш земляк, керівник міського літературного об'єднання імені

Б. Горбатова, лауреат премії Б. Горбатова, премії імені М. Чернявського, премії імені В. Симоненка, премії імені Миколи Гоголя "Тріумф", Міжнародної літературної премії Фонду Воляників - Швабінських Українського Вільного університету (Нью-Йорк, США) член Національного союзу письменників України, Міжнародного товариства письменницьких союзів.

Знайомство з ним, можливо, було зумовлене самою долею. Ми вдивляємося в променисті очі поета. Вони не просто добрі, вони випромінюють любов. Коли ці очі дивляться на тебе, то розчиняється нудьга, песимізм, озлобленість, зовсім зникають образи. Про нього можна сказати: людина, яка дивиться на світ закоханими очима.

– Розповісти про себе? – сміється поет. – Я розповім про те, як я намагався надрукувати своє перше оповідання, вірніше, етюд про перший сніг. Сніг, який тільки-но випав, створив таку чудову картину, що я завмер на місці, боячись, що своїм першим кроком щось порушу, зіпсую, напевно, такий стан відчуває фотограф, художник. І я зберіг! Але не сталося. Моє оповідання пролежало до весни, а редактор констатував: "Весна вже. Сніг твій давно розтанув..."

– Вас це не збило з пантелику?

– Як бачиш, ні. Адже прекрасне можна помічати у будь-яку пору року. Треба просто любити цей світ, людей, які ходять по нашій землі. Адже вони не просто ходять! Вони створюють щось нове на цій землі, щось змінюють. Але головне, напевно, у тому, що вони тебе чогось навчають. Необхідно постаратися засвоїти ці "уроки", щоб було що потім передати комусь.

Мене з поетом розділяє часовий рубіж - 50 років. Півстоліття. За цим визначенням - події, що стали історією. Одна із сторінок історії мого краю, моєї країни. "...розвиднілось, і я побачив у віконце, хай і не сільські, але такі ж одноповерхові будинки, обнесені огорожею. І ніяких тобі обіцяних "кам'яних" доріг, які не розкисають навіть під зливою, ніяких завалених іграшками і цукерками магазинів. Шахта ще довго асоціювалася із загадковою, притягуючою до себе горою". Моє місто до середини 50-х років було скупченням приватних будинків. "З середини 50-х років

місто починає рости і розвиватися, з'являються так звані "нетрища". У 1951 році була відкрита філія Харківського електромеханічного технікуму за ініціативою директора заводу К. Маркса Кравцова М.П., у 1953 році ввели в дію Первомайський завод залізобетонних виробів № 3, у 1956 році була побудована друга лікарня в місті – Менжинська на 220 ліжок".

Ось так росло і відновлювалося моє місто на очах дитини, що приїхала з села Банкіно Білгородської області. Творчість мого земляка – дзеркало нашої історії. У 1990 році виходить у світ поема М.Г. Тютюнника "Син Соколиної гори" – перша поетична книга письменника, що оповідає про той грізний час в історії нашого краю. Прототипом головного героя поеми став командир кінного загону особливого призначення І.Т. Коваленко, уродженець селища Сокологорівка. Читаючи поему, розуміємо, наскільки детально підійшов автор до описуваного епізоду історії. Різні трактування минулого читаємо в істориків, з різних позицій оцінюємо і намагаємося зрозуміти історичні події тих часів. "Один з різновидів патріотизму – особливе відношення до минулого своєї країни. Минуле завжди живе у свідомості народній, у діяннях предків, це накладає обов'язки. Істинна історія будь-якої країни кишить ганебними фактами. Якщо ми визнаємо, що великі діяння для неї типові, ми помилимося і станемо легкою здобиччю для людей, які люблять «відкривати» іншим очі. Коли ми дізнаємося про історію більше, то патріотизм зміниться на злий цинізм. Образ минулого може зміцнити нас і при цьому не обманювати!" Людина, її талант і переконання більше всього цінуються в культурі. У цьому – роль особистості в історії. Автор надзвичайно щирий і чесний з читачами. Історичні події сприяли формуванню такого душевного стану, при якому зріли глибина уявлення, розмах представлення і масштабність мислення, дух бентежної приналежності до історії, почуття відповідальності за життя свого народу. Поет – щаслива людина, бо створені ним поетичні образи близькі, зрозумілі нам, читачам. У його рядках – жадання життя в усьому його різноманітті. Поезія Тютюнника – це щонайтонша ниточка від однієї душі до іншої. Його вірші "дихають Батьківщиною" (Б. Окуджава), а вона у нього єдина, у впізнаних образах – "стежині, що веде в сад", "каліні під вікном", "антонівських яблуках, що міцно пахнуть". Поет – щаслива людина. Він допомагає нам, молодим, побачити прекрасне – в буденному, добре – в повсякденному. А ще допомагає осягати велике почуття Батьківщини. Ми, що живемо в третьому тисячолітті, бачимо, як змінився світ і наше уявлення про нього. Прагнемо заглядати в минуле, бо без минулого немає майбутнього.

НАЙСТАРШИЙ ДУБ МИКОЛАЇВЩИНИ

Семенюк Іванна, учениця 10-го класу Василівської ЗОШ I–III ступенів
Очаківської районної ради Миколаївської області.

Керівник: Лахтіонова Ірина Вікторівна, вчитель зарубіжної літератури Василівської загальноосвітньої школи I–III ступенів Очаківської районної ради Миколаївської області.

Природа – це не те, що ми отримали від предків, а те, що ми позичили у нащадків. (Народна мудрість)

«Творіння природи досконаліші навіть за творіння мистецтва... і немає нічого більш винахідливого ніж природа» (М. Цицерон), а «краса природи – це одне із джерел, що живить доброту, сердечність і любов» (В. Сухомлинський) при тому, що «для всіх «природа – єдина книга, усі сторінки якої мають глибокий зміст» (Й. Гейне), де «сама природа не визначає для себе ніяких цілей» (Б. Спіноза), адже «у природи чисте серце» (Х. Огума).

Природа – це не тільки середовище проживання, а й предмет пізнання людиною та наслідування. Людина живе природою і залишається з нею у процесі постійного спілкування. Упродовж своєї історії людське суспільство взаємодіє з природою і тому фізичне й духовне життя людей безперервно зв'язане з природою і при цьому, як не парадоксально «з усіх дефіцитів найбільше загрозливим є нестача природи» (Ф. Сен-Марк), бо як наслідок – «Людина оволодіває природою ще не навчившись володіти собою» (А. Швейдер). Як результат – знищено 2/3 усіх лісів на планеті. Як наслідок – суттєво змінюється вигляд планети та якість повітря, яким ми дихаємо. Екологічна криза, яка сталася показує, що пануюче ставлення людини до природи необхідно вже сьогодні переглядати, орієнтуючись на шлях до гармонії природи і суспільства.

Проблема зникнення лісів не обійшла осторонь і наш рідний край – Кінбурнський півострів, який ще за давніх часів славився наявністю «лісисті країни», де у V ст. до н.е. зростав масивний дуб. Але настали часи, коли славнозвісна Гілея щезла, а натомість утворилася піщана пустеля, на території якої сьогодні зростає вже рукотворний сосновий ліс, а про стародавню Геродотову Гілею нагадують лише маленькі природні угруповання берези, вільхи, осики та дуба. Чи існувала Гілея насправді в наших краях? Може все це вигадки Геродота? Щоб відповісти на ці запитання ми вирішили провести власне пошукове дослідження і відправилися на пошуки найстарішого дерева, скориставшись маршрутним методом.

Метою роботи стало виявлення, спостереження, дослідження та проведення оцінки біометричних показників найстаріших дерев на території Кінбурнського півострова, а практичне значення роботи полягає в тому, що на основі зібраних матеріалів заплановане складання наукового обґрунтування для створення реєстру природних пам'яток. Сучасний кінбурнський дуб, який зустрічається поодиноким та невеличкими острівними масивами, приємно дивує більшість туристів, бо вони зовсім «не вписуються» в «дюнові ландшафти». Їх зовнішній вигляд досить нестандартний: «дуб цей – низький, корячкуватий, взагалі поганенький...» (О.Чужбинський «Нариси Дніпра», 1856-1860 рр). Більшість таких дубів має по декілька стовбурів з гілками - «завиванками». Грунт в гайках добре зволожений, «солодкий» (зі слів місцевих жителів), бо живиться прісною водою з Дніпро-Бузького лиману. Ці ділянки відкриті та добре освітлені, багаті на гумус і мають густий трав'янистий покрив з природними чагарниками (бузина, жостер), деревами – сусідами (береза, осика, вільха). Найбільше скупчення дуба знаходиться в центральній частині півострова, ближче до берегової лінії лиману. Всього нами знайдено 22 місця (22 виділа) загальною площею у 3,2 га. Серед найбільших дубових угруповань ми виявили «ТОП-трійку» місць: урочище «Ріжок» (0,4 га), урочище «Комендантське» (30 га), урочище «Волижин ліс» (203 га), де росте дуб черешчатий, який має природне походження й сталі місця протягом багатьох віків. Але головним нашим завданням було виявити серед знайдених нами дерев – найстаріше. І нам неймовірно пощастило коли ми завітали до «Волижиного лісу», де і зустріли дуба-рекордсмена. Обхват стовбура = 543 см. (4-ро дорослих людей, або 6-ро дітей); висота дерева = 25 – 30 м.; висота дерева до розгалуження гілок = 2 м. 60 см.; діаметр = 173 см.; середня площа території, яка покрита кроною (еліпс) = 769 кв.м. Відкриті інформаційні джерела вік даного дуба повідомляють різний – від 200 до 1000 років. Звідки такі цифри? Чому така різниця? Бо це питання відкрите і не досліджене. Щоб визначити приблизний вік дереву ми скористалися даними, які взяли від постраждалого дуба в буревій, враховуючи кліматичні умови зростання. Тому за основу взяли середній щорічний приріст, що дало нам впевнено стверджувати, що вік дерев не може бути меншим за 500 років, а то і більше. Питання «Скільки нашому дубу років?» ми все таки залишимо для фахівців-науковців. Хто знає? А, можливо, наш «Найстаріший дуб» і є нащадок тієї самої Гілеї? В минулому році наш дуб-велетень нарешті потрапив до списку «ТОП-10 видатних дерев Миколаївщини» і ми цим пишаємося. Адже це наш перший дитячий крок до популяризації нашого «кінбурнського скарбу», який до цього ніде не був зареєстрований. Люди, зберігаючи ліси на планеті, мають усвідомити, що «ліс – прекрасний прояв сили природи і самий яскравий приклад її досконалості» (К. Паустовський), а сама людина – «творіння природи, вона існує у природі, підлягає її законам, не може звільнитися від неї, не може навіть у думці вийти з природи» (П. Гольбах). Нам дуже хочеться щоб сьогодні суспільство нарешті заставило себе дбати про природу, навчилося думати «про природу як про співтовариство, а не як про крамницю товарів» (Х. Ролстон III-й) та безмежно полюбило природу «не як символ душі своєї, не для себе, а для неї» (М. Рильський).

АКТУАЛЬНІСТЬ ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ Г. С. СКОВОРОДИ НА СУТНІСТЬ ЛЮДИНИ І СВІТУ.

Сергєєв Дмитро, вихованець гуртка «Юні археологи» комунального закладу
«Харківський Палац дитячої та юнацької творчості
Харківської міської ради Харківської області»
Керівник: Дончулеско В.В., керівник гуртка «Юні археологи»

Григорій Савич Сковорода належить до найяскравіших постатей в українській філософії та літературі. Сягнувши у своїх творах життєво-важливих проблем людського буття, Сковорода досі актуальний – як особистість, мислитель, письменник. Він був різносторонньою людиною, мав глибокий розум, писав вірші та музику, в нього були здібності до малювання, володів феноменальною пам'яттю. В основі філософського вчення Сковороди закладений його життєвий досвід. Шлях, який **Сковорода** проклав до своєї філософської думки складав майже 50 років. Подорожуючи по Україні, він пропагував своє філософське вчення.

Метою людського життя Г. Сковорода вважав «досягнення вищих добродійностей, і в цьому досягненні людина «не повинна ставити собі ніяких меж». Пізнаючи себе та самовдосконалюючись, шляхом «цілковитої перемоги духу та душевного спокою» кожний зможе досягнути щастя.

Філософ вважав, що основою суспільного життя є праця. У ній людина найповніше самореалізується, морально самовдосконалюється. Це важливий шлях до добра, оскільки «чим краще добро, тим більшим трудом обкопалося воно як ровом», а «хто труда не перейде, і до добра той не прийде». Обов'язки батьків: породити дітей, потурбуватися про їхнє здоров'я, навчити вдячності, оскільки останнє – основа морального виховання. Адже «у подяці заховалося всяке благо як вогонь і світло причаїлося в кремені. Вірую і сповідаю. Бо хто зможе покласти руки на чуже, якщо раніше не загубить вдячність, котра посилається їй від Бога? З невдячності – смуток, неухвага і жадоба, з жадоби – заздрість, а із заздрості – лестощі, розкрадання, кровопролиття і всяка прірва без законів».

Центром уваги педагога Г. Сковорода вважав розумовий розвиток людини, необхідний для пізнання навколишнього світу і самого себе в ньому. До такого висновку мислитель прийшов на основі власного життя, яке було присвячене пошуку сенсу людського буття. Навчання в Києво-Могилянській академії, піші мандрівки по країнах Європи, прослуховування курсів наук у Віденському, Тарнівському, Краківському університетах, робота спочатку в Переяславському, пізніше в Харківському колегіумах, в архівах Києво-Печерської лаври, згодом Сергієвської (Підмосков'я), багаторічні мандрівки Лівобережною Україною допомогли йому дійти до низки педагогічно вагомих висновків. Через переслідування за демократизм і наукову самостійність у викладанні Г. Сковорода залишив педагогічну діяльність і до кінця життя залишився мандрівним філософом і вчителем. Свої педагогічні погляди він виклав у діалогах, віршах, притчах, листах. Проблемам виховання присвячені притчі «Вдячний Еродій», «Убогий жайворонок», «Байки Харківські». Педагогічні погляди Сковороди втілюють основні напрями прогресивної педагогіки: демократизм, гуманізм, високу моральність, любов до Батьківщини і народу.

Педагогічні погляди мислителя в різній мірі розкриваються також у притчі «Благодарный Єродій», вірші «Убогий жайворонок», збірниках творів «Сад божественних пісень», «Басні Харьковські». Зокрема, у притчі «Благодарный Єродій» йдеться про благородного журавля Еродія, який уміло виховує дітей, рятує їх від егоїзму, неробства, зазнайства та аморальності. На противагу йому, мавпа намагається виховувати своїх дітей не так, як простий народ, а «по-благородному». Таке виховання здійснюють французькі вчителі. Вони вчать мавп по-французьки говорити, танцювати, співати, грати, володіти світськими манерами з метою потрапити до двору марокканського володаря.

Г.С. Сковорода стверджує, що виховувати дитину потрібно на основі принципу «сродності» (природо відповідності), тобто навчати тому, для чого вона народжена, відповідно до її натури, що дозволило б організувати життя «за внутрішнім блаженним духом». Природні здібності дітей неоднакові, але природа, подібно до «багатого водограю», наповнює різні посудини до повної

місткості. Таким чином, кожна дитина на основі цієї власної повноти має можливість у майбутньому прийти до своєї «сродної праці».

Також важливе значення у вихованні підростаючої людини має принцип народності, який полягає у навчанні дітей рідною мовою, оскільки народність зумовлена історичними особливостями життя, його укладом, культурою, ментальністю. Зважаючи на це, кожен «повинен узнати свій народ і у народі себе».

Істинність життя – не у складності, а в «простоті». Через це «ми повинні дякувати Богу, що він створив світ так, що все просте – правда, а все складне – неправда». «У істини проста мова», – любив говорити Григорій Сковорода. І він шукав цю мову у спілкуванні з простим народом у мандрівках, під час проведення просвітницьких уроків серед селянського люду, у бесідах із вихованцями.

Будучи прихильником принципу народності у вихованні, мислитель відстоював думку, що воно має відповідати інтересам народу, жити з народних джерел і зберігатися в житті кожного народу, висміював дворянсько-аристократичне виховання, плазування перед усім іноземним. На його думку, мета виховання – підготовка вільної людини, гармонійно розвиненої, щасливої, корисної для суспільства, людини, здатної жити і боротися.

Провідне місце у всебічному розвитку Г. Сковорода відводив розумовій освіті, яка допомагає людині пізнати себе, навколишній світ, суть щастя. Він відстоював рідну мову в школах, радив вивчати граматику, літературу, математику, фізику, хімію, логіку, іноземні мови, механіку, музику, філософію, медицину та інші науки. Особливу роль філософ відводив формуванню моральних якостей особистості, зокрема таких, як любов до вітчизни і праці, людяність, дружба, правдивість, чесність, сила волі, почуття людської гідності.

Значної уваги Г. Сковорода надавав фізичному вихованню людей, яке повинно починатися ще до народження дитини і полягати в здоровому способі життя батьків, у турботі про матір у період вагітності й вигодовування дитини. Фізичному вихованню сприяють праця, вправи, режим і відпочинок, розваги, загартування організму. Дбав про естетичне виховання, яке має облагороджувати людей, допомагати у житті і праці. Засобами естетичного виховання повинні бути поезія, музика, народні пісні, краса природи, образотворче мистецтво.

Першими вихователями дитини вважав батьків, а тому зневажливо ставився до тих батьків, які передоручали виховання своїх дітей іншим, порівнював їх із зозулями, що підкидають яйця в чужі гнізда.

Вирішальну роль у вихованні Сковорода відводив школі, вчителям. Школа, на його думку, має бути доступною для всіх, з безплатним навчанням. Він розробив низку дидактичних і методичних положень у яких стверджував, що усвідомлювати істину найкраще самостійно, через власну активність. У процесі навчання треба враховувати нахили і здібності дітей, їх вікові та індивідуальні особливості. Радив правильно дозувати матеріал, викладати його доступно, ясно, точно, використовувати наочність, пов'язувати теорію з практикою, навчання з життям. Високо цінував такі методи навчання, як лекція, розповідь, розмова, бесіда та пропонував виховувати не тільки словом, а й ділом, переконанням привчати дітей критично аналізувати свої вчинки, дотримуватися суворого режиму, уникати надмірностей. Він висунув ряд вимог до вчителя, зокрема до його знань, благородства, любові до дітей, до своєї справи, адже він повинен бути прикладом для інших в усьому.

Можна відмітити, що спадщина **Г.С. Сковорода дуже багатогранна. Вона** охоплює різноманітні аспекти людського життя: мистецтво, релігію, науку. Його філософські праці спираються на бажання зрозуміти значення існування людини в цьому світі. Сковорода багато уваги приділяє моральним якостям та проповідує очищення душі через самопізнання. Захоплює те, що Сковорода сам жив та працював по тим принципам філософії, які пропагував. Мене значною мірою зацікавила тема філософсько-педагогічних поглядів Сковорода на шляхи досягнення людського щастя, адже відчуття щастя надзвичайно важливе для гармонійного буття будь-якої людини, процвітання рідної країни і людства в цілому.

«БУЛІНГ – ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ МОЛОДІ»

Сизько Вікторія, учениця 9 А класу Комунального закладу «Козачолопанський ліцей»
Дергачівської районної ради Харківської області
Керівник: Щеголева – Кравченко Н. А., вчитель географії

Добрий розум робить легким будь-який спосіб життя.

Г. С. Сковорода

Людина — це соціальна істота, в цьому наша сила і водночас — слабкість.

Історично розвивалось так, що еволюція йшла таким чином, що для того, щоб виживати та розвиватися, людині потрібно було бути приналежним до групи собі подібних, знаходитися у соціумі. Вигнання ж з цього кола означало неминучу загибель.

На сьогоднішній день молодь обрала досить жорстку тактику поведінки в соціумі. Булінг проблема сучасної молоді.

Булінг — агресивна поведінка щодо окремої особи або групи, з метою приниження, домінування, фізичного чи психологічного самоствердження, залякування і часто супроводжується фізичним насиллям. Це явище зустрічається у дитячому й молодіжному колективах, панує у тюремному середовищі і в дорослих соціальних групах, зокрема у трудових колективах.

До причин, які призводять до формування цькування належать: людська нерівність, нетолерантність суспільства (у тому числі й суспільні стереотипи), сімейне виховання (насилля в родині, авторитарний стиль виховання, гіпер опіка над дитиною, відсутність комунікації «батьки-діти»), формування ієрархії в дитячому колективі, ставлення до насилля у самому суспільстві.

Вчені стали досить активно приділяти увагу проблемі булінгу та вивчати її. Так вони виділяють декілька типів різноманітних форм цькування:

- упередженість і агресивність дій, спрямованих проти жертви;

- дисбаланс статусів кривдника і жертви, який може проявлятися у різному соціальному становищі, фізичних або фінансових можливостях, культурній, релігійній або національній належності;

- розуміння ймовірності повторення таких ситуацій;

- гостра емоційна реакція жертви на прояви булінгу.

Загалом це призводить до різного виду пошкодження особистості, це фізичне, психологічне, сексуальне та інше. Молодь, принижуючи одне одного не розуміють, яку травму вони наносять собі або іншому. Булінг досить відрізняється від сварки і несе за собою кримінальну відповідальність, яка часто проходить повз них, тих, хто образив, хто зіпсував життя, хто поглумився...

Діти – агресори не до кінця розуміють, якої шкоди та страждань вони завдають. Булери вважають смішним знущання над слабшою дитиною. Отримуючи схвалення з боку друзів-спостерігачів, вони відчують себе сильними та «крутими». Деякі діти булять, тому що самі постраждали від насильства (вдома, в спортивній секції, в іншій школі тощо). В таких випадках вони можуть зганяти свій біль через знущання й приниження слабших за себе. До того ж, нападаючи на когось, вони захищаються від цькування. Іноді такі діти дуже імпульсивні й не можуть контролювати свій гнів. В таких випадках справа нерідко доходить до фізичного насильства. В групі ризику може опинитися будь- яка дитина, яка вирізняється із загального кола своїх однолітків.

Статистика булінгу жахає кожного дня. Згідно з даними ВООЗ, щодня булінгу піддаються 67% українських дітей. Із цього числа зацькованих – 40% ніколи і нікому не розповідають про свої проблеми, навіть батькам. В цьому винні не діти. Є ще гірша цифра – 44% тих, хто на власні очі спостерігав за цькуванням інших, не розповідає про це дорослим через страх самому стати жертвою булінгу. На жаль, доводиться визнати, що вчителі чим далі частіше воліють ігнорувати атмосферу в класі, вважаючи її не своєю проблемою. Та не можна спускати такі проблеми, а вирішувати їх разом з батьками та учнями, адміністрацією закладу та звертатися до ювінальної поліції, щодо даного питання.

ЄГОР ПАВЛОВСЬКИЙ – ПЕРШИЙ ЖУРНАЛІСТ МИКОЛАЄВА

Слободяников Артем, вихованець гуртка «Школа журналістики» БДЮТ
Заводського району м. Миколаєва
Керівник: Василенко І.А., керівник гуртка «Школа журналістики» БДЮТ
Заводського району м. Миколаєва

У 2020 році місту Миколаєву виповнився 231 рік. Він народився як місто корабелів та має славетну історію, яку ми, покоління SMART, зобов'язані зберегти. Ми народилися в цифровій ері, але те, що було започатковано нашими пращурами навічно залишиться в нашій пам'яті. Вважаємо, що рішучий поворот до пробудження історичного минулого у молоді доволі значний, адже нам слід говорити про важливість розвитку історичної пам'яті народу, про необхідність звернення до пракоренів, щоб уявити глибинні причини нашого теперішнього стану, про те, що через осмислення історії реалізується орієнтація особистості в соціальному просторі й часі, без чого неможливе формування повноцінної національної самосвідомості, утвердження соціокультурної ідентичності.

Періодичний друк на Миколаївщині має більш ніж півтора столітню історію. А миколаївська газета - довгий та цікавий шлях свого розвитку, на що впливало багато своєрідних чинників, як суспільних, так і культурних. Але будь-яка справа виникає під впливом якогось поштовху. Таким поштовхом для народження періодичного руху в нашому регіоні стала меценатська та творча діяльність першого миколаївського журналіста Єгора Савича Павловського. Саме це має дослідити дана пошуково-дослідницька робота.

Мета роботи

Показати, як зароджувалась журналістська справа у Миколаєві, розповісти про першого миколаївського журналіста Єгора Павловського та першу миколаївську газету «Николаевские ведомости», розглянути на прикладі першого миколаївського журналіста сенс життя людини в суспільстві.

Миколаївські газети 1865-1919 років є цікавими й недостатньо знаними у краєзнавчих дослідженнях, джерелом із питань політичного, суспільного, культурного життя та неоцінним культурним явищем у історії нашого міста.

Початок миколаївської періодики починається з 1865 року, коли завдяки особистому клопотанню військового губернатора та головного командира Миколаївського порту віце-адмірала Б.О. Фон-Глазенапа у місті починає виходити газета «Николаевский вестник», яка була названа так за аналогією до «Одесского вестника» (1827-1893). Редагував та видавав газету за особисті кошти син миколаївського лікаря, у минулому військовий моряк Єгор Савич Павловський. Газета виходила малим форматом два, а потім три рази на тиждень. Друкувався «Николаевский вестник» у друкарні при штабі Чорноморського флоту, яка була здана Є. Павловському в оренду. Автором багатьох статей був сам Єгор Савич. У день, коли вийшов перший номер газети, на вулицях міста можна було почути радісні крики: «Ура! Є газета у нашому місті!».

У першому номері газети від 5 січня 1865 року Павловський коротко змалював історію міста й висловив впевненість у тому, що Миколаїв і надалі буде розвиватись, а місто очікує незвичайне майбутнє. Також у газеті повідомлялось про будівництво залізничних доріг і підприємств у миколаївському регіоні, офіційні повідомлення й світські новини, друкувались матеріали стосовно життя школи, вчительської думки. На першій сторінці розміщувалися накази Його Імператорської Величності, різних високопоставлених урядовців армії та військово-морського флоту. Значне місце в газеті надавалось міжнародним новинам.

Майже в кожному номері «Николаевского вестника» мала місце інформація про метеорологічний прогноз та дані про щоденні спостереження за погодою. Як і в кожному подібному періодичному виданні, знаходилося місце об'явам. З 12 червня 1865 року в газеті «Николаевский вестник» стали виходити публікації з історії Миколаєва, написані батьком Єгора Павловського. А через деякий час і критичні замітки.

У 1866 році в газеті були розміщені нариси офіцерів - ветеранів Кримської війни. Також «Николаевский вестник» приділяв багато уваги темі антисемітизму.

Є цікавим той факт, що іноді остання сторінка першої миколаївської газети залишалася чистою - Єгору Павловському не завжди вистачало матеріалу.

Варто відмітити, що ця прабабуся миколаївської публіцистики сьогодні недоступна краєзнавцям - в місцевих архівах комплект «Николаевского вестника» відсутній.

Єгор Павловський прожив коротке, але яскраве життя. Він народився в Миколаєві 7 квітня 1837 року. Батьки відправили сина вчитися у Морський корпус Санкт-Петербургу, який він закінчив у 1857 році, отримавши чин лейтенанта. У 1858 році Павловський перевівся до Чорноморського флоту та назавжди переїхав до рідного міста.

Деякий час Павловський служив помічником начальника Гідрографічної служби, співпрацював із редакцією журналу «Морський збірник», де почали публікуватися його цікаві матеріали з життя міста. Паралельно він домагався дозволу на друкування в Миколаєві міської газети.

Видання газети з 1865-1870 рр. проходило при досить несприятливих умовах. Павловський не отримував ніякої субсидії та ще й повинен був боротися з рутинним ставленням миколаївській публіки, яка спочатку недовіркою дивилася на газету. Спочатку Павловський був єдиним журналістом свого видання, але потім залучив до співпраці багатьох освічених миколаївців, особливо моряків, й газета стала не тільки набагато змістовнішою, але й кращою за зовнішнім виглядом, збільшився формат. Через кілька років «Николаевский вестник» уявляв уже помітне в пресі явище.

У той самий час (з 1865 по 1870 рр.) Павловський займав посаду голови Миколаївського Статистичного Комітету і, будучи людиною дуже живого і товариського характеру, постійно брав участь у різних громадських справах.

У Павловського було багато планів, проте їх йому не судилося здійснити. Життя його обірвала безглузда випадковість. У 1870 році перша миколаївська газета нарешті отримала субсидію від держави, але цей рік став останнім у житті нашого видатного земляка. 16 вересня 1870 року Павловський загинув.

У 1885 році перша газета Миколаєва припинила своє існування.

Практичне значення дослідження полягає в зверненні уваги громадськості до історичних імен, які зникають під впливом часу. Також даний матеріал можна використовувати під час екскурсій та на заняттях з історії рідного краю.

СЛОБОЖАНСЬКА ФРАЗЕОЛОГІЯ

Соболь Анастасія, Шило Ярослав, учні 8-А класу Харківської спеціалізованої школи I-III ступенів № 108 Харківської міської ради Харківської області
Керівники: Соболь О.О., Шило С.О., вчителі початкових класів

Українські діалектні фразеологізми (у широкому розумінні цього поняття) збирали, упорядковували і вивчали здавна. Про центральнослобожанську фразеологію написано кілька десятків наукових робіт. Але все одно проблема залишається актуальною, оскільки її поки що недостатньо досліджено й представлено.

Спробу систематизації стійких сполук у функціональному аспекті здійснив С.Г. Гаврин, виділивши шість основних типів:

1. Образно-виразні стійкі сполуки, до яких належать метафоричні одиниці (йожика рожать), сполуки з метафоричними компонентами (ходяча смерть), сталі порівняння (як ока берегти, як кіт навсидячки, як тісто рознесло), евфонізми (із грязі в князі), сталі гіперболи і літоти (за день не оббіжиш; виїденого яйця не вартує), тавтологічні сполуки (дуб дубом, дурак дураком, дурнем дурний) сполуки, що створюються на основі поетичного синтаксису (одне везе, друге - поганяє, один як два, а два - як ні одного).

Такі експресивно-емоційно забарвлені сполуки відзначаються певною художньою своєрідністю. Вони утворилися не тільки внаслідок звичайного добору слів, але і внаслідок вияву фантазії, гри уяви, що виражається у вдалому переносному вживанні слів, влучності зіставлення, порівняння тощо.

2. Еліптичні сполуки, що об'єднують усічені стійкі сполуки слів: як тіки, так і сразу, хоч ти що хоч.

3. Термінологічні фразеологізми, що охоплюють складені терміни науки, техніки, мистецтва та інші: сахарний буряк.

4. Афористичні фразеологізми, що виражають узагальнюючі умовиводи: друзі пізнаються в біді.

5. Контекстологічні сполуки, які ототожнюються із стійкими утвореннями, що в класифікації В.В. Виноградова називаються фразеологічними сполученнями.

6. Ідіоми - всі стійкі словосполуки, що втратили внутрішню форму: чосу давать, каструля не варе і подібні.

Таким чином, на останні десятиріччя минулого століття й початок теперішнього припадає досить велика кількість робіт з української діалектної фразеології. У більшості фразеологічних одиниць експресивно-емоційне забарвлення є стабільним. Його легко визначити і тоді, коли фразеологізм ужитий поза контекстом, отже, таке забарвлення соціально визначене і закріплене за ним як за певною лінгвістичною одиницею.

ЧЕРКАСЬКИЙ ПЕРІОД В ЖИТТІ ВЕЛИКОГО ФІЛОСОФА

Собченко В'ячеслав, вихованець гуртка «Краєзнавці-туристи» Черкаського обласного Центру туризму, краєзнавства і екскурсій учнівської молоді Черкаської обласної ради, учень 8-а класу Черкаського фізико-математичного ліцею Черкаської міської ради;
Керівник: Турченко Світлана Петрівна, керівник гуртка «Краєзнавці-туристи» Черкаського обласного Центру туризму, краєзнавства і екскурсій учнівської молоді Черкаської обласної ради

Є на світі долі, як яскравий спалах зорі, що крізь віки несуть спогад про людину з великим і чулим серцем. Коли хочуть щось добре сказати про державу, то згадують, яких великих людей народила її земля, її народ. Українці подарували світові багато відомих та видатних постатей. Серед них і великий філософ, поет, перекладач Григорій Сковорода. Його ім'я звучить в історії незгасної думки і слова. Із саквою за плечима та флейтою в руці пройшов він шляхами рідного краю, а думкою вимірював простори Всесвіту і правди глибину, мудрістю і чеснотами прославивши свій народ. Перед тронами владик не схиляв свого чола, не визнавав вінценосної слави царів і королів. Він став сином не лише своєї доби, а й зумів зазирнути в майбутнє, осмислити сенс буття, піднятися над буденністю. Сьогодні ми йдемо до нього, світоча правди, до невичерпних джерел його мудрості.

У житті і творчості великого Сковороди доля відвела певне місце і Черкащині.

Актуальність нашого дослідження полягає у необхідності вивчення важливого для Черкащини періоду в житті великого філософа Г.Сковороди, детальнішого вивчення коврайського періоду в його творчості.

Мета дослідження: визначити характерні особливості творів Г.Сковороди цього періоду, коло його спілкування на Черкащині.

*Благословенні ви, сліди,
Не змиті вічності дощами,
Мандрівника Сковороди
З припорошілими саквами,
Що до цілющої води
Простує, занедбавши храми.*

М.Рильський

Каменя на камені не лишилося в селі Коврай на Золотоніщині від розкішних будівель одного з наймогутніших поміщиків Лівобережжя XVIII століття Степана Томари. Та все ж, українська історія зберегла пам'ять про нього - завдяки Григорію Сковороді, котрий учив його сина і до котрого сам Томара ставився зі зверхністю...

Відомості про 6 років, проведених філософом у селі на Золотоніщині, дійшли від місцевих селян у переказах. Їх, на щастя, записав у 1922 році черкаський краєзнавець Степан Нехорошев. Тож коврайський період життя Сковороди можна відтворити досить повно.

Дбайливий просвітитель ставив собі за мету вчити людей серед природи, в сільських хатах, на жнивях і сінокосах, серед пастухів і бурлак. «Кожен повинен знати свій народ і в народі себе», - цей принцип ніколи не забував Сковорода. Освіта мусить бути не привілеєм окремих людей, а всенародним здобутком. Він виступав проти «жреців науки, які жруть і пересичуються». Освіта має бути поширена на всіх тих, хто може сказати: «Я – людина». Він вважав, що народ освітою здобуде свої права. Такі ідеї визначили всю його педагогічну діяльність. В умовах того часу він виступав носієм найпередовіших педагогічних поглядів.

«Не будь ні вельможею, ні лихварем, ні пігмеєм. Будь тільки людиною. Чуєш? Людиною, і знайдеш благо», - часто повторював учитель своєму вихованцю.

Основою для Сковороди була вимога природо відповідного виховання, яке згодом розвине його сучасник Жан-Жак Руссо. Думкою літав далеко поза коврайськими нивами і садками. Ведучи заняття, Григорій не вдавався до примусу, а викликав інтерес до науки. Часто запрошував свого учня на прогулянку і на лоні природи вів бесіду щирю, намагаючись давати знання та викликаючи роздуми учня, спостережливість і вразливість. Навчаючи Василька, він сам багато чого вивчав. Яка ж бо складна істота, що зветься людиною! На лоні природи найкраще сприймалися уроки вихователя, який знав назви трав, степових квітів, міг розповісти про них легенди. Це особливо захоплювало Васю, викликало у нього жвавість та жартівливість. Вчитель намагався викликати інтерес учня до літератури, читав йому зразки античної поезії. Користуючись нагодою, написав для нього вірш «На день народження Василя Томари - хлопчика 12 років». Поет вітає з днем народження, закликає бути чесною людиною, а в житті зазнати турбот і тяжкої праці. «Ні про що не турбуватись - значить не жити, а бути мертвим», - повчав учитель. «Науки і всякої праці берись, не цурайся».

Його цікавили різні питання: «Що є свобода? Добро в ній яке є?» У боротьбі думок не має спокою молодий любомудр. Він прагне збагнути закони руху Землі, таємниці сонячних систем. Де істина? Перед очима поставало безмежжя Всесвіту. Чи є край у того зоряного світу? З глибини душі приходить усвідомлення, що збагнути світ можна лише в тісних зв'язках з народом, у його праці, мріях... Людина сильна своїм почуттям любові до рідної землі.

У коврайському шкільному музеї Григорія Сковороди переповідають спогади односельчан про нього. У селі Григорій Савич прожив з 1753 по 1759 рік. Взаємини з хазяями склались непросто. Волелюбному нащадку небагатого козацького роду морально тяжко було у підпорядкуванні у пихатого аристократа, який у перший рік не промовив до нього ані слова. Та малий Василько прив'язався до свого вчителя. І все ж, кажуть, що якимось Григорій Сковорода не втримався і сказав восьмирічному паничеві, що той мислить «як свиня голова». Слуги донесли про це пані, а та «требовала мщенія за такову дерзость». Навчання сина Томари, педагогічні методи не задовольняли Василеву матір, якій здавалося, що вчитель надто «по-мужицьки» поводить із хлопцем. Вона прагнула підготувати сина до великосвітського товариства і часто посилала прислужників послухати, про що вчитель розмовляє з учнем, скаржилася чоловікові, що з її сина вчитель готує не аристократа, а не знає що. Всі методи навчання пані вважала негідними, образливими для дворянина. Становище в сім'ї Томари ставало нестерпним для волелюбного учителя. Знаходив відряду лише в колі селян, де завжди був бажаним гостем. Ожив і двір Томари. Тепер сюди частіше топтали стежки бандуристи і лірники, бажаючи зустрітись із мудрою людиною. Повертаючись, вони несли з собою нові мотиви пісень, запозичені в Сковороди. Ділився він і шматками хліба, і своїми мелодіями, вважаючи їх надбанням всього людства. Навчав Григорій Савич співати нових пісень, іноді добирав до них власні мотиви. Навколо нього утворилась справжня сільська капела, що розучила цілий репертуар колядок та щедрівок. Таких різдвяних свят ще ніколи не знали Ковраї.

Якраз у коврайський період відбулося становлення Григорія як філософа і письменника. Зачарований красою золотоніських країв, їх природою квітла душа поета. Любив працювати у полі, на пастівнику, а пасіка була його найулюбленішим пристановищем. На цьому роздоллі з'являлася до нього муза, він брався за флейту, виводив на ній мелодії, а слідом нанизувалися римованими ряками вірші. Це були дуже важливі роки у житті поета. Він тісніше зблизився із трудовим народом, що стогнав у ярмі панів, пройнявся народними поглядами, думками і сподіваннями і це мало важливе значення для остаточного сформування світогляду Сковороди.

«Жереб мій із бідняками. Краще голий та правдивий, ніж багатий та беззаконний», - так говорив і так жив поет.

Поява в селі такого вчителя зацікавила і сільських дітей. На лоні природи виникла дивна сільська школа. Десятки людей навчилися грамоти. Ожив і двір Томари. Григорій Сковорода бував у селянських хатах, не відмовлявся, коли запрошували на вечорниці та на досвітки. Навколо Сковороди, котрий ще недавно співав у придворній капелі в Петербурзі, утворилася справжня сільська капела, що мала в репертуарі колядки та щедрівки. Кажуть, таких свят не було в селі ні до, ні після того. В Ковраї у Григорія Савича було багато друзів. Приносив дивний чоловік хворим зілля, а часом бідній вдові допомагав на жнивах.

Той період був дуже плідним у житті Григорія Савича. Саме в Ковраї були написані твори «Ой ти, пташко жовтобока», «Ах, поля, поля зелені», «Похвала бідності», «Сон», «Всякому городу нрав і права» - пісня, пародію на яку Іван Котляревський згодом використав у «Наталці-Полтавці». Не дивно, що Сковорода з тяжким серцем залишив Коврай. Пройшли роки, виховано було ще не одного учня, написано не один твір до того дня, коли в селі Іванівка на Харківщині, де доживав свого віку в домі учня філософа, він вирив собі могилу в садку, а наступного дня віддав Богу душу.

Поет тонко відчуває гармонію душі і природи. Його веде муза на роздолля степів, як водить вона народних співців. Немарно минали роки Григорія у краї прозорого неба, задушевних пісень і дивних легенд. Поєднав з ними поет своє звучне слово, щоб доповнити келих слави Черкаського краю, віршами збірки «Сад божественних пісень», що став художнім літописом його роздумів і діянь.

Ах, ти, тоска проклятая! О, докучлива печаль!

Гризешь мене из млада, как моль платье, как ржа сталь.

Ах, ти, скука, ах, ти, мука, люта мука!

Где ли пойду, все с тобою везде всякий час...

У житті Сковороди багато доріг і стежок, чимало важливих часів: чорнуське здивування світом, вічне студентство в Могилянській академії, царське співославлення в Санкт-Петербурзі, європейське мандрування, слобожанське усамітництво, харківське бунтарство... Та все ж Коврай стоїть окремо і вище. Він сформував того Сковороду, якого ми знаємо і любимо.

Він жив так, як заповідали еллінські філософи, згідно із власним учінням, подаючи приклад органічної відповідності духу і слова, вчинку і вчення, являючи добродієність, душевну гармонію. Тому тональність його життя світла, переможна. Світ не опанував його, бо він - переможець у боротьбі за себе, за Людину. Не змарнував, не розгубив він голосу своєї душі. Не вмирає мислитель-поет, коли слово його заповітно бринить у віках і помножує славу нащадків. Творчість його з плином часу дедалі більше вабить до себе нові покоління. Життя філософа було взірцем не тільки для його сучасників. Думка Сковороди знаходить і в наших серцях вдячний відгук. Він приходять до нас сучасником не з причини ювілейного ритуалу, а за правом володаря душі, за чистоту й благородство якої він боровся.

Доля дарувала Україні Сковороду, а ми морально зобов'язані вслухатися у його заповіді і жити сьогодні за його величавими посланнями:

«Знайдімо нове серце. Одягнімося в одяг нових нетлінних надій, в нутро братолюб'я. Тоді на все живе просвітлиться, весь мир заграє і за скаче. Буде нам щодня Великдень, не зайде сонце нам, і місяць не умалиться нам. Ми ж наречемося народом святим, людьми оновлення».

Пам'ятаймо слова мудреця:

Лучше в пользу десять лет,

Неж век без плода.

СЕНС ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ: МОРАЛЬНИЙ ВИМІР.

Сова Анна, учениця 10-Б класу Краматорської ЗОШ I-III ступенів № 16
Краматорської міської ради Донецької області.

Науковий керівник: Долга О.Д. кандидат філософських наук, магістр історії учитель мистецтва та історії Краматорської ЗОШ I-III ступенів № 16 Краматорської міської ради Донецької області.

З давніх часів людство турбувало питання сенсу людського існування. Його сутність значно загострювалась у періоди цивілізаційних катастроф та природних катаклізмів. Особливо гостро постає проблема сенсу життя на межі наукових можливостей людства XXI століття. Здатність людини долати межі досягнутого: засвоювати космос, панувати над атомом, клонувати життя, - обумовлює надзвичайну актуальність проблеми сенсу людського існування.

Зазначимо, що кожна епоха формувала власний культурологічний погляд на проблему сенсу буття. Водночас, людська ідентичність вимагає самоусвідомлення. Тож, визначення сенсу життя постає синтезом соціо-культурної парадигми та усвідомленням власної самості.

Сенс буття сучасної молоді має соціо-культурне підґрунтя. По-перше, науковий прогрес постмодерного суспільства, за думкою З. Баумана, обумовив аморфність ціннісних категорій. Так, здатність культурообразуючої категорії сьогодення – інформації є мінливість, динамічність, просичуваність. Тож сучасний світ, за думкою польського вченого, втрачає фіксовані загально-соціальні цінності. По-друге, науковий розвиток сучасності сформував, згідно з думкою Ж. Бодріяра, використальне мислення суспільства. Підкреслимо, що серйозною небезпекою даного мислення є виникнення безвідповідальності та байдужості індивіда до оточуючого світу та свого життя. Результатом цього стають: втрата сенсу існування, асоціальна поведінка та саморуйнація особистості.

Разом з тим, українська суспільна думка та національна ідентичність ґрунтується на ідеї кордоцентризма Г. Сковороди та П. Юркевича. Зазначимо, що дана ідея орієнтована на свободу екзистенційного вибору. Останній забезпечує можливість розвитку особистості та її реалізації в суспільстві. Е. Фром наголошував на важливості усвідомленні людиною форми свободи. Так, індивід, який обирає «свободу від» обмежує свій екзистенційний простір та унеможливує особистісний розвиток. Внаслідок, даний індивід або втрачає сенс власного життя або набуває асоціальної орієнтованості. Це, на нашу думку, не лише руйнує особистість, але й загрожує руйнацією соціальної динаміки та аксіологічної цілісності. Між тим, згідно Е. Фрому, людина може обрати «свободу для». Наразі, індивід усвідомлює свій вибір та спрямовує його на саморозвиток та самореалізацію. Підкреслимо, що в умовах великих можливостей сучасних технологій особистості надзвичайно важливо зберегти власну ідентичність.

Зазначимо, що збереження особистісної ідентичності відбувається у взаємодії індивіда з моральними цінностями. Вони стають духовним виміром людського буття. Так, кореляція життєвого вибору з духовними цінностями: вірою, любов'ю, милосердям, свободою – формує життєві пріоритети кожного індивіда та визначає сенс його життя. Зазначимо, що любов до ближнього, повага, відданість, то що дозволяють людині зберегти власну самість в безмежних можливостях інформаційно-комунікативних технологій сучасного світу.

Отже, сучасна молодь піддається небезпеці втрати життєвих орієнтирів у медіатоксичному просторі інформаційних технологій. Водночас, духовні цінності забезпечують індивіду можливість збереження власної ідентичності, та здатність до саморозвитку. Так, рух особистості до самовдосконалення стає запорукою формування сенсу життя конкурентоспроможної та культуротворчої людини. Водночас, духовні виміри є надбанням кожного народу та втілюються в національній ідентичності. Тож немає народу без минулого та не існує особистості без духовних цінностей.

ОКРИЛЕНА ТВОРЧІСТЮ ЗЕМЛЯКІВ - ЛІТЕРАТОРІВ

Соломко Анна, Федоренко Вікторія, учениці 11 класу опорного закладу
«Кобеляцький ліцей №1» м. Кобеляки Полтавської області
Керівник: Ярмоленко О.О., педагог-організатор ОЗ «Кобеляцький ліцей №1»,
керівник гуртка Кобеляцької райСЮТур

У Кобеляках творчі люди, автори прозових, поетичних, музичних творів об'єдналися у громадську організацію під назвою «Літератор».

Усе почалося з творчих вечорів, які взялися організувати небайдужі до мистецького слова люди. Такі вечори проходили в районному музеї літератури та мистецтва імені Олексія Кулика та районній бібліотеці майже щотижня протягом двох місяців. Саме на одному з таких вечорів виникла ідея створити Кобеляцьку районну громадську організацію «Літератор», засновниками якої стали 15 кобелячан.

Установчі збори відбулися першого лютого 2011 року у приміщенні центральної районної бібліотеки, завідувач Галина Іванівна Мосієнко, куди автори й надалі можуть приносити свої роботи з тим, щоб потім разом на засіданнях «Літератор» їх можна було обговорити і схвалити для друкування у збірнику чи в періодиці.

Очолив цю громадську організацію уродженець Кобеляк Леонід Борисович Митько – член Національної спілки журналістів України, лауреат літературно-мистецької премії Володимира Малика. Це керівник творчий, енергійний, людяний, ініціативний, ерудований, компетентний, толерантний. Леоніду Борисовичу властиві мобільність, щирість, порядність, здатність до рефлексії та емпатії, вміння оцінити інші пропозиції незалежно від особистих симпатій, а послідовність у діях – це те, що допомагає завершити розпочату справу.

Леонід Борисович написав багато цікавих, змістовних книг, сотні друкованих кореспонденцій, навчальних посібників, музичних творів. Він добре пам'ятає істину з Біблії: «Спочатку було слово». Розуміє, що слово лікує людські душі, тому навічно закохався в літературну творчість, у словесну красу рідної мови.

Леонід Борисович Митько – не лише літератор, а й композитор, створив нову систему гри на гітарі. Близько 50 пісень Леоніда Борисовича на слова поетів Полтавщини ввійшли до чотирьох збірок його пісень. Леонід Борисович очолює відразу три громадські організації – це «Літератор», «Краєзнавець», «Земляцтво».

По-справжньому мудрим керівником є той, хто без грошей і влади досягає високих особистих та колективних результатів. Громадська організація «Літератор» сприяла у виданні близько 100 поетичних, прозових, публіцистичних книг і музичних збірок. Леонід Митько організовує поїздки кобеляцьких літераторів у села нашого району, сусідні райони й області для обміну досвідом.

Як журналіст і правозахисник Леонід Митько активно працює над розв'язанням проблем, які, на жаль, ще не канули в лету, підтримує незахищені категорії громадян, виступає за виконання законів, за справедливе вирішення різноманітних питань. Йому неодноразово вручали грамоти райдержадміністрації, міської ради, почесні грамоти. Але найбільшою нагородою, як вважає він сам, для нього є повага людей.

«Кобеляцький літератор» робить життя багатьох людей цікавішим та змістовнішим. Можливо, тут якась особливе повітря, що дозволяє дихати на повні груди й спонукає до творчості. Можливо, якась особлива природа, що змалку формує потяг до літератури й мистецтва. Кобеляцька земля дала світові цілу плеяду яскравих літературних талантів: Андрій Головка, Олесь Гончар, Дмитро Ткач, Павло Загребельний... І в наші дні у Кобеляках та навколишніх селах чимало людей натхненно складають вірші, пишуть спогади, романи, повісті і навіть казки.

Певно, саме тому в Кобеляках десятий рік діє громадська організація «Літератор», яка презентує нові доробки земляків, організовує та проводить цікаві зустрічі, допомагає у виданні книг. Члени цього об'єднання – різні як за віком, так і за життєвим досвідом люди. Але їм усім притаманне захоплення літературою.

«У давнину літераторами називали не лише творців, а й збирачів та продавців літератури, бібліотекарів. Наша громадська організація об'єднує поетів, прозаїків, публіцистів, а також

літературознавців, працівників культури, творчу інтелігенцію», - говорить незмінний керівник «Літератора» Леонід Митько.

Своїм головним завданням члени «Літератора» вважають сприяння розвитку літературної творчості земляків, літературне навчання, пропаганду художнього слова. І, без сумніву, їм це цілком вдається.

«Літератор» започаткував щорічні «Касьянівські читання», щоквартальні «Краєзнавчі слухання». А літературні вечори, обговорення нових видань кобеляцьких поетів і прозаїків відбуваються ще частіше.

«Практично кожен нову книгу кобеляцьких літераторів презентуємо, запрошуємо до її обговорення, відгуків, - розповідає Леонід Митько. – Крім спілкування із земляками в нашій районній бібліотеці й музеї літератури та мистецтва, практикуємо поїздки по району та області. Побували в Козельщині, Нових Санжарах, а також м. Царичанка Дніпропетровської області. Такі зустрічі збагачують, додають сил на насаги.

Кобеляцький край – колыска цілої плеяди видатних письменників, акторів, музикантів, просвітителів. І сьогодні у нашому місті та районі живуть люди, які працюють і творять для свого краю. Деякі з них стали героями однієї із книг Леоніда Борисовича, епіграфом до якої взято слова поета-земляка Василя Безкоровайного: «Ми з тих країв, де пісня серце гріє, де мають місце ввічливість і такт. А тому з гордістю сказати нині смію: ми з Полтавщини, а вірніше – з Кобеляк».

Десятий рік існує в Кобеляках творче об'єднання «Літератор», яке очолює Леонід Борисович Митько. Своєю активністю в пропаганді художнього слова встигло здобути авторитет, робить відчутний внесок у пошук творчого життя в районі. Багато на Кобеляччині цікавих, талановитих людей, які і працею своєю, і творчістю заслуговують на повагу та варті наслідування.

ЕТНОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КРАЮ

Сорокін В'ячеслав, вихованець гуртка «Історичне краєзнавство» Будинку дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва
Керівник: Смагіна С.С., керівник гуртка «Історичне краєзнавство» Будинку дитячої та юнацької творчості Заводського району м. Миколаєва

Музеї відіграють дуже важливу роль у збагаченні культури та розвитку нашого народу. Саме в таких закладах зберігається суспільна та історико-культурна спадщина.

Музеї є скарбницями надбань нашого народу за його багатовікову історію, які сприяють формуванню історичної пам'яті, являють собою місток між минулим та сучасним.

Важливо знати неопіненну роль музеїв у віддалених куточках регіонів України. Адже, музеї приваблюють в певній мірі місцевих жителів з інтелектуальною (ознайомлення молодшого покоління) та емоційною (спогади минулого, пошук свого коріння) метою.

Історія музею в селі Галаганівка (Снігурівського району, Миколаївської області) давня та самотня.

В центрі невеличкого села стоїть хатина, в якій колись жила родина Заходяченків, нині стала народним музеєм. У 2012 році музею присвоєно статус історико-етнографічний.

В ньому представлено багато цікавих експозицій, у кожній пам'ятки - своя історія та біографія. Окрім того, місцевий музей став справжнім центром дозвілля не лише для дітлахів, але й для представників старшого покоління. Відвідувачі можуть самостійно переконатися, що зібрані речі давнини є справжніми оберегами національної самотності нашого краю.

Музей без перебільшення має душу, яку в нього вклали мешканці села, він дійсно живий. У ньому збираються покоління односельців: тут кожен житель Галаганівки знайде собі заняття до душі та точно не буде нудувати.

У невеличких приміщеннях музеїв на громадських засадах завжди особлива атмосфера. Люди, які опікуються ними, з особливою любов'ю, наче про рідних дітей, розповідають про підопічні експонати, як їх зносили з усього села чи навіть із сусідніх.

В експозиції музею відображено історію села від сивої давнини до сьогоднішнього дня. Музей оформлено дбайливо та з любов'ю.

Історико- етнографічний музей в с. Галаганівка – це ковток свіжого повітря, який кричить українцям: «Ось ваша історія, бережіть її, бо в ній ваша сила!».

«БЛАГОСЛОВЕННІ ВИ, СЛІДИ МАНДРІВНИКА СКОВОРОДИ!»

Сорочан Сергій, учень 7-А класу, член шкільного наукового товариства «Я – У всеСВІТІ»
» Комунального закладу «Полтавська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 20
імені Бориса Сергія Полтавської міської ради полтавської області»
Керівник: Сорочан Я.С., учитель зарубіжної літератури

Одна фотографія із сімейного альбому, на якій моя бабуся біля меморіальної дошки Г. Сковороди у Братиславі, змусила мене замислитись: а в яких країнах, крім Словаччини, іще був наш видатний земляк?

Григорій Савич Сковорода, видатний український мислитель, був геніальною постаттю епохи Просвітництва.

У 12 років йде Григорій у науку – Києво-Могилянську Академію. Вивчав піітику, риторичу, богослов'я, стародавні мови, математику й малювання. А у жовтні 1742 року Г. Сковорода вступає до придворної хорової капели в Санкт-Петербурзі. Він виборов цю поїздку на конкурсі співаків, що проходив у гетьманській столиці Глухові на виконання Указу генеральної військової канцелярії про проведення набору співаків до придворного хору. Голос молодого полтавського хлопця став перепусткою у придворний хор, який вважався одним із кращих колективів Європи. Співаками опікувалася сама цариця Єлизавета Петрівна. Хористи знаходилися на повному державному утриманні царського двору. Багаторічна служба в капелі за часів Єлизавети винагороджувалась чинами і пенсіями. У 1744 році з невідомих причин (можливо втрата голосу) Григорій Сковорода полишає придворну капелу («отпущен со службы с почетом и чином») і повертається в Київ, в академію, продовжувати навчання.

Із 1745 по 1753 рік успішний вихованець Київської академії перебуває в Угорщині в складі Токайської комісії під керівництвом генерал-майора Вишневського. За кордоном ця комісія займалась організацією постачання до царського двору знаменитих угорських вин. В угорському місті Токаї є меморіальна дошка з написом: «У моїй любій Гунгарії... На цьому місці стояла православна дерев'яна церква, в якій у 1745 – 1753рр. був півчим і звідси вирушав у мандрівки по Угорщині та інших країнах Європи великий український просвітитель-гуманіст, філософ і поет Григорій Сковорода (3 грудня 1722 - 22 листопада 1794)».

В Токайській долині «царська комісія» облаштувалася всерйоз і надовго (існувала вона більше 50 років – до 1798 року). Задуми і плани імператриці Єлизавети були великими і жорсткими. «Стараться... в добрых местах венгерской земли, - пишет царица генерал-майору Вишневскому в своём именном указе,- где родится наилучшее венгерское вино, откупать сады виноградные, в которых бы можно сделать вина до пятьсот анталов каждой осени. И для работы в тех садах, и собирания винограда, и делания вина имеют из венгерского народа мастеров и работников наёмных, в чём велеть обучаться и нашим людям, посланным с вами».

Царський наказ неухильно виконувався. Робота кипіла з ранку до вечора. Перш за все треба було закупити молоде вино кращих сортів для закладки на витримку. Не помилитися при закупівлі вин урожаїв попередніх років і встигнути переправити їх в бочках через Польщу, а далі по морю в Петербург. Розмістити новоприбувших в теплі і затишку на зиму та й закріпити їх для начання за угорськими майстрами виноградних справ. Щоб додати життя у своїй православній церкві, набожний Федір Степанович взяв для цього з собою із Переяслава священника і дяка. А іще за рекомендацією перфекта Києво-Могилянської академії М.Козачинського – спудея Григорія Сковороду, адже той добре знає німецьку, грецьку, гебрійську мови, володіє латинню та й з правилами етикету обізнаний

В усіх цих невідкладних справах Григорій Сковорода був незамінним помічником. Особливо під час поїздок сановного Федора Степановича до Будапешту для вирішення з чиновниками питань оренди та транспортування, а також в австро-угорську столицю Відень, на зустрічі з таємним радником і чрезвычайним послом цариці Ланчинським, якому було наказано передавати генерал-майору Вешневському достатню кількість червінців, аби той міг справно виконувати головний пункт царського указу: «а вам повелеваем покупать самые лучшие вина...»

З початком навчального семестру Сковорода відчув, як йому не вистачає в Токаї щоденних занять у Могилянці, лекцій професорів, запальних диспутів в конгрегаційній залі. І «вічний студент» подумує про відвідування міст поблизу Токаю, де є університети та академії, де читають лекції вчені, імена яких він знав іще з Києва.

Перший піший маршрут філософа проліг через міста Шарошпатак, що поблизу від Токаю, куди можна було дійти за пів дня по виноградній токайській долині, уздовж ріки Бодрог. Григорій Сковорода знав, що шукав в Шарошпатаці, як його називали - «Афіни на березі Бодрога». В місті діяв знаменитий реформаторський колегіум, викладання в якому велося на латині. Колегіум славився багатою бібліотекою, де були праці Яна Амоса Коменського, якими надзвичайно цікавився Сковорода. Про те, що філософ добре знав праці Я.А.Коменського, свідчить його власний твір «Алфавіт, чи Буквар світу», прикрашений малюнками – ілюстраціями самого автора.

Але лекцій і бібліотек Шарошпатацького колегіуму виявилось мало, щоб задовольнити жагу знань.

Куди далі? Доброзичливі, добрі люди - словаки, українці – привабили на словацьку землю. І мова, наближена до української. То ж до Прешпорка, нинішня Братислава. Але по шляху до Братислави не обійти місто, назву якого вимовити непросто, тому що випала з першого складу голосна літера, - Трнава. Про перебування Сковороди в Трnavі розказав письменник Леонід Мосендз в оповіданні «Мінерва», опублікованому в 30-ті роки минулого століття в «Братиславському віснику».

В Трнавському університеті вчені мужі прийняли Сковороду як рівного, тому що з перших хвилин розмови - знайомства побачили в мові Сковороди і знання, і ерудицію, і витонченість. Запамятала надовго українського філософа-ученого і Трнава: у 1985 році «Трнавський календар» розповів про Сковороду вже як про православного філософа - просвітника, відвідавшому у молоді роки університетську Трнаву. Також у календарі надрукували кілька віршів Сковороди із «Саду пісень».

Мандруємо далі... Заходимо через похмурі сірі Михальські ворота у місто, яке своїми приземистими будівлями так нагадує київський Поділ, через які входив у передмістя Братислави студент Києво-Могилянської академії Григорій Сковорода. По дорозі зліва - велика будівля з масивними чорними дверима в білу полосуку із залізною щеколдою. Це споруда Academia Istropoliatna, перша вища школа в Словаччині і Академія задунайських країн, заснована в 1465 році Матеєм Карвіним. Сторіччями збиралася унікальна бібліотека академії.

Меморіальна дошка, присвячена Г. Сковороді, відкрита на цьому ж будинку у Братиславі по вул. Панській, 26 (будинку вищої школи Словаччини), дверей якої допитливий український юнак не міг оминати.

Більшість учених схиляються до думки, що під час життя в Токаї та в пошуках нових знань Сковорода відвідує також Відень, Будапешт та інші міста Європи (можливо, Прагу, Венецію, Флоренцію). За свідченням французького великого універсального словника П'єра Ляруса, Сковорода кілька років вивчав німецьку мову в Галлі (Австрія).

Ми іще не знаємо всіх «європейських адрес» мандрівника за знаннями Григорія Сковороди, але чітко зрозуміло, що п'ятирічна закордонна подорож відіграла велику роль у формуванні Сковороди як ученого європейського рівня, як філософа нової, вільної думки, як літератора, музиканта і художника.

Можна сказати, що Сковорода перший орієнтував Україну на Захід.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волосков В. Подорож Полтавщиною з монетою в руці. – Полтава: «Оріяна», 2008.
2. Довідник з історії України. – К.: Генеза, 2002
3. Ларіонов П. Із мандрів шляхами Сковороди. – Газета «Урядовий кур'єр», 23 жовтня 2012
4. Стадник В. Садівник щастя. – «Криниця», 2012

ГУМАНІСТИЧНІ ІДЕЇ Г. С. СКОВОРОДИ

Сосновик Єлизавета, Чужданова Вікторія, учениці 8-А класу

КЗ «Козачолопанський ліцей».

Керівник: Квітковський В.І. вчитель історії

Мислитель, поет і педагог Григорій Савич Сковорода – чи найпомітніший з усіх українських духовних діячів XVIII ст. – лишив глибокий слід в історії духовного розвитку народу.

Світогляд Г. С. Сковороди сформувався під впливом європейських просвітницьких ідей, античної філософії та української народнопоетичної творчості, що, природно, й визначило характер його філософії. Слід як найуважніше врахувати і ту обставину, що Сковорода жив і творив у період загострення кріпосницького гніту, повстань Пугачова і Гайдамаччини, що не могло не відбитися певним чином і на його гуманістичних та етичних переконаннях.

Як філософ Г. С. Сковорода стояв у цілому на позиціях пантеїзму. На його думку, бог існує як «внутрішнє начало речей», «першопричина» всього суцього. Філософ виступає проти буквалістського розуміння сприйняття біблійних чудес, оскільки вони суперечать природній закономірності розвитку світу і людини. Він створює теорію «трьох світів»: макрокосмосу (що складається з багатьох малих світів), мікрокосмосу (світ людини) і символічного (біблійного) світу. Логічним продовженням «трьох світів» є «дві натури» - видима й невидима. Перша – лише тінь вічного «древа життя», його тлінна оболонка, в той час як невидима натура являє собою дух, тобто животворну основу вічно змінної природи у розвитку.

Складні відносини були у Г. С. Сковороди і з офіційною релігією. Виступаючи з критикою біблійних міфів, філософ водночас намагався розкрити символічний зміст багатьох біблійних притч, зробити їх «земними і людськими», що, звичайно, було поступкою теології, бо, хоч би як там було, очищення «святого письма» - це і його захист, хоча, загальновідомо, що Г. С. Сковорода був рішучим противником православної церкви, зневажливо ставився до «білого духовенства» та рішуче відмовився від запропонованого йому церковного сану.

Головним у світогляді Григорія Сковороди, його стрижнем була концепція людини, з провідною ідеєю гармонійного розвитку особистості. Помітне місце в цій антропологічній концепції належало символі «петры» (каменю) як духовному центрові недосконалої, відкритої різноманітним зовнішнім впливам душі, яка, в кінцевому підсумку, повинна знайти себе саму.

Для нього передусім найважливішими є принципи здійснення правової і моральної свободи, яку він цінує понад усі блага і якій співає урочистий гімн.

Г. С. Сковорода був видатним філософом-гуманістом. Його творчість, починаючи з циклу «Сад божественних пісень» і кінчаючи останніми філософськими трактатами й листами, пройнята ідеєю людської рівності, любов'ю до «людей праці», тих, хто «в поті чола» заробляє свій хліб насущний, полум'яним патріотизмом. Він прославляв особу Б. Хмельницького, називав його батьком вільності, народним героєм.

Високі моральні якості людини, за Сковородою, це передусім результат істинного знання, це добрі вчинки людей. А добрі вчинки – в мудрості, бо й сама мудрість є джерелом всіх добродієностей. Головний зміст соціально-етичного ідеалу людини у Г. С. Сковороди виразно протистояв нормам релігійним та світським нормам, які існували в його час. Г. С. Сковорода, хай і в абстрактній формі, ставить корінне для людини питання: "як і де жити в цьому несправедливому, світі?"

У філософії Сковороди людина своїм буттям і своїм ставленням до світу являє собою частину природи, її «мікрокосмос». І все ж, незважаючи на свою «божественну» натуру, людина не лишається незмінною. На думку філософа, добро, мудрість, сердечна щирість, а отже – і щастя не існують у готовому вигляді, а виробляються людиною в процесі життя, насамперед трудової діяльності. Мудрість – якість не вроджена, передусім це – життєвий досвід, який освітлює шлях людини.

Головним у житті людини вважав Г.С. Сковорода принцип в діяльності за покликанням. Природжена схильність людей до тих чи інших занять найбільше допоможе їм розвинути індивідуальні якості лише тоді, коли люди займатимуться своєю улюбленою справою, отже, творчо працюватимуть.

До сьогодні творчість Григорія Савича Сковороди, його морально-естетичні ідеали багато в чому не втратили своєї життєвої сили. Ім'я філософа і поета-гуманіста, який так рішуче зміг сказати «Ні!» існуючому тоді правопорядкові і протиставити йому своє розуміння добра і справедливості, не забута в наші дні.

Г. С. Сковорода застерігає нові покоління людей від можливих трагічних наслідків для майбутнього людства, якщо воно знехтує елементарними, виробленими протягом багатьох сторіч і відповідними людській природі моральними нормами співжиття, пробуджує в людей тверду впевненість у неминучості перемоги добра над злом.

ДЯДЮХ ПАВЛО СТЕПАНОВИЧ – ПОЧЕСНИЙ ГРОМАДЯНИН СЕЛИЩА РОГАНЬ

Стаднік Анастасія, вихованка КЗ «Харківська обласна станція юних туристів»,
учениця 8 класу Роганської гімназії Роганської селищної ради Харківської області, Україна
Керівник: Пушкар Ірина Іванівна, керівник гуртків, методист
КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Потопає в квітах подвір'я Роганської триповерхової школи-красуні. Рівними рядами вишикувалися учні, зібралися на свято першого дзвоника схвильовані вчителі, батьки, представники місцевої влади... Усе так само, як і в ті далекі роки, коли протягом 28 років, відкривав свято першого дзвоника директор Дядюх Павло Степанович...

Народився Павло Степанович 28 грудня 1920 року в селі Білики Кобеляцького району на Полтавщині. Часто згадував Павло Степанович і босоноге дитинство на Полтавщині, і страшні роки голодомору. У 1938 році, після закінчення Білицької середньої школи, допитливий юнак вступив на історичний факультет Харківського державного університету, бо мріяв про професію педагога. Та війна перекреслила плани, і в липні 1941-го Велико-Багачанським райвійськкоматом Павла Степановича було призвано до лав Червоної Армії. Він надягнув солдатську шинель, з якою не розлучався 4 роки. Пізнав гіркоту відступу, бачив спалені і зруйновані міста і села, поклявся помститися ворогу.

Не раз учорашній студент ризикував життям, але особливо запам'яталася битва за Дніпро восени 1943-го. Між боями Павло Степанович, який добре знав німецьку мову, відрядили до бойової обслуги радіоокопної установки (РОУ) при політвідділі 73-ї гвардійської сталінградської стрілецької дивізії.

- Наша команда складалася з 3-х чоловік: начальника старшого сержанта Гусєва, рядового Ляша і мене, — згадував ветеран. — На той час це був новий вид діяльності на фронті: під прикриттям ночі ми просто на передовій, а часом і на нейтральній смузі, вели антифашистську пропаганду.

Агітувати доводилося під ворожим обстрілом, що вимагало чітких і злагоджених дій, від яких залежало життя.

- На Дністровському плацдармі, біля села Гура Билукуй, під час радіопередачі ворог зосередив на нас шалений вогонь, — продовжував згадувати фронтовик. — Знищив РОУ, думали, що й ми не вціліємо. Але гітлерівці кинулися в атаку, довелося їх «агітувати» з допомогою гранат і автоматів. На щастя, на допомогу прийшла піхота. Саме за участь у цих боях П.С. Дядюх нагороджений медаллю «За відвагу».

Разом з ушлявленою 73 Гвардійською стрілецькою Сталінградсько-Дунайською Червонознаменною дивізією воїн визволяв міста і села Молдавії, Румунії, Угорщини. За мужність у боях при визволенні Белграда Павла Степановича відзначено орденом Червоної Зірки.

Але останньою, самою пам'ятною передачею, яку згадував ветеран, було повідомлення 8 травня 1945 року про беззастережну капітуляцію Німеччини. Закінчив війну Павло Степанович у званні гвардії-капітана.

Демобілізувавшись, фронтовик повернувся на навчання до університету, який закінчив у 1948-ому.

У 1952 році Павло Степанович очолив педколектив Роганської середньої школи № 1. Школа була тісною, темною, класи переповненими, заняття велися у 2 зміни. Павло Степанович згадував: «Поряд з керівництвом навчально-виховним процесом, я поставив перед собою мету –

домогтися будівництва нової типової середньої школи. У 1963 році, під виглядом члена батьківського комітету Роганської середньої школи № 1 я приїхав в Київ (про це ніхто не знав, навіть дружина) і домігся через держплан України, щоб у 1965 році була збудована типова середня школа на 960 учнівських місць, яка була збудована першою в Харківському районі». Після створення навчальної бази директор разом із своїм заступником Тимофієм Омеляновичем Пономаренком і педколективом беруться за здійснення прогресивної ідеї — переходу на кабінетну систему навчання, їм це вдалося першими у районі, і своїм досвідом учителі щедро ділилися на нарадах, семінарах, відкритих уроках. Роганські школярі ставали призерами олімпіад, конкурсів, спортивних змагань, оглядів художньої самодіяльності. Особливих успіхів домогалися юні умільці під керівництвом викладача трудового навчання П. Рябоконея, якому пізніше було присвоєно звання заслуженого учителя України. Майстерня ж довгі роки вважалася кращою в районі.

«Кращі роки мого життя, наголошував директор, віддано Рогані, де я з 1952 по 1980 рік працював учителем історії і директором Роганської середньої школи № 1». Багато часу за 28 років роботи директором, займала адміністративна робота, але творчій процес ні чим не можна зупинити.

Наприкінці шістдесятих - початку сімдесятих років ХХ ст. видавництво "Радянська енциклопедія" випустило 26 томів енциклопедії «Історії міст і сіл УРСР». Це перша фундаментальна історична праця, кожний том якої висвітлював історію населених пунктів окремих областей України, а їх на той час налічувалося майже 40 тисяч. У далекому 1967 році Павло Степанович працював у державному обласному архіві і для тому про Харківську область написав статтю про історію Рогані. Саме ним було встановлено, що перша письмова згадка про Рогань відноситься до 1736 року.

Вийшовши на пенсію, колишній фронтовик не припинив активної діяльності: брав участь у громадському житті селища Кулиничі, 12 років очолював селищну організацію ветеранів війни і праці, вів військово-патріотичну роботу серед молоді. До останніх днів життя поривав зв'язків і зі школою, педколектив якої оточив його всебічною увагою, запрошував у гості.

У 1996 році «за значний особистий внесок в розвиток селища Рогань» роганці і селищна рада, високо оцінивши педагогічну і громадську діяльність Павла Степановича Дядюха, присвоївши йому звання «Почесний громадянин Рогані».

РІЧКА ТУРУШКА ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕНЬ І ГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ

Степанов Михайло, учень 10-Б класу КЗ «Валківський ліцей імені Олександра Масельського Валківської районної ради Харківської області»
Керівник Вовк В.Ф., учитель географії

Кінець ХХ – початок ХХІ століть – це епоха глобалізованого світу. Тому закономірним стала поява і загострення проблем, які набули глобального характеру. Однією з найважливіших з них є сировинна, яка полягає у загрозі вичерпання природних ресурсів чи погіршенні їх якості. Вона стосується як вичерпних (мінеральних) природних ресурсів, так і відновних – водних, земельних, біологічних. При цьому використання зазначених ресурсів тісно пов'язане з виникненням і загостренням ще однієї глобальної проблеми – екологічної.

Як наслідок, перед людством постало завдання раціоналізації і комплексності використання відновних природних ресурсів, у тому числі і водних. Проте його розв'язання неможливе без детального вивчення гідрологічних об'єктів суходолу. Хоча запаси поверхневих вод помітно менші за запаси підземних, проте здебільшого саме вони використовуються найбільш інтенсивно. Особливо це стосується вод річок. Питання їх раціонального використання стає дедалі актуальнішим, особливо з урахуванням кліматичних змін початку ХХІ століття, які обумовлюють зменшення водності річок і струмків та суттєві зміни їх режиму.

Водна проблема у нашій країні проявляється і інакше. За 1990 – 2020 роки, згідно даних Національної екологічної ради, на території України повністю зникли чи перетворились у болота приблизно 10 000 малих річок і струмків. Тому зростає потреба детальнішого дослідження подібних гідрологічних об'єктів суходолу, особливо з урахуванням того, що рівень вивченості їх

і раніше був недостатнім (на більшості з них ніколи не було навіть водних постів). До того ж, саме вони через невелику водність найбільше потерпають від кліматичних змін та господарської діяльності людини.

Однією з таких малих річок є річка Турушка, яка протікає по території Валківської ОТГ Богодухівського району Харківської області. Незважаючи на невелику довжину, вона інтенсивно використовується: на ній споруджений великий став, який є частиною досить значної рекреаційної зони. Але при цьому сама річка ніколи глибоко не досліджувалась.

Перша така спроба була здійснена учнями Валківського ліцею у 2019 – 2020 рр. Дослідження включали:

1. Вивчення і опис сучасних особливостей рельєфу і клімату району знаходження чинної річки, визначення їх вплив на неї.
2. Дослідження і опис долини Турушки, її складових частин, а також річкової системи і басейну.
3. Визначення сучасних гідрологічних особливостей річки.
4. Виявлення напрямків господарського використання Турушки на початку ХХІ століття, їх вплив на неї.

Чинна робота є складовою частиною досліджень, які здійснюються протягом кількох років учнями Валківського ліцею імені Олександра Масельського у басейні Мжі у межах колишнього Валківського району.

У процесі досліджень використовувались як вторинні (робота з літературними джерелами географічної інформації, картами, космічними знімками), так і первинні методи досліджень (роботи на місцевості, здійснені особисто автором). При цьому було уточнено наявну інформацію про Турушку та її долину, зокрема про розташування річки, місце її витoku, довжину, площу басейну, характер русла і донних відкладів, сучасне господарське використання.

Абсолютно новими є дані про прозорість води, її кислотність, наявність у ній розчиненого кисню.

Робота мала практичне спрямування. Отримані наукові дані передані у рамках конкурсу «Сіверський Донець - очима молоді» для подальшого використання до Сіверсько-Донецького басейнового управління водними ресурсами.

«ЧЕЧЕЛІЇВКА: ІСТОРІЯ І РЕАЛІЇ СТОРІЧНОЇ ДАВНИНИ»

Стеценко Влада, учениця 8 класу, Чечеліївської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів,
КЗ «Кіровоградський обласний центр туризму краєзнавства та екскурсій учнівської молоді»
Керівник: Філіпенко Інна Валеріївна

*Роби те, до чого народжений, будь
справедливий і миролюбний громадянин, і
досить із тебе.*

Г. Сковорода.

Історична спадщина Кіровоградщини є багатою, а люди, які її творили – наші предки. Події з минулого, які вплинули на теперішнє, повинні бути висвітленими. В Чечеліївській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів під керівництвом заступника директора школи з виховної роботи Філіпенко Інни Валеріївни працює історико-краєзнавчий гурток, членом якого є я.

В якості об'єкта для дослідження мною було обрано історичну подію в рамках комунізації Чечеліївки та сусідніх сіл Олександрівка і Малинівка, яка була причиною появи прізвиська «штилі». Це слово я чула від жителів сусідніх сіл з дитинства. І коли мені більш детально про його походження розповіли вдома, я поділилася цим з керівником краєзнавчого гуртка.

Для написання роботи мною були зібрані свідчення родичів очевидців, архівні матеріали та опрацьовано історичну літературу для відображення якнайціліснішої картини розвитку подій.

Із зібраних відомостей можна зробити висновок, що історично чечеліївці – вільні люди, які були дуже прив'язані до земельного ремесла, тому не дивно, що в 1920-1921 роках вони так відчайдушно захищали своє майно і не хотіли впускати більшовиків на свою територію.

В період 1918-1920 років на території сучасної України влада переходила з одних рук в інші. Спочатку гетьман Скоропадський оголосив Українську державу з політичним режимом

гетьманату. Це призвело до відміни соціалізації землі, тобто переходу землі у власність держави, чого селяни не хотіли.

Тому, коли в 1920 році радянський воєначальник Будьонний Семен Михайлович вів Першу кінну армію через територію нашого села, чечеліївці чинили опір. Наміри Будьонного були невідомі, зі слів родичів очевидців, селяни припустили, що це агресивні червоні війська прийшли відбирати у них землю. Тому вони діяли рішуче: вкопали борони та деякий інший господарський реманент для того, щоб коні поранили копита. Але мої відважні односельчани цим не обмежились: вони зібрались з вилами та сапами чинити опір.

Історію про чечеліївських штилів до сих пір передають із уст в уста. Дивовижно, минуло століття, а народне прізвисько збереглося. Після того, як я провела дослідження, збрала інформацію, мені хочеться, щоб про цю сторінку життя мого села дізналось якомога більше людей. Як невелике село на Кіровоградщині відважно чинило опір вилами і боронами озброєним солдатам на конях.

Я пишаюсь тим, що також «штильщиця». Для мене це значить бути наполегливою, стояти на своєму і любити землю, на якій народилася. Бо якби такими не були мої прадіди, можливо, і не було б ні Чечеліївки, ні мене. Вони творили майбутнє, яке стало нашим теперішнім. Тому ми, нащадки, маємо обов'язок нести історичну спадщину в своїх головах та серцях і передати її наступним поколінням.

Тепер історія про Чечеліївку, яка гордо оберігала свою святу землю від Першої кінної армії Будьонного, сформульована, хронологічно структурована та записана на папері. Це - документ, в якому є свідчення нинішніх односельців і тих, які вже померли, зібрано і систематизовано матеріали періодичних і енциклопедичних видань. Для мене честь бути саме тією людиною, яка безпосередньо причетна до увіковічування цієї сторінки з минулого. Бо, як писав видатний Г. Сковорода: «Не той дурний, хто не знає... але той, хто знати не хоче».

ПОДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ НА ЛУБЕНЩИНІ – ПОГЛЯД ОЧЕВИДЦЯ

Ступка Вікторія, Слєпцов Сергій – вихованці гуртка «Спортивний туризм» ДЮКСОТ «Валтекс», учні загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 Лубенської міської ради Полтавської області
Керівник: Полонський Микола Миколайович, керівник гуртка «Спортивний туризм»

Вивчення і правильна оцінка історичних подій більш ніж столітньої давності є актуальною і в наш час. Але доступна література дає лише загальний стислий огляд подій досліджуваного періоду, часто ще зі слідами радянських оцінок.

Спробуємо розібратися з подіями Української революції в Лубнах за спогадами Івана Михайловича Маньковського (25.04.1899 – 15.04.1989). Він народився у Лубнах в сім'ї столяра та прачки. Закінчив церковно-приходську школу, 4-х класне міське училище, курси телеграфістів. У 1917-20 рр. перебував у Лубнах, у 1920-22 рр. служив в інженерних військах Червоної Армії. У 1927-28 рр. навчався на рабфаці будівельного інституту в Харкові. З 1936 року працював на заводі «Комунар». 12 вересня 1941, за добу до захоплення міста німцями евакуювався з заводом до Оренбурзької області. Після повернення в Лубни у 1944 році працював на заводі до виходу на пенсію.

Залишив зошит спогадів «**Моя, або вірніше наша, родословна**». Рукопис з понад 200 сторінок охоплює все життя автора, містить дослідження родоводу, ілюстрований родинними фото, вирізками з газет та малюнками автора. Нас цікавить опис подій, що відбувалися в Лубнах у період Української революції.

1917 рік приніс революційні зміни. За словами І.Маньковського «*робота зникла, зате була «слобода» хоч без штанів бігай*»[1, ст. 138].

За межами Лубен вирувала політична боротьба. Навесні 1917 року в Полтаві виникла Українська військова громада. У Лубнах «*пишно отсвяткували перше травня. Участь брали з червоними прапорами ес-ери, ес-деки, Бунд, РУП. Самостійники з жовто-голубими прапорами, сіоністи з біло-голубими. Мітинги, тисячі промов, музика: марсельєза, інтернаціонал, Варшав'янка*»...[1, ст. 139]. Не згадуються лише українські пісні...

25 червня на Соборній площі в Лубнах коаліційна рада українських організацій провела мітинг з нагоди оголошення І Універсалу Центральної Ради. Були присутні представники різних партій і рухів зі знаменами і транспарантами. Мітингова епопея здавалося не припинялася: *«за революцію, за війну, «Геть війну», за Родзянка і «Геть Родзянка» і навіть антисемітські. В червні була перша демонстрація більшовиків. Невелика група солдат з червоним транспарантом з написом: «Товарищі Россія погібаєт». Що вони хотіли мабуть і самі не знали. Але с тих пір заговорили про більшовиків»*[1, ст. 140].

Про першу поява більшовиків: *«...у січні прибув бронепотяг Муравйова, зробивши два постріли по місту. Сталося це 12 січня 1918 р. Більшовики розпустили міську та земську управи, а вільне козацтво ще раніше розбіглося і особливо нічого не відбувалося. По місту розгулювали більшовики, а на телеграфі прийняли четвертий Універсал Центральної Ради, видрукували і розвішали по городу. І радянська влада і самостійна поки що жили мирно»*[1, ст. 143]. Отже у Лубнах, на відміну від Полтави та Кременчука більшовики вели себе стриманіше. Але далі з'явилися кримінальні елементи і почалися грабунки.

Згадано і ще про одну подію – *«...за грабунки розстріляли двох солдат, а потім комусь прийшло в голову похоронити з військовими почестями»*[1, ст. 144]. Більшовицький театр абсурду розпочинався.

На початку березня почався наступ гайдамаків при підтримці німецьких військ. Спочатку їх зустріли з радістю, до полку імені Костя Гордієнка навіть записалося 123 добровольці[2, ст. 4]. Але проти Центральної Ради виступила і УДХП, що об'єднувала заможних селян. Відносини з місцевим населенням у гайдамаків не склалися: контрибуції, побої, погрози розстрілом і розстріли.

До липня *«життя налагодилося»*[3, ст. 104], але почався наступ військ Денікіна. За даними І.Маньковського з 14 по 19 серпня 1919 року точилися бої за місто. Денікінці протрималися чотири місяці і 14 грудня з боку Лохвиці до Лубен зайшли червоні війська.

Івана Маньковського в кінці весни мобілізували до армії. Як телеграфіст потрапив до інженерних військ – відновлював дороги, мости, станції. Записи, що стосуються міста Лубни він поновлює з 1922 року, але це вже інша історія...

Оцінюючи перебіг подій столітньої давнини на Лубенщині, можемо констатувати, що чи не головною причиною поразки Української революції (з великої їх кількості, що вже досконало визначені істориками) було невдоволення селянства, а воно складало переважну більшість населення, нерішучістю соціально-економічної політики Центральної Ради та, в подальшому, антинародною земельною політикою Уряду гетьмана Павла Скоропадського. Цим вдало користалися російські більшовики.

Діячі-соціалісти Центральної Ради вірили, що історію, за Марксом, творять маси. Однак лідерів, які могли повести ці маси за собою було обмаль, а якщо і траплялися тверезі фахівці, то їхній вплив не був вирішальний. Українська «еліта» була відірвана від народних мас, витала серед академічного пилу, а справжні патріоти, як, наприклад, Микола Міхновський відсувалися на дальній план.

Україна як самостійна держава не відбулася, але сьогодні, аналізуючи помилки минулого, ми повинні будувати нову, успішну Україну!

Списки джерел та використаної літератури.

1. І.Маньковський. Моя, або вірніше наша, родословна. Рукопис, 212 с. приватний архів С.В.Швецова.

2. Спогади Г.І.Юфіта про старі Лубни (переважно 20-х років ХХ ст.). рукописний текст. 7 арк. // Архівний відділ виконкому Лубенської міськради. Опис 3. Колекція документів з історії м. Лубен, зібрана краєзнавцем Ванцаком Б.С.

3. Сергій Тимофєєв. Спогади провінційного хірурга. Частина I, II. – Лубни: Інтер-парк, 2016. – 346, 256 с.

СЕНС ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Сусідко Дарина, учениця КЗ «Люботинська спеціалізована мистецька школа-інтернат «Дивосвіт» Харківської обласної ради
Керівник: Бойко К.В. вчитель географії

Життя – це найцінніше, що може мати людина. Воно дається лише раз, і назавжди. Тож, цей дар потрібно використати з розумом, адже другої спроби не буде.

Люди споконвіку задумувалися над сенсом життя. На мою думку, це можна зрівняти з Вавилонською вежею. Суспільство поділилось на групи, і одні вбачали сенс життя в релігії, інші – в коханні, а ще хтось – у самовдосконаленні. Спостерігаючи за цією війною, задаєшся питанням – а чи є сенс життя взагалі? Чи може, його придумали люди, щоб осмислити своє існування? На жаль, однозначних відповідей на ці питання немає. Щоб знайти їх, не достатньо просканувати весь інтернет. Треба задати питання самому собі, і у кожної людини своє унікальне бачення, що криється у серці.

Я думаю, що моральні цінності сучасної молоді та старшого покоління суцільно відрізняються. Так, у складні дев'яності, цілком було просто вижити. Зараз же, юнацтво має можливість розвиватися, самовдосконалюватися.

Недавно я прочитала роботу Наталії Момонт під назвою «СЕНС ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ». Якщо чесно, я повністю не згодна з її думками. Щоб все зрозуміти, достатньо переглянути декілька цитат: «Молодь не цікавиться, не запитує, не шукає, не займається.»; «Тотальна алкоголізація, наркотизація, дибілізація – це три основних характеристики сучасної української молоді.»; «Значна частина молоді втратила позитивні життєві орієнтири, можливість реалізації життєвих планів та прагнень.» Спираючись на власний досвід, я можу сказати, що нинішні підлітки вийшли на новий рівень мислення, вони прагнуть досягти цілей, і кожен день дізнаються щось нове. Так, книжки потроху втрачають актуальність, але інтернет – новий спосіб передання та отримання інформації. На мою думку, авторка так вважає, бо не спілкувалася з молоддю, а тільки дивилася на стереотипи. Дорослі люди часто думають, що усі проблеми через інтернет, інтернет – зло. Але це не так.

У 21 столітті, думаю, не є секретом, що у дітей та підлітків є доступ до інтернету. Я, як не дивно, не виключення. Спілкуючись з іншою молоддю через соціальні сіті, я дійшла висновку, що в наш час підлітки доволі рано замислюються на серйозні теми. Наприклад, чому у суспільстві вважається неприйнятним одностатева любов, або поняття фемінізму. І так, молодь доходить до висновку, що всі люди між собою рівні, що відрізнитися від інших – нормально. Я вважаю, що коли ці самі підлітки стануть дорослими людьми, світ зміниться. Зникнуть гендерні стереотипи, по типу «жінка повинна сидіти на кухні, а чоловік захищати рідний край», або «косметика та плаття – для дівчат, хлопці не повинні так виглядати». Всі орієнтації будуть нормальними, і ніхто не буде принижувати людину за «нетрадиційну» любов. Світ зміниться на краще, і це прекрасно.

Отож, повернемося до першого питання – сенс життя сучасної молоді. Може, робити світ краще? Досягнути відсутності війн? Чи може засадити планету деревами? А я скажу так – неможливо це визначити. Не може сенс існування збігатися у мільйонів людей. Як уже було сказано вище, у кожного своє бачення, свій сенс, що криється десь далеко в душі.

НАРОДНА ФІЛОСОФСЬКА КОНЦЕПЦІЯ «САД-ВИНОГРАД» В СУЧАСНОМУ ЖИТТІ

Твердовський Іван, студент I курсу

Миколаївського державного коледжу економіки та харчових Технологій м. Миколаїв
Керівник: Судченко Аліса Вікторівна вчитель історії вищої категорії
Миколаївського державного коледжу економіки та харчових технологій

З точки зору культурології виноробство – це спосіб життя, який містить не тільки технологічну складову, але й тісно переплетений з фольклором, народним мистецтвом, обрядовістю і ментальністю народу. В українських піснях і у витворах народного мистецтва є численні посилання на виноград і вино, які є не тільки мистецькими символами, а й

компонентами багатьох обрядів. Слова Максима Рильського: «Як парость виноградної лози, плекайте мову...» надають винограду сакрального значення.

Як свідчать словники, традиційним вважається явище, яке ґрунтується на традиції й закріплено нею. Такою традицією й стало народне виноробство, яке передавалося від батька до сина ще з давніх часів. Тому ми поставили собі за мету дослідити давні виноробні традиції селян Миколаївщини, та шляхом соціологічного опитування з'ясувати ставлення сучасного населення до винних виробів. Для цього ми здійснили експедицію селами Кінбурнського півострова, зустрілись зі старожилами, нащадками майстрів-виноробів, записали старовинні рецепти виготовлення вина. Ми встановили, що його виготовляли майже у кожній хаті, але не більше 20-30 літрів лише для власного споживання на свята, проте такого явища, як алкоголізм, зафіксовано не було. Під час експедиції на Кінбурн ми записали правила, яких повинні були дотримуватися всі, хто був учасником застілля: «Не вмійш пити – не пий!», «Випив – будь людиною», «Випив – до баркасу не підходь!». «Випив – за кермо не сідай!». Найстарішим вином Миколаївщини вважається вино часів античної Ольвії. Греки залишили нам немало цікавих мудрих висловлювань та побажань щодо культури споживання вина, бо справедливо вважали, що людина повинна раціонально проводити своє дозвілля. Стародавні греки пили вино розбавляючи різними пропорціями води. Частіше 1:3. Пити нерозбавлене вино вважалось згубним та принизливим. Вважали, що то варварський, скіфський звичай. Тому й намагались пити стримано, щоб повертатися додому без сторонньої допомоги. Споживання вина супроводжувалося тостами, забавами, музикою та співами. Стародавні греки залишили для нас свої заповіді: розумний гість йде до дому після трьох кубків. Четверту чашу п'ють лише ті, хто змагається у вмінні пити одним духом. Після випитих п'яти чаш слід чекати галасу, після шостої – розгулу. Сьоме «пригощання» кличе до бійки, восьме приведе до тюрми, дев'яте – до хвороби, а десяте – до божевілля. Невипадково лікарі стародавніх часів повторювали, що для того, хто не вміє пити вино, воно стає отрутою. І лише розумна доза здатна вилікувати людину. Талановитий Ібн-Сіна-Авіценна (X-XIст.) до категорії ліків відносив вино. Нам він залишив мудрість у таких рядках :

«Вино – наш друг, но в нем живет коварство:

Пьешь много – яд, немного пьешь – лекарство.

Не причиняй себе излишеством вреда.

Пей в меру – и продлится мир и царство».

Серед давніх звичаїв українців, щодо вживання цього природного напою зберігся такий повчальний текст: «Перший келих п'ють для задоволення, другий – для апетиту, третій – для крутої розмови, четвертий - щоб мати синця під оком, а п'ятий отримати виклик від властей». Актуальність народної мудрості в сучасних реаліях ми дослідили під час соціологічного опитування 45 респондентів 3-х вікових груп, запропонувавши їм заповнити анкети, які ми розробили. Учасників ми умовно поділили на 3 вікових групи: 16-20 років; 20-40 років; старше 50 років. Опитування проводилось анонімно, тому вірогідність правдивих відповідей вважаємо дуже високою. Результати опитування показали нам, що більшість (76%) опитаних позитивно ставляться до вживання вина, а засуджують лише 11%. Тому можна зробити висновок, що вино і надалі буде користуватись попитом у населення. Дуже насторожував нас той факт, що перше знайомство з алкоголем відбувалось у віці 13-16 років (62%) і навіть у дитячому віці 6-10 років (10%). У 80 % опитаних це сталося у колі однолітків без відома батьків, що доводить про відсутність виховного аспекту, щодо підлітків з боку батьків. Майже 25 % опитаних взагалі не вживають алкогольні напої, і це характерно для всіх вікових груп, 50% - віддають перевагу вину, лише 25% - горілці. Негативна тенденція спостерігається у кількості спожитих напоїв. 30% молоді часто вживають напої без приводу і нормою вважають 4-5 келихи, люди у віці до 40 років (75%) вживають 2-3 келиха і то лише на свята. Результати опитування викликають занепокоєння відносно захопленням молодих людей алкогольними напоями і збільшення кількості їх споживання за час одного застілля.

Під час експедиції ми зафіксували нове унікальне культурне явище таке як влаштування на вході до будинків виноградних арок. З'явилася ще й мода прикрашати ворота, огорожу (емблема у вигляді виноградного грона). Тому можна стверджувати, що народна філософська концепція «сад – виноград» жива і грає тут не останню роль.

НЕ БАЙДУЖА ДО СВІТУ, В ЯКОМУ ЖИВУ

Терлецька Катерина, вихованка гуртка «Географічне краєзнавство», МОЦНПВТК УМ, учениця М-Ларинської ЗОШ І-ІІІ ст. Вітовської районної ради Миколаївської області.

Керівник Овсяннікова О.В., керівник гуртка

Густота річкової мережі і величина стоку річок України пов'язані із фізико-географічними, кліматичними, гідрологічними та орографічними особливостями регіонів.

Зазвичай, у березні і на початку квітня, річки наповнюються водою після танення снігу. В зиму 2019-2020 років в Україні фактично не було весняного водопілля. Вода прибула тільки у гірських річках Карпат, усі рівнинні річки, які ще восени не наповнилися водою через малу кількість дощів, не отримали навесні і талої води.

Така сама ситуація склалась і з річкою Інгул, на березі якої розкинулось моє село Михайло-Ларине. Річка Інгул типова степова річка. Бере початок поблизу села Родниківка Олександрівського району Кіровоградської області на висоті 170 метрів над рівнем моря, протікає 354 км, в межах Кіровоградської та Миколаївської областей. Русло Інгулу направлено в південному напрямку, через Придніпровську височину. Площа басейну живлення 9 890 км², праві притоки Сугоклія, Громоклія, ліві Біянка, Аджамка, Камянка, Березівка. Стік зарегульовно водосховищами (Кіровоградське, Докучаєвське, Інгульське, Софіївське). Живлення річки відбувається за рахунок дощів і зимово-весняного танення снігів. Витрата води в середньому становить 8,84 м³/с.

За результатами власного спостереження протягом 2018-2019 років в межах Баштанського, Вітовського районів та міста Миколаєва Миколаївської області не тривалий (протягом 1-3 діб) льодостав на річці був тричі, а в зимку 2019 – 2020 року не було зовсім.

Згідно географічного довідника за 1985 рік для Інгулу характерно була тривалість льодоставу від грудня до початку березня. Теж саме і з сніговим покривом.

Відсутність весняної повені, під час якого річка промивається талою водою, може привести до загального зменшення поверхневих вод, зникнення малих річок та потічків, погіршення екологічної ситуації та якості води. В свою чергу це матиме негативні наслідки для різних секторів економіки.

Крім кліматичних чинників річки басейну Інгулу деградують через надмірне антропогенне навантаження, що переважає над здатністю до самоочищення та самовідновлення. Значні зміни сталися з річкою внаслідок будівництва гребель та несанкціонованого забору води населенням.

Під час краєзнавчих експедицій ми обстежили ділянку Інгулу від балки Добренька (с. Віноградівка Баштанського району) до м. Миколаєва, притоки: річку Тернівка (правий) та Добренька (лівий).

У червні 2020 року було обстежено ділянку від села М-Ларине Вітовського району до балки Добренька (с. Віноградівка Баштанського району) по лівому берегу. Нами було встановлено, що в межах населених пунктів М-Ларине, Мар'ївка та Віноградівка активно використовується забір води для зрошення присадибних ділянок.

Активно використовується річкова вода на будівництві автошляхів.

На старих картах вище с. Віноградівка позначено річку Добренька, ліву притоку Інгулу. Зверніть увагу на інтерактивну карту сайту інформаційно-довідкової системи обліку об'єктів водного фонду Миколаївської області. На річці Добренька позначено греблю та один ставок.

На карті сайту Water Risk Filter теж позначено річку Добренька та один ставок.

Під час нашої експедиції було зафіксовано:

- річище притоки добре читається в гирлі балки Добренька;
- гирло річки у вигляді дельти, ділиться на три рукави;
- водотік відсутній;
- глибина річища близько 1 м, донні поклади у вигляді мулу, деякі ділянки із заростями очерету;

- вище по балці гребля. Греблю перебудовано з кам'яного мосту (такі мости часто зустрічали під час експедицій по Миколаївській області. Їх називають турецькими)

- стік води з труби діаметром 1,2 м.

Площу дзеркала водойми визначили картографічним методом. дорівнює приблизно 116 200 м². Як з'ясувалось - це нижня водойма. Далі каскад з трьох ставків. Площа дзеркала середнього 237 600 м², верхнього 73 800 м². Приватні водойми, використовуються для розведення риби та рекреації. З форуму рибалок дізнались, що ставки глибокі, однак рибалки відмічали не приємний запах гниття.

Під час експедицій наша група обстежила річки, що зникли в наслідок будівництва гребель.

За рахунок створення великого ставка зникла права притока – річка Широка.

У березні 2019 року було обстежено балки у верхів'ях річки Тернівка (права притока) в районі сіл Сільвестровське, Кандибине, Скоблик. У верхів'ях балки Скоблик, на час експедиції річище було наповнено водою (ширина до 10 м, глибина до 0,5 м). В середній течії дві гідроспоруди, що створюють каскад з двох ставків. Площа дзеркала верхнього 79 800 м², нижнього 132 000 м². Ці водойми теж використовують для розведення риби та рекреації (на нижньому розташовано базу відпочинку «Золота підкова»). Нижче греблі водотік відсутній. Річку Тернівка мав би підживлювати потік балки Новоінгульська. Однак там теж каскад з двох ставків. Нижче с. Новоматвіївське заплава річки Тернівка повністю зникає на території військового полігону. Потічок з'являється в районі с. Капустяна Балка і разом з численними джерелами наповнює Тернівський ставок.

Під час експедицій нами було досліджено зниклі притоки в нижній течії Інгулу (77 км до гирла). Створення безлічі ставків у непридатних для цього кліматичних умовах, призвело до замулення джерел і малих річок, а головне до фактичного зменшення площі водозабору, що зараз має великі негативні наслідки для довкілля.

В умовах кліматичних змін не можна залишатися байдужими до світу в якому живу.

СВІТ ЛОВИВ МЕНЕ, ТА НЕ СПІЙМАВ

Тернопіль Руслан, учень 9 класу Андріївської

ЗОШ I-III ступенів № 1 Балаклійської районної ради

Керівник: Зіборова Олена Іванівна, вчитель української мови і літератури Андріївської

ЗОШ I-III ступенів № 1 Балаклійської районної ради

З-поміж славетних імен, яким пишається український народ, не можемо не назвати ім'я Григорія Савича Сковороди, геніального філософа, великого народного мислителя, просвітителя й письменника, «справжнього символу української духовної традиції».

Сьогодні число присвячених Сковороді праць в усьому світі уже давно перевищило за п'ять тисяч. І в тих працях - сила-силенна різних спостережень, присудів, тлумачень... Григорій Сковорода бентежить уми своєю глибиною та незбагненністю. Сковорода, будучи справжнім символом доброї старої України, останнім великим письменником доби бароко, часто відлунує в нашій подальшій традиції. Власне кажучи, українська культура XIX-XXI століть нерозривно пов'язана зі світом сквородинських ідей та образів: «сковородинцями» були і Котляревський, і Квітка-Основ'яненко, і Шевченко. А під добу українського Ренесансу 1920-х років Павло Тичина присвячує йому збірку «Замість сонетів і октав» та розпочинає роботу над поемою-симфонією «Сковорода», Микола Хвильовий називає його «великим українським філософом», Валер'ян Поліщук у «біографічно-ліричному» романі «Сковорода» показує філософа відважним мандрівником «у глибини духа», Максим Рильський у поезії «Китаїв» бачить Сковороду предтечею нового світу, Микола Зеров береться за переклади латиномовної сквородинської поезії, Юрій Клен розпочинає свій шлях українського поета сонетом «Сковорода» ...

Блискуча плеяда українських «шістдесятників» послуговується філософією та поезією Г. Сковороди. Ігор Костецький називає його одним-єдиним учителем модерної України (Praeceptor Ucrainae - , людиною, що репрезентує ту українську культуру, «яка має вселюдське значення»).

Василь Барка, чийм життєвим кредо стали слова: «Світ мене спіймав, але не вдержав», - говоритиме про Сковороду як про «найбільшого після перших отців Церкви християнського філософа світу».

Дмитро Донцов присвятить останні дні свого життя праці над статтею «Дороговказ Григорія Сковороди нашої сучасності» (прикінцева сторінка рукопису так і залишилася в його друкарській машинці).

Мешкаючи в Харкові, філософ привертав до себе увагу і своїми часом дуже незвичними для загалу думками, і своїм, певно, ще більш незвичним життям: він одягався зі смаком, але надто просто, їв тільки плоди чи молочні страви, та й то аж після заходу сонця, спав не більше чотирьох годин на добу, завжди ходив пішки, мав «набожність без марновірства, ученість без гордоців, гречність без лестощів». Тому тільки та людина, що вела праведний спосіб життя, могла висловити філософські роздуми, що стали афористичними і линуть через роки. Глибокий зміст його філософського вчення осмислюємо і сьогодні.

Окрім Харкова, він часто відвідував Бабаї, Валки, Великий Бурлук, Гусинку, Ізюм, Куп'янськ, Липці, Моначинівку, Острогозьк, Охтирку.

На Харківщині філософ мав дуже велике коло друзів - своїх прихильників і шанувальників, у яких можна було вільно зупинитися на необмежений час. У цей період і з'явилась низка його філософських творів. І хоча жоден з них (як, до речі, і поетичні) за життя автора не було надруковано, у рукописних варіантах вони «осідали» в бібліотеках освіченої еліти.

Здебільшого він зупинявся в маєтках слобідсько-української шляхти: Донців-Захаржевських, Земборських, Каразиних, Квіток, Ковалевських, Мечникових, Сошальських, Тев'яшових, - або в келіях Курязького, Охтирського, Святогірського, Сіннянського, Сумського та інших монастирів. Його душу тішили і прекрасна природа Слобідського краю, що був, як казав Іван Орновський, «заквітчаний розкішними лісами», і книги, і музика, і розмови з друзями, і роздуми над сенсом життя.

Згодом Григорій Савич розпочав свої подорожі територією України. Та його улюбленим краєм завжди залишалася Слобожанщина, яку він і називав рідною тіткою. Остання життєва зупинка відомого філософа в селі Пан-Іванівка (тепер – Сковородинівка Харківської області). Це сталося 9 листопада 1794 року

Легенда розповідає, що напередодні до власника Пан-Іванівки Андрія Ковалівського прибуло чимало гостей, які за обідом із насолодою слухали Сковороду - старий філософ був напрочуд веселий і товариський. А після обіду він пішов у сад і десь забарився. Коли ж ближче до вечора хазяїн вирішив покликати старого, то раптом побачив, що філософ під розложистою липою копає могилу. На запитання, що це він надумав, Сковорода відповів: «Час, друже мій, закінчувати мандрівку. Нехай отут і буде моя остання хата». Він пішов до своєї кімнати, перемінив білизну, вимився, помолився Богові та й ліг спати, щоб уже не прокинутись...

На своїй могилі Сковорода заповідав написати бентежні і дуже глибокі за змістом слова: «Світ ловив мене, та не спіймав». Цей афоризм узагальнює зміст і характер незвичайного життя Григорія Сковороди. Ніякі спокуси сильних світу, ніякі хитрощі ворогів не могли піймати його у свої тенета. Щоб геній Сковороди став ближчим і зрозумілішим кожному українцю, потрібно йти до тих благословенних місць, де й до цього часу витає його незламний, «не спійманий» дух, адже він творив для всього людства.

РОЛЬ ЖІНКИ У ФОРМУВАННІ ДЕРЖАВНОСТІ НА ПРИКЛАДІ КНЯГИНИ ОЛЬГИ

Ткачов Данило, учень 9 класу Андріївської ЗОШ I-III ступенів № 1

Балаклійської районної ради

Керівник: Степанець Анастасія Олександрівна, вчитель математики

Протягом багатьох століть люди оспівували та прославляли в піснях і віршах образ матері - берегині чи коханої жінки, благословляючи її ім'я. Деякі філософи вважали, що доля жінки - у домашньому господарюванні та материнстві. На їхній погляд, жінка не здатна до великих справ і почуттів.

Принцип нерівності за статтю міцно укорінився в моралі і звичаях суспільного життя. Обов'язки жінки зводилися практично до виховання дітей і підтримки порядку і чистоти в будинку.

В історичній ретроспективі норми стосунків між чоловіком та жінкою виходять з постулатів православ'я і визначають головуючу позицію чоловіка. Трансформація соціально-політичного життя в роки радянської влади лише номінально регламентує надання жінці рівних прав з чоловіком у всіх сферах.

Психологічний статус жінки в цей час набуває певних властивостей: відсутність почуття відповідальності за себе, своє життя та свій життєвий простір, невибагливість, страх як головний регулятор поведінки, відсутність поваги до приватного життя. Така ситуація значною мірою опосередковується тим, що гендерні норми поведінки людини постійно підтримуються соціальними очікуваннями оточуючих.

Але українки вже багато століть виявляють і велич почуттів, і талант материнства, і велич справ.

Життя та громадська діяльність мудрої та справедливої княгині Ольги вивели Русь на світову арену. Сама жінка змусила державних мужів рахуватися з інтересами її країни, поважати її. Весь світ знає про вродливу українську дівчину, яка полонила серце молодого султана Сулеймана і стала всемогутньою Роксоланою. Перебуваючи далеко за межами рідної України, вона сприяла розвитку національної культури, дбала про добробут народу.

Не минуло і століття, як щедра на таланти українська земля подарувала людству чарівну й талановиту Чураївну. Марусині пісні про кохання та вроду й досі бентежать наші серця, наповнюючи їх то смутком, то радістю.

Можна навести чималий список жінок, які прославляли рідну землю. Це поетеси Леся Українка та Ліна Костенко, художниця Катерина Білокур, співачки Раїса Кириченко та Ніна Матвієнко, актори Соломія Крушельницька та Наталія Ужвій і багато-багато інших.

Найболючішою втратою для кожного народу є втрата історичної пам'яті, яка з діда-прадіда передавалась від покоління до покоління й була основою у вихованні національної самосвідомості.

«...Народ живе саме завдяки міцному зв'язку часів, безперервності традицій, великій силі історії...», - наголошував відомий український прозаїк, лауреат державних премій, автор кількох десятків романів - Павло Загребельний.

Творцем історії є народ, але окреме місце в ній відводиться видатним особистостям.

Образ Великої Княгині Київської Святої рівноапостольної Ольги постає перед нами зі сторінок «Повісті минулих літ» Нестора-літописця, візантійських хроністів і письменників. У видатній пам'ятці часів Київської Русі - Софіївському соборі в Києві - на фресці відновлене портретне зображення княгині Ольги. Прийнявши християнство, вона ненасильницькими методами сприяла його поширенню на Русі.

Придушення повстання древлян, здійснення першої державної реформи на Русі, закріплення за княжою скарбницею земель, багатих на хутрових звірів, розбудова та зміцнення столиці – Києва, побудова дерев'яної християнської церкви, мирне посольство на чолі з Ольгою відвідало Константинополь, спроби установити дипломатичні контакти із Західною Європою, це результати діяльності княгині.

Ольга зробила спробу ввести країну у сферу міжнародних відносин у Центральній Європі. Багато із того, що задумала, але не змогла здійснити княгиня Ольга, продовжив її онук, Володимир Великий, який хрестив усю землю Руську.

І не дивлячись на те, що чоловіки - сильна половина перед нашою слабкою, але ж перед прекрасною половиною вони схиляють голови. Дійсно, жінки гідні цього. Та як їх можна не любити, коли вони все знають, усюди встигають: виховати дітей, зберегти тепло родинного вогнища, бути водночас хорошим спеціалістом на роботі й доброю господинею вдома. Вони успішно вирішують усі ці проблеми й залишаються перш за все жінками.

У кожній квітці - своя чарівність. Так само, як у кожній жінці. Треба лише вміти бачити, уміти дивитись.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ. ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Товстий Микита, учень Комунального закладу «Березівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Пісочинської селищної ради»

Керівник: Товста Надія Альбертівна, шкільний бібліотекар

Незважаючи на часте використання терміна “глобалізація”, сьогодні немає єдиного його визначення. Більшість дослідників розуміє під глобалізацією процес формування єдиного загальносвітового фінансово-економічного та інформаційного простору на основі нових, переважно комп’ютерних технологій. Вона виражається в небаченому прискоренні темпів росту економічної взаємозалежності країн, завдяки швидкій та широкій дифузії технологій. Основним adeptом глобалізації є США, де розміщено більшість штаб-квартир ТНК, насамперед зацікавлених в ліквідації існуючих підприємств в області світової торгівлі та руху капіталів. Найбільшими прихильниками глобалізації та лібералізації стосунків є представники країн-лідерів.

Розвиток процесу інтернаціоналізації господарських відносин поставив перед людством багато глобальних проблем. Прагнення розвинених країн закріпити власні лідерські позиції, стає серйозною перепоною на шляху пошуку методів вирішення глобальних суперечностей, які здатні, на думку деяких сучасних дослідників, перервати життя світової цивілізації.

Глобальні проблеми можна поділити на три основні групи:

1. Проблеми, пов’язані із внутрішньополітичною діяльністю країн і насамперед країн-власників ядерної зброї (проблеми роззброєння та конверсії, міжнародний тероризм).
2. Проблеми відносин «людина-суспільство» (проблеми бідності, голоду тощо).
3. Глобальні проблеми в системі «людина-природа» (екологічна, сировинна, енергетична, проблеми освоєння світового океану і космосу тощо).

Серед глобальних проблем найважливішим залишається попередження ядерного апокаліпсису.

Важливим завданням в кінцевому вирішенні глобальної проблеми попередження ядерної війни є ліквідація вже існуючих матеріальних засобів. Разом із ліквідацією матеріальних засобів озброєння буде також вирішена проблема ймовірності виникнення світової війни.

Проблема роззброєння тісно пов’язана з іншими глобальними проблемами, зокрема і в системі «людина-природа», під якою розуміють простір існування людини. В основі суперечностей «людина-природа» лежать, як мінімум, два основні чинники: техногенний та постійний ріст населення. Обидва вони ведуть до збільшення споживання природних ресурсів, що, з одного боку, загострює проблему їх виснаження, а з іншого, – утворює проблему утилізації відходів виробництва та їх використання.

Продовольча проблема також дуже важлива.

Нині різні форми недоїдання у багатьох країнах, що розвиваються є досить поширеним явищем для широких мас населення. Це пояснюється тим, що традиційні раціони можуть забезпечувати достатню кількість калорій, але не містять необхідного мінімуму білків, жирів і мікроелементів.

Показово, що брак цих найважливіших поживних компонентів негативно позначається на здоров’я людей і має своїм наслідком відносно низька якість робочої сили, яка часто малопридатна для використання в сучасному секторі господарства країн, що розвиваються.

Проблема попередження енергетичної кризи.

Людству потрібна енергія, причому потреби в ній збільшуються з кожним роком. Разом з тим запаси традиційних природних палив (нафти, вугілля, газу та ін.) кінцеві.

У зв’язку з зазначеними та іншими проблемами, що зумовлюють таке явище як “енергетична криза”, стає все більш необхідним пошуку шляхів його запобігання та усунення наслідків.

Найглибшу основу зміцнення цілісності світу складає наростаюча взаємозалежність держав в економічній сфері, в тому числі і в питаннях використання енергетичних ресурсів, запобігання енерго катаклізмів. Жодна країна світу не може претендувати на повноцінний розвиток, якщо не втягнута в орбіту світо господарських зв’язків. Проблема народонаселення набула в ХХ ст.

глобального характеру, оскільки демографічна ситуація, яка склалась, багато в чому впливає на перспективи економічного і соціального розвитку, на стан політичних сил не тільки в національному, регіональному значенні, а й в світовому масштабі. Достатньо сказати, що дві світові війни велись передусім за простір існування людини (територію, ресурси), мали на меті знищити частину народонаселення.

Ріст народонаселення веде також до зменшення дуже важливого ресурсу — сільськогосподарських земель. Природа здатна створювати. Забруднення територій токсичними відходами вище від допустимих норм наносить відчутні соціальні та економічні збитки. Про небезпеку цієї проблеми говорить нове соціальне явище — збільшення потоку емігрантів із особливо небезпечних екологічних зон, де спостерігається ріст захворювань, висока смертність тощо. Якщо ж тенденція росту забруднень довілля збережеться, то може виникнути глобальна катастрофа, пов'язана із потеплінням клімату на планеті (парниковий ефект).

Зупинити цей процес, спробувати вирішити комплекс глобальних проблем під силу тільки сучасному глобальному суспільству. Воно повинно розробити кардинальні заходи з усунення загрозливих для світової цивілізації явищ. Сьогодні світове суспільство набуло досвіду спільних дій у вирішенні глобальних проблем, виникла та розвивається розгалужена структура міжнародних, міждержавних інститутів, покликаних координувати спільні дії. Це дає можливість сподіватись, що людству буде під силу вирішити комплекс глобальних проблем у майбутньому.

СТАН СУЧАСНОЇ ЕКОЛОГІЇ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА ЛЮДСТВА

Третяк Єлизавета, учениця 9 класу Комунального закладу «Березівська загальноосвітня школа I-III ступенів Пісочинської селищної ради»

Керівник: Руднева Ірина Дмитрівна, вчитель початкових класів

Глобальні проблеми сучасності визнано світовим співтовариством (в офіційних документах ООН); для їх вирішення створено організаційні структури і наукові центри як національного, так і світового значення (в системі ООН, у формі міжурядових і неурядових утворень); деякі з глобальних проблем сучасності дали імпульс міжнародним громадським рухам (за мир, проти атомної загрози, на захист природи та ін.), стали платформою для політичних партій (наприклад, «зелених»).

Найважливіші проблеми сучасності: демографічна, екологічна, енергетична, продовольча, проблема війни і миру, проблема освоєння ресурсів океану та способи їх вирішення. Глобальна проблематика у центрі уваги дослідників багатьох країн, які складають прогнози і дають практичні рекомендації щодо стратегії діяльності людства. Результати останніх досліджень свідчать про те, що доля людства залежить від нових якостей самої людини, від формування нового світогляду, ядром якого буде глобальна свідомість людей, тобто усвідомлення ними своєї відповідальності за долю планети і людства.

Екологічна проблема сучасності не тільки гостра, але і багатогранна. Вона виявляється практично у всіх галузях матеріального виробництва (особливо в сільському господарстві, хімічній промисловості, металургії, атомній енергетиці), має відношення до всіх регіонів планети. Коронавірус поширюється світом, а разом з ним і страх. Невже до хвороб і епідемій, війни і терору, зникнення видів та зміни клімату додалася ще одна проблема, яка ставить під питання виживання людства?

Важливий планетарний урок COVID-19 проявляється в тому, що вірус вражає людей незалежно від соціального та економічного становища.

Пандемії поширюються всім світом так само, як інші ризики, кількість яких на планеті зростає. В епоху глобалізації економіки і суспільства це не повинно дивувати.

Міжнародний поділ праці, торгівля інвестиційними товарами з півночі і імпортованими з країн з дешевою робочою силою продуктами масового попиту скоротили географічну відстань — так само, як і безмежна мобільність бізнесменів, туристичні поїздки в далекі країни й структура ринків фінансів та капіталів, що охоплює всі держави. У повсякденній праці континенти злилися в єдине.

Кіберпростір і всесвітня павутина, цифрові "хмари" і соціальні мережі, інфлюенсери і віртуальна реальність найтіснішим чином зв'язали людей один з одним. В глобальності XXI століття добру і злу в рівній мірі невідомі ні національні кордони, ні локальне поширення.

На відміну від коронавірусної, кліматична криза є розтягнутою у часі та ще більш багатогранною. Зменшення викидів парникових газів протягом кількох місяців — крапля у морі у порівнянні з [вже акумульованим](#) в атмосфері надлишковим вуглецем. Сукупні наслідки зміни клімату можуть бути надзвичайно великими та їхній об'єм залежатиме від дій (чи бездіяльності) країн протягом найближчого десятиліття. Навіть за найоптимістичнішого сценарію, за яким людству вдасться утримати глобальне потепління на рівні 1.5°C, економічні [збитки](#) лише від підняття рівня моря та затоплення прибережних територій складуть щонайменше 10 трильйонів доларів США до кінця століття. Що вже говорити про теплові хвилі, посухи, урагани, появу мільйонів кліматичних біженців?

На перший погляд може здатися, що ситуація з коронавірусом та зміна клімату є різними не пов'язаними між собою явищами. Але у сьогоденному глобалізованому світі ми всі пливемо в одному човні. Тож нитка за ниткою можна відслідкувати чимало причинно-наслідкових зв'язків.

У більшості країн, які пішли на карантин чи ізоляцію, знадобилося лише пару тижнів для того, щоб населення почало серйозно сприймати заклики влади залишатися вдома, мити руки та тримати відстань з іншими. Спостерігаючи за статистикою заражень та смертей щодня, ми розуміємо, що ризики надто високі. Адже йде мова про збереження життя свого, своїх рідних і близьких. Ми стали готові піти на серйозні поступки, у тому числі фінансові, змінивши свій стиль життя.

На відміну від коронавірусу, зміна клімату є кумулятивним явищем. Її наслідки можуть бути поки що малопомітними та не проявляються надто швидко. Й окрім того, ми не сильно задумуємося про вплив своїх конкретних дій на глобальне потепління. Хіба вибір між автівкою чи метро, щоб дістатися на роботу, є важливим? У результаті наша готовність до зміни поведінки є низькою, навіть якщо на кону стоїть суспільне благо: майбутнє наступних поколінь, сніжні зими, цілі екосистеми, адже це все майорить десь там, у далекому майбутньому. Але це не так. Коронавірус за три місяці вбив близько 70 тис. людей. Висловлюючи глибоке співчуття всім, хто зіткнувся з хворобою, та родинам загиблих, ми не повинні забувати про [7 млн людей щороку](#), які за даними ВООЗ помирають від хвороб, спричинених забрудненням повітря. І більшість з цих смертей припадає на країни з низьким рівнем доходів населення, що знову засвідчує зв'язок із соціальною (не)справедливістю. А Україна взагалі [очолює список](#) країн за рівнем смертності від забруднення довкілля на душу населення.

Хоча наслідки зміни клімату і здаються віддаленими, науковці чітко [заявляють](#): у людства є лише одне десятиліття (до 2030-го року), щоб кардинально знизити викиди парникових газів та утримати глобальне потепління на відносно адекватному рівні у 1.5°C. Важливим фактором досягнення цієї позначки є зміни нашого стилю життя. Ситуація з коронавірусом показує, що це — можливо. Ми можемо серйозно ставитися до ефективного використання енергоресурсів так само прискіпливо, як до миття рук. І змінити наше ставлення має допомогти достовірна інформація та правильні стимули.

Коронавірусна криза призвела до зниження викидів парникових газів, зменшення забруднення повітря у промислових містах і навіть спонукала до появи нових кліматично-дружніх звичок (робота вдома, віртуальні робочі зустрічі тощо). Але ці зміни є надто хиткими, а їхня ціна — надто високою: це і тисячі людських життів, і криза у сфері охорони здоров'я та економічний спад, що торкнулися в першу чергу вразливі верстви населення. Будь-які екологічно-позитивні зрушення, які ми спостерігаємо сьогодні, буде важко утримати за відсутності відповідних дій та лідерства урядів.

Зараз у країн є унікальний шанс перебудувувати економіку з нової сторінки. Забезпечення низьковуглецевого зростання за багатьма даними є найкращим шляхом отримання довгострокових економічних та соціальних благ. Сміливі дії у боротьбі зі зміною клімату можуть принести глобальні економічні вигоди у розмірі [більш ніж 25 трлн доларів США](#) до 2030 року. Це «зелені» робочі місця, розвиток чистих та сучасних технологій, енергоефективні процеси, комфортні будинки та інфраструктура. Амбітна кліматична політика відкриває безспірні

можливості для країн, які прагнуть зміцнити свою економіку у турбулентні часи та хочуть досягти довгострокового сталого розвитку.

ДУХОВНА КУЛЬТУРА МОГО КРАЮ – НАРОДНИЙ ХОР «ЗОРЯНИЦЯ»

Тростянка Олександра, учениця 8-Б класу Куп'янської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 12 Куп'янської міської ради Харківської області

Керівник: Дубовецька З.І., учитель історії, керівник гуртка «Історичне краєзнавство»

Відродження української нації, повернення із небуття до своїх історичних коренів на Куп'янщині пов'язане з творчим колективом хору «Зоряниця», який розгорнув свою діяльність з 1981 році в щойно відкритому Будинку культури заводського селища Ківшарівка. Хорові групи, які виникли в різних трудових колективах займали особливе місце в роботі Будинку культури. Так при закладі діяв хор працівників МСЧ – 50 чоловік, хор робітників дитячих садків – 60 чоловік, 2 жіночих вокальних ансамблі, хор вчителів середньої школи №12.

Керівником першого зведеного хору був директор Будинку культури Ківшарь Микола Сергійович. В серпні 1983 року, в зв'язку із директорською зайнятістю керівником хору був призначений Волков В.О., випускник Московського інституту культури, уродженець м. Куп'янська, 1947 року народження. Закінчивши в 1973 році інститут культури, він отримав спеціальність керівника хорового співу, а також суміжні спеціальності: баяніст, піаніст, саксофоніст, тощо. З 1973 р. по 1980 рр. жив і працював у закладах культури Російської Федерації. В 1980 році повернувся в місто Куп'янськ.

Віктор Олександрович спочатку працював на Куп'янському ливарному заводі, де ввів хорові гуртки в цехах. Взавши на себе керівництво хором, і будучи великим ентузіастом своєї справи, Віктор Олександрович почав нелегку працю по формуванню професійного хорового колективу. Йому вдалося сформувати шестиголосий хор, який співав у стилі українського народного співу, в якому жінки не співають високим голосом. Кількісний склад становив 40 чоловік: 24 жінки, 16 чоловіків. Оркестрова група коливалась біля 8 чоловік: баяніст, скрипаль, струнна і духовна група. Один із учасників оркестрової групи, Навальний Сергій, після закінчення Харківської академії мистецтв співав в ХАТОБі у хорі оперного театру.

В листопаді 1986 року на одному з республіканських семінарів у Волкова В.О. відбулася переломна для хору зустріч з Анатолієм Тимофійовичем Авдієвським, який 30 років очолював Український народний хор ім. Г.Г. Верьовки. «Це дало мені натхнення для душі, той багаж натхнення, завдяки якому виникло бажання поставити свій колектив на високий рівень», - пригадував Віктор Олександрович про цю зустріч. Від такого бажання Віктор Олександрович не зміг відступитися. Цього ж року хор отримав назву «Зоряниця», коли відбувся перший концерт у 2-х відділеннях на сцені Палацу культури селища Ківшарівка.

«Зоряниця - початок першої ранкової зірки», - так формулює довідник значення цього красивого слова. Зоряниця - це передчуття нового дня. Короткі рядки значення цього слова перечитав Віктор Олександрович ще тоді, коли вибиралася назва хору. Перечитав тому, що відчув - беручись за справу, зобов'язаний дійти не тільки до красивої назви, але й до глибокого змісту.

Розпочалися дні напруженої праці. За рік розучувалися близько 25-30 пісень, росла виконавча майстерність хору, і вже в 1988 році «Зоряниця» стала лауреатом республіканського конкурсу.

26 вересня 1988 року хору було присвоєно звання Народного. Це був перший Куп'янський хор такого рівня. З нагоди такої важливої події Волкову В.О. було присвоєно обласним управлінням культури І категорію хормейстера. «Зоряниця» стала центральною фігурою заводського Будинку культури як носій енергії та об'єднувач людських душ.

Серед тих, хто плідно працював в хорі: Білякова А.І., Бікенєва С.Г., Ігнатенко А.І., Сухенко Н.А., Шутько Л.Г., Глушко О.Г., Полянська М.І., Заїка Н.С., Шевченко О.М., Куніна В.Д., Склярова В.П., а ветерани Реуцька Е.Н., Литвинова Р.Т., Межуєва М.Л., Рудняєва З.Г. співають і сьогодні.

За професійним складом хор об'єднав і згуртував людей різного роду діяльності: ливарників, інженерів, лікарів, медсестер, вихователів, учителів – загалом жителів селища

Ківшарівка, які любили українську народну пісню. Чи не вперше діти, молодь бачили наживо українські національні костюми.

Велику увагу колективу, матеріальну підтримку надавало керівництво Куп'янського ливарного заводу, профспілковий комітет заводу. Для щорічних гастрольних поїздок виділялися кошти і комфортний автобус.. Один раз на рік одержували грошову премію, пільгову відпустку влітку. Купували сценічні костюми за кошти заводу.

У репертуарі хору за 30 років його діяльності було розучено та виконано біля 500 пісень (це і хорові, і сольні, і дуетні), більшість із них - українські народні пісні в обробці відомих українських композиторів і керівників професійних хорових колективів Івана Бадана, Василя Єпишко, Івана Сльоти, Анатолія Авдієвського.

В 1995 році на святкуванні 340-річчя міста Куп'янська у виконанні хору прозвучала «Пісня про Куп'янськ» на музику В.О. Волкова.

В 1991 році хор вперше в Куп'янську виконав маловідомий тоді національний гімн України «Ще не вмерла Україна». Пригадує Зоя Григорівна Рудняєва, учасниця хору, бібліотекар за фахом: «Цю маловідому широкому колу людей пісню ми розучили з Волковим В.О для зустрічі в Будинку культури представників Народного Руху. Пісню виконали бездоганно. Наступного дня керівника хору викликали в партком заводу і оголосили догану за непопулярну в радянській партійній системі пісню». Зоя Григорівна знайшла в журналі «Барвінок» ноти і текст пісні, потім віднесли в партком, щоб виправдатися за цей вибір. Тоді керівництво змінило гнів на милість, але із застереженням, що ініціатива в національному дусі небажана.

За роки свого існування хор дав більше 200 концертів, побував в Латвії, Литві, Білорусі, Естонії, Молдові, Польщі, Казахстані, Росії; в багатьох областях України: Київській, Харківській, Полтавській, Дніпропетровській, Львівській, Волинській.

Хор нагороджений дипломами багатьох фестивалів, має почесне звання лауреата II і III всесоюзних фестивалів народної пісні, був учасником свята української і козацької пісні, який проходив у Жовтих Водах Дніпропетровської області на честь 500-річчя українського козацтва.

Харківське телебачення зняло документальний фільм про «Зоряницю» під назвою «Козацькому роду нема переводу». Спочатку хор записували на студії ОТБ, а потім знімали в живописному місці Харківщини, на березі Сіверського Дінця. Неодноразово концерти хору знімало і Куп'янське телебачення.

За свою сумлінну працю колектив «Зоряниця» був відзначений 12-ма дипломами та Почесними грамотами: Диплом Союзу Композиторів СРСР за активну участь в пропаганді народної пісні (1986р.) за підписом композитора Т.Хреннікова; Диплом за участь в конкурсі «Слобожанські передзвони» за плідний розвиток народного мистецтва на Куп'янщині (2004р. м.Харків).

В 2003 році в зв'язку з фінансовими труднощами хор «Зоряниця» і її керівник перейшли працювати в Будинку науки і техніки залізничників в селищі Куп'янськ-Вузловий, де під назвою «Побратими», де виступають і до сьогоднішнього дня.

Віктор Олександрович Волков в 2007 році вийшов на пенсію, а його справу продовжила його наступниця Наталя Крюкова, яка в 90-х - на початку 2000-х років також працювала селищному Будинку культури. Жодне свято, торжество не проходить без участі цього легендарного колективу

Проїшли роки, вже відійшов у вічність хормейстер I категорії Волков В.О., національний Гімн став державним, «Зоряниця» перейменована в «Побратими», а любов до української пісні не стала меншою, а навпаки – сильнішою.

ПОВСТАНСЬКИЙ ОТАМАН «ЖОВТОБЛАКИТНИЙ» (ГРИГОРІЙ СКИРДА)

Тульська Кіра, учениця 10-В класу ОЗ «Решетилівський ліцей ім.І.Л.Олійника», учасниця пошукової групи «Подорожні» Центру туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді Решетилівської міської ради

Керівник: Купенко Ігор Андрійович, методист Решетилівського ЦТКСЕУМ, учитель опорного закладу «Решетилівський ліцей ім.І.Л.Олійника» Полтавської області

Знайомство з подіями Української революції виявило багато білих плям в історії рідного краю, прихованих імен сміливих і відчайдушних українських керманічів – борців за українську самостійність. Одним з таких достойників був повстанський отаман, гетьман Лівобережної України Григорій Скирда, який вів запеклу боротьбу з більшовиками у 1920 році на Полтавщині.

Проте підступність і моральна виродженість чекістів були такими, що обережний і завбачливий отаман, що виходив живим із багатьох складних ситуацій не міг навіть уявити, на яку підлість підуть вороги, щоб його знищити. Про цю останню сторінку у житті славного отамана і піде мова у нашій розвідці.

Могутньої статури Григорій Феодосійович Скирда народився на одному з козацьких хуторів села Ламане Манжеліївської волості Кременчуцького повіту.

Окрім Григорія у родині було ще двоє старших братів: середній Автоном і найстарший Карпо (1891 р.н.) та три сестри: Наталка, Варвара і Галина [3, с. 179]. Відомо, що Галина була вчителькою [1, 2].

Старший брат Карпо служив у царській армії, брав участь в першій світовій війні, а в 1917 році в чині підпоручика повернувся додому. Автоном, мобілізований у 1915 році, влітку 1917 року теж повернувся в село, але вже у чині штабс-капітана. Ймовірно бойовий досвід мав і Григорій. Хоч прямі дані про це відсутні.

Цивільна дружина Григорія, якій він надзвичайно довіряв, походила із заможної родини Мороз (Морозенко), що мала 75 (за іншими даними 200) десятин землі та теж мешкала в одному з хуторів Ламаного [3, с. 190].

Григорій був членом Української партії соціалістів-революціонерів (пізніше комуністів-боротьбистів). З появою білогвардійців, Скирда прийнявши псевдо «Жовтоблакитний», створив та очолив повстанський загін, що до приходу червоних військ успішно громив денікінців у Кобеляцькому, Полтавському, Костянтиноградському і Кременчуцькому повітах Полтавської губернії [4, с.32].

Після розгрому денікінщини більшовики призначили Г. Скирду військовим комісаром Кременчуцького повіту. Проте грабежі українського селянства російськими продзагонами, сваволя чекістів і намагання комуністів усунути від влади своїх колишніх союзників-боротьбистів переконали Григорія у тому, що радянська влада є такою ж ворожою для України, як і денікінська [4, с. 273].

Після того, як у березні 1920 р. більшовики «самоліквідували» українську партію боротьбистів, Скирда пішов у повстанці [5]. За ним рушили й інші.

У травні 1920 року Скирда об'єднав свій загін із загонами отаманів О. Молчанова та Ф. Мошенського, що діяли в районі містечка Говтва.

Активність Скирди влітку 1920 року неабияк перелякала більшовицьку владу. Адже отамана називали не інакше як гетьманом Лівобережної України.

У серпні 1920 р. розуміючи велику небезпеку, Скирда поширив в окружній газеті Кременчука інформацію про те, що він начебто загинув у бою [2].

Начальник Манжеліївської окружної міліції Іван Верховський, земляк Скирди, одержав наказ перевірити цю звістку. І у смерть Григорія Скирди він не вірив.

Із Скирдою Верховський був добре знайомий. Він доручив перевірити чи живий отаман другові дитинства та юності отамана – міліціонерові Карпу Лисенку.

З повідомленням, що чутка про загибель отамана не підтвердилась, Верховський поїхав до голови Кременчуцького губернського виконкому. Голова губвиконкому відразу повів Верховського до уповноваженого ЧК Капустянського. Чекіст похвалив Верховського та видав

йому наказ заслати до загону Скирди свого агента і в подальшому взяти Скирду живим. Чекісти знали, що на весну 1921 року отаман готує велике повстання.

Щоб увійти в довіру до Скирди, міліцейський ватажок з підлеглими Карпом Лисенком та Давидом Загорульком не придумали нічого кращого, як подружитися з... сестрами отамана та вдавши із себе закоханих в дівчат, підібратися і до Скирди.

Першим познайомився із сестрою Скирди – Галиною, вродливий Карпо Лисенко. Він викликав довіру і почав навідуватися до хати, де проживала дівчина... А Давид Загорулько «закохався» в іншу сестру Скирди.

– Сьогодні вночі лежав на печі з Грицьком Скирдою, – схвильовано невдовзі доповів Карпо Лисенко Верховському [1].

Скориставшись втечею одного міліціонера до загону отамана, Верховський написав Григорію Скирді листа, про те що й сам розчарувався в ідеалах радянської влади, не знаходить своє місце через неправильний політичний вибір і просить прийняти в свої ряди. Лист передав отаману Карпо Лисенко – «жених» Галі.

Скирда написав у відповідь, що радий прийняти втікача, що продрозверстка вкінце розорить селян, а весною 1921 р. більшовикам прийде розплата.

У відповідь на ці листи прийшов і «шифрований» наказ з Центру (з Москви): «Операція погоджена з Держинським. Скирду треба взяти живим. Необхідно в'яснити канали його зв'язку з контрреволюційним Центром. Ліквідувати тільки тоді, коли іншого виходу не буде» [2].

Знову листи, знову домовленості. Григорій Скирда назвав явочну квартиру, де мали зустрітися. Але на зустріч не прибув. Його вірний ад'ютант та керівник розвідки Федір Серeda мав побачити, як поведуть себе міліціонери, з чим прийдуть.

Верховський удав з себе ображеного, написав отаману докірливого листа і настійно вимагав зустрічі. Карпо Лисенко тим часом «форсував» весілля. Чекісти поспішали. Для щасливої нареченої Галини вже купили плаття, фату, ікони... «Боярином» визначили Д. Загорулька [1].

І Скирда погодився на фатальну зустріч, що відбулася 23 грудня 1920 року у його рідному селі Ламане у будинку лісника над Левадою.

З одного боку – міліціонери Іван Верховський, майбутній «зять» Карпо Лисенко, «боярин» Давид Загорулько, озброєні наганями, з другого – кремезні і здорові Григорій Скирда та Федір Серeda, озброєні кольтами. Верховський зрозумів: із Скирдою і Верховським утрюх не впоратися.

Говорили недовго. Скирда запропонував «пройтися по свіжому повітрю...».

...Через огорог вийшли до Левади. Верховський і Серeda йшли попереду, тихо розмовляли. Давид і Карпо – позаду них, Серeda весь час тримався збоку на відстані.

Раптом Верховський вистрелив у Середу, той упав. Давид і Карпо накинулись на отамана заду, але в ту ж мить лежали на землі. Зрозумівши, що в полон отамана не взяти, Верховський застрелив Скирду...

На похорон, попрощатися з отаманом Скирдою, своїм захисником-рятівником зійшлося майже все село. Приходили люди і з інших сіл.

...Дізнавшись про загибель брата, добра і сердечна Галина стала розшукувати Карпа Лисенка. Хотіла подивитися йому і вчі, дізнатися правду, але не знайшла... Мучилася, страждала і не витримала, наклала на себе руки... [3, с. 298-299].

За цю операцію від Полтавського губвиконкому Верховський одержав срібний годинник з написом «Стійкому борцеві за Радянську владу» [1], а від особо уповноваженого ЧК Капустянського вже золотого годинника з написом «Верному чекісту Івану Верховському – от Фелікса Держинського» [2]...

Таким чином, повстанське з'єднання Григорія Скирди, що становило грізну силу на півдні Полтавщини в середині 20-х років ХХ століття зазнало поразки, а життя самого отамана завершилося трагічно. Однією з головних причин невдач нам бачиться незрілість тодішньої української еліти, що вилилася в явище «отаманщини», адже особисті амбіції отаманів ставилися вище за справу боротьби за українську самостійність. До причин поразок можемо додати відсутність належної військової дисципліни та вишколу, нестачу зброї та боєприпасів. Водночас маємо не забувати, що протистояла українським отаманам жорстока машина більшовизму, яку перемогти було важко...

Література

1. В'ялик М. Кінець отамана // «Радянський міліціонер», №141, 04.12.1973 року [Електронний ресурс. Режим доступу: http://moi-peski.at.ua/publ/selo_piski/kines_otamana/1-1-0-32].
2. Омеляненко А.Ф. Кінець останнього гетьмана // Моє рідне село [Електронний ресурс. Режим доступу: http://moi-peski.at.ua/publ/selo_piski/fakti_z_zhittja_odnoselciv/kines_ostannogo_getmana/9-1-0-6].
3. Пугач О., Найда М. Славні отамани Полтавщини. – Полтава: Полтавський літератор, 2020. – 644 с.
4. Ревегук В. Отамани Полтавського краю – борці за волю України. Нариси з історії. – Полтава: «Дивосвіт», 2011. – 290 с.
5. Ревегук В. Полтавці – поборники державної незалежності України. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Полтава: Полтавський літератор, 2016. – 392 с.

ПОДІЇ ПІВНІЧНО-ТАВРІЙСЬКОЇ ОПЕРАЦІЇ РУСЬКОЇ АРМІЇ НА ТЕРИТОРІЇ СУЧАСНОЇ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Удовиченко Тарас, Харлан Богдан, учні 9 класу Запорізької гімназії №6 Запо-різької міськради Запорізької області, вихованці гуртка КЗ «Центр туризму» ЗОР
Керівник: Почтарь Валентина Георгіївна, вчитель історії Запорізької гімназії №6 керівник гуртка КЗ «Центр туризму» ЗОР

Актуальність теми: Громадянська війна на Україні 1918-1921 рр. ще й досі залишається поширеною тематикою для досліджень, адже порушені у її часи соціально-політичні процеси залишаються актуальними та проблемними навіть серед сучасного суспільства держави. Північно-Таврійська операція, яка цього року вшановує свій сторічний ювілей, стала однією з найважливіших подій фінального етапу Громадянської війни. Детальне вивчення цього періоду з історії рідного краю дає своєрідний «ключ» до розуміння соціально-політичних змін тієї бурхливої доби, тим самим збільшуючи можливості вирішення залишених з її часів проблем.

Робота **мала на меті**, виявлення аспектів й впливу на соціально-політичне життя населення та міжнародну політику того часу Північно-Таврійської операції .

Для досягнення мети автори поставили наступні **дослідницькі завдання**: *відтворити* чітку та детальну хронологію воєнних та політичних подій у вказаних територіальних та часових рамках, *встановити* причинно-наслідкові зв'язки локальних подій у низці масштабних воєнно-політичних змін даного історичного періоду, *систематизувати* статистичні дані, що стосуються предмету дослідження, *висвітлити* окремі епізоди та подробиці вказаних подій, що мають науковий, навчальний і соціально-просвітницький інтереси, *охарактеризувати* умови розгортання бойових дій та становлення політичних режимів у вказаних історичних рамках, *проаналізувати* характерні особливості ведення збройної боротьби та розгортання суспільно-політичних кампаній, *визначити* вплив вказаних подій на міжнародну політику того часу та навпаки, *порівняти* тенденції висвітлення вказаних подій в джерелах, протилежних за ідеологічним змістом.

Таким чином, дотримуючись поставлених дослідницьких завдань, автори дійшли певних **висновків** щодо предмету дослідження:

По-перше, Північно-Таврійська операція Руської Армії складалася з двох основних частин: наступу сил Півдня Росії із Криму у липні-вересні, що у свою чергу поділяється на три періоди, та контрнаступу Робітниче-Селянської Червоної Армії (далі - РСЧА) у жовтні-листопаді 1920р.

Таким чином, Північно-Таврійська операція стала останньою кампанією військ Півдня Росії, зумовивши їх повний розгром. За цей період РСЧА втратила близько 60000 чоловік вбитими та 30000 полоненими (звільненими наприкінці бойових дій), Руська Армія - близько 50000 вбитими та 20000 полоненими. [2, с. 208].

Зі сторони Білого руху в даній операції відзначилися генерали Я.Слащов, П.Писартов, Д.Жлоба, Є.Кутєпов, Ф.Абрамов, В.Агапєєв. Загальне керівництво операцію очолював П.Врангель. [3, с. 13]. З боку РСЧА- І.Паука, Р.Ейдельман, М.Блінов, В.Блюхер. [3, с. 39].

По-друге, із воєнної точки зору Північно-Таврійська операція являє собою велику цінність як чи не найперший випадок одночасного застосування усіх існуючих видів збройних сил: піхоти, кінноти та бронетехніки (в т.ч. танків, броньовиків та бронепоездів), артилерії, авіації та флоту в умовах маневрової війни та проведення морських десантів. Усього в операції приймало участь до 300000 чоловік, близько 40 танків, стільки ж бронепоездів, 100 броньовиків, 80 літаків, 10 аеростатів, тисячі гармат та десятки кораблів, що є досить великими показниками для боїв часів Громадянської війни. [1, с. 158]. Крім того, Червоною Армією було остаточно сформовано тактику "активної" оборони шляхом постійних контрнаступів піхоти та кіннотних рейдів, навіть нечисельними силами, що стала згубною під час боїв у 1941-1942рр на початку радянсько-німецького етапу Другої світової війни.

По-третє, Суспільно-політична ж "лінія" подій Північно-Таврійської операції була зумовлена прагненням сторін конфлікту затвердити свою владу на захоплених територіях та забезпечити надійні тил і постачання своїх армій. Вона складалась із активних реквізицій майна й відкритих грабежів "на користь армії" та мобілізації населення з боку обох сторін, що стрімко знищувало економіку регіону. Продвідділам 13-ї армії було наказано зібрати 540 тон зерна, 82 дві тони м'яса та стільки ж фуражу, 20 тон жирів та 5 тон "ненормованих продуктів" лише у 10-денний строк. [8, с. 84]. Через бюрократичність й непорядкованість радянських тилів та надто швидке розгортання бойових дій, це завдання виконаним не було, натомість частини мусили забезпечувати себе "експропріаціями" та відкритими грабежами ще більших масштабів. Не кращою була ситуація й на землях, зайнятих Руською Армією, частини козачої кінноти яких, залишившись пішими після евакуації із Новоросійська, забирали по населених пунктах абсолютно всіх коней; стихійно поширилися єврейські погроми. Задля зупинення мародерства та свавілля, в кожному полку Руської Армії було створено слідчі комісії з 5 офіцерів, що мали розслідувати випадки насильства військ відносно населення. У частинах корпусу генерала Я.Слащова було створено інститут "цивільних частин" - штату цивільних агентів, що мав за мету створювати місцеві органи влади одразу ж після зайняття населених пунктів, тим самим значно зменшивши військових злочинів. [9, с. 204].

Влада, яка тимчасово встановлювалася на території області, сприяла формуванню стандартних державних інститутів та проводила експериментальну діяльність із новими (наприклад, земельні реформи та реформи органів внутрішніх справ П. Врангеля). Яскравою рисою стала тенденція обох сторін щодо призначення на відповідальні посади саме українців, як засіб привернути прихильність населення. Загалом же, у сукупності із воєнними успіхами РСЧА, ця "лінія" завершилась остаточною та стійким затвердженням Радянської влади на території сучасної Запорізької області.

Крім того, Північно-Таврійська операція сприяла багатьом подіям у міжнародній політиці, зокрема, союзу Півдня Росії із Польщею та правлінням Директорії, причому П. Врангелем вперше за історію Білого Руху було офіційно визнано право УНР на автономію. Також, саме, поразка Руської Армії змусила Британію остаточно відмовитись від подальшої підтримки антирадянських сил на території усїєї колишньої Російської імперії. Завдяки цієї операції, значною мірою було сформовано кордони УСРР на наступні 20 років, адже саме стрімкий наступ військ Руської Армії затримав та відволік значні сили РСЧА (загалом більше 200000 солдатів), у наслідок чого став однією з головних причин поразок Червоної армії на польському фронті, зокрема, під Варшавою, що сприяли підписанню Ризького миру у 1921 році.

Таким чином, Північно-Таврійська операція стала вирішальною подією кінцевого періоду громадянської війни на Україні 1918-1921рр., чим серйозно вплинула на всі галузі життя України того часу, зумовивши перебіг її історії на багато десятиліть вперед.

Список використаної літератури та джерел:

1. Короливский С.М., Колесник Н.К., Рыбалка И.К. "Гражданская война на Украине 1918-1920. Сборник документов и материалов в трех томах, четырех книгах" - том 3, книга 3 - Киев - 1967.

2. Короливский С.М., Колесник Н.К., Рыбалка И.К. "Гражданская война на Украине 1918-1920. Сборник документов и материалов в трех томах, четырех книгах" - том 3, книга 4 - Киев - 1967.. П.Н. Врангель "Записки" - книга 2 - Минск - 2003 (Переиздание).
3. Врангель В.П. "Записки" - Минск - 2003 (Переиздание).
4. Блюхер В.К. "Статьи и речи" - Москва – 1963.
5. Долгополов А.Ф. "Добровольческие десанты в Азовском и Черном морях" - Москва - 2003.
9. Слащов-Крымский Я. А. "Крым. 1920." - Москва - 2003 (Переиздание).

ДМИТРО ІВАНОВИЧ БАГАЛІЙ – ВЧЕНИЙ І ПРОСВІТИТЕЛЬ

Учні 6-х класів КЗ «Харківська спеціальна школа № 8» Харківської обласної ради
 Керівники: Чиркова Т.В., вихователь вищої категорії, методист,
 Скриль І.А., завідувачка відділу краєзнавства КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Дмитро Іванович Багалій (26 жовтня [7 листопада] 1857, Київ, — 9 лютого 1932, Харків,) — український історик, філософ та громадський діяч. Ректор Імператорського Харківського університету (1906—1910). Один із фундаторів, академік Української Академії Наук (з 1919). Лауреат Уваровської премії (1887) (рис.2).

Народився в Києві в сім'ї ремісника-лимаря. Його діди і прадіди ще 1766 року ввійшли до київського рибальського цеху. Рано залишився сиротою й виховувався в багатодітній сім'ї своєї тітки по матері. В «Автобіографії» 1927 року Дмитро Багалій докладно описує своє дитинство. Зокрема, згадує, що в багатодітній сім'ї Старицьких жили бурсаки-квартиранти, які розмовляли українською мовою, співали українські пісні. Це знайомство привернуло увагу майбутнього історика до українського побуту, культури та мови, хоча в Києві, де він жив, панувала переважно російська мова.

Після навчання в парафіяльному училищі та прогімназії, прийнятий у 2-гу київську гімназію, закінчив курс у ній із золотою медаллю. Вищу освіту здобув на історико-філологічному факультеті Київського та Харківського університетів. У своїх спогадах він із теплотою згадував про роки навчання (1876—1880), особливо про свого наукового керівника Володимира Антоновича. Саме ця людина зіграла ключову роль у залученні здібного студента до архівних розшуків, археологічної роботи тощо. Вже в ці роки Дмитро Іванович проявляв себе як активіст, борець за справедливість. У грудні 1876 року він узяв участь у студентському виступі проти грубощів викладача латини І. В. Цветаєва. Внаслідок цього його з 9 першокурсниками виключили на півроку з університету, тому другий семестр він закінчував у Харкові, з яким через деякий час назавжди пов'яже своє життя. Про прогресивні погляди Дмитра Багалія свідчили його участь у молодіжній організації «Кіш»; вступ у 1880 році до Київської громади; від 1881 року брав участь у роботі Історичного товариства Нестора літописця. Як він зазначав у своїх спогадах: *«Моя українізація не була примусовою, а мала стихійний характер і закінчилася за студентських років до 1880 р. Відтоді з мене назавжди вже зробився цілком свідомий українець»*.

Після закінчення Київського університету і проходження трирічної підготовки при кафедрі Багалій у 1883 році став доцентом кафедри російської історії Харківського університету, а незабаром, у 1887 — екстраординарним професором цієї кафедри. Редагував «Сборник Харьковского историко-филологического общества».

4 жовтня 1906 року на засіданні ради університету 41 голосами проти 24 був обраний ректором Харківського університету^[2].

У 1914—1917 роках — голова Харківської міської думи, міський голова Харкова.

1 вересня 1917 — очолив Харківську «Просвіту».

У 1918 році — член комітету для заснування Української Академії Наук і з 1919 року — голова її історично-філологічного відділу, а згодом член Президії ВУАН, голова Комітету охорони пам'ятників історії та мистецтва Української академії наук. Розгорнув широку діяльність у справі організації наукової роботи, створення академічної бібліотеки.

Певний час Радянська влада цінувала політичну лояльність, науковий доробок, громадські заслуги та авторитет ученого. Протягом 1920–1930-х років викладав історію України у

Харківському та Полтавському інститутах народної освіти. Так, у 1925 році академіка Багалія обирають до складу Президії IX Всеукраїнського з'їзду Рад. Упродовж 1925—1932 років Дмитро Іванович двічі головував у Центральному бюро секції наукових працівників УСРР. А в 1926 році Д. І. Багалій став першим директором новоутвореного Науково-дослідного інституту Тараса Шевченка, відкриття якого стало ще одним кроком, спрямованим на посилення наукового потенціалу столичного українознавства. У 1929 році Дмитро Багалій обраний головою першого історико-філологічного відділу Всеукраїнської Академії наук.

Уже в 1930 році установи, якими він керував, почала заливати брудна хвиля критики і самокритики, нескінченних перевірок, чисток і кадрових перетасовок. Він втратив своє становище голови історико-філологічного відділу після його розформування і переведений на посаду другого заступника голови нового соціально-економічного відділу ВУАН. Чергова реорганізація історичної мережі в Академії наук на початку 1931 р. відбувалася вже без його участі.

Життя довело, що в тоталітарному суспільстві жодна наука не може бути не просякнутою пануючою ідеологією, а тим паче історія. Тільки зважена позиція Багалія дала йому можливість розвивати українську історичну науку в ті непрості часи. Він був активним учасником археологічного з'їзду, і з'їзду архівних працівників РСФСР (1925 р.), і Всеукраїнського з'їзду архівних працівників (1926 р.). Вчений, також, брав активну участь у виданні масової літератури з різних галузей знань українською і російською мовами: редагував серію книжок культурно-історичної бібліотеки. Він переслідував виразну просвітянську мету: прагнув показати історичні корені і традиції свого краю — одного з найбільш русифікованих, в силу цілої низки історичних обставин, регіонів України.

Особливий напрям наукової діяльності Д. Багалія — це дослідження життя та творчості видатних українських просвітителів — Сковороди і Каразіна. Наукова спадщина вченого включає близько 600 публікацій, це підручники з російської історії, монографії, археологічні видання, статті із історії Слобідської, Лівобережної, Південної України XV—XVIII століття.

Помер Дмитро Багалій 9 лютого 1932 року в Харкові від запалення легенів, похований на міському кладовищі.

Професор О. П. Оглоблин писав, що за тих справді божевільних умов ця смерть була символічно своєчасною: *«Роль Багалія була скінчена... У 1932 р. було вже зовсім ясно, що ніхто, навіть Багалій, не спроможний врятувати українську історичну науку від більшовицького погрому»*.

Дмитро Багалій не висунув нової концепції історії України і висвітлював головним чином окремі аспекти її минулого. У пам'яті нащадків він залишився як невтомний літописець Слобідської України та Харкова, з яким пов'язано було майже все життя і діяльність вченого. Але за своїм характером і змістом його дослідження представляли собою новий етап у становленні і розвитку історіографії історії України другої половини XIX — початку XX ст.

ПРОЄКТ ТУРИСТИЧНОГО МАРШРУТУ ПО СЛОБОЖАНЩИНІ

Учні 11 класу Гусарівського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітній навчальний заклад І-ІІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад»

Балаклійської районної ради Харківської області

Керівник: Саблукова О.Г., вчитель географії Гусарівського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітній навчальний заклад І-ІІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад» Балаклійської районної ради Харківської області

Слобожанщина дивовижний край, має багату історію, насичену подіями і видатними постатями. Розроблений проект екскурсії має на меті висвітлити життя і досягнення однієї із видатних родин Слобідської України – родину поміщиків Харитоненків. Українські підприємці-цукрозаводчики, землевласники, меценати середини XIX – початку XX століть залишили по собі помітний спадок.

Майбутній цукрозаводчик-мільйонер Іван Герасимович Харитоненко народився у 1820 році. Навчання грамоті для хлопця обмежалося місцевою церковнопарафіяльною школою – єдиним навчальним закладом, який довелося йому коли-небудь відвідувати.

Наприкінці 40-х рр., маючи певний капітал та чималий життєвий досвід, Іван Герасимович переїздить до Сум на постійне місце проживання. У квітні 1852 року одружується з купецькою дочкою, полькою за походженням, Наталією Лещинською. З нею він мав єдиного сина Павла.

У цей час Іван Герасимович уже самостійно провадив торгівлю цукром. Самотужки він починає вивчати технологію виготовлення «білого золота». Нажиті кошти Іван Герасимович почав вкладати в оренду цукрозаводів та маєтків. Наприкінці 1880-х рр. І. Г. Харитоненко був власником уже 6 великих цукрових та рафінадного заводу, до того ж ще 2 цукрозаводи він орендував.

Продовжити вдало розпочату батьком справу судилося його сину Павлу. Іван Герасимович зробив усе, аби його наступник отримав європейську освіту. У 1911-1912 роках Харитоненку-молодшому належало 8 цукрозаводів: Віринський, Наталівський, Пархомівський, Угроїдський, Янковорізький у Харківській губернії, Красноярузький у Курській губернії, Членівський у Чернігівській губернії та Павлівський цукрорафінадний завод у Сумах. Головна контора торгового дому «І. Г. Харитоненко і син», назва якої зберігалася протягом усього життя Павла Івановича, знаходилася в Сумах.

На відміну від батька, Павло Іванович мав велику сім'ю. Одружений він був на доньці колишнього предводителя дворянства Курської губернії А. А. Бакєєва – Вірі Андріївні, у них народилося 5 дітей.

Здолавши нелегкий шлях від селянина до підприємця-мільйонера і створивши базовий капітал, Харитоненко-старший тільки наприкінці життя зміг виділяти значні кошти на благодійні справи, дозволив собі бути щедрим по відношенню до своїх співвітчизників, які потребували підтримки і матеріальної допомоги. Благодійництво Івана Герасимовича було спрямовано насамперед на впорядкування й розбудову рідних Сум, яке продовжив з не меншим завзяттям і ще більшим розмахом Павло Іванович.

В різні роки І. Г. Харитоненко здійснив значні пожертвування в місті Суми на спорудження реального училища, жіночої гімназії, селянського банку (50 тисяч руб.), розширення приміщення окружного суду (15 тисяч руб.), влаштування бруківки (50 тисяч руб.) та інше. 1879 року І. Г. Харитоненко пожертвував 100 тисяч руб. на облаштування у Харкові гуртожитку для незаможних студентів університету. Трохи згодом він виділив ще 50 тисяч руб. до стипендіального фонду, з відсотків яких утримувалися щорічно 20 студентів.

У Сумах 1888 року Іван Герасимович і Наталія Максимівна заснували дитячий притулок ім. Н. М. Харитоненко для дівчат з багатодітних купецьких і міщанських родин та сиріт. Коштом підприємців були побудовані нові приміщення Сумського, Харківського і Куп'янського духовних училищ. У рідному селі Нижня Сироватка він влаштував нову церкву Святого Тихона.

Виконуючи батьківську волю, Харитоненко-молодший спорудив 1898 році у Сумах лікарню Святої Зінаїди для дітей всіх станів, названої на честь померлої в дитинстві доньки. П. І. Харитоненко виділив кошти на спорудження в Сумах нового Троїцького собору (1901-1914 роки).

За проектом архітектора Щусєва в 1913 році було збудовано церкву Спаса в садибі Наталіївка (названому на честь молодшої доньки). «Співочі тераси» також були збудовані на замовлення Павла Івановича, задля вирощування фруктових садів.

Син Івана Герасимовича, підтримуючи розвиток художнього мистецтва, зібрав унікальну колекцію творів російських і західних художників, яка зберігалася в Москві, у Пархомівському і Наталівському маєтках (майже 600 картин). На жаль, у роки революції більшість з них була розпорошена по різних музеях, частина безслідно зникла. Єдина картина з колекції, що зберігалася в Пархомівському історико-художньому музеї, – пейзаж С. Васильківського «Вечоріє».

З метою висвітлення життя знатної родини Слобожанщини був розроблений проект туристичного маршруту основними місцями, що пам'ятають і представляють нам життя та діяльність поміщиків. Туристичний маршрут має назву, як і колись заснований Харитоненком-старшим торговий дім – «І. Г. Харитоненко і син».

Програма туру має два варіанти: 2-денний (програма включає виключно місця-пам'ятки про родину Харитоненків) і 3-денний тур (доповнений двома містами Сумщини, що не мають відношення до родини, але не поступаються історико-культурним значенням своїх пам'яток),

територією історико-культурного регіону Слобожанщина. В програму обох турів входить: дорожня екскурсія, відвідування Наталіївського парку і церкви Спаса, Пархомівського історико-художнього музею ім. А. Луньова, «Співочих терас» (відпочинок на природі з перекусом), ночівлю на базі відпочинку «Хуторок» (селище Климентове, Сумська область), оглядову екскурсію містом Суми і відвідування краєзнавчого музею.

До 3-денного туру додаються: поїздка з Сум до Охтирки – музей храмів під відкритим небом, ще одна ночівля на базі відпочинку «Хуторок», місто Тростянець – «таємниче» місто Слобожанщини.

Маршрут: Харків – с. Володимирівка – с. Пархомівка – с. Городне – с. Климентове – Суми – Харків (2-денний тур).

Харків – с. Володимирівка – с. Пархомівка – с. Городне – с. Климентове – Суми – Охтирка – с. Климентове – Тростянець – Харків (3-денний тур).

Тривалість туру: 2 дні/1 ніч; 3 дні/2 ночі.

Екскурсійна програма.

1-й день. Виїзд із Харкова до с. Володимирівка. Садиба Наталіївка займає 48 га: палац в стилі альпійського шале, різьблений дерев'яний чайний будиночок, залишки стайнь і іподрому, водонапірна вежа з драконами, в'їзні ворота з барельєфами і статуями скіфських баб, Спасо-Преображенський собор – творіння архітектора А. Щусева, унікальні скульптури левів роботи Коненкова.

Пархомівський історико-художній музей – один з кращих провінційних музеїв України. Відпочинок на природі біля відомих «Співочих терас» – унікальних плодкових садів поміщика Харитоненко. Переїзд до бази відпочинку «Хуторок» (селище Климентове, Сумська область) на ночівлю.

2-й день. Від'їзд до Сум. Оглядова екскурсія містом, краєзнавчий музей, Троїцький собор, Свято-Преображенський храм, Воскресенський собор, будинок з каріатидами. Повернення до Харкова.

Якщо 3-денний тур, то замість повернення до Харкова група відправляється до Охтирки. Місто Охтиркани тільки «нафтова столиця» України, але і музей храмів під відкритим небом: Кафедральний Покровський собор, побудований за проектом Бартоломео Растреллі, Введенська, Михайлівська, Георгіївська церкви. Переїзд до бази відпочинку «Хуторок» (селище Климентове, Сумська область) на ночівлю.

3-й день. Від'їзд до Тростянця. Круглий двір – побудований у вигляді середньовічної фортеці, він використовувався як театр, циркова сцена і кінний манеж.

Палац Голіцина – унікальний зразок палацової архітектури, алея закоханих і парк дерев'яних скульптур. Палац, Круглий двір і парк були закладені синами царського духівника Надаржінського в XVIII столітті, у XIX столітті належали князю Голіцину протягом півстоліття, а після нього – цукрозаводчику Леопольду Кенігу.

Відвідування музею шоколаду в Будинку Голіцина: кілька сотень різних фігурних виробів з різних сортів шоколаду, колекція шоколадних обгортки, історія чорного шоколаду і бренду «Корона», історія молочного шоколаду і торгової марки «Мілка», кімната кави.

Вознесенська і Благовіщенська церкви, Тростянецький дендропарк «Нескучне» з трьома мальовничими озерами і «Гротом Німф». Повернення до Харкова.

ПРОБЛЕМА ІСНУВАННЯ ЛЮДИНИ І СЕНСУ ЖИТТЯ

Учні 5-х класів Комунального закладу «Харківська спеціальна школа № 8» Харківської обласної ради. Керівники: Брусенко Л.В. вихователь першої категорії Комунального закладу «Харківська спеціальна школа № 8» Харківської обласної ради
Сторожук О.А., керівник гуртка КЗ «Харківська обласна станція юних туристів»

Сенс життя - це проблема, яка постає перед людиною, коли він відволікається від щоденних практичних справ і тимчасових інтересів і усвідомлює, що він кінцевий. Навіщо я живу, якщо є смерть? Питання про сенс життя виникає також, коли з різних причин вичерпалися ті смисли, якими людина жила до сьогоднішнього дня, і він відчуває емоційну порожнечу і відсутність інтересу до чого б то не було.

У першому випадку це питання про сенс життя взагалі. У другому випадку це питання про сенс життя на даному етапі, тут і зараз. Чи варто жити і навіщо жити?

Визначаючи поняття «сенсу життя», потрібно підкреслити, що воно має, як мінімум, три «виміру». Перша пов'язана з поняттям «святості життя» як такої, що є нині предметом такої дисципліни, як біоетика. Все живе (в т.ч. і у Всесвіті) має право на життя в силу самого факту народження. Ця вітальність є первинною для людини.

Другий вимір пов'язаний з з'ясуванням специфіки саме людського життя, оскільки єдиний реальний факт в житті будь-якої людини - майбутня смерть. Доречно навести думку Л.Н. Толстого, який болісно запитував: «Чи є в моєму житті той зміст, що не знищується неминуче майбутньої смертю?» У рамках раціоналістичного підходу відповісти на нього неможливо і доводиться шукати відповідь на шляхах інтуїтивного осягнення сенсу свого буття і визначення - що ж для особистості є найвищою цінністю - Бог, людство, близькі та рідні, діти, справедливість і т.д.

Третє «вимір» пов'язано з ідеєю відображення безсмертя. Останнє можна також розкрити в кількох аспектах. Перший - пов'язаний з безсмертям в нащадках і здійснюється шляхом передачі генного апарату батьків дітям, внукам і т.д. Другий - збереження тіла померлого (муміфікація). Третій - входження частинок нашого тіла в кругообіг речовини, енергії та інформації у Всесвіті, своєрідне «злиття з природою». Четвертий визначається підсумками діяльності людини і увічне в пам'яті нащадків. П'ятий шлях пов'язаний зі зміненими станами свідомості внаслідок застосування системи психотренінгу і медитації, що веде людини у Вічність. Можна виділити три можливі відповіді на фундаментальне філософське питання про сенс життя.

1. Релігійна версія сенсу життя. Відповідно до цієї версії емпірична життя сама по собі безглузда. Люди воюють, страждають, хворіють і вмирають, кругом море зла і несправедливості. Все мине. Однак у нашій душі присутні ідеї вічності, добра, справедливості та ідея Бога як джерела всіх вічних прекрасних почав. Сенс життя в тому, що існують Бог і безсмертна душа. Вони відкривають для нас перспективу прекрасної вічності і привносять свідомість в метушливу і повну вад земне життя. Справжній сенс знаходить той, хто вже тут, у цій юдолі скорботи, серцем повернувся до потойбічного, осягає наш короткий вік божественним світлом.

2. Атеїстична нігілістична версія сенсу життя. Емпірична життя сама по собі безглузда. Людина прагне орієнтуватися на абсолютне й позамежне, а не може собі цього дозволити, тому що наука відкидає існування Бога. Послідовний раціоналіст повинен свідомо прийняти безглуздя життя і жити, висловлюючись словами французького екзистенціаліста Альбера Камю, «не відриваючи очей від абсурду». Це особливого роду стоїчна доблесть. Камю вважає, що людині зовсім нема чого кінчати життя самогубством, рятуючись від безглуздя світу. Навпаки, його буття перетворюється на героїчний бунт. Цей бунт проти абсурду виражається в чуттєвому та ігровому проживанні кожного моменту життя, яка може обірватися у будь-яку хвилину. Ніякі соціальні цінності і моральні норми не обмежують більше «абсурдної людини», який насолоджується емпіричним світом, весь час дивлячись в очі прийдешньої смерті.

3. Безрелігійним гуманістична версія. Ця версія чудово висловлена в працях психоаналітика Еріха Фромма. Він вважає, що сенс кінцевої людського життя - в самореалізації, в актуалізації всіх закладених в людині здібностей. Людина не може скасувати смерть, але він може сам надавати сенс власного життя. Тоді вона з сліпого спонтанного перебігу перетворюється на справжнє мистецтво, де кожен розкриває свої кращі сили, проявляється як неповторна індивідуальність. Про необхідність реалізувати себе нагадує нам наша «гуманістична совість», яка велить людям дбати про самих себе, втілювати свої обдарування, а також не забувати інших, ставлячись до них доброзичливо і з любов'ю.

Пошук та набуття сенсу життя і діянь кожної людини, має суто індивідуальний особистісний характер.

ДЕРЕВА У ВІРУВАННЯХ УКРАЇНЦІВ

Федяй Анжеліка, учениця 8 класу Рідкодубської ЗОШ I – II ступенів, вихованка Дворічанського Центру дитячої та юнацької творчості Дворічанської районної ради Харківської області. Керівник гуртка «Юні екологи»: Кисіль Ю.А.

Любов кожного українця до рослини має дуже глибоке коріння. Здавна наші предки вірили, що кожне природне явище, кожна рослина мають душу, і тому з такою пошаною ставилися до них. Без потреби ніхто не зривав квітів та недозрілих плодів, а щоб зірвати рослину для лікування, потрібно було прочитати певну молитву, щоб квітка принесла користь.

У кожного зі слов'янських народів формувалися свої особливі традиції, що надавали перевагу тим чи іншим деревам і кушам. Наприклад, в Україні здавна священними вважають вербу і калину, недарма народна приказка говорить: «Без верби й калини нема України». Українці шанували також дуб, що уособлював Перуна й Сонце, березу – символ Богині Лади, клен – Полелея, липу, що присвячувалася Матері Воді, та інші дерева і кущі.

У болгар, сербів і македонців священною рослиною вважають кизил – символ здоров'я і довголіття. Звичай святити вербу за тиждень перед Великоднем існував ще у Київській Русі задовго до її християнізації. Саме з астрального культу слов'ян він був запозичений і християнською церквою. До речі, на батьківщині християнства цю роль виконує пальма, бо верба там ніколи не росла.

Звичай вшановувати дерева зберігся до нашого часу в обряді Зелених свят, коли дівчата водили «Тополлю», у клечанні хат широколистяними деревами, обсіпанні долівки травами. Усе це, як вважали наші предки, мало захистити людину від злих сил.

Тобто рослини в українців були не тільки уживані в побуті, а мали ще й інше значення – були своєрідними символами-оберегами. Недаремно наш народ склав про свої улюблені рослини стільки пісень, легенд, казок.

То ж розглянемо уявлення наших предків і розкриємо таємничу історію кожної рослини.

Серед священних дерев українців найпочесніше місце займає **дуб** - символ сили та могутності. Матері вишивали листя дуба на сорочках для своїх синів, щоб ті ставали сильнішими та мужнішими. За повір'ям, дубові меблі сприяли здоровому сну.

Калина – рослина українського народу. А оскільки ягоди калини червоні, то й стали вони символом крові та невмирущого роду. Ось через це дівочі і навіть парубочі сорочки тяжіють тими могутніми гронами. Калина є символом дівочої краси в Україні. Вона прикрашала подвір'я кожної української хати, є чудовою прикрасою для коровай та весільного рушника.

Верба – також одне з найпоширеніших і найулюбленіших дерев у нашому народі. Наші пращури вважали вербу священним деревом. Верба була символом родинного вогнища. На Вербну неділю вербу освячували в церкві, а потім несли додому і били нею всіх, примовляючи: «Не я б'ю, верба б'є, за тиждень Великдень. Недалечко червоне яєчко». Освячену вербу зберігали за образами.

Береза для українців була незвичайним оберегом, адже вважалося, що в кожній її гілочці живе божество, котре забезпечує достаток в сім'ї. Також гілочки берези, розкидані на даху, захищали хату від грому, буревію та блискавок.

Сосна. Як пише І. Носаль: «Сосна – це зачарований Природою, еволюцією життя на Землі санітар повітря». І справді, це дерево користується в народі пошаною. Вважали, що сам Господь благословив сосну, адже її деревина виявилася непридатною для цвяхів хреста Спасителя. Дивну життєву силу має сосна, бо росте навіть на піску. В народній медицині вічнозелена красуня теж не зосталась поза увагою. Добрими ліками проти застудних захворювань є сосновий узвар, що містить у собі майже всі вітаміни.

Осика в народі мала погану репутацію, за легендою саме на ній повісився Іуда, тому вона вважалася нечистим, проклятим деревом. Із деревини осики навіть не можна було споруджувати будинки, бо «вся родина тремтітиме день і ніч від хвороби, як тремтить осика». В той же час в літературі зустрічається зовсім протилежні відомості про те, що деревина осики в деяких місцевостях використовувалась як покрівельний матеріал для будинків та церков. Для охорони від відьом у деяких регіонах України люди носили при собі «маленькі осикові цурки», а з осиковою лозиною в руках можна було сміливо вирушати вночі куди завгодно.

Особливе місце в народній уяві та побуті належить плодовим деревам. Ще з князівських часів в Україні були поширені сади. Із захопленням про розкішні сади, в яких «потопали» села писав Павло Алепський: «Кожна хата в козацькій землі оточена садками, огорожа з вишень, слив та інших дерев...»

Вишня – безперечно одне з найстаріших плодових дерев. Її почали культивувати ще з XII ст. Вишня здавна використовувалася в обрядовій звичаєвості українців. На Катерини (7 грудня) дівчата зрізали гілочки вишні, ставили їх у воду і якщо до Меланки вишня розквіте, то це віщувало скорий шлюб. На гілочках вишні ворожили про здоров'я членів родини в наступному році. Чия гілочка, позначена кольоровими ниточками, розквітне – той житиме довго, а чия всохне – захворіє або помре. Наші предки вірили, що рослини, які здатні розквітати навіть взимку, наділені особливими магічними властивостями. За народною прикметою «поки листя з вишні не опало, скільки б снігу не випало, зима не настане».

Груша культивувалася ще з античних часів, а лікувальні властивості цього фруктового дерева були відомі ще в давньому Шумері. В Україну груша була завезена з Візантії та швидко набула популярності. Кору дерева використовували під час обробки шкіри; відвар листя був природним барвником, ним фарбували тканини у жовтий та коричневий кольори. Її деревина – гарний матеріал для виготовлення прикрас, скриньок, ложок гілочки застосовуються як заварка для чаю, що здатний виводити з організму накопичені солі, зменшує запальні процеси.

Яблуня. Це дерево здавна шанували у народі. Про поширеність яблуні свідчать археологічні знахідки, а саме її насіння, що зустрічається на трипільській кераміці та глиняній обмазці жителів. Це яскраве свідчення того, що навіть у ті далекі часи плоди цього дерева вживали у їжу. В етнографічних збірниках є чимало обрядів, вірувань, які так чи інакше стосуються яблуні. Використовували яблуню і у весільній обрядовості. Обруч для весільного вінка виготовляли із солодкої яблуні, прикрашали його колосками жита. Про це дерево співають і у весільних піснях.

Розповідаючи про дерева, не можна оминати увагою і **липу**. Це дерево ще у дохристиянські часи мало ритуальне значення. Липа мала ще й практичне застосування. Завдяки її м'якій деревині, це дерево часто використовували у теслярстві, бондарстві. У народі казали: «Дерево липи хату вбереже від блискавки, бо ніхто ще не чув, щоб під липою кого вбито». Мабуть, більшість із людей полюбляє цілющий липовий мед, та не тільки за цвіт шанували бджолярі це дерево, адже саме з його пеньків робили вулики. І досі популярний у народі липовий цвіт, як жарознижуючий та потогінний засіб.

Отож, наші предки ставилися з повагою до кожної рослини: вони були оберегами, лікували, оберігали від зла. Скільки легенд, пісень склав наш народ про свої улюблені рослини. Ми повинні вчитися у своїх предків шанувати природу, яка нас оточує, бо без неї ми не зможемо жити на землі. Якщо людина не шанує своїх традицій, не шанує природи, вона жорстоко розплачується за свої помилки.

Так не згубімо ж його, нашого зеленого надбання, без якого немає рідної землі, милого краю, збережимо його для наступних поколінь.

ПРЯДІННЯ В ТРАДИЦІЙНІЙ КУЛЬТУРІ ЛУБЕНЩИНИ

Філіпова Валерія, учениця 10 класу ОЗ «Тарандинцівська ЗОШ І-ІІІ ступенів», вихованка гуртка «Юні краєзнавці» Лубенського РЦДЮТ Полтавської області

Керівник: П'яташ В.С., керівник гуртка

У 19 столітті прядіння було невід'ємною частиною домашніх занять кожної селянської родини на Лубенщині. Сьогодні цей вид ручної праці знову набуває у нашому регіоні популярності, особливо прядіння із собачої та козячої шерсті. Мета нашої розвідки дослідити всі тонкощі давнього ремесла.

Найпоширенішим сировинним матеріалом для прядіння на Лубенщині були коноплі. Технологія вирощування й обробки конопель, як стверджують респонденти, мало чим відрізнялася від інших регіонів, проте вона була досить складною. Виробничий процес, що й до сьогодні добре пам'ятають селяни, тривав у кілька циклів: "Навесні посіяли, воно зійшло і до осені росте. Поширенішими були коноплі, які мають чоловічі (плоскінь) і жіночі (матірка) стебла. Плоскінь дозрівала раніше, волокно з нього виходило тоншим. Плоскінь збирали, сушили й

мочили (до двох тижнів). Жіночі стебла достигали пізніше – восени, їх збирали, в'язали в невеликі пучки (горстки), обмолочували й мочили (до трьох тижнів). Вимочували коноплі в ставках, копанках, ямах і річках, після чого сушили на сонці, а якщо не дозволяла погода – в спеціальних сушарках. Висушені коноплі тіпали, відділяючи кострицю від волокон. Цей процес проходив у такій послідовності: горстку конопель ділили на ручайки, ламали на ламущі, тріпали об стовп або дошку, били на бительні, а потім терли на терниці. Але цим обробка волокна не завершувалася: його микали на гребені, надаючи одного напрямку. Готове прядиво складали в повісма, із яких микали мички» [1].

Часто селянки м'яли коноплі ногами, причому поєднували таку працю з домашніми клопатами. Як пригадує моя прабабуся: «Було мати вранці встане, піч запалила, там поставила чавуни варяться, а сама ногами біля печі мене, щоб було м'якеньке" [2].

Починали прясти по завершенні роботи в полі (не раніше жовтня) й намагалися завершити до початку весни. Прядіння було обов'язковим заняттям кожної жінки. Вона мала забезпечити сім'ю необхідною кількістю пряжі. Інколи пряли і юнаки. Найпоширеніший спосіб прядіння на Лубенщині – за допомогою веретена. Для виготовлення веретена використовували легкі породи дерева, яке при висиханні мало деформується, наприклад, ліщину. Для різних типів тканин застосовували різні веретена: довші – для грубших, а коротші – для тонших [3]. За етнографічними даними, спосіб прядіння на веретені незалежно від території подібний. З куделі трьома пальцями однієї руки витягували волокно й скручували в нитку, яку другою рукою мотали на веретено, що висіло на нитці, оберталося вертикально в руці прядлі або лежало на колінах чи біля її ніг.

Спосіб прядіння на прядці отримав поширення на Лубенщині в II половині XIX ст.; з її використанням продуктивність значно зростала, чим і пояснюється її широке застосування. Прядка була в кожній хаті, а подекуди – й дві або більше. Після прядіння нитки змотували на мотовило в півмітки (30 ниток), потім – у клубок на витушці. Із клубків нитки розмотували на оснівниці, а пряжу, зняту з оснівниці, парили, прали, відбілювали на сонці чи морозі, при необхідності – фарбували. Як фарбники використовували різноманітні рослинні й тваринні компоненти (напр., для утворення жовтого кольору, використовували березову чи вільхову кору, цибулиння; для отримання червоного – материнку, бузину). Із тваринних фарбників найпоширенішою була кошениль (червець), з якої отримували яскраво-червоний колір. Закріплювали кольори природними кислотами і сіллю – капустяним та огірковим розсолами.

У наші дні мистецтвом прядіння на Лубенщині займаються поодинокі майстрині. Прядуть переважно на веретені.

Провівши дослідження, можемо констатувати, що досвід прядіння, технологія підготовки сировини, що набувалися роками багатьма поколіннями лубенців, дуже швидко втрачається в сучасних глобалізаційних процесах.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Польові дослідження автора / Записано зі слів Кадуки Миколи Миколайовича, жителя с. Тарандинці Лубенського району Полтавської області, 1949 р.н.
2. Польові дослідження автора / Записано зі слів Терещенко Марії Григорівни, жительки с. Горобії Лубенського району Полтавської області, 1931 р.н.
3. Польові дослідження автора / Записано зі слів Даниленка Олександра Васильовича, жителя с. Калайдинці Лубенського району Полтавської області, 1954 р.н.

НАЙЦІКАВІША ПОСТАТЬ УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ. СУГОЛОСНІСТЬ ФІЛОСОФСЬКОГО ВЧЕННЯ Г.СКОВОРОДИ ІЗ СЬОГОДЕННЯМ

Філоновська Софія, учениця групи Л-10Б Полтавського обласного наукового ліцею-інтернату II-III ступенів при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А.С.Макаренка
Науковий керівник: **Караганова Олена Андріївна**, викладач суспільних дисциплін Полтавського обласного наукового ліцею-інтернату II-III ступенів при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А.С.Макаренка, учитель-методист історії

Полтавщина була колискою не тільки української літературної мови, колискою класиків української літератури, а й першопочатком української філософської думки. Від Котляревського – мова, від Г.Сковороди – думка, а відтак – душа народна.

Тож у визначний для нас час маємо знову звернутися до своїх титанів духу і шукати в них опори та відповіді на питання. Адже згідно з поглядами Г.Сковороди, які він зазначив у творі «Вступні двері до християнської добронравності», «Не шукай щастя за морем, не проси його в людини, не мандруй планетами, не тягайся палацами, не плазуй земною кулею, не блукай Єрусалимами...»

На нашу думку, обрана тема є актуальною, бо інтерес дослідників усього світу та України в цілому до постаті Г. Сковороди об'єктивно зумовлений різноманітністю і глибиною процесів та явищ, які постійно відбуваються у житті та взаєминах між особистостями та державою. Особливо у цей непростий час становлення України – визначення внутрішніх та світових орієнтирів. Вчення мислителя Г.Сковороди пророче у всі часи, що спонукає нас шукати вирішення сучасних проблем через призму його філософських постулатів.

Ця дослідницька робота ставить за мету з'ясувати, чому ця постать досі приваблює світове суспільство, що суголосного у вченні філософа з нашим часом, над чим мусить задуматись кожна людина, щоб гармонійно прожити життя, та як, за якими законами, побудувати гуманне для кожного українця суспільство. Адже у своїх філософських ідеях і просвітницькій діяльності Г.Сковорода приділяв головну увагу саме людині, суспільству та його розвитку. Для нього суть людини не обмежувалася тільки «телесной стороною», «красою сонця», філософ шукав внутрішню сторону в самій людині, «джерельну силу сонця», в її справах, вчинках, словах і таким чином, дійшов до розуміння соціальної «нерівної рівності». Г. Сковорода відстоював рівність між людьми, право кожного, незалежно від соціального становища, на щастя і свободу, вважаючи останню найвищим досягненням людини на землі. Його світогляд відображав найвищий рівень розвитку суспільної думки в Україні, а життєва позиція та твердість переконань служили прикладом для багатьох сучасників і прийдешніх поколінь.

Проблема суголосності вчень та мудростей Г.Сковороди із сьогоденням є цілком на часі та заслуговує на особливу увагу. Адже нині, як ніколи раніше, у час цифрових технологій та надзалежності від матеріальних благ і вигод ми намагаємося зорієнтуватися на внутрішньому світі людини, аби врешті побудувати гуманне суспільство. На прописаних мудростях Г.Сковороди можна будувати прикладну психологію, орієнтовану на самопізнання особистості, бо розуміння і пізнання себе – це стрижень української ідентичності. І саме це ми беремо за новизну у нашому дослідженні.

КУП'ЯНЩИНА НАДИХАЛА Г.С.СКОВОРОДУ НА ПЕРЕКЛАД ПЛУТАРХА

Фінько Діана, учениця 9-А класу Куп'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 12 Куп'янської міської ради Харківської області
Керівник: Дубовецька З.І., учитель історії, керівник гуртка «Історичне краєзнавство»

Перебуваючи взимку 1778- 1779 років у слободі Гусинка, український філософ і просвітник Г.С.Сковорода перекладав твори Плутарха.

Можливо, найчастіше з античних авторів Сковорода звертався до Плутарха. І не тільки тому, що він - визначний письменник і патріот давньої Греції, а й передусім тому, що він був філософ-мораліст і майстер художньої характеристики і що його спадщина особливо припала

Григорію Савовичу до душі. Сковорода прагнув донести до українського читача передусім ідеї Плутарха. З цією метою він перекладає його філософсько-моралістичні твори, постійно посиляється на нього, часто цитує Плутарха в листах до М.Ковалинського.

Як противник аскетизму, Плутарх привертав увагу гуманістів (Єразм, Рабле), вождів реформації, філософів (Монтень, Руссо). Діячі французької буржуазної революції захоплювалися героями Плутарха, що втілювали в собі республіканські добродієвості.

На Україні Сковорода одним із перших перекладав твори Плутарха. Український поет, як свідчить Ковалинський, переклав частину його трактатів, головним чином, на морально-етичні теми, зокрема такі, як "О божіи правосудіи", "О смерти", "О спокойствіи душевном", "О вожделений богатств". Але до нас дійшов лише один з них - "Книжечка Плутархова о спокойствіи души". Доля ж інших перекладів невідома.

За життя Сковороди, як і довгий час після його смерті, переклад не друкувався. Його опубліковано лише в першому радянському виданні творів філософа за єдиним списком, який зберігається у Санкт-Петербурзькому архіві.

Переклад трактату Плутарха "Про спокій душі" Сковорода надіслав 13 квітня 1790 року до свого приятеля Я.М.Донець-Захаржевського з листом, у якому, як уже згадувалося, торкнувся і питання про принципи своєї перекладацької діяльності. Він не хоче гнатися за дослівною формою перекладу, а прагне передусім відтворити зміст твору.

Тому перекладаючи "Книжечку Плутархову о спокойствии души", Сковорода значною мірою змінює її колорит, викидає імена язичеських богів, окремі картини і деталі, заявляючи, що він вливає в "новия мехи и вино новое". На своєрідність свого перекладу Сковорода вказує в підзаголовку "Книжечки", що йде після супровідного листа, - "Толкование из Плутарха о тишине сердца".

Отже, перед нами справді в багатьох місцях дуже віддалене трактування плутархового оригіналу, причому своєрідними стильовими засобами, які свідчать про велике художнє обдарування перекладача, його вміння бачити один і той же предмет з різних боків і в різному освітленні, робити додатки і критичні зауваження. Ось для порівняння кілька уривків з Плутарха у тлумаченні Сковороди. Коли античний автор критикує думку Епікура про те, що той "советует честолюбцам, дабы последовали своей природе и принимались за гражданския дела", Сковорода, який завжди високо цінував грецького філософа-матеріаліста, рішуче захищає його від нападок Плутарха. В примітці до наведених слів він пише: "Язвит Епикур. Ненавистию помрачен, не хотел раскусить сладости сокровенныя в сем Епикурском слове. Нет святее его слова: природе последовать, могти несть чин, найдить в праздности сладость есть тожде с богом делать, дело делать, сладко делать есть то же достоинство в сыле; сили в природе, природа в боге, яко дуб в зерне, пребывает вовеки. Хулит философа за сердечную сладость, потом и сам сказует, что красота сердечная есть град спокойствия. Будто ж не то же есть сласть, сладость и красота в сердце, если оно живет вот где! Душа моя в руках твоих выну. Десница твоя восприят мя".

Тут Сковорода вступає в полеміку з автором, по-своєму трактуючи цей уривок, говорить про природу, яка робить людину тим, ким вона повинна бути. В іншому місці свого трактату Плутарх відзначає: "Некто мудрец сказал: обычай зделает жизнь сладкою". До цих слів Сковорода додає від себе: "А я сказую: сердце чисто зиждет жизнь веселу" (II, 206).

І далі уривок у примітці трактується перекладачем в явню полемічному дусі, який відповідав характеру його морально-етичних принципів, піднесенню мудрості як джерела всіх добродієвостей.

Майже на кожній сторінці "О тишине сердца" Сковороди відчувається не Плутарх, а український мислитель, його спосіб перекладу, "тлумачення". Текст перекладу в багатьох місцях обростає деталями, яких немає в першотворі. Як справедливо відзначив М.Маслов, порівнюючи обидва тексти, Г.Сковорода частково скорочував оригінал, частково розширював, дещо додавав, стежачи тільки за тим, щоб ці додатки відповідали загальному ідейному спрямуванню першотвору. Сковорода прагнув пристосувати свій переклад до вимог і уподобань часу. З цією метою він пропускає ряд образів і виразів, заміняє деякі грецькі й римські імена вітчизняними, використовує народні афоризми, вводить вірші. Так, передаючи твердження Плутарха про те, що кожна людина повинна задовольнятися своїм становищем і не бажати більше, ніж дає природа, Сковорода зазначає: "всякая всячина, мир сей наполняющая. одному нужна. а другому

не потрібна. Что же оно такое? И кому нужно? Вспомним пословицу: "Всяк Еремей про себе разумей" .

Коли Плутарх у своїй "Книжці" висміює тих, хто хоче бути знавцем у всіх науках і посилається на багатьох філософів античності, то Сковорода, як завжди, перекладає це місце вільно, коротко і дотепно; причому для емоційного посилення змісту цього уривка він навіть наводить вірш, якого немає в першотворі: «Будь все тем, что бог дал, разбивай всяк грусть шутя. Всяк жребієм своим да будет доволен!.. Всяк имеет свое зло и добро, и каждому свое дано" (II, 211).

У його примітках і додатках до оригіналу, з яким ми зустрічаємося в багатьох місцях перекладу, виразно відчуються морально-етичні принципи самого перекладача, їх повчальний характер. З цією метою він вдається до використання фольклорних засобів. Ось, для прикладу, кілька народних прислів'їв і повір'янь: "Фома в худшей жизни весел, а Козьма в лучшей омерзел"; "доброму человеку всякій день - праздник"; "все то, что миновало, будто из воза пало"; "итак, разжевать сіе надобно хорошенько"; "имея не наслаждается, а потерял - мучится"; "человек яко трава: днесь цветет, утром сохнет" та ін.

Важко тепер сказати, у зв'язку з чим зроблено цей переклад, власне, вільний переказ, що саме правило Сковороді за вірець, яке видання творів Плутарха могло йому прислужитися, але, як видно з порівняння обох текстів, зробленого М.Масловим, основний зміст, дух твору античного автора він відтворив досить правильно.

Переклади Сковороди творів античних авторів були значним кроком у розвитку української перекладацької справи. Сковородинська практика вільного перекладу стала певним взірцем для багатьох письменників-перекладачів наступних поколінь.

Григорій Савич Сковорода увійшов в історію духовної культури нашої Вітчизни як самобутній, прогресивний філософ-гуманіст, громадський діяч і визначний письменник, котрий підсумував кращі досягнення давньої української літератури і торував шляхи розвитку нового письменства, становлення якого почалося в другій половині XVIIIст.

ОДЕРЖИМА ПАЛІТРОЮ. ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ МИСТКИНІ ВІРИ БАРИНОВОЇ-КУЛЕБИ

Фурсенко Вадим, учень 6 класу, член історико-краєзнавчого об'єднання «Дзвін»
Хитцівського ЗЗСО I-II ступенів Краснолуцької сільської ради
Гадяцького району Полтавської області

Науковий керівник: Зубко Людмила Василівна, учитель історії Хитцівського ЗЗСО I-II ступенів Краснолуцької сільської ради Гадяцького району Полтавської області, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист

Я маюю світ – таке життєве кредо закоханої у свою творчість, крізь призму якої вона бачить світ, відомої всьому світу мисткині В.Б.Кулеби.

Вона бачать те, чого не бачать звичайні люди, знаходить прекрасне в повсякденному, вміє зобразити думки на полотні, закарбувати емоцію або навіть мелодію. Віра Іванівна Барінова - Кулеба – академік Академії мистецтв України, народний художник, заслужений діяч мистецтв України, Професор Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури, член спілки художників СРСР з 1976 року, член Національної спілки художників України з 1991-го року.

Це головні віхи життя талановитої мисткині. А ще активна громадська діячка учасниця підготовчого процесу різних свят і подій в м. Києві та на малій Батьківщині в с. Красна Лука.

Кожного літа відвідує наш шкільний історико-краєзнавчий музей «Перевесло», знайомиться з новими матеріалами, цікавиться подіями шкільного життя.

З великим задоволенням надає поради і консультації учасникам етно-гурту «Чорнобривці» під час виготовлення вишиваних проєктів на полотні. Представники трьох поколінь: бабусі, мами, дівчатка-школярки вишили історію і красу України, рідного краю, села.

З дитинства, маюючи вуглинкою чи крейдою вона обрала свій шлях: живу і маюю. Картини мисткині в деякій мірі автобіографічні.

Віра Іванівна – патріот свого народу, села, куточка, який притягує її до себе, змушує летіти на крилах із найдалших доріг світу. Та і як не закохатися в серцю милий край, до того ж красивий у будь – яку пору року.

Особистий символ Віри Іванівни Барінової - Кулеби – сповите немовля з крильцями янгола – провісника нового життя.

Художниця, малюючи Україну, історію, звичаї, беручи участь в численних міжнародних виставках, здійснює популяризацію українського сучасного образотворчого мистецтва. Прорив застарілих штампів і стереотипів мистецтва, опанування передового світового досвіду сьогодні вкрай необхідні.

Особисті зустрічі та майстер-класи із живопису дали змогу усвідомити велич таланту нашої землячки. Фольклорно-етнографічні експедиції, екскурсії до музеїв, відвідання художніх виставок сприяли розумінню мистецького світосприйняття.

«ЗАГУБЛЕНІ ПРАВА ЛЮДИНИ»

Цапенко Денис, учень 8 класу Новомерчицького навчально-виховного комплексу (загальноосвітня школа I-III ступенів – дошкільний навчальний заклад) Валківської районної ради Харківської області вихованець гуртка «Історичне краєзнавство» Валківського районного центру туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді Валківської районної ради Харківської області. **Керівник: Корецька Надія Петрівна**, вчитель історії, керівник гуртка

Кожна дитина потребує піклування і доброзичливого ставлення до себе, відчуття своєї необхідності. Ці чинники впливають на здоровий розвиток дитини, формування її особистості, моральних та етичних норм.

Народжується дитина. Щоб вона стала людиною, слід оточити її любов'ю, піклуванням. Звернемось до Конвенції ООН «Про права дитини», де записано: «Кожна людська істота до досягнення 18-річного віку - дитина».

Зараз я розповім вам історію, складену на підставі фактів, що мали місце в дійсності.

Нещодавно я разом з родичами побував проїздом на Житомирщині в селищі Городниці. Мандруючи центром селища, я зустрів невеличкого чоловіка неохайно одягнутого з протягнутим кашкетом і посмішкою. Немало я зустрічав жебраків у великих містах, але цей чоловік чомусь мене дуже вразив. Пізніше я довідався про нього - це Остапченко Олександр глухонімих житель селища. Він народився в багатодітній родині колгоспника. Батьки пищили і мало приділяли уваги дітям, а Сашку тим паче. Він ріс ховаючись по закутках, щоб п'яний батько не відлупцював, ходячи дитиною по вулиці він вже просив у людей щось поїсти. Якщо інших дітей віддали до школи, де вони якимось спілкувалися з однолітками та могли щось перекусити, то Сашко грався тільки з вуличними котами та собаками, адже ніхто не хотів ним займатися – глухонімих. Можна ж було віддати дитину до інтернату глухонімих, де він би почував себе нормальним поруч з іншими дітьми такими як він, навчився б чомусь, так ні, займатися цим ніхто не хотів. Тож про **права дитини** наш Сашко навіть не знав. Про яку любов, родину, піклування, право на навчання, охорону здоров'я він міг знати чи мріяти, коли головним у його житті було – вижити. Його найкращими друзями були дворові коти та собаки, які інколи зігривали його у сараї, де переховувався від п'яного батька.

Проїшли роки, батьки рано повмирали, а Сашкова тяжка доля і надалі підкидає йому випробувань. Опікунство над братом-інвалідом оформила одна із сестер, ну наче все повинно було налагодитися, але не так сталося, як бажалося. Сашко потрібен їй, як постачальник грошей (пенсія по інвалідності та опікунські), адже сама сестра не працює, має цілу кучу своїх маленьких дітей і повторює батьківську долю – веде недолуге життя. Знову Сашко на вулиці в будь-яку погоду з протягнутим кашкетом. Пройде по базарчику, хтось шматочок сальця дасть, інший – булочку, а хто і гривника підкине, несе до дому вечерю собі та бідолашним племінникам, які як і він колись, сидять у холодній хаті де навіть світло за несплату відрізали. Маючи відкриту душу та добре серце, яке не зачерствіло від великої несправедливості він роздає шматочки хліба і своїм меншим друзям собакам. Іноді, якщо прийде рано, сестра може відібрати сумку для закуски і випхати з хати знову іти просити до пізньої години, ходячи попід кафе та церквою. Український народ один з найдобріших, жителі селища завжди підтримують його хто чим може, але нікому і

на думку не спало звернутися до селищної ради з проханням звернути увагу на страшне життя інваліда, хай вже й дорослого. Адже можна було і раніше побачити знедолену дитину і зробити її життя трішки теплішим, світлішим, ситнішим. Адже на кожному кроці сьогодні лунають розповіді про те, як ми допомагаємо дітям-сиротам, інвалідам, які умови створюємо, щоб вони не відчували себе знедоленими, а тут дитина-інвалід прожила жахливе життя наче в джунглях, і ніхто її не бачив. Зараз це вже дорослий інвалід, а результат той же. Так, Городниця це не мале далеке село, а селище міського типу, з великою громадою, та мабуть сліпими та глухими вуличними депутатами, соціальними працівниками, селищним головою та багато ким іншим, що вони роками бачили цю дитину, а згодом інваліда – жебрака і ні в кого не сьїнула думка про те, що треба щось змінити, встановити справедливість. В кожній місцевості існує ціла мережа організацій, служб, здатних кинути «рятівний круг» тим, хто цього потребує, але певно в Городниці таких нема.

З молодших класів ми вчили про права дитини, розглядали статті Конвенції ООН про права дитини, мені навіть на думку не спадало, що можна побачити ще таке безправне життя у нашій державі, особливо тоді, коли ми йдемо до Європи, коли держава піклується про своїх громадян, а тут таке....

Серце розривалося, але зробити щось для того, щоб допомогти Сашку я нічого не міг. Дати гроші – відберуть, тоді я купив трохи продуктів, солодоців. Взявши в мене пакет, він дуже дякував, махаючи головою і щиро посміхався. Проживши важке життя у самоті та скруті, голоді і холоді, він не ненавидить людей, своїх рідних, а навпаки, щиро їм посміхається, при нагоді дякує, знову несе додому харчі, а на другий день у будь-яку погоду повертається жебракувати.

Лист-звернення, написаний мною разом із дорослими до селищного голови Оніщука, не дав ніякого результату. Місцевій владі не до жебраків, які ходять під вікнами селищної ради, вони вирішують важливіші питання, кому який клопоть землі вділити...

ТУРИСТСЬКІ МАРШРУТИ: ШЛЯХАМИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Цицюрська Єлизавета, учениця 9-Б класу Куп'янської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 12 Куп'янської міської ради Харківської області

Керівник: Дубовецька З.І., учитель історії, керівник гуртка «Історичне краєзнавство»

З Куп'янським повітом пов'язане життя ряду видатних людей. У числі таких насамперед слід назвати відомого українського філософа, поета, музиканта, народного просвітителя Г.С.Сковороду. Дуже любляв філософ села Гусинку і Моначинівку, які стали основним місцем його перебування, звідки він вирушав у близькі чи далекі мандрівки. У цих селах Сковорода, напевно, і провів зиму 1778-1779 р. З листа М. Ковалинського від 19 січня 1779 р. видно, що Сковорода в цей час працював над перекладом Плутарха. Тут він листується з освіченим і доброзичливим поміщиком В.Земборським та з багатим харківським купцем Артемом Дорофійовичем.

У жовтні 1782 р. Сковорода теж мешкав у Гусинці; почував себе трохи втомленим від довгої подорожі, на яку пішло майже рік. Як свідчать листи до В.Земборського та Я.Захаржевського, в 1787 р. Сковорода перебуває у Гусинці. Тут він «готовий породити на світ щось, хоч і невелике, але благочестиве, призначене для якогось друга»

В 1787 році Сковорода, знаходячись у Гусинці, написав притчу "Убогий жаворонок" і надіслав її в Куп'янськ "любезному другу Федору Івановичу Дискому". В присвяті висловив такі теплі слова на адресу його батька: "Иоанн, отец твой в седьмом десятке века сего (в 62 году) в городе Купянске, первый раз взглянув на меня, возлюбил меня. Он никогда не видел меня. Услышав же имя, выскочил, и догнав на улице, молча смотрел на меня и проникал, будто познавал меня. Во истине прозрел дух его прежде рождения твоего, что я тебе, друг, буду полезным. Видишь, сколь далече прозирает симпатия. Се ныне пророчество его исполняется. Прими, друг, от меня маленькое сие наставление. Дарую тебе «Убогого Жаворанка». Он тебе запоет и зимою, не в клетке, но в сердце твоём, и несколько поможет спастись от ловца и хитреца, от лукавого мира".

З даної присвяти видно, як народний філософ ставився до сім'ї поміщиків Диских - Федора Івановича і батька його - Івана Григоровича. Він любив і цінував їх за гостинність, незалежно від

того, де вони їх виявляли - в родовому маєтку в хуторі Дисківці чи в міському будинку в Куп'янську. Дисківка знаходилась поблизу Ковалівки, яка ще й тепер існує. Дисківка ж невдовзі після Великої Вітчизняної війни щезла з лиця землі.

Де ж у Куп'янську стояв будинок Диских, встановити зараз неможливо. Скоріше за все - на вулиці Городовій. Мабуть, є необхідність прослідкувати за тим, як Куп'янськ забудовувався, як називалися в різні часи його вулиці.

Найпершою і завжди головною вулицею була та, яка носить зараз назву Першотравнева. Вона почала забудовуватись разом з спорудженням острогу. З неї почалося виникнення посаду. Як її називали засновники слободи, невідомо. Коли ж у 1786 році Катерина II затверджувала план Куп'янська як центру округу Воронежського намісництва, вулиця йменувалася Городовою. В середині XIX століття її перейменували в Дворянську. Після Жовтневої революції стала носити назву Карла Лібкнехта, а до десятиріччя смерті Леніна їй присвоїли його ім'я. Після декомунізації називається Першотравневою.

Про те, що будинок Диских міг бути на вулиці Городовій, засвідчує такий фрагмент із виданого в 1982 році у Воронежі "Описания Воронежского наместничества 1785 года."...в Городовой улице помещены дома для присутственных мест и помещичьи, в коей ... жилья находится более". Отже, в Куп'янську Г.С.Сковорода зупинявся в будинку родини Диских по вулиці Городовій, а нині вулиці Першотравневій.

Що ж представляли собою слободи Гусинка і Моначинівка в 80-х роках 18ст., чим приваблювали народного просвітителя, на що надихали?

Як засвідчує "Историко-статистическое описание Харьковской епархии" (від. У, ст.283), у 1690 році в Гусинці було освячено церкву. Вважається, що заснували село переселенці з Правобережної України за часів так званої "Руїни". Для спорудження перших осель вони обрали красиву улоговину біля річки Гусинець (тепер зветься, як і село, Гусинкою), а навколо, в оправі зелених дібров і перелісків, розляглися землі з потужним чорноземами.

За переказами старожилів некваплива тутешня річечка (притока річки Великий Бурлук, яка впадає в Сіверський Донець) навесні і в дощові осені розливалася в своїй поймі широкими плесами. на яких при перельотах любили перепочивати дикі гуси. За це їй дали назву Гусинець.

Швидкому заселенню і розвитку села сприяла та обставина, що поблизу пролягав шлях, який з'єднував полкове місто Ізюм з Белгородом, де проживав московський воєвода. Проїжджав якимось ним писар Ізюмського козачого полку Ю.Розаліон-Сошальський, угледів Гусинку. Сподобалася слобода. Вирішив прижитися тут і подав чолобитну на ім'я царя Петра I з проханням відмежувати з полкового фонду землі, які вже знаходились у заїмках гусинців.

В 1706 році землі для писаря були відмежовані. Минуло чверть століття. І ось уже під час другого перепису, який відбувся в Слобідській Україні в 1732 році, було зафіксовано, що син писаря хорунджий Григорій Сошальний має в Гусинці свій двір і 57 дворів, у яких проживає 376 жителів. За даними 1785 року нащадки Григорія Сошальського у слободі Гусинці мали 100 дворів, які обробляли поміщеську землю. А ще така земля була і в Моначинівці.

Сім'я Сошальських серед селян не вважалася надто визискувальною, експлуататорською. З неї виходили і діячі, які були солідарні з ідеями декабристів, виступали проти царату. Будучи студентом Харківського університету, виходець із цієї родини В.Г.Розаліон-Сошальський написав їдкий памфлет "Рылеев в темнице", за що був підданий політичним гонінням.

У цій сім'ї розуміння, спокій і всі умови для проживання та праці знайшов український філософ, поет і музикант Г.С.Сковорода. Сини Григорія Сошальського, який, до речі, знав кілька мов і латиною написав підручник з логіки, - Олександр, Олексій і Йосип мали в Гусинці великий триповерховий будинок, що стояв над ставком в оточенні кучерявих лип.

На час знайомства із Сковородою одного з братів (Олександра) вже не було серед живих. Знайомство з Сковородою започаткував Олексій. Вони зустрілися під Харковом у Бабах у загального знайомого - священника Якова Правицького. Заприятелювали. Разом здійснили подорож до Києва. Тут розлучилися. Згодом. Згадавши про запрошення Олексія Сошальського, мандрівний філософ прийшов до Гусинки. Улюбленим місцем його перебування була пасіка в оточенні лісу на терасі, створеній на очищеному від дерев схилі. Поряд з терасою знаходилась на дні лісового ярка криниця. Вона збереглася до наших днів.

За місцевими переказами саме тут знайшов Сковороду гонець цариці Катерини II, аби передати йому запрошення імператриці служити при її дворі. На те запрошення мандрівний поет відповів: «Мне моя свирель и овца дороже царского дворца».

У 1706 році жителі Моначинівки стали разом з жителями Гусинки підданими писаря Ізюмського слобідсько-козачого полку Ю.Розаліона-Сошальського. У 1784 році селяни обох слобід обробляли 992 десятини землі, яка належала родині Сошальських. Тоді тут нараховувалося 105 дворів і 550 жителів. На той час у центрі стояв великий на 17 кімнат будинок з дерев'яними колонами в стилі ампір. Належав він одному з братів Сошальських - Георгію. Виходив дім фасадом на простору площу, на протилежному боці якої височіла церква, а до неї тулилась невелика сторожка. Прибуваючи в Моначинівку, найчастіше саме в цій сторожці зупинявся Григорій Савич Сковорода, як згадують його біографи.

Отже, Куп'янщина тісно пов'язана з Г.С. Сковородою. В Куп'янську можна пройти по затишній вулиці Першотравневій, якою він ходив до своїх приятелів Диских. До речі, ця вулиця в майбутньому могла б називатися на честь філософа. В Гусинці можна помилуватися перельотом диких гусей і попити води з лісової криниці, з якої пив сам Сковорода. А в Моначинівці послухати крики нічного кулика, як їх слухав наш улюблений філософ.

ВАЛКІВСЬКИЙ ПРОСВІТИТЕЛЬ – ПРОТОІРЕЙ ВАСИЛЬ

Чернова Софія, учениця 5 класу КЗ «**БАРАНІВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ**» **ВАЛКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**», вихованка гуртка «**Географічне краєзнавство**» КЗ «**Харківська обласна станція юних туристів**» Харківської обласної ради. Керівник: Павелко І.В., керівник гуртка «**Географічне краєзнавство**» КЗ «**Харківська обласна станція юних туристів**» Харківської обласної ради.

Переселенці приходили на Україну з любов'ю та потребою просвіти, котра високо стояла тоді в українському народі в Правобережній Україні, де було багато братств, братських шкіл, а серед них вища слов'яно-греко-латинська школа – славетна Київська Духовна Академія. Переселенці Слобідської України, прийшовши на нові оселі, будували церкви, а разом з ними згодом братерські та шкільні будинки. Саме в церкві людина здобувала духовну рівновагу та спокій. Та найвагомим, мабуть, надбанням церкви було те, що саме тут почали відкриватись церковно-приходські школи, в яких діти козаків, селян та міщан вчилися писати та читати.

Саме духовенство на той час (переважна його частина) було, мабуть, найкультурнішим і найосвіченішим серед людей, що несли свої філософські та культурно-етнічні погляди в маси.

Одним з таких валківських просвітителів став протоієрей Василь, або в миру Василь Іванович Снесарев. Це людина великого проповідницького дару, гарячого слова, що знаходило відгук у тодішньому валківському, не тільки церковному, суспільстві. Саме тому не дивним є факт міцної дружби отця Василя з філософом- мандрівником, самобутнім мислителем України Григорієм Павичем Сковородою та відомим письменником, журналістом та фольклористом Іваном Пилиповичем Вернетом.

Народився Василь 1 січня 1756 року в селі Левандалівці (сьогодні злилось з селом Перекіп). Спочатку бідний дзвонар Перекопської церкви Іван Снесарев навіть і не думав дати своєму синові освіту, змусив хлопчину ще змалку пастухувати. Але указ Катерини II про призов у армію усіх неписьменних юнаків, виданий в січні 1722 року, не на жарт перелякав сільського дзвонаря. Страх втратити єдиного сина спонукав Івана Снесарева відправити Василя в село Миколаївку до дячка Варфаломія, «славившегося в околотке даром сообщать грамотную премудрость», на навчання.

Юнак з перших днів навчання вражав своїми здібностями і своєю жагою до знань. Так у 1776 році Харківський колегіум отримав молодого двадцятилітнього вчителя грецької мови. Одночасно Василь був ще й священиком, а саме тому в Свято-Покровському монастирі, на території якого знаходився Харківський колегіум, йому нерідко доводилось служити службу Божу не тільки старослов'янською, а й грецькою мовами. Проповідями його буквально заслуховувалися віруючі. Про молодого, але дуже талановитого отця Василя заговорила харківська громада.

У 1802 році у Валках не без участі отця Василя та його друзів, 14 жовтня було урочисто відкрито мале народне училище. Василь Іванович Снесарев з головою поринув у милу його серцю справу – викладання у новому учбовому закладі. Ось тут засяяв усіма барвами самобутній талант валківського просвітителя. Уроки отця Василя для учнів були справжнім святом, бо широкий кругозір, надзвичайна ерудиція цієї людини виходила далеко за межі вивчення молитов та Біблії. Саме тому майже всі лекції Василя Івановича читались не тільки учнями народного училища, а й багатьом іншим мешканцям міста, які приходили на ці уроки і буквально доповнювали все приміщення школи й стояли навіть попід вікнами. Були непоодинокі випадки, коли селяни приходили на ці заняття з навколишніх сіл та хуторів повіту.

Чутка про ці уроки невдовзі дійшла до Харківського університету. Саме тому попечитель цього навчального закладу граф Северин Йосипович Потоцький сам особисто побував кілька разів на уроках отця Василя. Після почутого він переконував Василя Івановича прийняти кафедру в харківському Університеті, але батюшка відмовився від цих пропозицій і лишився в Валках.

За надзвичайно проникливу просвітительську діяльність Священний Синод, не без клопотання С. Потоцького, пожалував В.І.Снесарева першою на той час особливою відзнакою в Харківській Єпархії – спеціальною камилавкою, а пізніше ще й золотим наперсним хрестом з царською короною.

Всі свої 77 років Василь Іванович лишився валківським просвітителем, ще мав унікальну пам'ять та сотні друзів у Валках, навколишніх селах та у Харкові, і особливо серед викладачів та професорів Харківського університету.

Серед слухачів першого набору Валківського народного училища, які із задоволенням слухали лекції Василя Івановича, був майбутній перший розум Валківщини, професор, вчений-математик, відомий на всю Європу своїми працями з теорії інтегрування диференціальних рівнянь з численними похідними й алгебраїчними кривими, ректор Харківського імператорського університету Андрій Федорович Павловський з родини титулярного радника.

З переїздом В.І. Снесарева до Валок зачав сюди і Григорій Сковорода, який ще в дні перебування отця Василя на посаді викладача Харківського колегіуму «хлопотал о представленіи отцу Василию, котрого очень любил, места в Ахтырке».

Інший письменник, журналіст і етнограф Іван Вернет в «Українському віснику», редактором якого був, в одній із своїх статей під назвою «Валківське кладовище» писав: «Лучшее украшение прекрасных и мирных Валок составляет Василий Снесарев».

У 1787 році І.Вернет вперше потрапляє в Харків і, наслідуючи Сковороду, веде мандрівний спосіб життя – переїжджаючи від однієї знайомої сім'ї до іншої.

Саме так попав Вернет до Мерчика в родину Шидловського, де готував дітей до вступу в університет. Перебуваючи у Старому Мерчику, Іван Пилипович нерідко пішки долав відстань до Валок аби поспілкуватися з Василем Івановичем Снесаревим. Дружба двох високоосвічених людей продовжувалась вже і тоді, коли Іван Пилипович працював редактором журналу «Український вісник».

Для емоційного І.Вернета Валківський отець Василь був не просто другом, а кумиром. Ось що читаємо в статті Вернета під назвою «Валківское кладбище»: «Найліпшою прикрасою чудових і мирних Валок є протоієрей В.Снесарев, скромний служитель церкви, красномовний проповідник слова Божого, що невтомно спонукає слухачів до благочестя правилом і особистим прикладом. Він справедливо гідний імені валківського Массільйоні. Хай не образиться його християнська смиренність цією назвою»

У XVIII столітті тільки завдяки таким просвітителям, як Григорій Сковорода, Іван Пилипович Вернет та інші, в основному духовним отцям, які одночасно були й учителями в церковно-приходських школах, простий люд Валківщини отримував ту невелику частку знань, прислухався до культурного та духовного життя суспільства. Бо переважна кількість населення взагалі була неписьменною.

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ НА ПРИКЛАДІ «БАЙОК ХАРКІВСЬКИХ»

Чертіхіна Софія, учениця Полтавської гімназії №17

Полтавської міської ради Полтавської області

Керівник: Промська Олена Іванівна, учитель української мови та літератури

Полтавської гімназії №17, учитель-методист

Дослідження творчості мандрівного філософа Григорія Сковороди є актуальним у наш час, оскільки теми «сродної праці», буття людини завжди на часі.

Наш земляк Григорій Савич Сковорода (народився в селі Чорнухи на Полтавщині) був людиною виняткових здібностей. Він мав глибокі знання з філософії, теології та літератури, досконало володів іноземними мовами, зокрема старогрецькою, латиною та німецькою.

Літературна творчість Григорія Сковороди була могутнім поштовхом до відродження національної самосвідомості тогочасних українців. Незважаючи на те, що за життя не було видано жодного твору Григорія Савича, його байки переказувалися із вуст у уста, його вірші-псалми співали на ярмарках лірники, майже в кожному тогочасному інтелігентному домі були рукописні копії його творів.

Окреме місце у творчості Сковороди займають байки. Григорій Сковорода вперше ввів в українську літературу байку, як окремий літературний жанр. Завдяки йому в тогочасний культурний простір і в українську літературу увійшли класичні сюжети езопових байок. Сам автор вважав байку «мудрою іграшкою, яка приховує в собі внутрішню силу». У «Байках Харківських» відображено філософські погляди автора. За допомогою алегоричних образів у цих невеликих творах розкриваються морально-етичні категорії – доброта, справедливість, честь, совість, а також поняття «сродної праці».

СЕНС ЖИТТЯ – ШЛЯХ ЛЮДИНИ ДО САМОЇ СЕБЕ

Чечельницький Олександр, учень 11-А класу Харківської спеціалізованої школи

I-III ступенів № 108 Харківської міської ради Харківської області

Керівник: Шило К.В., вчитель української мови та літератури

«Мета в житті є стрижнем людської гідності і людського щастя»

К. Д. Ушинський

Найцінніше, що дається людині – це життя. Життя кожної людини залежить тільки від неї самої. Людина сама обирає свій шлях та реалізовує свою мрію. Народжуючись, людина є білим аркушем, який вона із часом починає розмальовувати.

Коли ми ще маленькі, ми не замислюємося над сенсом нашого життя. А ближче до підліткового віку думаємо: «А заради чого я живу?» І згодом знаходимо цей сенс.

Для мене сенс життя – це розвиток та робота над собою. Якщо ти протягом усього життя залишаєшся однією і тією ж людиною, не розширюєш свій кругозір, то життя стає одноманітним. А якщо ти постійно чимось цікавишся, знайомишся з новими людьми, дізнаєшся про культуру різних країн, то ти, по-перше, стаєш цікавою людиною, по-друге, тобі ніколи не буває нудно, по-третє, твоє життя стає багатогранним. Світ постійно вдосконалюється, змінюється, з'являється багато нового, за цим всім потрібно встигати, тому необхідно багато читати, пізнавати для себе щось нове, і тоді ти завжди зможеш підтримати будь-яку розмову. Я думаю так, оскільки я сучасна людина і повинен прагнути до розвитку.

Кожна людина замислювалась над сенсом свого життя. Для когось сенс життя – це спорт, для когось – навчання та розвиток, хтось знаходить цей сенс у коханні. Сучасна молодь перестає чимось цікавитися, значна її частина втрачає думку про реалізацію своїх життєвих планів та прагнень.

Ми живемо у час технологій, тому технології теж на це впливають. З появою комп'ютерів, мобільних телефонів та різних гаджетів, люди з дитинства почали забувати, що таке живе спілкування, любов, симпатії та багато іншого. Вони перестають звертати увагу на те, що відбувається навколо, через гаджети, погіршилася успішність у школах, діти та підлітки навіть на уроках сидять у телефонах, та що там казати про дітей, у багатьох сучасних сім'ях навіть

батьки не помічають свою дитину через гаджети. Але це ще не велика проблема! Молодь псує своє життя поганими звичками: курінням, алкоголізмом та наркозалежністю. Більшість підлітків все це вживає через поганий приклад однолітків або дорослих, чи у них зникає сенс життя, та вони навіть не помічають, що це починає входити у звичку. Так само є дуже багато успішних молодих людей, які прагнуть до своєї мети з дитинства, у них є мрія і вони до неї ідуть усе своє життя.

Таким чином, кожна людина повинна мати мету, життєві цінності для того, аби бути в гармонії з собою та суспільством. Пошуки сенсу життя – це вічна тема для роздумів, яка за правильних дій та вчинків може зробити людину щасливою!

ТРАДИЦІЙНИЙ ОДЯГ ПОЛТАВЩИНИ У ПОВІСТЯХ М. ГОГОЛЯ

Чуб Софія, учениця Комунального закладу «Полтавська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 20 імені Бориса Сергія Полтавської міської ради Полтавської області»

Керівник: Фісак І. В., учитель зарубіжної літератури

Український національний одяг – яскрава сторінка історії й культури нашого народу. У ньому відбилися естетичні уподобання та світогляд українців. Можна навіть сказати, що в ньому – своя особлива філософія. З одного боку, це матеріальний витвір. З іншого боку, він виконував функції, властиві духовній сфері, – був оберегом, символом, частиною певних обрядів.

Український національний одяг – наче часточка народної душі у її одвічному прагненні до краси й гармонії. Адже наш світ – це певна система життєвих явищ, сповнених краси і значущості. А найперше призначення людини – вносити у світ добро, красу, гармонію.

Вивчення особливостей народного вбрання є одним із джерел вивчення історії, естетичних поглядів та уявлень українців, розвитку ремесел, пов'язаних із виготовленням та оздобленням одягу. А ще – побуту, бо народний одяг є невід'ємною частиною таких форм побуту, як національні звичаї, традиції, обряди, народна творчість, «що, виступають як найбільш значущі за впливом на становлення ціннісних орієнтацій особистості. У них через побутові відносини ... формуються ідеї, переконання, ідеали, цінності, що визначають поведінку особистості та стають її ціннісними орієнтаціями». В останні десятиліття інтерес до традиційного українського одягу помітно зріс, про що свідчить не тільки мода на вишиванки, а й використання мотивів чи елементів народного костюму в сучасному одязі. Це не може не радувати, бо засвідчує бажання людей відчувати себе приналежним до тисячолітньої історії українства, ідентифікувати себе у світі.

Український національний одяг має давні стійкі традиції, що сягають глибини віків. Його характерною рисою є «декоративна мальовничість», що засвідчує високий рівень культури. Однак кожному регіонові властиві певні відмінності у його виготовленні та оздобленні, наданні його елементам магичних властивостей. На Полтавщині він також має свої особливості, про що можна дізнатися не лише з наукових джерел, а й із художніх творів. Саме такий висновок я зробила, прочитавши повісті нашого славетного земляка М. Гоголя.

На початку своєї літературної діяльності письменник звертається до народного життя українців, їхнього побуту, звичаїв і традицій, історичного минулого, знаходячи в них матеріал для творчості.

Одяг гоголівських персонажів, поряд з іншими елементами побуту, повсякчас підкреслює, що вони – українці. А більш детальне його вивчення дає можливість стверджувати, що описані у творах митця події відбуваються саме на Полтавщині.

Так, сорочка – один із найдавніших елементів українського одягу. Відомо, що на Полтавщині як жіночі, так і чоловічі сорочки часто вишивалися білим по білому. Однак для нашого регіону також були характерні й червоні візерунки. Наприклад, у повісті «Вечір напередодні Івана Купала» дівчата були «в тонких рубашках, вишитих по всему шву красним шелком». І в «Ночі перед Різдом» Оксана, розглядаючи себе у дзеркалі, говорить: «... у мене сорочка шита красним шелком».

І це не випадково, адже саме кольори впливають на енергію людини.

У творі М. Гоголя «Сорочинський ярмарок» подано такий опис жіночого одягу: дружина Солопія Черевика була «в нарядной шерстяной зеленой кофте, ... в богатой плахте, пестревшей, как шахматная доска, и в ситцевом цветном очипке». І кохта (юпка), і обов'язково картата плахта – невід'ємна частина одягу жінок центральної України. Наприклад, на Полтавщині святковим одягом була баєва чи суконна юпка переважно синього (іноді червоного чи зеленого) кольору з трьома клинами і виложистим коміром, іноді на підкладці із бавовняної тканини. Плахту ж традиційно підв'язували поясом, а спереду поверх неї пов'язували запаску, що виготовлялася як з одноколірної тканини синього або червоного кольору, так і з вовняної тканини, на якій набивали чорний орнамент.

До дівочого вбрання додавалися елементи, які є традиційним доповненням до костюму, – зачіски та прикраси. Дівчата заплітали волосся в одну, а частіше у дві коси, які викладали віночком на голові. Прикрашали ж їх кольоровими стрічками, кожна з яких мала своє символічне значення, а в літню чи весняну пору – ще й квітами. Наприклад, на голові Параски («Сорочинський ярмарок») були червоні та сині стрічки, «которые, вместе с длинными косами и пучком полевых цветов, короною покоились на ее очаровательной голове»; дівчата на весіллі Петруся і Пидорки («Вечір напередодні Івана Купала») були «в нарядном головном уборе из желтых, синих и розовых стричок»; а в дівчат, що прийшли до церкви на Різдво («Ніч перед Різдвом»), «на головах была намотана целая лавка лент». На шиях останніх були дукачі – традиційна і найпопулярніша прикраса дівчат, що мала вигляд медалеподібної монети з металевим бантом. На території Полтавщини були поширені дукачі з позолотою «прилуцького» типу, що мали в основі композиції квітку, оздоблену кольоровим гранатовим склом.

У повість «Ніч перед Різдвом» юрби колядників, а також Чуб, його кум та голова були одягнені у кожухи – традиційний зимовий одяг з овечих шкір хутром усередину переважно білого кольору. На Полтавщині жінки оздоблювали його вишивкою вовняними нитками червоного та синього кольорів. А от чоловічий верхній одяг у нашій місцевості вишивкою не прикрашали.

Знайдемо у творах М. Гоголя й описи традиційного чоловічого одягу. Наприклад, Грицько із «Сорочинського ярмарку» був «в белой свитке и в серой шапке решетилловских смушек»; таку ж шапку він купив у подарунок майбутньому тестю Черевикові, як і Вакула – Чубові. У повісті «Тарас Бульба» у «шаровары шириною с Черное море» були вдягнуті сини головного героя.

Як бачимо, у своїх повістях М. Гоголь використав багатий етнографічний матеріал, який допомагає нам, читачам, глибше проникнути в описану ним епоху, зрозуміти народні традиції певного регіону – нашої чарівної Полтавщини – та України в цілому. І це стосується не тільки народного одягу, а й інших складових побуту, зокрема страв, свят, вірувань. А ще, безумовно, – фольклору.

Твори М. Гоголя яскраво ілюструють думку про те, що кожний народ має свій особливий характер, свою ментальність, що проявляються і в його побуті, і в традиціях та культурі. Це, на мою думку, і є так званий «код нації», який допомагає зберегти національну ідентичність.

Що ж до традиційного одягу Полтавщини, то, на мою думку, є ще чимало цікавих художніх творів наших земляків (і не тільки), які принесуть естетичну насолоду та збагатять новими знаннями в цій галузі.

ЖИВИ СВОЇМ РОЗУМОМ ТА СВОЄЮ ПРАЦЕЮ

Чумакова Вікторія, учениця КЗ «Вільшанський ліцей»

Дергачівської районної ради Харківської області

Керівник: Зуб Т.О., вчитель історії та правознавства

У чому сенс життя? Це споконвічне питання, яке завжди хвилювало людство, а відповідь на нього намагалися дати наймудріші представники всіх часів та народів.

Проблема пошуку сенсу життя актуальною залишається і зараз, особливо для молоді. Ми живимо в перехідну епоху, коли руйнуються старі устої, але ще не зовсім сформувалися нові. Зміни відбуваються в усіх сферах життя. Молоде покоління стикається з багатьма проблемами, які впливають на формування особистості. Це і пияцтво, токсикоманія та наркоманія, проституція та організована злочинність, зубожіння культури й активізація релігійних пошуків,

які призводять до вступу в різні релігійні секти. Тому дуже важливо підлітку знайти сенс життя, зрозуміти для чого він живе.

Сенсом життя багатьох сучасних українців є отримання матеріальних благ, бажання мати високий соціальний статус, владу. Усі хочуть бути підприємцями або політиками. Хоча цікавою і повчальною є статистика: за останні роки в США матеріальний рівень життя зріс удвічі, проте задоволеність життям, навпаки, різко зменшилась.

Я вважаю, що для молоді питання про сенс життя напряму пов'язане з вибором професії. Дуже важливо, чи буде вона приносити задоволення, чи лише заробіток. Вже який рік поспіль на ринку праці немає попиту ні на юристів, ні на економістів. Тому ми маємо сумну статистику: 50% випускників працюють не за професією. А реально цей показник сягає аж 70%.

Який же тоді сенс життя – ходити на роботу, яка не приносить задоволення, де ми не можемо реалізувати свої справжні здібності, а нерідко – й таланти!?

Яскравим прикладом людини, яка змогла реалізувати себе, праця якого приносила йому ж самому задоволення, роблячи життя радісним і щасливим, є Петро Михайлович Агеєнко. Він був досвідченим хірургом, чуйною людиною, яка цілком віддала себе служінню народу.

Життя й трудова діяльність Агеєнка пов'язані з моїм рідним селищем Вільшани, хоча його ім'я відоме далеко за його межами. Агеєнко писав: «...коли розпочалося моє життя дільничного лікаря, з'явилося прагнення служити народу». І він дійсно служив йому... Проводив амбулаторний прийом, обходив хворих в лікарні, відвідував вдома і, цікаво, ніколи не брав за це гонорарів. Багато читав, здобував знання з власного досвіду, їздив у наукові відрядження до Харкова. Зумів сформувати гарну медичну команду: це і Ганна Радіонівна Шупенко, і Марія Савівна Спиридонівна.

Петро Михайлович переймався не лише лікарською справою, але і благоустроєм лікарні. За його клопотанням було переведено ярмарок з території лікарні, а на його місці засаджений парк. Але основною його заслугою була побудова хірургічно-акушерського корпусу, який відповідав усім вимогам сучасної медицини. Це було свято як для вільшанців, так і для головного лікаря. Також запрацювала дитяча консультація, туберкульозний диспансер, рентген кабінет і поліклініка.

Протягом двадцятип'ятирічної праці у Вільшанській лікарні Агеєнко жив життям простого дільничного лікаря, гарно ставився до простих, скромних людей і завжди прислухався до їх порад. Народ виявляв йому довіру, обираючи депутатом селищної, районної, міської Рад і Верховної Ради УРСР. Але він ніколи не відчував себе чиновником. Агеєнко вбачав сенс свого життя – в своїй невтомній праці, яка приносить користі людям. Як лікар і як депутат завжди відчував себе слугою народу.

Я вважаю, кожна людина, сидючи ще за шкільною партою, повинна мати якусь мету в житті, прагнути в майбутньому знайти себе та самореалізуватися. Я не знаю, як складеться у мене доля. Але мені дуже б не хотілося прожити життя даремно. Хочеться жити для когось, нести добро людям, знайти таку професію, яка б приносила задоволення мені, а оточуючим – користь. А ще я мрію, щоб моя країна змінилася. Змінилася на краще!!! Все в наших руках!

ТРАДИЦІЇ І ЗВИЧАЇ РІДНОГО КРАЮ: РЕТРОСПЕКТИВА І СЬОГОДЕННЯ

**Чуприна Анастасія, 9 клас Пологівської гімназії Малоперещепинської сільської ради
Полтавської області**

Керівник: Бровко Інна Олександрівна, учитель української мови

Наш український народ має багату і оригінальну культуру, надбану численними поколіннями. З давніх часів до нас ідуть життєва мудрість та настанови щодо способу життя. Найважливіші складові духовності народу – звичаї та обряди. Вони відображають не тільки етнічну своєрідність, але й естетику, моральні цінності, ментальність, історію. Свята і обряди календарного циклу регламентували всі сфери життя українського селянина – виробничу, суспільну, сімейну.

В народі говорять: "Зима прийшла і празничків привела". І дійсно: взимку майже щодня – свято. Існують різні хронологічні межі зимових свят. В деякій літературі знаходимо інформацію,

що вони беруть початок з Покрови, Катерини та Андрія. Інші ж дослідники стверджують, що зимові свята починаються 4 грудня зі свята Введення в храм Пресвятої Богородиці, «коли вводиться літо у зиму». У зимовому циклі простежується двочастинна структура давньої обрядовості: зустріч – проводи. Зустріччю предків на Свят-вечір розпочинався період найважливіших зимових свят – Різдвяні свята, котрі закінчувалися проводами на Водохреща.

Один з найзнаменитіших і найвеличніших празників святкового календаря, яким, власне, започатковується рік, є **Різдво Христове**, що в народі іменується просто Різдвом. Обов'язковий атрибут Різдва – **колядування**. Колядують лише діти, котрі мають обійти і поздоровити всі родини села. Як і колись, так і тепер, в нашому селі напередодні «щедрого вечора», лишень перевалить за полудень, діти, а коли дужче повечоріє, то і молодь, поспішають **щедрувати**. Виразне аграрно-магічне значення приписують обряду "посипання". Можливо саме тому і досі, лишень за північ, хлопці та чоловіки обходять будинки і **«сіють зерно»**.

Традиційно зимові свята закінчувалися на Водохреща. У нашому ж селі останньою ноткою Різдвяних свят було **«трусіння рушників»**, що припадало на 21 січня, на день Опанаса. Як згадують наші бабусі, участь у цьому дійстві брала переважно жіноча частина населення. Святково вбрані, вони пов'язували себе рушниками, брали прикрашені гребені і разом з музиками ходили від хати до хати, ніби говорили, що пора свят уже минула і пора братись за роботу... Пройшовши все село, збиралися жінки в одній з осель. До хати, як годилося, вносили мички й коноворотки. Співали пісень, танцювали, шили і пряли, «святки виряджали».

Весна – це пора, коли пробуджується матінка-природа. 30 березня – день святого Олексія, чоловіка Божого. Цього дня виносять наші пасічники із зимівників вулики і замовляють, як і колись, бджіл на цілий рік: «Щоб здорові були, і роїлись, і меди носили, і з пасіки не втікали». А ще, як свідчать багаторічні спостереження односельчан, цього дня до нашого села прилітають з вирію **лелеки**.

Теперішній Великдень майже не відрізняється від того, що був багато років тому. Проте зараз більшість людей не вірять в ті повір'я, які побутували серед українського народу раніше і не в повній мірі дотримуються давніх звичаїв, але все старанніше, йдучи до церкви, готують великодній кошик. Перший тиждень по Великодню в церковному календарі значиться як «Хомин тиждень», а в народному означений загадковим словом **«проводи»**. Збереглася в нашому селі і найголовніша подія 6 травня – **вигін худоби** на Юрієву росу.

З-поміж урочистостей **літнього** обрядового **циклу** найважливішими були Зелені свята, які не мають точно визначеної дати, а випадають через сім тижнів після Великодня. На **Зелені свята** наші односельці ще й досі прикрашають свої садиби зеленими гілками клена, верби і липи, бабусі на підлогу кладуть різнотрав'я. Свято **Івана Купала** – свято, що залишилось незмінним навіть під впливом християнства. Традиційно це свято проходило поблизу річки. За відсутності ж її, наші односельчани збирались коло чистого плеса ставка, де молодь веселилась, стрибала через багаття. Іноді до гурту приєднувались і дорослі. Вважалося за честь «очиститися вогнем» та і хвороби немовби-то усі відступають. Вже стало доброю традицією святкувати в середині серпня День села. І вже не можливо в цей час обійтись без освячення «маковійчиків» чи пригощання свяченими яблуками.

Осінній цикл свят замикає річне календарно-обрядове коло. Він не становить цілісної системи, а ввібрав окремі звичаї та обряди. Обрядові дії переважно переносилися у приміщення, набуваючи форми вечорниць. З Покрови починалися **весілля**. Слідуючи розповідям старожилів, використовуючи фотоматеріали, можна цілком і повністю відновити колоритні картини сільського весілля.

Підсумовуючи вище сказане, можна стверджувати, що календарні обряди, звичаї, свята тісно пов'язані з побутом будь-якого народу. І в кожного вони носять свій неповторний колорит, українці – не виняток. Більшість сучасних українських звичаїв закладені ще нашими язичницькими предками-слов'янами. Християнство ж їх «доопрацювало», внісши до них своє забарвлення. Цікаво, що в українців немає чітких меж між сезонами для проведення обрядів – вони тривали практично весь рік, плавно переходячи з сезону в сезон.

Рід наш прекрасний духовністю. Наші прашури відбирали найцінніші надбання, збагачуючи їх, і бережливо передавали з покоління до покоління. Нині багато традицій і звичаїв поступово відходять у минуле. Індустріальне суспільство, урбанізація знищують традиційні

національні і регіональні особливості культури. І в цих умовах дуже важливо ретельно зберігати, вивчати і популяризувати накопичені багатьма поколіннями звичаї та традиції. Адже вони – це не відокремлене явище в житті народу, вони є втіленням в рух і дію світовідчуття, світосприймання та взаємин між людьми. Звичаї народу – це ті прикмети, по яких розпізнається народ не тільки в сучасному, а й в історичному минулому. А без минулого немає майбутнього.

ГУМОРЕСКА, ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ СЕЛЯНСЬКОЇ ДОЛІ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ МИКОЛИ АБРАМОВИЧА РУДЕНКА

Чурсіна Ілона, учениця Денежниківської ЗОШ I-III ступенів Новоайдарської районної ради Луганської області, вихованка гуртка «Історичне краєзнавство» Луганського ОЦДЮТК
Керівник: Перепелиця С. Г., вчитель історії та правознавства, керівник гуртка

Гуморески Миколи Абрамовича Руденко – поета-сатирика, який за свій надзвичайний талант отримав від земляків прізвисько «Безгиновський соловей» – безумовно заслуговують на те, щоб стати вагомою частиною духовного надбання Новоайдарщини.

Нам з однокласниками дуже пощастило, адже наш вчитель трудового навчання та фізичної культури Володимир Миколайович Руденко, син поета-сатирика, погодився поділитись з нами спогадами та фактами з життя батька, а також надав для ознайомлення друковані збірки та газетні вирізки з його творами.

Микола Абрамович Руденко народився 25 вересня 1934 року в селі Безгинове Новоайдарського району Луганської області. Зростав у дружній великій родині. Особливу роль у становленні особистості майбутнього поета відіграла мати, яка володіла прекрасним почуттям гумору. Писати гуморески Микола Руденко почав ще зі шкільних років. Був самоучкою, хоча цікавився та любив творчість Павла Глазового, Івана Немировича, Остапа Вишні.

Творчий шлях «безгиновського солов'я» починається коли Микола Абрамович повертається з армії до рідного села та починає працювати кіномеханіком. Вперше його вірш був надрукований у районній газеті «Красное знамя» у 1976 році. Кожна гумореска Миколи Абрамовича окутана народним духом, який зачаровує, вражає соковитістю слова, колоритом замальовок сільського життя. В районній газеті було надруковано загалом 200 віршів поета-сатирика. Особливо вподобав гуморески простий люд. Так згадує про товариша редактор газети «Красное знамя» Володимир Сергійович Мартинов: «Наприкінці ХХ століття Микола Абрамович став популярною публічною людиною. Його цитували, він виступав на концертах, в школах». У 1988 році Микола Абрамович зайняв друге місце на обласному конкурсі гумористів, а у 1990 стає дипломантом обласного фестивалю за пісню «Айдарський край»:

*Мій рідний край.
Красується трава,
Тече Айдар –
Перлина степова.
Янтарні роси,
Лежать покоси,
Струмоче вдаль
Стежина лугова.*

Основа творчості Миколи Абрамовича – це гуморески. Щоправда, дитинство майбутнього поета аж ніяк не можна назвати веселим. В поемі «Доля матері», яка була написана у 1990 році перед нами постає період Другої світової війни, німецької окупації та голоду. Традиційно, на селі кожного дня співали пісень, але тяжкі роки затьмарили собою навіть мелодію душі. У поемі Микола Руденко згадує як після звістки про смерть батька мати вдягла чорну хустку, яку вже ніколи не знімала. Правда життя відкрилася для майбутнього поета дуже рано. Це, на нашу думку, вплинуло на всю його подальшу творчість. Побачивши та відчувши горе починаєш ще більше цінувати життя, життя сповнене радості та щастя. Григорій Сковорода про це сказав так: «Хіба може говорити про біле той, котрому невідоме, що таке чорне?»

У 1991 році вийшла в світ перша збірка талановитого поета «Про бабу, про діда, про кума та сусіда». З-під пера народного поета виходили не тільки гуморески, а й сатиричні твори – «З олівцем по селу», автобіографічні поеми – «Доля матері» та «Батько поета». Ми спочатку не

могли зрозуміти як Микола Абрамович все встигав: займався господарством, працював кіномеханіком, був депутатом сільської ради та ще й писав літературні шедеври. Як він сам згадував: «Пишу крадькома, уривками. У кінобудці. Готуюсь до демонстрації фільму – й пишу». Правда, пізніше все стало ясно – саме сім'я давала натхнення для творчості. Три сина – Володимир, Петро, Федір, дружина Юлія, сестри Надія та Варвара завжди підтримували Миколу Абрамовича.

Тематика гуморесок Миколи Абрамовича вражає багатством розмаїття. Тут зустрічається все те, чим бідкалося, чим жило село другої половини ХХ століття. Жваві побутові картинки надовго залишаються в пам'яті. До душі нам дуже припала гумореска «З олівцем по селу»:

*Нудьгу відкину, як докуку –
На радість, може на біду,
Я олівця візьму у руку,
Одним селом своїм піду.
Воно вже дихає наладом,
Людей замало у селі.
У нім лишилася бригада*

Та клуб сільський у бур'яні... Життя села другої половини ХХ століття описане дуже достовірно: з його характером, заняттями, проблемами. А які нові для нас цікаві слова ми знаходимо: «докука», «об'єгорить», «наварки», «дихає наладом», «олівець застружу», «вуші» (вуха) та ін. Слова не чисто літературні, але саме так говорив народ.

Село в гуморесках Миколи Абрамовича постає в своєрідному образі, де кожен житель причетний до його формування. З них ми дізналися про старожитності, назви вже забутих населених пунктів, святкові традиції та обряди у тому вигляді, в якому їх застав автор.

Микола Абрамович прожив майже 66 років. Звісно, не всіх пісень він доспівав, не всіх гуморесок розказав. Але, ми вважаємо, що поет прожив гідне та насичене життя. Так згадує Володимир Миколайович про свого батька: «Авторитет у районі та області мав дуже великий. Його поважали та цінували, оскільки він був чоловіком слова та діла. Жоден концерт, жоден огляд художньої самодіяльності в Новоайдарському районі не проходив без участі батька, оскільки він ще й співав та грав на баяні. У сільських закладах культури, в школах під час його виступів яблуку ніде було впасти».

На концертах і досі його гуморески користуються популярністю, а образ поета-гумориста назавжди залишиться орієнтиром для майбутніх поколінь. До речі, про покоління. Син Миколи Абрамовича – Федір Миколайович – підхопив захоплення батька. На момент нашої пошуково-дослідницької роботи вийшло вже чотири збірки продовжувача традиції славного роду Руденків: «Від душі і щиро», «Село сміється», «Подорож у пекла» та «Сімейна драма».

Кожна гумореска Миколи Абрамовича окутана народним духом, який зачаровує, вражає соковитістю слова, колоритом замальовок сільського життя, його талант мав народне джерело наснаги, глибоке життєве коріння: він сам був селянином і писав про селян та для селян, тому ми вважаємо своїм обов'язком берегти пам'ять про цього талановитого поета, який є взірцем любові до рідного краю.

ПРИЗВИЩА ЖИТЕЛІВ СЕЛА ЯКОВЕНКОВЕ БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Шаронова Вероніка, учениця 9 класу Комунального закладу «Яковенківська гімназія
Балаклійської районної ради Харківської області»

Керівник: Кривоніс О. Г., вчитель історії

Антропоніми несуть на собі відбиток часу й місця свого виникнення. Вони можуть служити «своєрідними координатами, при цьому нерідко безпомилковими». Знайомство з історією та складом прізвищ дає можливість знайти свої корені, розширити світогляд людини, подивитися на деякі речі іншими очима.

Українські прізвища бережуть у собі чимало цікавих таємниць. І чим більше прізвищ ми «розшифруємо», тим більше відкриємо нового про наших предків, їхні заняття, взаємовідносини, вірування; тим ширшим і повнішим буде наше уявлення про минуле нашої Батьківщини.

Темою нашого дослідження є прізвища жителів села Яковенкове Балаклійського району Харківської області. Робота виявилася цікавою, захоплюючою.

У системі українських власних найменувань, що склалася протягом минулих віків, знайшли своє відображення різні сфери суспільної, господарської, культурної й мовної діяльності народу на різних історичних етапах.

Прізвища – це скарбниця духовного надбання народу. У них відбиваються різні події та явища громадського життя, процеси праці, мудрість і кмітливість багатьох поколінь, зв'язок людей з певною місцевістю тощо. Прізвища – своєрідний код для розкриття значної інформації про вірування, заняття, культуру, побут наших предків і можуть заговорити як живі свідки історії, тому їх вивчення є корисним не лише для етимології, лексикології, словотвору, а й для історії рідного краю. Отже, традиційне прізвищотворення ґрунтується на місцевих, корінних джерелах переважно народно-розмовного походження.

Сучасні прізвища – явище нового часу, у слов'янських народів прізвища виникли не так давно. Процес остаточного становлення українських прізвищ умовно відносять на кінець XVIII – початку XIX ст., коли по всій території України було запроваджено кодифіковане право.

Первісно, коли утворювалась особова назва, вона була чимось обумовлена й щось означала. Ю. К. Редько визначає чотири основні групи прізвищ за семантикою твірних основ: 1) утворені від особових власних імен; 2) за походженням або за місцем проживання; 3) за соціальною належністю або за постійним заняттям; 4) від індивідуальної ознаки їх першого носія. Цю класифікаційну схему прізвищ ми й поклали в основу нашого дослідження.

Поселенці, що проживають в селі Яковенкове Балаклійського району Харківської області були вихідцями з усіх куточків України і Росії, а це пояснює строкатість прізвищ.

Найбільша кількість носіїв прізвища Линник, Кривоніс, Ковалівський, Висторобець, Котелевець, Пономаренко, Саєнко, Старусьов, Білодід, Лютий.

Найпоширенішими є прізвища, в основах яких лежать назви, що вказують на ремесло, професію, рід заняття їхнього першого носія: Шевченко, Ковалівський, Колісник, Олійник, Ткаченко, Котелевець, Столбовий, Бачура, Коваленко, Мельниченко, Стрілець, Тисленко, Тютюнник, Чеканов.

Досить численною є група прізвищ жителів села Яковенкове, що походять від індивідуальних ознак людини: Кривоніс, Товстокорий, Руденко, Череватенко, Білоус, Голобородько, Чорнойван, Білодід, Жила, Дерев'янка, Дзюбан, Курило, Лисак, Ноздрачов, Чорненька, Шелест.

У мирі і злагоді живуть у селі люди з прізвищами фауни і флори. На свята і урочистості злітаються до центральної садиби місцевого господарства Деркач, Гусак, Воронов, Голубовський, Сичов, Божор, Кобилка.

Є прізвище, що походить від давньослов'янських імен-комполітів: Богуш < давньослов'янського імені Богуш, співвідносного із двоосновними іменами Богумиль, Богуславъ; Борисенко < Борис < давньоруського імені Борис[лавъ].

Село повниться представниками прізвищ, що мають стосунок до української кухні: Борщ, Пиріжок, Бардаков.

Прізвища жителів похідні від особових власних імен, становлять незначну кількість з-поміж досліджуваних антропонімів. Так, від чоловічих християнських імен походять: Михайлов, Макаренко, Мартинов, Онищенко, Мошура.

Не виявлено прізвищ, в основу яких лягли жіночі імена.

Учені відзначають, що більше половини українських прізвищ містить генесіонімний суфікс, який натякає на прабатька першого носія. У переважній більшості прізвищ поляків, словаків, чехів такі суфікси майже відсутні. До розряду прізвищ перейшли патронімічні назви, що належали до народних усно-розмовних форм іменування синів за батьком. Мова йде про два найпоширеніші типи українських патронімів з суфіксами -енко (-єнко) та -ук (-юк), -чук, що є засобами вираження родинної належності в період активного творення прізвищевих назв та їх юридичної стабілізації в Україні. За ступенем поширеності прізвища на -енко можна вважати основним східноукраїнським типом. Ступінь їх поширеності на території Яковенківської сільської ради становить майже 20 % відсотків: Андрущенко, Агеєнко, Борисенко, Єфременко,

Засадченко, Копейченко, Макаренко, Онищенко, Пономаренко, Руденко, Саєнко, Тисленко, Ткаченко, Харченко, Шевченко. І це типово для нашої місцевості.

А вже прізвища на -ук, -юк, -чук належать до західноукраїнського типу, і поширеність їх у нашій місцевості становить 0 %.

Немає на нашій території таких прізвищ, які б вказували на соціальний стан, якусь особливу в житті його носія пригоду.

Євген Гуцало писав: *«Серед нашого народу, скажу я вам, трапляються всякі прізвища – чудернацькі, химерні, дивовижні, неправдоподібні...»* Під цією цитатою міг би підписатися кожен, хто хоч трохи цікавиться історією свого села, його жителями. Дійсно, значеннєвий діапазон прізвищ є надзвичайно широким.

Гумору моїм односельцям не позичати. Тож і прізвиська давалися влучні, колоритні, іноді не зовсім приємні. Але нічого не вдієш, прізвисько намертво чіпляється до людини і супроводжує її все життя. Багато прізвищ дано за іменем господарів : Альошиха, Альошенко, Іванівська, Палажки, Вася-Юра. У них і професія, і характер, і соціальний стан, і будова тіла. Вчитайтесь: Качанчик, Комарик, Жандарі, Бука, Бахтирі, Чабанець, Канарейка, Прохвост, Палазина, Каса, Касірша, Кабан, ЦК, Карбюратор, Мойша, Шлапак, Бакан, Красавчик, Котя, Кобильчанка, Серьоги, Киця, Шархан, Сюзана, Таранька, Садовник, Войода, Михарь, Батєха, Джміль, Спорт, Свиляр, Йосипи, Вугловіф, Панько, Костік, Галинка, Полінка, Шева, Поштарька, Пілот, Гапочка, Бучонок, Захарьки.

Місцем, де особливо бурхливо виникають прізвища, видозмінюються і зникають, є школа. Як правило, це скорочення або ж перекручування імені або прізвища. Серед галасливої дівчорі є Жека, Вета, Ніка, Рена та інші. Досить поширеним в усі часи були прізвиська учителів, вони виступають як своєрідний знак, крім того, це ще спосіб вираження емоцій (Панько, Костік, Галинка, Полінка, Вольт). І якими б не були ці емоції, якою б не була реакція на прізвиська, слід пам'ятати, що це один із засобів вираження дотепності, гостроти розуму українців.

На жаль, ряд прізвищ залишився нез'ясованим. В основному - це люди, що останнім часом переселилися до села і не є корінними жителями. Цей відсоток є приводом до того, що робота має бути не просто продовжена, а тривати постійно, оскільки сьогоднішній перелік прізвищ не є сталим, і лише систематична робота в даному напрямку може у майбутньому змінити співвідношення досліджених і недосліджених прізвищ. На складність можливості повного і всебічного вивчення українських антропонімів вказують і мовознавці, оскільки в галузі антропоніміки існує ще ряд суперечливих і малодосліджених питань: недостатньо вивчені окремі типи прізвищ; потребує вивчення співвідношення прізвиська і прізвища.

Ще одним аспектом роботи було дослідження проблеми спотворення прізвищ, мета якого – застереження самих носіїв берегти свої прізвища від перекручувань. Ну хіба не парадокс, коли в одній сім'ї проживають Кавалівський і Кавалєвський, Колесник і Колісник. Треба пам'ятати, що наше прізвище – це не сухий, позбавлений смислу паспортний знак. Це живе слово, пам'ять роду, цікава ніша народознавства, географії, історії. Скільки по всій Україні Кривоносів, Линників, Лютих? А, може, в минулому – це один рід.

І хай наше дослідження не стане науковим відкриттям, але своєю цікавістю і допитливістю ми запалили в душах наших земляків якусь іскорку.

ОСОБЛИВОСТІ МИСТЕЦТВА ВИШИВКИ КАМ'ЯНОЯРУЗЬКИХ МАЙСТРИНЬ

Шеховцова Мирослава, учениця 9 класу Кам'яноярузького навчально-виховного комплексу Чугуївської районної ради Харківської області
Керівник: Мельник Є.О., вчитель мистецтва Кам'яноярузького НВК,
спеціаліст I категорії, старший учитель

Вишивка – складне багатогранне явище художньої культури українського народу. Це один із давніх, найбільш масових і розвинених видів народного декоративного мистецтва. Історичні, літературні, фольклорні матеріали стверджують активне побутування на Україні вишивки одягу, інтер'єру, побуту та обрядів як у сільському, так і в міському середовищах.

Для українця вишиванка – не просто одяг. Це щось дуже особливе: особисте, рідне, святе. Вишивка – як символ, який зберігає його коріння, ідентичність, розуміння себе. Це наша історія:

міфологія, релігія, давнє мистецтво наших предків, душа нашого народу. Та більше того, у вишивці зашифровано наш генетичний код.

В нашому селі Кам'яна Яруга, що на Харківщині теж є майстрині вишивки.

Лупій Олена Дмитрівна народилась 19 вересня 1930 року в селі Кам'яна Яруга. З раннього дитинства, вихована в кращих українських традиціях, жінка переймала досвід господарювання від своєї мами Анни Іванівни, і невід'ємною складовою гарної господині було вміння вишивати. Донька Олени Дмитрівни Валентина згадує розповіді мами: «Раніше так було прийнято, щоб у селі кожну хату прикрашали вишитим оздобленням: рушники, підзори, подушки тощо. Це було навіть якось соромно у першій половині ХХ століття жінці не оволодіти технікою вишивання.»

4 класи освіти, далі військові дії в країні... Більшу частину свого життя майстриня працювала асфальтоукладчецею, згодом на Харківському підшипниковому заводі двірником. Так і склалось по долі, що важка праця майстрині йшла поряд із творчістю.

Олена Дмитрівна вишивала переважно у зимовий період, коли роботи по господарству становилось менше. В її колекції чимало рушників, картин, підзорів та інших оздоблювальних елементів, які виконані в техніці вишивка гладдю та хрестиком. Узори створювала переважно самостійно на папірці у вигляді трафарету, за допомогою якого переносила орнаменти на тканину. Це вже згодом з'явилися у продажі трафарети, які спрощували роботу майстринь.

Дивлячись на роботи цієї жінки – можна сказати, що квіти – улюблена тема. Переважно різнокольорові рослинні орнаменти рясно вкривають рушники. Мережка для оздоблення країв рушників купувалась окремо.

Особливої уваги заслуговують картини майстрині: вази з квітами, сюжетні картини, рослинні орнаменти. Вони прикрашають не тільки стіни рідної домівки, але й подаровані друзям родини на добру згадку. Цікаво, що чоловік Олени Дмитрівни Олексій Миколайович – теж творча людина, яка за покликанням душі – тесляр, тому роботи своєї жінки він з любов'ю оздоблював власноруч зробленими рамками.

Валентина Олексіївна, донька майстрині з гордістю наголошує, що сімейним портретам, які оздоблені вишивкою вже понад 50 років і вони зберігаються у родинному будинку як реліквія.

Померла Олена Дмитрівна 24 лютого 2014 року, але залишила велику творчу спадщину своїм нащадкам.

Мисюкевич Тетяна Сергіївна народилась 25 листопада 1966 року у м.Хмельницькому. Наприкінці 80-х років разом із чоловіком Володимиром вирішила своє подальше життя пов'язати з мальовничим селом Кам'яна Яруга.

Вихована на прикладі своєї матусі Анни Андріївни, Тетяна з ранніх років захопилась вишивкою. У маминих руках, мов за помахом чарівної палички, на рушниках оживали квіти, півні, рослини. У 5 класі на уроках трудового навчання додалися ще знання з вишивки хрестиком.

У більш юному віці Тетяна віддавала перевагу вишивці гладдю, а згодом – хрестиком. Майстриня зазначає, що кожна робота – є відображенням її внутрішнього стану у той чи інший період життя: на ранніх роботах переважають яскраві кольори та рослинні орнаменти, а у більш пізніх – геометричні орнаменти, та подекуди червоно-чорні кольори.

«Якщо я сідаю за вишивку, я наче поринаю у роботу і не замічаю плину часу. Маю за правило вишивати лише у гарному настрої, бо наші думки мають властивість зберігатись на наших роботах».

Роботи Тетяни Сергіївни дуже різноманітні: починала свою творчість із серветок, «дорожки» на стіл, прошви, згодом почала оздоблювати власний одяг. Перші рушники були вишиті гладдю, їх оздоблювала мереживом, яке самостійно плела гачком. «Для роботи використовували п'яльця. У роки мого дитинства та юності ми не мали змоги купити готові набори, тому у кращому разі чекали випуск газети «Крестянка» раз на місяць, де можливо був невеликий фрагмент якоїсь схеми. Який малюнок буде у кінцевому результаті не можливо передбачити, в залежності від настрою на полотні з'являються ті чи інші мотиви» - згадує жінка. З появою у її житті доньки Аліни, колекції робіт поповнились оздоблювальними елементами для дитячої колиски, вишитими наволочками. А ось у зрілому віці переважну кількість її робіт складають рушники з геометричним орнаментом. Деякі з робіт прикрашають ікони у кімнатах власного будинку.

Не дивлячись на велику зайнятість: хатня робота, дитина, домашнє господарство, робота у лікарні, Тетяна Сергіївна на протязі життя у рукоділлі знаходила розраду та заспокоєння.

У 2017 році майстриня представляла свої роботи на сільській виставці народних виробів, присвячену 375 річниці села Кам'яна Яруга.

З покоління в покоління передаються секрети української вишивки: від бабусі – до доньки, від доньки – до онуки. Сучасні майстрині не звертають належної уваги на магічність орнаментів. На вишивках мало зображують геометричні фігури, більшість людей прагне перенести у вишивку красу природи, тому і використовують рослинні і зооморфні орнаменти.

Українська національна вишивка – це один із видів декоративно-ужиткового мистецтва, в якому узори і зображення, гармонія кольорових спостережень відтворюють національний менталітет українського народу.

Отже, декоративно-ужиткове мистецтво народної вишивки кожного із регіонів України – складова нашої єдиної національної культури, перед якою стоїть висока мета сформувати громадянина як частку великого національного «Я».

ЯСНОПОЛЯНСЬКИЙ СКВЕР

Шестак Ілля, учень 10-А класу Харківської гімназії № 39 Харківської міської ради
Керівник: Попов М.М., керівник гуртка «Пішохідний туризм» КЗ ЦДЮТ № 2

Яснополянський сквер знаходиться на території Новобаварського району по вулиці Тімірязєва та має географічні координати 49 ° 0,1 'північної широти і 36 ° 15' східної довготи, має висоту над рівнем моря 173 м. Сквер має дивовижну історію свого існування. Він закладений ще в кінці 19-го століття. В період заселення і забудови Нової Баварії, Липового гаю дуже цікаву і красиву назву Ясна поляна було дано напевно за світлу Ясну дубово - кленову ділянку лісу, найвищого місця де з розвитком Харківського водопроводу була споруджена водонапірна вежа висотою близько 40 м.

Мета роботи:

Теоретичне обґрунтування та розробка науково-методичних рекомендацій щодо вдосконалення аспектів розвитку і збереження території Яснополянського скверу. Розвитку рекреаційного туризму та його структурних складових.

Об'єкт дослідження:

Соціально-економічні аспекти розвитку рекреаційного екскурсійного туризму на прикладі реконструкції території Яснополянського скверу, його розвитку та створення екскурсійного об'єкта міста Харкова.

Предмет дослідження:

Сукупність факторів розвитку рекреаційного туризму в соціально-економічному розвитку Новобаварського району міста Харкова.

Поняття, зміст і особливості розвитку рекреаційного туризму

ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ

Рекреація – це система заходів, пов'язана з використанням вільного часу людей для їх оздоровчої, культурно-ознайомчої і спортивної діяльності на спеціалізованих територіях, які розміщені поза їх постійним помешканням

Рекреаційний туризм – це вид туризму, цілями якого є відпочинок, лікування або спорт

Місце рекреаційного туризму серед інших видів



Функції рекреаційного туризму



План реконструкції Яснополянського скверу

I. Реконструкція скверу:

1. Картування.
2. Розбивка алей з урахуванням вимог жителів мікрорайону.
3. Благоустрою алей:
 - асфальтування;
 - освітлення;
 - установка лавок для відпочинку;
 - реконструкція дитячого майданчика;
 - установка покажчиків маршруту теренкури;
 - розбивка центральної клумби;
 - установка стовпа покажчика;
 - проведення благоустрою тротуару по вулиці Тімірязєва та меж скверу.

II. водонапірна вежа

1. Оглядова астрономічна вежа висотою 200-210 м над рівнем моря призначена для видового огляду міста, спостереження світанку і заходу над містом, фази місяця і спостереження планет.

2. Установка інструменту (оптичний телескоп) проведення ремонтних робіт в башті, відновлення фасаду оглядового майданчика, штукатурка і фарбування та благоустрій прилеглої території навколо вежі.

III. Будівництво туалету в сквері

IV. Створення, будівництво дитячого кафе «Етикет». Тематика кафе:

1. Розробка лекцій та практичних занять за правилами етикету, поведінки в громадських місцях, а також на користування столовими приборами - ніж, вилка, ложка і різний посуд, правила поведінки за столом, вміння сидіти на стільці.

2. Розробка тематичних лекцій - бесід за столом (чаєм) - поезія і поети, художники, історичні бесіди про великих харків'ян з демонстрацією, відео матеріалів.

3. Музикальні вечори, композитори і виконавці від Глінки до MONATICA.

V. Створення на 2-3 х головних алеях парку, музею під відкритим небом, «Історія харківських ліхтарів». Ознайомити з історичною спадщиною, розширювати і зберігати уявлення про життя рідного міста через туризм і призму малих архітектурних форм та елементів благоустрою.

Ліхтарі встановлюється на алеях в хронологічному порядку від 17-го до 21-го століття, так 20 ліхтарів з інформаційними табличками, що перетворює прогулянку по цих алеях подорожжю в часі з 17-го в 21-е століття.

Таким чином об'єднуючи в Яснополянському сквері функції рекреаційного туризму, ми досягаємо утворенню рекреаційної зони, створюємо екскурсійний об'єкт, який буде сприяти розвитку внутрішнього туризму, а також сприяти пізнавальному і виховному процесу жителів мікрорайону та екскурсантів. Чи стане одним з відвідуваних місць міста Харкова.

ПОВСТАНСЬКИЙ ОТАМАН ОЛЕКСАНДР МОЛЧАНОВ

Шкурупій Альбіна, учениця 10-В класу ОЗ «Решетилівський ліцей ім.І.Л.Олійника», вихованка Центру туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді Решетилівської міської ради

Керівник: Купенко Ігор Андрійович, методист Решетилівського ЦТКСЕУМ, вчитель Опорного закладу «Решетилівський ліцей ім.І.Л.Олійника» Полтавської області

Одним з керівників антиденікінського та антибільшовицького повстанського руху на Полтавщині у 1919-20 роках був Олександр Молчанов.

Кубанський козак Олександр (за іншими даними Гнат) Молчанов народився 1891 року в місті Майкоп на Кубані у козацькій родині. Під час першої світової війни служив унтер-офіцером 206-го Сальянського полку 1 бригади 52 піхотної дивізії 3 Кавказького армійського корпусу. Воював на Галичині. Після жовтня 1917 року Молчанова мобілізували до кавалерійського полку Червоної армії.

У травні 1919 року у бою з повстанцями М.Григор'єва Олександра поранили. Після одужання він не повернувся до червоних, а одружився з наймичкою Антоніною і жив у передмісті містечка Говтви – Загреблі аж до приходу денікінців. Дружина Антоніна Андріївна свого часу служила в жіночому ударному батальйоні, сформованому урядом Керенського [2, с.215].

З приходом білогвардійців О.Молчанов пішов до загону отамана Григорія Скирди («Жовтоблакитний») і став командувати окремих загонів. До них приєднався зі своїм загонем і уродженець Загреблі Федір Мошенський. До приходу червоних вони успішно діяли проти білогвардійців у Кобеляцькому, Полтавському, Костянтиноградському і Кременчуцькому повітах Полтавської губернії [4, с.32].

Після розгрому денікінщини частину повстанців мобілізували до Червоної армії, частина вступила на службу до міліції, а решта продовжувала боротьбу, тепер уже з більшовиками. О.Молчанов тоді захворів тифом і вибору зробити не встиг. Як одужав, громада Говтви запропонувала очолити повстанський загін. Добровольців у загін не бракувало, адже почалося «полювання» на юнаків у Червону армію.

У травні 1920 року загони Г.Скирди, О.Молчанова, Ф.Мошенського об'єдналися у велике повстанське з'єднання з чотирьох полків («повстанську армію»), яке очолив отаман Григорій Скирда. Скирда командиром 13-го полку призначив Овдїєнка, 14-го – С. Приходька, 15-го – Чапенка, 16-го – Панаса Бутенка.

На пропозицію Г.Скирди О.Молчанов прийняв командування кавалерійським ескадроном у складі 300 повстанців, але половина з них не мали вогнепальної зброї.

Начальником штабу кавалерійського ескадрону О.Молчанов призначив Ф.Мошенського. До ескадрону вступила і дружина О.Молчанова Антоніна.

Загін О.Молчанова діяв переважно у Хорішківській та Куликівській волостях Кобеляцького повіту. Так, у квітні 1920 року його повстанці здійснили напад на село Пашенки Куликівської волості, де захопили в полон 36 червоноармійців. Їх відпустили з наказом «забиратися геть з України у свою Московщину».

У травні 1920 року повстанці О.Молчанова в Гончарівському лісі (біля с.Гончарівка Куликівської волості) напали на загін міліції в кількості 30 осіб, що прибув із Кобеляк та у бою знищили 12 міліціонерів. Міліціонерів розглядали як запродавців, тому усіх розстрілювали [4, с.33-34]. У бою захопили у полон і голову Куликівського волревкому Івана Скоряка, якого у селі Попове закатували [1].

У травні 1920 року кобеляцькі чекісти через своїх «сексотів» дізналися, що у селі Хорішки зупинився на постій гурт повстанців Мошенського і послали проти них «особливий загін міліції по боротьбі з бандитизмом», який вибив повстанців із села. Але на зворотному шляху в Хорішківському лісі повстанці влаштували карателям засідку. Командир загону Тацький із трьома міліціонерами втік, але комісара загону комсомольця Олександра Берліна і 14 чекістів було вбито [4, с.33].

25 червня 1920 року об'єднані загони отаманів Г.Скирди та О.Молчанова чисельністю 500 чоловік раптовим нападом із Говтви вступили до Решетилівки. Повстанці знищили в містечку всі органи радянської влади та їх документи, ліквідували 14 радянських службовців, роззброїли охоронний взвод і забрали в червоноармійців кулемет. Коли ж одержали повідомлення, що з однойменної залізничної станції рухаються війська червоних, знову відійшли до Говтви. До них приєднався і загін решетилівського отамана Данила Оверченка.

Через п'ять днів до Говтви із своїми повстанцями підійшов отаман Іван Біленький [3, с.282]. 30 червня 1920 року у штабі отамана Григорія Скирди, що розміщувався у сусідньому з Говтвою селі Буняківка, відбулася нарада отаманів повстанських загонів Полтавщини під керівництвом голови Ради повстанських отаманів (кошового отамана) Івана Біленького. На нараді були присутні Олександр Молчанов, Федір Мошенський, Овдїєнко та «Чернота» (Костянтин Чаплін).

Учасники наради запропонували І.Біленькому приєднатися до кобеляцьких повстанців, але він відмовився, аргументуючи тим, що, в околицях Полтави легше роздобути зброю, а повстанці мають там підтримку селян і працівників органів радянської влади. Тому І.Біленький повернувся назад до лісів поблизу Полтави.

У липні 1920 року з невідомих причин О.Молчанов розійшовся з Г.Скирдою, залишив повстанців і повернувся до Загреблі. Через декілька днів до О.Молчанова з'явився один із

командирів його ескадрону на прізвище Кордік і запропонував отаману переїхати до села Григорівка Куликівської волості, де начебто було безпечніше перебувати. Це була пастка, але отаман вчасно цього не зрозумів.

Передісторія ж така, що напередодні Кордика схопили більшовики з загону під керівництвом Івана Федоренка та під загрозою розстрілу примусили служити червоним. За чотири дні Кордик привів у Григорівку міліцію і заарештував О.Молчанова з дружиною.

Згідно рішення «трійки» у складі чекістів К.І.Зонова (з Московського ЧК), С.С.Дукельського (з Херсонського ЧК) та А.П.Флексера (з Саратовського ЧК) від 11 листопада 1920 року О.Молчанова було розстріляно [4, с.33].

10 листопада 1920 року з'явився і обвинувальний висновок за підписом т.в.о. військового слідчого Управління особливих відділів Південного і Південно-Західного фронтів Зінченка щодо громадянки А.А.Молчанової, звинуваченої в участі у повстанському русі проти радянської влади. Її теж розстріляли [6, с.57-58].

У подальшому доля розпорядилася так, що зрадник Кордик (пізніше керував у Решетилівці загоном для «боротьби з куркульськими елементами» при волосному КНС і чинив всілякі свавілля) у 1921 році був вбитий в Григорівці [5, с.20-21].

Тим часом, не зумівши збройно придушити спротив, комуністи вдалися до взяття заручників. Так, Прохора Мошенського тримали у в'язниці за синів-повстанців, а Пилипа Киселя – за двох братів, з яких Петро був командиром кінної сотні, а Яким – повстанцем у загонах Г.Скирди. У разі неявки з повинною їх рідним-заручникам загрожував розстріл. У грудні 1920 року чекісти знищили і Г.Скирду.

Повстанське з'єднання Г.Скирди до якого входив загін О.Молчанова так і не стало організованою силою. Кожний підрозділ діяв на свій розсуд, повстанці трималися поблизу сіл і дуже неохоче полишали рідні місця. До того ж дуже плінним через відсутність військової дисципліни був і кількісний склад повстанських загонів. Давалися взнаки й особисті амбіції отаманів.

Список літератури

1. Біографія Скоряка Івана Мусійовича (1897-1920), голови Куликівського волосного ревкому/Архів Решетилівського районного краєзнавчого музею.
2. Пугач О., Найда М. Славні отамани Полтавщини.–Полтава: Полтавський літератор, 2020.– 644 с.
3. Реверук В. Селянство Полтавщини в добу Української революції 1917-1921 рр. – Полтава: "Полтавський літератор", 2017. – 386 с.
4. Реверук В. Отамани Полтавського краю – борці за волю України. Нариси з історії. – Полтава: «Дивосвіт», 2011. – 290 с.
5. Спогади Білоконя Прохора Михайловича, 1887 року народження. 05.06.1964. / Архів Решетилівського районного краєзнавчого музею. – 76 с.
6. Архів УСБУ ПО. – Спр. 19084-с. – Арк. 9-9 зв // Цит.за: Реабілітовані історією. Полтавська область. Науково-документальна серія книг. – Кн. 1 / Упоряд. О.А.Білоусько, Т.П.Пустовіт. – Київ-Полтава: АСМІ, 2009. – 432 с.

ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

Шовчко Артем, учень 10 класу Андріївської ЗОШ І-ІІІ ступенів № 1
Балаклійської районної ради Харківської області
Керівник: Гаврилейченко Тетяна Олександрівна, вчитель Андріївської
ЗОШ І-ІІІ ступенів № 1 Балаклійської районної ради Харківської області

Предметом дослідження істориків і філософів античного періоду (Геродот, Платон, Фулідід, Арістотель, Плутарх та ін.) була взаємодія природи і людини, опис і розгляд «сирих» історичних фактів без їхнього теоретичного осмислення і зведення в єдину філософсько-історичну систему.

Предметом філософії історії середньовіччя (Августин і ін.) була проблема взаємодії Бога і людини, визначення змісту історичного процесу, рушійною силою якого вважалося Боже провидіння, дослідження призначення і завдань історичних праць.

В епоху Відродження і Нового часу (Нікколо Макіавеллі, Джамбатіста Віко, Френсіс Бекон, Томас Гоббс і ін.) предметом філософії історії стає спрямованість історії, а також роль людини, класів в історичному процесі (Огюстен Т'єррі, Франсуа Гізо, Огюст Міньє). В епоху Нового часу виникає і сам термін «філософія історії», що вперше вжив у 1765 році французький просвітитель Вольтер (1694–1778), який доводив, що історик повинен не просто описувати історичні події, а філософськи осмислювати історичний процес. Пізніше, для Гегеля (1790–1840) і засновників діалектичного матеріалізму (Карл Маркс і Фрідріх Енгельс) основним предметом філософії історії став пошук загальних закономірностей і діалектики історичного прогресу.

Наприкінці XIX – початку XX століття виникає багато нових напрямків філософії історії, кожний з яких, у свою чергу, мав свій власний предмет дослідження. Так, наприклад, представники теорії історичного кругообігу (Микола Данилевський, Освальд Шпенглер, Арнольд Тойнбі), як і їхні попередники, ставили за мету виявлення закономірностей історичного процесу. Представники численних напрямків християнської філософії історії: неотомізму (Жак Марітен, Етьєн Анрі Жільсон та ін.), неоавгустизму (Моріс Блонд, Габріель Марсель, Жан Лакруа), тейярдизму (П'єр Тейяр де Шарден), а також екзистенціалізму (Карл Ясперс) центральну проблему вбачали в проблемі змісту історії. Прибічники гносеологічної теорії і критики історичного пізнання (Вільгельм Дільтей, Бенедетто Кроче) не обмежуються історіографією, а аналізують ще й історичне пізнання в широкому розумінні цього слова. Свій специфічний предмет мають і неокантіанська філософія історії (Вільгельм Віндельбанд, Генріх Ріккерт), «аналітична» філософія історії (Ернест Нагель, Карл Гемпель та ін.). Важливою особливістю багатьох сучасних напрямків філософії історії нашого століття є те, що їх предметом стають глобальні проблеми світової історії, сучасної цивілізації тощо.

Отже, як бачимо, різні філософсько-історичні школи не мали єдиного підходу до проблеми предмета дослідження, у зв'язку з чим, філософи-дослідники по-різному інтерпретували історичний процес. Проте, узагальнивши їхні підходи, можна зробити висновок, що філософія історії – це розділ філософії, який пояснює зміст, закономірності, основні напрямки історичного процесу, а також обґрунтовує методи його пізнання.

Онтологія філософії історії – це складова частина філософії історії, що займається розглядом проблем власне історичного буття: змісту і напрямку історії, соціального прогресу, соціального детермінізму, становлення єдиного історичного простору, визначення основ єдності всесвітньої історії, місця людини у світобудові, питання історичного часу і т. ін. Важливе місце в цьому розділі посідає вивчення логіки розвитку суспільства, взаємозв'язку і взаємозалежності його різних сторін тощо.

Історія філософії історії досліджує проблеми виникнення і розвитку філософії історії, формування її предмета, процес внутрішньої диференціації філософії історії, у ході якого виникли різні напрямки і течії філософії історії. Важливими проблемами цього розділу філософії історії є також питання періодизації історичного процесу, визначення місця філософії історії серед інших суспільних наук тощо.

Антропологія філософії історії вивчає місце людини в історичному процесі, роль у цьому процесі суб'єктів історії і відповідає на запитання «Хто робить історію?». Як правило, представники різних напрямків філософії історії до суб'єктів історичного процесу відносять народ, націю, масу, натовп, соціальні класи і видатних особистостей і по-різному відповідають на поставлене запитання.

Предмет і специфіку філософії історії неможливо повністю розкрити, не розглянувши питання про її функції. Ґрунтуючись на вже зробленому висновку про те, що філософія історії є складовою частиною філософії, можна припустити, що функції філософії історії в основному такі ж самі, як і функції філософії в цілому. Проте слід пам'ятати, що філософія історії має свої специфічні об'єкт, предмет, методи, мету і завдання дослідження, що дозволяє нам говорити про наявність у функцій філософії історії певних особливостей.

Світоглядна функція філософії історії полягає в тому, що вона формує в людини загальний погляд на історію, тобто на існування і розвиток суспільства, єдність і різноманітність історичного процесу, на його зміст і напрямок, на місце і роль у ньому людини і т. ін.

Теоретична функція філософії історії полягає в тому, що вона дає можливість зазирнути всередину історичного процесу і розглядати його на рівні теорії, тобто системи поглядів про його

сутність, зміст, напрямки розвитку. Вона дає можливість здійснити теоретичну реконструкцію історичного минулого, встановити істинність історичних фактів і подій.

Методологічна функція філософії історії полягає в можливості застосування її положень при дослідженні окремих явищ і подій історичного минулого, досліджуваних тими чи іншими суспільними науками. У цьому разі положення і висновки філософії історії відіграють роль могутнього методологічного інструмента в дослідженнях, здійснюваних в царині історії, соціології, економіки, політології, філософії права, психології та інших наук.

Прогностична функція філософії історії полягає в тому, що пізнання закономірностей історичного процесу сприяє передбаченню тенденцій розвитку суспільства, його окремих підсистем, найближчих і більш віддалених наслідків подій історії, діяльності людей. На основі такого передбачення здійснюється прогнозування розвитку тих чи інших соціальних явищ і суспільства в цілому.

Необхідно зазначити, що всі розглянуті функції філософії історії пов'язані одна з одною.

ГОЛОД 1946-47 РОКІВ НА ТЕРИТОРІЇ НОВОТРОЇЦЬКОГО РАЙОНУ – ПІДСУМКИ ТА УРОКИ

Щербина Дарина, учениця 10-Б класу Новотроїцького ліцею №2

Новотроїцької районної ради Херсонської області

Керівник роботи: **Балан Анатолій Вікторович**, учитель історії Новотроїцького ліцею №2
Новотроїцької районної ради Херсонської області

Наступного 2021 року виповниться 75-та річниця початку третього комуністичного Голодомору 1946-47 років. Ця подія є не лише приводом до вшанування пам'яті сотень тисяч жертв сталінського режиму, а й в черговий раз змушує робити певні історичні висновки. Адже й зараз не рідкі голоси прихильників думки про те, що велика мета може виправдовувати будь-які жертви, а державні інтереси мають пріоритет перед загальнолюдськими.

Крім того, вказана тема є актуальною і для української еліти. Одне з найважчих завдань, що стоять сьогодні перед українською державою та суспільством - повернення контролю над тимчасово окупованими територіями окремих районів Донецької і Луганської областей. Проте успішне подолання цього історичного виклику поставить перед нашим суспільством цілий ряд наступних завдань, пов'язаних з відновленням територій, постраждалих від окупації та бойових дій.

В цьому плані важливим уроком може стати історичний досвід відновлення зруйнованих війною територій, наприклад – досвід відновлення господарської та соціальної структури Новотроїцького району після вигнання нацистських окупантів у 1944 році. Незважаючи на базову відмінність між тоталітарним сталінським режимом 40-х років ХХ сторіччя і сучасною Україною, певні уроки з даної теми необхідно зробити.

Відразу після вигнання з території Новотроїцького району нацистських окупантів в жовтні 1943 року почалася його відбудова. Вона відбувалася в неймовірно складних умовах: повна відсутність техніки, нестача абсолютно всього – худоби, насіння, реманента, коштів. Надзвичайно гострою була проблема з робочою силою, на найважчих роботах використовувалися жінки, активно залучалася дитяча праця. Рівень життя селян був надзвичайно низьким.

Незважаючи на величезні труднощі, жителі району робили все можливе для відновлення виробництва. Вже в 1943 році було засіяно біля 30% посівних площ району, а в 1944 році цей врожай було зібрано з використанням ручної праці або тяглової сили особистих корів селян.

Відбудова району відбувалася за рахунок надзвичайного напруження сил людей. При цьому органи влади фактично повернулися до методів 30-х років, проводячи їх ще жорсткіше, пояснюючи це військовою необхідністю. Питання безумовного виконання планів хлібозаготівель стояли на постійному контролі партійних, радянських, державних органів, НКВС, прокуратури тощо. Лише обласної номенклатури налічувалося біля 1600 осіб, в лютому 1947 року по селах області на керівні посади роз'їхались ще 400 комуністів міста Херсон. Репресії вдарили по всім верствам, їх широко використовували за найменші порушення: неякісно виконану роботу (часто

через вкрай незадовільний стан техніки), нездані вчасно податки, дрібні «розкрадання» тощо – свідки говорять навіть про знайдене в кишенях зерно як привід для тюремного ув'язнення.

Величезному тискові піддавалися голови колгоспів: тільки за кілька перших років відбудови до кримінальної відповідальності було притягнуто більше десятка голів колгоспів, основною виною яких стала «м'якотілість», тобто прагнення допомогти колгоспникам, що кваліфікувалося як «саботаж».

Найтрагічнішою сторінкою історії району, як і всієї України, є голод 1946-47 років. Початком голоду стали надзвичайно несприятливі погодні умови, але загострила ситуацію політика хлібозаготівель держави, яке не лише не допомогла селянам, а й «скорегувала плани сторону збільшення». А потім жорстоко добивалася реалізації цих нереальних планів, забираючи і колективне, і особисте продовольство. Ситуація, яка стала загрозливою вже влітку 1946 року, про що безумовно знало і районне, і обласне, і республіканське керівництво, стала катастрофічною взимку і навесні 1947 року. Точної кількості постраждалих від голоду в районі встановити неможливо, але очевидці говорять про сотні жертв.

Звичайно, ми не можемо робити хоч якихось прямих паралелей з нашим часом, враховуючи можливість тоталітарного режиму акумулювати всі сили на вибраних пріоритетних напрямках і нехтувати не лише інтересами, але й життям свого населення. Проте кілька уроків ми можемо винести:

1. Величезну небезпеку має приховування дійсної інформації і від власного населення, і від світової спільноти (чим би це приховування не пояснювалося – державними інтересами чи можливою необізнаністю влади) – це приводить до загострення кризових явищ

2. Під час виходу з криз необхідно використовувати інноваційні можливості, а не повертатися до перевірених, але вже не ефективних моделей (як СРСР другої половини 40-х років: спочатку важка промисловість, потім інфраструктура, і лише потім за залишковим принципом все інше)

3. По можливості ефективно використовувати міжнародні фактори на користь власній економіці, а не ілюзорним політичним міркуванням (Сталін відмовився від плану Маршалла, а сам «подарував» в умовах голоду у власній країні мільйони тон хліба сусіднім державам для демонстрації переваг «комуністичного світу»)

4. І, напевно, головний урок, який українське суспільство повинно зробити з тих часів – необхідність постійного і ефективного контролю громадянського суспільства над державними органами для недопущення перетворення демократичної держави на авторитарну чи тоталітарну, навіть якщо це перетворення подається під приводом необхідності ведення війни чи ефективної відбудови. Чим це може завершитися, показує досвід 1933, 1937 чи 1947 року.

ДУХОВНІ СКАРБИ НОВОАЙДАРЩИНИ

Щирич Євген, учень Денежниківської ЗОШ І-ІІІ ступенів Новоайдарської районної ради Луганської області, вихованець гуртка «Історичне краєзнавство» Луганського ОЦДЮТК

Керівник: Перепелиця С. Г., вчитель історії та правознавства, керівник гуртка

Українська християнська традиція бере початок з глибини віків і датується першим століттям. Релігійні традиції українців формувалися століттями, вкорінювалися у народній свідомості, становили основу світоглядних уявлень людини про добро і зло, морально-духовних цінностей. Саме християнська традиція була основою українського державотворення.

Докорінні зміни у становищі православної церкви припадають на період приходу до влади більшовиків у 1917 році, адже церква мала великий вплив на широкі народні маси, була ідеологічним суперником влади, якого слід було нейтралізувати.

Мене зацікавив цей аспект політики більшовиків під час розгляду на уроках історії теми «Встановлення радянської влади», де також було описано початок атеїстичної доби і я вирішив детальніше дослідити що відбувалось в ті часи в моєму рідному краї.

Під час роботи мною були опрацьовані різні джерела інформації:
- документи радянської доби, спрямовані проти церкви;

- інтерв'ю зі священнослужителем Денежниківського Свято-Петропавлівського храму отцем Володимиром та з паламаром Смолянинівського храму Різдва Пресвятої Богородиці Чернявським Віктором Миколайовичем;

- архівні Довідкові книги Харківської єпархії.

Отже, до приходу до влади більшовиків на території Новоайдарського району було 18 храмів, але впродовж першої половини ХХ століття всі вони перестали функціонувати. Паламар Смолянинівського храму Різдва Пресвятої Богородиці Віктор Чернявський по телефону розповів мені, що церковні храми використовувалися як будинки культури, склади, дискотеки. Звичайно, ці заклади далекі від основного призначення будівель, але це робилось цілеспрямовано, щоб зганьбити святе місце.

Апогеєм антицерковної політики стала «безбожна п'ятирічка» в декреті до якої вводилися державні орієнтири: «До 1 травня 1937 р. ім'я Бога має бути забуте на території країни». Атеїстичні цінності нав'язувалися жорстоко. Так у 1937 році був розстріляний митрополит УАПЦ Василь Липківський.

Та, незважаючи на посилені антирелігійні заходи, число віруючих у радянський період не скорочувалося: під час перепису населення 1937 року більше половини населення СРСР назвали себе православним віруючими. Особливо релігійні цінності зберігались серед мешканців сільської місцевості, де покуття являло собою не портрети Леніна та Сталіна, а образи Святих. Таких людей розстрілювали, відправляли на виправні роботи до Сибіру, але на число вірян це суттєво не впливало, якщо не говорити про тих кого було ліквідовано фізично. Ще бабуся розповідала мені, як їй довелося хрестити своїх дітей потайки від оточуючих.

Під час спілкування зі священнослужителем Денежниківського Свято-Петропавлівського храму Володимиром Пузановим я з'ясував, що храм у селі Денежникове був зачинений у 1935 році. Були розібрані купол, дзвони, а сам храм був перебудований під клуб. На певний період церква відновила свою роботу під час німецької окупації, але з приходом більшовиків знову була закрита. Але як не намагалися побілити стіни всередині – святі образи все одно проступали. Ніхто не намагався навіть відремонтувати будівлю і поступово вона розсипалася.

Друга світова війна «допомогла» остаточно вирішити релігійне питання, адже зруйновані храми просто не відбудовувалися.

Сучасний стан храмів Новоайдарського району, які я відвідав під час пошуково-дослідницької роботи наочно показав наслідки релігійної політики радянської влади.

Після того, як мною була зібрана інформація про храми Новоайдарщини, я розділив їх на 4 основні типи: 1) храми, які на сьогоднішній день потребують реконструкції; 2) місця зруйнованих церковних споруд; 3) храми, які були відновлені; 4) новостворені церковні будівлі.

Символом зруйнованих храмів є Святі Хрести, які знаходяться на місцях де колись стояли церковні споруди, наприклад, на місцезнаходженні храму Різдва Богородиці у селі Штурмове (зруйнований у 1975 році) та Свято-Духовному храмі у селі Бахмутівка (зруйнований у 1934 році). Загалом, у ХХ столітті була зупинена діяльність всіх 18 храмів Новоайдарщини і майже всі вони до періоду незалежності України були повністю зруйновані: чи то часом, чи безпосередньо радянською владою.

В деяких селах Новоайдарського району залишились лише так звані місцезнаходження храмів, де сьогодні від них майже нічого не залишилося: Олексіївка, Айдар-Миколаївка, Дмитрівка, Смолянинове, Співаківка, Чабанівка, Муратове, Новоохтирка, Михайлюки, Колядівка та Райгородка.

В таких населених пунктах як: смт Новоайдар, Безгинове, Гречишкіне, Денежникове храми були відбудовані на місцях зруйнованих релігійних споруд. На нових місцях були відбудовані храми в селах: Штурмове, Смолянинове, Райгородка, Переможне, Новоохтирка та Олексіївка.

Окрасою Новоайдарщини є Храм Святого великомученика і цілителя Пантелеймона, який знаходиться в селі Дмитрівка. Самі жителі прозвали його «бурштиновим» храмом, оскільки будівля оздоблена сотнями кілограмів цього каміння. Храм був відкритий для прихожан у 2013 році та без сумнівів є визначною пам'яткою всієї Луганської області.

На сьогоднішній день релігійна політика є складовою національної політики України. А основні її напрямки закріплені в Конституції. Після 70-річного гоніння з боку держави православна церква нарешті може почуватися вільною. Завдяки послідовній релігійній політиці

до 2020 року на території Новоайдарщини була відновлена діяльність 12 храмів. Відбудова та реставрація храмів стали можливими завдяки діяльності меценатів та місцевих жителів.

Проте, найбільше мене вразив напівзруйнований Свято-Миколаївський храм в селі Вовкодаєво, спокійний та водночас моторошний. Все ж хочеться вірити, що він буде відбудований. На жаль, скорочення жителів села та відсутність фінансування на даний проект унеможливають реконструкцію цієї споруди. Але я все ж сподіваюсь що ця велична старовинна споруда буде відреставрована і нею ще довго будуть милуватися мешканці мого рідного краю, адже це – один з небагатьох живих свідків нашої історії та частина духовного скарбу Новоайдарщини.

В ЧОМУ СЕНС ЖИТТЯ?

Явтушенко Анна, учениця 11 класу опорного закладу
«Кобеляцький ліцей №1» м. Кобеляки Полтавської області
Керівник: Ярмоленко О.О., педагог-організатор ОЗ «Кобеляцький ліцей №1»,
керівник гуртка Кобеляцької райСЮТур

Питання про сенс життя – це, на мою думку, одна з найважливіших проблем філософії. Навіть вчені – філософи довели, що точної відповіді на це важке питання не існує. У кожної людини сенс життя різний, але він змінюється з віком та життєвими обставинами. Я думаю, що вибір сенсу життя залежить і від умов життя, і від виховання, і від генетичної спадковості, та найбільше – від власної волі людини.

Рано чи пізно прийде момент і кожна людина задумається над цим питанням. А заради чого я живу? Напевно, немає чіткої відповіді, всі ми особистості і бачать сенс життя по-різному. Хтось живе, щоб у майбутньому зробити кар'єру мрії, хтось, щоб стати заможним, купити віллу десь на островах і дожити свій вік на березі океану, а дехто просто виживає, чекаючи наступного дня.

Зараз уже шостий рік на Донбасі йде війна. Напевно, люди, що опинилися там, у самому центрі бойових дій, не думають про те, куди поїхати святкувати Новий рік, запросити друзів і відпочити після важкого робочого дня, та навіть просто помріяти.

Тоді, коли кожного дня серце болить від звуків пострілів, а постійний страх дає можливість паніці опанувати тобою, – всі бажання зникають. Як можна спокійно жити, коли цей день може стати останнім. А діти, які змалечку бачать все це? Добре, що зараз багато небайдужих людей, готових їм допомогти. Можливо, тоді у цих дітей з'явиться шанс на щасливе майбутнє. Ці громадяни, напевно, мріють лише про мирне небо, здоров'я близьких, спокій і безпеку. У такі моменти розумієш, що всі ці гроші, прикраси, золото чи інші дорогоцінні речі втрачають сенс.

Є й інший тип людей, які просто його не бачать. Коли ти лише існуєш, без мети, цілі, бажання щось змінювати. Все частіше вони замислюються: «А для чого це, адже завтра буде завтра, буде знову день, одне й те саме».

У чому бачу сенс особисто я? Зараз навчаюся в школі, надалі хочу вступити у вищий навчальний заклад і здобути бажану професію. Прагну вдосконалювати свої вміння, навички усіма можливими способами.

А що далі? Поки не знаю, потім буде видно. Головне, що я маю ціль і, обов'язково, досягну її. Бачу сенс життя у подорожах, мандрівках – як на мене, це чудово вивчати світ, мандрувати, відкривати для себе все нові й нові місця, адже світ такий великий і такий загадковий.

Хочу гарних друзів, створити міцну родину, прожити старість у спокої й натхненні. Обов'язково куплю маленьку собачку, щоб додати барв у буденне життя. Буду проживати кожний день як останній і брати з нього по максимуму. Напевно, у цьому і є мій сенс життя.

Життя дається всього один раз і не варто витратити дорогоцінний час на дрібниці. Людина народжена для щастя. Життя складне, суворе. «Життя прожити – не поле перейти». Але ніщо в цьому світі не стоїть на одному місці, все рухається, змінюється. Тому варто пам'ятати, що завтра, післязавтра, будь-коли, все обов'язково налагодиться, зміниться на краще. Тільки треба кожному йти до цього, намагатись змінити цей світ на краще і тоді, завдяки спільним зусиллям, все вийде. Тож варто жити й вірити. Словом, життя триває, не марнуй його!

Бажаю кожному зрозуміти для чого живе, мріє і ставте цілі й тоді, обов'язково, все станеться, як хочеться, а ваш тернистий шлях перетвориться на казку.

ЧОМУ ТЕ, ЧИМ Я ЗАЙМАЮСЬ, ВАЖЛИВО?

Янковський Юрій, учень 9-А класу КЗ «Харківський науковий ліцей-інтернат «Обдарованість»» Харківської обласної ради

Керівник: Сушко В.А., керівник гуртків КЗ «Харківська обласна станція юних туристів»

Мене звуть Янковський Юрій, я учень 9-А класу КЗ «ХНЛІ «Обдарованість»» і я займаюсь краєзнавством, етнографією. Якщо говорити більш конкретніше, то я вивчаю народну архітектуру мого рідного краю, а саме – Слобожанщини. Так чому ж саме краєзнавство, чому саме народна архітектура має значення? Адже вивчаючи цю тему, ми не дізнаємося про якісь переломні в історії війни, такі, як Перша та Друга світові війни, не дізнаємося про доленосні революції, такі, як Американська, або Велика Французька. То ж чому?

І справді, теми, які зазвичай вивчаються краєзнавством не мають впливу на загальну, на всесвітню історію. Але вони мають прямий вплив безпосередньо на наші з вами життя. Ось наприклад: майже усі господарські споруди, хіба що, крім власне хати та гаража, ми називаємо «сарай». Ну і здавалось би, сарай і сарай, що з нього можна взяти? Але ж раніше, наприклад у XVII — XVIII ст. ми мали цілий оберемок назв для господарських споруд: хлів, клуня, стайня, комора, саж, стебка тощо. Чому ж до нашого часу у побуті «зберігся» тальки сарай? Ну і, в деяких випадках, комора?

І ось, здавалось би, звичайне, дитяче питання «а чому саме так, а не інакше». Але ні. Для будь-якого історика, у тому числі, краєзнавця, це зовсім не дитяче питання. Для нього це тема його роботи. Складної, часу затратної роботи. Бо хто ж знає, скільки часу піде на цю роботу: години, дні, тижні, місяці, чи, може, роки?

Також важливою частиною праці істориків-краєзнавців є пізнання минулого. Минулого свого краю, минулого своїх пращурів, свого минулого. Для когось його минуло нічого і не варто. Але для таких людей і їхнє майбутнє, скоріш за все нічого не варте, і вони живуть «сьогоднішнім днем». Цю ситуацію дуже влучно ілюструє вислів українського поета, публіциста та громадського діяча Максима Рильського, який казав: «Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього».

Одним з таких істориків був Микола Федорович Сумцов – український фольклорист, етнограф і літературознавець, який народився 6(18) квітня 1854 року в м. Санкт-Петербурзі. Видатний викладач Харківського університету, який почав викладати свої лекції українською. За усе своє життя написав низку наукових творів, які визначаються великою насиченістю фактів. Зокрема, серед усього переліку виділяються такі твори, як: «О свадебных обрядах, преимущественно русских» (1881), «К истории южнорусских свадебных обычаев» (1883), «Хлеб в обрядах и песнях» (1885), «К вопросу о влиянии греческого и римского свадебного ритуала на малорусскую свадьбу» (1886), «Научное изучение колядок и щедривок» (1886), «Коломыйки» (1886), велика праця «Культурные переживания» (1889–1890), «Писанки» (1891), «Дума об Алексее Поповиче» (1894), «Разыскания в области анекдотической литературы» (1898), «Очерки народного быта» (1902). Кілька праць С. присвячені кобзарству і кобзарям: «Изучение кобзарства» (1905), «Бандурист Кучеренко» (1907) й ін. Історії укр. фольклористики належить праця «Современная малорусская этнография» (т. I, 1893, II, 1897), «Діячі українського фольклору» (1910). Сумцов присвятив чимало уваги вивченню Слобожанщини: «Слобідсько-українські історичні пісні» (1914), «Слобожане. Історично-етнографічна розвідка» (1918), «Слобожанщина і Шевченко» (1918). Саме тому праці Миколи Федоровича Сумцова вважаються своєрідними енциклопедіями в галузі фольклористики і етнографії.

І справді, вивчаючи історію рідного краю, ми багато чого дізнаємося. Ми можемо дізнатися, наприклад, як і у чому жили люди 200, 300, 400 років тому, можемо зрівняти наші сучасні та їхні тодішні умови життя, з оглядом на контекст часу. Можемо дізнатися про їхні звички та традиції, деякі з них ми можемо перейняти, а деякі просто зберегти і передати наступним поколінням. А можемо винести для себе корисні висновки, наприклад, помилки у будівництві, у розташуванні поселень та ін. Саме тому я вибрав для себе історію, обрав краєзнавство. І саме тому я вважаю, що моя справа рано чи пізно дасть свої плоди. Бо мені справді до вподоби те, чим я займаюсь.

ЕКОНОМІЧНІ ПОГЛЯДИ Г.С.СКОВОРОДИ

Яценко Марія, вихованка гуртка Web-дизайн, Первомайського будинку дитячої та юнацької творчості. **Керівник:** Яценко В.В., керівник гуртка Web-дизайн, Первомайського будинку дитячої та юнацької творчості

Григорій Савич Сковорода - видатний поет, письменник, філософ, оригінальний мислитель, котрий виражав ідеї гуманізму та селянського просвітництва. Я. Франко писав, що у його творах відбилися "... нові ідеї європейської філософії і етики; ті самі ідеї рівності людей, простота їх натуральних взаємин, котрі у Франції проповідував Руссо".

Пристрастна думка Г.С. Сковорода не мирилася з несправедливістю, таврувала можновладців, які з небаченою наполегливістю прагнули до наживи і збагачення. Світ зла у мислителя конкретизований. Його носіями він вважав поміщиків, чиновників, здирників та ін. представників панівних верств суспільства.

Г.С. Сковорода уникав всього того, що могло б пригнітити дух людини, її устремління до волі та свободи. Впродовж всього життя проводив незалежний спосіб життя, не спокушувався на багатство і славу. Відмовився прийняти чернецтво, хоча йому пропонували високий церковний сан та посаду, залишився з народом, став виразником їхніх прагнень, сподівань на щастя і свободу.

У вченні Г.С. Сковорода відбився протест українського народу проти пригнічення та несправедливості, показано настрої трудових мас, моральна чистота їх прагнень. Його твори пройняті пафосом критики несправедливості, вад українського суспільства ХУІІІ ст. Безкомпромісність Григорія Савича, його послідовність у відстоюванні своїх переконань, життєве кредо служать прикладом для нащадків.

У свідомості сучасників Г.С. Сковорода виступає, насамперед, як вільнодумний філософ, мандрівний мислитель, у якого висока освіченість поєднувалася із мудрістю. Його ім'я займає почесне місце серед видатних діячів минулого.

Економічні погляди Г.С. Сковорода формувалися разом із світоглядом, з розумінням суспільних процесів, пошуком способів вирішення їх викликів, поясненням смислу життя людини і шляхів до отримання щастя. Твердження конкретизувалися, поглиблювалися інтерпретація, котра виступала евристичним засобом отримання нових висновків. У 60-х роках ХУІІІ ст.

Г.С. Сковорода цікавиться переважно питаннями моральних принципів практичної поведінки людини, вважає, що сили добра, котрі протистоять злу, знаходяться у самій людині і дані їй від природи. Їх потрібно пізнати, відкрити і привести у дію. Щоб подолати зло, необхідно вести спосіб життя, гідній людині.

У 80-х роках ХУІІІ ст. Г. С. Сковорода переходить від моралістичних ідей до цілісного етичного вчення, в центрі якого перебуває поняття "спорідненої" праці як основи життя. Центральним осередком всіх людських вчинків є досягнення добра і блага. Все корисне для людини є бажаним для неї. Єдність користі і краси служить джерелом людського щастя. Краса органічно пов'язана із добротою. Гідність людини визначається не зовнішніми якостями, не одягом, чинами, походженням, а справами. Щастя доступне всім і кожному. Природа не обділила нікого. Варто тільки відмовитися від згубних бажань, пізнати у собі "справжню" людину, щоб знайти своє покликання і щастя у "спорідненій" праці, яка зробить "нужное нетрудным, а трудное - ненужным". Суспільство, де кожна людина реалізує свої природні обдарування у спорідненій праці і дістає насолоду від цього можна втілити у життя за допомогою освіти і самопізнання, котре служить універсальним засобом моральної перебудови світу. Матеріальні відносини та стосунки між людьми регулюються додержанням моральних принципів.

Основою моральності і справедливості виступає споріднена праця, яка є корисною для всього суспільства. Сам процес її виконання приносить насолоду. Усна пропаганда вчення серед народу показала його незавершеність, яке виявилось в нерозумінні суспільної природи людини. Споріднена праця обмежувалася соціальним становищем всіх і кожного. Щоб поправити все це, потрібно не самопізнання, а відповідний рівень розвитку суспільних відносин і продуктивних сил суспільства.